EIROPAS SAVIENĪBAS ATVESEĻOŠANAS UN NOTURĪBAS MEHĀNISMA PLĀNS

LATVIJA

2021-2026

Satura rādītājs

Saturs

Izmantotie termini un saīsinājumi....5
I DAĻA: VISPĀRĪGIE MĒRĶI....9
1. Kopsavilkums....9
2. Sasaiste ar Eiropas Semestri....17
10 096 040....43
3. Dzimumu līdztiesība un vienlīdzīgas iespējas visiem....48
4. Plāna saskanība un sektorālā koordinācija....51
II DAĻA: REFORMU UN INVESTĪCIJU APRAKSTS....57
KOMPONENTE NR.1: KLIMATA PĀRMAIŅAS UN VIDES ILGTSPĒJA....57
1. Komponentes apraksts....57
2. Galvenie izaicinājumi un mērķi....58
3. Reformu un investīciju apraksts....71
4. Atklāta stratēģiskā autonomija un drošības jautājumi....95
5. Pārrobežu un daudzvalstu projekti....95
6. Komponentes zaļā dimensija....95
7. Komponentes digitālā dimensija....98
KOMPONENTE 2: DIGITĀLĀ TRANSFORMĀCIJA....100
1. Komponentes apraksts....100
2. Galvenie izaicinājumi un mērķi....101
3. Reformu un investīciju apraksts....114
4. Atklāta stratēģiskā autonomija un drošības jautājumi....159
5. Pārrobežu un daudzvalstu projekti....159
6. Komponentes zaļā dimensija....160
7. Komponentes digitālā dimensija....161
KOMPONENTE 3. NEVIENLĪDZĪBAS MAZINĀŠANA....164
1. Komponentes apraksts....164
2. Galvenie izaicinājumi un mērķi....165
3. Reformu un investīciju apraksts....183
4. Atklāta stratēģiskā autonomija un drošības jautājumi....214
5. Pārrobežu un daudzvalstu projekti....215
6. Komponentes zaļā dimensija....215
7. Komponentes digitālā dimensija....217
KOMPONENTE 4: VESELĪBA....219

1. Komponentes apraksts....219
2. Galvenie izaicinājumi un mērķi....220
3. Reformu un investīciju apraksts....232
4. Atklāta stratēģiskā autonomija un drošības jautājumi....265
5. Pārrobežu un daudzvalstu projekti....265
6. Komponentes zaļā dimensija....265
7. Komponentes digitālā dimensija....265
KOMPONENTE 5: EKONOMIKAS TRANSFORMĀCIJA UN PRODUKTIVITĀTES REFORMA....266
1. Komponentes apraksts....266
2. Galvenie izaicinājumi un mērķi....267
3. Reformu un investīciju apraksts....271
4. Atklāta stratēģiskā autonomija un drošības jautājumi....296
5. Pārrobežu un daudzvalstu projekti....297
6. Komponentes zaļā dimensija....297
7. Komponentes digitālā dimensija....297
KOMPONENTE NR.6: LIKUMA VARA....299
1. Komponentes apraksts....299
2. Galvenie izaicinājumi un mērķi....302
3. Reformu un investīciju apraksts....332
4. Atklāta stratēģiskā autonomija un drošības jautājumi....352
5. Pārrobežu un daudzvalstu projekti....352
6. Komponentes zaļā dimensija....353
7. Komponentes digitālā dimensija....355
III DAĻA: PLĀNA PAPILDINĀMĪBA UN IEVIEŠANA....358
1. Priekšfinansējuma pieprasījums....358
2. Savienojamība ar citām iniciatīvām....358
3. Finansējuma papildināmība....360
4. Ieviešana....362
5. Konsultāciju process....378
6. Kontrole un audits....379
7. Komunikācija....384
IV DAĻA: VISPĀRĒJĀ IETEKME....387
1. Ekonomiskās un sociālās noturības stiprināšana....387
2. Salīdzinājums ar izejas pozīciju....392

Izmantotie termini un saīsinājumi

#GovLabLatvia	Latvijas valsts pārvaldes inovācijas laboratorija
5G	Ļoti ātrdarbīgs fiksēto un mobilo sakaru tīkls
AER	Atjaunojamie energoresursi
AII	Augstākās izglītības institūcijas
ALTUM	AS "Attīstības finanšu institūcija Altum"
AML	*Anti Money Laundering*
ANM	Atveseļošanas un noturības mehānisms
ANM plāns	Atveseļošanas un noturības mehānisma plāns
ANMP	Atveseļošanas un noturības mehānisma plāns
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
AS	Akciju sabiedrība
ATR	Administratīvi teritoriālā reforma
BAXE	Baltijas valstu kravu rentgena iekārtu attēlu apmaiņas sistēma
BNA	Bioloģiski noārdāmie atkritumi
CFLA	Centrālā finanšu un līgumu aģentūra
CNG	Saspiestā dabasgāze
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DESI indekss	Digitālās ekonomikas un sabiedrības indekss
DG REFORM	Eiropas Komisijas Strukturālo reformu atbalsta ģenerāldirektorāts
DG ECHO TRACK 1	Eiropas Komisijas ģenerāldirektorāta Civilās aizsardzības un humanitārā palīdzības jautājumos programma Civilās aizsardzības prevencijas un gatavības pasākumiem
DP 21-27	Darbības programma Latvijai 2021.–2027.gadam
Džini koeficients	Metode, ar ko mēra ienākumu sadalījuma vienlīdzību
EBA	Eiropas Biogāzes asociācija
EDIC	Eiropas Digitālo inovāciju centrs
EK	Eiropas Komisija
EM	Ekonomikas ministrija
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ES Padomes rekomendācijas	Padomes ieteikums par Latvijas 2019.gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2019.gada stabilitātes programmu un Padomes ieteikums par Latvijas 2020.gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2020.gada stabilitātes programmu
ESF	Eiropas Sociālais fonds

ETS	*EU Emmissions Trading System*
EUR	Eiropas Savienības valūta *euro*
FATF	Finanšu darījumu darba grupa (*Financial Action Task Force*)
FID	Finanšu izlūkošanas dienests
FM	Finanšu ministrija
GMI	Garantētais minimālais ienākums
GRECO	Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupa (*Group of States against Corruption*)
HPC	*High Performance Computing Center*
IAP 27	Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.-2027.gadam
IEM IC	Iekšlietu ministrijas Informācijas Centrs
IKP	Iekšzemes kopprodukts
IKT	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
IS	Informācijas sistēmas
IT	Informācijas tehnoloģijas
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KM	Kultūras ministrija
KNAB	Korupcijas noziegumu apkarošanas birojs
KPVIS	Kohēzijas politikas vienotā informācijas sistēma
LESD	Līgums par Eiropas Savienības darbību
LIAA	Latvijas investīciju un attīstības aģentūra
LM	Labklājības ministrija
LNG	Sašķidrinātā dabasgāze
LV	Latvija
LVC	Latvijas Valsts ceļi
LVRTC	Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs
MFF	ES daudzgadu budžets (*Multiannual Financial Framework*)
MK	Ministru kabinets
MKP	Muitas kontroles punkts
MOOC	Masīvie atvērtie tiešsaistes kursi (*Massive Open Online Courses*)
MVK	Mazie un vidējie komersanti
NAP 2027	Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027.gadam
NEKP	Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030.gadam
NGA	Nākamās paaudzes piekļuve (*Next generation access*)
NILL	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana
NILLTPFN	Pasākumu plāns noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai

NIP	Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021-2027.gadam
NMPD	Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests
NVA	Nodrošinājuma valsts aģentūra
NVO	Nevalstiskās organizācijas
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija *(Organisation for Economic Co-operation and Development)*
P&A	Pētniecība un attīstība
P&A&I	Pētniecība, attīstība un inovācijas
P&I	Pētniecība un inovācijas
PB	Pasaules banka
Pēdējās jūdzes pieslēgums	Platjoslas interneta pieslēgums no kopējā izbūvētā kabeļa līdz katra klienta mājoklim.
PISA	Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas (*Programme for International Student Assessment)*
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
Rail Baltica	Dzelzceļa infrastruktūras projekts, kas paredz cauri trim Baltijas valstīm izbūvēt Eiropas platuma ātrgaitas dzelzceļa līniju.
REACT-EU	Atveseļošanas palīdzība kohēzijai un Eiropas teritorijām
RIS3	Viedās specializācijas stratēģija (*Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation*)
RŠV	Robežšķērsošanas vietas
SAM	Specifiskais atbalsta mērķis – "konkrēts mērķis" ir rezultāts, kura panākšanu konkrētos valsts vai reģiona apstākļos veicinās, īstenojot ieguldījumu prioritāti vai Savienības prioritāti un veicot darbības vai pasākumus
SAVA	Sekundārā ambulatorā veselības aprūpe
SEG	Siltumnīcefekta gāze
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
SILC	*EU statistics on income and living conditions*
SIVA	Sociālās integrācijas valsts aģentūra
SLO	Sabiedriskā labuma organizācijas
SM	Satiksmes ministrija
Sociālie partneri	Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, darba devēju, darba ņēmēju organizācijas un to apvienības
SRAP	Strukturālo reformu atbalsta programma
SRSS	Tehniskā atbalsta instruments (*EU Structural Reform Support Service*)

STEM	*Science, Technology, Engineering and Mathematics* – zinātne, tehnoloģijas, inženierzinātnes,matemātika
TEN-T	Eiropas transporta tīkls (*Trans-European Transport Network*)
Triple-helix	Trīskāršās spirāles mijiedarbības modelis[1]
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VAS	Valsts akciju sabiedrība
VDD	Valsts drošības dienests
Via Baltica	Eiropas autoceļš, posmā starp Tallinu un Varšavu
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VK	Valsts kanceleja
VM	Veselības ministrija
VP	Valsts policija
VP ENAP	Valsts policijas Ekonomisko noziegumu izmeklēšanas pārvalde
VRS	Valsts robežsardze
VSIA	Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību
VUGD	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests
ZIZIMM	Zemes izmantošana, zemes izmantošanas maiņa un mežsaimniecība
ZM	Zemkopības ministrija
ZTAI	Zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2021.–2027.gadam

[1] Sadarbības modelis starp augstskolām, industriju jeb biznesu un valdības vai pašvaldību institūcijām ar kopīgu mērķi veicināt inovāciju, konkurētspēju un vispārēju reģionālo un ekonomisko attīstību.

I DAĻA: VISPĀRĪGIE MĒRĶI

1. Kopsavilkums

(1) Lai novērstu COVID-19 pandēmijas radīto kaitējumu ekonomikai un sociālajai jomai, stimulētu Eiropas ekonomikas noturību ir izveidots Atveseļošanās un noturības mehānisms no kura Latvijai indikatīvi varētu būt pieejams 1,82 miljardu eiro finansējums dotāciju formā, no kuriem 1,64 miljardi ir garantēti, bet atlikusī piešķīruma daļa tiks aprēķināta 2023.gadā balstoties uz ekonomisko situāciju ES dalībvalstīs.

(2) Pandēmijas ietekmē Latvijas IKP 2020.gadā kritās par 3.6% un tiek prognozēts, ka ekonomika piedzīvos strauju izaugsmi pēc iedzīvotāju vakcinācijas 2021.gada otrajā pusē, uzrādot 3% IKP pieaugumu kopumā. Latvijas ekonomikas kritums līdz šim ir bijis būtiski mazāks nekā tika prognozēts Covid krīzes sākumā. Labāko attīstību noteica gan visai veiksmīgā slimības pirmā uzliesmojuma pārvarēšana 2020.gada pavasarī, gan ekonomikas atbalsta pasākumi un labvēlīgā ekonomikas struktūra, kad ražojošās nozares praktiski nepiedzīvoja izlaides apjomu kritumu. Lielākā negatīvā ietekme uz ekonomikas rādītājiem ir bijusi krīzes tieši skartajām pakalpojumu nozarēm. No IKP izlietojuma puses lejupslīdi 2020.gadā noteica galvenokārt privātā patēriņa kritums, kas bija saistīts ar Covid-19 izplatības ierobežošanai ieviestajiem pasākumiem, kas būtiski samazināja ekonomisko aktivitāti.

(3) Covid-19 krīzes ietekmē daudzām nozarēm apturot un sašaurinot darbību, bezdarba līmenis 2020.gadā paaugstinājās līdz 8,1% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem un bija par 1,8 procentpunktiem lielāks nekā 2019.gadā. Tāpat arī 2021. gadā tiek prognozēts bezdarba pieaugums par 0.2 procentpunktiem. Šāds bezdarba pieaugums ir vērtējams kā mērens gan salīdzinājumā ar vēsturiski augstākajiem bezdarba rādītājiem 2008.-2010.gada ekonomikas krīzes laikā, gan kaimiņvalstu bezdarba līmeņiem. Būtisks darba vietu skaita kritums novērojams Covid-19 krīzes tieši skartajās nozarēs, tajā skaitā izmitināšanā un ēdināšanā, transportā un profesionālo pakalpojumu nozarēs

(4) Lai mazinātu Covid-19 ietekmi uz tautsaimniecību un sabiedrības labklājību 2020. gadā piešķirtais atbalsts uzņēmumiem un iedzīvotājiem veidoja 2,1 mljrd. *euro* jeb 7,3% no IKP. Pašreiz apstiprinātie atbalsta pasākumi paredz, ka atbalsts 2021. gadā būs 1,6 mljrd. *euro* jeb 5,4% no IKP, tādejādi kopā divos gados veidojot 3,7 mljrd. *euro*. Neskatoties uz šiem pasākumiem sagaidāms, ka valsts parāda līmenis saglabāsies kā viens no zemākajiem Eiropas Savienībā.

(5) Kopumā secināms, ka izaicinājumi Latvijas ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei un konverģencei ar ES vidējo attīstības līmeni joprojām saglabājas nemainīgi salīdzinot ar pirmskrīzes situāciju- produktivitātes celšana samazinoties darba spēka piedāvājumam. Šajā kontekstā ir būtiskas investīcijas un reformas inovāciju jomā, cilvēkkapitāla stiprināšanā un reģionālo atšķirību mazināšanā. Esošo izaugsmes izaicinājumu analīze un plānotā rīcība ietverta Nacionālajā industriālās politikas pamatnostādnēs 2021-2027.gadam (NIP), kuru īstenošanai tiks novirzīts 64 % no Latvijai pieejamā ANM finansējuma.

(6) NIP ir balstīts uz Nacionālā attīstības plāna izvirzītiem mērķiem, viedo specializācijas stratēģiju, kā arī noturības Stratēģiju Latvijai COVID- 19 krīzes

radīto seku mazināšanai, kas nosaka stratēģisku ietvaru ar kompleksu pasākumu kopumu, lai pārvarētu Covid-19 un tā ietekmes ierobežošanas pasākumu izraisīto ekonomikas krīzi, fokusējoties ne vien uz tautsaimniecības stabilizāciju, bet arī tautsaimniecības pārorientāciju un uz krīzes radīto izaugsmes iespēju izmantošanu.

(7) Latvijas izejas stratēģija COVID-19 radītajai krīzei paredz trīs posmus – (1) stabilizēt, (2) pārorientēties un (3) augt.

Attēls Nr. 1. Latvijas izejas stratēģija COVID-19 radītajai krīzei

(8) Stabilizēšanas fāzē tiek veikts pasākumu kopums, kas vērsts, pirmkārt, uz finanšu situācijas stabilizāciju iedzīvotājiem un uzņēmējiem Covid-19 krīzes apstākļos un vīrusa izplatības ierobežošanu Latvijā. Pārorientēšanās fāzē paredzēts radīt jaunas iespējas uzņēmējiem, iedzīvotājiem, uzsvaru liekot uz inovāciju, digitālo transformāciju, mūžizglītību, orientējoties uz ekonomikas strukturālām pārmaiņām, mērķtiecīgi pielāgojot valsts atbalsta mehānismus. Savukārt izaugsmes fāzē paredzēts izstrādāt vidēja termiņa atbalsta pasākumu kopumu tautsaimniecības transformācijai, kas būtu balstīts preču un pakalpojumu eksporta dinamiskā attīstībā, nodrošinot tautsaimniecības izaugsmi caur produktivitātes pieaugumu, automatizāciju, digitālo transformāciju, atbalstu uzņēmumu izaugsmei un strauji augošām nozarēm un ekosistēmām.

(9) Tieši ekonomikas transformācijas un izaugsmes stadijā gaidāms galvenais ANM plāna pienesums kopējo Latvijas COVID- 19 pārvarēšanas stratēģijas mērķu sasniegšanā. Kā galvenie NIP rīcības virzieni Latvijas attīstībai ir noteikti cilvēkkapitāls, inovācija, biznesa vide un eksportspēja, finanšu pieejamība un infrastruktūra. Latvijas ANM plāns sniegs tiešu ieguldījumu visu minēto stratēģijas mērķu sasniegšanā, gan nodrošinot investīciju atbalstu, gan ieviešot būtiskas strukturālās reformas, lai sakārtotu politikas ietvaru konkrētās jomās.

(10) Vienlaikus izstrādājot ANM plānu un izdarot izvēles par konkrētiem ieguldījumiem ir ņemtas vērā arī nozaru attīstības stratēģijas, ES kopējās prioritātes, Latvijas uzņemtās starptautiskās saistības, kā arī citi ilgtermiņa izaicinājumi, kuri ir traucējuši sasniegt augstāku sociālo un ekonomisko konverģenci.

(11) Apkopojot galvenos stratēģiskos izaicinājumus no nacionālā līmeņa plānošanas dokumentiem, kā arī ES Padomes rekomendācijām 2019. un 2020.gadam, ir izceļami šādi izaicinājumi:

- liels SEG emisiju līmenis un mazs atjaunojamo energoresursu īpatsvars transporta sektorā, kā arī zema tautsaimniecības energoefektivitāte;
- zema uzņēmumu digitalizācijas pakāpe un digitālo prasmju līmenis pret ES vidējo;

- Nepārejoši augsts nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars Latvijā ir būtisks izaicinājums. 2019.gadā tas bija 27,3%. Nabadzības risks cilvēkiem ar invaliditāti – 37,6% (ES – 21,4%), pensionāriem – 53% (ES – 16%). Latvijā ir novērojama arī salīdzinoši augsta ienākumu nevienlīdzība – 2019.gadā Džini koeficients Latvijā bija 35,2 (ES – 30,2);
- ievērojamas sociālekonomiskās atšķirības un liela ekonomiskās attīstības līmeņa atšķirības starp Rīgu un pārējiem Latvijas reģioniem;
- ierobežota veselības pakalpojumu pieejamība un nepietiekams finansējums veselības aprūpes sistēmā;
- produktivitāte, kas ir tikai 50 % pret ES vidējo, zemi ieguldījumi P&A;
- augsts ēnu ekonomikas īpatsvars un zema kapacitāte nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanā
- Nepietiekama publiskās pārvaldes iestāžu kapacitāte ātru un veiksmīgu reformu ievešanā, nepietiekamas zināšanas publiskā iepirkuma un valsts atbalsta noteikumu piemērošanā, vēl aizvien liels administratīvais slogs un zems sabiedrības uzticības līmenis valsts pārvaldei.

(12) Iepriekš minēto izaicinājumu risināšanai, Latvija ANM plāna īstenošanai ir izvēlējusies 6 komponentes: (1) Klimata pārmaiņas un ilgtspēja; (2) Digitālā transformācija; (3) Nevienlīdzības mazināšana; (4) Veselība; (5) Ekonomikas transformācija un produktivitātes reforma; (6) Likuma vara.

Attēls Nr.2. ANM plāna komponentes

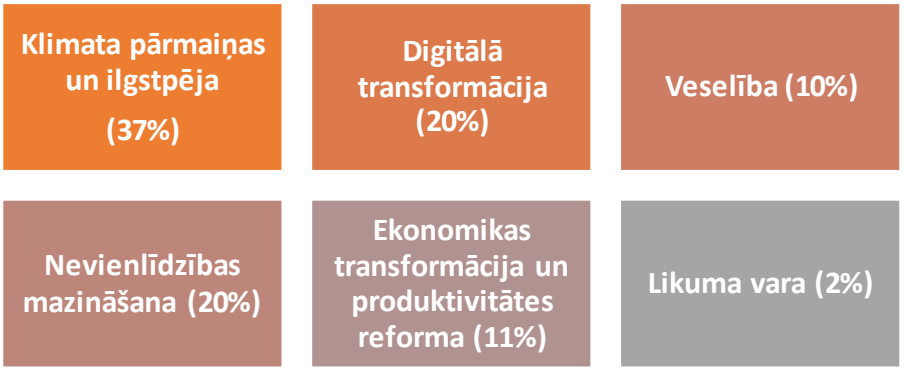

(13) Latvijas ANM plāna struktūra, kā arī komponenšu saturs kopumā sniedz tiešu atbalstu ANM regulējumā noteikto 6 pīlāru sasniegšanā – (1) Zaļā pāreja (2) digitālā transformācija, (3) Gudra, ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme (4) Sociālā un teritoriālā kohēzija, (5)Veselība un ekonomiskā, sociālā un institucionālā noturība (6) Nākamās paaudzes, bērnu un jauniešu politika. Vairākas no Latvijas ANM plāna komponentēm precīzi atbilst konkrētu pīlaru ietvaros identificētajiem izaicinājumiem, kamēr atsevišķiem pīlāriem pienesumu sniedz vairākas plāna komponentes (skatīt tabulu 1).

Tabula Nr.1 ANM plāna komponenšu sasaiste regulējumā noteiktajiem 6 politikas pīlāriem

ANM regulējumā noteiktie 6 politikas pīlāri	**Latvijas ANM plāna komponentes, kuras sniedz ieguldījumu 6 pīlāru mērķu sasniegšanā**
1. Zaļā pāreja	Klimata pārmaiņas un ilgstpēja
2. Digitālā transformācija	Digitālā transformācija
3.Gudra, ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme, tostarp ekonomiskā kohēzija, darbavietas, produktivitāte, konkurētspēja, pētniecība, attīstība un jauninājumi, kā arī labi funkcionējošs vienotais tirgus ar spēcīgiem MVU	Ekonomikas transformācija un produktivitātes reforma Nevienlīdzības mazināšana Klimata pārmaiņas un ilgstpēja Digitālā transformācija Likuma vara
4. Sociālā un teritoriālā kohēzija	Nevienlīdzības mazināšana
5. Veselība, kā arī ekonomiskā, sociālā un institucionālā noturība, tostarp ar mērķi palielināt reaģēšanas spēju un gatavību krīzēm	Veselība Nevienlīdzības mazināšana
6. Nākamās paaudzes, bērnu un jauniešu politika, tostarp izglītība un prasmes	Digitālā transformācija Nevienlīdzības mazināšana

Zaļā pāreja

(14) ES līmeņa prioritāšu kontekstā, nozīmīga loma Latvijas ANM plānā veltīta klimata pārmaiņām. Latvijas ANM plāna struktūra paredz ar klimatu un vidi saitītos ieguldījumus koncentrēt atsevišķā komponentē, lai efektīvāk nodrošinātu ANM regulējumā noteikto ieguldījumu slieksni 37% klimata mērķiem. Ņemot vērā, ka attiecīgajai komponentei tiek novirzīti precīzi 37% no Latvijai pieejamā finansējuma, tad plānoti tikai tādi ieguldījumi, kuriem piemērojami 100% ieguldījumu kodi, atbilstoši ANM regulas VI pielikumam.

(15) ANM plāna klimata komponentes pamatā ir 2019. gadā apstiprinātais NEKP. Komponentes ietvaros ir izvirzīti trīs galvenie reformu un investīciju virzieni – (1) SEG emisiju mazināšanai transporta sektorā, (2) Energoefektivitātes paaugstināšana un (3) Pielāgošanās klimata pārmaiņām. Finansiāli nozīmīgākie ieguldījumi plānoti ilgtspējīgā transporta infrastruktūrā Rīgas un Pierīgas reģionā, energoefektivitātes veicināšanai publiskajā un privātajā sektorā, krīžu reaģēšanas kapacitātes stiprināšanā, kā arī pielāgošanās klimata pārmaiņām. Iepriekš minētie pasākumi ir stratēģiski svarīgi elementi Latvijas NEKP, lai sasniegtu 2030. un 2050.gada klimata mērķus. Attiecībā uz 2030.gada un 2050.gada klimata mērķiem, aprēķināts ANM ietvaros īstenotās reformas un investīcijas indikatīvi varētu nodrošināt– 36 241 tCO_2 ekvivalenta samazinājumu gadā, kā arī primārās enerģijas patēriņa samazinājumu 49 814 MWh/gadā.

(16) Tāpat ANM īstenotajiem pasākumiem transporta sektora zaļināšanā un energoefektivitātes uzlabošanā sagaidāma netieša pozitīva ietekme uz bioloģisko daudzveidību un biotopiem. Slāpekļa un sēra oksīdi, ozons un amonjaks tiešā veidā ietekmē veģetāciju un faunu, kā arī ūdens, augsnes kvalitāti un ar to saistīto ekosistēmu pakalpojumu kvalitāti. Piesārņojošo vielu emisijas emisijas paskābina augsni, upju un ezeru ūdeņus, tā radot dzīvnieku un augu dzīves un bioloģiskās

daudzveidības samazinājumu. Slāpekļa oksīdu un amonjaka emisijas ienes augsnē un virszemes ūdeņos papildus slāpekli, tā veicinot eitroifikāciju, kā arī biogēno vielu pārāk liela koncentrācija var izmainīt sugu daudzveidību un veicināt jaunu invazīvo sugu ienākšanu. Gaisa kvalitātes uzlabošanās samazina bioloģiskās daudzveidības un biotopu degradācijas apjomus. Aprēķināts, ka ANM ietvaros īstenotie transporta sektora zaļināšanāšanas pasākumi samazinās NOx emisijas par 103,7 t gadā.

(17) Visi ANM plānotie ieguldījumi izpilda atbilstošos kritērijus DNSH principam. Proti, nav konstatēts, ka īstenotie pasākumi atstātu būtisku negatīvu ietekmi uz vidi, vai klimatu.

Digitālā transformācija

(18) Līdzīgi kā zaļās pārejas pīlāram, arī digitālajai transformācijai ir izveidota atsevišķa ANM plāna komponente, kurai plānots novirzīt regulējumā noteikto ieguldījumu apjomu – 20% no plāna piešķīruma. Visas investīcijas šajā komponentē ir plānotas zem ieguldījumu kodiem, kas sniedz 100% pienesumu digitālo mērķu sasniegšanā saskaņā ar ANM regulējuma VII pielikumu.

(19) Digitālās transformācijas komponentei Latvijas ANM plānā ir nozīmīga loma, jo tā sniedz horizontālu atbalstu citu strukturālo reformu ieviešanā un vairāku nacionālo stratēģiju mērķu sasniegšanā. Īpaši jāuzsver ANM investīciju nozīmi Latvijas iedzīvotāju prasmju attīstības kontekstā, jo ANM plāna investīcijas ir paredzētas digitālo prasmju attīstības pasākumiem, aptverot gan pamatprasmes gan stimulējot augsta līmeņa digitālo prasmju attīstības pieeju, gan arī attīstot uzņēmumu digitālās spējas, investējot darbinieku digitālo prasmju uzlabošanā.

(20) Ņemot vērā DESI indeksa rādītājus (2020.), Latvijai nozīmīgākie izaicinājumi ir saistīti ar nepietiekamām iedzīvotāju digitālajām prasmēm visos līmeņos, kā arī salīdzinoši zemo uzņēmumu digitalizācijas līmeni. Vienlaikus ņemot vērā aizvien straujāku tehnoloģiju attīstību būtiskas investīcijas nepieciešamas arī tajos DESI ideksa rādītājos, kuros Latvijai ir salīdzinoši labs sniegums – digitālie publiskie pakalpojumi un interneta pieejamība.

(21) ANM ieguldījumi plānoti valsts pārvaldes digitālajā transformācijā, uzņēmējdarbības sektora digitalizācijā, digitālo prasmju stiprināšanā un 5G infrastruktūras izveidē. Plānotās investīcijas sniegs tiešu ieguldījumu ES Digitālās stratēģijas mērķu sasniegšanā, uzlabojot savienojamību, digitālās prasmes, kā arī sniedzot pienesumu industriālajai stratēģijai un palielinot datu pieejamību biznesam un plašākai sabiedrībai. Saskaroties ar stingriem pulcēšanās ierobežojumiem, Latvijas ANM plānā iekļautie digitālie ieguldījumi stiprinās publisko institūciju un uzņēmumu spēju sniegt pakalpojumus attālināti, kā arī sabiedrības spēju šos pakalpojumus izmantot.

Gudra, ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme

(22) Produktivitātes paaugstināšana caurstrāvo visas ANM komponentes ar mērķi uzlabot dažādu pakalpojumu efektivitāti, mazinot izdevumus par enerģiju, veicot ieguldījumus pētniecībā, inovācijās un prasmēs, kā arī uzlabojot tiesisko vidi ekonomiskās darbības veikšanai.

(23) Vienlaikus galvenie reformu pasākumi pētniecības un inovāciju kontekstā ir koncentrēti Ekonomikas transformācijas un produktivitātes reformas komponentē. Komponentē plānotie pasākumi paredz palielināt privātos P&A izdevumus, veicot mērķētas publiskās investīcijas, kas sekmētu jaunu produktu un pakalpojumu izstrādi, kā arī zināšanu pārnesi tautsaimniecībā, kā arī veikt augstskolu strukturālās pārmaiņas, lai veicinātu izcilību un augstākās izglītības un zinātnes kvalitātes un resursu ieguldījumu efektivitāti un starptautisko konkurētspēju, tostarp integrāciju starptautiskajos augstākās izglītības un pētniecības tīklos. Papildinoši ieguldījumi pētniecībā un inovācijās paredzēti arī klimata komponentes ietvaros, kur atbalsts tiks novirzīts tādai pētniecībai un produktu izstrāadei, kas vērsta uz ES zaļā kursa mērķu sasniegšanu.

(24) Attiecībā uz iekļaušanas aspektiem, ANM plāna nevienlīdzības mazināšanas komponentē tiek paredzēti ieguldījumi bezdarbnieku mācībām, kas ļaus paplašināt aktīvās nodarbinātības pasākumus, kas tiek finansēti no nacionālā budžeta un citiem ES instrumentiem, kā arī uzlabos Latvijas iedzīvotāju prasmes kopumā.

(682) Saskaņā ar makroekonomiskās modelēšanas rezultātiem ANM plāna ieguldījumi nodrošinās 1,45% kumulatīvo IKP piegumu, kamēr kopējā ietekme uz nodarbinātību lēšama ap 0,75 procentpunktiem (detalizētu analīzi skatīt ANM plāna IV sadaļā).

Sociālā un teritoriālā kohēzija

(25) Visas ANM plānā iekļautās reformas un ieguldījumi ir mērķēti, lai mazinātu pastāvošās sociālās, ekonomiskās un teritoriālās atšķirības. Šajā kontekstā Latvija ir uzsākusi īstenot vērienīgas reformas vēl pirms ANM izveides, kur īpaši izceļama ir administratīvi teritoriālā reforma, kā arī nozīmīgas izmaiņas nodokļu un pabalstu sistēmās ar mērķi mazināt nabadzības risku un uzlabot ne tikai sociālo un veselības pakalpojumu, bet arī katastrofu pārvaldības pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem vienlīdzīgā kvalitātē un ātrumā kā pilsētās tā lauku reģionos.

(26) Speciāla uzmanība sociālajai un teritoriālajai kohēzijai ir veltīta ANM plāna nevienlīdzības mazināšanas komponentē. Komponentes mērķis ir mazināt sabiedrības teritoriālo un sociālo nevienlīdzību un uzlabot iedzīvotāju dzīves apstākļus reģionos, t.sk. sociālo pakalpojumu un nodarbinātības pieejamību reģionos, sekmējot augstas kvalitātes vispārējās vidējās izglītības nodrošinājumu pašvaldību teritorijās, veicinot mājokļu pieejamību, sniedzot atbalstu uzņēmējdarbības publiskās infrastruktūras attīstībai reģionos, nodrošinot atbilstošu un pieejamu ceļu infrastruktūru, ceļot pašvaldību darbības efektivitāti un kvalitāti, ATR mērķu pilnvērtīgai sasniegšanai.

(27) Lielās teritoriālās atšķirības ir arī viens no galvenajiem iemesliem kāpēc Latvija uzrāda sliktus rezultātus tādos Eiropas sociālā pārskata rādītājos, kā ienākumu nevienlīdzība, nodarbinātība. ANM ietvaros plānotās investīcijas nevienlīdzības komponentē sniegs tiešu atbalstu, lai uzlabotu iedzīvotāju iespējas nokļūt uz darbu vai sasniegt pakalpojumus neatkarīgi no dzīvesvietas. Savukārt atbalsts nacionālas nozīmes augstas pievienotās vērtības industriālo centru izveidei reģionos nodrošinās labi apmaksātu darba vietu izveidi un privāto investīciju piesaisti, tādējādi mazinot nozīmīgās sociāli ekonomiskās atšķirības ar starp Rīgu un pārējiem Latvijas reģioniem. Tāpat atbalsts pašvaldību kapacitātes

stiprināšanai uzlabos pašvaldību darbības efektivitāti un kvalitāti administratīvi teritoriālās reformas kontekstā, kas arī ir būtisks priekšnosacījums reģionālās attīstības atšķirību mazināšanai.

Veselība un institucionālā noturība

(28) Visu ANM komponenšu sekmīgai ieviešanai priekšnosacījums ir pēc iespējas ātra epidemioloģiskās situācijas uzlabošana un veselības sistēmas noturības stiprināšana pret līdzīga rakstura uzliesmojumiem nākotnē. ANM iekļautie pasākumi ir daļa no plašākas veselības aprūpes sistēmas reformas, kuras ietvaros tiek risināti finansējuma, cilvēkresursu pieejamības un kopējās veselības sistēmas efektivitātes jautājumi. ANM paredzētās reformas un saistītie ieguldījumi tiks fokusēti uz infrastruktūras un organizatorisko procesu modernizāciju, kas nodrošinātu augstāku veselības sistēmas noturību un gatavību epidemioloģiskajām krīzēm.

(29) ANM plāna veselības komponentes ietvaros paredzēts īstenot pasākumus, kas stiprinās veselības nozares noturību un pieejamību, attīstot integrētiem veselības aprūpes pakalpojumiem nepieciešamo infrastruktūru, nodrošinot ārstniecības iestāžu spēju pielāgoties krīžu situācijām, kā arī attīstot uzlabotus pakalpojumu sniegšanas modeļus, t.sk. uzlabojot ārstniecības personu tālākizglītības sistēmu un izveidojot vienotus principus onkoloģijas jomā.

(30) Savukārt attiecībā uz valsts pārvaldes kapacitātes stiprināšanu ANM plānā galvenā uzmanība tiek veltīta jautājumiem, kuri tiešā veidā ietekmē valsts ekonomikas konkurētspēju – ēnu ekonomikas mazināšanu un tiesu sistēmas stiprināšanu.

(31) ANM plāna likuma varas komponentes ietvaros plānots sasniegt vairākus mērķus – veicināt nodokļu iekasēšanu un mazināt ēnu ekonomiku, veicināt tiesiskumu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, krāpšanas, finanšu, ekonomisko noziegumu identificēšanas/atklāšanas un tiesu efektivitātes stiprināšanu, kā arī veicināt Latvijas reģionos strādājošo tiesnešu, prokuroru un specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos) iesaisti un profesionalitāti ekonomisko noziegumu izmeklēšanā un iztiesāšanā. Plānots arī veicināt informācijas par nevalstisko organizāciju darbības mērķiem, finanšu un ne finanšu darbības rezultātiem, kā arī finanšu plūsmu centralizēto pieejamību un caurskatāmību, nodrošināt šīs integrētas informācijas analītikas iespējas. Tāpat plānots stiprināt publiskās pārvaldes vērtības, ētikas pamatprincipus, integritāti un profesionalizāciju.

6. Nākamās paaudzes, bērnu un jauniešu politika, tostarp izglītība un prasmes

(32) ANM politikas pīlārs *nākamās paaudzes politika* ir vienīgais no visiem sešiem pīlāriem, kuram nav veltīta atsevišķa komponente Latvijas ANM plānā. Tas skaidrojams ar faktu, ka būtiskākie ieguldījumi attiecībā uz izglītības attīstību plānoti Kohēzijas politikas ietvarā. ANM investīcijas ir plānotas atsevišķu vidēja termiņa izglītības attīstības politikas uzdevumu īstenošanai, nodrošinot investīciju savstarpēju papildinātību un esošo un plānoto reformu atbalstu.

(33) Latvijas vidēja termiņa politikas plānošanas dokumentā - Izglītības attīstības pamatnostādnēs 2021.-2027.gadam "Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai" ir

noteikti četri izglītības attīstības mērķi: 1) Kompetenti pedagogi un akadēmiskais personāls, kas paredz uzdevumus izglītības sistēmas galvenā resursa - pedagogu un akadēmiskā personāla attīstībai un konkurētspējas nodrošināšanai; 2) Mūsdienīgs un kvalitatīvs izglītības piedāvājums, kas aptver plānotos uzdevumus formālās izglītības attīstībai visās pakāpēs, sākot ar pirmsskolu un noslēdzot ar augstāko izglītību; 3) Atbalsts ikviena izaugsmei, kur galvenie uzdevumi ir saistīti ar iekļaujošas izglītības pieejas nostiprināšanu un pieaugušo izglītības sistēmas un pieaugušo prasmju attīstību; 4) Efektīva izglītības sistēmas un resursu pārvaldība, kas izvirza uzdevumus izglītības sistēmas un izglītības iestāžu tīkla efektivitātei un kvalitātei, tostarp, stratēģiskai izglītības iestāžu vadībai, augstākās izglītības pārvaldības attīstībai un kvalitatīvāka vispārējās izglītības iestāžu tīkla izveidei Latvijā.

(34) Aizvien lielāku nozīmi pieaugušo prasmju attīstībā iegūst neformālās izglītības pieeja, kas ir īpaši būtiska caurviju prasmju apguvei un ļauj operatīvi reaģēt uz iedzīvotāju mācību vajadzībām un ātri sasniegt nepieciešamo rezultātu. Tādēļ, lai Kohēzijas politikas un ANM plāna ietvaros plānotajos investīciju pasākumos pieaugušo izglītības nodrošināšanai varētu piedāvāt kvalitatīvas neformālās izglītības programmas, ir paredzēts izstrādāt un normatīvi nostiprināt kopīgus kvalitātes principus neformālās izglītības programmu izstrādei un īstenošanai, ko izmantos gan izglītības iestādes programmu piedāvājuma veidošanai un, kas ļaus publiskajā pasūtījumā pieaugušo mācībām iekļaut kvalitatīvas neformālās izglītības programmas.

(35) Lai nodrošinātu, ka digitālo prasmju uzlabošanas pasākumi ir pieejami visām sabiedrības grupām, ANM plāna investīcijas ir paredzētas arī iedzīvotāju digitālo pamatprasmju attīstībai, kā prioritārās mērķgrupas nosakot iedzīvotājus 45+ bez pamata digitālajām prasmēm un jauniešus, kuriem ir nepietiekamas digitālās prasmes kādā no DESI indeksa komponentēm un tās ir uzlabojamas ar jauniešu neformālās izglītības metodēm.

(36) ANM plāna nevienlīdzības komponentē ir paredzētas arī investīcijas bezdabnieku un bezdarba riskam pakļauto nodarbinato mācību pasākumiem, kas, papildinot ESIF ietvarā plānotās investīcijas nodrošinās mērķētu ieguldījumu veikšanu noteiktu sociālo grupu prasmju uzlabošanā un un virzību uz kopējā rādītāja par pieaugušo līdzdalības palielināšanu izglītībā nodrošināšanu.

(37) ANM plāna investīcijas ir paredzētas arī izglītības attīstības pamatnostādnēs paredzēto uzdevumu izpildei augstskolu pārvaldības sistēmas attīstībā ekonomikas transformācijas un produktivitātes reformas komponentē, savukārt nevienlīdzības komponentē ir plānots atbalsts vispārējās izglītības iestāžu tīkla efektivizācijai, tā galvenais mērķis ir nodrošināt izglītības kvalitātes paaugstināšanos un atšķirību mazināšanos skolēnu sniegumā, kas novērots starp mazām un lielām izglītības iestādēm. Kvalitatīvs un ilgtspējīgs vispārējās izglītības iestāžu tīkls ir būtisks priekšnoteikums, lai nodrošinātu kompetenču pieejā balstītā vispārējās izglītības satura īstenošanu un atbilstošu prasmju attīstību skolēniem.

2. Sasaiste ar Eiropas Semestri

(38) ANM viens no priekšnosacījumiem ir, ka dalībvalstu ANM plānos iekļautajām darbībām ir jāadresē 2019. un 2020.gada dalībvalstu specifisko rekomendācijas. Latvijas ANM plāns ir veidots, lai sniegtu pienesumu rekomendāciju ieviešanā, vienlaikus vairāku rekomendāciju ieviešana ir plānota ārpus ANM ietvara, kuru ieviešanā ir panākts nozīmīgs progress.

(39) Izvēloties ANM plānā iekļaujamās reformas un investīcijas netiek izvēlēti tādi pasākumi, kuros rekomendāciju īstenošanā panākts jau būtisks progress un investīcijām, kurām ir ikgadēju izdevumu raksturs. Piemēram, 2020. un 2021. gada valsts budžeta ietvaros ir panāktas nozīmīgas izmaiņas veselības aprūpes pieejamības stiprināšanā, īpaši attiecībā uz medicīnas personu atalgojumu. Tāpat tiek īstenotas pakāpeniskas izmaiņas nodokļa sloga mazināšanā darbaspēkam, novirzot to uz citiem avotiem.

(40) Attiecībā uz 2020.gada rekomendācijām, kurām ir īstermiņa raksturs un kuras ir vērstas uz COVID-19 situācijas stabilizēšanu, tiešs atbalsts no ANM netiek plānots. Proti, terminētais krīzes atbalsts krīzes skartajiem iedzīvotājiem un uzņēmumiem tiek finansēts no valsts budžeta līdzekļiem un citiem instrumentiem.

(41) Zemāk iekļauts apkopojums par galvenajiem veiktajiem pasākumiem 2019. un 2020.gada rekomendāciju ieviešanā:

Tabula Nr. 2. Eiropas Semestra rekomendācijas un to ieviešana

2019. gada rekomendācijas	Būtiskākie pasākumi rekomendāciju ieviešanā
Fiskālās rekomendācijas 2019 Nodrošināt, ka valdības neto primāro izdevumu nominālā pieauguma temps nepārsniedz 3,5% 2020. gadā, kas atbilst gada strukturālajai korekcijai 0,5 % apmērā no IKP. **Samazināt nodokļus zema atalgojuma saņēmējiem**, novirzot tos uz citiem avotiem, jo īpaši kapitālu un īpašumu, un uzlabojot nodokļu saistību izpildi. **Nodrošināt efektīvu uzraudzību un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas regulējuma īstenošanu**.	2020.gadā (t.sk. pieņemot 2021.gada budžetu) veikti šādi pasākumi ar mērķi mazināt ienākumu nevienlīdzību un sociālo atstumtību: • Diferencētais neapliekamais minimums palielināts no 230 līdz 300 EUR mēnesī; • Nodokļa atvieglojums par apgādājamiem ir palielināts no 230 uz 250 EUR mēnesī. • Obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas samazinātas par 1% (no 35.09% uz 34.09%); • Diferencētais neapliekamā minimuma maksimālais slieksnis palielināts līdz 1800 EUR • Neapliekamais minimums pensijām palielināts līdz 330 EUR mēnesī • Minimālā mēnešalga palielināta līdz 500 EUR • Akcīzes nodokļa likme tabakas izstrādājumiem pakāpeniski pieaugs un tiks indeksētas uzņēmumu vieglo automašīnu nodokļa likmes
Sociālā iekļaušana 2019 **Novērst sociālo atstumtību**, jo īpaši uzlabojot minimālo ienākumu pabalstu, minimālo vecuma pensiju un cilvēkiem ar invaliditāti paredzētā ienākumu atbalsta adekvātumu. **Uzlabot izglītības un apmācības kvalitāti un efektivitāti** jo īpaši	<u>Sociālie maksājumi</u> • GMI palielinājums vienai personai no 64 EUR uz 109 EUR (un 76 EUR katrai nākamajai personai mājsaimniecībā) • GMI personām ar īpašām vajadzībām no 128,06 EUR uz 272 EUR • Minimālās vecuma pensijas aprēķina bāze paaugstināta no 80 uz 136 EUR, personām ar

attiecībā uz mazkvalificētiem darba ņēmējiem un darba meklētājiem, tostarp palielinot līdzdalību profesionālajā izglītībā, apmācībā un pieaugušo izglītībā. **Uzlabot veselības aprūpes sistēmas pieejamību, kvalitāti un izmaksu lietderību**.	īpašām vajadzībām no 122.69 EUR uz 163 EUR: Izglītība un mācības ● Dalība pieaugušo izglītībā pieaugusi: no 5,6% 2014. gadā līdz 7,4% 2019. gadā; ● Turpinās atbalsta sniegšana nodarbināto pieaugušo dalībai mācībās projekta „Nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveide" ietvaros. Līdz 2019. gada beigām Projekta īstenošanas ietvaros mācību aktivitātēs tika iesaistītas kopumā – vairāk nekā 26 tūkst. nodarbināto, t.sk. 5273 personas ar zemu izglītības līmeni; ● Noslēdzās Nacionālā Prasmju stratēģijas projekta pirmais – Diagnostikas – posms, publicējot OECD Diagnostikas ziņojumu ar ieteikumiem pieaugušo izglītības un profesionālās izglītības sistēmas uzlabošanai; ● Turpinās profesionālās izglītības satura reformas īstenošana. Līdz 2019.gada beigām tika pabeigtas 15 nozaru kvalifikācijas struktūras un ir izstrādāti visi 162 profesiju standarti. Turpinās modulāro programmu un eksāmenu satura attīstība. 8.5.3.SAM ietvaros tiek veikta modulāro programmu aprobācija 54 profesionālajās kvalifikācijās; Turpinās darba vidē balstītu (DVB) mācību pieejas paplašināšana. Līdz 2019. gada 25.oktobrim 29 izglītības iestādes ir īstenojušas 314 profesionālās izglītības programmas DVB formā. DVB īstenošanā tika iesaistīti 469 uzņēmumi, praktiskajās mācībās - 1867 uzņēmumi. Veselības aprūpe: • Par 9,32% palielināts veselības aprūpes budžets salīdzinot ar 2020.gadu • Mediķu atalgojums palielināts vidēji par 23.59% salīdzinot ar 2020.gadu
Ieguldījumi 2019 **Uz ieguldījumiem vērsto ekonomikas politiku** koncentrēt uz inovāciju, cenas ziņā pieejamu mājokļu piedāvājumu, transportu – jo īpaši attiecībā uz tā ilgtspēju – resursu efektivitāti un energoefektivitāti, energotīklu starpsavienojumiem un digitālo infrastruktūru, ņemot vērā reģionālās atšķirības.	• 2014.-2020. gada plānošanas perioda darbības programmas ieviešana (ilgtspējīgs transports, energoefektivitāte u.c.) • Pabeigts Latvijas-Igaunijas 3. Starpsavienojums (CEF)
Pārvaldība 2019 Uzlabot **publiskā sektora atbildību un efektivitāti**, jo īpaši attiecībā uz pašvaldībām un valsts un pašvaldību uzņēmumiem, kā arī interešu konfliktu novēršanas režīmu.	• Grozījumi likumā par interešu konfliktu

2020. gada rekomendācijas	Būtiskākie pasākumi rekomendāciju ieviešanā
Ekonomikas atveseļošana 2020 Ievērojot vispārējo izņēmuma klauzulu, veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai efektīvi ierobežotu pandēmijas izplatību, stiprinātu ekonomiku un atbalstītu tās turpmāko atlabšanu. Kad to pieļaus Ievērojot vispārējo izņēmuma klauzulu, veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai efektīvi ierobežotu pandēmijas izplatību, stiprinātu ekonomiku un atbalstītu tās turpmāko atlabšanu. Kad to pieļaus ekonomiskie apstākļi, īstenot fiskālo politiku, kas ļaus panākt piesardzīgu vidēja termiņa fiskālo stāvokli un nodrošināt parāda ilgtspēju un vienlaikus veicinās investīcijas. **Stiprināt veselības sistēmas noturību un pieejamību, tostarp nodrošinot to ar papildu cilvēkresursiem un finanšu resursiemekonomiskie apstākļi**, īstenot fiskālo politiku, kas ļaus panākt piesardzīgu vidēja termiņa fiskālo stāvokli un nodrošināt parāda ilgtspēju un vienlaikus veicinās investīcijas.	<u>Veselības aprūpe:</u> • Par 9,32% palielināts veselības aprūpes budžets salīdzinot ar 2020.gadu Mediķu atalgojums palielināts vidēji par 23.59% salīdzinot ar 2020.gadu
Sociālā iekļaušana 2020 Paredzēt **pienācīgu ienākumu atbalstu** krīzes vissmagāk skartajām iedzīvotāju grupām un **stiprināt sociālās drošības tīklu**. Mazināt krīzes ietekmi uz nodarbinātību, tostarp izmantojot elastīgu darba režīmu, aktīvos darba tirgus pasākumus un prasmju pilnveidošanu.	<u>Sociālie maksājumi</u> • Atbalsts par dīkstāvi visās nodarbinātības formās ir ne mazāks kā 330 eiro un ne vairāk kā 1000 eiro par kalendāra mēnesi • Atbalsts algu subsīdijai darbiniekam 50% apmērā no deklarētās mēneša vidējās bruto darba, bet ne vairāk kā 500 eiro apmērā • Darbinieki slimo vai darba kolektīvs ir spiests doties karantīnā, valsts apmaksā darbnespējas lapas pirmās 3 dienas. <u>Prasmju apguve</u> ● Projektam "Nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveide" palielināts finansējums par 21 milj. EUR, kopējam atbalstam programmas ietvaros sasniedzot 46,8 milj. EUR, paplašinot atbalsta saņēmēju loku par 17 tūkst. cilvēku; ● Papildu piešķirtā finansējuma ietvaros 2020.gada vasarā tika īstenota papildus attālināto mācību kārta nodarbinātajiem Covid-19 krīzes negatīvo seku mazināšanai, t.sk. paplašinot nodarbinātām personām pieejamo mācību piedāvājumu ar studiju moduliem vai studiju kursiem augstākās izglītības iestādēs. Paplašināts arī atbalsts sociālajā jomā (mobilitātes atbalsts, samazināts mācību līdzmaksājums tālākizglītības programmām). ● No 2017.gada līdz 2020.gada beigām kopumā projektām "Nodarbināto personu profesionālās

	kompetences pilnveide" īstenotas piecas pieteikšanās kārtas un viena attālināto mācību kārta. Mācības kopumā uzsākušas 40,6 tūkst. unikālas personas, tajā skaitā 7,7 tūkst. unikālas personas ar zemu izglītības līmeni. Tiek turpināta attālināto mācību kārtu īstenošana, t.sk. paplašinot mācību piedāvājumu digitālo prasmju attīstībai; ● Uzsākta metodiskā materiāla "Ceļvedis pašvaldībām pieaugušo izglītības pārvaldībai" pašvaldību pieaugušo izglītības koordinatoriem darbam ar pieaugušo izglītības jautājumiem; ● Lai noteiktu atbalsta pasākumus darba devējiem, t.sk. MVU, darbinieku papildu izglītošanā un attīstītu normatīvo ietvaru šāda atbalsta saņemšanai, IZM iesniedza projekta pieteikumu EK tehniskā atbalsta instrumenta ietvaros un tas ir atbalstīts. Patlaban notiek sagatavošanas darbi projekta uzsākšanai (projekta īstenošana indikatīvi paredzēta laika periodā no 2021.gada jūnija – 2023.gada jūlijam); Turpinās darbs pie privātas-publiskās partnerības pieaugušo izglītības finansēšanas instrumenta "Prasmju fondi" koncepta izstrādes tā pilotēšanas uzsākšanai nozarēs vai uzņēmumos pēc brīvprātības principa
Ieguldījumi 2020 Nodrošināt **likviditātes atbalsta pieejamību uzņēmumiem**, jo īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Pasteidzināt labā sagatavotībās stadijā esošo publisko investīciju projektu īstenošanu un rosināt privātās investīcijas, lai sekmētu ekonomikas atlabšanu. **Virzīt investīcijas uz zaļo pārkārtošanos un digitālo pāreju**, jo īpaši uz pētniecību un inovāciju, tīru un efektīvu enerģijas ražošanu un izmantošanu, ilgtspējīgu transportu un digitālo infrastruktūru.	● Apgrozāmo līdzekļu subsīdija komersantiem 30% apmērā no uzņēmuma bruto darba algas ● Nodokļu samaksas termiņa pagarinājumi ● Pašvaldību tiesības noteikt atšķirīgus nekustamā īpašuma nodokļa samaksas termiņus ● 150 miljonu EUR papildus aizņemšanās iespējas pašvaldību investīciju projektiem ● 75 miljoni investīcijas ceļu infrastruktūrā
Finanšu sektora caurspīdīgums 2020 Turpināt darbu pie nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas sistēmas pilnveidošanas.	● Apstiprināts pasākumu plāns noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai laikposmam no 2020. līdz 2022. gadam

(42) Galvenie ES Padomes 2019. un 2020.gada rekomendācijās identificētie izaicinājumi Latvijai:

(43) **<u>Klimats (saistītās rekomendācijas – Ieguldījumi 2019, 2020)</u>** ES Padome savās rekomendācijās uzsvērusi izaicinājumus klimata un vides ilgtspējas jomā, uzsverot, ka ir jāiegulda lielākas pūles, lai uzlabotu vispārējo energoefektivitāti, jo īpaši mājokļu un transporta nozarēs. (2019; 17.) Latvijai tiek rekomendēts ekonomikas politikā likt uzsvaru uz transporta ilgtspējas un energoefektivitātes

problēmām. 2020.gada dokumentā norādīts, ka Latvijas vides ilgtspēja ir atkarīga no sekmīgas virzības uz resursu efektivitātes un energoefektivitātes uzlabošanas, NEKP īstenošanas, īpaši attiecībā uz transportu un ēkām, un vidiskās ilgtspējas apsvērumu integrēšanu ekonomikas nozarēs, jo īpaši lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē. Intermodālā transporta infrastruktūras uzlabošana Rīgā un tās apkārtnē atvieglotu darbaspēka mobilitāti un reizē palīdzētu ierobežot vieglo automobiļu augošo enerģijas patēriņu. (2020; 21.)

(44) ES Padomes rekomendācijās identificētie izaicinājumi attiecībā uz transporta un mājokļu energoefektivitāti saskan ar Latvijas NEKP 2021-2030.gadam identificēto. Atbilstoši 43% no Latvijas ANM plāna klimata komponentē iekļautajiem izdevumiem ir fokusēti uz transporta sektora zaļināšanu Rīgas metropoles areālā, kamēr 46% tiks novirzīti energoefetivitātes veicināšanai visos sektoros, kas sniegs tiešu ieguldījumu ES Padomes rekomendāciju izpildē un NEKP mērķu sasniegšanā, kā arī Latvijas industriālās politikas īstenošanā.

(45) **Digitālā transformācija (saistītās rekomendācijas – Ieguldījumi 2019, 2020).** ES Padomes rekomendācijās vērsta uzmanība arī uz izaicinājumiem, kas Latvijai jāpārvar digitālajā jomā, kur līdztekus labam pārklājumam un plašam digitālo publisko pakalpojumu lietojumam (83% interneta lietotāju izmanto šos pakalpojumus iepretim ES vidējam rādītājam 67%), joprojām tiek norādīts uz **zemo darbaspēka digitālo prasmju līmeni, kas** ierobežo digitālo tehnoloģiju izmantošanu uzņēmumos un inovācijas potenciālu. (2019; 12.) Tiek uzsvērta arī nepieciešamība ar ieguldījumiem **risināt būtiskas reģionālās atšķirības mobilitātes un digitālās infrastruktūras jomā**. ES Padomes 2020.gada rekomendācijās Latvija ir aicināta uzlabot arī digitālās prasmes, jo tikai 43 procentiem Latvijas iedzīvotāju digitālās prasmes ir pamata vai augstākā līmenī. Covid-19 radītā ārkārtas situācija ir arī uzskatāmi parādījusi, ka ir nepieciešams attīstīt kvalitatīvu digitālo izglītību un apmācību un visiem izglītojamajiem nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi tai. (2020; 19.)Eiropas Komisija 2019.gada ziņojumā par Latviju[2] ir norādījusi, ka, lai izmantotu digitalizācijas sniegtās priekšrocības iedzīvotājiem, uzņēmumiem un valdībām, Latvijai ir:

- jāuzlabo un jāpaātrina e-pārvalde, sistēmu savietojamība un atvērto datu pieejamība
- jāpalielina informācijas un komunikācijas tehnoloģiju, t. sk. atbalsta infrastruktūra un pakalpojumu ieviešana;
- jāpalielina e-pakalpojumu sniegšana un to ieviešana, īpašu uzmanību pievēršot lauku apvidiem, vecāka gadagājuma cilvēkiem un pārrobežu kontekstam.

(46) Ņemot vērā identificētos izaicinājumus, kā arī problemātiku, kas iezīmējusies Covid-19 pandēmijas rezultātā, Latvijā tiek plānota valsts pārvaldes digitālā modernizācija un pakalpojumu digitālā transformācija, ietverot centralizētus publiskos risinājumus.

(47) Apzinoties izaicinājumus digitālo prasmju jomā, tos paredzēts risināt kompleksi, attīstot gan pamatprasmes iedzīvotajiem, ietverot darbam

[2] Eiropas Komisijas 2019.gada ziņojums par Latviju. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf

nepieciešamo prasmju apguvi, gan digitālo prasmju attīstībai uzņēmējdarbībā, tādējādi veicinot digitālo pakalpojumu sniegšanu, kā arī uzlabojot digitālos pakalpojumus pašiem uzņēmējiem, tāpat arī digitālo prasmju uzlabošanai publiskajā pārvaldē un augsta līmeņa digitālo prasmju attīstībai tautsaimniecības attīstībai un IKT speciālistu, tai skaitā, sieviešu īpatsvara palielināšanu, lai sekmētu jaunu, augstas pievienotās vērtības produktu un pakalpojumu radīšanu. Ievērojot nepieciešamību pēc digitālo prasmju uzlabošanas sabiedrībā, tiek plānota digitālo mācību un izglītības pārvaldības tehnoloģiju ieviešana visos izglītības līmeņos (ietverot mācību procesa un skolvadības digitalizāciju), kā arī atvērtās zinātnes ieviešana praksē, kas papildināta ar atbilstošām augstākā līmeņa digitālo prasmju apguves programmām.

(48) Rekomendācijas ieviešanu attiecībā uz digitālās infrastruktūras pieejamību visos Latvijas reģionos paredzēts finansēt no 2014.-2020.gada un 2021.-2027. gada Kohēzijas politikas darbības programmām. Piemēram, 2021.-2027.gada Latvijas Kohēzijas politikas darbības programmā tiek plānoti interneta infrastruktūras ieguldījumi 32 miljoni EUR apmērā, lai attīstītu vidējās un pēdējās jūdzes pārklājumu Latvijas reģionos. Demarkācijas nodrošināšanai ANM plāna ietvaros nav iekļautas investīcijas vidējās un pēdējās jūdzes pieslēgumiem.

(49) Visi uzskaitītie ANM plāna pasākumi sniegs tiešu ieguldījumu gan 2019, gan 2020. gada rekomendācijās, kur Latvija aicināta veikt ieguldījumus digitālās pārejas veicināšanai.

(50) **Nevienlīdzība (saistītās rekomendācijas - Sociālā iekļaušna 2019, 2020).** Eiropas Semestra rekomendācijās kā viens no būtiskākajiem izaicinājumiem tiek uzsvērta **nevienlīdzība** starp Rīgu un pārējiem Latvijas reģioniem, kas visuzskatāmāk redzamas kā **ievērojamas ekonomiskās atšķirības.** Lai gan kopumā Latvija tuvinās ES rādītājiem, ekonomikas snieguma atšķirības starp galvaspilsētas reģionu un citiem reģioniem kopš Latvijas pievienošanās ES nav samazinājušās (2019;17.). Šīs atšķirības saistītas gan ar ienākumu nevienlīdzību starp reģioniem, gan atšķirīgām nodarbinātības iespējām un mājokļu pieejamību, jo sevišķi attiecībā uz neaizsargātākajām sabiedrības grupām. Reģionos bezdarba problēma ir izteiktāka nekā lielajās pilsētās, tomēr vienlaikus uzņēmējiem ir sarežģīti piesaistīt kvalificētus darbiniekus ar atbilstošām prasmēm. Savukārt darbinieku piesaiste no citiem reģioniem ir sarežģīta cenas ziņā pieejamu mājokļu nepietiekamības dēļ, gan arī mobilitātes problēmu rezultātā.

(51) Nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars Latvijā ir būtisks izaicinājums, 2019.gadā tas bija 27,3%. Nabadzības risks cilvēkiem ar invaliditāti – 37,6% (ES – 21,4%), pensionāriem – 53% (ES – 16%). Latvijā ir novērojama arī salīdzinoši augsta ienākumu nevienlīdzība – 2019.gadā Džini koeficients Latvijā bija 35,2 (ES – 30,2)[3].

(52) Saistībā ar sociālās un teritoriālās nevienlīdzības mazināšanu Latvijas valdība ir uzsākusi divu nozīmīgu reformu īstenošanu – Administratīvi teritoriālā reformu un garantētā minimālā ienākuma reformu, kā arī veikusi izmaiņas nodokļu politikā.

[3] EUROSTAT datubāze https://ec.europa.eu/eurostat/data/database

(53) Viena no galvenajām problēmām, kas identificēta Covid-19 krīzes laikā, ir nepietiekama sociālā aizsardzība lielai sabiedrības daļai, kas neļāva saņemt pietiekamu atbalstu dīkstāves laikā. No 2021.gada 1.jūlija tiks ieviests minimālais Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu (turpmāk - VSAOI) objekts tiem darba ņēmējiem, kuru mēneša ienākumi nesasniedz valstī noteikto minimālo algu. Minimālais VSAOI objekts tiks noteikts minimālās algas apmērā (500 EUR mēnesī). Tāpat tiks reorganizēts mikrouzņēmumu nodokļa režīms, palielinot nodokļa likmi un nosakot, ka par visiem mikrouzņēmuma darbiniekiem (izņemot vienīgo īpašnieku) būs jāmaksā darbaspēka nodokļi vispārējā kārtībā. Tāpat mikrouzņēmumu nodokļa maksātāja statusu no jauna vairs nevarēs iegūt sabiedrība ar ierobežotu atbildību, kā arī reģistrēts pievienotās vērtības nodokļa maksātājs. Jāņem vērā, ka līdz ar likmes celšanu turpmāk vairs netiks noteikts algu ierobežojums (iepriekš 720 euro mēnesī), kas, savukārt, režīmu padarīs pievilcīgāku un elastīgāku atalgojuma ziņā. Minētās izmaiņas attieksies uz aptuveni 40 tūkst. mikrouzņēmumu nodokļa maksātājiem un 80 tūkst. tajos nodarbinātajiem, kā rezultātā prognozēts budžeta ieņēmumu palielinājums 2021.gadā par 21,2 milj.euro, 2022.gadā par 21,7 milj.euro un 2023.gadā par 23,4 milj.euro.

(54) Savukārt, lai nodrošinātu minimālo ienākumu sliekšņu pārskatīšanu un adekvātuma palielināšanu, no 2021. gada 1. janvāra palielināti vairāki minimālo ienākumu sliekšņi gan pašvaldību sociālās palīdzības nodrošināšanai, gan arī valsts noteiktiem pabalstiem un pensijām[4]:

- paaugstināts GMI līmenis no 64 EUR uz 109 EUR pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā (20% no ienākumu mediānas) un 76 EUR katrai nākamajai personai mājsaimniecībā (koeficients 0,7 no pirmās personas);
- paaugstināts trūcīgas mājsaimniecības ienākumu slieksnis, nosakot to 50% no ienākumu mediānas. Tā rezultātā trūcīgas mājsaimniecības ienākumu slieksnis būs 272 EUR pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā un 190 EUR katrai nākamajai personai mājsaimniecībā (līdz šim 128,06 EUR personai mēnesī);
- maznodrošinātas mājsaimniecības ienākumu slieksnim noteikts tā maksimālais apmērs 80% apmērā no ienākumu mediānas, kā arī palielināts ienākumu slieksnis, atbilstoši kuram mājsaimniecība atzīstama par maznodrošinātu. Tā rezultātā maksimālais maznodrošinātās mājsaimniecības ienākumu slieksnis ir 436 EUR pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā un 305 EUR katrai nākamajai personai mājsaimniecībā (līdz šim nebija noteikts maksimālais maznodrošinātās personas ienākumu slieksnis);
- Noteikts vienots tiesiskais regulējums mājokļa pabalsta nodrošināšanai, nosakot konkrētas ar mājokli saistītas izdevumu pozīcijas un to minimālās normas, kuras tiks izmantotas mājokļa pabalsta apmēra aprēķināšanai. Saeimā ir iesniegts priekšlikums, paredzot, ka tas stāsies spēkā no 01.07.2021.;
- Paaugstināts minimālās vecuma pensijas apmērs – minimālā vecuma pensijas aprēķina bāze noteikta 136 EUR apmērā (25% no ienākumu mediānas) pašreizējo 80 EUR vietā, bet personām ar invaliditāti kopš bērnības 163 EUR (30% no ienākumu mediānas) līdzšinējo 122,69 EUR vietā. Minimālo vecuma pensiju par katru apdrošināšanas stāža gadu nosaka, piemērojot vecuma pensijas aprēķina

[4] Pabalstu un pensiju minimālie apmēri vai to sliekšņi noteikti, pamatojoties uz metodiski pamatotiem un sociālekonomiskai realitātei atbilstošiem kritērijiem, t.i., procentuālā apmērā no mājsaimniecību rīcībā esošās ienākumu mediānas uz vienu ekvivalento patērētāju (turpmāk – ienākumu mediāna), kuras aprēķinā izmantota ekvivalences skala 1; 0,7; 0,7.

bāzei koeficientu – 1,1 un par katru nākamo gadu, kas pārsniedz vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo apdrošināšanas stāžu, apmēru palielinot par diviem procentiem no minimālās vecuma pensijas aprēķina bāzes. Tādējādi tiks garantēts, ka minimālā pensija nebūs mazāka par 149,60 EUR. Palielinot minimālo vecuma pensiju apmērus, paaugstināsies apbedīšanas pabalstu un pabalstu pārdzīvojušajam laulātajam apmēri. Izmaiņas skars aptuveni 31 tūkst. personu mēnesī;

- Paaugstināts minimālās invaliditātes pensijas apmērs. III grupas invaliditātes pensijas apmērs noteikts 25% no ienākumu mediānas, bet personām ar invaliditāti kopš bērnības – 30% no ienākumu mediānas. Savukārt I un II grupas invaliditātes pensijas apmēru noteikts kā 25% no ienākumu mediānas vai personām ar invaliditāti kopš bērnības –30% no ienākumu mediānas, piemērojot koeficientu 1,6 – I grupas invaliditātes gadījumā un koeficientu 1,4 – II grupas invaliditātes gadījumā;
- Palielinot minimālo invaliditātes pensiju apmērus, paaugstināsies pabalstu pārdzīvojušajam laulātajam apmēri invaliditātes pensijas saņēmēja nāves gadījumā. Izmaiņas skars vidēji 45 tūkst. personu mēnesī;
- Palielināts atbalsts bērniem apgādnieka zaudējuma gadījumā gan minimālās apgādnieka zaudējuma pensijas saņēmējiem, gan valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem - bērni līdz sešu gadu vecumam (ieskaitot) saņems 136 EUR (25% no ienākumu mediānas) līdzšinējo 92,5 EUR vietā, tostarp arī bērni ar invaliditāti līdz sešu gadu vecumam (ieskaitot) līdzšinējo 106,72 EUR vietā, savukārt bērni no septiņu gadu vecuma apgādnieka zaudējuma gadījumā saņems 163 EUR (30% no ienākumu mediānas) līdzšinējo 111 EUR vietā;
- paaugstināts valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs senioriem un cilvēkiem ar invaliditāti
- Iepriekšminēto izmaiņu ieviešanai minimālo atbalsta sliekšņu paaugstināšanai plānotais valsts pamatbudžets: 2021. gadā – 70,9 milj. EUR, 2022. gadā – 71 milj. EUR. 2023. gadā – 71 milj. EUR. Izmaiņas skars vidēji 20 tūkst. personu mēnesī.

(55) Attiecībā uz sociālo iekļaušanu ANM plānā paredzētie ieguldījumi un reformas fokusēsies uz vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu dažādām sabiedrības grupām, īpaši, mazaizsargāto grupu iekļaušanu sabiedrībā un darba tirgū. Papildus plānoti ieguldījumi skolu tīkla optimizācijai, ar mērķi uzlabot izglītības kvalitāti un mazināt skolēnu sniegumu atšķirības starp pilsētu un lauku vidusskolām. Ņemot vērā, ka plānoti ieguldījumi sniedz tiešu pienesumu cilvēku prasmju uzlabošanā.

(56) Jautājumus, kas saistīti ar sociālo mājokļu pieejamību plānots risināt 2021.-2027.gada Kohēzijas politikas ietvarā, kur sociālo mājokļu attīstībai indikatīvi ir plānots atbalsts 60 miljonu EUR apmērā.

(57) Savukārt kontekstā ar teritoriālo nevienlīdzību Latvijā 2020.gadā parlaments ir apstiprinājis Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu, uzsākot aktīvo fāzi administratīvi teritoriālās reformas īstenošanā, samazinot pašvaldību skaitu 119 uz 42 ar mērķi izveidot ekonomiski attīstīties spējīgas administratīvās teritorijas ar vietējām pašvaldībām, lai pašvaldības spētu nodrošināt tām likumos noteikto autonomo funkciju izpildi salīdzināmā kvalitātē un pieejamībā, kā arī spētu sniegt iedzīvotājiem kvalitatīvus pakalpojumus par samērīgām izmaksām. Notiek darbs pie reformas īstenošanas - pieņemti attiecīgie Ministru kabineta noteikumi, ir izstrādāta Metodika jaunveidojamo novadu darbības uzsākšanai

pēc 2021. gada 1. jūlija, pašvaldībām tiek nodrošināts pastāvīgs metodisks atbalsts pašvaldību darbības un attīstības plānošanas jomā, izstrādāts un Ministru kabinetā 2021.gada 4.martā atbalstīts likumprojekts "Pašvaldību likums", tiek risināts jautājums par reģionālo pārvaldes līmeņa funkcionālo pilnveidošanu, tiek sniegts valsts atbalsts, lai atbalstītu jaunu kopīgu attīstības plānošanas dokumentu un administratīvo un organizatorisko struktūru plānu izstrādi. Nepieciešams turpināt likumprojetka saskaņošanu ar visām iesaistītajām pusēm. Plānots, ka likumprojekts tiks pieņemts Saeimā galīgajā lasījumā 2023.gadā. Līdz ar reformu paredzēts risināt arī ar iedzīvotāju teritoriālo nevienlīdzību saistītās problēmas, proti, ekonomiskās situācijas uzlabošanai reģionos nepieciešams veicināt uzņēmēju piesaisti reģioniem, nodrošinot gan publisko infrastruktūru, kas nepieciešama attiecīgo reģionu uzņēmējiem, gan uzlabojot fizisko piekļūstamību sociālās, izglītības, veselības, kultūras u.c. jomu pakalpojumiem jaunizveidoto administratīvo teritoriju ietvaros, kā arī piesaistot trūkstošo darbaspēku, veicinot īres mājokļu būvniecību. Biznesa veicināšana reģionos neapšaubāmi sniegs būtisku ieguldījumu, reģionu ekonomiku stimulēšanā, attiecīgi arī uzlabojot pašvaldību nodokļu ieņēmumus un spēju iedzīvotājiem sniegt kvalitatīvus pakalpojumus.

(58) Lai risinātu augstāk minētos izaicinājumus ANM ietvaros tiek plānoti ieguldījumi ilgtspējīgos un integrētos sasniedzamības uzlabošanas risinājumos, cenas ziņā piejamu īres mājokļu attīstībā, kā arī nacionālās nozīmes reģionālajos industriālajos parkos.Visi minētie investīciju virzieni un administratīvi teritoriālā reforma kopumā ir saskanīga ar ES Padomes rekomendācijās pausto attiecībā uz pārvaldes efektivitātes paaugstināšanu un nepieciešamajiem ieguldījumiem teritoriālās nevienlīdzības mazināšanai. Būtiski atzīmēt, ka nacionālo industriālo parku attīstība ir stūrakmens nacionālās industriālās politikas mērķu sasniegšanai reģionos.

(59) **Veselība (saistītās rekomendācijas - Sociālā iekļaušana 2019, ekonomikas atveseļošana 2020).** Veselības aprūpes sistēmas nepietiekamā pieejamība un kvalitāte, t.sk. personāla trūkums jau ilgstoši ir bijusi problēmjoma Latvijā, uz ko norādījusi arī ES Padome un EK. 2019.gada Padomes rekomendācijās teikts, ka **veselības aprūpei paredzētais publiskais finansējums joprojām krietni atpaliek no ES vidējā rādītāja**. **Savlaicīga un vienlīdzīga piekļuve veselības aprūpei ir ierobežota.** Tāpat tiek uzsvērts, ka Latvijā ir vērojams **veselības aprūpes nozares darbaspēka, jo īpaši medmāsu, trūkums, kas kavē valsts veselības aprūpes sniegšanu un apdraud veselības aprūpes reformu sekmīgumu**. (2019; 15.) Minētās problēmas jo sevišķi ir saasinājusi Covid-19 pandēmijas radītā krīze un tās pastiprinātais darbinieku un materiālo resursu trūkums.

(60) Vienlaikus būtiski atzīmēt, ka Latvija ir veikusi nozīmīgas darbības veselības aprūpes stiprināšanai. Laika periodā no 2017.-2021.gadam Latvijas valdības ir mērķtiecīgi novirzījušas resursus veselības aprūpes finansējuma palielināšanai, kas ir pieaudzis par 42%. Tāpat veselības aprūpes izdevumu īpatsvars kopējos valdības izdevumos ir palienājies par 2,9%, kamēr attiecībā pret IKP īpatsvars ir paudzis par 1,5%.

Tabula Nr. 3. Vispārējās valdības izdevumi veselībai

Vispārējās valdības izdevumi veselībai

	Faktiskie izdevumi			Novērtējums *	Prognoze**
	2017	2018	2019	2020	2021
Kopējie vispārējās valdības izdevumi, miljoni EUR	10 439	11 471	11 697	13 115	12 962
Kopējie vispārējās valdības izdevumi veselības aprūpei, miljoni EUR	947	1172	1292	1 458	1 618
% no kopējiem vispārējās valdības izdevumiem	*9.6%*	*10,2%*	*11,0%*	*11,1%*	*12,5%*
% no IKP	*3.5%*	*4%*	*4,2%*	*4,9%*	*5,2%*

(61) 2020. gadā vidējā darba samaksa ārstniecības personām tarifā tika palielināta par 10%, salīdzinot ar 2019. gadu, bet rezidentiem par 20%. Minimālā darba samaksa ārstiem 2020. gadā tika palielināta par 108 EUR (no 1079 EUR uz 1187 EUR) un medicīnas māsām par 71 EUR (no 714 EUR uz 785 EUR). Atalgojuma pieaugums tiks nodrošināts arī 2021. gadā – vidējā darba samaksa ārstniecības personām tarifā tiks palielināta vidēji par 25,4%, tas ir, minimālā darba samaksa ārstiem palielināta par 302 EUR (no 1187 EUR uz 1489 EUR), bet medicīnas māsām par 200 EUR (no 785 EUR uz 985 EUR).

(62) Veselības ministrija sadarbībā ar Valsts kanceleju 2019. gada novembrī ir uzsākusi darbu pie ārstniecības personu atalgojuma modeļa izstrādes, kā rezultātā tika noteikta katrai ārstniecības personu amata vērtībai atbilstoša mērķa alga un izstrādāts pilna laika ekvivalenta koncepts, kura ietvaros tika definēts, kādas darbības veicamas ārstniecības personai vienas slodzes ietvaros, par kuru maksājama mērķa alga.

(63) Ņemot vērā, ka izdevumiem saistībā ar veselības aprūpes finansēšanu ir ilgtermiņa raksturs ar ikgadējām izmaksām, tad pasākumus attiecībā uz pakalpojuma klāsta palielināšanu un veselības personāla pieejamību plānots īstenot ārpus ANM plāna ietvara.

(64) Balstoties un iepriekš minēto, kā arī apstākli, ka esošā un iespējamās nākotnes pandēmijas primāri dod triecienu tieši pa veselības aprūpes sistēmu, ir būtiski krīzes pārvarēšanai paredzēto ANM finansējumu novirzīt krīžu gatavības uzlabošanai. Eiropas Semestra rekomendācijās adresēto veselības jomas izaicinājumu pārvarēšanai Latvijā paredzēts īstenot visapterošu veselības aprūpes modeļa maiņu universitāšu un reģionālo slimnīcu integrēšanai un uz pacientu vērstas veselības aprūpes ieviešanai, uzlabot vides pieejamību medicīnas iestādēs, kā arī īstenot medicīnas izglītības sistēmas attīstības modeļa ieviešanu, sniedzot ieguldījumu speciālistu trūkuma problēmas risināšanā.

(65) **Ekonomikas transformācija un produktivitātes reforma (saistītās rekomendācijas - Ieguldījumi 2019, Ieguldījumi 2020).** Kā vairākkārt norādījusi ES Padome un EK, Latvija kopumā maz iegulda pētniecībā un izstrādē, un tai ir ievērojams investīciju deficīts inovāciju jomā. 2019. gadā pētniecībai un izstrādei paredzēto Latvijas izdevumu īpatsvars bija viens no zemākajiem ES[5], un pēdējo desmit gadu laikā šis rādītājs būtiski nav mainījies. (2019; 16.) Latvijai

[5] Eurostat dati (2020). Pieejams: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/RD_E_GERDTOT__custom_428698/default/table?lang=en

tiek rekomendēts uz ieguldījumiem vērsto **ekonomikas politiku koncentrēt t.sk. uz inovāciju**. 2020.gada rekomendāciju dokumentā teikts, ka, lai tiktu galā ar izaicinājumiem saistībā ar pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku, ir vajadzīgas investīcijas ekonomikas diversifikācijā un modernizācijā. Ekonomiku jāpadara konkurētspējīgāku, tostarp **stiprinot investīcijas pētniecībā, inovācijā un cilvēkkapitālā,** un zaļās pārejas sociālekonomisko izmaksu mazināšanā. (2020; 21.)

(66) Ņemot vērā Covid-19 krīzes radītos izaicinājumus uzņēmējdarbības sektorā, Latvija tiek aicināta **rosināt privātās investīcijas, lai sekmētu ekonomikas atlabšanu**. (2020; 3.). Tiek norādīts, ka produktivitātes pieaugumam arvien vairāk jābalstās uz zinātnesietilpīgām darbībām. Investīcijas pētniecībā un inovācijā veicinātu uzņēmumu konkurētspējas paaugtināšanos, produktivitātes un eksportspējas celšanu, kā arī stabilizētu tautsaimniecības ekonomisko lejupslīdi un veicinātu ekonomikas pārorientēšanos turpmākajos gados.

(67) Uzņēmumu konkurētspējas paaugstināšanai un produktivitātes veicināšanai paredzēts izmantot granta instrumentu jaunu produktu attīstībai un ieviešanai tirgū (ieskaitot eksporta tirgus), tai skaitā pētniecības un rūpniecības sektora sadarbības projektiem.

(68) Ņemot vērā ekonomikas transformācijas nesaraujamo sasaisti ar izglītības, jo sevišķi augstākās izglītības jomu, EK 2019.gada ziņojumā (38.lpp.) norādīts uz augstākās izglītības sadrumstalotību, kā arī tās negatīvo ietekmi uz kopējo augstākās izglītības un zinātnes kvalitāti. 2020.gadā IZM ir uzsākusi reformu, kas paredz augstākās izglītības pārvaldības modeļa maiņu, paredzot augstskolu padomju izveidi, to kompetencē nododot augstskolas autonomijas un labas pārvaldības principu īstenošanu, kā arī atbildību par augstskolas stratēģisko un finanšu vadību un saimniecisko darbību. Reformas ieviešanu paredzēts pabeigt līdz 2027.gadam un tās īstenošanai nepieciešams veikt virkni ieguldījumu cilvēkkapitāla attīstīšanai un stratēģiskās specializācijas stiprināšanai, materiāli tehniskās bāzes uzlabošanai, atbilstošu studiju programmu izveidei, kā arī akadēmiskā un zinātniskā personāla ataudzes nodrošināšanai, ko paredzēts nodrošināt, izmantojot ANM resursus, vienlaikus kā priekšnosacījumu atbalsta saņemšanai izvirzot konsolodicijas pasākumus.

(69) **Likuma vara** (saistītās rekomendācijas: Fiskālie aspekti (2019), Finanšu sektora caurspīdīgums (2020)). ANM Likuma varas komponentes ietvaros tiesiskuma stiprināšanai un publiskās pārvaldes modernizācijai tiek paredzēti vairāki rīcības virzieni.

(70) Viena no rekomendācijām ar augstu nozīmīgumu Latvijai pēdējos gados ir bijusi saistīta ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanu.

(71) Šajā kontekstā ir paveikts būtisks darbs attiecībā uz finanšu sektora reformu, lai nodrošinātu tā caurspīdīgu, ilgtspējīgu un drošu darbību Latvijā un atgūtu labu starptautisko reputāciju.

(72) 2019. gadā tika apstiprināta virkne normatīvo aktu, tai skaitā Saeimā 2019. gada 13. jūnijā pieņemti finanšu sektora „kapitālā remonta" likumprojekti (t.sk. Grozījumi Finanšu un kapitāla tirgus likumā, Grozījumi Kredītiestāžu likumā un Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā), kuru rezultātā notiek nozīmīgas pārmaiņas finanšu sektorā:

- ir konceptuāli mainīta Finanšu izlūkošanas dienestam sniedzamo aizdomīgo darījumu ziņošanas kārtība, paplašināts *Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma* subjektu loks, tajā iekļaujot

maksātnespējas procesa administratorus, iestrādāti nosacījumi, kas piešķir Uzņēmumu reģistram (UR) lielākas pilnvaras iesniegtās informācijas izvērtēšanā un sekmēs tiesībsargājošo iestāžu savlaicīgu informēšanu par uzņēmumu nepatiesi sniegtajām ziņām UR, t.sk. nepatiesu ziņu sniegšanu vai ziņu nesniegšanu par patieso labuma guvēju;

- ieviesta procedūra par augsta riska komersantu izslēgšanu no UR, kā arī noteiktas skaidrākas klienta izpētes prasības sadarbībai ar augsta riska trešajām valstīm un ieviesta kārtība proliferācijas finansēšanas novēršanai;
- noteiktas prasības datu precīzai identifikācijai un pārbaudei, ņemot vērā jauno tehnoloģiju attīstību un maksājumu digitalizāciju. 2020. gada 1. jūlijā stājās spēkā *„Grozījumi Kontu reģistra likumā”*, kas paredz, ka ziņu sniedzēji iekļaušanai kontu reģistrā sniedz arī ziņas par individuālā seifa pakalpojuma saņēmējiem, nodrošinot, ka dati, kas ļauj identificēt vienai personai piederošus kredītiestādes un maksājumu kontus un individuālos seifus, ir atbilstoši apkopoti un savlaicīgi pieejami finanšu izmeklēšanas iestādēm un citām kompetentajām iestādēm.

(73) 2019. gada decembrī Moneyval plenārsēdē tika izskatīts „Latvijas tehniskās atbilstības progresa ziņojums”, kurā sniegta informācija un ekspertu novērtējums par Latvijas paveikto normatīvā ietvara pilnveidošanā, lai tas atbilstu Finanšu darījumu darba grupas (FATF) 40 rekomendācijām. Pēc progresa ziņojuma izvērtēšanas no 40 FATF tehniskās atbilstības rekomendācijām 7 novērtētas kā pilnībā atbilstošas un 33 kā lielākoties atbilstošas.

(74) Lai turpinātu stiprināt Latvijas NILLTPFN sistēmu un uzsāktās reformas, 2019. gada 17. decembrī MK tika apstiprināts „Pasākumu plāns noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai laikposmam no 2020. līdz 2022. gadam”. Šobrīd turpinās tajā paredzēto pasākumu īstenošana.

(75) Lai arī EK 2020.gada ziņojumā par rekomendāciju ieviešanu uzsvērts Latvijas būtiskais progress minētās jomas sakārtošanā, tomēr joprojām jāpievērš uzmanība šo pasākumu efektīvai īstenošanai, tiklīdz tie būs pieņemti. Visbeidzot, ir jāpalielina arī tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu spējas. (10.) Latvijai 2019. un 2020.gada dokumentos rekomendēts nodrošināt efektīvu uzraudzību un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas regulējuma īstenošanu, kā arī turpināt darbu pie nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas sistēmas pilnveidošanas (2020; 4.). Izstrādātajā rīcības plānā minētās galvenās prioritātes cita starpā ietver uz risku balstītas uzraudzības pastiprināšanu, nepieciešamo cilvēkresursu nodrošināšanu uzraudzības iestādēm un efektīvas informācijas apmaiņas un sadarbības nodrošināšanu starp izmeklēšanas iestādēm ar privāto sektoru.

(76) Izrietoši ANM ietvaros plānots turpināt darbu pie nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanas stratēģijas ieviešanas, reformējot ekonomisko noziegumu identificēšanā, izmeklēšanā un iztiesāšanā iesaistīto tiesībaizsardzības institūciju sadarbību, informācijas apmaiņu un apmācību sistēmu, vienlaikus stiprinot to tehnisko kapacitāti. Papildus plānots izstrādāt vienotu sabiedriskā labuma organizāciju komunikācijas platformu un caurspīdīgu finansēšanas sistēmu.

(77) Vairāku gadu garumā viena no valdības galvenajām prioritātēm nodokļu jomā ir ēnu ekonomikas mazināšana. Saskaņā ar ēnu ekonomikas monitoringa rezultātiem, nozīmīgākie izaicinājumi saglabājas attiecībā uz darbaspēka nodokļu iekasēšanu. Ekonomikas darbaspēka nodokļu sloga mazināšana ir nostiprināta

valdības deklarācijā, tāpēc ik gadu tiek veikti pasākumi, lai pakāpeniski īstenotu šo prioritāti. Arī Covid-19 krīzes laikā uzmanība joprojām tiek vērsta uz darbaspēka nodokļu sloga samazināšanu, caur nodokļu politikas pasākumiem sniedzot atbalstu iedzīvotājiem. Lai pārnestu darbaspēka nodokļu slogu uz citiem nodokļiem, 2020.gadā tika paaugstinātas nodokļa likmes dažādām akcīzes nodokļa, izložu un azartspēļu nodokļa un dabas resursu nodokļa kategorijām. Savukārt, 2021.gadā tika paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes tabakas izstrādājumiem, dabas resursu nodokļa likmes, uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa likmes, kā arī tika pārskatītas transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa likmes, kas daļēji kompensēja darbaspēka nodokļu plaisas mazināšanu.

(78) Turpinot darbaspēka nodokļu plaisas samazināšanu un konkurētspējas veicināšanu ar pārējām Baltijas valstīm, ar 2021.gada 1.janvāri VSAOI likme tika samazināta par 1 procentpunktu, t.i., no 35,09% uz 34,09% (darba devējam no 24,09% uz 23,59%, darba ņēmējam no 11% uz 10,5%), kā arī no 1200 euro uz 1800 euro mēnesī tika palielināts ienākumu līmenis, līdz kuram tiek piemērots ar IIN neapliekamais minimums. Ar 2021.gada 1.janvāri pensionāru neapliekamais minimums ir paaugstināts par 30 euro mēnesī (no 300 uz 330 euro), kā arī valstī noteiktā minimālā alga paaugstināta par 70 euro mēnesī (no 430 uz 500 euro).

(79) ANM plānā rekomendācijas ieviešanu attiecībā uz nodokļu saistību izpildes uzlabošanu, plānots atbalstīt īstenojot pasākumus stiprinot Valsts ieņēmu dienesta analitiskās spējas ar dažādiem digitāliem risinājumiem,kā arī muitas un robežsardzes kapacitāti.

(80) Papildus 2019.gada rekomendācijās īpaši uzsvērta nepieciešamība uzlabot publiskā sektora pārskatatbildību un efektivitāti, jo īpaši attiecībā uz pašvaldībām un valsts un pašvaldību uzņēmumiem, kā arī interešu konfliktu novēršanas režīmu (2019; 4.). Papildus secināts, ka joprojām valda uzskats, ka valdības lēmumu pieņemšanu ietekmē favorītisms, bet iepirkumu procesā ir iespējama korupcija, ko ietekmē pārredzamības trūkums, jo īpaši pašvaldībās, kā arī valsts un pašvaldību uzņēmumos (18.). Savukārt EK 2019.gada ziņojumā par rekomendāciju ieviešanu attiecībā uz efektīvas Kohēzijas politikas īstenošanas priekšnosacījumiem un mērķu sasniegšanu Latvija tiek aicināta uzlabot publiskā iepirkuma sniegumu, jo īpaši, tiecoties samazināt "vienas aploksnes" izmantošanas līmeni un uzlabojot e-pakalpojumus un pārredzamāku iepirkumu pašvaldību līmenī.

(81) Šajā kontekstā ANM ietvaros plānots stiprināt valsts un pašvaldību institūciju kapacitāti un cilvēkresursu profesionalizāciju, īpaši fokusējoties uz Eiropas Semestra procesā identificētajiem trūkumiem – interešu koflikta režīma uzlabošana un iepirkumu pārvaldības kvalitāte valsts un pašvaldību iestādēs un uzņēmumos, integritātes un pretkorupcijas novērtējuma uzlabošana, kā arī publiskās pārvaldes inovāciju ekosistēmas attīstība nolūkā līdzsvarot valsts un pašvaldību institūciju izaugsmi, modernizāciju un darbības efektivitāti.

(82) Lai risinātu Eiropas Semestra procesa ietvaros identificētos izaicinājumus, kā arī nacionālās vajadzības, ir izveidots ANM plāna reformu un ivestīciju piedāvājums.

Tabula Nr. 4 Latvijas ANM plāna ieguldījumu sasaiste ar dalībvalstu specifiskajām rekomendācijām un ES flagmaņa iniciatīvām

ANM plāna komponentes un elementi	**ANM finansējuma garantētā daļa, EUR**	**Reformas**	**Atskaites punkti (*milestones*) un būtiskākie mērķi**	**Rekomendācija**	**ES flagmaņa iniciatīvas**
Klimata pārmaiņas un ilgtspēja	**676 207 000**				
Emisiju samazināšana transporta sektorā	295 482 000				
Rīgas metropoles areāla transporta sistēmas zaļināšana	295 482 000	Rīgas metropoles areāla transporta sistēmas zaļināšana: • Sabiedriskā transporta reforma RMA.	Izveidots viens multimodāls sabiedriskā transporta maršruta tīkls (dzelzceļš kā mugurkauls) ar vienotu un saskaņotu kustības grafiku, vienotu cenas un atlaižu politiku, vienotu biļeti integrētā sabiedriskā transporta pasūtījuma sistēmā RMA: • Veiktas izmaiņas un uzlabota pieeja pasažieru pārvadājumu plānošanai, pasūtīšanai un organizācijai • Palielināts sabiedriskā transporta (dzelzceļš un pilsētas sabiedriskais transports) bezemisiju transportlīdzekļu skaits (bateriju elektrovilcieni,	Ieguldījumi 2019, 2020	Enerģētikas uzlabošana

			elektroautobusi un tramvaji).		
Energoefektivitātes uzlabošana	311 128 000				
Daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošana un pāreja uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu	57 282 000	-	Primārās enerģijas samazinājums daudzdzīvokļu mājās ar uzlabotu energoefektivitāti – 10 380 MWh/gadā	Ieguldījumi 2019, 2020	Renovācija
Energoefektivitātes uzlabošana valsts sektora ēkās, t.sk. vēsturiskajās ēkās.	23 956 000	-	Primārās enerģijas samazinājums publiskajās ēkās ar uzlabotu energoefektivitāti – 4456 MWh/gadā		
Energoefektivitātes paaugstināšana uzņēmējdarbībā	120 586 000	-	Plānotais SEG emisiju ietaupījums- 11498 Co2 ekvivalenta t/gadā		
Pašvaldību ēku un infrastruktūras uzlabošana, veicinot pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu un uzlabojot energoefektivitāti	29 304 000	-	Primārās enerģijas patēriņa samazinājums – 7 877 MWh/gadā		
Elektroenerģijas pārvades un sadales tīklu modernizācija	80 000 000	Dekarbonizētas elektrifikācijas reforma	Nodrošināta pieslēguma punktu izveide, un/vai pārbūve iespējamai AER pieslēgšanai ar kopējo maksimālo jaudu līdz 1000 MW		
Pielāgošanās klimata pārmaiņām	69 597 000				
Katastrofu pārvaldības sistēmas adaptācija klimata pārmaiņām, glābšanas un ātrās reaģēšanas dienestu koordinācijai	36 630 000	Katastrofu pārvaldības sistēmas adaptācija klimata pārmaiņām, glābšanas	Ziņojuma izstrāde par katastrofu risku pārvaldības sistēmu; Konceptuālā ziņojuma izstrāde par VUGD ilgtermiņa attīstību		

		un ātrās reaģēšanas dienestu koordinācijai			
Vides adaptācijas pasākumi (plūdu risku mazināšana)	32 967 000	-	No applūšanas riska pasargātā teritorija -59 000 ha		
Digitālā transformācija	**365 293 000**				
Valsts pārvaldes, t.sk. pašvaldību digitālā transformācija	128 862 000				
Pārvaldes modernizācija un pakalpojumu digitalizācija	24 437 280	Valsts procesu un pakalpojumu modernizācija un digitālā transformācija	• Izveidots regulējums vienotai IKT attīstības aktivitāšu pārvaldībai valsts pārvaldē • Apstiprināts normatīvais ietvars atbalsta saņemšanai valsts pārvaldes procesu un pakalpojumu digitālās transformācijas jomā • Izstrādāti un saskaņoti 11 IKT risinājumu attīstības aktivitāšu apraksti • Modernizēti 11 valsts pārvaldes funkciju IKT risinājumu (t.sk. sistēmu)	Pārvaldība 2019	Modernizācija
Pārvaldes centralizētās platformas un sistēmas s	70 177 920	Valsts IKT resursu izmantošanas efektivitātes un sadarbspējas paaugstināšana	• Apstiprināts normatīvais ietvars atbalsta saņemšanai valsts pārvaldes centralizēto sistēmu un platformu attīstības un skaitļošanas infrastruktūras pakalpojumu konsolidācijas jomā		
Latvijas nacionālais federētais mākonis	12 490 800				

			• 16 centralizēto funkciju vai pakalpojumu izveides, transformācijas vai izvēršanas plāni • Izstrādāti un saskaņoti 16 centralizēto IKT risinājumu attīstības aktivitāšu apraksti • Izveidotas un pilnveidotas 16 centralizētas platformas/sistēmas • Desmit centrālās valsts pārvaldes sistēmas, kas pārveidotas atbilstoši modernai IS arhitektūrai un, kas izmitinātas nacionālajā federētajā mākonī • Četri nacionālajā federētajā mākonī integrēti koplietošanas pakalpojumu sniedzēji - mākoņdatošanas risinājumi		
Datu pieejamība, koplietošana un analītika	21 756 000	Tautsaimniecības datu un digitālo pakalpojumu ekonomikas attīstība	• Apstiprināts normatīvais ietvars atbalsta saņemšanai tautsaimniecības datu pārvaldības transformācijas jomā • Nacionālās datu pārvaldības platformas darbības tiesiskais ietvars • Sešas nozares, kuru būtiskas datu kopas pieejamas nacionālajā datu		

			aprites platformā (Datu agregācijas vidē).		
Uzņēmumu digitalizācija un inovācijas	125 143 000				
Procesu digitalizācija	40 000 000	Uzņēmējdarbības digitālās transformācijas pilna cikla atbalsta izveide ar reģionālo tvērumu	• Uzņēmumu skaits, kam sniegts atbalsts procesu digitalizācijai komercdarbībā - 760	Ieguldījumi 2019, 2020	Paplašināšana
Jaunu produktu un pakalpojumu ieviešanai uzņēmējdarbībā	30 000 000		• Atbalstīto projektu skaits - 78		
Digitālo inovāciju centru un reģionālo aģentu tīkla izveide	10 000 000		• Izveidots Eiropas digitālais inovāciju centrs (EDIC), kā uzņēmējdarbības digitālās transformācijas koordinējošā vienas pieturas aģentūra. (Nodrošina Reģionālo uzņēmējdarbības centru, digitālā brieduma testa un valsts atbalsta vienotu pieeju un informācijas apmaiņu). • Stiprināta plānošanas reģionu uzņēmējdarbības atbalsta centru kapacitāte, lai veicinātu komunikāciju ar uzņēmējiem visā Latvijā un reģionos. • Uzņēmumu digitālā brieduma testa sistēmas izveide, lai noteiktu uzņēmumu nepieciešamās veicamās darbības un valsts pieejamo atbalstu.		

			• Eiropas digitālo inovāciju centra atbalstīto komersantu skaits – 8 750		
Finanšu instrumenti komersantu digitālizācijai	45 143 000		• Izsniegto aizdevumu skaits - 133		
Digitālās prasmes	94 788 000				
Digitālās prasmes sabiedrībai, t.sk. jauniešiem	12 632 000	Digitālo prasmju attīstība sabiedrības un pārvaldes digitālajai transformācijai un prasmju pārvaldības uzlabošana	• Normatīvajā bāzē nostiprināts un ieviests vienots ietvars digitālo pamata prasmju novērtēšanai, mācību vajadzību identificēšanai un plānošanai, kā arī novērtēšanai • 50 000 digitālās pamata prasmes apguvušie iedzīvotāji • 42 pašvadībās / istenotas digitālo prasmju attīstības programmas jauniešiem • IKT aprīkojuma nodrošinājums mērķa grupai (skolēniem) palielināts par 26 tūkst. vienībām • 62 900 valsts pārvaldes (t.sk. pašvaldību) darbinieki, kuriem pilnveidotas digitālās transformācijas prasmes un spējas, t.sk. pašvadītās mācībās	Sociālā iekļaušana 2019, 2020	Pārkvalifikācija un kvalifikācijas celšana
Publiskās pārvaldes digitālās prasmes	8 250 000				
Digitālās plaisas mazināšana sociāli neaizsargātajām grupām un izglītības iestādēs	15 000 000				

Uzņēmumu digitālo prasmju attīstība	20 000 000	-	• Komersantu skaits, kam nodrošināta digitālo prasmju apguve - 1800	Ieguldījumi 2019, 2020	
Augsta līmeņa digitālo prasmju apguve	17 000 000	Ilgtspējīgas un sociāli atbildīgas atbalsta sistēmas pieaugušo izglītībai attīstība	• Kritēriji un kārtība uzņēmumu stimulēšanai un pienākumiem savu darbinieku izglītošanā un plašāku iespēju un tiesību radīšana nodarbinātajiem piedalīties izglītībā; • 3500 – 4000 speciālisti (uzņēmumu, akadēmiskā un publiskā sektora) un studējošie, kas apguvuši augsta līmeņa digitālās prasmes kvantu tehnoloģiju, HPC un valodu tehnoloģiju jomā • 1 000 ārpusformālās izglītības pieejā sagatavotu IKT speciālistu • Izveidota un aprobēta individuālo mācību kontu (IMK) pieeja pieaugušo izglītības organizēšanā		
Pašvadītas IKT speciālistu mācību pieejas attīstība	7 600 000			Sociālā iekļaušana 2019, 2020	Pārkvalifikācija un kvalifikācijas celšana
Individuālo mācību kontu pieejas attīstība un pilotēšana un pārvaldības attīstība	14 306 000				
Infrastruktūra (5G) + "pēdējā jūdze"	16 500 000	Platjoslas infrastruktūras attīstība	• Vienotu tehnisko prasību izstrāde atbilstoši operatoru vajadzībām sadarbībā ar Igaunijas, Lietuvas un Polijas pārstāvjiem, lai veicinātu savienotas un automatizētas braukšanas koridora izveidi visā Via Baltica trasē		Savienojamība

			• Vienota modeļa izstrāde pēdējās jūdzes attīstībai, ņemot vērā sabiedriskās apspriešanas rezultātus un datos balstītu pamatojumu. • 100% optisko tīklu pieejamība Via Baltica trasē; • 1 500-2 600 mājsaimniecību, uzņēmumu un sociāli ekonomisko virzītājspēku skaits, kuriem pieejami platjoslas pieslēgumi ļoti augstas veikstpējas tīklam		
Nevienlīdzības mazināšana (ATR reforma)	**370 000 000**				
Valsts reģionālie un vietējie autoceļi	102 300 000	Administratīvi teritoriālā reforma	• Saeimā pieņemts jauns "Pašvaldību likums", kas paredz nodrošināt pārvaldību pēc pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas, nosakot skaidru kompetenču un funkciju sadali; • Atjaunoti un pārbūvēti valsts reģionālie un vietējie autoceļi – 210 km • Paaugstināta pašvaldību darbinieku kapacitāte 1300 darbiniekiem; • Izveidoti 5 industriālie parki; • Izveidots finansēšanas fonds zemas īres mājokļu	Ieguldījumi 2019	
Atbalsts pašvaldību kapacitātei to darbības efektivitātes un kvalitātes uzlabošanai	2 500 000				
Mājokļu pieejamība reģionos (īres mājokļi)	42 900 000				
Reģionālie industriālie parki	80 000 000				
Skolu tīkls	30 690 000				

			būvniecībai – 42,9 milj. EUR, kura ietvaros ir apstiprināti projekti kopumā par vismaz 700 zemas īres mājokļu būvniecību (tajā skaitā līdz 2026.gada 3.ceturksnim uzbūvēti 300 dzīvokļi) un kuri izpilda šādas kvalitātes prasības: (1) ēkas ir gandrīz nulles enerģijas ēkas; (2) nododot ekspluatācijā ir veikti kvalitātes atbilstības testi (akustiskie mērījumi, ēkas gaisa caurlaidības tests) • Izstrādāts un apstiprināts normatīvais regulējums, kas nosaka vispārējās vidējās izglītības iestāžu kvantitatīvos un kvalitatīvos kritērijus; • IZM saskaņojums par pašvaldību domju lēmumiem par vismaz 20 vispārējās vidējās izglītības iestāžu reorganizāciju; • Izglītības iestāžu infrastruktūras pilnveide un aprīkošana – vismaz 18 skolas		
Sociālie izaicinājumi	111 610 000	Sociālo un nodarbinātības pakalpojumu	• Izstrādāts un Ministru kabinetā apstiprināts stratēģiskais ietvars	Sociālā iekļaušana 2019, 2020	Pārkvalifikācija un kvalifikācijas celšana

		pieejamība minimālo ienākumu reformas atbalstam	turpmākai minimālo ienākumu atbalsta sistēmas attīstībai, kas ietver: - Plānu minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2022. – 2024.gadam; - Sociālās aizsardzības un darba tirgus pamatnostādnes 2021. - 2027.gadam; - Sociālo pakalpojumu attīstības plānu 2021. - 2023.gadam; - Plānu personu ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju veicināšanai 2021.-2023.gadam • Saeimā pieņemti tiesību aktu grozījumi minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai. • Valsts un pašvaldību iestāžu ēkas, kurās tiks veikti ieguldījumi vides pielāgošanai – 63; • pielāgoti 259 personu ar invaliditāti individuālie mājokļi; • Izveidotas jaunas ģimeniskai videi pietuvinātas aprūpes pakalpojumu sniegšanas vietas senioriem – vismaz 850 personām;		

			• Bezdarbnieki, darba meklētāji, bezdarba riskam pakļautās personas, kam pilnveidotas prasmes – 20450.		
Veselība	**181 500 000**				
Kvalitatīvu un izmaksu efektīvu integrētu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un veselības aprūpes sistēmas gatavība pakalpojumu nodrošināšanai epidemioloģiskajās krīzēs	161 870 000	Uz cilvēku centrētas, visaptverošas, integrētas veselības aprūpes sistēmas ilgtspēja un noturība	• Ieviests uz cilvēku centrētas, visaptverošas, integrētas veselības aprūpes sniegšanas modelis/pakalpojumu sniegšanas sistēma • Atbalsts 50 veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem veselības aprūpes infrastruktūras stiprināšanai, lai nodrošinātu visapatverošu ilgstpējīgu integrētu veselības pakalpojumu, mazinātu infekciju slimību izplatību, epidemioloģisko prasību nodrošināšanā	Sociālā iekļaušana 2019, 2020	
Cilvēkresursu nodrošinājums un prasmju pilnveide	3 500 000	Cilvēkresursu nodrošinājums un prasmju pilnveide	• Ieviesta cilvēkresursu nodrošinājuma un prasmju pilnveides sistēma • Izstrādāta cilvēkresursu attīstības stratēģija (ieklaujot kartējumu) • Izveidots koordinējošs nozarē iesaistīto institūciju sadarbības organizācijas, metodiskās vadības un kvalitātes kontroles		

			mehānisms izglītības satura kvalitātes nodrošināšanai un uzraudzībai turpmāko investīciju ilgstpējīgai nodrošināšanai		
Veselības aprūpes ilgtspēja, pārvaldības stiprināšana, efektīva veselības aprūpes resursu izlietošana	16 130 000	Veselības aprūpes ilgtspēja, pārvaldības stiprināšana, efektīva veselības aprūpes resursu izlietošana, kopējā valsts budžeta veselības aprūpes nozarē palielinājums	• Izstrādāts koordinācijas mehānisms pakalpojumu sniegšanas modeļu izvērtēšanai un ieviešanai; • Izvērtēta situācija, izveidoti, pilotēti, izvērtēti īstermiņa un ilgtermiņa ieguvumi un ieviesti valsts apmaksāto pakalpojumu klāstā veselības aprūpes pakalpojumi. • Pētījums par sekundārās ambulatorās veselības aprūpes kvalitāti un pieejamību veselības sistēmas novērtēšanai un uzlabošanai, t.sk. pakalpojumu kartējums		Modernizācija
Ekonomikas transformācija un produktivitātes reforma	196 000 000				
Inovāciju un privāto investīciju R&D veicināšana (Klasteru programma)	113 500 000	Inovāciju pārvaldība un privāto P&A investīciju motivācija	• Izstrādāta nacionāla līmeņa ilgtermiņa stratēģija katrā no RIS3 jomām • Izveidota stratēģiskā vadības padome katrā no RIS3 jomām • Izveidoti inovāciju klasteri – 5	Ieguldījumi 2020	

			Privātās investīcijas pētniecībā un attīstībā 2026.gadā – 77 347 393,95 EUR		
Augstskolu pārvaldības reforma, cilvēkresursi	82 500 000	Augstākās izglītības un zinātnes izcilības un pārvaldības reforma	• Apstiprināts normatīvais regulējums AI pārvaldības reformas ieviešanai: grozījumi Augstskolu likumā un saistītajos MK noteikumos • MK izskatīts informatīvais ziņojums par 3 pīlāru augstākās izglītības finansēšanas modeļa tālāku pilnveidi • MK izskatīts konceptuālais ziņojums par augstskolu un koledžu cikliskas institucionālās akreditācijas ieviešanu Latvijā • MK izskatīts konceptuālais ziņojums par jaunā akadēmiskās karjeras modeļa ieviešanu Latvijā • MK izskatīti grozījumi Augstskolu likumā un Zinātniskās darbības likumā saistībā ar jaunā doktorantūras modeļa ieviešanu Latvijā • MK izskatīts Augstākās izglītības un zinātniskās darbības likumprojekts	Ieguldījumi 2019	Pārkvalifikācija un kvalifikācijas celšana

			• Konsolidācijas un pārvaldības izmaiņu ieviešanas granti - 44351		
Likuma varas stiprināšana	**37 000 000**				
Uzņēmējdarbības vide, ēnu ekonomika	17 285 000	Analītikas stiprināšana un datu pārvaldības attīstība nodokļu administrēšanas un muitas jomā	• Muitas dienestā ieviesta centralizēta un automatizēta attālinātā skenēto datu analīze	Fiskālie aspekti 2019	Modernizācija
Analīzes sistēmu modernizācija un izstrāde	4 000 000	Analītikas stiprināšana un datu pārvaldības attīstība nodokļu administrēšanas un muitas jomā	• Optimizēti nodokļu kontroļu un pārbaužu veidi, veicot izmaiņas normatīvajos aktos • "aplokšņu algu" maksāšanas ierobežošana kā Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāna darbības prioritāte	Fiskālie aspekti 2019	Modernizācija
Tiesiskums un ekonomisko noziegumu izmeklēšana	10 096 040				
AML inovāciju centrs	1474010	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, ekonomisko noziegumu izmeklēšanas un tiesvedības procesu modernizācija	• Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma grozījumi • Ekonomisko noziegumu izmeklēšanas kapacitātes stiprināšanas un VP attīstības rekomendāciju ieviešanas progresa ziņojums • Krimināl vajāšanai nodoto kriminālprocesu īpatsvara pieaugums par 40%	Fiskālie aspekti (2019) un Finanšu sektora caurspīdīgums (2020)	Modernizācija
Ekonomisko noziegumu izmeklēšanas kapacitāte reģionos	1050000				
Justīcijas skola	7572030				

			• Vienotā mācību centra izveide, apstiprināts risinājums tā finansēšanai ilgtermiņā		
Publiskās pārvaldes modernizācija	3 300 000	Publiskās pārvaldes modernizācijas reforma	• Apstiprināts publiskās pārvaldes modernizācijas plāns • Izveidots publiskās pārvaldes koptetenču un pārkvalifikācijas ietvars • Ieviests normatīvais ietvars publiskā sektora inovācijai	Pārvaldība 2019	
NVO izaugsme sociālās drošības pārstāvniecības stiprināšanai un sabiedrības interešu uzraudzībai	2318960		• Nodrošināta nevalstisko organizāciju darbība sabiedrības interešu uzraudzības jomā		
Publiskie iepirkumi	0	Publisko iepirkuma līgumu reģistra izveide, nodrošinot publiski pieejamu un automatizētā datu analīzē izmantojamu informāciju par noslēgto iepirkuma līgumu faktisko izpildi (t.sk. par faktiskajām izmaksām un faktiskajiem termiņiem), lai paaugstinātu atklātību un mazinātu korupcijas iespējas līgumu izpildes fāzē, kurā vislielākā iespēja, pusēm vienojoties, nekontrolēti atkāpties	• Grozījumi publisko iepirkumu jomu regulējošos tiesību aktos publisko iepirkumu līgumu reģistra piemērošanai • Izveidots publisko iepirkumu līgumu reģistrs.		

		no iepirkuma procedūrā iesniegtā piedāvājuma un līguma izpildes noteikumiem, padarot iepirkuma procedūras rezultātus neefektīvus			
		Konkurences vides pilnveidošana un korupcijas risku mazināšana, paplašinot interešu konflikta tvērumu un pilnveidojot iepirkuma komisijas darbības pamatprincipus, pilnveidojot kandidātu un pretendentu izslēgšanas noteikumus, lai izvairītos no līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas negodprātīgiem piegādātājiem, piedāvājumu vērtēšanas kritēriju pārskatīšana, nosakot jomas, kurās papildus iegādes cenai vērtējamas arī dzīves cikla izmaksas un kvalitātes kritēriji, kā arī plašāku konsultāciju ar tirgu	• Grozījumi publisko iepirkumu jomu regulējošos tiesību aktos konkurences vides pilnveidošana publiskajos iepirkumos.		

		īstenošana nolūkā kvalitatīvāk sagatavot iepirkuma dokumentus un mazināt tādu prasību noteikšanu iepirkumos, kas vērstas uz konkurences ierobežošanu			
		Profesionalizācijas stratēģijas izstrāde un īstenošana nolūkā stratēģiski attīstīt publiskajos iepirkumos iesaistīto cilvēkresursu, kā arī efektivizēt tā izmantošanu.	• Izstrādāts pētījums un identificētas jomas, kurās iepirkumi efektīvi centralizējami • Izstrādāta profesionalizācijas stratēģija; • Informatīvais ziņojums par publisko iepirkumu centralizāciju; • Publisko iepirkumu centralizācijas pasākumu īstenošana atbilstoši Ministru kabineta lēmumam • Standartizētas kvalifikācijas prasības nozaru griezumā (informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, būvniecība, autotransports, mobilo un fiksēto sakaru pakalpojumi), metodisko materiālu publiska pieejamība; • Izstrādāta un ieviesta vienota apmācību programmas, lai nodrošinātu iepirkumu veicēju kompetences paaugstināšanu • ES fondu finansēto projektu ietvaros veikto		

			iepirkumu pirmspārbaužu efektivizēšana		
		IUB IT un analītiskās kapacitātes stiprināšana, pilnveidojot uz riskiem balstītus uzraudzības pasākumus, kā arī uzlabojot IUB sniegto pakalpojumu pieejamību tiešsaistē un to lietojamību.	• Izstrādāta modernizēta Publikāciju vadības sistēma; • Definēti kritēriji riskanto tirgus sektoru, pasūtītāju un iepirkumu noteikšanai; • Pilnveidots IT risinājums pasūtītāju profilu veidošanai.		

3. Dzimumu līdztiesība un vienlīdzīgas iespējas visiem

(83) Eiropas sociālo tiesību pīlāra (ESTP) 2.principa **"Dzimumu līdztiesība"** ievērošanas jomā Latvija Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta (EIGE) Dzimumu līdztiesības indeksā 2020. gadā ieņēma 17. vietu starp ES valstīm ar 60,8 punktiem no 100, atpaliekot par 7,1 punktu no ES vidējā rādītāja.[6] Kopš 2010. gada Latvija savu sniegumu ir uzlabojusi par 5,6 punktiem. Dzimumu līdztiesības indeksa ietvaros tiek izvērtēts dalībvalstu sniegums tādās jomās kā sieviešu un vīriešu vienlīdzība darba tirgū (t.sk. ienākumu atšķirības), nevienlīdzība izglītības, sociālās drošības, veselības aprūpes un mājsaimniecības pienākumu sadales jomā, kā arī vīriešu un sieviešu īpatsvars vadošos amatos.

(84) **Nodarbinātības jomā** EIGE 2020. gada indeksā dzimumu atšķirības darba tirgū Latvijā novērtētas ar 74,0 punktiem, kas ir nedaudz virs ES vidējā (72 punkti), tomēr atšķirības vīriešu un sieviešu ekonomiskajā situācijā tiek novērtētas ar 65,5 punktiem, kas ir par 14,9 punktiem zemāk salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju (80,4 punkti). Zemais vērtējums saistīts gan ar atšķirībām mēneša ienākumos, gan augstāku nabadzības risku sievietēm Latvijā. Vienlīdzīga darba samaksa ir viens no galvenajiem dzimumu līdztiesības rādītājiem. Tā nodrošina iespējas arī nākotnē saņemt vienlīdzīgus pabalstus un pensiju, tādejādi pasargājot no sociālās atstumtības riska. Lai gan Latvijas likumdošanā sievietēm un vīriešiem noteiktas vienādas tiesības, tomēr dzimumu atšķirības darba tirgū pastāv joprojām. 2019. gadā vīriešu nodarbinātības līmenis bija par 5,8% augstāks nekā sieviešu, kā arī sievietes bija biežāk nodarbinātas zemāk atalgotās nozarēs un profesijās, kā arī mazāk atalgotajā sabiedriskajā sektorā.[7] Tāpat 2019. gadā sieviešu vidējā bruto stundas izpeļņa bija par 15,9% zemāka nekā vīriešu izpeļņa. Tas atstāj sekas arī uz saņemtās pensijas apmēru – 2019. gadā vīriešiem pensijas apmērs bija par 10,9 % lielāks nekā sievietēm.

(85) **Izglītības jomā** Latvijā sievietēm un vīriešiem ir vienādas iespējas iegūt izglītību, tomēr EIGE indekss izglītības jomā ir krietni zemāks (49,3 punkti), nekā ES vidējais rādītājs (63,6 punkti), kas saistāms gan ar augstāku sieviešu īpatsvaru augstskolu absolventu skaitā, gan sieviešu un vīriešu studentu skaita atšķirībām dažādās izglītības nozarēs (sievietes biežāk izvēlas humanitārās zinātnes, savukārt, vīrieši – zinātnes un tehniskās disciplīnas).

(86) **Veselības jomā** Latvijā vīriešiem ir zemāks paredzamais mūža ilgums, kas saistīts gan ar veselību ietekmējošiem paradumiem, gan rīcību/uzvedību(trešais biežākais iemesls nāves cēloņiem vīriešiem ir nelaimes gadījumi). EIGE indekss, galvenokārt, vērtē atšķirības veselības pašnovērtējumā, paradumos un veselības aprūpes pieejamībā. Latvija novērtēta ar 78,4 punktiem (vidēji ES – 88,0 punkti) un galvenais iemesls zemākam vērtējumam Latvijā ir vīriešu kaitīgie ieradumi, kā arī zemais fiziski aktīvo sieviešu īpatsvars. Ņemot vērā aktuālo situāciju pasaulē veselības un infekciju izplatības jomā, veselības aprūpe Latvijā ir viens

[6] https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/country/LV; https://www.csb.gov.lv/lv/dzimumu-lidztiesiba

[7] https://www.csb.gov.lv/lv/dzimumu-lidztiesiba/nodarbinatiba-un-darba-samaksa

no lielākajiem izaicinājumiem, tāpēc uzlabojumi veselības pakalpojumu pieejamībā būtiski visām sabiedrības grupām, t.sk. neatkarīgi no dzimuma.

(87) Attiecībā uz **normatīvo aktu bāzi**, Latvija dzimumu līdztiesības nodrošināšanai ir izvēlējusies integrēto pieeju, kas nozīmē, ka dzimumu līdztiesība (tāpat kā nediskriminācijas princips kopumā) kā horizontāls princips iekļaujas valstī definētajās nozaru rīcībpolitikās un normatīvajos aktos to izstrādes un īstenošanas posmos, iesaistot ieinteresētās puses un sadarbības partnerus. Pasaules Banka 2019. gada pētījumā "Sievietes, bizness un jurisprudence" konstatējusi, ka Latvija ir viena no sešām valstīm pasaulē, kas normatīvajos aktos nodrošina pilnīgu dzimumu līdztiesību.[8]

(88) Nacionālās politikas prioritāšu koordinēšana dzimumu līdztiesības jomā ir LM pārziņā. Pasākumi dzimumu līdztiesības jomā vidējā termiņā, balstoties uz integrēto pieeju, tiek noteikti rīcības plānā, ko apstiprina MK. 2021.gada pirmajā pusē plānots MK apstiprināt "Plānu sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanai 2021.–2023. gadam", kura mērķis būs nodrošināt integrētu, mērķtiecīgu un efektīvu politiku, kas sekmē sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju īstenošanu. Mērķa sasniegšanai izvirzīti trīs rīcības virzieni: (1) sieviešu un vīriešu vienlīdzīgas tiesības un iespējas darba tirgū un izglītībā; (2) vardarbības ģimenē un ar dzimumu saistītas vardarbības novēršana; (3) dzimumu līdztiesības integrētās pieejas stiprināšana nozaru politikās. LM paspārnē darbojas arī Dzimumu līdztiesības komiteja, kas veicina ministriju, sadarbības partneru, pašvaldību un citu iesaistīto pārstāvju sadarbību un līdzdalību, lai sekmētu dzimumu līdztiesības politikas īstenošanu, pārraudzību un pilnveidošanu.

(89) 2020. gada 14. jūlijā MK apstiprināts Latvijas pirmais "Nacionālais rīcības plāns Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Drošības padomes Rezolūcijas 1325 par sievietēm, mieru un drošību mērķu īstenošanai Latvijā 2020.–2025. gadam", kas izstrādāts Ārlietu ministrijas vadībā. Nacionālais rīcības plāns paredz trīs galvenos uzdevumus: (1) sabiedrības, īpaši jaunās paaudzes, izpratnes un zināšanu veicināšanu par dzimumu līdztiesību un ar dzimumu saistītas vardarbības izskaušanu; (2) apmācības aizsardzības un iekšlietu sektoram, tai skaitā dzimumu līdztiesības konsultanta pozīcijas izveidi un (3) Latvijas pieredzes un zināšanu nodošanu tālāk. Plānā paredzētie pasākumi tiks īstenoti sadarbībā ar nozaru ministrijām un nevalstiskajām organizācijām.

(90) **ANMP dzimumu līdztiesības jautājumus risinās integrēti**, papildinot iepriekšminētajos politikas plānošanas dokumentos iekļautos pasākumus. Lai gan ANMP ietvaros netiek paredzēti speciāli nodalīti pasākumi dzimumu līdztiesības veicināšanai, tiek plānots, ka pozitīvu ietekmi uz dzimumu vienlīdzību radīs šādas ANMP iekļautās aktivitātes:

i. **klimata komponentes** ietvaros katastrofu pārvaldības sistēmas reformas ietvaros īstenotais darbību komplekss gan normatīvās bāzes sakārtošanā, mācību un darba apstākļu infrastruktūras sakārtošanā vērstas uz tādu apstākļu radīšanu, kas dotu iespēju jebkura dzimuma personai pieteikties darbā Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā.

[8] http://pubdocs.worldbank.org/en/702301554216687135/WBL-DECADE-OF-REFORM-2019-WEB-04-01.pdf

ii. **digitālās transformācijas komponentes** ietvaros plānots uzlabot iedzīvotāju digitālo prasmju līmeni dažādās sadzīves sfērās, ņemot vērā, ka Latvijas iedzīvotājiem trūkst visu līmeņu digitālās prasmes un vērojams zems IKT speciālistu īpatsvars darbaspēkā, t.sk. šis attiecināms uz dzimumu līdztiesību IKT speciālistu jomā: IKT jomā Latvijā ir nodarbināti tikai 0,5% sieviešu no kopējā nodarbināto sieviešu skaita ir salīdzinājumā ar 1,4% vidēji ES. ANM plāna digitālās transformācijas komponentē, pasākumu, kas ir vērsti uz IKT speciālistu skaita palielināšanu, ir plānots novirzīt finansējumu arī aktivitātēm, kas specifiski mērķētas uz sieviešu iesaisti un iepazīstināšanu ar karjeras iespējām IKT jomā. Cita starpā plānots, ka izglītības sistēma būs spējīga katram Latvijas iedzīvotājam apsteidzoši piedāvāt mūsdienu realitātei nepieciešamas digitālās caurviju un profesionālās prasmes.

iii. **nevienlīdzības mazināšanas komponentes** ietvaros īpaši tiks pievērsta uzmanība dažādu atstumtības un nevienlīdzības risku mazināšanai, kas kopumā uzlabos situāciju atstumtības un nevienlīdzības riskiem pakļauto iedzīvotāju vidū. Piemēram, finansēšanas fonda izveide zemas *īres mājokļu būvniecībai* veicinātu cita starpā arī darbaspēka mobilitātes iespējas un iespēju atrast labāk apmaksātu darbu kā vīriešiem, tā sievietēm. *Izglītības jomā* plānots paplašināt STEM jomas mācību priekšmetu apguvi, kas palīdzēs jauniešus labāk sagatavoties darba tirgus pieprasījumam, ka arī potenciāli novērsīs dzimumu nevienlīdzību STEM jomā. *Sociālās aizsardzības jomā un nodarbinātības* jomā vērojamās atšķirības dzimumu starpā plānots mazināt caur dažādiem nodarbinātības pakalpojumiem, lai mazinātu personu bezdarba periodu ilgumu, kā arī, lai palīdzētu efektīvi pārkvalificēties vai pilnveidot savas prasmes labākas nodarbinātības situācijas nodrošināšanai. Ņemot vērā, ka sievietes nereti ir biežāk nodarbinātas zemāk atalgotās nozarēs un profesijās, viņu darba tirgus situāciju varētu uzlabot ar mērķētiem pasākumiem, lai paaugstinātu darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu iekļaušanos darba tirgū produktīvākās un labākas kvalitātes darba vietās, īpašu uzsvaru liekot uz pārkvalifikācijas un prasmju pilnveides pasākumiem.

(91) Attiecībā uz ESTP 3. principu "Vienādas iespējas", dažādi tā elementi tiek iekļauti EK ikgadējās rekomendācijās Latvijai, t.sk. 2019. un 2020. gadā. **Nabadzības un sociālās atstumtības mazināšana** ir viens no lielākajiem izaicinājumiem, ņemot vērā, ka nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars Latvijā ir viens no augstākajiem ES, t.sk. atsevišķas grupas (piemēram, personas ar invaliditāti, pirmspensijas vecumā esošas personas, jaunieši, kas nemācās un nestrādā) saskaras ar paaugstinātu ilgstošā bezdarba risku. EK aicina Latviju mazināt sociālo atstumtību, uzlabot izglītības un apmācības kvalitāti un efektivitāti jo īpaši attiecībā uz mazkvalificētiem darba ņēmējiem un darba meklētājiem, kā arī covid-19 radītās krīzes apstākļos veicināt nodarbinātību un uzlabot veselības aprūpes sistēmas pieejamību, kvalitāti un izmaksu lietderību. Situācija Latvijā attiecībā uz ESTP 3.pīlāru detalizētāk ir aprakstīta ANMP 2. sadaļā "Sasaiste ar Eiropas Semestri".

(92) Attiecībā uz **cilvēku ar invaliditāti un funkcionālajiem traucējumiem** tiesību ievērošanu ANMP iekļauti vairāki tiešas ietekmes pasākumi nevienlīdzības mazināšanas komponentē:

i. 3.1.2.1.i. Publisko pakalpojumu un nodarbinātības pieejamības veicināšanas pasākumi cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem (valsts un pašvaldības ēku

vides pieejamības nodrošināšanas pasākumi, atbalsta pasākumi cilvēkiem ar invaliditāti mājokļu vides pieejamības nodrošināšanai);

ii. 3.1.2.3.i. Ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojuma noturība un nepārtrauktība: jaunu ģimeniskai videi pietuvinātu aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstība pensijas vecuma personām;

iii. 3.1.2.4.i. Sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sinerģiska attīstība cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem drošumspējas veicināšanai.

(93) Digitālās transformācijas komponentes īstenošana tiešā veidā ietekmēs vienlīdzīgu iespēju principa īstenošanu, ņemot vērā, ka komponentes ietvaros plānotie pasākumi veicinās pakalpojumu pieejamību visiem iedzīvotājiem. Pilnveidojot e-pakalpojumus un pielāgojot tos atbilstoši dzīves situācijām un sabiedrības vajadzībām, t.sk. cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, tiks nodrošināta to sociālā iekļaušanās (uzlabojot e-pakalpojumus, tiek uzlabota e-pakalpojumu pieejamība - gala lietojumi tiek veidoti ievērojot web pieejamības standartus.

(94) Valsts pārvaldes vienoto klientu apkalpošanas centru (VPVKAC) izvēršana līdz pagastu līmenim nodrošinās pakalpojumu pieejamību reģionos, arī tām sabiedrības grupām, kuras līdz šim tos ir saņēmušas ierobežotā daudzumā, VPVKAC strādājošie digitālie aģenti nodrošinās atbalstu arī digitālo pakalpojumu saņemšanai personām bez, vai ar zemām digitālājamām prasmēm.

(95) VPVKAC modelis sniegs īpašu atbalstu sociālās atsumtības riska grupu integrācijai. Līdztekus pakalpojumu saņemšanai, tiks veicināta arī praktiskā palīdzība iedzīvotājiem ar zemām IKT prasmēm.

(96) Veicot ieguldījumus publiskajā infrastruktūrā uzņēmējdarbības vides uzlabošanai, tiks sekmēta nepieciešamo apstākļu nodrošināšana un vienlīdzīgas iespējas uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai visiem iedzīvotājiem, tai skaitā nelabvēlīgākā situācijā esošām iedzīvotāju grupām. Publiskās infrastruktūras attīstīšanas projektos tiks īstenotas specifiskas vides un informācijas pieejamības nodrošināšanas darbības personām ar redzes, dzirdes, kustību un garīga rakstura traucējumiem, vecāka gadagājuma cilvēkiem un vecākiem ar bērniem, pielietojot labās prakses vai inovatīvus risinājumus būvniecībā, nodrošinot nepieciešamo aprīkojumu iekļūšanai telpās, kā arī piekļuvei dažādiem objektiem un pakalpojumiem, kas atrodas ārpus telpām. Pašvaldību transporta iegādē tiks ņemtas vērā personu ar funkcionēšanas ierobežojumiem (personas ar funkcionāliem traucējumiem, t.sk. senioriem ar pārvietošanās ierobežojumiem, personas ar kustību traucējumiem) vajadzības, t.i., lai tas ir aprīkots vieglai iekļūšanai autobusā un ievērojot pieejamības šķēršļu novēršanu.

4. Plāna saskanība un sektorālā koordinācija

(97) Latvijas ANMP iekļautās komponentes veido vienotu reformu un investīciju ietvaru, kura pamatuzdevums ir veicināt (1) produktivitātes pieaugumu, (2) mazināt nevienlīdzību, kā arī (3) veicināt klimata pāreju un (4) digitālo transformāciju. Lai arī ANMP ir strukturēts 6 komponentēs, tomēr tajās iekļautie pasākumi sniedz ieguldījumu arī citu komponenšu mērķu sasniegšanā.

(98) **Produktivātes paaugstināšanas pasākumi**

(99) Galvenās strukturālās reformas un atbalsta pasākumi attiecībā uz Latvijas tautsaimniecības produktivitātes paugtināšanu ir koncentrēti ANMP komponentē

(1)Ekonomikas transformācija un produktivitāte fokusējoties uz augstākās izglītības sistēmas kapacitātes stiprināšanu un kvalitātes uzlabošanu. Komponentē iekļautie pasākumi primāri ir vērsti uz augstākās izglītības sistēmas efektivizāciju, veicinot augstākās izglītības un zinātnisko institūciju resursu koncentrāciju, kā arī inovāciju pārvaldības sistēmas reformu ar mērķi palielināt privātā sektora investīcijas.

(100) Vienlaikus papildinošas reformas produktivitātes un efektivitātes paaugstināšanai plānotas arī citās ANMP komponentēs. Ne mazāk būtiska, kā cilvēkresursu un inovāciju kapacitātes stiprināšanai ir arī uzņēmējdarbības vides uzlabošana, kas ir svarīgs elements augstas pievienotās vērtības investīciju piesaistei. Latvija pēdējos gados ir veikusi vairākus pasākumus attiecībā uz nelikumīgu iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanu, tiesu sistēmas kapacitātes stiprināšanu, tomēr nozīmīgi izaicinājumi saglabājas attiecībā uz ekonomisko noziegumu izmeklēšanu un ēnu ekonomikas mazināšanu, kas ietekmē godīgu konkurenci tirgū. Attiecīgi ANM plāna ietvaros plānoti pasākumi, lai stiprinātu tiesībsargājošo institūciju spējas novērst ekonomiskos noziegumus, kā arī mazinātu interešu konflikta un korupcijas riskus.

(101) Produktivitātes paaugstināšanas elementi ir integrēti arī digitālās transformācijas, klimata pārmaiņu un nevienlīdzības komponentēs. Klimata pārmaiņu komponentes ietvaros nozīmīga loma ir atvēlēta uzņēmējdarbības energoefektivitātes paaugstināšanā, t.sk. ieguldījumos tehnoloģisko procesu uzlabošanā, kuriem ir papildinoša ietekme uz produktivitātes paaugstināšanu.

(102) Digitālās transformācijas komponentē plānotajiem pasākumiem ietekme uz produktivitātes paaugstināšanu sagaidāma vairākos aspektos. Nozīmīgi ieguldījumi ir plānoti digitalizācijas procesu veicināšanā uzņēmējdarbībā ar mērķi uzlabot gan ražošanas procesu efektivitāti, gan stiprināt Latvijas uzņēmumu pozīcijas e-komercijā. Tāpat ir plānotas investīcijas digitālajās prasmēs, t.sk. augsta līmeņa prasmēs, kuras ir nepieciešamas sektoros, kuras izceļas ar augstu pievienoto vērtību. Savukārt, ieguldījumi augstas veiktspējas interneta infrastruktūra (5g) nākotnē iespējos jaunus digitālos pakalpojumus un lietu interneta attīstību.

(103) Nevienlīdzības komponentes ietvaros viens no atslēgas elementiem reģionālās nevienlīdzības mazināšanai ir augstas pievienotās vērtības uzņēmumu piesaiste reģioniem. Šajā kontekstā plānotie ieguldījumi nacionālas nozīmes industriālajos parkos reģionos sniegs tiešu pienesumu reģionu IKP paaugstināšanā un labi apmaksātu darba vietu izveidē.

(104) Priekšnosacījums jebkuras ekonomikas produktivitātei ir darbaspēka pieejamība un mobilitāte. Administratīvi teritoriālās reformas ietvaros un Rīgas aglomerācijas transporta zaļināšanā plānotie ieguldījumi reģionālās mobilitātes uzlabošanai ir viens no atslēgas elementiem, lai uzņēmumi spētu piesaistīt atbilstošu darbaspēku.

(105) **Nevienlīdzības mazināšana un sociālais pīlārs**

Attēls Nr. 3. Sociālie izaicinājumi

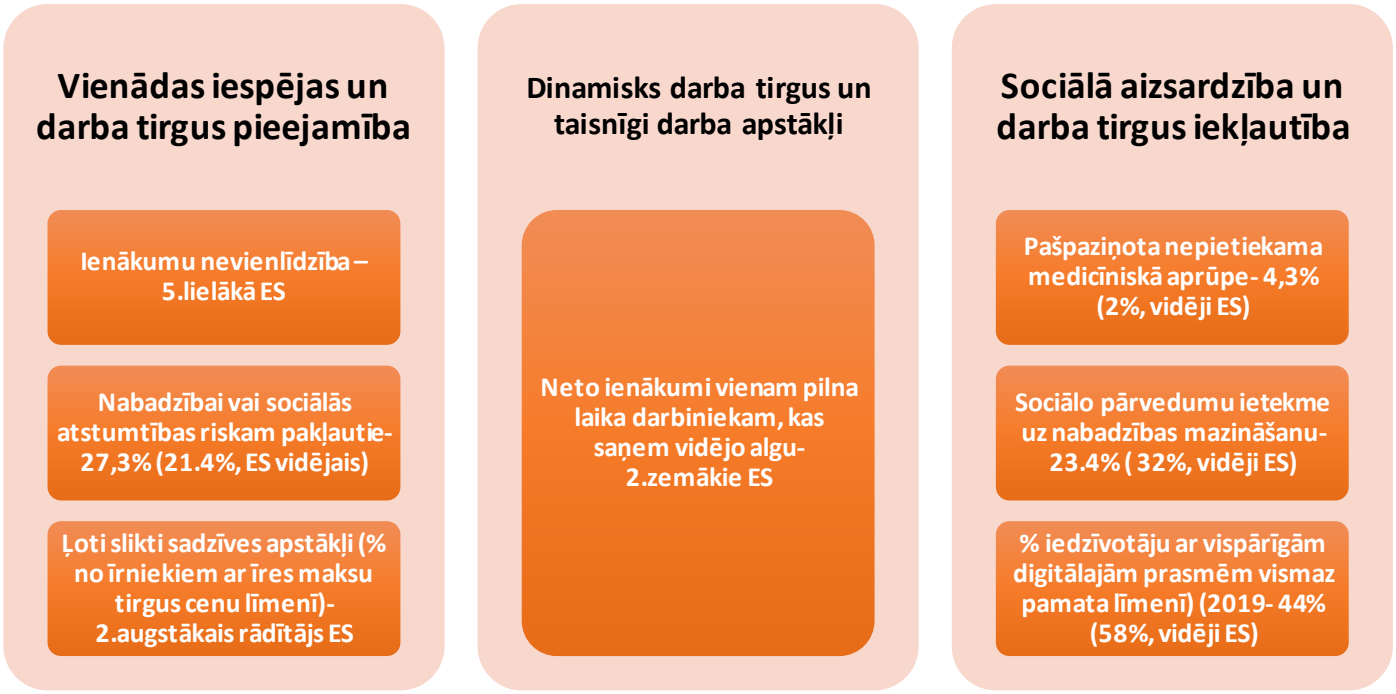

(106) Latvijas ANM plāna iekļautās reformas un investīciju pasākumi ir izstrādāti, lai risinātu tos sociālos izaicinājumus, kuros Latvijai ir sliktākais sniegums ES sociālo rezultātu pārskatā[9].

(107) Latvijas stratēģija sociāli ekonomisko atšķirību mazināšanā ir iedalāma divos savstarpēji saistītos virzienos – reģionālā un sociālā nevienlīdzība. Sociālie rādītāji būtiski atšķiras starp Latvijas reģioniem, kas ietekmē arī kopējo nevienlīdzības situāciju Latvijā. Lai risinātu ilgstoši pastāvošās reģionālās atšķirības, kā viens no Latvijas ANM nevienlīdzības komponentes elementiem ir iekļauta administratīvi teritoriālā reforma ar mērķi uzlabot pašvaldību administratīvo un finanšu kapacitāti, kas ir nepieciešama attīstības politikas īstenošanai. Vienlaikus sekmīgai teritoriālo atšķirību mazināšanai tiek plānotas investīcijas produktīvu darba vietu radīšanai reģionos, mobilitātes uzlabošanai uz ekonomiskās aktivitātes centriem, kā arī finansēšanas fonda izveide izmaksu ziņā pieejamu īres mājokļu nodrošināšanai. Minētie pasākumi tiek īstenoti, lai primāri uzlabotu sniegumu sociālajos rādītājos, kas saistīti reģionālajām atšķirībām nodarbības un ienākumu, kā arī pakalpojumu pieejamības un kvalitātes līmenī.

(108) Attiecībā uz sociālās nevienlīdzības mazināšanu starp dažādām sabiedrības grupām, Latvijas valdība ir uzsākusi īstenot nozīmīgas izmaiņas pabalstu sistēmā, kas paredz garantētā minimālā ienākuma līmeņa un minimālo ienākumu palielināšanu. Tāpat, lai izlīdzinātu ienākumu atšķirības 2021.gadā plānota minimālās algas, kā arī diferencēta neapliekamā minimuma paaugstināšana, kas nozīmīgi ietekmēs pēcnodokļu ieņēmumus būtiskai sabiedrības daļai. Ņemot vērā, ka šīs izmaiņas ir saistītas ir ilgtermiņa pastāvīgajiem izdevumiem, tad šie pasākumi tiek finansēti valsts budžeta ietvarā.

(109) Nevienlīdzības mazināšanas elementi ir iekļauti arī ANM plāna digitālās transformācijas komponentē, t.sk. veicot ieguldījumus iedzīvotāju digitālo pamata prasmju veicināšanā. Spēja izmantot digitālās tehnoloģijas ir nozīmīgs

[9] ES sociālo rezultātu pārskats - https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/

elements, lai visas iedzīvotāju grupas spētu izmantot publiskā un privātā sektora piedāvātos pakalpojumus, kur tiek paredzēta aizvien lielāka digitālo risinājumu izmantošana

(110) Savukārt, nozīmīgākais izaicinājums veselības pakalpojumu pieejamībai ir saistāms ar kopējo finansējuma un cilvēkresursu pieejamību. Lai stiprinātu specialistu piesaisti Latvijas veselības aprūpei ir veiktas būtiskas izmaiņas attiecībā medicīnas personāla atalgojumu. Vienlaikus, lai nodrošinātu efektīvu sistēmas funkcionēšanu, nepieciešams veikt arī tālākus ieguldījumus veselības aprūpes sistēmas noturības stiprināšanai.

(111) **Klimata mērķu sasniegšana**

(112) ANM plāna struktūrā klimata ieguldījumiem ir izveidota atsevišķa komponente, lai nodrošinātu vienotu ietvaru, kas fokusējas uz saistošo mērķu sasniegšanu. Attiecīgi šajā komponentē ir plānoti tikai tādi ieguldījumi, kuri atbilstoši ANM regulējumam tiek klasificēti ar 100% pienesumu klimata kodiem.

Attēls Nr. 4. Klimata pārmaiņu komponente

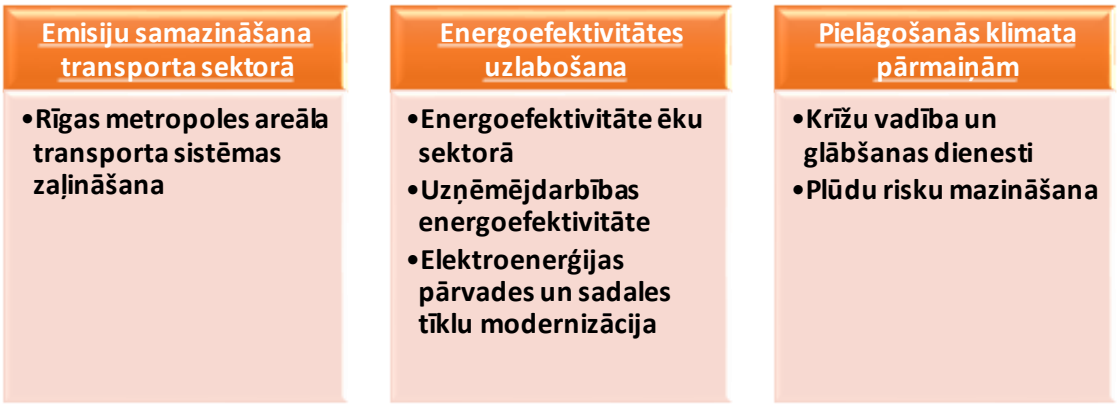

(113) Ar klimatu saistītie ieguldījumi ANM plānā ir grupēti trīs savstarpēji saistītos blokos, kas sniedz ieguldījumu NEKP 2021.-2030.gadam un citu nozaru stratēģiju mērķu sasniegšanā.

(114) Emisiju mazināšana transporta sektorā ir viens no galvenajiem izaicinājumiem Latvijas ceļā uz 2030. un 2050.gada klimata mērķu sasniegšanu un šai komponentei ANM plāna ietvaros tiek paredzēts lielākais finansējums, īpaši adresējot SEG emisiju samazinājumu Rīgas un Pierīgas reģionā. ANM ietvaros plānotie pasākumi ir cieši saistīti ar strukturālajām pārmaiņām atbilstoši Latvijas transporta nozares pamatnostādnēm, kur viens no stūrakmeņiem multimodāla sabiedriskā transporta tīkla attīstībai, galveno lomu tajā piešķirot dzelzceļam, jo īpaši dzelzceļa un pilsētas sabiedriskā transporta elektrifikācijai.

(115) ANM plānā iekļautie energoefektivitātes pasākumi būs papildinoši plānotajiem Kohēzijas politikas ieguldījumiem, lai palielinātu kopējo investīciju apjomu. Sagaidāms, ka abu instrumentu ieviešana tiks sasvstarpēji koordinēta, kur iespējams, izmantojot vienu juridisko bāzi un institūcijas. Finansiāli lielākais uzsvars ANM plānā ir veltīts tieši uzņēmējdarbības sektora energoefektivitātei, lai vienlaikus veicinātu tās konkurētspēju un produktivitātes pieaugumu.

(116) Pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumi ANM plānā pievēršas divu nozīmīgu risku mazināšanai, kuri ir identificēti valsts civilās aizsardzības plānā – meža un kūdras purvu ugunsgrēki un plūdi. Klimata pārmaiņu ietekmē ir būtiski pieauguši laika apstākļu ekstrēmi, kas rada lielus riskus mežsaimniecībai, lauksaimniecībai. Šo risku mazināšanai ir plānotas reformas krīžu pārvaldības sistēmā, vienlaikus veicot ieguldījumus glābšanas dienestu kapacitātes stiprināšanā un spēju saglabāšanā, kā arī veicot preventīvus pasākumus uzlabojot plūdu aizsardzības infrastruktūru. ANM plānā iekļautie krīžu pārvaldības un glābšanas dienesta pasākumi būs papildinoši Kohēzijas politikas ieguldījumiem, tādējādi nodrošinot vienlīdz kvalitatīvu un izsvērtu katastrofu pārvaldības cikla attīstības īstenošanu, vienlīdz nodrošinot reaģētspējas kvalitātes un ātruma pieaugumu visā Latvijas teritorijā, kā arī būtiski samazinot pašu dienestu radīto CO2 emisiju daudzumu.

(117) Lai arī pasākumi ar tiešu ietekmi uz klimatu ir koncentrēti vienas komponentes ietvaros, arī citās komponentēs ir paredzēti ieguldījumi, kas sniegs pienesumu klimata mērķu sasniegšanā. Šajā kontekstā īpaši nepieciešams izcelt digitālos ieguldījumus, kas palielina digitālās infrastruktūras energoefektivitāti, kā arī digitālajos pakalpojumos, kas samazina iedzīvotāju nepieciešamību fiziski pārvietoties, lai saņemtu attiecīgo pakalpojumu.

(118) Citi plānotie ieguldījumi neatstās būtisku ietekmi uz klimata pārmaiņām, t.sk. paredzot kompensējošos vai papildinošos pasākumus.

(119) **Digitālā transformācija**

(120) Līdzīgi kā klimata pasākumiem arī digitālie ieguldījumi ir koncentrēti vienas komponentes ietvaros. Tomēr būtiski atzīmēt, ka digitālās transformācijas komponente sniedz horizontālu ieguldījumu vairāku nozīmīgu mērķu un reformu sasniegšanā. Kā iepriekš minēts, tad ieguldījumi digitālajās prasmēs ir nozīmīga daļa no nevienlīdzības mazināšanas stratēģijas ar mērķi mazināt digitālo plaisu.

(121) Tāpat digitālo platformu un pakalpojumu attīstība ir nozīmīga vairākām no ANM plāna reformām, piemēram, veselības un izglītības pakalpojumu pieejamības palielināšanai, kā tiesiskuma un uzņēmējdarbības vides uzlabošanai un publiskās pārvaldes modernizācijai un tās sniegto pakalpojumu kvalitātes pilnveides un pieejamības nodrošināšanai.

Attēls Nr. 5. Digitālās transformācijas sasaiste ar citām komponentēm

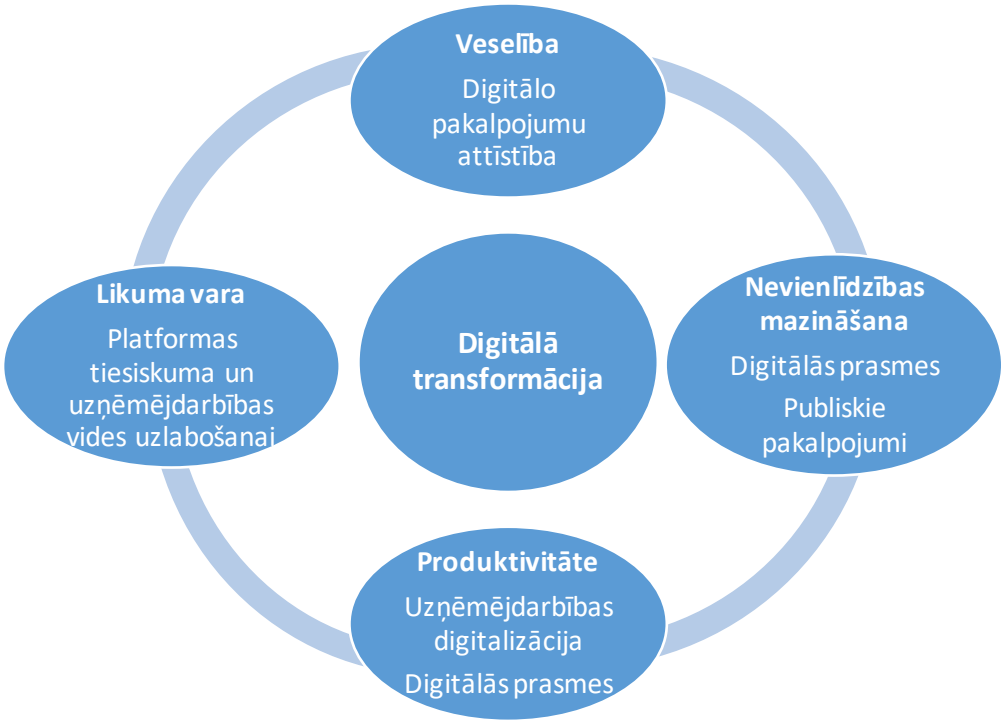

(122) Ieguldījumi digitālajā transformācijā un prasmēs veido ciešu sinerģiju un papildinātību ar plānotajām Kohēzijas politikas investīcijām. ANM plāna ietvaros iekļauti tādi pasākumi, kuru īstenošanas uzsākšana ir augstākā gatavības pakāpē, ņemot vērā ANM salīdzinoši īsāko attiecināmības periodu (2026.gada beigas), vienlaikus nodrošinot skaidru demarkāciju starp dažādiem projektiem, vai to ieviešanas stadijām.

II DAĻA: REFORMU UN INVESTĪCIJU APRAKSTS

KOMPONENTE NR.1: KLIMATA PĀRMAIŅAS UN VIDES ILGTSPĒJA

1. Komponentes apraksts

(123) **Kopsavilkums: Klimata pārmaiņas un vides ilgtspēja**

(124) Politikas joma: Vides politika un enerģētika, reģionālā politika

(125) Mērķis: Mazināt siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas un palielināt CO_2 piesaisti, veicinot pāreju uz atjaunojamiem energoresursiem, investējot ilgtspējīgos transporta risinājumos pakalpojumu sasniedzamības uzlabošanai, t.sk. administratīvi teritoriālās reformas kontekstā, kā arī uzlabojot energoefektivitāti dzīvojamās ēkās un uzņēmējdarbībā un veicinot katastrofu pārvaldības pasākumus un pielāgošanos klimata pārmaiņām.

(126) **Reformu un investīciju virziens 1.1: Emisiju samazināšana transporta sektorā**

(127) Plānotās reformas:

(128) **Reforma 1.1.1.r. Rīgas metropoles areāla transporta sistēmas zaļināšana**

(129) Plānotās investīcijas:

(130) 1.1.1.1.i.: Konkurētspējīgs dzelzceļa pasažieru transports kopējā Rīgas pilsētas sabiedriskā transporta sistēmā, attīstot bezemisiju dzelzceļa infrastruktūru ar bezemisiju ritekļiem;

(131) 1.1.1.2.i.: Videi draudzīgi uzlabojumi Rīgas pilsētas sabiedriskā transporta sistēmā;

(132) 1.1.1.3.i.: Pilnveidota veloceļu infrastruktūra.

(133) **Reformu un investīciju virziens 1.2. Energoefektivitātes uzlabošana**

(134) Plānotās investīcijas:

(135) 1.2.1.1.i. Daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošana un pāreja uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu;

(136) 1.2.1.2.i. Energoefektivitātes paaugstināšana uzņēmējdarbībā (ietverot pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu siltumapgādē un pētniecības un attīstības aktivitātes (t.sk. bioekonomikā)

(137) 1.2.1.3.i. Pašvaldību ēku un infrastruktūras uzlabošana, veicinot pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu un uzlabojot energoefektivitāti;

(138) 1.2.1.4.i. Energoefektivitātes uzlabošana valsts sektora ēkās, t.sk. vēsturiskajās ēkās.

(139) 1.2.1.5.i. Elektroenerģijas pārvades un sadales tīklu modernizācija.

(140) **Reformu un investīciju virziens 1.3. Pielāgošanās klimata pārmaiņām**

(141) **Reforma 1.3.1.r. Katastrofu pārvaldības sistēmas adaptācija klimata pārmaiņām, glābšanas un ātrās reaģēšanas dienestu koordinācijai**

(142) Plānotās investīcijas:

(143) 1.3.1.1.i. Glābšanas dienestu kapacitātes stiprināšana, īpaši VUGD infrastruktūras un materiāltehniskās bāzes modernizācija;

(144) 1.3.1.2.i. Investīcijas plūdu risku mazināšanas infrastruktūrā, t.sk polderu sūkņu staciju atjaunošana, aizsargdambju atjaunošana, potamālo upju regulēto posmu atjaunošana

(145) Plānotās izmaksas:

(146) ANM ietvaros klimata pārmaiņu komponentei plānots novirzīt 37% no kopējā finansējuma, jeb 610,5 milj. EUR. Kopējais apjoms mērķu sasniegšanai, ieskaitot valsts budžeta, Kohēzijas politikas un citu ārvalstu finanšu instrumentu investīcijas, ir 2,79 miljd. EUR.

2. Galvenie izaicinājumi un mērķi

(147) **Reformu un investīciju virziens 1.1. Emisiju samazināšana transporta sektorā**

(148) **Reforma 1.1.1.r. Rīgas metropoles areāla transporta zaļināšana**

(149) Galvenie izaicinājumi:

(150) Latvijas SEG emisiju bilancē transports dominē ar 28,5% īpatsvaru no kopējā SEG emisiju apjoma (neieskaitot ZIZIMM) 2018.gadā un 36,7% īpatsvaru ne-ETS SEG emisiju apjomā. Galvenais SEG emisiju avots Latvijas transportā ir autotransports – tā devums ir aptuveni 93,6% no SEG emisijām sektorā, kuras Rīgas metropoles areālā koncentrējas 1,25 milj. jeb aptuveni 65 % Latvijas iedzīvotāju un tā teritorijā tiek radītas aptuveni 3/4 Latvijas ekonomisko vērtību[10]. Ievērojama daļa iedzīvotāju no Rīgas apkārtējām teritorijām ik dienas dodas uz Rīgas pilsētu kā uz darba vai mācību vietu, t.i., 31% līdz 45% Rīgas metropoles areāla pašvaldībās deklarēto iedzīvotāju darbspējas vecumā strādā Rīgas pilsētā. Rīgas pilsētā un Pierīgas pašvaldībās ir apmēram 50% no visiem Latvijā uz 2019.gada 1.janvāri reģistrētajiem vieglajiem transportlīdzekļiem[11]. Tāpat Rīgā un citās Latvijas lielajās pilsētās ir gaisa kvalitātes normatīvu pārsniegumi[12], ko būtu jārisina arī kompleksi kopā ar SEG emisiju samazināšanu.

(151) Transporta jomā ņemtas vērā EK 2020.gadā izteiktās rekomendācijas Latvijai[13], proti, transporta infrastruktūras uzlabošana Rīgā un tās apkārtnē veicinātu

[10] RĪCIBAS PLĀNS RĪGAS METROPOLES AREĀLA ATTĪSTIBAI, http://rpr.gov.lv/wp-content/uploads/2020/06/Rigas-metropoles-areala-ricibas-plans_Web-1.pdf

[11] LATVIJAS NACIONĀLAIS ENERĢĒTIKAS UN KLIMATA PLĀNS 2021.-2030. GADAM, Autotransporta direkcija

12 Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plānā 2020.-2030. gadam

[13] KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS 2020.gada ziņojums par Latviju Pavaddokuments dokumentam KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI, PADOMEI, EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI UN EUROGRUPAI 2020.gada Eiropas pusgads: novērtējums par progresu strukturālo reformu īstenošanā, makroekonomikas

darbaspēka mobilitāti, un palīdzētu ierobežot vieglo automobiļu pieaugošo enerģijas patēriņu.

(152) Tomēr lai nodrošinātu būtisku SEG emisiju samazinājumu transporta sektorā nepieciešami nozīmīgi ieguldījumi infrastruktūrā, kā arī reformas, kuras stimulētu pasažieru paradumu maiņu un pāreju uz videi draudzīgākiem transporta risinājumiem.

(153) Dzelzceļa transports ir svarīgs visā Rīgas metropoles areālā, īpaši Rīgas un Pierīgas reģionā un nodrošina nedaudz vairāk par 10% pasažieru plūsma uz / no Rīgas apkalpošanu. Pasažieru pārvadājumi pa dzelzceļu tiek veikti, izmantojot galvenokārt elektrovilcienus un neelektrificētajās līnijās - dīzeļvilcienus. Pārvadāto pasažieru skaits Rīgas metropoles areālā 2019.gadā sasniedza 18,1 miljonus pasažieru gadā, t.sk. Rīgā un Rīgas aglomerācijā tika pārvadāti 17,5 miljoni pasažieru. No kopējās dzelzceļa pasažieru plūsmas 90,4% jeb aptuveni 46 tūkstoši pasažieri dienā bija saistīti ar Rīgu (brauciena sākumpunkts un / vai galapunkts bija Rīgā). Pēc Rail Baltica pabeigšanas, Rīgas metropoles areālā vēl divos transporta koridoros būs iespēja nodrošināt reģionālo pārvadājumu funkciju, tādējādi stiprinot dzelzceļa kā sabiedriskā transporta mugurkaula nozīmi. Tāpat sabiedriskā transporta piedāvājuma attīstība esošajās dzelzceļa līnijās sniegs iespēju būtiski palielināt dzelzceļa pasažieru skaitu. Esošā dzelzceļa infrastruktūra ir novecojusi, nenodrošina nepieciešamo caurlaides spēju un ātrumus konkurētspējīga kustības grafika (intervāls, laiks ceļā) realizācijai, tās energoapgādes infrastruktūra elektrificētajās līnijās ir tehniski novecojusi. Modernizēta dzelzceļa infrastruktūra nodrošinās efektīvākus un konkurētspējīgākus sabiedriskā transporta pakalpojumus, mazinās ceļu satiksmes sastrēgumus, negadījumu skaitu un negatīvu ietekmi uz vidi, pozitīvi ietekmējot urbānās dzīves un vides kvalitāti, kā arī uzlabos pārvietošanās iespējas sabiedriskajā transportā, paaugstinot kvalitātes standartus un palielinot cilvēku mobilitātes iespējas. Dzelzceļa pārvadājumos izmantojamos elektrovilcienus ir plānots nomainīt uz jauniem, moderniem un energoefektīvākiem elektrovilcieniem 2022.-2023.gadā. Savukārt dīzeļvilcienu parks, ar kuru pārvadājumi tiek nodrošināti arī pilsētas un piepilsētas līnijās ir novecojis, un tikai aptuveni trešdaļa (modernizētie dīzeļvilcieni) dzinēju izpilda EURO IIIB klases prasības, tāpēc nepieciešama ritekļu parka atjaunošana un paplašināšana, pārejot uz *"zaļākiem"* vilces veidiem, t.sk. sinerģijā ar dzelzceļa elektrificēto līniju tīkla paplašināšanu un plānoto pārvadājumu apjoma pieaugumu.

(154) 2021.gadā VAS "Latvijas dzelzceļš" – Latvijas 1520 mm platuma dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītājs – apstiprinājis ilgtermiņa stratēģiju dzelzceļa infrastruktūras attīstībai – "VAS "Latvijas dzelzceļš" koncepcija infrastruktūras attīstībai 2021 – 2035", paredzot apjomīgus ieguldījumus infrastruktūras elektrifikācijai un veiktspējas uzlabojumiem, lai nodrošinātu pāreju uz klimatneitrāliem dzelzceļa pārvadājumiem, jo īpaši pasažieru pārvadājumu segmentā.

---

nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1176/2011 veikto padziļināto pārskatu rezultāti, pieejams šeit: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6b686de2-5946-11ea-8b81-01aa75ed71a1/language-lv

(155) Pilsētas sabiedriskais transports spēlē nozīmīgu lomu Rīgas pilsētā un Rīgas pilsētas sasaistei ar tuvējām teritorijām. No kopējā pārvadāto pasažieru skaita 2019.gadā, kas sasniedza 134 miljonus, aptuveni 4% bija Pierīgas reģiona pasažieri, un pilsētas sabiedriskā transporta loma pārējā Rīgas metropoles areāla sasaistei ar Rīgu vērtējama kā pašlaik nenozīmīga, bet ar lielu izaugsmes potenciālu. Pilsētas transporta maršrutu tīklu apkalpo tramvaji, trolejbusi un autobusi, kopējais transporta vienību skaits pārsniedz 700 vienības, no kurām 265 vienības ir autobusi vai trolejbusi ar EURO 2 un EURO 3 klases dzinējiem, un tie būtu jānomaina ar mazemisiju vai bezemisiju transporta vienībām, t.sk. pilsētas elektrotransportu. Tāpat nepieciešams paaugstināt sabiedriskā transporta kustības vidējo ātrumu, lai uzlabotu transporta konkurētspēju. Pašlaik tramvajs un trolejbuss ir lēnāks par autobusu (vidējais ātrums satiksmē attiecīgi 16,4, 15,8 un 20,2 km/h), tāpēc būtu nepieciešama nodalītu sabiedriskā transporta koridoru attīstība galvenajos maģistrālajos virzienos, un maršrutu tīkla labāka sasaiste ar dzelzceļu (t.sk. multimodālu mobilitātes punktu attīstība), lai mazinātu pārsēšanās laiku un nodrošinātu labāku multimodāla maršruta tīklu integrāciju.

(156) Veloinfrastruktūras attīstība Rīgā un Pierīgā ir nozīmīgs instruments motorizētās mobilitātes īpatsvara kopējā motorizētajā mobilitātē samazināšanā un mikromobilitātes attīstībā. Velobraucēju satiksme ir viena no visstraujāk augošajām motorizēto transportlīdzekļu alternatīvām galvaspilsētā. Tomēr esošajā situācijā trūkst vienota velosatiksmes tīkla, Rīgas metropoles areālā velo infrastruktūra ir attīstīta fragmentāri un ir augsta nepieciešamība pēc vienotas, nepārtrauktas maģistrālās velo infrastruktūras, lai nodrošinātu 'zaļās' mobilitātes pieejamību starp apdzīvotām vietām un radītu priekšnosacījumus arī vietēja līmeņa un apkaimju savienojumu attīstībai. Integrējot velo infrastruktūru vienotā satiksmes sistēmā, iespējams ievērojami paaugstināt iedzīvotāju mobilitātes iespējas un dot pienesumu vides un dzīves kvalitātes uzlabošanā reģiona iedzīvotājiem.

(157) <u>Mērķi:</u>

(158) Transporta jomā viens no galvenajiem mērķiem ir īstenot Rīgas metropoles areālā pārvietošanās paradumu maiņu, veidojot konkurētspējīgu sabiedriskā transporta piedāvājumu attiecībā pret privāto transportu, tajā skaitā sasaistē ar mikromobilitāti, veicot satiksmes plūsmu pārstrukturizāciju alternatīvu maršrutu izveide, pasažieru autotransporta lietotāju pārsēdināšana uz sabiedrisko un sliežu transportu, tādējādi sekmējot transporta negatīvās ietekmes uz vidi samazinājumu.

(159) Transporta attīstības pamatnostādņu 2021.-2027. gadam prioritātes "Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība" mērķis ir integrēta transporta sistēma, kas nodrošina drošu, efektīvu, viedu un ilgtspējīgu mobilitāti, veicina valsts ekonomisko izaugsmi, reģionālo attīstību un dod ieguldījumu pārejā uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni. Rīcības virziens "Uzlabotas mobilitātes iespējas" paredz transporta sistēmas pilnveidošanu, lai palielinātu velosipēdu un citu videi draudzīgu transporta līdzekļu lietošanu un atjaunojamo energoresursu izmantošanu veidojot atbilstošu infrastruktūru un veicinot

autoparka nomaiņu, vienlaikus panākot pieejamību dažādām sociālajām grupām, kas sevī iekļauj alternatīvo degvielu attīstības plāna izstrādāšanu un īstenošanu.

(160) Ņemot vērā iepriekš minēto, lai samazinātu transporta radīto SEG emisiju daudzumu Rīgā, ir nepieciešams radīt priekšnosacījumus transporta plūsmu pārstrukturēšanai Rīgas metropoles areālā, tajā skaitā Rīgā un Pierīgā, tādējādi mainot satiksmes dalībnieku paradumus, proti:

i. iespējot dzelzceļu kā sabiedriskā transporta mugurkaulu Rīgas metropoles areālā, t.sk. kā konkurētspējīgu alternatīvu autotransportam (ātrums, komforts, biežs un regulārs kustības intervāls, kustības grafika simetrija un multimodāla integrācija ar pilsētas un reģionālo sabiedrisko transportu ērtām pārsēšanās iespējām, infrastruktūras elektrifikācija), tādējādi mazinot autotransporta lomu mobilitātē,

ii. palielināt sabiedriskā transporta kapacitāti un komforta līmeni, padarot to pieejamāku un patīkamāku iedzīvotājiem, lai iedzīvotāji no privātiem automobiļiem pārsēstos uz sabiedrisko transportu,

iii. palielināt priekšroku satiksmē sabiedriskajam transportam un mikromobilitātes veidiem, t.sk. velotransportam, attīstot no pārējās satiksmes nodalītu sabiedrisko transportu un maģistrālo veloceļu infrastruktūru, nodrošinot ērtu un visiem pieejamu elektrotransporta uzlādes tīklu.

(161) Vienlaikus nepieciešams nodrošināt gan dzelzceļa transporta, gan pilsētas transportlīdzekļa parka pāreju uz videi draudzīgāku vilces tehnoloģiju, kā, piemēram, elektrovilci vai citiem videi draudzīgiem bezemisiju vilces veidiem.

(162) Jāatzīmē, ka Rail Baltica un infrastruktūras uzlabojumiem saistībā ar Rail Baltica ir nozīmīga loma, lai nodrošinātu kopējās transporta sistēmas multimodalitāti, integrāciju, efektivitāti un veiktspēju. Īpaši svarīga ir multimodālu mobilitātes punktu attīstība jaunajos dzelzceļa transporta koridoros (Rīga – Bauska un Rīga Salacgrīva) un sasaiste ar galvenajiem apdzīvotības areāliem, t.sk. Rīgā, kas jāņem vērā, īstenojot Rīgas metropoles areālā pārvietošanās paradumu maiņu.

(163) **Reformu un investīciju virziens 1.2. Energoefektivitātes uzlabošana**

(164) **Investīcija 1.2.1.1.i. Daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošana un pāreja uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu**

(165) <u>Galvenie izaicinājumi:</u>

(166) Ēku sektorā patērētā enerģija veido līdz 40% no visas energobilances, tādēļ ēku sektors ietver ievērojamu potenciālu kopējo energoefektivitātes mērķu sasniegšanā. Ēku fonds kopā sastāda 1.37 milj. ēku ar kopējo platību 204,7 milj. m^2. Latvijā ir reģistrētas 1,4 miljoni ēkas, kuru kopējā platība ir 206,58 milj. m^2, t.sk. dažāda tipa palīgēkas, kuru platība vidēji nepārsniedz 40 m^2. No visām ēkām 363,9 tūkstoši ar kopējo platību 91,08 milj. m^2 ir dzīvojamās mājas. Pēc skaita visvairāk – 22% ir viena dzīvokļa ēkas (309.9 tūkstoši), taču pēc platības viena dzīvokļa ēku īpatsvars ir tikai 17.6% un lielāko īpatsvaru – 24.9% veido daudzdzīvokļu (triju un vairāku dzīvokļu) ēkas (51.55 milj. m^2).

(167) Lielākajai daļai esošo dzīvojamo ēku ir augsts energoresursu patēriņš, un tām ir būtiski zemākas siltumtehniskās īpašības, nekā var nodrošināt ar šobrīd pieejamām tehnoloģijām. Vidējie enerģijas patēriņi apkurei visu tipu ēkām ir 138-

139 kWh/m^2 gadā: dažāda tipa viendzīvokļa ēkām - 139 kWh/m^2 gadā; daudzdzīvokļu ēkām - 137 kWh/m^2 gadā.

(168) Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā līdz 2030. gadam ir paredzēts uzlabot energoefektivitāti 2 000 daudzīvokļu mājās, no kurām pašlaik paredzēts atjaunot 370 daudzdzīvokļu mājas ES fondu plānošanas periodā 2021. – 2027.gadam, savukārt ANM ietvaros paredzēts atbalstīt ap 182 daudzdzīvokļu mājas, kas nozīmē, ka, lai nodrošināto nacionālo mērķu sasniegšanu, joprojām ir nepieciešams papildu finansējums.

(169) Mērķi

(170) Ieguldījumi daudzdzīvokļu dzīvojamo ēku sektorā veicinās mājokļu jautājuma sakārtošanu Latvijā, palīdzēs samazināt enerģētiskās nabadzības līmeni, kā arī veicinās Latvijas tautsaimniecības attīstību, jo ar energoefektivitātes pasākumu īstenošanu, tiek nodrošinātas darba vietas, tiek nodrošināts vietējo būvmateriālu pieprasījums.

(171) **Investīcija 1.2.1.2.i. Energoefektivitātes paaugstināšana uzņēmējdarbībā** (ietverot pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu siltumapgādē un pētniecības un attīstības aktivitātes (t.sk. bioekonomikā).

(172) Galvenie izaicinājumi:

(173) NEKP ir noteikta valsts ilgtermiņa vīzija - veicināt ilgtspējīgas tautsaimniecības attīstību. 2021.-2027.gada plānošanas periodā ir nepieciešams vismaz 25% no kopējiem ieguldījumiem P&A investēt klimata tehnoloģiju attīstīšanai un ieviešanai, un klimata mērķu sasniegšanai[14], īpaši atbalstot P&A aktivitātes energoefektivitātes paaugstināšanai, pārejai uz AER, pasākumiem saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām u.c.

(174) Latvijas 2030.gada atjaunojamās enerģijas īpatsvara mērķis NEKP ir par 25% lielāks nekā 2020.gada mērķis (noteikts saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2018.gada 11.decembra direktīvu Nr.2018/2001 (50% atjaunojamās enerģijas īpatsvars enerģijas galapatēriņā)).

(175) Salīdzinot 2018.gadu ar 2005.gadu, rūpniecisko procesu radītās SEG emisijas ir pieaugušas par 140,8%. Kā iemeslu emisiju kāpumam šajā laikā var minēt straujo Latvijas rūpniecības attīstību, kad palielinājās būvniecības apjoms, kā arī palielinājās būvmateriālu rūpnieciskā ražošana[15].

(176) Latvijā uzņēmumi salīdzinoši maz investē pētniecības un attīstības projektos, jo šādas investīcijas prasa salīdzinoši lielus ilgtermiņa kapitālieguldījumus un to atmaksāšanās termiņš ir garš. Tāpat komercbankas Latvijā nepietiekami izsniedz aizdevumus ar garu atmaksāšanās termiņu un bieži vien uzņēmumu rentabilitātes rādītāji nav tik augsti, lai iekļautos komercbanku risku profilos. Rezultātā Latvijā uzņēmumiem ir nepietiekami pieejami finanšu līdzekļi ilgtermiņa ieguldījumiem to efektivitātes uzlabošanai un darbības pārorientēšanai klimatam draudzīgas saimniekošanas virzienā.

[14] Eiropas Komisijas paziņojums "Laiks pieņemt lēmumu par Savienības finanšu shēmu 2021.–2027. gadam". Pieejams: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-euco-mff-oct2019_en.pdf

[15] ftp://ftp2.meteo.lv/Klimats/SEG_emisiju_un_ETS_monitorings/Zinojums_par_klimatu/SEG_kopsavilkums/Majas_lapai_LVGMC_2020_seginvkopsavilkums_151020.pdf.

(177) Mērķi:

(178) Ieguldījumu uzņēmējdarbības energoefektivitātes paaugstināšanā mērķis ir veicināt uzņēmumu investīcijas energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumos, AER tehnoloģiju attīstībā un pētniecības un attīstības pasākumos.

(179) Ieguldījumi uzņēmējdarbības energoefektivitātes paaugstināšanā veicinās energoresursu racionālu izmantošanu, samazinot negatīvo ietekmi uz vidi un klimata pārmaiņām, kā arī uzlabojot uzņēmumu produktivitāti, konkurētspēju un eksportspēju. Investīcijas tieši veicinās virzību ilgtspējīgas un videi draudzīgas uzņēmējdarbības attīstības virzienā.

(180) **Investīcija 1.2.1.3.i. Pašvaldību ēku un infrastruktūras uzlabošana**, veicinot pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu un uzlabojot energoefektivitāti.

(181) Galvenie izaicinājumi:

(182) 2020. gada ziņojumā par Latviju[16], viena no investīciju prioritātēm ir minēta "Vides ilgtspēja", kurā kā viena no būtiskākajām klimata un vides problēmām norādīta energoefektivitāte ēku sektorā. Attiecībā uz energoefektivitāti, EK 2019. gada ziņojumā[17] par Latviju norādīja, ka Latvija ir uzņēmusi pareizo kursu ceļā uz savu indikatīvo energoefektivitātes mērķi 2020. gadam, tomēr ir vajadzīgi papildu centieni, lai sasniegtu vērienīgākus enerģētikas un klimata mērķus 2030. gadam. Tāpēc Latvijai ir noteiktas augstas prioritātes investīciju vajadzības energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu jomā, jo īpaši, lai uzlabotu ēku energoefektivitāti sabiedriskajās ēkās, dzīvojamās ēkās (mājās) un uzņēmumos.[18]

(183) Saskaņā ar Ēku Atjaunošanas ilgtermiņa attīstības stratēģijā[19] minēto, lielākajai daļai esošo ēku ir augsts energoresursu patēriņš, un tām ir būtiski zemākas siltumtehnikas īpašības, nekā var nodrošināt ar šobrīd pieejamām tehnoloģijām. Vairums šo ēku tiks ekspluatētas vēl ievērojamu laika periodu, līdz ar to aktuāla ir šo ēku pakāpeniska atjaunošana, uzlabojot to energoefektivitāti.[20]

(184) Pēc piederības statusa Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā reģistrētas 4967 pašvaldībām piederošas ēkas ar 6,29 milj. m^2 platību, t.sk. izglītības un veselības aprūpes iestāžu ēkas. Liela daļa no šīm pašvaldību ēkām ir uzbūvētas, pirms tika paaugstinātas siltumtehniskās prasības ēku norobežojošām konstrukcijām, līdz ar to tām ir zems energoefektivitātes līmenis. Ņemot vērā zemos energoefektivitātes rādītājus, prioritāri nepieciešams samazināt to enerģijas patēriņu, vienlaicīgi nodrošinot tādu iekštelpu gaisa apmaiņu un ventilāciju, kas nerada kaitējumu veselībai.

---

[16] Padomes ieteikums par Latvijas 2020.gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2020.gada stabilitātes programmu COM(2020)514final, pieejams šeit: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-csr-comm-recommendation-latvia_lv.pdf

[17] Eiropas Komisijas 2019. gada ziņojums par Latviju. Brisele, 27.2.2019, SWD(2019) 1013final Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf

18 Eiropas Komisijas 2019. gada ziņojums par Latviju. Brisele, 27.2.2019, SWD(2019) 1013final Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf

[19] Ēku atjaunošanas ilgtermiņa attīstības stratēģija. Pieejams: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/lv_building_renov_2017_lv.pdf

[20] https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/lv_building_renov_2017_lv.pdf; 2.1.sadaļa "Pārskatā apzinātās galveno ēku kategorijas", 5lpp

(185) Pašvaldības var sniegt būtisku ieguldījumu arī plašākai atjaunojamo energoresursu izmantošanai, veicinot to izmantošanu pašvaldību ēkās – arī šādi risinājumi sekmē pašvaldību ēku uzturēšanas (un tajā sniegto pakalpojumu) izmaksu samazinājumu.

(186) Mērķi

(187) Investīciju mērķis ir uzlabot pašvaldību ēku un infrastruktūras energoefektivitāti, lai samazinātu ikgadējo primāro enerģijas patēriņu un sasniegtu enerģijas ietaupījumu, ieviešot efektīvākos SEG emisiju samazinošos pasākumus pašvaldību ēku un infrastruktūras energoefektivitātes kāpināšanai un siltumnoturības uzlabošanai.

(188) Plānots atbalsts pašvaldību ēku un infrastruktūras energoefektivitātes paaugstināšanai, t.sk. būvdarbu veikšanai, atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantojošu siltumenerģiju ražojošu avotu iegādei un uzstādīšanai, kā arī plašākai atjaunojamo energoresursu izmantošanai, veicinot to izmantošanu ēku sektorā - šādi risinājumi sekmē ēku uzturēšanas (un tajā sniegto pakalpojumu) izmaksu samazinājumu, kas ir būtiski gan publiskajam, gan privātajam sektoram. Ministru kabineta noteikumos par pašvaldību ēku un infrastruktūras energoefektivitātes paaugstināšanu tiks noteikts, ka tiks atbalstīti tikai tādi projekti, kas paredzēs primārās enerģijas samazinājumu vismaz par 30%, salīdzinot ar situāciju pirms investīcijām, kā arī tiks veikta rezultātu pārbaude pēc projekta īstenošanas.

(189) Ieguldījumi pašvaldību ēku un infrastruktūras energoefektivitātes paaugstināšanā ilgtermiņā dos pozitīvu devumu enerģētikas un klimata mērķu 2030. gadam sasniegšanā, jo samazināsies primārās enerģijas patēriņš, sekmējot energoefektivitātes paaugstināšanu par 30-60% pret sākotnējo primārās enerģijas patēriņu un pašvaldību izdevumu samazināšanos par siltumapgādi (vismaz 10% apmērā). Par to, ka primārās enerģijas samazinājums vismaz par 30% ir iespējams, liecina 2014.-2020.gada plānošanas perioda pašvaldību ēku energoefektivitātes paaugstināšanas pabeigto projektu dati (SAM 4.2.2.), kuru ietvaros vidēji tika sasniegts primārās enerģijas samazinājums (kWh/gadā) par 51% un CO_2 emisiju samazinājums par 53%[21], salīdzinot ar situāciju pirms projekta īstenošanas.

(190) **Investīcija 1.2.1.4.i. Energoefektivitātes uzlabošana valsts sektora ēkās, t.sk. vēsturiskajās ēkās.**

(191) Galvenie izaicinājumi:

(192) Atbilstoši Ēku Atjaunošanas ilgtermiņa stratēģijai, lielākajai daļai esošo ēku ir augsts energoresursu patēriņš un tām ir būtiski zemākas siltumtehniskās īpašības nekā var nodrošināt ar šobrīd pieejamām tehnoloģijām. Vairums šo ēku tiks ekspluatētas vēl ievērojamu laika periodu, līdz ar to aktuāla ir šo ēku pakāpeniska atjaunošana, uzlabojot to energoefektivitāti.

(193) Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Direktīvu 2012/27/ES par energoefektivitāti, Latvijas 2020. gada mērķis ir ikgadējs 3%

21 KP VIS dati, 26.03.2021. par darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" SAM 4.2.2. (pašvaldību ēku energoefektivitāte) pabeigtajiem 93 projektiem.

centrālās valdības ēku platības atjaunošanas mērķis, un Latvija piedāvā šo mērķi turpināt arī periodā līdz 2030. gadam. Valsts ēku sektorā (atbilstoši centrālās valdības ēku definīcijai) ir 1245 ēkas, kuru vidējais siltumenerģijas patēriņš apkurei sastāda 126 kWh/m2 gadā. Direktīvas 2012/27/ES 5.panta 5.punktā noteiktajā sarakstā, no kā aprēķināma ikgadējā 3% renovācijas norma, ietilpst 838 centrālās valdības ēkas (2019. gads) ar kopējo platību 1 862 320 m2.

(194) Latvijas Nacionālā enerģētikas un klimata plānā 2021. – 2030. gadam noteikts renovējamais tiešās pārvaldes ēku platības mērķis, kurš sastāda 500 000 m^2 atjaunotas valsts ēku platības līdz 2030. gadam.

(195) Vienlaikus 1.2.1.4.i. "Energoefektivitātes uzlabošana valsts sektora ēkās, t.sk. vēsturiskajās ēkās" atbilst Eiropas Padomes ieteikumam "Par Latvijas 2020. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2020. gada stabilitātes programmu" Nr.(21) "Latvijas vidiskā ilgtspēja ir atkarīga no sekmīgas virzības uz energoefektivitātes uzlabošanu, Nacionālā enerģētikas un klimata plāna īstenošanas, īpaši attiecībā uz transportu un ēkām, un vidiskās ilgtspējas apsvērumu integrēšanas ekonomikas nozarēs, jo īpaši lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē."

(196) <u>Mērķi:</u>

(197) Investīciju mērķis ir atjaunot centrālās valdības īpašumā esošas ēkas ar kultūras funkciju, uzlabotu Latvijas ēku fonda kvalitāti un nodrošinātu Nacionālā enerģētikas un klimata plānā noteikto mērķu sasniegšanu.

(198) Plānots atbalstīt energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu īstenošanu un pāreju uz atjaunojamiem energoresursiem centrālās valdības īpašumā esošās ēkās ar kultūras funkciju, paredzot iespēju pasākuma ietvaros piešķirt atbalstu valsts ēkām, ko oficiāli aizsargā kā daļu no vēsturiskās vērtības.

(199) **Investīcija 1.2.1.5.i. Elektroenerģijas pārvades un sadales tīklu modernizācija**

(200) Galvenie izaicinājumi:

(201) Latvijas klimatneitralitātes mērķa sasniegšanai 2050.gadā un starpmērķu sasniegšanai 2030.gadā ir nepieciešama pakāpeniska visu tautsaimniecības sektoru dekarbonizācija. To ir iespējams panākt, mainot enerģijas patēriņa paradumus un izvēloties efektīvākus risinājumus, kā arī fosilo energoresursu patēriņu aizstājot ar enerģiju, kas ražota no atjaunojamiem energoresursiem. Šos abus virzienus apvieno no AER ražotas elektroenerģijas īpatsvara celšana enerģijas gala patēriņā jeb dekarbonizēta elektrifikācija.

(202) Dekarbonizētas elektrifikācijas reforma paredz mērķtiecīgu ilgtspējīgi saražotas elektroenerģijas pieaugumu un patēriņa veicināšanu izmaksu ziņā visefektīvākajos veidos.

(203) Šī soļa sekmīgai speršanai nepieciešama vienlaicīga elektroenerģijas pārvades un sadales infrastruktūras pielāgošana, jaunu un inovatīvu tehnoloģiju izmantošana, un patēriņa viedizācija. Latvijā šīs nepagūtās iespējas joprojām ir plašas un to efektīvai izmantošanai nepieciešama pārdomāta rīcība visos būtiskākajos elektroenerģijas sektora aspektos.

(204) AER ražošanas jaudas. Latvijas enerģētikas politikai jāveicina izmaksu efektīvu jaunu AER jaudu uzstādīšana. Tās jāplāno vietās, kur tās būtu samērotas ar tuvumā esošo patēriņa slodzi. Šāds plānojums paralēli AER veicināšanai

mazinātu arī elektroenerģijas zudumus un palīdzētu sasniegt energoefektivitātes mērķus. Latvijas elektroapgādes sistēma vēsturiski ir būvēta viena virziena elektroenerģijas plūsmām no centralizētām ražošanas vienībām uz decentralizētu patēriņu. Un lai gan nākotnes elektroapgādes sistēmā joprojām būtiska loma būs lielas jaudas atjaunojamo energoresursu ražošanas avotiem (hidroelektrostacijas, krasta un atkrastes vēja parka), tomēr ES un Latvijas klimatu mērķu sasniegšanai ir jāiesaista visi piegādes ķēdes posmi - arī patērētāji. Decentralizētai AER ražošanai jau šobrīd ir milzīgs potenciāls, tomēr jau sākotnēji jāuzsver, ka ir būtiski to attīstīt vietās, kur iespējams nodrošināt tūlītēju saražotās elektroenerģijas patēriņu, maksimāli efektīvi izmantojot sistēmu un izvairoties no tādas elektroenerģijas decentralizētas ražošanas, kas apgrūtina elektrosistēmas drošu un stabilu darbību un rada nesamērīgas izmaksas citiem sistēmas lietotājiem.

(205) Elektroenerģijas tirgus aktivizēšana. Latvijai ir sekmīgi izdevies atvērt elektroenerģijas tirgu. Vienlaikus ir redzams, ka mājsaimniecības un uzņēmumi nepietiekami izmanto brīvā tirgus sniegtās priekšrocības, kā, piemēram, patēriņa vadību un palīgpakalpojumu sniegšanu pārvades sistēmu operatoriem. Elektroenerģijas tirgus nacionālais regulējums ir pilnveidojams attiecībā uz apakšlietotājiem, kas, piemēram, saņem elektroenerģijas piegādi no namu apsaimniekotājiem, ēku iznomātājiem u.c., lai uzlabotu brīvā elektroenerģijas tirgus pieejamību.

(206) Elektrosistēmas pielāgošana nākotnes vajadzībām. Lai efektīvi savienotu mainīgās AER ražošanas jaudas ar nākotnes elektroenerģijas patēriņa struktūru. Būs nepieciešams stiprināt pārvades infrastruktūru kopumā. Ir nepieciešams pastiprināt gan pārvades, gan sadales infrastruktūru lokāli, kur palielināsies elektroenerģijas patēriņš un kur tiks uzstādītas tādas AER jaudas, kas balstīsies uz elektroenerģijas sistēmas elastību. Ir nepieciešams stiprināt elektroapgādes drošumu un kvalitāti, lai patēriņa elektrifikācija neradītu būtiskus riskus patērētājiem. Ir nepieciešams izveidot atbilstošas automatizētas IT sistēmas, kuras spēj efektīvi novadīt informāciju par ražošanu un patēriņu visiem sistēmas lietotājiem, ražotājiem, tirgotājiem tiem nepieciešamajā griezumā. Tapāt ir jārada infrastruktūra inovatīvu uzkrāšanas tehnoloģiju attīstībai. Līdz ar to ir nepieciešamas laicīgas investīcijas infrastruktūrā un tās pārvaldībā.

(207) Patēriņa dekarbonizācija. AER ražošanas dati parāda, ka pēdējo 15 gadu laikā Latvija ir spējusi saražot būtiski vairāk AER, taču patēriņa pusē sistēmiskas izmaiņas nav notikušas. Būtiskas dekarbonizācijas iespējas ir transporta elektrifikācijā un bezemisiju apkures sistēmu ierīkošanā. Latvijas mērogā skatoties jau esošais elektrosistēmas mugurkauls ir spējīgs nodrošināt būtiski lielāku elektroenerģijas pieprasījumu patēriņa pusē. Tāpēc šobrīd ir jāparedz būtiski stimuli, lai dekarbonizēts enerģijas patēriņš uzsāktu pakāpenisku ilgtermiņa attīstību.

(208) Inovatīvu tehnoloģiju izmantošana elektroenerģijas uzglabāšanā. Nākotnes energosistēmas modelī neatņemama sastāvdaļa ir nepastāvīgo ģenerācijas avotu attīstība (lielas jaudas krasta un atkrastes vēja parki), kuru sabalansēšanai ar plašākā Baltijas jūras valstu kontekstā ir būtiskas investīcijas uzkrāšanas tehnoloģijas. Latvija dekarbonizētas elektrifikācijas reforma ietvaros saredz

nepieciešamību pilnveidot normatīvo regulējumu un sniegt nepieciešamo atbalstu tādu uzkrāšanas tehnoloģiju attīstībai kā zaļā ūdeņraža infrastruktūras (ražošana, transports, uzglabāšana) sākotnējai izveidei un bateriju uzstādīšanai, ja šādi risinājumi tiek integrēti lielākos industriālos projektos. Zaļā ūdeņraža veicināšana nākotnē nodrošinās arī tādu patēriņa dekarbonizāciju, kur elektrifikācija nav ekonomiski vai tehniski pamatots risinājums.

(209) Ņemot vērā minēto, dekarbonizētas elektrifikācijas reformas īstenošanai visos būtiskākajos elektroenerģijas sektora aspektos nepieciešams nozīmīga regulējuma pilnveide un finansiāls atbalsts.

(210) Regulējuma pilnveide nepieciešama sekojošos virzienos. Veicinoši apstākļi vēja elektrostaciju projektēšanai un būvniecībai valsts meža zemēs. Regulējums vēja parkiem raksturīgām radītām ietekmēm (zemfrekvenču skaņas u.tml). Regulējums atkrastes vēja enerģijas projektu īstenošanai. Regulējums AER vienotā kontaktpunkta atļauju izsniegšanai darbībai. Paplašināt un pilnveidot Neto sistēmu pašpatēriņa veicināšanai. Izstrādāt regulējumu elektroenerģijas energokopienu darbībai. Noteikt pienākumus degvielas tirgotājiem elektrouzlādes punktu ierīkošanai elektrouzlādes tīkla paplašināšanai. Izstrādāt plānošanas dokumentu par elektroenerģijas no atjaunojamiem energoresursiem uzkrāšanu un nepieciešamajiem pasākumiem enerģijas sektoru integrācijai.

(211) Mērķi:

(212) Latvijas Atveseļošanas un noturības mehānismā ir paredzēts finansējums reformas komponentei - veikt investīcijas IT risinājumu izstrādē pārvades sistēmas un sadales sistēmas elastības un drošības paaugstināšanai, dispečeru centrā un datu centrā, nacionālās datu platformas izveidē un automatizētā viedās uzskaites sistēmā. Tādējādi veidojot nepieciešamo informācijas sistēmu infrastruktūru un attīstītu tīklu vadības digitalizāciju, klimata neitrālu risinājumu ieviešanai un darbībai.

(213) Kā arī tiks veiktas investīcijas sadales sistēmas un pārvaldes infrastruktūras stiprināšana AER jaudu integrēšanai un elastības risinājumu nodrošināšanai Kā arī elektroauto uzlādes un izkliedētās ģenerācijas pieslēgumiem atbilstošu un efektīvu elektrotīkla infrastruktūras izveide.

(214) **Reformu un investīciju virziens 1.3. Pielāgošanās klimata pārmaiņām**

(215) **Reforma 1.3.1.r. Katastrofu pārvaldības sistēmas adaptācija klimata pārmaiņām, glābšanas un ātrās reaģēšanas dienestu koordinācijai**

(216) <u>Galvenie izaicinājumi</u>:

(217) Papildus ieguldījumiem SEG emisiju mazināšanai būtiski veikt ne tikai preventīvus pasākumus, bet arī nostiprināt reaģēšanas spēju, lai cīnītos ar klimata pārmaiņu radītajām sekām. 2018. un 2019.gadā Latvijā ir vērojams nozīmīgs mežu ugunsgrēku skaita pieaugums, kad kopumā Latvijā konstatēti meža ugunsgrēki vairāk nekā 3600 hektāru platībā. Meža ugunsgrēki rada tiešu kaitējumu materiālajām vērtībām, bioloģiskajai daudzveidībai, vienlaikus degšanas procesā radot SEG emisijas un iznīcinot mežu spēju absorbēt jau atmosfērā esošo oglekli.

(218) Lai efektīvi spētu cīnīties ar klimata pārmaiņu izraisīto ekstrēmo laikapstākļu nodarītajiem kaitējumiem (plašiem savvaļas ugunsgrēkiem, plūdiem, nogruvumiem, vētrām) un civēku izraisītām katastrofām, kurām ir būtiskas

ekoloģiskās sekas,ir nepieciešams stiprināt glābšanas dienestu kapacitāti. Būtisks izaicinājums reaģēšanās spējām ir neatbilstošs un novecojis materiāltehniskais nodrošinājums, īpaši specializētais transports un katastrofu pārvaldībā iesaistīto dienestu ēku tehniskais stāvoklis, neatbilstība mūsdienu reaģētspējas nodrošināšanas prasībām. Esošo VUGD autotransportu raksturo arī augsts emisiju līmenis. Veicot autoparka nomaiņu paredzētas sinerģijas ar biometāna izmantošanas plāniem, iegādājoties tādu autotransportu, kas izmantotu saražoto biometānu.

(219) Kopš 2018.gada tiek īstenota visaptveroša iekšlietu dienestu strukturāla reforma ar mērķi izanalizēt institūciju struktūru un funkciju darbības efektivitāti un izstrādāt priekšlikumus darba procesu un kvalitātes uzlabošanai. Reforma VUGD darbības jomās ir daļa no DG REFORM Strukturālo reformu atbalsta programmas projekta ietvaros īstenotās iekšlietu dienestu reformas ar dažādiem fokusiem. Sekojoši VUGD reformas ietvaros izstrādāts rekomendāciju īstenošanas plāns ar uzdevumiem struktūrvienību kartējuma pārskatīšanai atbilstoši risku novērtējumam, pakalpojumu klāsta un kvalitātes uzlabošanai, kā arī darbinieku apmācības sistēmas un jaunu kadru piesaistes veicināšanai.

(220) 2020.gadā VUGD ir 246 transportlīdzekļi, kuru ekspluatācijas, jeb lietderīgās lietošanas laiks, pārsniedz 10 gadus, bet 101 transportlīdzekļu ekspluatācijas vecums jau pārsniedz pat 25 gadus un tie ir būvēti uz ZIL šasijām. VUGD transsports visās kategorijās darbojas ar dīzeļa un vai benzīna motoriem. Atbilstoši pētījumam par VUGD transportlīdzekļiem ir zināms, ka automašīnām, kuru ekspluatācija ir intensīva un ekspluatācijas laiks pārsniedz 10 gadus, pārmese no benzīna uz saspiestu dabasgāzi (CNG) jau nodrošina par 35% mazāku oglekļa dioksīda emisiju, par 98% mazāku mazo daļiņu emisiju un par 87% mazāku slāpekļa dioksīda emisiju. Uz ZIL šasijām bazētie vecie VUGD transportlīdzekļi patērē vidēji 54,5 l degvielas uz 100 km un rēķinot vidējo degvielas patēriņu pēdējo 3 gadu laikā VUGD trnasportlīdzekļi ir radījuši 220,58 t CO_2 gadā izmešu no benzīna motoriem un 1566,47 t gadā CO_2 izmešu no dīzeļa motoriem Līdz 2030.gadam visas specializētās ekspluatācijā esošās mašīnas būs sasniegušas jau 20 un dažos gadījumos pat 50 gadu ekspluatācijas slieksni, pasliktinot ne tikai to ekspluatācijas iespējas, bet arī kopējo negatīvo ietekmi uz Latvijas SEG emisiju daudzumu. Pasliktinoties transportlīdzekļu ekspluatācijas jaudai, būtiski pieaug vidējais ierašanās laiks notikuma vietā un attiecīgi pieaug degšanas platība un degšanas rezultātā materiālajām vērtībām, bioloģiskajai daudzveidībai radītais kaitējums.

(221) Lielākajai daļai katastrofu pārvaldības sistēmas centru ir augsts energoresursu patēriņš, vidēji ar 205,83 kWh/m^2 gadā kopējā enerģijas patēriņā , kas attiecīgi rada negatīvu ietekmi arī uz klimatu, tāpēc ir nepieciešams veikt pasākumus, kas nodrošinās mazākas uzturēšanas izmaksas, dos lielāku SEG emisiju samazinājumu kopējā Latvijas zaļā kursa īpatsvarā, vienlaikus arī uzlabojot pakalpojumu kvalitāti un ātrumu vienlīdzīgi visā Latvijas teritorijā. Gandrīz nulles enerģijas patēriņa ēku būvniecība kā risinājums tika izstrādāts jau 2019.gadā ar mērķi kopumā optimizēt iekšlietu struktūru un katastrofu pārvaldības sistēmā iesaistīto institūciju infrastruktūru un pakalpojumus. Uz VUGD depo modeļu bāzes ar iespēju modeli administratīvajā korpusa daļā

paplašināt, zem viena jumta iekļaujot arī Valsts policijas, valsts robežsardzes, Informācijas centra, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes, kā arī tur, kur tiek izteikta interese arī Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestu ļauj efektīvi un videi draudzīgi īstenot vienotu klientu apkalpošanas centru pieeju. Šādu centru pilsētās uzlabojot kopējo drošības uztveres indeksu, piesaistot attiecīgajiem dienestiem vietējos nodarbinātos, uzlabojot centru pilsētu dzīves līmeni un nodrošinot vienlīdzīgu pakalpojumu kvalitāti..

(222) **Neefektīva, novecojusi, sadrumstalota un avārijas stāvoklī esoša katastrofu pārvaldības sistēmas infrastruktūra** – No kopējā 93 Iekšlietu ministrijas īpašumā esošo VUGD depo objektu, vairāk kā 80% būvēti laika periodā no 1890.gada – 1960.gadam. To sākotnējais lietošanas mērķis nevienā no gadījumiem nav bijis VUGD depo, tādēļ to izvietojums un platības neatbilst katastrofu pārvaldības funkciju izpildei nepieciešamajiem minimālajiem standartiem. Šo depo garāžu vārti neļauj ēkas telpās iedzīt mūsdienu tehnikas mašīnas gabarītu neatbilstības dēļ, savukārt šo ēku pārbūve un pielāgošana nav iespējama, jo 90% gadījumos, visi depo ir vairāk kā 2 reizes mazāki, nekā nepieciešams.

(223) Atbilstoši veikajiem esošo ēku energoauditu slēdzieniem, veicot energoefektivitātes pasākumus esošajās ANM plāna aprēķinā iekļautajās ēkās CO2 emisiju ietaupījums būtu 171,31 t CO_2. Tomēr, lai ēkas būtu funkcionāli izmantojamas un pielāgotas mūsdienu automašīnu vajadzībām, pārbūvju izmaksas būtu nesamērīgi lielas un atbilstoši daudz lielāka būtu iegūtā pēcrekonstrukcijas platība ar mazāku CO_2 emisiju samazinājumu. Savukārt īstenojot ANM plānā iekļauto pieeju, ka jauna būvniecība tiek īstenota tikai nodrošinot esošo ēku nojaukšanu un to vietā būvējot gandrī 0 enerģijas patēriņa ēkas, CO_2 emisiju ietaupījums jau būtu 206,54 t CO_2.

(224) **Konkurētspējas reformas un investīcijas.** Katastrofu pārvaldības stiprināšanai būtiska loma ir dažādu mūsdienīgu analītisko un digitālo rīku pielietošanas spējai. Sekojoši katastrofu pārvaldības stiprināšanas reformas ietvaros ANM digitālajā komponentē un 2021.-2027.gada ERAF klimata mērķī reaģētspējas un prevencijas uzlabošanai paredzēta kopējā valsts digitālās pārvaldības reformā ietilpstošu brīdināšanas, uzraudzības un analītisko rīku izstrāde un ieviešana. Ar minētajiem digitālajiem risinājumiem paredzēts nodrošināt iedzīvotājus ar ātru, kvalitatīvu un teritoriāli mērķētu informāciju, kā arī dot iespēju uzņēmējiem piedalīties ugunsdrošības prasību ievērošanas pašdeklarēšanas pasākumos vai veidot katastrofu risku analīzes, ja nepieciešams.

(225) <u>Mērķi:</u>

(226) klimata pārmaiņu seku mazināšanas pasākumu mērķis ir nodrošināt vienlīdzīgi efektīvu, ātru un kvalitatīvu ugunsdzēsības un glābšanas dienestu darbu visā Latvijas teritorijā, uzlabojot operatīvajā darbā iesaistīto dienestu koordināciju. Ar kopējo katastrofu pārvaldības sistēmas reformas ietvaros īstenoto pasākumu kopumu, samazinot katastrofu un nelaimes gadījumu radīto SEG emisiju apjomu.

(227) Īstenojot minēto katastrofu pārvaldības sistēmas reformu, plānots par 22 nekustamajiem īpašumiem samazināt kopējo Iekšlietu ministrijas īpašumā esošo īpašumu skaitu un atteikties no vismaz 36 nomas objektiem. Neskatoties uz jaunu katastrofu pārvaldības centru būvniecību – kopējais neefektīvi un ar augstu

enerģijas patēriņu ekspluatējamo objektu skaits samazināsies par vairāk kā 58 objektiem. ANM plāna ietvaros jaunuzbēvētā platība nebūs lielāka par nojaukto, esošo ēku platību. To vietā tiks veidoti gandrīz nulles enerģijas patēriņa centri ar mērķi nodrošināt atbildīgu publisko īpašumu pārvaldību, kuros vienuviet tiks apvienoti vairāki katastrofu pārvaldības sistēmā strādājoši dienesti, tādējādi ļaujot sasniegt Ēku Atjaunošanas ilgtermiņa stratēģijā, NEKP un Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānā laika posmam līdz 2030.gadam izvirzītos mērķus.

(228) **Investīcija 1.3.1.2.i. Investīcijas plūdu risku mazināšanas infrastruktūrā**, t.sk polderu sūkņu staciju atjaunošana, aizsargdambju atjaunošana, potamālo upju regulēto posmu atjaunošana.

(229) Galvenie izaicinājumi:

(230) Baltijas jūras reģiona zinātnieki kā nozīmīgākās klimata pārmaiņu tiešās izpausmes šajā reģionā min:

i. jūras līmeņa paaugstināšanos, kas, savukārt, paaugstina plūdu riska iespējas;
ii. siltākas un īsākas ziemas, ko nosaka globālās vidējās temperatūras pieaugums;
iii. biežākas un intensīvākas vētras ar palielinātu vēja ātrumu, radot zaudējumus apdzīvotajās teritorijās, kā arī palielinot jūras plūdu un krasta erozijas risku;
iv. izmaiņas nokrišņu sadalījumā, ieskaitot spēcīgu lietusgāžu un kopējā nokrišņu daudzuma palielināšanos, nokrišņu samazināšanos vasarās, toties pieaugumu ziemās, izmaiņas ūdens apgādē, ka arī upju, ezeru plūdus un vispārēju upju ūdens līmeņa paaugstināšanos.

(231) Piemēram, Latvija 2017. gada 23. un 24. augustā piedzīvoja spēcīgas lietusgāzes, kas izraisīja plūdus un ārkārtēju situāciju Latgales reģionā, kā arī dažos Vidzemes novados. Lietavas turpinājās arī septembrī un oktobrī, aptverot visu Latvijas teritoriju. 2017. gada vasaras un rudens lietavas un to izraisītie plūdi radīja ievērojamus zaudējumus valsts un pašvaldību infrastruktūras objektiem (ceļiem, dzelzceļam, meliorācijas sistēmām) un lauksaimniecības nozarei. Spēcīgo lietusgāžu un to izraisīto plūdu radītie tiešie zaudējumi valsts un publiskajā sektorā veidoja apmēram 43,8 milj. euro.

(232) Jautājumu par plūdu risku pārvaldību regulē Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 23. oktobra Direktīva 2007/60/EK par plūdu riska novērtējumu un pārvaldību[22]. Direktīvas mērķis ir izveidot plūdu riska izvērtēšanas un pārvaldības sistēmu, lai mazinātu ar ES dalībvalstīs notikušiem plūdiem saistītu nelabvēlīgo ietekmi uz cilvēku veselību, vidi, kultūras mantojumu un saimniecisko darbību.

(233) Īstenojot plūdu risku pārvaldību un upju baseinu apsaimniekošanu, plānotas rīcības atbilstoši upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāniem un plūdu riska pārvaldības plāniem 2021. – 2027.gadam.

(234) Latvijas lielo upju baseinu apgabalos kopā ir uzskaitīti 6400 km^2 tūkstoši hektāri applūstošo teritoriju, kur atrodas ievērojamas meliorētu lauksaimniecības un meža zemju teritorijas, apdzīvoto vietu teritorijas ar salīdzinoši lielu iedzīvotāju blīvumu un infrastruktūru, hidrotehniskās būves un polderu sistēmas u.c. Jāpabeidz iepriekšējos plānošanas periodos uzsāktais valsts meliorācijas un hidrotehnisko būvju atjaunošanas un pārbūves process.

[22] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32007L0060

(235) Iepriekšējos 13 gados izmantojot dažādu fondu investīcijas atjaunotas 44 valsts hidrobūves, mazinot plūdu riskus vairāk kā 80 000 ha Latvijas lauku teritorijas. Nepieciešams atjaunot vēl 29 būves, kas no plūdu draudiem pasargā vairāk kā 59 000 ha, tādejādi sakārtojot valsts pretplūdu infrastruktūru.

(236) Mērķis:

(237) Samazināt plūdu riskus Latvijas lauku teritorijai 59 000 ha platībā.

(238) Plānoto investīciju mērķis ir stimulēt pielāgošanās klimata pārmaiņu pasākumus atbilstoši nacionālajām programmām, mazinot riskus visām uzņēmējdarbības formām applūstošajās teritorijās. Pretplūdu aizsardzība pasākumi, kas veikti klimata pārmaiņu seku mazināšanai, nekaitēs ekosistēmām un bioloģiskajai daudzveidībai.

3. Reformu un investīciju apraksts

(239) **Reformu un investīciju virziens 1.1 Emisiju samazināšana transporta sektorā**

(240) **Reforma 1.1.1.r. Rīgas metropoles areāla transporta zaļināšana**

(241) Transporta reforma vērsta uz sabiedriskā transporta ilgtspēju - integrētu, koordinētu pieeju pasažieru pārvadājumu plānošanai, pasūtīšanai un organizācijai Rīgas metropoles areālā. Tāpat reformas rezultātā plānots uzlabot pārvaldības institucionālo modeli.

(242) Pilnībā pasažieru pārvadājumu sistēmas reformu paredzēts realizēt līdz 2030.gadam, paredzot pārejas periodu sākot no 2023.gada, kad atsevišķi reformas rezultāti / elementi sāk darboties.

(243) Līdz 2022.gada beigām paredzēts izstrādāt un līdz 2023.gada vidum apstiprināt integrētu Rīgas metropoles areāla sabiedriskā transporta plānu, kas sevī ietvers maršruta tīkla attīstības plānu, biļešu cenu un atlaižu politiku, integrētu stratēģisko kustības grafiku, plānotos pārvadājumu apjomus, u.c.

(244) Tāpat līdz 2023.gada beigām paredzēts iespējot vienoto biļeti multimodālam ceļojumam biļešu tirdzniecības vietās un vismaz vienā mobilajā aplikācijā, kā arī iespējot reāllaika pasažieru informācijas sistēmas.

(245) Savukārt uzlaboto institucionālās pārvaldības modeli paredzēts iespējot, sākot ar 2026.gadu.

(246) Savukārt līdz 2030.gadam paredzēts pabeigt sabiedriskā transporta piedāvājuma pārorientāciju atbilstoši 2023.gadā apstiprinātajam Rīgas metropoles areāla sabiedriskā transporta plānam.

(247) Reformas mērķis ir palielināt sabiedriskā transporta lomu kopējā motorizētajā mobilitātē, tajā skaitā uzsvaru liekot uz sliežu transporta lomas palielināšanu Rīgas pilsētā (dzelzceļš un tramvajs) un pārējā Rīgas metropoles areālā (dzelzceļš).

(248) **Reformas galvenais virziens** ir integrēta, videi draudzīga un labi attīstīta sabiedriskā transporta sistēma Rīgas metropoles areālā. Reforma ir vērsta uz sabiedriskā transporta konkurētspējas attīstību Rīgas metropoles areālā un paredz integrētu un koordinētu pieeju pasažieru pārvadājumu plānošanai, pasūtīšanai un organizācijai, kā arī vienotas sistēmas izveidi biļešu tirdzniecībai (vienotā biļete) un pasažieru informēšanai (t.sk. reāllaikā). Tāpat reformas rezultātā plānots

uzlabot pārvaldības institucionālo modeli. Pilnībā reformu paredzēts realizēt līdz 2030.gadam, paredzot pārejas periodu sākot no 2023.gada, kad atsevišķi reformas rezultāti / elementi sāk darboties.

(249) Kopējs reformas atskaites punkts ir viens multimodāls sabiedriskā transporta maršruta tīkls (dzelzceļš kā mugurkauls) ar vienotu un saskaņotu kustības sarakstu, vienotu cenas un atlaižu politiku, vienotu biļeti integrētā sabiedriskā transporta pasūtījuma sistēmā RMA, bet **reformas galvenie elementi**, kurus paredzēts realizēt līdz 2026.gadam, ir:

a. Veiktas izmaiņas un uzlabota pieeja pasažieru pārvadājumu plānošanai, pasūtīšanai un organizācijai (31.12.2023.) un ieviests jauns, uzlabots institucionālais pārvaldības modelis (31.12.2025.) Reforma paredz pārskatīt esošo institucionālo ietvaru un uzlabot tā mehānismus attiecībā uz pieeju pasažieru pārvadājumu plānošanai, pasūtīšanai un organizācijai (tai skaitā pārskatīt zaudējumu kompensācijas mehānismu). Darbības vērstas uz normatīvo aktu grozījumiem un esošā institucionālā modeļa sadarbības pilnveidošanu, ar to saprotot, ka pašvaldības un valsts institūcijas darbojas koordinēti un īsteno pasažieru pārvadājumu plānošanu, pasūtīšanu un organizāciju vienotā sistēmā. Reforma neparedz vienas sabiedriskā transporta pasūtījuma institūcijas izveidi.
b. Sagatavots 'Integrēts RMA sabiedriskā transporta plāns līdz 2040.gadam' (izstrādāts 31.12.2022. un apstiprināts 31.12.2023.), kas vienlaikus tiek veidots kā daļa no kopējā 'Rīgas metropoles areāla SUMP (sustainable urban mobility plan)' plāna, ietvers sabiedriskā transporta piedāvājuma uzlabojumus -integrētu dzelzceļa, autobusu un pilsētas sabiedriskā transporta maršrutu tīkla piedāvājumu un turpmākas attīstības plānu, vienotu biļešu cenu un atlaižu politiku, integrētu un multimodālu stratēģisko kustības grafiku ar centrālo elementu simetrisko regulārā intervāla vilcienu kustības grafiku (t.sk. Rail Baltica), plānotos pārvadājumu apjomus sabiedriskā transporta pasūtījuma ietvaros, nepieciešamo turpmāko investīciju plānu bezemisiju transportlīdzekļiem un infrastruktūras veiktspējas uzlabojumiem, u.c.
c. Izveidota tehnoloģiskā platforma biļešu tirdzniecībai (vienotā biļete) un reāllaika pasažieru informācijas sistēma (31.12.2023.). Veiktie uzlabojumi ļaus iedzīvotājiem iegādāties vienoto biļeti multimodālam ceļojumam biļešu tirdzniecības vietās un vismaz vienā mobilajā aplikācijā, kā arī iespējot reāllaika pasažieru informācijas sistēmas.

(250) Rīgas metropoles areāla transporta reformai ir pakārtotas investīcijas, kuras integrētā veidā nodrošinās prioritāro Rīgas metropoles areāla koridoru attīstību.

(251) **Investīciju programma** ir ciešā sasaistē ar reformu – investīcijas integrētā veidā nodrošinās prioritāro Rīgas metropoles areāla koridoru attīstību – sabiedriskā transporta plānotā maršrutu tīkla un kustības grafiku realizāciju.

(252) Investīciju plāns līdz 2026.gadam paredz Rīgā un aglomerācijā īstenot sekojošo:

a. Īstenot dzelzceļa transporta sistēmas uzlabojumus.
(1.1.1.1.i.: Konkurētspējīgs dzelzceļa pasažieru transports kopējā Rīgas pilsētas sabiedriskā transporta sistēmā, attīstot bezemisiju dzelzceļa infrastruktūru ar bezemisiju ritekļiem)

(253) Investīciju ieguldījumi paredz attīstīt bezemisiju dzelceļa infrastruktūru un iegādāties bezemisiju ritekļus, tādejādi veidojot konkurētspējīgu dzelceļa

pasažieru transportu kopējā Rīgas pilsētas sabiedriskā transporta sistēmā. Ieguldījumi ļaus uzlabot dzelzceļa caurlaidspēju, ar mērķi palielināt sliežu transporta ātrumu, kā arī sliežu transporta pielāgošanu pasažieru pārvadājumiem. Ieguldījumi dzelzceļa infrastruktūrā nodrošinās Rail Baltica īstenošanu Rīgas dzelzceļu mezglā, iespējojot abu dzelzceļa sistēmu sinhronu pāreju uz 25kV elektrifikācijas sistēmu.

(254) Investīciju ieguldījumi paredzēti 7 bateriju elektrovilcienu (BEMU) iegādei un nodrošināt vai uzlabot bezemisiju dzelzceļa infrastruktūru 81 km sliežu ceļu garumā 3 dzelzceļa līnijās, ietverot dzelzceļa elektrifikāciju (kontakttīkla nomaiņa pārejai uz 25kV elektrifikācijas sistēmu, elektrificēto līniju kopgaruma palielināšana) un saistītas darbības (elektrificētu divceļu posmu izbūve, staciju sliežu ceļu plānu uzlabojumi, stacijas pārbūve (t.sk. sliežu ceļu plāna uzlabojumi, pasažieru platformu pārbūve un drošu divlīmeņu šķērsojumu un piekļuves platformām izbūve), signalizācijas sistēmu pielāgošana, u.c.

b. Veikt uzlabojumus Rīgas pilsētas sabiedriskā transporta sistēmā.
(1.1.1.2.i.: Videi draudzīgi uzlabojumi Rīgas pilsētas sabiedriskā transporta sistēmā)

(255) Ieguldījumi vērsti uz bezemisiju transportlīdzekļu nodrošināšanu pilsētas sabiedriskā transporta pārvadājumos, t.i., elektroautobusu un tramvaju iegāde, veicinot emisiju samazināšanu Rīgas pilsētas sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanā.

(256) Lai izveidotu multimodālus savienojumus un maršrutu tīklu integrāciju, tiks uzlabota dzelzceļa staciju sabiedriskā transporta un ar tā pieejamību saistītā piekļuves infrastruktūra - ar bezemisiju sabiedriskajiem transportlīdzekļiem saistītā uzlādes infrastruktūra, kā arī piekļuves infrastruktūra un savienojošā infrastruktūra stacijās, tādējādi iespējojot patiesi integrētu sabiedriskā transporta sistēmu Rīgā.

(257) Investīciju projekta ietvaros tiks iegādāti 4 zemās grīdas tramvaji, 17 elektroautobusi un 7 elektroautobusu uzlādes stacijas, kā arī nodrošināta nepieciešamā infrastruktūra, t.i., tramvaju līnijas pagarinājums 3,5 km garumā, neatkarīga ātrgaitas sabiedriskā transporta līnija un veloceļš 5,3 km garumā. Multimodālas mobilitātes nodrošināšanai tiks veikti ieguldījumi viedos, digitālos un videi draudzīgos mobilitātes mezglos (6 reģionāla un 2 vietējas nozīmes mobilitātes punkti), kas ir multimodāla transporta mugurkauls.

c. Izveidot savienojošu maģistrālo veloinfrastruktūru starp Rīgu un aglomerāciju.
(1.1.1.3.i.: Pilnveidota veloceļu infrastruktūra)

(258) Investīcijas tiks veiktas reģionāla un pilsētas līmeņa maģistrālajā veloinfrastruktūrā 60,5 km garumā vairākos prioritārajos veloceļu koridoros, sasaistot Rīgas apkaimes un Pierīgas apdzīvotības centrus, t.sk. attīstot Euro Velo 10 un Euro Velo 13 maršrutu infrastruktūru.

(259) Mērķtiecīgai ieguldījumu veikšanai paredzētie investīciju projekti līdz 2026.gadam tiks īstenoti 5 multimodālos transporta koridoros Rīgas metropoles areālā (no kopumā 13 identificētajiem):

1. Rīga - Carnikava – Saulkrasti (Rīga – Salacgrīva RK1)
2. Rīgas centrs – Dreiliņi (Rīga – Ropaži PK7)
3. Rīga - Ogre – Jēkabpils (RK3)

4. Rīga – Tukums (RK6)
5. Rīga – Bolderāja (Rīga – Daugavgrīva PK11)

(260) Visos koridoros vērtēta multimodalitāte (lai tā tiktu efektīvi, savstarpēji papildinoši risināta, t.sk. iespējojot dzelzceļu kā mugurkaulu). Šāda multimodālu koridoru pieeja ļauj iegūt lielāku efektivitāti no plānotajām investīcijām, jo tās ir fokusētākas konkrētajā teritorijā, savstarpēji papildinošas. Plānotās investīcijas šajos koridoros rada piedāvājumu mūsdienīgam sabiedriskajam transportam (primāri sliežu, bezizmešu transportam), tādejādi mazinot privāto automašīnu izmantošanu, CO_2 samazinājumu.

(261) Plāna ievaros paredzētie ieguldījumi aptver Rīgas pilsētas teritoriju un tās aglomerāciju, ar fokusu minētajos transporta koridoros, nodrošinot dzelzceļa sasaisti ar pilsētas sabiedrisko transportu un piedāvājot pasažieriem integrētu sabiedrisko transportu un multimodālas pārvietošanās iespējas.

(262) Plānotās investīcijas ir tieši pakārtotas sabiedriskā transporta pārvaldības sistēmas reformai, t.i., reforma paredz sabiedriskā transporta pārvaldības sistēmas integrāciju Rīgas metropoles areālā, integrējot valsts un Rīgas Domes atbildības sabiedriskā transporta jomā (uzlabojot lēmumu pieņemšanas ātrumu, kvalitāti un savstarpējo koordināciju, bet neveidojot jaunu institūciju), kā arī iekļauj maršrutu tīkla pārskatīšanu un pilnveidošanu, vienotas biļetes ieviešanu, sabiedriskā transporta pasūtījuma koordināciju u.c. elementus.

Plānotās investīcijas multimodālajos transporta koridoros:

1. Reģionālas nozīmes koridors Rīga - Carnikava – Saulkrasti.

(263) Koridorā būtiskas izmaiņas ieviesīs Rail Baltica infrastruktūras būvniecība un reģionālo ekspreša vilcienu pārvadājumu ienākšana. Tas prasīs visa reģionālā autobusa maršruta tīkla pārplānošanu. Pagaidām pasažieru plūsmas sadalījumā pa transporta veidiem dominē ar privāto automašīnu braucošie pasažieri vairāk par 90%[23]). Koridora posmā Rīga – Carnikava – Saulkrasti - Skulte pasažieriem tiek nodrošināti dzelzceļa pārvadājumi elektrificētā līnijā), tomēr esošais piedāvājums nav konkurētspējīgs ne ātruma, ne komforta ne regularitātes ziņā ilgumam braucienam ar privāto automašīnu.

(264) Laika periodā līdz 2026.gadam koridora posmā līdz Saulkrastiem tiek paredzēts attīstīt multimodālu transporta koridoru, kompleksi risinot problēmu - modernizējot un pilnveidojot galvenos mobilitātes punktus Saulkrastos, Carnikavā, Ziemeļblāzmā, Sarkandaugavā un Zemitānos, dzelzceļu savienojot ar Rīgas metropoles areāla reģionālo autobusu un Rīgas pilsētas sabiedrisko transportu, līdz ar to ļaujot pārplānot sabiedriskā transporta maršrutu tīklu (mazāk autobusu, vairāk vilciens, trolejbuss (perspektīvā - arī tramvajs), un elektroautobuss kā galvenais pievedējs). Papildus tiks uzlabota un paplašināta EuroVelo 13 infrastruktūra, t.sk. nodrošinot sasaisti ar mobilitātes punktiem. Lai samazinātu laiku ceļā un iespējojot pilsētas / piepilsētas dzelzceļa funkcijas attīstību (Bolderāja - Vecāķi, Bolderāja - Sigulda), tiks veikti dzelzceļa infrastruktūras uzlabojumi iecirknī Rīga - Zemitāni, t.sk. pāreja uz 25kV elektrifikācijas sistēmu.

[23] Šajā un pārējos koridoru raksturojumos pasažieru plūsmas aprakstā izmantoti AS Pasažieru vilciens un VSIA Autotransporta direkcijas sniegta informācija apkopojošā veidā, kā arī VAS "LAtvijas valsts ceļi" satiksmes uzskaites dati.

2. Pilsētas nozīmes koridors Rīgas centrs – Dreiliņi.

(265) Pierīgā dzīvojošie iedzīvotāji braucieniem uz darbu un mācībām tērē vairāk laika nekā cito reģionos. Pierīgā dzīvojošie iedzīvotāji strādā un mācās Rīgā. Izteikta ikdienas svārstmigrācija Pierīgā rada sastrēgumus un kavēšanos. Pasažieru plūsmas sadalījumā starp autobusu un privāto automašīnu koridorā kopumā (Rīga – Ropaži) izteikti dominē pārvietošanās ar privāto automašīnu.

(266) Plānotās investīcijas šajā koridorā ir ātrgaitas, nodalīta koridora elektroautobusu līnija (BRT) un elektroautobusi. Tā rezultātā pilsētas trolejbusu līnijas uz Purvciemu tiks aizstātas ar bezemisiju sabiedrisko transportu un pagarinātas līdz Dreiliņiem. Vienlaikus tiks izbūvēta maģistrālā veloinfrastruktūra. Arī šajā koridorā tiks pārplānots maršrutu tīkls, t.sk. tiks izskatīts variants ar reģionālo autobusu satiksmes pārcelšanu uz BRT.

3. Reģionālas nozīmes koridors Rīga - Ogre - Jēkabpils.

(267) Vislielāko pasažieru plūsmu vidēji dienā pie iebraukšanas Rīgā šajā koridorā veido privāto automašīnu pasažieri (vairāk par 80% pasažieru). Koridora posmā pasažieriem tiek nodrošināti dzelzceļa pārvadājumi elektrificētā līnijā, tomēr esošais piedāvājums nav konkurētspējīgs ne ātruma, ne komforta ne regularitātes ziņā ilgumam braucienam ar privāto automašīnu.

(268) Plānotās investīcijas līdz 2026.gadam šajā koridorā koncentrētas ap Šķirotavas staciju kā mobilitātes punktu un tramvaja līnijas pagarinājumu, integrējot dzelzceļu ar tramvaju un trolejbusu, kā arī iespējojot vietējo reģionālo autobusu maršrutu pasažieriem pārsēšanos uz vilcienu, tramvaju vai trolejbusu. Arī šeit risinājuma pamatā - valsts un Rīgas pilsētas maršrutu tīklu pārplānošana.

4. Reģionālas nozīmes koridors Rīga – Tukums

(269) Šajā multimodālajā transporta koridorā vislielāko pasažieru plūsmu vidēji dienā pie iebraukšanas Rīgā veido privātajās automašīnās braucošie pasažieri (vairāk par 90%) salīdzinājumā ar elektrificētās dzelzceļa līnijas un autobusu pasažieriem.

(270) Investīciju ieguldījumi šajā koridorā ir saistīti ar esošas elektrificētas dzelzceļa līnijas uzlabojumiem, t.i., kontakttīkla pārbūvi (posmā Torņakalns Zasulauks–Priedaine), iespējojot migrāciju uz 25kV elektrifikācijas sistēmu . Ieguldījumi ļaus palielināt elektrificētās dzelzceļa līnijas pieļaujamo ātrumu un iespējos Rail Baltica dzelzceļa līnijas 25kV elektrifikācijas sistēmas izbūvi.

5. Pilsētas nozīmes koridors Rīga – Bolderāja.

(271) Investīciju ieguldījumus šajā koridorā nosaka esoša sliežu infrastruktūra, kura pieļauj attīstīt dzelzceļa pasažieru pārvadājumus Rīgas pilsētā. Mērķtiecīga un kompleksa šī koridora sakārtošana (savienots, papildinošs sabiedriskā transporta piedāvājums), nodrošinot pasažieriem multimodālu pārvietošanos, radīs priekšnosacījumus mobilitātes paradumu maiņai un sniegs būtisku CO_2 samazinājumu.

(272) Šajā koridorā ar investīcijām tiks iespējots komplekss maršruta tīkla reformas risinājums, kur dzelzceļš būs kā mugurkauls (Rīga - Bolderāja, perspektīvā līdz Daugavgrīvai) pārvadājumus nodrošinot ar bateriju elektrovilcieniem, savukārt Daugavgrīvā, Vakarbuļļos un Bolderājā elektroautobusi pievedīs pie vilciena.

Rezultātā pasažieri varēs ietaupīt laiku ceļā no 10 līdz 25 minūtēm, lai nokļūtu Rīgas centrā (pašlaik nokļūšana no Bolderājas un Daugavgrīvas apkaimēm līdz Rīgas centram aizņem vairāk kā 30 minūtes[24]). Papildus uzlabosies sabiedriskā transporta nodrošinājums Iļguciema un Dzirciema, arī Zasulauka un Āgenskalna iedzīvotājiem. Investīcijas infrastruktūrā pamatā saistītas ar dzelzceļa pielāgošanu ātrai pasažieru vilcienu kustībai un bezemisiju režīmam (elektrifikācija), panākot dzelzceļa koridora pilnu pabeigtību Zasulauks - Bolderāja posmā.

Maģistrālo veloceļu attīstība Rīgā un Pierīgā (5 koridoros)

(273) Kopumā Rīgā un Pierīgā velo infrastruktūru ir paredzēts attīstīt 60,5 km garumā sekojošos maršrutos - Rīga – Carnikava (~11km), Rīga – Ulbroka (~12km), Rīga – Ķekava (~22km), Rīga – Babīte - Piņķi (~14km), Rīga – Mārupe (~2km). Katra maršruta ietvaros tiek nodrošināta sasaiste starp pilsētas un reģionālas nozīmes veloceļiem.

(274) Augstāk minētās investīcijas līdz 2026. gadam spēs nodrošināt tikai daļēju reformu plāna realizāciju, tāpēc tās pilnīgai ieviešanai tiek plānoti papildus finanšu avoti.

(275) Īstenotās reformas un veiktās investīcijas kopumā sniegs ieguldījumu 24 156 tonnas CO_2 samazinājumam, tādējādi veicinot NEKP mērķu sasniegšanu.

(276) Investīciju programmas realizācija nodrošina valsts un pašvaldības funkciju īstenošanu. Investīcijas nepieciešamas sabiedriskā transporta pasūtījuma nodrošināšanai un tās kvalitātes uzlabošanai, kā arī velomobilitātes publiskās infrastruktūras attīstībai. Investīciju programmas ietvaros paredzētā:

-transportlīdzekļu iegāde (bateriju elektrovilcieni, tramvaji un elektroautobusi)- ir saderīga ar ES iekšējo tirgu, jo tiks piemērota Regula Nr.1370/2007;
-publiskās infrastruktūras attīstība:

-publiskās lietošanas dzelzceļa līniju modernizācija un elektrifikācija – nav uzskatāma par valsts atbalstu, jo tiks ievērots Komisijas paziņojuma "Kopienas vadlīnijas valsts atbalstam dzelzceļa uzņēmumiem" 25.punkts. Konkurences izkropļojumu iespēja tiks izslēgta, jo tiks izpildīti visi šie nosacījumi: i) šai infrastruktūrai nav tiešu konkurentu, ii) privātais finansējums nozarē ir nebūtisks un iii) infrastruktūra nav paredzēta, lai radītu selektīvas priekšrocības konkrētam uzņēmumam vai nozarei, bet gan dod labumu visai sabiedrībai;

-sabiedriskā transporta – autobusu - elektrouzlādes staciju izbūve, ātrgaitas pilsētas sabiedriskā transporta infrastruktūra, tramvaja līniju infrastruktūra – ir saderīga ar ES iekšējo tirgu, jo tiks piemērota Regula Nr.1370/2007;

-mobilitātes punktu publiskās lietošanas infrastruktūra gājēju, velosipēdistu un sabiedriskā transporta vajadzībām, kā arī veloceļu infrastruktūra nav uzskatāma kā komercdarbības atbalsta piešķiršana.

[24] Rīgas transporta sistēmas ilgtspējīgas mobilitātes rīcības programmas Esošās situācijas raksturojums

(277) **Reformu un investīciju virziens 1.2. Energoefektivitātes uzlabošana**

(278) Latvijas enerģētikas politikā ir noteikts, ka energoefektivitāte ir viens no galvenajiem politikas instrumentiem, kas ļauj samazināt izmaksas un, samazinot enerģijas patēriņu (līdz ar to arī samazinot ietekmi uz vidi un klimata pārmaiņām), paaugstina energoapgādes drošuma līmeni. Latvijas tiesību aktos ir iekļautas prasības nodrošināt energoresursu racionālu izmantošanu un pārvaldību, lai sekmētu ilgtspējīgu tautsaimniecības attīstību. Vēlamā situācija 2030.gadam - ir ieviests "energoefektivitāte pirmajā vietā" princips un sabiedrībā būtiski pieaugusi izpratne par energoefektivitātes jautājumiem un palielinājusies iesaiste un vēlme nodrošināt energoefektivitāti savā un sabiedrības ikdienas dzīvē.

(279) **Investīcija 1.2.1.1.i. Daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošana un pāreja uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu**

(280) 1.2.1.1.i. "Daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošana un pāreja uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu" atbilst Eiropas Padomes ieteikumam "Par Latvijas 2020. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2020. gada stabilitātes programmu" Nr.(21) "Latvijas vidiskā ilgtspēja ir atkarīga no sekmīgas virzības uz energoefektivitātes uzlabošanu, Nacionālā enerģētikas un klimata plāna īstenošanas, īpaši attiecībā uz transportu un ēkām, un vidiskās ilgtspējas apsvērumu integrēšanas ekonomikas nozarēs, jo īpaši lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē.

(281) 1.2.1.1.i. "Daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošana un pāreja uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu" plānotās izmaksas, EUR attiecīgajā gadā ir norādītas šī plāna pielikumā.

(282) Papildus līdzīgām darbībām ir plānots atbalsts arī no Darbības programmas Latvijai 2021.-2027.gadam 2.1.1.SAM "Energoefektivitātes veicināšana un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana" plānotā pasākuma "Energoefektivitātes paaugstināšana dzīvojamās ēkās ", kam indikatīvi paredzēts 137 840 625 euro liels finansējuma apjoms.

(283) Demarkācija notiks laikā – vispirms tiks īstenota ANM plānotā programma. Pēc tās beigām tiks īstenota no Darbības programmas Latvijai 2021.-2027.gadam plānotā programma daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošanai.

(284) Sasniedzamie mērķi ir norādīti plāna pielikumā.

(285) Izmaksu aprēķins veikts izmantojot 2014.-2020.gada plānošanas perioda Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 4.2.1.1. pasākumā "Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu dzīvojamās ēkās" datus (pievienoti pielikumā). Kur vidējās izmaksas ar PVN sastādīja 174.78 EUR/m2, attiecīgi vidējās izmaksas neskaitot PVN sastādīja 144.45 EUR/m2.

(286) Publiskais finansējums – 57 282 000 EUR, no kura 6% sastādīs "Altum" vadības izmaksas. Attiecīgi renovācijas darbiem ir pieejami 53 845 080 EUR. Rādītāja aprēķins: 53 845 080/193.27 EUR/m2 (193.27 EUR/m2 ir prognozētās vidējās izmaksas, kas aprēķinātas kā 144.45 EUR/m2 + 33.8%). Pētījums par prognozētajām izmaiņām darbaspēka un būvmateriālu izmaksām būvniecības nozarē Latvijā 2020. -2024 paredz būvniecības izmaksu pieaugumu par 26% līdz 2024.gadam. Pieņemot, ka tendence turpināsies arī līdz 2026.gadam, būvniecības izmaksas pieaugs par 38%. Plānots, ka 20% projektu pabeigs 2024.gadā, 30%

pabeigs 2025.gadā, 50% projektu pabeigs 2026.gadā. Attiecīgi vidējais izmaksu pieaugums sastādīs 33.8%) = 278 600 m2;

(287) 1.2.1.1.i. "Daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošana un pāreja uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu" ietvaros **valsts (komercdarbības) atbalsts nav plānots**, jo atbalstu saņem šo māju iedzīvotāji (fiziskas personas).

(288) Gadījumos, kad kāds no dzīvokļiem tiek izmantots saimnieciskajā darbībā, atbalsts tiks sniegts saskaņā ar de minimis nosacījumiem.

(289) Plānots, ka šis būs finanšu instruments (aizdevums) ar kapitāla atlaidi no aizdevuma summas līdz 49%.

(290) 2014.-2020.gada plānošanas perioda Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 4.2.1.1. pasākuma "Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu dzīvojamās ēkās" projektu dati parāda, ka vidējais siltumenerģijas patēriņa ietaupījums sastāda 86.07 kWh/m2 gadā. Vidējais siltumenerģijas tarifs Latvijā 2020./2021.gada apkures sezonā sastāda 52,38 EUR/MWh . Līdz ar to ietaupījums no daudzdzīvokļu mājas renovācijas (zemāks rēķins par apkuri) sastāda 4.50 EUR/m2 gadā. Vidējās renovācijas izmaksas sastāda 174.78 EUR/m2. Līdz ar to, bez granta atbalsta, renovācija atmaksātās 38.84 gadu laikā. Ar granta atbalstu renovācija atmaksājās 19 gadu laikā.

(291) Papildus tam, ir jāatzīmē, ka Rīgas pilsētā apkures tarifs ir būtiski zemāks nekā vidēji Latvijā. Rīgas pilsētā apkures tarifs ir 39.77 EUR/MWh, kas nozīmē, ka Rīgas pilsētā daudzdzīvokļu mājas energoefektivitātes uzlabošanas darbi bez granta atmaksājās 51 gada laikā, savukārt ar grantu atmaksājās 25 gadu laikā.

(292) 1.2.1.1.i. "Daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošana un pāreja uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu" ietvaros atbalsts tiks piešķirts rindas kārtībā, līdzīgi kā 2014.-2020.gada plānošanas perioda Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 4.2.1.1. pasākumā "Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu dzīvojamās ēkās".

(293) Līdz ar to tiks izvirzīti sekojoši kritēriji saņēmējiem:

1) Atbalsta programmas nosacījumos (MK noteikumos vai citā atbilstošā juridiskā formā) tiks noteikts, ka atbalsts būs pieejams tikai tādām ēkām (projektiem), kurās projekta īstenošanas rezultātā ir plānots sasniegt vismaz 30% enerģijas ietaupījums, lai atbilstu investīciju kodiem ar 100% klimata marķieri.

2) Augstas gatavības projekts, lai nodrošinātu mērķu sasniegšanu plānotajā laika grafikā.

3) Projektu iesniegšanas secība.

(294) **Investīcija 1.2.1.2.i. Energoefektivitātes paaugstināšana uzņēmējdarbībā** (ietverot energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumus, atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju ieviešanu un pētniecības un attīstības aktivitātes un atbalstu ilgtspējīga transporta iegādei, tādu inovatīvu produktu un tehnoloģiju izstrādi, kas saistīti ar zemu oglekļa emisiju ekonomiku, noturību pret klimata pārmaiņām un pielāgošanos tām).

(295) Viens no galvenajiem Latvijas izaicinājumiem turpmākajos gados ir apstrādes rūpniecības uzņēmumu produktivitātes kāpināšana, kas ir cieši saistīta ar ražošanas procesu efektivitātes paaugstināšanu un tehnoloģiskajiem

jauninājumiem, kuri prasa lielākus ieguldījumus pētniecībā, attīstībā un inovācijās. Izaicinājums apstrādes rūpniecības uzņēmumiem šobrīd ir augstās elektroenerģijas cenas, kas būtiski kavē to konkurētspēju. Lai Latvijas spētu virzīties uz videi draudzīgu un ilgtspējīgu saimniekošanu, nepieciešams mērķēts valsts atbalsts uzņēmumu energoefektivitātes uzlabošanas pasākumiem, atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju ieviešanai uzņēmuma pašpatēriņam kā arī saistītajām pētniecības un attīstības aktivitātēm, veicinot resursefektīvāku, zema oglekļa emisiju tehnoloģiju ieviešanu un uzņēmumu darbības procesu "zaļināšanu".

(296) Lai pasākuma fokuss nebūtu pārāk šaurs, Latvijas uzņēmumiem, kuriem nepieciešama videi draudzīga pārveide, plānots arī piedāvāt atbalstu novatoriskiem un cirkulārākiem uzņēmējdarbības modeļiem, labāka atkritumu apsaimniekošanai, jauninājumiem attiecībā uz materiāliem, produktiem un tehnoloģijām, kā arī uzņēmumu vispārējās vides pēdas samazināšanai. Ņemot vērā to, ka energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu un ar vides pēdas saistītu pasākumu fokuss ir atšķirīgs, pārskatāmības nolūkos investīcija 1.2.1.2.i. Energoefektivitātes paaugstināšana uzņēmējdarbībā tiek apskatīta no katra pasākuma tvēruma atsevišķi. Investīcijas ietvaros plānotie pasākumi ir sadalīti divos blokos atkarībā, jo ir atšķirīgs to ieviešanas mehānisms.

(297) Investīcijas rezultātu un ietekmes novērtēšanai ir noteikts atskaites punkts atbalsta programmas apstiprināšana, lai mērītu investīcijas ieviešanas progresu un kura savlaicīga izpilde ir būtisks priekšnoteikums programmas mērķu sasniegšanai.

Atskaites punkts attiecas uz energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumiem, kas tiek īstenoti kombinētā finanšu instrumena veidā (atmaksājams aizdevums ar granta elementu kapitāla atlaides veidā). Atbalsta programmas nosacījumos tiks noteiktas atbalsta intensitātes, attiecināmās izmaksas un vadības un kontroles mehānismi atbilstoši valsts atbalsta nosacījumiem un ANM ieviešanas nacionālā regulējuma nosacījumiem. Atbalsta nosacījumi paredzēs minimālo energoietaupījumu - 30% ēku energoefektivitātes projektiem un vismaz 25% iekārtu energoefektivitātes projektiem (sasniedzot minimāli 30% vidējo ietaupījumu pasākuma projektu portfelī).

Lai nodrošinātu rezultātu sasniegšanu, nosacījumos tiks ietverts minimālā energoietaupījuma slieksnis pret ieguldīto publiskā finansējuma EUR kā projekta atbilstības kritērijs.

Atbalsta nosacījumos tiks iekļauti atbilstības kritēriji, lai nodrošinātu DNSH principu ievērošanu saskaņā ar DNSH Vadlīnijām (2021/C58/01) un ar atbilstošiem ES un nacionālajiem aktiem.

Atbalsts tiks sniegts konkursa kārtībā, prioritāri atbalstot projektus ar visaugstāko paredzamo energoietaupījumu un vienu ieguldīto EUR.

Pasākuma - grants jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai tiks izmantots mehānisms, kas tiks izveidots investīcijas 5.1.1.2.i. ietvaros (ieviešanas mehānismu, laika grafiku, projektu atlases shēmu un kritērijus skatīt 5.1.1.2.i. aprakstā).

(298) Atskaites punkts - apstiprinātie projekti 60% apmērā no publiskā finansējuma noteikts kā starprezultāts, lai mērītu programmas īstenošanas progresu un virzību uz mērķu rādītāju sasniegšanu

(299) Investīcijas ietvaros plānotais sasniedzamais rezultāts ir SEG emisiju ietaupījums (indikatīvi 11 498 Co2 ekvivalenta t/gadā) ir noteikta, ņemot vērā

plānoto energoietaupījumu pasākumu īstenošanas rezultātā un plānotās uzstādītās AER jaudas pasākuma atjaunojamo energoresursu ieviešana ietvaros. Mērķa vērtība ir noteikta, ņemot vērā kopējo programmai paredzēto finansējumu (publisko un ALTUM līdzfinansējumu) un aprēķini veikti, ņemot vērā Latvijā vidējo saražoto elektroenerģiju vēja, saules un biomasas stacijās (2018-2019.gada CSP dati) un ņemot vērā 2018.gada CO2 emisijas faktorus Latvijā, kuri noteikti 2018. gada 23. janvāra Ministru kabineta noteikumos Nr.42 "Siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķina metodika". Ieguldījumu SEG emisiju ietaupījumam sniedz arī ilgtspējīga jauna transporta iegāde, nomainot transportlīdzekli, kas izmanto fosilo degvielu kā arī jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde, kas ir pamats inovatīvas oglekļa mazietilpīgas ekonomikas attīstībai.

(300) **A. Energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumi, atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju ieviešana un pētniecības un attīstības aktivitātes un atbalsts ilgtspējīga transporta iegādei**

(301) Energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi uzņēmējdarbībā parasti prasa lielus kapitālieguldījumus un to atmaksāšanās laiks ir salīdzinoši garš, tādēļ komercabanku finansējums šādiem projektiem ir ļoti ierobežots.

(302) Turklāt šādi investīciju projekti nav primāri nepieciešamie ieguldījumi saimnieciskās darbības nodrošināšanai, tādēļ bieži vien tiek atlikti vai to īstenošana netiek apsvērta bez papildus valsts atbalsta. Lai stimulētu saimnieciskās darbības veicējus pārskatīt līdzšinējos darbības procesus un tehnoloģiju izmantošanu un virzīties uz ilgtspējīgas saimniekošanas modeļiem, investīcijas ietvaros plānots izveidot finanšu instrumentu programmu uzņēmējdarbības energoefektivitātes pasākumiem un AER ieviešanai ar granta elementu kapitāla atlaides veidā.

(303) Investīciju programmas galvenais mērķis ir veicināt uzņēmumu investīcijas energoefektivitātes paaugstināšanā, atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju ieviešanā un ar to saistītajās pētniecības un attīstības aktivitātēs, energoaudita veikšanā, kā arī ilgtspējīga transporta izmantošanā un jaunu energoefektīvu tehnoloģiju ieviešanā ražošanā, lai sekmētu ilgtspējīgas uzņēmējdarbības attīstību, resursu efektīvu izmantošanu un sniegtu ieguldījumu NEKP 2030 klimata mērķu sasniegšanā.

(304) Plānotās investīcijas:

i. Investīcijas ietvaros plānots izveidot valsts atbalsta programmu kombinētā finanšu instrumenta veidā, paredzot granta elementu kapitāla atlaides veidā.

(305) Zemāk minētajām aktivitātēm programmas ietvaros plānots sniegt investīciju aizdevumus.Maksimālā aizdevuma summa vienam uzņēmumam plānota līdz 10 milj. EUR, aizdevuma termiņš - līdz 20 gadiem.

(306) Programmas ietvaros paredzēts piešķirt kapitāla atlaidi granta veidā, kuras apmērs tiek noteikts ņemot vērā realizēto pasākumu un uzņēmuma lielumu. Maksimālā kapitāla atlaide ir 2 milj. EUR, (energoauditiem un tehnoloģiskajai dokumentācijai 25 tūkst.EUR). Grantu paredzēts izmaksāt pēc projekta realizācijas un projektā noteikto kritēriju izpildes, samazinot aizdevuma pamatsummu.

(307) Atkarībā no īstenotās aktivitātes, sasniedzamie kritēriji ir energoietaupījums, uzstādītā AER jauda vai programmas ietvaros, lai identificētu potenciāli

veicamos energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus un to rezultātā sasniedzamos enerģijas ietaupījumus, tiks noteikta prasība uzņēmumam veikt energoauditu, lai noteiktu energoresursu patēriņu pirms projekta realizācijas un pēc projekta realizācijas. Granta daļas izmaksa tiks veikta pēc projekta realizācijas un pamatojošo dokumentu pārbaudes (tiks samazināta aizdevuma pamatsumma).

(308) Aizdevums paredzēts maziem un vidējiem, vidējas kapitalizācijas un lielajiem komersantiem.

(309) Lēmums par aizdevuma piešķiršanu tiek pieņemts izvērtējot uzņēmuma iesniegto biznesa plānu, esošo un nākotnes naudas plūsmu un energoaudita ieteikumus. Programmas ietvaros nav plānoti ierobežojumi attiecībā uz uzņēmuma darbības nozari, taču paredzams, ka lielāka daļa investīcijas tiks veiktas apstrādes rūpniecībā (tostarp bioekonomikā). Tāpat, ievērojot Taksonomijas regulā noteiktos principus, programmas ietvaros tiks atbalstīti uzņēmumi, kuru saimnieciskajai darbībai ir pozitīva ietekme uz klimatu un vidi vai to saimniecisko darbību var uzskatīt par ilgtspējīgu saimniecisko darbību (attiecīgā prasība tiks iestrādāta programmas īstenošanas nosacījumos). Atbalsts būs pieejams arī, izmantojot ESKO pakalpojumus.

(310) Atbalstu varēs saņemt arī uzņēmumi, kas darbojas Eiropas Savienības Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā (ETS), ja SEG emisiju apjoms pēc projekta realizācijas plānots zem ETS noteiktām līmeņzīmēm. Lai to nodrošinātu programmas īstenošanas nosacījumos tiks noteikti izpildāmie kritēriji attiecībā uz ETS uzņēmumu radītajām SEG emisijām, kuri tiks pārbaudīti pie projekta apstiprināšanas. Atbalstu varēs saņemt pēc projekta realizācijas un noteikto kritēriju izpildes.

(311) Šāds atbalsta mehānisms nodrošinās ilgtermiņa aizdevumu pieejamību investīciju projektu realizācijai, kuri sniedz ieguldījumu ekonomikas transformācijai un klimata mērķu sasniegšanai. Investīcijas risinās tirgū pastāvošo nepilnību attiecībā uz finansējuma pieejamību ilgtermiņa investīciju projektu īstenošanai galvenokārt MVK segmentā un apstrādes rūpniecības nozarē savukārt granta elements nodrošinās papildus stimulu uzņēmējiem pārskatīt līdzšinējos darbības procesus un tehnoloģiju izmantošanu un virzīties uz energoefektīvākiem un "zaļākiem" saimniekošanas modeļiem.

(312) Investīciju programma dos iespēju uzņēmumiem uzlabot to enerģētisko neatkarību, izmantot videi draudzīgu enerģiju, samazināt ražošanas izmaksas kā arī attīstīt nākotnes klimata tehnoloģijas. Ieguldījumi uzņēmējdarbības energoefektivitātes paaugstināšanā veicinās energoresursu racionālu izmantošanu, samazinot negatīvo ietekmi uz vidi un klimata pārmaiņām, kā arī uzlabojot uzņēmumu produktivitāti, konkurētspēju un eksportspēju. Investīcijas tieši veicinās virzību ilgtspējīgas un videi draudzīgas uzņēmējdarbības attīstības virzienā.

(313) Ieguldījumi uzņēmējdarbības energoefektivitātes paaugstināšanā papildinās jau tirgū esošo ALTUM īstenoto programmu uzņēmējdarbības energoefektivitātes paaugstināšanā, kā arī Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma Darbības programmas 2021 - 2027. gadam 6.1.prioritātes "Pāreja uz klimatneitralitāti" ietvaros plānotās līdzīgas investīcijas uzņēmējdarbības "zaļināšanas" un produktu attīstības pasākumiem. Tāpat piedāvātā investīcija papildinās Darbības programmas 2021

– 2027.gadam 2.1.prioritātes "Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās klimata pārmaiņām" ietvaros plānoto pasākumu 2.1.1.SAM "Energoefektivitātes veicināšana un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana" un 2.1.2.SAM "Atjaunojamo energoresursu enerģijas veicināšana" atbalsta programmas. Demarkācija ar minētajām atbalsta programmām tiks nodrošināta projektu līmenī un to nodrošinās ALTUM, savukārt nacionālajā regulējumā tiks paredzēti nosacījumi, lai tiktu ievērota plānotās programmas intensitāte un novērsti dubultfinansēšanas riski.

(314) Programmas īstenošanu nodrošinās Attīstības finanšu institūcija ALTUM, kura jau šobrīd piedāvā uzņēmumiem aizdevumus energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumiem, kuri tiek finansēti no "zaļajām" obligācijām. Programmas īstenošanai tiks izveidots atsevišķs aizdevumu fonds un tiks nodrošināta ieguldīto finanšu līdzekļu atkārtota izmantošana, tādā veidā nodrošinot investīciju ilgtspēju arī pēc ANM investīciju termiņa.

(315) Atbilstība DNSH attiecīgiem principiem (intervences kodiem) tiks nodrošināta kā pie atbalsta piešķiršanas (saņemšanas), tā arī atbalstāmo pasākumu ieviešanas laikā. Minētā nodrošināšanai Programmas ieviešanas noteikumos tiks iestrādāti attiecīgi atbilstības ievērošanas nosacījumi un to uzraudzības mehānisms. Proti, programmas īstenošanas noteikumos tiks ietverts mehānisms nolūkā pārliecināties un nodrošināt, ka visu pasākumu īstenošanas laikā to īstenošanas ietekme uz vidi, vai klimatu atbildīs ANM plāna pielikumā ietvertajā DNSH novērtējumā noteiktajiem atbilstības principiem.

(316) Atbalsts plānots sekojošām aktivitātēm un pasākumiem:

(317) **Energoaudita veikšana:**

- Plānots atbalstīt tehniski ekonomiskā pamatojuma, energoaudita (uzņēmumiem, kuriem prasība par enrgoauditu nav noteikta Energoefektivitāte likumā), tehnoloģisko shēmu, skiču u.c. izstrādi ar mērķi identificēt potenciāli veicamos energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus ar ekonomiski pamatotiem lielākajiem sasniedzamajiem enerģijas ietaupījumiem.
- Plānotā kapitāla atlaide no aizdevuma summas ir līdz 85%, bet ne vairāk kā 25 tūkst. EUR.
- Pasākumā plānotais finansējums indikatīvi ir 5 320 609 EUR.
- Pasākuma ietvaros ir plānots sniegt atbalstu 266 projektiem.
- ir plānots valsts atbalsts provizoriski GBER 25.panta 4. un 7.apakšpunkta ietvaros, ievērojot GBER noteiktos nosacījumus/ierobežojumus, nepieciešamības gadījumā tiks izskatītas arī de minimis atbalsta iespējas.
- Pasākums atbilst intervences kodam 022, kas paredz atbilstību 100% klimata marķierim

(318) **atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju ieviešana:**

- Pasākuma ietvaros plānots atbalsts jaunu AER jaudu uzstādīšanai uzņēmuma pašpatēriņam, daļēji aizstājot iepirkto elektroenerģiju ar paša uzņēmuma saražoto no atjaunojamiem energoresursiem. Plānots atbalsts neliela apjoma saules, vēja un biomasas projektiem, iekārtu iegādes, uzstādīšanas, pieslēgumu izveides un dokumentācijas izmaksām.
- Atbalsts pieejams, ja saražotā enerģija ir izmantota uzņēmuma vai ESKO klienta pašpatēriņam vismaz 90% apmērā.

- Plānotā kapitāla atlaide no aizdevuma summas ir līdz 30%, kuras apmērs atkarīgs no uzņēmuma lieluma.
- Pasākumā plānotais finansējums indikatīvi ir 80 000 000 EUR. Plānots atbalstīt indikatīvi 320 projektu, vidējā projekta apmērs indikatīvi ir 250 000 EUR;
- Pasākuma ietvaros ir plānots uzstādīt AER ar kopējo jaudu 90 MW. Mērķa vērtība tiek noteikta, pieņemot, ka ieguldot 890 EUR var uzstādīt 1KW AER jaudu. Tiek plānots, ka pamatā atbalsts tiks sniegts saules AER projektiem un nelielai daļai biomasas tehnoloģiju projektu. Pieņēmumi balstīti uz līdzšinējo pieredzi un esošo pieprasījumu.
- Pasākuma īstenošanā ir plānots valsts atbalsts provizoriski GBER 41.panta ietvaros, ievērojot GBER noteiktos nosacījumus/ierobežojumus.
- Pasākums atbilst - 028, 029 un 030bis intervences kodiem, kas paredz atbilstību 100% klimata marķierim, atkarībā no ieviestās tehnoloģijas.
- Lai nodrošinātu biomasas tehnoloģiju ieviešanas pasākumu atbilstību 030bis intervences kodam, programmas īstenošanas nosacījumos tiks ietverti kritēriji, lai nodrošinātu atbilstību Direktīvas 2018/2001 29.pantā noteiktajiem kritērijiem un izmantojot šķeldu, tai jāatbilst SEG emisiju ietaupījumam 80%. Atbilstība minētajiem kritērijiem tiks pamatota Enerģētikas likumā noteiktajā kārtībā.

(319) **energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi nedzīvojamajās ēkās:**

- Pasākuma ietvaros paredzēts atbalsts nedzīvojamo ēku renovācijai, apgaismojuma, siltumapgādes, aukstumapgādes, ventilācijas sistēmu uzlabošanas, rekuperācijas, u.c. energoefektivitātes pasākumiem, ja pasākuma realizācijas rezultātā energo ietaupījums ir vismaz 30%. Attiecināmās izmaksas pasākuma ietvaros ir būvdarbu veikšana ēkas norobežojošajās konstrukcijās un koplietošanas telpās, inženiersistēmu atjaunošana, pārbūve vai izveide; autoruzraudzība un būvuzraudzība.
- Plānotā kapitāla atlaide no aizdevuma summas ir līdz 30%, granta saņemšana ir atkarīga no sasniegtajiem energoefektivitātes ietaupījumiem
- Pasākumā plānotais finansējums indikatīvi ir 25 000 000 EUR;
- Pasākuma ietvaros ir plānots atbalstīt 167 projektus un sasniegt kopējo energoietaupījumu 6702 MWh/ gadā, kas noteikts izvērtējot līdzšinējo pieredzi, balstīts uz pieņēmumu, ka ieguldīti 3730 EUR rada 1 MWh ietaupījumu gadā.
- Indikatīvais vidējā projekta apmērs ir 150 000 EUR.
- Ir plānots valsts atbalsts provizoriski GBER 38.panta ietvaros, ievērojot GBER noteiktos nosacījumus/ierobežojumus;
- Pasākums atbilst intervences kodam 024ter, kurš paredz, ka vidējam SEG emisiju ietaupījumam aktivitātē kopumā jābūt vismaz 30%. Šo kritēriju plānots sasniegt programmas nosacījumos paredzot kritēriju attiecībā uz projekta energoietaupījumu, kuram jāsasniedz vismaz 30%.

(320) **energoefektīvu iekārtu iegāde:**

- Pasākuma ietvaros plānota iekārtu iegāde un nomaiņa, ja pasākuma realizācijas rezultātā energo ietaupījums ir vismaz 25%, nodrošinot ka vidēji rādītājs pasākuma ietvaros (projektu kopumā) sasniedz vismaz 30%. Attiecināmās izmaksas ir izmaksas jaunu iekārtu iegādei \ nomaiņai, apgaismojumam.

- Plānotā kapitāla atlaide no aizdevuma summas ir līdz 30%, granta saņemšana ir atkarīga no sasniegtajiem energoefektivitātes ietaupījumiem.
- Pasākumā plānotais finansējums indikatīvi ir 20 000 000 EUR. Vidējais projekta apjoms indikatīvi – 225 000 EUR.
- Pasākuma ietvaros ir plānots atbalstīt 89 projektus un indikatīvi sasniegt energoietaupījumu 5362 MWh/gadā, kas noteikts izvērtējot līdzšinējo pieredzi, balstīts uz pieņēmumu, ka ieguldīti 3730 EUR rada 1 MWh ietaupījumu gadā.
- Ir plānots valsts atbalsts provizoriski GBER 14.panta un/vai 38.panta ietvaros, ievērojot GBER noteiktos nosacījumus/ierobežojumus. Piemērojot GBER 14.pantu attiecībā uz jaunu iekārtu iegādi, papildus uzņēmuma atbalstāmajām darbībām (ieguldījumiem) būs jāatbilst GBER 2.panta 49. un 51.punkta nosacījumiem. Minētie atbilstības nosacījumi tiks iestrādāti programmas īstenošanas noteikumos;
- pasākums atbilst intervences kodam 024ter, kurš paredz, ka vidējam SEG emisiju ietaupījumam aktivitātē kopumā jābūt vismaz 30%. Šo kritēriju plānots sasniegt vidēji projektu kopumā, attiecīgi atsevišķi projekti var sasniegt zemāku energoietaupījumu un savukārt citi – salīdzinoši lielāku. Programmas nosacījumos tiek paredzēts, ka projekta ietvaros plānotais energoietaupījums nedrīkst būt zemāks par 25%. Energoietaupījums šī pasākuma ietvaros tiks noteikts, plānotās tehnoloģijas salīdzinot ar pielīdzināmām nomaināmajām tehnoloģijām (uz vienu produkcijas vienību) vai arī alternatīvām tirgū esošām tehnoloģijām. Ņemot vērā, ka ALTUM sniedz aizdevumus energoefektivitātes pasākumiem arī no citiem finansējuma avotiem, kur ir noteiktas salīdzinoši zemākas prasības attiecībā uz energoietaupījumu, veidojot ANM pasākumu projektu portfeli ALTUM nodrošinās, ka vidējais energoietaupījums pasākuma (ANM pasākuma - energoefektīvu iekārtu iegāde**)** līmenī būs vismaz 30%.

(321) **jaunu energoefektīvu iekārtu izstrādei un demonstrācijas projektu izveidei TRL8 – TRL9 gatavības stadijās:**

- Potenciālie projekti (piemēri):
    - Enerģijas uzkrāšanas risinājumi - jauna veida akumulatoru izstrādes
    - Mobilitātes risinājumi, lai veicinātu automašīnu koplietošanas pakalpojumus (aplikācijas, tehniskie risinājumi)
    - Energoefektivitātes jaunievedumi – atvērtas programmēšanas valodas rīks, kas var savienot HVAC iekārtas
    - Enerģijas iegūšana no jūras - jūras siltuma izmantošana apkurei (siltumsūknis)
    - Siltinājuma materiālu ražošana no dabiskiem materiāliem (kūdra, meža atlikumi)
    - Daudzdzīvokļu māju siltināšanas paneļu ražošanas projekti
- Pasākuma ietvaros plānots atbalstīt testēšana, prototipu izgatavošanu un patentēšanu.
- Plānotā kapitāla atlaide no aizdevuma summas ir līdz 30%, granta saņemšana ir atkarīga no sasniegtajiem energoefektivitātes ietaupījumiem.
- Pasākumā plānotais finansējums indikatīvi ir 5 000 000 EUR.
- Pasākuma ietvaros ir plānots sniegt atbalstu 33 projektiem. Vidējā projekta apmērs – indikatīvi 150 000 EUR.

- Ir plānots valsts atbalsts provizoriski GBER 25.panta (piemēram, prototipu izgatavošanai) un/vai 28.panta (piemēram, patentēšanai) ietvaros, ievērojot GBER noteiktos nosacījumus/ierobežojumus.
- Pasākums atbilst intervences kodam 022, kas paredz atbilstību 100% klimata marķierim

(322) **ilgtspējīga jauna transporta iegāde:**

- Pasākuma ietvaros paredzēts atbalsts ilgtspējīga **jauna** transporta iegādei uzņēmuma saimnieciskās darbības nodrošināšanai, kā alternatīvu transportlīdzekļiem, kuri izmanto degvielu no fosilajiem resursiem arī uzņēmumiem, kuri sniedz auto nomas pakalpojumus. Atbalsts plānots nulles-emisiju transportlīdzekļu iegādei, ja minimālais nobraukums gadā sastāda 30 tūkst. km.
- Plānotā kapitāla atlaide no aizdevuma summas ir līdz 30%, bet ne vairāk kā 55 000 000 EUR
- Pasākumam plānotais finansējums indikatīvi ir 55 000 000 EUR.
- Pasākuma ietvaros ir plānots sniegt atbalstu indikatīvi 183 projektiem atbalstot 1410 nulles-emisijas transportlīdzekļu iegādi. Aprēķini balstīti uz pieņēmumu, ka viena auto iegāde izmaksas ir 39 000 EUR. Vidējā projekta summa indikatīvi 300 000 EUR.
- ir plānots valsts atbalsts provizoriski GBER 36.panta ietvaros, ievērojot GBER noteiktos nosacījumus/ierobežojumus.
- pasākums atbilst intervences kodam 024ter - atbalsts nulles-emisiju transportlīdzekļu iegādei, samazinot transportlīdzekļu radītās SEG emisijas vismaz par 30%.

(323) Budžets un indikatīvā naudas plūsma

(324) Paredzētajām investīcijām ir plānots publiskais finansējums 80 586 000 EUR un investīciju programmas īstenošanai ALTUM ieguldīs līdzfinansējumu aptuveni 109 734 609 EUR, līdz ar to kopējais pieejamais finansējuma apjoms plānots 190 320 609 EUR, no kura grantiem paredzētais finansējums ir aptuveni 60 022 518 EUR.

(325) Granta izmaksas plānots segt no publiskā finansējuma un ALTUM līdzfinansējums tiks izmantots aizdevumu izsniegšanai.

(326) Plānots, ka pirmajā gadā tiks investēti 10% no pieejamā finansējuma, nākamajos gados 20%, 25% un pēdējā pusgadā 15% no pieejamā finansējuma (*detalizētu informāciju par plānotajiem investīciju apjomiem lūdzam skatīt 4 Pielikumā*)

(327) Atbalsts tiks sniegts projektiem ar visaugstāko paredzamo energoietaupījumu, nodrošinot publiskā finansējuma maksimālu atdevi mērķu sasniegšanai.

(328) Pieņēmumi par investīciju apjomiem gadā dažādām aktivitātēm balstīti uz ALTUM līdzšinējo pieredzi programmu ieviešanā un potenciālo pieprasījumu gadā, ņemot vērā pieredzi energoefektivitātes programmā, kas tiek īstenota no "zaļo" obligāciju finansējuma, kā arī ņemot vērā līdzšinējo programmu apguvi/ progresu.

(329) Valsts atbalsts

(330) Investīcijas 1.2.1.2.i. programmas īstenošanas ietvaros ir plānots valsts atbalsts atbilstoši GBER[25] regulējumam, nepieciešamības gadījumā tiks izskatītas arī *de minimis* iespējas, piemēram, energoaudita gadījumā Atbilstoši augstāk sniegtajam aprakstam par katru programmas aktivitāti katrs pasākums atkarībā no tā būtības un paredzētajām darbībām tiks īstenots indikatīvi atbilstoši GBER 14., 25., 28., 36., 38. un 41.pantam, ievērojot GBER nosacījumus un ierobežojumus atbalsta piešķiršanai. Visi atbalsta piešķiršanas nosacījumi tiks iestrādāti programmas īstenošanas noteikumos.

(331) Plānota jauna valsts atbalsta shēma, kas tiek veidota, lai sasniegtu programmas mērķus un veicinātu uzņēmumu transformāciju ilgtspējīgas un videi draudzīgas saimniekošanas virzienā, tādējādi, samazinot saimnieciskās darbības radīto nelabvēlīgo ietekmi uz vidi un veicinātu Eiropas Savienības klimata mērķu sasniegšanu.

(332) Plānots veikt ar EK konsultācijas par atsevišķu VGAR pantu nosacījumiem, iespējams plašāku piemērošanas vai atkāpju iespējamību

(333) **B. Pasākumi tādu inovatīvu produktu un tehnoloģiju izstrādei, kas saistīti ar zemu oglekļa emisiju ekonomiku, noturību pret klimata pārmaiņām un pielāgošanos tām**

(334) Grants jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei (TRL4-TRL8): Inovatīvi produkti un tehnoloģijas, kas saistīti ar zemu oglekļa emisiju ekonomiku, noturību pret klimata pārmaiņām un pielāgošanos tām. (intervences kods 022: Klimats – 100 %).

(335) Atbalsta aktivitātes ieviešanai tiks izmantots mehānisms, kas tiks izveidots investīcijas 5.1.1.2.i. ietvaros (ieviešanas mehānismu, laika grafiku, projektu atlases shēmu un kritērijus skatīt 5.1.1.2.i. aprakstā). Projekta vērtēšanas procesā tiks vērtēta projekta atbilstība intervences kodam, ietekme uz "zaļā kursa" mērķiem, kā arī atbilstība nacionālajiem klimata un vides stratēģiskajiem dokumentiem. Projekta vērtēšanas procesā tiks iesaistīti EM, VARAM, CFLA, kas noteiks atbilstību valsts atbalsta kritērijiem, kā arī EK ekspertu datubāzē iekļauti ārējie eksperti.

(336) Potenciālie P&A virzieni jaunu produktu un tehnoģiju izstrādei:

- Energoefektivitāte (energoefektivitāte ēkās, energoefektivitāte industrijā, energosistēmu integrācija un vadības efektivizācija, viedie tīkli (bezvadu uzlāde) un citi pētniecības virzieni eneroefektivitātes jomā)
- Viedā enerģētika, inženiersistēmas un transporta risinājumi (enerģijas ražošana (siltumenerģija un elektroenerģija), alternatīvās degvielas, t.sk. elektromobilitāte, un citi pētniecības virzieni šajā jomā)

(337) Atbalstāmās aktivitātes:

- rūpnieciskie pētījumi
- eksperimentālās izstrādnes
- tehniski ekonomiskā priekšizpēte.

Tabula Nr.5. *Finansējuma piešķiršanas intensitāte*

	Mazie uzņēmumi	Vidējie uzņēmumi	Lielie uzņēmumi

[25] [3] Komisijas 2014.gada 17.jūnija regula (ES) Nr. 651/2014, ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu.

Rūpnieciskie pētījumi	70%	60%	50%
Eksperimentālās izstrādnes	45%	35%	25%
Tehniski ekonomiskā priekšizpēte	70%	60%	50%

(338) Papildu intensitāte par zinātniskajām publikācijām vai efektīvu sadarbību no 10% līdz 15%.

(339) Atbalsta saņēmēji ir komersanti (sīkie (mikro), mazie un vidējie, lielie komersanti (t.sk. valsts kapitālsavienības)) un pētniecības institūcijas.

(340) Investīciju ietvaros plānots valsts atbalsts atbilstoši GBER 25.pantam.

(341) Mērķis: Kopā programmas ietvaros izstrādāti 160 jauni ar klimata mērķu sasniegšanu saistīti produkti vai tehnoloģijas:

· Programmas ietvaros izstrādātu jaunu produktu un tehnoloģiju skaits 2023. gadā - 16

· Programmas ietvaros izstrādātu jaunu produktu un tehnoloģiju skaits 2024. gadā - 32

· Programmas ietvaros izstrādātu jaunu produktu un tehnoloģiju skaits 2025. gadā - 32

· Programmas ietvaros izstrādātu jaunu produktu un tehnoloģiju skaits 2026. gadā – 80

(342) **Investīcija 1.2.1.3.i. Pašvaldību ēku un infrastruktūras uzlabošana, veicinot pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu un uzlabojot energoefektivitāti**

(343) Plānotās investīcijas:

(344) Paredzēts uzlabot pašvaldību ēku energoefektivitāti, lai samazinātu ikgadējo primāro enerģijas patēriņu un sasniegtu enerģijas ietaupījumu, ieviešot efektīvākos SEG emisiju samazinošos pasākumus ēku energoefektivitātes kāpināšanai un siltumnoturības uzlabošanai. Investīciju īstenošana sniegs pozitīvu ieguldījumu darba vietu radīšanai reģionos, stimulējot vietējo ekonomiku (pašvaldību ēku energoefektivitātes uzlabošanas būvdarbu veikšanai plānotas vismaz 1290 darba vietas).

(345) Plānots atbalsts pašvaldībām piederošām ēkām (un jaukta tipa īpašumiem, ja pašvaldības ir lielāko kapitāldaļu turētājas), t.sk. sociālajiem mājokļiem, veselības aprūpes, izglītības un sociālo iestāžu ēkām. Ieguldījumi tiks veikti, atbilstoši pašvaldību attīstības programmās noteiktajām prioritātēm, kas tiks definētas, izvērtējot administratīvi teritoriālās reformas rezultātā apvienoto pašvaldību ēku stāvokli un tajās plānotās funkcijas. Nodrošinot demarkāciju, vienas un tās pašas ēkas (vai to grupas) nevarēs pieteikt un saņemt atbalstu energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumiem dažādu fondu ietvaros.

(346) Investīcijas valsts un pašvaldību energoefektivitātes paaugstināšanā tiks veiktas saskaņā ar Darbības programmas Latvijai 2021.-2027.gadam 2.1.1.SAM "Energoefektivitātes veicināšana un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana".

(347) Investīcijas 1.2.1.3.i. Pašvaldību ēku un infrastruktūras uzlabošana, veicinot pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu un uzlabojot energoefektivitāti" **plānots valsts atbalsts** sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem. Pasākumi galvenokārt tiks īstenoti ēkās, kurās netiek veikta saimnieciskā darbība,

taču tajās ir pieļaujama papildinošā saimnieciskā darbība līdz 20% atbilstoši Eiropas Komisijas paziņojuma *par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu* 207.punktam un 305 zemsvītras atsaucei. Investīcijas ietvaros ir pieļaujams atbalsts kultūras un sporta ēkām, kuru darbībai nav ietekmes uz ES iekšējo tirgu. Investīcijas ietvaros ir paredzēts valsts atbalsts sabiedriskajiem pakalpojumiem (ūdenssaimniecība, siltumapgāde un veselības aprūpes pakalpojumi) saskaņā ar Eiropas Komisijas lēmumu Nr. 2012/21/ES.

(348) **Investīcija 1.2.1.4.i. Energoefektivitātes uzlabošana valsts sektora ēkās, t.sk. vēsturiskajās ēkās**

(349) Plānots sniegt atbalstu energoefektivitātes uzlabošanai un pārejai uz atjaunojamiem energoresursiem centrālās valdības īpašumā esošām un izmantojamām ēkām ar kultūras funkciju, tai skaitā vēsturiskajām un tieslietu jomas ēkām, lai panāktu primārās enerģijas patēriņa samazinājumu, veicinātu pāreju uz atjaunojamo energoresursu izmantošanu enerģijas ražošanā, kā arī panāktu SEG emisiju samazinājumu. Papildus klimata ieguvumiem pasākuma īstenošana veicinās būvniecības nozares un būvmateriālu ražotāju attīstību, nodrošinot izaugsmi tautsaimniecībā.

(350) Papildus līdzīgām darbībām ir plānots atbalsts arī no Darbības programmas Latvijai 2021.-2027.gadam 2.1.1.SAM "Energoefektivitātes veicināšana un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana" plānotā pasākuma "Energoefektivitātes paaugstināšana valsts ēkās", kam indikatīvi paredzēts 88 218 000 euro liels finansējuma apjoms.

(351) Demarkācija notiks laikā – vispirms tiks īstenota ANM plānotā programma. Pēc tās beigām tiks īstenota no Darbības programmas Latvijai 2021.-2027.gadam plānotā programma valsts ēku energoefektivitātes uzlabošanai.

(352) Attiecībā uz investīciju finansējuma saņēmējiem, norādām, ka 1.2.1.4.i. "Energoefektivitātes uzlabošana valsts sektora ēkās, t.sk. vēsturiskajās ēkās" ietvaros tiks izvirzīti sekojoši kritēriji saņēmējiem:

a. Atbalsta programmas nosacījumos (MK noteikumos vai citā atbilstošā juridiskā formā) tiks noteikts, ka piešķirot atbalstu ir jānodrošina, ka visu projektu īstenošanas rezultātā vidēji programmas ietvaros tiks sasniegts 30% enerģijas ietaupījums, lai atbilstu investīciju kodiem ar 100% klimata marķieri. Tiek paredzēta iespēja, ka atsevišķi projekti varētu sasniegt mazāku enerģijas ietaupījumu, bet to kompensēs citi projekti ar augstāku enerģijas ietaupījumu, lai vidējais rādītājs programmas ietvaros būtu 30% enerģijas ietaupījums.
b. 2)Augstas gatavības projekts, lai nodrošinātu mērķu sasniegšanu plānotajā laika grafikā.

(353) Investīcijas 1.2.1.4.i. Energoefektivitātes uzlabošana valsts sektora ēkās, t.sk. vēsturiskajās ēkās" ietvaros ēkās, kurās tiks veikti energoefektivitātes pasākumi, tiks veikta tikai valsts funkcija, nesaimnieciska darbība, iespējama papildinoša saimnieciska darbība 20% apmērā, līdz ar to finansējuma saņēmēju līmenī netiks piešķirts valsts atbalsts (saskaņā ar Komisijas paziņojuma par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu (2016/C 262/01) 207.punkta nosacījumiem), savukārt darba veicēji tiks izvelēti atklātā, pārredzama un nediskriminējošā konkursa procedūrā. Saskaņā ar Atjaunošanas un noturības mehānisma Vadlīnijām: Ēku energoefektivitāte - atbalsts darbībām,

kas nav saimnieciska rakstura, t. i., netiek izmantots preču vai pakalpojumu piedāvāšanai tirgū, netiek uzskatīts par valsts atbalstu. Tiešs atbalsts iestādēm to īpašumā esošo ēku atjaunošanai, kurās netiek veikta saimnieciskā darbība, piemēram, ēkas, kurās tiek izmitinātas darbības, kas saistītas ar valsts varas īstenošanu (policija, armija, tieslietas), ēkas, kurās atrodas pašvaldības, vietējās, reģionālās pārvaldes iestādes. Tiešs atbalsts organizācijām, kas veic ar ekonomiku nesaistītas darbības to īpašumā esošu ēku atjaunošanai un veic ar ekonomiku nesaistītu darbību. Veselības aprūpe, sociālā drošība un sabiedrības izglītošana tiek uzskatīta par darbību, kas nav saimnieciska darbība, ja tā pamatojas uz solidaritātes principu.

(354) **Investīcija 1.2.1.5.i. Elektroenerģijas pārvades un sadales tīklu modernizācija**

(355) Covid-19 krīzes sekas ir atstājušas ietekmi uz elektroapgādes pārvaldes un sadales sistēmu operatoru ieņēmumiem. Tāpēc bez atbalsta pasākumiem elektroapgādes sistēmas zaļā transformāciju Latvijā nebūs iespējams īstenot tādā ātrumā un apmērā, kā to prasa ES klimatneitralitātes mērķi un nacionālie stratēģiskās plānošanas dokumenti.

(356) Investīcijas elektroapgādes tīklu un digitālās infrastruktūras zaļajā transformācijā ir nepieciešamas, lai, neatkarīgi no krīzes radītajiem makroekonomiskajiem apstākļiem, nodrošinātu atbilstošu elektroapgādes infrastruktūru zaļo inovāciju ieviešanai, ilgtspējīgai un efektīvai sistēmas darbībai, dekarbonizācijai. Bez ES investīciju piesaistes šo mērķu sasniegšanai tiks radīts slogs uz sabiedrisko pakalpojumu tarifu, kas radīs negatīvu spiedienu uz uzņēmumu konkurētspēju un palielinās enerģētiskās nabadzības risku, kā arī attiecīgo izmaksu attiecināšana uz aktīvajiem lietotājiem būs nozīmīgs šķērslis šiem lietotājiem pieņemt pozitīvu lēmumu par mērķu sasniegšanai nepieciešamo investīciju veikšanu, piemēram, pārejai uz elektroauto izmantošanu un/vai mikroģenerācijas ieviešanu.

(357) Aktivitātes ir tieši saistītas ar Baltijas elektroenerģijas sistēmu sinhronizāciju ar kontinentālās Eiropas tīkliem un Baltijas elektroenerģijas tirgus integrācijas plāna mērķiem un aktivitātēm. Plānotās aktivitātes veicinās vietējo atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu elektroenerģijas ražošanai izmantojot saules enerģiju. Vienlaikus aktivitātes ir ļoti nozīmīgas, lai veicinātu no atjaunojamiem energoresursiem iegūtas elektroenerģijas patēriņu siltumapgādes un dzesēšanas vajadzībām, kā arī dotu nozīmīgu ieguldījumu ilgtermiņa transporta sektora elektrifikācijā.

(358) Izvirzīto klimata neitralitātes mērķu sasniegšanai ir nepieciešams radīt ilgtspējīgu elektrotīkla infrastruktūru, kurā var tikt ieviestas zaļās tehnoloģijas. Sākotnēji elektrotīkls netika būvēts ar izpratni par mūsdienu vajadzībām, tāpēc šobrīd ir nepieciešams to pārbūvēt un pielāgot jauno inovāciju drošai uzņemšanai. Investīcijas plānotas arī novecojušiem un zaļajām tehnoloģijām neatbilstošiem elektroapagādes sistēmu operatoru stratēģiskiem aktīviem un kritiskiem elektrotīkla elementiem, kas liedz paaugstināt energoefektivitāti un viedu pārvaldību.

(359) Ieguldījumi plānoti elektroapgādes sadales sistēmas tehnoloģiskās darbības efektivitātes paaugstināšanai un zaļo inovāciju ieviešanai, kas ilgtermiņā ļaus pievienot izkliedētās AER tehnoloģijas, samazināt sistēmas energoietilpību un CO2 izmešus. Investīcijas tiešā veidā sekmēs klimatneitralitātes pasākumu realizēšanu valsts enerģētikas sektorā, jo bez atbilstošiem pasākumiem elektrotīklā un digitālā infrastruktūrā, sasniegt izvirzītos Nacionālos klimataneitralitātes mērķus var nebūt iespējams.

(360) Būtiski minēt, ka elektroapgādes sistēmas atbilstoša infrastruktūra ir svarīgs priekšnoteikums sauszemes transporta elektrifikācijas projektu realizēšanai. Tāpēc, elektrotīkla infrastruktūru ir stratēģiski nozīmīgi modernizēt, lai varētu tikt nodrošināta droša un nepārtraukta elektroapgāde.

(361) Paredzētas investīcijas emisiju samazinošo pasākumu veicināšanai enerģētikas un transporta sektoros. Tās mērķis ir attīstīt elektrotīklu infrastruktūru un sistēmnodrošinājumu zaļo inovāciju, tajā skaitā elektrotransporta un izkliedētās ģenerācijas, ieviešanai un ilgtspējīgai darbības nodrošināšanai Latvijā. Investīciju ietvaros tiktu realizēti šādi pasākumi. Pārbūvēts un attīstīts elektroauto uzlādes un izkliedētās ģenerācijas pieslēgumiem atbilstošs un efektīvs elektrotīkls. Ieviesti AER risinājumi sistēmas operatoru darbības efektivitātes paaugstināšanai. Realizēti zaļi un videi draudzīgi pasākumi sistēmas stratēģisko aktīvu un elektrotīkla kritisko elementu energoefektivitātes paaugstināšanai un viedai pārvaldībai. Veikti atbilstoši sistēmnodrošinājumi inovatīvu elektrotīklu risinājumu izpētei un ieviešanai, veicinot efektīvu jaudu plūsmu pārvaldību, kas nodrošinās ilgtspējīgu izkliedētās ģenerācijas attīstību. Ņemot vērā, ka investīcijas tiks veiktas viedajās energosistēmās (tostarp viedtīklos un IKT sistēmās, kuras nodrošinās pārvades sistēmas un sadales sistēmas elastības un drošības paaugstināšanai, kā arī, veidojot nepieciešamo informācijas sistēmu infrastruktūru un attīstītu tīklu vadības digitalizāciju) tiks lietots "033" kods.

(362) Atbalsts tiks piešķirts AS "Augstsprieguma tīkls" un AS "Sadales tīkls".

(363) Piešķirot atbalstu tiks ievēroti visi nosacījumi, kas norādīti Paziņojumā par atbalsta jēdzienu enerģētikas infrastruktūrai (https://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/grid_energy_en.pdf). Kopējās investīcijas sastādīs 80 milj. EUR:

- Elektrotīkla modernizācija. Elektroauto uzlādes un izkliedētās ģenerācijas pieslēgumiem atbilstošu un efektīvu elektrotīkla infrastruktūras izveide – 37 milj.EUR;
- Dispečeru centrs un datu centrs - 27 milj.EUR;
- IT risinājumu izstrāde pārvades sistēmas un sadales sistēmas elastības un drošības paaugstināšanai, kā arī, veidojot nepieciešamo informācijas sistēmu infrastruktūru un attīstītu tīklu vadības digitalizāciju, klimata neitrālu risinājumu ieviešanai un darbībai - 11,9 milj.EUR;
- Nacionālā elektroenerģijas tirgus datu apmaiņas un uzglabāšanas platforma - 3 milj.EUR;
- Automatizētā viedās uzskaites sistēma - 1,1 milj. EUR.

(364) **Reformu un investīciju virziens 1.3. Pielāgošanās klimata pārmaiņām.**

(365) **Reforma 1.3.1.r. Katastrofu pārvaldības sistēmas adaptācija klimata pārmaiņām, glābšanas un ātrās reaģēšanas dienestu koordinācijai.**

(366) 2018.gadā Eiropas Komisijas Strukturālo reformu atbalsta ģenerāldirektorāts (DG REFORM) ir atbalstījis Iekšlietu ministrijas strukturālo reformu iniciatīvas, ļaujot īstenot Strukturālo reformu atbalsta programmas projekta "Iekšlietu nozares iestāžu efektivitātes paaugstināšana" pirmo posmu (turpmāk - SRAP 1), kā arī uzsākt šī projekta otro posmu un trešo posmu.

(367) Lai īstenotu pasākumus, kas ir saistīti ar **struktūru un funkciju efektivizēšanu**, kā arī **dienestu struktūrvienību izvietojuma pārskatīšanu**, katastrofu pārvaldības un krīžu vadības efektīvas darbības nodrošināšanai, ir svarīgi pilnveidot infrastruktūras kvalitāti. Īstenojot **ilgtspējīgu, energoefektīvu,**

ekonomisku un iedzīvotāju vajadzībām atbilstošu nekustamo īpašumu un infrastruktūras pārvaldības politiku, arī SRAP 1 reformas tiks balstītas uz stabiliem pamatiem. Pretējā gadījumā strukturālo reformu centieni nevar tikt īstenoti pilnvērtīgi un nevar tikt nodrošināta patiesi **efektīva un ekonomiska pārvaldība** iekšlietu nozarē, ja nav iespējams veidot infrastruktūras tīklu, kas patiesi atbilstu labas un ekonomiskas pārvaldības standartiem.

(368) Investīciju mērķu sasniegšanas garantēšanai ir veikts priekšizpētes darbs. 2019.un 2020.gadā ir īstenots gandrīz nulles enerģijas patēriņa ēku dizaina, ekonomiskā un energoefektivitātes pamatojuma projekts, kā rezultātā ir iegūts detalizēts 4 tipu uz VUGD depo bāzes attīstāmu pakalpojumu centru izveides priekšlikums ar būtiskiem CO_2 emisiju ietaupījumiem. Savukārt, lai īstenotu specializētā VUGD autotransporta modernizāciju, iekļaujot arī tehnoloģisko iespēju analīzi transportlīdzekļu degvielas alternatīvajos risinājumos, šobrīd tiek īstenots DG ECHO atbalstīts TRACK1 priekšizpētes projekts ar pirmajiem rezultātiem, kas demonstrē nozīmīgus CO_2 emisiju samazinājumus.

(369) Informāciju par **valsts atbalstu** reformas 1.3.1.r. Katastrofu pārvaldības sistēmas adaptācija klimata pārmaiņām, glābšanas un ātrās reaģēšanas dienestu koordinācijai" ietvaros skatīt pie reformas investīcijām.

(370) ANM plāna 1.3.1.r. ietvaros paredzētais investīciju kopums daļēji tiek īstenots valsts budžeta, daļēji Eiropas Savienības Kohēzijas politikas instrumenta ietvaros un daļēji ANM plāna ietvaros.

(371) Kopējā reformas tvērumā iekļauta kompleksa pieeja investīcijām ar pozitīvu kopējo ietekmi uz klimatu, tajā skaitā spēju samazināt savvaļas ugunsgrēku skaitu un to ietvaros izdegušo platību. Reformas darbību kopums kalpos kā veicinošs faktors SEG emisiju samazinājuma sasniegšanai katastrofu pārvaldības darbības jomā: 1) valsts budžeta ietvaros tiek īstenotas nozīmīgas strukturālas reformas katastrofu pārvaldības sistēmā iesaistītajos dienestos ar mērķi uzlabot pakalpojumu kvalitāti un reaģētspēju vienlīdz kvalitatīvi visā Latvijas teritorijā, tajā skaitā risinot darbinieku noslodzes sadalījuma, īstenojamo funkciju, atlīdzības, rekrutēšanas un apmācību kvalitātes jautājumus, kā arī veicot VUGD izvietojuma pārskatīšanu atbilstoši risku kartējumam; 2) Kohēzijas politikas instrumenta ietvaros un ANM plānā pieteikti tādu digitalizācijas rīku izveides pasākumi kā Agrīnās brīdināšanas sistēmas modernizācija uz šūnu apraides bāzes, nodrošinot vēl plašāku iedzīvotāju sasniedzamību, Vienotās ugunsdrošības uzraudzības platformas izveide ar nozīmīgu lomu ugunsdrošības prevencijā, kā arī Katastrofu zaudējumu datu bāzes izveide, kas kalpos par rīku risku profilu sastādīšanā un efektīvākā resursu plānošanā un novirzīšanā; 3) Valsts budžeta un Kohēzijas politikas instrumenta ietvaros paredzētas investīcijas tehniskās kapacitātes stiprināšanā, finansējumu ieguldot vienlaikus reaģētspējas stiprināšanā, bet īstenojot to caur emisijām mazākiem tehniskajiem transportlīdzekļiem, pakāpeniski no aprites izņemot vairāk kā 20 gadus vecos, lielus CO2 daudzumus emitējošus transportlīdzekļus; 4) Prevecijas pasākumu komplekss ar valsts budžeta ietvaros īstenotu darbu pie civilās aizsardzības iekļaušanas obligātajā vidējā un augstākajā izglītībā, kā arī papildus preventīvu atbalsta pasākumu īstenošana Kohēzijas politikas instrumenta ietvaros veidojot mobilas un stacionāras "Drošības klases", ar mērķi ugundrošībā un rīcībā krīzes gadījumos izglītot pēc iespējas plašākas iedzīvotāju grupas. Visbeidzot 5) ar 2021.gada valsts budžeta piešķīrumu, ir uzsākts iepirkums par pirmo 8 gandrīz 0

enerģijas patēriņa VUGD depo būvniecību, tādējādi kopumā uzsākot nozīmīgu katastrofu pārvaldības sistēmā iesaistītu infrastruktūras objektu sakārtošanu, kopējā 49 objektu izvietojuma un reaģētspējas uzlabošanas reformas ietvarā. ANM plānā, nojaucot esošos, iekļauta vēl vismaz 8 gandrīz 0 enerģijas patēriņa katastrofu pārvaldības centru būvniecība. Savukārt publiskās privātās partnerības ietvaros tiek gatavoti vēl 31 gandrīz 0 enerģijas patēriņu katastrofu pārvaldības centru būvniecība, īstenojot vienotu reformu, kas vērsta uz kopējo katastrofu pārvaldības sistēmas CO2 emisiju daudzumu un reaģētspēju uzlabošanu.

(372) **Investīcija 1.3.1.1.i. Glābšanas dienestu kapacitātes stiprināšana, īpaši VUGD infrastruktūras un materiāltehniskās bāzes modernizācija**

(373) ANM investīcijas plānots ieguldīt gandrīz nulles enerģijas patēriņa ēku būvniecībā, kur energoefektivitātes rādītājs apkurei atbilst B klasei, nepārsniedzot 43,68 kWh/m² gadā, vienlaikus nodrošinot telpu mikroklimata atbilstību normatīvo aktu prasībām, kur kopējais gala enerģijas patēriņš apkurei, karstā ūdens apgādei, mehāniskajai ventilācijai, dzesēšanai, apgaismojumam veidos ne vairāk kā 62,29 kWh/m² gadā. Ēkas būvniecībā plānots izmantot videi draudzīga ražojuma būvmateriālus, t.sk. atbilstošus ēku norobežojošo konstrukciju siltumtehnikas prasībām[26]. Ēkā tiks izmantotas augstas efektivitātes rekuperācijas sistēmas, kuras nodrošina ne mazāk kā 75% ventilācijas zudumu atgūšanu apkures periodā. Kopējais reformas īstenošanas tvērums ir augstā gatavības stadijā, ir veiktas priekšizpētes visu Iekšlietu ministrijas īpašumā, nomā un valdījumā esošo ēku tehniskajā novērtējumā, ir veikts detalizēts struktūru un funkciju analīzes izvērtējums, sagatavota visa nepieciešamā normatīvā un stratēģiskā bāze, kā arī saskaņā ar 2019.gada iepirkumu noslēgtā darba uzdevuma rezultātu, izstrādāts skiču projekts būvniecības iecerēm A, B,C un D tipa modulu katastrofu pārvaldības un krīžu vadības centru izveidei. A kategorijas moduļu tipa centrus plānots veidot visblīvāk apdzīvotajās Latvijas teritorijās ar lielāko izsaukumu skaitu un lielāko speciālā transporta specifisko vienību skaitu un vietās ar novērtējumā saņemto minimālajām katastrofu pārvaldības prasībām visneatbilstošāko esošo depo. ANM plāna ietvaros plānots izveidot tikai vienu A kategorijas centru, bet visvairāk B kategorijas centrus. B, C un D moduļu tipa centrus plānots veidot pilsētās ar salīdzinoši mazāku iedzīvotāju blīvumu un mazāku izsaukumu skaitu. Moduļu tipa ēku būvniecība paredz iespēju papildināt jebkuru tipveida projektu ar papildus nepieciešamajām telpām citu dienestu vajadzībām. Atbilstoši vajadzībām šajos moduļu centros vienviet plānots izvietot VUGD, VP, Valsts robežsardzi (VRS) un atkarībā no nepieciešamības citus iekšlietu dienestus, tādējādi īstenojot pieeju, kad maksimāli daudzas katastrofu pārvaldībā iesaistītās institūcijas atrodas zem viena jumta. Šāda pieeja jo īpaši veicina nekustamo īpašumu optimizēšanu un pāreju no piesārņojoša uz energoefektīvu īpašumu pārvaldības modeli.

(374) Iekšlietu ministrija kā nozares atbildīgā institūcija, atbildīga par vispārējo katastrofu pārvaldības sistēmas adaptāciju klimata pārmaiņām, glābšanas un ātrās reaģēšanas dienestu koordinācijas reformas īstenošanu, tomēr tās ietvaros nepieciešamo būvniecības ieceru īstenošanā atbildīgā būs Iekšlietu ministrijas pārraudzībā esošā Nodrošinājuma valsts aģentūra, kura darbosies ciešā sadarbībā

[26] Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 002-19 "Ēku norobežojošo konstrukciju siltumtehnika"

ar Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu. Reformas īstenošanai izveidota pasākumu īstenošanas koordinācijas darba grupa, kas sastāv no Iekšlietu ministrijas, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta, Valsts policijas, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests un Latvijas pilsētu pašvaldības. Darba grupas mērķis nodrošināt efektīvu un ātru lēmumu pieņemšanu katastrofu pārvaldības centru izveidi, tajos iestrādājot visu iesaistīto institūciju intereses un nodrošinot augstākās kvalitātes un izpildes prasības.

(375) Plānotās investīcijas:

(376) Saskaņā ar Iekšlietu ministrijas informatīvajā ziņojumā Ministru kabinetam[27] iestrādātajiem provizoriskajiem aprēķiniem katastrofu pārvaldības sistēmas pielāgošanas klimata pārmaiņām reformas īstenošanai būtu nepieciešami aptuveni 200 milj. *euro*, kā ietvaros Iekšlietu ministrija iecerējusi 49 katastrofu pārvaldības centru kā gandrīz nulles enerģijas patēriņa ēku būvniecību. Depo būvniecībā izmantojot tipveida ēku projektus, kas ļaus būtiski samazināt projektēšanas un būvdarbu izmaksas, kā arī laiku, kāds nepieciešams jaunas ēkas izbūvei. Būvniecību paredzēts īstenot pa kārtām, sākot ar administratīvajām teritorijām, kurās koncentrējas lielākais iedzīvotāju skaits, kā arī vietās, kur iekšlietu nozares infrastruktūra ir viskritiskākajā stāvoklī.

(377) Ņemot vērā veiktos sagatavošanās darbus, AMN plāna ietvaros paredzēts īstenot nelielu daļu no gandrīz nulles enerģijas patēriņa katastrofu pārvaldības centru būvniecības visā Latvijas teritorijā, tādējādi nodrošinot arī reģionālo nevienlīdzības mazināšanas principu, uzlabojot katastrofu pārvaldību tajās pilsētās. Pirms ANM plāna uzsākšanas finansējums no valsts budžeta līdzekļiem ir piešķirts pirmo 7 gandrīz nulles enerģijas patēriņa katastrofu pārvaldības centru būvniecībai.

(378) ANM plāna investīciju ietvaros plānots uzbūvēt 8 līdz 10 katastrofu pārvaldības centrus. Vadoties no pieejamā finansējuma apmēra, investīciju aprēķini ir balstīti uz 10 jaunbūvējamu centru platību un izmaksām. Saskaņā ar aprēķiniem, kas balstīti uz šiem 10 objektiem, būtiski tiks palielināta katastrofu pārvaldības infrastruktūras platība, vienlaikus līdz 77% uzlabojot līdzšinējo līdzvērtīgas platības enerģijas patēriņus apkurei gadā. Kopējais t CO_2 emisiju samazinājums par 20,5% pārsniegs t CO_2 samazinājumus, ko varētu iegūt īstenojot tikai energoefektivitātes pasākumus. Tomēr kopējais ieguvums būs plašāks nekā tikai konkrēto ēku SEG emisiju samazinājumā..

(379) Investīciju 1.3.1.1.i. Glābšanas dienestu kapacitātes stiprināšana, īpaši VUGD infrastruktūras un materiāltehniskās bāzes modernizācija" ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**. Investīcijas finansējuma saņēmējs ir Nodrošinājuma valsts aģentūra, kas ir valsts funkciju veicējs, līdz ar to atbalsts netiks sniegts saimnieciskās darbības veikšanai un attiecīgi nav jāpiemēro valsts atbalsta regulējums. Jaunbūvētajās ēkās tiks veikta tikai valsts funkciju īstenošana. Savukārt iepirkumu konkursi notiks atklātā, pārredzamā un nedriskriminējošā konkursa procedūrā, kā ietvaros noslēgto līgumu darbu veicēju līmenī tiks izslēgta ekonomiskā priekšrocība, piemērojot Publiskā iepirkuma likuma normas.

(380) **Investīcija 1.3.1.2.i. Investīcijas plūdu risku mazināšanas infrastruktūrā,** t.sk polderu sūkņu staciju atjaunošana, aizsargdambju atjaunošana, potamālo upju

[27] Informatīvais ziņojums "Par strukturālajām reformām iekšlietu nozarē" apstiprināts MK 03.11.2020 protokola Nr.67

regulēto posmu atjaunošana. Plānots īstenot rīcības atbilstoši upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāniem un plūdu riska pārvaldības plāniem 2021. – 2027.gadam, sakārtot atlikušās valsts pretplūdu būves, lai mazinātu nelabvēlīgo ietekmi uz cilvēku veselību, vidi, kultūras mantojumu un uzņēmējdarbību, vienlaikus neietekmējot bioloģisko daudzveidību un veidojot "zaļās" infrastruktūras elementus, kur tas iespējams.

(381) Pasākuma īstenošanā tiks iesaistīts Valsts SIA "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi", kas atbilstoši Meliorācijas likumam pārvalda valsts meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves.

(382) Būvniecības procesā tiks iesaistīti sertificēti būvspeciālisti, jo hidrotehniskajām un meliorācijas būvēm Būvniecības likumā noteikta speciāla būvniecības kārtība.

(383) Būtiskākie paredzamie šķēršļi reformas īstenošanā ir nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi.

(384) Plānotās investīcijas:

(385) Paredzams ka plānotās investīcijas palīdzēs īstenot 29 projektus t.sk polderu sūkņu staciju atjaunošanu, aizsargdambju atjaunošanu, potamālo upju regulēto posmu atjaunošanu, kuros viena publiskā sektora projekta īstenošanā nodarbināti līdz 30 darbinieku. Plānots, ka kopējā projektu ietekmētā platība, kurā mazināti applūšanas riski būs līdz 59 000 ha.

(386) Investīciju 1.3.1.2.i. "Investīcijas plūdu risku mazināšanas infrastruktūrā, t.sk polderu sūkņu staciju atjaunošana, aizsargdambju atjaunošana, potamālo upju regulēto posmu atjaunošana" ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**. Investīcijas valsts deleģētas funkcijas nodrošināšanai - valsts nozīmes meliorācijas sistēmu uzlabošanai, tā ietvaros paredzēta polderu sūkņu staciju atjaunošana, aizsargdambju atjaunošana, potamālo upju regulēto posmu atjaunošana. Atbalsta pasākuma ietvaros ieguvumu negūst konkrēti uzņēmumi, jo atbalsts paredzēts, lai novērstu apdzīvotu vietu, ceļu, meža zemju, lauksaimniecības zemju un citu infrastruktūras objektu applūšanu, kas ir vispārīgi pasākumi sabiedrības interesēs. Atbilstoši LESD 107. panta 1. punktam "*Ja vien Līgumi neparedz ko citu, ar iekšējo tirgu nav saderīgs nekāds atbalsts, ko piešķir dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm*". Atbalsta pasākums nav vērtējams, kā valsts atbalsts, jo pasākuma ietvaros nav selektivitātes – ieguvumu no meliorācijas sistēmu atjaunošanas un uzturēšanas negūst konkrēti uzņēmumi. Atbalsts paredzēts, lai nodrošinātu apdzīvotu vietu, ceļu, meža zemju, lauksaimniecības zemju un citu infrastruktūras objektu pasargāšanu no aplūšanas, tādējādi uzlabojot meliorācijas sistēmas, kas ir publiski infrastruktūras objekti un kalpo visas sabiedrības interesēs.

(387) Projektu īstenotājs ir valsts kapitālsabiedrība, kas saskaņā ar LR normatīvajiem aktiem ekspluatē un uztur valsts un valsts nozīmes pretplūdu būves un nodrošina pretplūdu pasākumus Latvijas lauku teritorijā. Lai efektīvāk sasniegtu izvirzītos mērķus, paredzētas darbības plānots īstenot mijiedarbībā ar pašvaldību integrētās attīstības programmām, pastiprinātu uzmanību pievēršot kritiski apdraudētajām teritorijām un nodrošinot ieguldīto investīciju efektīvāko atdevi.

(388) Investīcijas ir papildinošas Darbības programmas specifiskajam atbalsta mērķim 2.1.3. "Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, risku novēršanu un noturību pret katastrofām", kura ietvaros tiks īstenoti pasākumi aizsardzībai pret plūdiem, primāri nacionālās nozīmes plūdu risku teritorijās, kas noteikti atbilstoši nacionālajiem plūdu riska pārvaldības dokumentiem, taču vērsti uz pašvaldību būvju atjaunošanu vai izbūvi.

(389) Papildus tam investīcijas būs papildinošas arī Kopējās lauksaimniecības politikas ietvaros īstenotajai atbalsta intervencei "Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā".

4. Atklāta stratēģiskā autonomija un drošības jautājumi

(390) Investīcijas atjaunojamo energoresursu ieviešanā ražošanas uzņēmumos veicinās uzņēmumu enerģētisko neatkarību, tādā veidā dodot ieguldījumu visas Eiropas Savienības noturībā un autonomijā.

(391) Investējot energoefektivitātes pasākumos, tiks veicināts atsevišķu uzņēmumu produktivitātes pieaugums, kas stiprinās to konkurētspēju un pozīciju starptautiskajās piegāžu ķēdēs.

(392) Sniedzot atbalstu energoefektivitātes uzlabošanai un pārejai uz atjaunojamiem energoresursiem centrālās valdības īpašumā esošām un izmantojamām ēkām, lai panāktu primārās enerģijas patēriņa samazinājumu un veicinātu pāreju uz atjaunojamo energoresursu izmantošanu enerģijas ražošanā, veicinās valsts enerģētisko neatkarību, tādā veidā dodot ieguldījumu visas Eiropas Savienības noturībā un autonomijā.

(393) Īstenojot iekšlietu nozares strukturālās reformas, optimizējot katastrofu pārvaldības centru izvietojumu, modernizējot ugunsdzēsības tehniku tiks veicināta valsts materiāli tehnisko resursu daudz efektīvāka un stratēģiskāka izvietošana un līdz ar to arī efektīvāka palīdzības sniegšana valsts iedzīvotājiem, nodrošinot savlaicīgu reaģēšanu ugunsgrēku vai katastrofu gadījumos.

5. Pārrobežu un daudzvalstu projekti

(394) Plānotajās aktivitātēs nav paredzēts iesaistīt citas dalībvalstis, kā arī īstenot pārrobežu projektus, bet pilnveidojot un modernizējot valsts ugunsdzēsības dienesta tehniku, tas pavērs iespējas nodrošināt efektīvu palīdzību kaimiņvalstīm plūdu, ugunsgrēku vai katastrofu gadījumos.

6. Komponentes zaļā dimensija

(395) Latvijas Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021.-2030. gadam, ilgtermiņa mērķos ir iekļauta fosilo un neilgtspējīgo resursu patēriņa samazināšana un ilgtspējīgu atjaunojamu un inovatīvu resursu izmantošana, un viens no rīcības virzieniem ir noteikta energoefektivitātes uzlabošana. ANM klimata komponentē plānotie ieguldījumi transporta sektora zaļināšanā, energoefektivitātes

uzlabošanā un klimata noturības veicināšanā sniegs tiešu pienesumu ES zaļā kursa mērķu sasniegšanā.

(396) Sagaidāms, ka plānā iekļauto investīciju projektu īstenošana tiešā veidā nodrošinās SEG emisiju samazināšanu un gaisa kvalitātes uzlabošanu. Plānotās investīcijas transportā, energoefektivitātes uzlabošanā, publiskās infrastruktūras renovācijā un būvniecībā u.c. pasākumi veicina primārā enerģijas patēriņa un enerģijas galapatēriņa apjomus, fosilās enerģijas izmantošanas samazinājumu, aizvietošanu ar AER, enerģētiskās drošības un atkarības samazināšanas mērķu izpildi, SEG emisiju un piesārņojošo vielu (slāpekļa un sēra oksīdu, ozona, amonjaka, cieto daļiņu) samazināšanu. Aprēķināts, ka ANM īstenotie pasākumi nodrošinās – 36 241 t CO2 ekvivalenta samazinājumu gadā, kā arī primārās enerģijas patēriņa samazinājumu 49 814 MWh/gadā.

(397) Investīcija 1.2.1.1.i. "Daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošana un pāreja uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu" atbilst 100% klimata marķierim, jo tiks veikta vismaz vidēja renovācijas pakāpe un sasniegts vidēji vismaz 30% energopatēriņa samazinājums. Līdz ar to tiks lietots "025bis" klimata ieguldījumu kods. Lai nodrošinātu projektu (ēku) atbilstību "025bis" ieguldījumu kodam, 1.2.1.1.i. "Daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošana un pāreja uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu" ietvaros tiks izvirzīts kritērijs saņēmējiem (ēkām) – ēkas renovācijas rezultātā jāsasniedz vismaz 30% enerģijas ietaupījums.

(398) Papildus tam, balstoties uz vēsturiskiem datiem par faktiski sasniegtajām enerģijas patēriņa rādītāju vērtībām 2014.-2020.gada plānošanas perioda Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 4.2.1.1. pasākumā "Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu dzīvojamās ēkās". Projektu dati parāda, ka vidējais siltumenerģijas patēriņa ietaupījums sasniedza pat 49%. Tas apliecina, ka izvēlētais "025bis" tags ir pilnībā sasniedzams.

(399) Finansējuma saņēmējiem kā atbalsta kritērijs tiks noteikts vismaz 30% enerģijas ietaupījums, lai atbilstu investīciju kodiem ar 100% klimata marķieri.

(400) 1.2.1.2.i. ''Energoefektivitātes paaugstināšana uzņēmējdarbībā'' visas investīciju programmas ietvaros atbalstāmās aktivitātes sniegs 100% ieguldījumu klimata mērķu sasniegšanā:

i. **energoauditam un tehniskajai dokumentācijai** atbilst intervences kodam 022, kas paredz atbilstību 100% klimata marķierim

ii. **atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju ieviešana**, kuras ietvaros plānoti pasākumi saules, vēja, biomasas un citu AER iekārtu iegādei, būvniecībai pieslēgumu izveidei un dokumentācija. Pasākumi atbilst intervences kodiem 028, 029 un 030bis, atkarībā no ieviestās tehnoloģijas.

Lai nodrošinātu biomasas tehnoloģiju ieviešanas pasākumu atbilstību 030bis intervences kodam, programmas īstenošanas nosacījumos tiks ietverti kritēriji, lai nodrošinātu atbilstību Direktīvas 2018/2001 29.pantā noteiktajiem kritērijiem un izmantojot šķeldu, tai jāatbilst SEG emisiju ietaupījumam 80%. Atbilstība minētajiem kritērijiem tiks pamatota Enerģētikas likumā noteiktajā kārtībā.

iii. **energoefektivitātes pasākumi ražošanas ēkās** atbilst intervences kodam 024ter, kurš paredz, ka vidējam SEG emisiju ietaupījumam aktivitātē kopumā jābūt vismaz 30%. Šo kritēriju plānots sasniegt programmas nosacījumos paredzot kritēriju attiecībā uz projekta energoietaupījumu, kuram jāsasniedz vismaz 30%.

iv. **energoefektīvu iekārtu ieviešana** atbilst intervences kodam 024ter, kurš paredz, ka vidējam SEG emisiju ietaupījumam aktivitātē kopumā jābūt vismaz 30%. Šo kritēriju plānots sasniegt vidēji projektu kopumā, attiecīgi atsevišķi projekti var sasniegt zemāku energoietaupījumu un savukārt citi – salīdzinoši lielāku. Programmas nosacījumos tiek paredzēts, ka projekta ietvaros plānotais energoietaupījums nedrīkst būt zemāks par 25%. Energoietaupījums šī pasākuma ietvaros tiks noteikts, plānotās tehnoloģijas salīdzinot ar nomaināmajām tehnoloģijām vai arī pielīdzināmām alternatīvām tehnoloģijām. Ņemot vērā, ka ALTUM sniedz aizdevumus energoefektivitātes pasākumiem arī no citiem finansējuma avotiem, kur ir noteiktas salīdzinoši zemākas prasības attiecībā uz energoietaupījumu, veidojot ANM pasākumu projektu portfeli ALTUM nodrošinās, ka vidējais energoietaupījums katra pasākuma līmenī būs vismaz 30%.

v. **jaunu energoefektīvu tehnoloģiju izstrāde** atbilst intervences kodam 022.

vi. **ilgtspējīga transporta iegāde** atbilst intervences kodam 074. Atbalsts plānots nulles-emisiju transportlīdzekļu iegādei ražošanas uzņēmuma paša vajadzībām, aizstājot transportlīdzekli, kas izmanto fosilo degvielu, tādā veidā samazinot SEG emisijas kā arī paredzēts atbalsts uzņēmumiem, kuri nodrošinās pakalpojumus izmantojot ilgtspējīgus transportlīdzekļus.

(401) Pašvaldību ēku energoefektivitātes paaugstināšana (investīcija 1.2.1.3.i. "Pašvaldību ēku un infrastruktūras uzlabošana, veicinot pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu un uzlabojot energoefektivitāti") ir saskanīga ar NEKP ēku atjaunošanas mērķiem un sniegs pozitīvu ieguldījumu energoefektivitātes mērķu un klimatneitralitātes mērķa sasniegšanā. Investīciju rezultātā tiks samazināts primārās enerģijas patēriņš un attiecīgi arī samazinātas SEG emisijas enerģētikas sektorā, ņemot vērā, ka tiks atbalstīti tikai tādi projekti, kas paredzēs primārās enerģijas samazinājumu vismaz par 30%, salīdzinot ar situāciju pirms investīcijām (nosacījums tiks noteikts Ministru kabineta noteikumos par pasākuma īstenošanu, kā arī tiks veikta rezultātu pārbaude pēc projekta īstenošanas). Ņemot vērā minēto, investīcijas 1.2.1.3.i. "Pašvaldību ēku un infrastruktūras uzlabošana, veicinot pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu un uzlabojot energoefektivitāti" ieviešana plānota zem ieguldījumu koda "026a - Publiskās infrastruktūras atjaunošana energoefektivitātes uzlabošanai vai energoefektivitātes pasākumi, demonstrējuma projekti un atbalsta pasākumi, kas atbilst energoefektivitātes kritērijiem", kas sniedz 100% pienesumu klimata mērķu sasniegšanā saskaņā ar ANM regulējuma VI pielikumu. Pasākuma klimata sniegumu paaugstinās tādas atbalstāmās iniciatīvas kā efektīvas dzesēšanas sistēmas izveide, ne-emisiju enerģijas ražošanas tehnoloģiju, piemēram, saules bateriju, uzstādīšana, zaļās infrastruktūras risinājumu integrēšana u.tml.

(402) 1.2.1.4.i. "Energoefektivitātes uzlabošana valsts sektora ēkās, t.sk. vēsturiskajās ēkās" atbilst 100% klimata marķierim, jo atbalsta programmas nosacījumos (MK noteikumos vai citā atbilstošā juridiskā formā) tiks noteikts, ka piešķirot atbalstu ir jānodrošina, ka visu projektu īstenošanas rezultātā vidēji programmas ietvaros tiks sasniegts 30% enerģijas ietaupījums. Tiek paredzēta iespēja, ka atsevišķi projekti varētu sasniegt mazāku enerģijas ietaupījumu, bet to kompensēs citi projekti ar augstāku enerģijas ietaupījumu, lai vidējais rādītājs programmas ietvaros būtu 30% enerģijas ietaupījums. Līdz ar to tiks lietots "026bis" kods.

(403) Jāatzīmē, ka 2014.-2020.gada plānošanas perioda Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 4.2.1.2. pasākumā "Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu valsts ēkās" atbalsts jau tiks piešķirts tikai tādiem projektiem, kuriem plānotais siltumenerģijas ietaupījums pēc projekta īstenošanas nav mazāks kā 30%/gadā no ēkas energosertifikātā aprēķinātā siltumenerģijas patēriņa pirms projekta īstenošanas.

(404) 1.2.1.5.i. Elektroenerģijas pārvades un sadales tīklu modernizācija.

(405) Investīcijas Katastrofu pārvaldības sistēmas adaptācija klimata pārmaiņām, glābšanas un ātrās reaģēšanas dienestu koordinācijai sniegs pozitīvu ieguldījumu energoefektivitātes mērķu un klimatneitralitātes mērķa sasniegšanā pilnā apmērā atbilstot 36.intervences kodam "Pasākumi saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām un ar klimatu saistīto risku novēršana un pārvaldība: ugunsgrēki (tostarp izpratnes veidošana, civilā aizsardzība un katastrofu pārvarēšanas sistēmas un infrastruktūras)". Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/27/ES (2012. gada 25. oktobris) par energoefektivitāti, ar ko groza Direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES un atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK 5. panta 4. punktā, nosaka, ka dalībvalstis var ieskaitīt centrālās valdības ēku ikgadējos renovācijas koeficientus jaunām ēkām, kuras aizņem un kuras pieder kā aizvietotāju konkrētām centrālās valdības ēkām, kas nojauktas jebkurā no diviem iepriekšējiem gadiem, vai ēkām, kas ir pārdotas, nojauktas vai atsavinātas vairāk nekā iepriekšējos divos gados. Tāpēc ANM plānā paredzētā pieeja, nojaucot pašreizējās ēkas ne mazākā platībā kā plānotā jaunuzceltā gandrīz 0 enerģijas patēriņa ēkas kvadrātveida platība, ne tikai sasniegs energoefektivitātes un klimata mērķus, bet pat par 20,5 % pārsniegs tos, t CO2 ekvivalentu/gadā samazinājumu palielinot no t CO2 ietaupījumiem 171,31 t CO2 ekviv./gadā renovēto ēku gadījumā, uz 206,54 t CO2 ekviv./gadā jaunbūvētu gandrīz 0 enerģijas patēriņa ēku gadījumā (pašreizējās emitējošās ēkas nojaucot).

(406) **1.3.1.2.i. Investīcijas plūdu risku mazināšanas infrastruktūrā** ietvaros plānoti ieguldījumi polderu sūkņu staciju atjaunošanā, aizsargdambju atjaunošanā, kā arī potamālo upju regulēto posmu atjaunošanā, kas ļaus nodrošināt nepieciešamos pielāgošanās pasākumus klimata pārmaiņu radīto risku novēršanai. Attiecīgi, investīcijas atbilst ANM regulas VI pielikumā "Klimatrīcības izsekojamības metodika" ietvertajai intervences jomai "Pasākumi saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām un ar klimatu saistīto risku novēršana un pārvaldība: plūdi (tostarp izpratnes veidošana, civilās aizsardzības un katastrofu pārvarēšanas sistēmas, infrastruktūras un uz ekosistēmu balstītas pieejas)" (kods 035).

7. Komponentes digitālā dimensija

(407) Investīcijas energoefektivitātes paaugstināšanā uzņēmējdarbībā netiešā veidā sekmēs uzņēmumu digitalizāciju caur jaunu inovatīvu tehnoloģiju ieviešanu un viedo enerģētikas sistēmu izbūvi.

(408) Īstenojot digitālās pārvaldības reformu, tiks būtiski uzlabota resursu efektīva izmantošana iekšlietu nozarē, atsakoties no ievērojama apjoma līdz šim izmantotas fizisku dokumentu aprites. Pārveidojot līdz šim manuāli veicamos procesus, uzskaites un pakalpojumu veikšanu digitālā formā, tiks radīts pamats

turpmākiem ilgstošiem pārvaldības digitalizācijas procesiem un ļaus pēc būtības īstenot kvalitatīvi jaunus mērķus turpmākai iekšlietu nozares attīstībai.

(409) Investīcijai 1.2.1.3.i "Pašvaldību ēku un infrastruktūras uzlabošana, veicinot pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu un uzlabojot energoefektivitāti" nav tiešas ietekmes uz digitālo dimensiju, ņemot vērā plānotos atbalsta pasākumus, kas galvenokārt ir saistīti ar pašvaldību ēku un infrastruktūras energoefektivitātes paaugstināšanu, primārās enerģijas patēriņa samazināšanu un atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanas veicināšanu. Investīcijas ieviešana plānota zem ieguldījumu koda "026a - Publiskās infrastruktūras atjaunošana energoefektivitātes uzlabošanai vai energoefektivitātes pasākumi, demonstrējuma projekti un atbalsta pasākumi, kas atbilst energoefektivitātes kritērijiem", kas sniedz 0% pienesumu digitālo mērķu sasniegšanā saskaņā ar ANM regulējuma VII pielikumu.

(410) Vienlaikus pašvaldību infrastruktūras energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu ietvaros varētu ietvert atbalstu arī viedo tehnoloģiju iegādei un uzstādīšanai – gan ēku enerģijas patēriņa vadības viedo tehnoloģiju, gan ūdenssaimniecības sabiedrisko pakalpojumu tehnoloģisko procesu energoefektivitāti paaugstinošu viedo tehnoloģiju iegādi, piegādi, uzstādīšanu, ieregulēšanu un programmatūru licences vai programmatūras lietošanas pakalpojuma iegādi vai nomu, tai skaitā viedo tehnoloģiju darbības nodrošināšanai nepieciešamo mākoņservisu izmantošanu.

KOMPONENTE 2: DIGITĀLĀ TRANSFORMĀCIJA

1. Komponentes apraksts

(411) **Kopsavilkums: Digitālā transformācija**

(412) Politikas joma: Informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (IKT) politika, Publiskās pārvaldes politika.

(413) Mērķis: Veicināt ilgtspējīgu izaugsmi un ekonomikas digitālo transformāciju, t.sk. atlabšanu no COVID-19 krīzes, attīstot valsts un pašvaldību, sabiedrībai un uzņēmumiem pieejamos digitālos pakalpojumus un datu ekonomikas infrastruktūru, kā arī attīstot nepieciešamās spējas un prasmes:

i. Palielināt cilvēku skaitu ar digitālajām pamatprasmēm;
ii. Palielināt to cilvēku skaitu, kas izmanto digitālās iespējas un e-pakalpojumus;
iii. Palielināt to uzņēmumu skaitu, kas izmanto digitālos rīkus savā komercdarbībā;
iv. Attīstīt savienojamību nākamās paaudzes digitālās sabiedrības pakalpojumu ieviešanai;
v. Palielināt valsts un pašvaldību darbības efektivitāti un to iestāžu skaitu, kas lieto vienotu IKT risinājumu atbalsta funkciju nodrošināšanai un komunikācijai ar sabiedrību;
vi. Izveidot bāzi nacionālajai datu ekosistēmai un nodrošināt iekļaušanos Eiropas datu telpās;
vii. IKT sektorā nodarbināto īpatsvars kopējā nodarbināto skaitā 1,7% (2020) - 3,9% (2027)

(414) **Reformas un/vai investīcijas**[28]

(415) **Reformu un investīciju virziens 2.1. Valsts pārvaldes, t.sk. pašvaldību digitālā transformācija**

(416) **Reforma 2.1.1.r. Valsts procesu un pakalpojumu modernizācija un digitālā transformācija**

(417) Plānotās investīcijas:

(418) 2.1.1.1.i. Pārvaldes modernizācija un pakalpojumu digitālā transformācija, tai skaitā uzņēmējdarbības vide;

(419) **Reforma 2.1.2.r. Valsts IKT resursu izmantošanas efektivitātes un sadarbspējas paaugstināšana**

(420) Plānotās investīcijas:

(421) 2.1.2.1.i. Pārvaldes centrālizētās platformas un sistēmas;

(422) 2.1.2.2.i. Latvijas nacionālais federētais mākonis;

(423) **Reforma 2.1.3.r. Tautsaimniecības datu un digitālo pakalpojumu ekonomikas attīstība**

(424) Plānotās investīcijas:

(425) 2.1.3.1.i. Datu pieejamība, koplietošana un analītika.

(426) **Reformu un investīciju virziens 2.2. Uzņēmumu digitālā transformācija un inovācijas**

(427) **Reforma 2.2.1.r. Uzņēmējdarbības digitālās transformācijas pilna cikla atbalsta izveide ar reģionālo tvērumu**

[28] Ieskaitot COFOG klasifikatoru (vispārējie valdības izdevumi pa funkcijām)

(428) Plānotās investīcijas:

(429) 2.2.1.1.i. Atbalsts Digitālo inovāciju centru un reģionālo kontaktpunktu izveidei;

(430) 2.2.1.2.i. Atbalsts procesu digitalizācijai komercdarbībā;

(431) 2.2.1.3.i. Atbalsts jaunu produktu un pakalpojumu ieviešanai uzņēmējdarbībā;

(432) 2.2.1.4.i. Finanšu instrumenti komersantu digitālās transformācijas veicināšanai.

(433) 2.2.1.5.i. Mediju nozares uzņēmumu digitālās transformācijas veicināšana.

(434) **Reformu un investīciju virziens 2.3. Digitālās prasmes**

(435) **Reforma 2.3.1.r. Ilgtspējīgas un sociāli atbildīgas atbalsta sistēmas pieaugušo izglītībai attīstība.**

(436) Plānotās investīcijas:

(437) 2.3.1.1.i.: Augsta līmeņa digitālo prasmju apguves nodrošināšana

(438) 2.3.1.2.i. Uzņēmumu digitālo prasmju attīstība;

(439) 2.3.1.3.i Pašvadītas IKT speciālistu mācību pieejas attīstība

(440) 2.3.1.4. Individuālo mācību kontu pieejas attīstība

(441) **Reforma 2.3.2.r. Digitālās prasmes sabiedrības un pārvaldes digitālajai transformācijai**

(442) Plānotās investīcijas:

(443) 2.3.2.1.i. Digitālās prasmes iedzīvotājiem, t.sk. jauniešiem

(444) 2.3.2.2.i. Valsts un pašvaldību digitālās transformācijas prasmju un spēju attīstība.

(445) 2.3.2.3.i. Digitālās plaisas mazināšana sociāli neaizsargātajam grupām un izglītības iestādēs

(446) **Reformu un investīciju virziens 2.4. Digitālās infrastruktūras transformācija.**

(447) **Reforma 2.4.1.r. Platjoslas infrastruktūras attīstība**

(448) Plānotās investīcijas:

(449) 2.4.1.1.i. Pasīvās infrastruktūras izbūve Via Baltica koridorā 5G pārklājuma nodrošināšanai.

(450) 2.4.1.2.i. Platjoslas jeb ļoti augstas veiktspējas tīklu "pēdējās jūdzes" infrastruktūras attīstībā

(451) Plānotās izmaksas:

(452) ANM ietvaros digitālās transformācijas komponentei plānots novirzīt 20% no kopējā finansējuma, jeb 330 milj. EUR. Kopējais apjoms mērķu sasniegšanai, ieskaitot valsts budžeta, Kohēzijas politikas un citu ārvalstu finanšu instrumentu investīcijas, ir 664 milj. EUR.

2. Galvenie izaicinājumi un mērķi

(453) Galvenie izaicinājumi:

(454) Latvijai ir nepieciešamas **reformas publisko un privāto pakalpojumu izmantošanas stimulēšanā**, jo digitālā pārveide mūsdienās ietekmē visas ekonomikas nozares un maina mūsu dzīvi, darbu un saziņu. Šo tendenci jo īpaši aktualizēja COVID-19 izraisītā pandēmija un epidemioloģiska krīze, kas izgaismoja sabiedrības adaptēšanās un digitālo pakalpojumu un rīku

izmantošanas spēju, kā arī prasmes piemēroties mainīgajiem apstākļiem kopumā. Atbilstoši IKT risinājumi un inovācijas ir ieguvušas īpašu nozīmi gan uzņēmumu, gan iedzīvotāju ikdienā. Tāpat novērojams, ka pēc COVID-19 krīzes uzņēmumi un valdības par vitālu nepieciešamību uzskata investīcijas digitalizācijā un augsta līmeņa datorprasmēs darbiniekiem, kas ļautu elastīgāk piemēroties dažādām situācijām un mazinātu potenciālos negatīvos triecienus nākotnē. Arī Digitālās Eiropas programmas[29] priekšlikumā digitālā transformācija tiek iezīmēta kā attīstības veicinātājs ar pārnozaru ietekmi.

(455) **Covid-19 izaicinājums Latvijas ekonomikai.** 2020. gadā valsts un pašvaldību pakalpojumu sniegšanu būtiski ietekmēja Covid-19 ierobežojumi klātienes apmeklējumiem, kā rezultātā virkne pakalpojumi principā bija pieejami tikai attālināti – elektroniski, vai telefonkonsultāciju formā. Šajā laikā ir pielāgojušies arī iedzīvotāju paradumi pakalpojumu kanālu izvēlē, ko demonstrē statistika par pakalpojumu sniegšanas kanāliem. Piemēram, 2020. gada aprīlī, izmantojot portālu *Latvija.lv* dažādi iesniegumi, lūgumi, sūdzības, priekšlikumi vai jautājumi iestādēm elektroniski nosūtīti vairāk nekā 53 000 reižu, kas ir teju uz pusi (47%) vairāk, nekā martā. Saskaņā ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras sniegto informāciju, ārkārtas situācijas laikā elektroniski sniegto pakalpojumu īpatsvars pieauga no 40 līdz 80%, tāpat Uzņēmumu reģistrs norādīja, ka atteicies no pakalpojumu sniegšanas klātienē.

(456) Šāda paradumu un pieeju maiņa liecina, ka ir nepieciešams pārdomāt esošo – decentralizēti nodrošināto pakalpojumu sniegšanas modeli un virzīties uz racionālāku pieeju, kas balstās uz attālinātas apkalpošanas modeli, ar plašu konsultāciju pieejamību attālināti – vienotā profesionālā apkalpošanas punktu tīklā, un pakalpojumu padziļinātas ekspertīzes racionālu organizāciju un pieejamību primāri attālinātā formā, attīstot pilnvērtīgākas attālinātās pieejamības iespējas.

(457) Būtiski, ka Latvijas izsludinātajā ārkārtas stāvoklī COVID-19 izraisītās pandēmijas dēļ 2020. gada pirmajā pusē valdība ierobežoja personu brīvu pārvietošanos pāri Latvijas robežām, slēdza izglītības iestādes klātienes mācībām, aizliedza pulcēšanos gan privātos, gan publiskos pasākumos, ieviesa fiziskās distancēšanās noteikumus, ierobežoja tiešo klātienes tirdzniecību, taču elektronisko publisko pakalpojumu izmantošana ārkārtas stāvokļa laikā būtiski pieauga un mācības notika attālināti. Lai iedzīvotāji un uzņēmēji varētu veiksmīgi izmantot iestāžu un uzņēmumu elektroniskos pakalpojumus, kuru klāsts un piedāvājums nākotnē paplašināsies, nepieciešams īstenot valsts digitālās transformācijas reformu.

(458) **Valsts, pašvaldību un uzņēmumu sadarbība IKT jomā un tās efektivitāte, t.sk. publiskās pārvaldes pakalpojumu digitalizācijas efektivitātes veicināšana.** Latvijā uzņēmējiem trūkst iespēju, kur izvietot savus izstrādātos risinājumus, veikt to testēšanu, trūkst platformas, ko izmantot kā bāzi pakalpojumu izvietošanai un pilnveidei[30], nolūkā stiprināt valsts, pašvaldību un

[29] Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regula, ar ko laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam izveido Digitālās Eiropas programmu https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0434&from=EN

[30] Digital Economy and Society Index 2020

uzņēmumu sadarbību IKT jomā un veicināt sadarbības efektivitāti. Esošās atbalsta programmas ir fragmentētas, vērstas uz vienu no procesa dalībniekiem (uzņēmumu, kas attīsta produktu vai publisko infrastruktūru vai atsevišķām lietotāju grupām), tādēļ virknē sektoru, bet it īpaši IKT sektorā, nenotiek vajadzīgā līmeņa sadarbība esošu un jaunu produktu un procesu attīstībai. Lai šajā jomā notiktu nepieciešamās pārmaiņas, valsts un pašvaldību IKT infrastruktūrā un platformās ir nepieciešamas pietiekamas investīcijas, kas radītu uzņēmējiem iespēju izmantot valsts un pašvaldību risinājumus tālākai inovatīvai integrācijai un pilnveidošanai, jaunu un inovatīvu IKT risinājumu attīstīšanai, vienlaicīgi vienkāršojot un transformējot dažādu pārvaldes līmeņu pakalpojumu procedūras proaktīvā un klientcentrētā veidā. Tas kopumā ļautu uzlabot elektronisko pakalpojumu kvalitāti, sistēmu savietojamību un atvērto datu pieejamību un izmantošanu un tādējādi tiks sekmēta arī Latvijas pozīcija DESI indeksā, jo tas ir būtisks investīciju piesaistes aspekts[31], kā arī ļaus nodrošināt resursu ekonomiju novēršot vienādu atbalsta funkciju dublēšanu un pārlieku koncentrāciju uz procesu nevis rezultātu atsevišķās publiskās pārvaldes institūcijās vai administratīvās pārvaldības līmeņos un koncentrējot resursus uz publiskās pārvaldes pakalpojumu efektīvu sniegšanu un sabiedrības vajadzību apmierināšanu.

(459) Lai nodrošinātu vienotu pieeju darbā ar publiskās pārvaldes rīcībā esošajiem datiem, veicinot datos balstītu, stratēģisku, pārresorisku lēmumu pieņemšanu valsts pārvaldes, sabiedrības un komersantu attīstības virzībai, nepieciešamas investīcijas datu analītikas risinājuma attīstībai, nodrošinot vienotu pieeju datu uzkrāšanai, pieejamībai, analīzei un lēmumu pieņemšanai.

(460) **Izaicinājumi uzņēmumu digitālajā transformācijā**. Eiropas Komisijas 2020. gada ziņojums par Latviju norāda, ka Latvijas uzņēmumi nepietiekami izmanto digitālās transformācijas sniegtās iespējas. Kā viens no būtiskākajiem cēloņiem tiek minēts augsti kvalificētu speciālistu trūkums. Latvija, kur lielākā daļa no uzņēmumiem ir MVK, attiecībā uz digitālo tehnoloģiju integrāciju uzņēmumos 2020. gada DESI indeksā ieņēma tikai 23. vietu. Pandēmijas laikā visā pasaulē pieauga e-komercijas apjoms, un sagaidāms, ka tās nozīme saglabāsies un turpinās pieaugt[32], tādēļ par vēl būtiskāku šķērsli Atveseļošanas posmam un turpmākai izaugsmei kļūst tas, ka Latvijas uzņēmumi salīdzinoši maz izmanto pārdošanu tiešsaistē - Latvijā tikai 11% MVK veic e-komerciju, kamēr ES vidējais rādītājs ir 17,5%[33]. Lai nodrošinātu Latvijas ekonomikas atveseļošanos no krīzes, ir būtiski sniegt visaptverošu atbalstu uzņēmumu digitālajai transformācijai.

(461) Latvijas uzņēmumi nespēj pilnvērtīgi izmantot digitālās transformācijas radītās iespējas, kas ir būtisks šķērslis produktivitātes celšanai un uzņēmumu, kā arī valsts konkurētspējas paaugstināšanai. Atbilstoši DESI indeksam[1] par 2020. gadu, digitālo tehnoloģiju integrācijas jomā Latvija ieņem 23. vietu ES valstu vidū un šis rādītājs ir krietni zemāks par ES vidējo līmeni. Salīdzinājumā

[31] http://www.sam.gov.lv/images/modules/items/PDF/item_8196_DESI_2019_Latvia_-LV_-_oficil_publikcija_11June_2019_(002).pdf

[32] OECD (2020). E-commerce in the times of COVID-19, http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/e-commerce-in-the-time-of-covid-19-3a2b78e8/

[33] Komisijas dienestu darba dokuments "2020. gada ziņojums par Latviju"

ar pagājušo gadu Latvijai ir izdevies pakāpties par vienu vietu, taču tā nav panākusi ievērojamu progresu un joprojām visi digitālo tehnoloģiju integrācijas sasniegumi ir zemāki par ES vidējiem rādītājiem. Latvijas uzņēmumi pilnvērtīgi neizmanto lielo datu un mākoņdatošanas nodrošinātās iespējas un šādu Latvijas uzņēmumu īpatsvars paliek nemainīgs. Tikai 8 % uzņēmumu izmanto lielos datus (ES vidējais rādītājs 12 %) un 11 % izmanto mākoņdatošanu (ES vidējais rādītājs - 18 %). Attiecībā uz e-komerciju, Latvija ir uzlabojusi rezultātu par vienu procentpunktu MVK tiešsaistes tirdzniecībā (11 %), tomēr, šis rādītājs joprojām ir krietni zemāks par ES vidējo (18%), liecinot, ka Latvijas uzņēmumi joprojām nepietiekami izmanto iespējas, ko sniedz preču un pakalpojumu pārdošana tiešsaistē. Turklāt tiešsaistes segments veido tikai vidēji 5 % no MVK apgrozījuma, savukārt visā ES tas ir sasniedzis 11 %.

(462) Lielai daļai mazo uzņēmumu nav spēju un intereses adaptēt jaunās tehnoloģijas, jo trūkst motivācijas, zināšanas, iespēju piekļūt finansējumam, profesionālas vadībzinību un digitālās prasmes. Arī informatīvajā ziņojumā par Latvijas dalību Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas projektā "*Going Digital in Latvia*" (turpmāk - OECD ziņojums) uzsvērts, ka Latvija atpaliek no ES uzņēmumu īpatsvara ziņā, kas izmanto IKT - gan pamattehnoloģijas, gan specifiskās atbalsta tehnoloģijas (ERP/CRM).

(463) **Pētniecības resursu pietiekamība uzņēmējdarbības attīstībai, atbalstam un digitālajai transformācijai.** Pētniecībai un tās ietvaros radītajām idejām, zināšanām, datiem, tehnoloģijām ir nozīmīga sabiedriska un ekonomiska vērtība, kas var sekmēt augstāku darba produktivitāti un resursefektivitāti, kā arī sociālo un ekonomisko transformāciju. Zināšanu un pētniecības pievienotās vērtības radīšanai ir nepieciešama mērķtiecīga izglītības, zinātnes, komerciālā un publiskā sektora sadarbība - starp augstākās izglītības iestādēm un zinātniskajiem institūtiem savā starpā, starp zinātniskajām institūcijām un uzņēmumiem, starp zinātniskajām institūcijām un publiskā sektora pārstāvjiem (valsts pārvaldes institūcijām, pašvaldībām, sabiedriskajām organizācijām) un sabiedrības iesaiste dažāda veida sadarbības un zināšanu pārneses un apmaiņas formātos gan nacionālā, gan starptautiskā mērogā. Zemie publiskie ieguldījumi pētniecībā (0,63% no IKP 2018.g) nesekmē privāto investīciju piesaisti pētniecības sektoram, kā arī rezultējas zemā P&A īpatsvarā uzņēmējdarbībā (20% no kopējā P&A personāla 2019.gadā), kā arī nepietiekamā pētniecības cilvēkresursu apjomā kopumā (Latvijā ir zemākais PhD grādu ieguvušo īpatsvars starp ES dalībvalstīm 0,6 uz 10 000 iedzīvotāju 2018.gadā , kas ir gandrīz 4 reizes zemāks kā vidēji ES). Lai uzlabotu augstāko izglītības iestāžu un zinātnisko institūciju administratīvo un koordinācijas procesu efektivitāti un caurspīdīgumu un uzlabotu pētnieku, uzņēmumu, publiskās pārvaldes un sabiedrības piekļuvi zināšanām, resursiem, pētniecības rezultātiem, datiem, kā arī datu apstrādes un pārvaldības iespējām, ir nepieciešama arī P&A sistēmas digitālā transformācija. Publiski finansētai pētniecībai ir jākļūst atvērtākai un pieejamākai plašākai sabiedrībai, t.sk. attīstot amatierzinātnes iniciatīvas, atvērto datu un digitālo komunikācijas rīku koplietošanu un izmantošanu inovācijas procesos, tādēļ ir novēršami arī būtiski P&A vides trūkumi bāzes zināšanu pieejamībā izmantošanai, piem. mašīntulkošanas un citu valodas tehnoloģiju produktu un

risinājumu izstrādei ir nepieciešami pietiekami apjomā un digitalizēti valodas un runas korpusi, kas ir pieejami brīvpieejas lietošanā.

(464) **Zems digitālo prasmju līmenis.** Latvija pārsniedz ES vidējo rādītāju attiecībā uz elektroniski pieejamiem publiskajiem pakalpojumiem, tāpat arī šos pakalpojumus izmanto 83% interneta lietotāju, iepretim ES vidējam rādītājam 67%, vienlaikus tikai trīs no tiem ir pieejami pārrobežu izmantošanai. Latvijas uzņēmumi ir vienā no pēdējām vietām ES attiecībā uz produktu un pakalpojumu pārdošanu patērētājiem izmantojot digitālos rīkus[34], kas skaidrojams ar augsti kvalificētu speciālistu trūkumu un zemām vispārējām digitālām prasmēm. Latvijā pieejamā koplietošanas IKT infrastruktūra nepietiekami atbalsta komersantu digitālo transformāciju. Nepietiekamais sabiedrības un darbaspēka digitālo prasmju līmenis ierobežo inovācijas potenciālu uzņēmumos, kā arī kavē dalību mūžizglītībā un bezdarbnieku dalību aktīvajos nodarbinātības pasākumos. Latvijas iedzīvotājiem trūkst visu līmeņu digitālās prasmes un vērojams zems IKT speciālistu īpatsvars darbaspēkā. Tikai 43% Latvijas iedzīvotāju vecumā no 16 līdz 74 gadiem ir digitālās pamatprasmes (58% ES kopumā), un IKT speciālisti veido nelielu darbaspēka daļu (1,7% salīdzinājumā ar 3,9% ES, savukārt IKT speciālistes sievietes procentuāli no nodarbināto sieviešu skaita ir tikai 0,5% salīdzinājumā ar 1,4% ES)[35].

(465) **Zema pieaugušo iedzīvotāju līdzdalība izglītībā.** Saskaņā ar Darba spēka apsekojumu, kas ir saistošs ES valstīm, tiek mērīts iedzīvotāju (25–64 g. v.) īpatsvars, kas piedalījušies pieaugušo izglītībā četru nedēļu laikā pirms aptaujas. Latvijas gadījumā šis rādītājs nekad nav pārsniedzis 8%, vēsturiski augstākais rādītājs bija 7,5% 2017.gadā, tad 2018.gadā tas ir samazinājies līdz 6,7%, tad 2019. gadā atkal pieauga līdz 7,4%, ņemot vērā arī uzsāktos investīciju pasākumus pieaugušo izglītībā. Covid-19 ārkārtējās situācijas dēļ noteiktie ierobežojumi ietekmēja arī šo rādītāju, un 2020.gadā rādītājs ir samazinājies līdz 6,6%. Aktīvāk mācībās piedalās jauni pieaugušie (25–34 g. v.) – 13,% (2014. gadā – 10,4%). Turpretim pirmspensijas vecuma iedzīvotāju dalība bija ievērojami zemāka – tikai 3,4% 55–64 g. v. bija iesaistīti mācībās (2014. gadā – 2,2%). Vīrieši mazāk iesaistījās mācībās nekā sievietes – 5,4% un 9,3% attiecīgi (2014. gadā – 4,9% un 6,3%).

(466) Ņemot vērā iepriekš minēto, pieaugušo izglītības sistēmā ir nepieciešamas pārmaiņas, lai virzītos uz ilgstpējīgas un sociāli atbildīgas pieaugušo izglītības sistēmas izveidi, nodrošinot gan atbalsta instrumentus darba devējiem darbinieku līdzdalības nodrošināšanai pieaugušo izglītībā gan arī tālāk attīstot atbalsta instrumentus pieaugušajiem mācību izdevumu segšanai un dalības un sasniegto mācību rezultātu vadībai un virzītos uz vidēja termiņa politikas plānošanas dokumentā – izglītības attīstības pamatnostādnēs "Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai"noteikto mērķi, ka 12% pieaugušo piedalās izglītībā 2027.gadā.

(467) Savukārt aplūkojot pieaugušo aktivitāti izglītībā 12 mēnešu posmā (2016), redzams, ka 47,5% aptaujāto (2011. gadā – 32,4%) ir mācījušies formālajā izglītībā un/vai piedalījušies neformālās izglītības pasākumos. Dalība izglītības aktivitātēs

[34] Digital Economy and Society Index 2020 – 9%
[35] Digital Economy and Society Index 2020

galvenokārt bija saistībā ar darbu (83,1%), lai uzlabotu savas darba prasmes un veicinātu karjeras iespējas. 52,5% respondentu nepiedalījās izglītības aktivitātēs. Līdz ar to arī uzmanība ir pievēršama iedzīvotāju motivēšanai un iesaistes palielināšanai pieaugušo izglītībā, uzlabojot gan komunikācijas kanālus gan arī metodes.

(468) **Digitālās plaisas mazināšana.** Ar 2020. gada 1. septembri ir stājušies spēkā valsts pamatizglītības un valsts vispārējās vidējās izglītības standarti, kas stiprina ministrijas rosinātās pārmaiņas izglītības saturā un pieejā, lai ieviestu tādu izglītības saturu un pieeju mācībām, kas skolēnos attīstītu dzīvei 21. gadsimtā svarīgās kompetences. Standartu saturu veido caurviju prasmes, tostarp digitālā pratība, kas paredz digitālo tehnoloģiju izmantošanu mācību procesā zināšanu ieguvei, jauna satura radīšanai, satura koplietošanai un komunikācijai. Minēto standartu ieviešanai tiek izmantoti digitālie mācību līdzekļi, un to īpatsvars mācību procesā turpinās palielināties.

(469) OECD eksperti secina, ka izglītības profesionāļu vidū visā pasaulē ir ļoti augusi interese par digitālo saturu ar interaktivitāti, rīkiem, kas palīdz sazināties un sadarboties tiešsaistē, labvēlīgas "mācību ekosistēmas" veidošanai tiešsaistē. Papildus tam Covid-19 izraisītās pandēmijas dēļ arvien vairāk tiek pievērsta uzmanība attālinātā mācību procesa nozīmībai formālajā izglītībā, palielinot izglītības pieejamību. Attālinātās mācības ir viena no iespējām izglītojamajam tās ietvaros iegūt un attīstīt digitālās prasmes, kas ir viena no pilnveidotā mācību satura obligātajiem elementiem. Lai īstenotu un nodrošinātu attālinātas mācības, ir kritiski svarīgs tehnoloģiskais nodrošinājums izglītības iestādēm, pedagogiem un izglītojamiem. Vienlaikus Covid-19 izraisītā pandēmija ir izgaismojusi nevienlīdzību starp dažādām sociālo grupu – maznodrošinātie, viena pieaugušā ar bērnu un daudzbērnu ģimenes tehnoloģisko nodrošinājumu, kas nākotnē rada risku minēto sociālo grupu izglītojamiem atbilstoša mācību procesa piekļuvei.

(470) 2019. gadā 27,0 % no visām Latvijas mājsaimniecībām bija mājsaimniecības ar bērniem, t.sk. 7,2 % – pāri ar vienu bērnu, 5,9 % – pāri ar diviem bērniem, 2,0 % – pāri ar trim un vairāk bērniem un 3,6 % mājsaimniecību veidoja viens pieaugušais ar bērniem. Statistika dati norāda, ka kopējos ikdienas izdevumus visgrūtāk ir segt vienam pieaugušajam ar bērniem un pāriem ar trim un vairāk bērniem. 2019. gadā starp mājsaimniecībām ar vienu pieaugušo ar bērniem 40,1 % bija tādu, kuras savus ikdienas izdevumus sedza ar grūtībām vai ar lielām grūtībām, savukārt pāriem ar trim un vairāk bērniem – 23,5 %[36]. Latvijā 2021.gada martā bija 9581 personas vecumā no 5 līdz 18 gadiem (ieskaitot), kam ir piešķirts trūcīgas vai maznodrošinātas personas statuss, t.sk. 7268 trūcīgās personas statuss (no kurām 4243 deviņās republikas nozīmes pilsētās) un 2313 maznodrošinātas personas statuss (no kurām 1488 deviņās republikas nozīmes pilsētās), savukārt "Goda ģimenes karte" izsniegta 52652 bērniem un pilngadīgām personām vecumā no 7 līdz 23 gadiem (ieskaitot).

[36] https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-raditaji/meklet-tema/418-berni-latvija-2020

(471) OECD[37] norāda, ka ekonomiskos zaudējumus dziļāk izjutīs nelabvēlīgā situācijā esošie izglītojamie. Izglītojamie, kuru ģimenes spēj sniegt mazāku atbalstu, saskarsies ar lielākiem mācību zaudējumiem nekā viņu vienaudži, kas atrodas izdevīgākā situācijā, kas savukārt izpaudīsies turpmāk kā ienākumu zaudējumi. Izglītojamajiem ar zemiem sasniegumiem ir grūti pašiem apgūt jaunu mācību vielu. Izglītības iestāžu slēgšana ne tikai sniedz mazāk jaunu zināšanu, bet rada arī jau iegūto prasmju zaudēšanu, uz kurām varētu balstīties tālākā izglītība. Attālināto mācību īstenošanai ir nepieciešama ierīču (piemēram, planšetdatoru, datoru) izmantošana un interneta pieejamība. Minētās situācijas negatīvā ietekme neapšaubāmi ir lielāka izglītojamajiem no mājsaimniecībām, kam ir grūtības segt ikdienas izdevumus un tas paplašina "digitālo plaisu" sabiedrībā. Savukārt Pasaules bankas pētījumā secināts, ka tiem, kuriem ir visu veidu atbalsts, t.sk. arī tehniskais, ir vieglāk pārvarēt krīzi.

(472) Covid-19 pandēmijas izraisītā krīze ir arī izgaismojusi apstākli, ka ne visās Latvijas izglītības iestādēs ir vienādas iespējas nodrošināt mūsdienu vajadzībām atbilstošu mācību satura un pasniegšanas metožu integrāciju attālinātajam un tiešsaistes mācību procesam dēļ nepietekama interneta datu pārraides ātruma. Kā liecina Izglītības un zinātnes ministrijas apsekojums, tad optiskā interneta pieslēgums ir nodrošināts 40 % vispārējās izglītības iestāžu. Pamatā tas ir nodrošināts izglītības iestādēm, kas atrodas Latvijas lielākajās pilsētās.

(473) 2020.gada rudenī Izglītības un zinātnes ministrijas organizētajās sarunās pašvaldībām par vidējās jūdzes platjoslas interneta pieslēguma izglītības iestādēm izveidi ir secinājusi pašvaldību atšķirīgās izpratnes par mācību procesam atbilstoša interneta pieslēguma (tostarp atbilstošas jaudas) nozīmi. Turklāt atsevišķas pašvaldības norāda, ka interneta jaudas palielināšana vai optiskā interneta pieslēguma izveide netiek nodrošināta salīdzinoši augsto izmaksu dēļ. Kā rezultātā atsevišķās izglītības iestādēs interneta pakalpojums tiek nodrošināts izmantojot mobilo sakaru pieslēgumus, izmantojot mājsaimniecībām paredzētu interneta tehnoloģiskos risinājumus. Viennozīmīgi, ka šāda situācija rada problēmas nodrošināt mūsdienu izglītības vajadzībām atbilstoša mācību metožu un jaunā digitālā mācību satura izmantošanas iespējas.

(474) Kā liecina pētījumi, tad lielas jaudas interneta pieslēguma esamība pozitīvi ietekmē un uzlabo mācīšanos[38]. Turklāt uzsākot pilnveidotā mācību satura īstenošanu, kā arī pieaugot tiešsaistes un attālinātā mācību procesam nozīmībai, interneta jaudai un stabilitātei ir būtiska nozīme. Covid-19 izraisītā krīze ir veicinājusi jauna un papildinoša digitāla mācību satura un materiālu radīšanu (piemēram, 2020.gada pavasarī radītais un 2021.gada janvārī turpinātais digitālo mācību stundu projekts „Tava klase"). Digitālu materiālu integrācija mācību procesā ir svarīga, lai Latvijas jaunieši būtu konkurētspējīgi savās karjeras izvēlēs un sagatavoti dzīvei nākotnē.

[37] https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/21908d74-en.pdf?expires=1618579045&id=id&accname=guest&checksum=C27FE09C5566A2F456FB260174E673DF

[38] https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2019-10/ictineducation_objective_2_report_final_4688F777-CDED-C240-613EE517B793385C_57736.pdf

(475) 2020.gada decembrī Izglītības un zinātnes ministrija ir noslēgusi Sadarbības memorandu „Jaudīgs internets ikvienai Latvijas skolai" ar Latvijas Pašvaldību savienību, lielākajiem valsts sakaru operatoriem, Rīgas Tehnisko universitāti, SIA „Mikrotīkls"[39] , u.c. interneta procesā iesaistītām par kopīgu sadarbību, lai iespējami īsā termiņā ikvienā Latvijas skolās ieviestu tādus tehnoloģiskos risinājumus, kas nodrošinās pilnvērtīgu attālināto mācību procesu un ļautu pielietot mūsdienu vajadzībām atbilstošu digitālo mācību saturu un metodes izglītības procesā.

(476) Cita starpā, Sadarbības memorands paredz pienākumu Izglītības un zinātnes ministrijai sadarbībā ar pašvaldībām nodrošināt finanšu līdzekļus pašvaldībai skolu interneta maksas segšanai gan Covid-19 krīzes laikā, gan rūpējoties par finanšu pietiekamību ilgtermiņā. Tā ietvaros, Izglītības un zinātnes ministrija ir paredzējusi 2021.gadā segt interneta pakalpojuma abonēšanas izmaksas.

(477) **Savienojamības izaicinājumi.** Starptautiskajā kontekstā ir būtiska Latvijas elektronisko sakaru nozares attīstības mērķu saskaņotība ar ES attīstības mērķiem, tas ir, atbilstoši Savienojamības paziņojuma stratēģiskajiem mērķiem. Tie paredz līdz 2025.gadam nodrošināt:

a. gigabitu savienojamību (interneta pieslēgums, kas lejuplīnijā un augšuplīnijā nodrošina vismaz vienu Gb/s) visiem galvenajiem sociālekonomiskajiem virzītājspēkiem, piemēram, skolām, bibliotēkām, pētniecības centriem, biznesa centriem, dzelzceļa stacijām, ostām, lidostām, ārstu praksēm, slimnīcām, stadioniem, valsts pārvaldes un pašvaldību ēkām, galvenajiem sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem, kā arī uzņēmumiem, kas intensīvi izmanto digitālos resursus;
b. lai visām ES mājsaimniecībām gan laukos, gan pilsētās ir pieejams interneta pieslēgums ar vismaz 100 Mb/s lejuplīnijas ātrumu, ko var uzlabot līdz gigabitu ātrumam.

(478) Ņemot vērā elektronisko sakaru nozares un sociālekonomiskās attīstības tendences, jāsecina, ka, lai gan kopumā nozares attīstības rādītāji ir vērtējami ļoti labi, tomēr, vērtējot reģionālajā dalījumā, Latvijas lauku teritorijās ar mazu iedzīvotāju blīvumu un zemu maksātspēju (ekonomiski mazāk pievilcīgos apgabalos), kā arī pilsētām pieguļošās teritorijās trūkst abonentlīniju ("pēdējās jūdzes"). Valsts atbalsta programmas Nr.SA.33324 (2011/N) „Nākamās paaudzes tīkli lauku teritorijās" projekta ietvaros izbūvēto infrastruktūru operatori izmanto, galvenokārt, vietās, kur jau vēsturiski tiem ir bijis izveidots pēdējās jūdzes risinājums. Tīklu izbūves dārdzības dēļ elektronisko sakaru komersantiem nav pietiekošas ekonomiskās iniciatīvas izvērst ļoti augstas veiktspējas elektronisko sakaru tīklus, lai sniegtu Savienojamības paziņojuma mērķiem atbilstošus interneta piekļuves pakalpojumus galalietotājiem, kā rezultātā starp dažādām teritorijām pastāv "digitālā plaisa".

(479) Tomēr fiksēto platjoslas pakalpojumu abonēšanas kopējais apjoms ir nemainīgs, proti, 60 %, un tas joprojām ir zemāks par ES vidējo rādītāju. Tas lielā mērā ir saistīts ar fiksētā platjoslas pārklājuma zemo līmeni lauku apvidos. Lai gan ir veikti plaši ES finansēti ieguldījumi fiksētās platjoslas izvēršanai lauku apvidos,

[39] Dā vināj uma formā ir nodrošinājis un ir apņēmies nodrošināt izglītības iestādēm tehnoloģiskās iekārtas interneta signāla stiprināšanai

ieguldījumi vietējo abonentlīniju savienojumos nav veikti komerciālās dzīvotspējas trūkuma dēļ. Taču progresa trūkumu fiksētās platjoslas pārklājuma jomā daļēji kompensē mobilās platjoslas straujš pieaugums, pateicoties tam, ka par pieņemamām cenām ir plaši pieejamas datu pakas un liels 4G pārklājums. Latvija ir gatava agrīnai 5G ieviešanai 3,4–3,8 GHz joslā. Tomēr vidējā termiņā un ilgtermiņā piekļuve īpašumam un tā iznomāšana, lai uzstādītu daudzās bāzes stacijas, kas nepieciešamas 5G, varētu kavēt 5G izvēršanu.

(480) Mērķi:

(481) **Reformām publisko un privāto pakalpojumu izmantošanas stimulēšanā** paredzama tieša digitālā ietekme. Reformu tiešais mērķis ir ilgtspējīgas un progresīvas digitālo tehnoloģiju izmantošanas sekmēšana , veicinot digitālo pamatprasmju apguvi un uzlabošanu, IKT tehnoloģiju integrāciju uzņēmumos, IKT infrastruktūras pārveidi uz videi draudzīgiem risinājumiem, vides pārvaldības digitālo transformāciju un publisko pakalpojumu pieejamības pilnveidi. IT centralizētās datu apstrādes un skaitļošanas infrastruktūras pārveides uz videi draudzīgiem risinājumiem mērķis ir veicināt videi draudzīgu IKT risinājumu ieviešanu tautsaimniecībā (pakalpojumi var tikt sniegti arī attālināti). Investīciju rezultātā tiks samazināti datu apstrādes un skaitļošanas infrastruktūras patērētie energoresursi, kā arī izveidota centralizēta datu apstrādes un uzglabāšanas infrastruktūru (mākoņpakalpojums – *cloud-computing*).

(482) EK 2019.gada ziņojumā par Latviju ir norādījusi[40], ka, lai izmantotu digitālās transformācijas sniegtās priekšrocības iedzīvotājiem, uzņēmumiem un valdībām, Latvijai ir:

i. jāuzlabo un jāpaātrina e-pārvalde, sistēmu savietojamība un atvērto datu pieejamība;

ii. jāpalielina informācijas un komunikācijas tehnoloģiju, t. sk. atbalsta infrastruktūra un pakalpojumu ieviešana;

iii. jāpalielina e-pakalpojumu sniegšana un to ieviešana, īpašu uzmanību pievēršot lauku apvidiem, vecāka gadagājuma cilvēkiem un pārrobežu kontekstam;

iv. jāstiprina publiskā sektora efektivitāte un pārskatāmība.

(483) Plānotās reformas ir saskaņā ar Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2021.-2027.gadam[41] (turpmāk – NAP). NAP digitālās transformācijas turpmāko attīstību identificē kā caurvijošu elementu attiecībā uz visām nozarēm, īpaši tādās jomās kā inovācijas un zinātne, izglītība, veselības aprūpe, iekļaujoša sabiedrība un darba tirgus, infrastruktūra, reģionālā attīstība, drošība, kā arī vide un enerģētika. Digitālās transformācijas integrēšana nozaru politikās būs gan izaicinājums visās iepriekš minētajās jomās, gan to attīstību veicinošs elements.

(484) Saskaņā ar Digitālās transformācijas pamatnostādnēm 2021.-2027.gadam[42] nacionāli tiek noteikta vienota valsts pārvaldes, tautsaimniecības un sabiedrības digitālās attīstības politika, kas paredz rīcības pasākumus valsts digitalizācijas reformas īstenošanai, tai skaitā veicinot digitālās ekonomikas attīstību un

[40] Eiropas Komisijas 2019. gada ziņojums par Latviju. Brisele, 27.2.2019, SWD(2019) 1013 final Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf

[41] https://www.pkc.gov.lv/lv/attistibas-planosana-latvija/nacionalais-attistibas-plans

[42] Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam

tautsaimniecības pielāgošanu COVID-19 krīzes izraisītiem jaunajiem apstākļiem un inovatīviem risinājumiem.

(485) Savukārt Izglītības attīstības pamatnostādnēs 2021.-2027.gadam "Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai" ir noteikti Latvijas vidēja termiņa attīstības mērķi prasmju attīstībai, tai skaitā, paredzot arī ilgtspējīgas un sociāli atbildīgas pieaugušo izglītības sistēmas izveidi un atbilstošu sistēmas elementu izvedošanu. Normatīvā ietvara izstrāde ir plānota līdz 2023.gada beigām, izmantojot OECD ekspertīzi Eiropas Komisijas Tehniskā atbalsta instrumenta projekta ietvaros. Darbinieku un darba devēju tiesību un pienākumu nostiprināšana normatīvajā ietvarā ļaus izveidot pamatu iecerētajai sistēmai, kas nodrošinās nodarbinātajiem tiesības ar noteiktu regularitāti papildināt savas zināšanas, savukārt darba devējiem radīs gan pienākumus nodarbināto prasmju attīstības nodrošināšanai gan arī definēs darba devēju tiesības šajā procesā, kā arī izveidos tiesisko ietvaru valsts budžeta investīciju piesaistei darba devēju atbalstam.

(486) Aizvien lielāku nozīmi pieaugušo prasmju attīstībā iegūst neformālās izglītības pieeja, kas ir īpaši būtiska caurviju prasmju apguvei un ļauj operatīvi reaģēt uz iedzīvotāju mācību vajadzībām un ātri sasniegt nepieciešamo rezultātu. Tādēļ, lai Kohēzijas politikas un ANM plāna ietvaros plānotajos investīciju pasākumos pieaugušo izglītības nodrošināšanai varētu piedāvāt kvalitatīvas neformālās izglītības programmas, ir paredzēts izstrādāt un normatīvi nostiprināt kopīgus kvalitātes principus neformālās izglītības programmu izstrādei un īstenošanai, ko izmantos gan izglītības iestādes programmu piedāvājuma veidošanai un, kas ļaus publiskajā pasūtījumā pieaugušo mācībām iekļaut kvalitatīvas neformālās izglītības programmas.

(487) Lai risinātu iepriekš minēto un uzlabotu digitālo prasmju apguves plānošanu un varētu nodrošināt kvalitatīvu pieprasījumu un piedāvājumu digitālo prasmju apguvei, ir paredzēts izveidot, normatīvajā bāzē nostiprināt un ieviest vienotu ietvaru digitālo pamata prasmju novērtēšanai, mācību vajadzību identificēšanai un plānošanai, kā arī novērtēšanai, t.sk. atbilstoši DigComp2.1. sistēmai. Ieguvumi no šāda ietvara izveides ir paredzami ne tikai pieaugušo izglītībai, bet to ir iespējams izmantot arī vispārējās izglītības, profesionālās vidējās izglītības un augstākās izglītības satura izstrādē un īstenošanā, nodrošinot, ka arī bērni un jaunieši apgūst noteiktām prasībām atbilstošas digitālās prasmes.

(488) Atbilstošu digitālo prasmju apguve visos izglītības līmeņos ir caurviju mērķis, kas ir paredzēts Izglītības attīstības pamatnostādnēs 2021.-2027.gadam, gan turpinot nostiprināt kompetenču pieejā balstītā vispārējās izglītības satura īstenošanu un reformētā profesionālās izglītības satura īstenošanu vidējās profesionālās izglītības līmenī. Pamatnostādnes paredz arī pārskatīt augstākās izglītības valsts standartus un tos ir paredzēts arī papildināt ar atbilstošu studiju rezultātu un iegūstamo kompetenču noteikšanu digitālo prasmju attīstības jomā.

(489) ANM plāna digitālās transformācijas komponentes investīciju galvenie virzieni izriet no izglītības attīstības pamatnostādnēs noteiktajiem uzdevumiem uzlabot ekonomiski aktīvo iedzīvotāju digitālās prasmes un palielināt IKT speciālistu īpatsvaru kopējā Latvijas nodarbinātības struktūrā, tādēļ būtiskas investīcijas ir paredzētas gan privātajā sektorā nodarbināto digitālo prasmju attīstībai, gan publiskās pārvaldes digitālo prasmju uzlabošanai, gan augsta līmeņa digitālo

prasmju attīstībai un IKT speciālistu skaita palielināšanai, tai skaitā, izveidojot jaunu pieeju IKT speciālistu izglītībā, kas balstās uz pašvadītas mācīšanās pieeju, bet vienlaikus, nepieciešamības gadījumā ļauj ātri novērtēt un pārvērst iegūtās zināšanas un prasmes formālā kvalifikācijā.

(490) **Digitālo prasmju līmeņa paaugstināšana.** EK 2020.gada ziņojumā par Latviju[43] ir uzsvērusi, ka Latvijā ir zems digitālo prasmju līmenis, jo tikai 43% Latvijas iedzīvotāju ir digitālās pamatprasmes, kas neveicina IKT tehnoloģiju izmantošanu uzņēmumos un inovāciju potenciālu. Tādēļ saistīto reformu un ANM investīciju mērķis ir paplašināt iedzīvotāju iespējas apgūt un pielietot pamata digitālās prasmes, īpašu uzmanību pievēršot sociāli mazāk aizsargātām grupām un jauniešiem, izveidot pilna cikla atbalsta ekosistēmu uzņēmumu digitālajai transformācijai, sevišķu uzmanību pievēršot nodarbināto digitālajām prasmēm, paplašināt IKT speciālistu izglītības iespējas un attīstīt augsta līmeņa digitālo prasmju apguvi tautsaimniecības attīstībai. Šie pasākumi veicinās uzņēmumu, īpaši MVK, atgūšanos no Covid-19 radītās pandēmijas izraisītās krīzes un piemērošanos digitālajai transformācijai, kā arī publisko digitālo pakalpojumu plāšaku izmantošanu privātā sektora savstarpējās attiecībās.

(491) Līdzdalības jeb pamata digitālo prasmju kopums, to skaitā kiberdrošības prasmes, katram iedzīvotājam veido bāzi digitālo prasmju attīstībai, kas nepieciešamas, lai iekļautos sabiedrībā un ekonomikā, kas piedzīvo digitālu transformāciju, vai citiem vārdiem – adaptējoties plašai tehnoloģiju izmantošanai visās dzīves jomās. Tādēļ vienlaikus ar ANM plāna pasākumiem un investīcijām, Kohēzijas politikas ietvaros tiks turpinātas investīcijas izglītības sistēmas digitālo spēju attīstībā, investējot izglītības iestāžu mācību vidē un digitālājas tehnoloģijās izglītībā, lai stiprinātu jaunā vispārējās izglītības satura īstenošanu, kas pakāpeniski tiek ieviests, tāpat tiks nostiprināta augstākās izglītības iestāžu un profesionālās izglītības iestāžu tehnoloģiskā kapacitāte mācību procesa sekmīgai nodrošināšanai un piekļuvei kvalitatīviem digitālajiem mācību resursiem. Kohēzijas politikas investīcijas ir paredzētas arī pedagogu un akadēmiskā personāla digitālo spēju attīstībai, lai nodrošinātu pedagogu un, it īpaši, augstskolu mācībspēku ar augsta līmeņa digitālajām prasmēm skaita pieaugumu.

(492) Darbaspēka digitālo prasmju trūkums un neatbilstība mūsdienu darba tirgus tendencēm ir viens no galvenajiem šķēršļiem uzņēmēju investīcijām un ierobežo uzņēmumu ražīguma pieaugumu. Ierobežotais darbaspēka piedāvājums ir izraisījis kvalificētu darbinieku trūkumu, tomēr līdzšinējie pasākumi kvalifikācijas celšanai un pieaugušo izglītībai nav būtiski ietekmējuši prasmju neatbilstības samazināšanos. Zemais darbaspēka digitālo prasmju līmenis ierobežo digitālo tehnoloģiju izmantošanu uzņēmumos, valsts pārvaldē, pašvaldībās un inovāciju potenciālu. Tādēļ līdztekus plānotajām Kohēzijas politikas investīcijām pieaugušo izglītībā, kas tiek īstenotas gan balstoties uz indivīda izdarītajām izvēlēm, gan pēc uzņēmumu pieprasījuma, ANM plānā ir paredzētas investīcijas uzņēmumu digitālo prasmju attīstībai, tādējādi sekmējot gan uzņēmumu darbinieku digitālo prasmju attīstību, gan lielāku digitālo tehnoloģiju lietošanas īpatsvaru industrijā.

[43] EK 2020.gada ziņojums par Latviju, 26.2.2020. SWD(2020) 513, 40.lpp.

(493) Lai sabiedrība kopumā būtu zinoša un prasmīga digitālo iespēju izmantošanā, līdztekus labākām digitālajām prasmēm privātajā sektorā ir būtiski nostiprināt un attīstīt publiskās pārvaldes (tai skaitā pašvaldību, bibliotēku, izglītības iestāžu, veselības iestāžu u.c.) darbinieku prasmes digitālājā transformācijā un tehnoloģiju izmantošanā. Plānoto AMN investīciju rezultātā paredzēts publiskajā pārvaldē nodrošināt pietiekamu īpatsvaru darbinieku ar labām digitālajām prasmēm, kas ļauj nodrošināt kvalitatīvu publisko pakalpojumu veidošanu un labu sadarbību ar uzņēmumiem.

(494) Komponente saskan arī ar Eiropas pamatiniciatīvā "Reskill and upskill" definētajām prioritātēm - nodrošināt nepieciešamās digitālās transformācijas prasmes un digitālās kompetences visu vecumu iedzīvotājiem, pielāgojot tam izglītības sistēmas iespējas.

(495) **Augstākā līmeņa digitālo prasmju** attīstības virziena mērķis ir turpmākajos sešos gados ievērojami palielināt Latvijas digitālo prasmju rādītājus augstākajos līmeņos: 3.līmenī "Pakalpojumu sniegšana", 4.līmenī "Pakalpojumu un sistēmu veidošana" un 5.līmenī "Ietekme un peļņa" (DESI indeksa definīcijas), uzlabojot un attīstot digitālās prasmes gan tiem, kuri sniedz pakalpojumus un koordinē pakalpojumu sniegšanu digitālajā vidē valsts pārvaldē, pašvaldībās un privātajā sektorā, gan tiem, kuri veido šos pakalpojumus gan arī jaunu procesu un produktu radītājiem un pievienotās vērtības veidotājiem IKT nozarē, augstākās izglītības iestādēs un pētniecības institūcijās. Pasaules pieredze liecina, ka augstākā līmeņa digitālo prasmju attīstība sniedz būtisku ieguldījumu arī zemāka līmeņa digitālo prasmju izaugsmei.

(496) Izglītības sistēmai ir jāspēj katram Latvijas iedzīvotājam apsteidzoši piedāvāt mūsdienu realitātei nepieciešamas digitālās caurviju un profesionālās prasmes. Ekonomikas transformācijai uz augstāko pievienoto vērtību un eksporta apjomu palielināšanai neapciešams kāpināt uzņēmumu digitalizācijas jaudu, t.sk. augsta līmeņa digitālās prasmes un palielināt IKT speciālistu skaitu.

(497) Tādēļ papildus tradicionālajai IKT speciālistu izglītībai profesionālās un augstākās izglītības iestādēs, ANM plāna investīciju ietvaros ir paredzēts attīstīt pašvadītu IKT mācību pieeju, izveidojot šim nolūkam nepieciešamo mācību vidi un plāna investīciju ietvaros nodrošināt papildus IKT speciālistu mācības ārpusformālās izglītības vidē. Tāpat, plānots arī atbalstīt un mērogot iniciatīvas, kas ir vērstas uz lielāka sieviešu īpatsvara sasniegšanu IKT speciālistu vidū, ņemot vērā īpaši zemo sieviešu īpatsvaru IKT jomā Latvijā.

(498) Šobrīd tiek aktīvi veidota Eiropas vienotā zinātnes telpa un Eiropas vienotā izglītības telpa ar Eiropas universitāšu tīklu, šajās iniciatīvās īpaša loma tiek veltīta augstākā līmeņa digitālo prasmju attīstībai, tāpēc reformu virziena ietvaros piedāvātie augstākā līmeņa digitālo prasmju attīstības pasākumi veicinās Latvijas sekmīgu iekļaušanos šajās telpās, nodrošinot:

i. resursu koncentrāciju un sinerģiju dažādās zinātniskās izcilības jomās;
ii. inovāciju ieviešanas kapacitātes pieaugumu, iekļaujoties un izmantojot Eiropas Modernās skaitļošanas partnerības PRACE, EuroHPC projekta EURCC un citu organizāciju resursus;

iii. digitāli prasmīgu sabiedrību, radot iespēju pastāvīgi un pēc individualizēta pieprasījuma apgūt digitālās prasmes augstas veiktspējas jomā izglītībai, uzņēmējdarbībai, zinātnei un izpētei;
iv. digitalizācijas pakalpojumus jaunu produktu izstrādes un prototipēšanas posmā, sniedzot nepieciešamo infrastruktūras, zinātības resursu pieeju;
v. sinerģiju ar Eiropas digitālo inovāciju centru projektiem.

(499) Digitālās plaisas mazināšana. Ar 2020.gada 1.septembri vispārējā izglītībā uzsākta pakāpeniska pilnveidotā mācību satura īstenošana (2020./2021.mācību gadā – 1., 4., 7. un 10.klasē, 2021./2022.mācību gadā – 2., 5., 8. un 11.klasē un 2022./2023.mācību gadā – 3., 6., 9. un 12.klasē). Tas paredz nostiprināta mūsdienīga skolēna informācijas un komunikācijas tehnoloģijas prasmes un datorikas apguvi. Cita starpā pilnveidotais mācību saturs kā caurviju prasmi, kas integrēta ikvienā mācību jomā ietverta digitālo prasmi.

(500) 2020.gada 12.novembrī tika pieņemti grozījumi Izglītības likumā, tos papildinot ar attālināto mācību definīciju. Izglītības un zinātnes ministrija ir uzsākusi darbu pie normatīvā regulējuma izstrādes ar attālinātā mācību procesa organizēšanu un īstenošanu visās Latvijas izglītības iestādēs un izglītības pakāpēs (izņemot pirmsskolas izglītības pakāpē), lai turpinātu digitālās transformācijas procesu izglītībā, tādejādi nākotnē nodrošinot mūsdienīgu un efektīvu mācību procesu.

(501) Pētnieki[44] norāda, ka jāuzlabo tehniskais nodrošinājums, izvērtējot vajadzības un prioritātes sasaistē ar kontekstuālajiem faktoriem (ģeogrāfisko izvietojumu, sociālo situāciju). Attālinātajam mācību procesam nav obligāti jānotiek no mājām – lai ietaupītu tehnoloģijās ieguldāmos līdzekļus, nodrošinātu augstāku kvalitāti, kā arī ļautu izglītojamajiem, kam dažādu sociālo apstākļu dēļ nav iespējama kvalitatīva pieslēgšanās attālinātam mācību procesam no mājām, jāierīko centralizētas attālināto mācību klases un/vai studijas novadu vai apdzīvotu vietu centros, ko izglītojamie vai pedagogi varētu izmantot rotācijas kārtībā pēc nepieciešamības.

(502) Īstenojot pilotprojektu, plānots izveidot "datoru bibliotēku" izglītības iestādēs, kas nodrošinās pieeju tehnoloģijām izglītojamajiem mācību procesa nodrošināšanai visā Latvijā.

(503) **Savienojamības veicināšana**. Via Baltica ir valsts un Eiropas nozīmes autoceļš, kas savieno Baltijas valstis ar citiem būtiskiem Eiropas transporta koridoriem un kur 5G izvēršana ir fundamentāli svarīga Eiropas Savienības līmenī. Līdz ar Via Baltica 5G koridora izveidošanu, attīstīsies ekonomikas potenciāls, gan sniedzot jaunas iespējas uzņēmējdarbībai un radot jaunas darba vietas, gan pozitīvi ietekmējot arī kaimiņvalstu un Eiropas ekonomiku.

(504) Lai sasniegtu Savienojamības paziņojumā noteiktos mērķus un nodrošinātu vienlīdzīgus un kvalitatīvus elektronisko sakaru pakalpojumus visā Latvijas teritorijā visiem iedzīvotājiem, valsts un pašvaldību iestādēm, uzņēmumiem un sociālekonomiskajiem virzītājspēkiem, ir nepieciešama tālāka platjoslas elektronisko sakaru infrastruktūras attīstība un nepieciešams veicināt elektronisko sakaru tīklu infrastruktūras attīstību teritorijās, kurās ekonomisku apsvērumu dēļ

[44] "Dzīve ar COVID-19: Novērtējums par koronavīrusa izraisītās krīzes pārvarēšanu Latvijā un priekšlikumi sabiedrības noturībai nākotnē," projekta nr. VPP-COVID-2020/1-0013

elektronisko sakaru komersanti nav ieinteresēti izvērst elektronisko sakaru tīklu infrastruktūru vai to dara nepietiekamā apjomā.

3. Reformu un investīciju apraksts

(505) Reformu un to ietvaros plānoto investīciju izvēlē, Latvija ir balstījusies uz EK un ES Padomes rekomendācijām un secinājumiem, kas vēl nav ieviesti un ir aktuāli (jo īpaši ņemot vērā COVID-19 krīzes sekas). Lai veicinātu ekonomikas atlabšanu, ir būtiski veikt attiecīgās reformas, jo tam ir tieša ietekme uz digitālās pārveides rīcībpolitikām. Turklāt sekmējot digitālo pāreju, ir iespējams uzlabot rezultātus gan vides jomā, gan sekmēt ekonomikas atlabšanu un veicināt klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām mērķu sasniegšanu.

(506) Starp plānotajiem digitālās transformācijas pasākumiem ANM komponentes Nr.2 ietvaros un ES fondu 2021.-2027.g darbības programmas 1.3.1.SAM finansējuma ietvaros tiks nodrošināta demarkācija, lai novērstu ieguldījumu savstarpēju pārklāšanos un nodrošinātu savstarpēju papildināmību. 1.3.1.SAM ietvaros plānots atbalstīt tikai tādu valsts platformu attīstību, kas veicinās komersantu procesu digitalizāciju un jaunu, inovatīvu pakalpojumu veidošanu komercsektorā, bet valsts pārvaldes pamatdarbības procesu sistēmas, ko savu funkciju veikšanai izmanto tikai publiskais sektors, plānots attīstīt ANM ietvaros. Papildus paredzams, ka atsevišķi ANM plāna pasākumi būs savstarpēji papildināmi ar Digitālās Eiropas programmas aktivitātēm, nodrošinot atbalstu Eiropas Komisijas definēto prioritāro starpvalstu projektu ieviešanai.

(507) **Reformu un investīciju virziens 2.1: Valsts pārvaldes, t.sk. pašvaldību digitālā transformācija.**

(508) **Reformu centralizēta pārvaldība.**

(509) Balstoties uz līdzšinējo ES struktūrfondu IKT attīstības projektu ieviešanā īstenoto praksi un gūto pieredzi, rīcības virzienā visu trīs ietverto reformu īstenošanas pārvaldība tiks veikta centralizēti – to koordināciju un vadību nacionālā līmenī nodrošinās valsts IKT pārvaldības organizācija.

(510) Ņemot vērā daļēji centralizēto pieeju valsts IKT pārvaldībā, rīcības virzienā ietverto reformu pārvaldības ietvaros tiks izveidoti un ieviesti vienoti pārvaldības principi un nodrošināts centralizēts valsts digitālās transformācijas politikas ieviešanas atbalsts, t.sk. aktualizējot valsts pārvaldes vienoto IKT konceptuālo arhitektūru, to paplašinot uz pašvaldību IKT nodrošinājumu un tajā cita starpā ietverot arī vienotu valsts datu arhitektūru, informācijas sistēmu sadarbspējas arhitektūru un nosakot datu uzturēšanas un apmaiņas principus, vienotu valsts pārvaldes pakalpojumu un to pārvaldības atbalsta arhitektūru, kā arī vienotu informācijas sistēmu risinājumu arhitektūru un tās ieviešanai nepieciešamo IKT pakalpojumu un IKT tehniskās infrastruktūras arhitektūru. Vienotā valsts pārvaldes IKT konceptuālā arhitektūra nodrošinās IKT projektu īstenotājiem nepieciešamo metodisko bāzi, kā arī tās piemērošanu valsts IKT pārvaldības organizācija uzraudzīs gan IKT projektu apstiprināšanas, gan īstenošanas procesā.

(511) Lai atbalstītu rīcības virzienā ietverto reformu īstenošanu, to īstenošanas stratēģija paredz ieviest IKT projektu vadības un īstenošanas kompetenču

centru - IKT projektu vadības biroju, kur pakalpojumu digitālās transformācijas īstenotāji, IKT infrastruktūras un iestāžu atbalsta koplietošanas kompetenču centru un to pakalpojumu attīstītāji, mūsdienīgas valsts informācijas sistēmu arhitektūras ieviesēji, datu koplietošanas un valsts platformu atvēršanas īstenotāji tiek atbalstīti, centralizēti nodrošinot būtiskās specializētās IKT projektu vadības, risinājumu plānošanas, projektēšanas un ieviešanas kompetences atbilstoši nepieciešamībai sākot ar konsultatīvu un mentoringa atbalstu līdz pat praktiskai nepieciešamo aktivitāšu īstenošanai.

(512) Lai nodrošinātu pilnvērtīgu reformu mērķu sasniegšanu, gan attiecībā uz valsts pārvaldes procesu modernizāciju, tos digitāli transformējot, gan arī nodrošinot modernizācijai izmantojamo IKT risinājumu atbilstību valsts pārvaldes vienotās IKT arhitektūras prasībām, investīciju īstenošanas procesā ir definēti īpaši atskaites punkti IKT risinājumu aprakstu izstrādei un saskaņošanai valsts pārvaldes vienotā IKT pārvaldības procesa ietvaros. Centralizēto platformu risinājumu investīcijai papildus tam ir definēts vēl otrs - koplietošanas pakalpojumu attīstības plānu saskaņošanas atskaites punkts.

(513) Lai nodrošinātu valsts pārvaldes digitālās transformācijas reformas īstenošanu, reformu virziena Nr.2.1. ietvaros plānotos projektus paredzēts īstenot no 2022.-2026.gadam, t.sk. sniedzot ieguldījumu Digitālās transformācijas pamatnostādnēs 2021.-2027.gadam noteikto digitālās transformācijas mērķu sasniegšanā.

(514) **Reforma 2.1.1.r. Valsts procesu un pakalpojumu modernizācija un digitālā transformācija**

(515) Mērķis:

(516) Reformas mērķis ir valsts pārvaldes un pakalpojumu modernizācija, tos digitāli transformējot, fokusējoties uz nozīmīgām valsts pārvaldes funkcijām, procesiem un pakalpojumiem, kas vēl nav digitāli transformētas vai tiek attīstītas no jauna vai būtiski nostiprinātas. Otru fokusa grupu veido modernizācijas pasākumi, kas ir saistīti ar būtisku valsts pārvaldes datu kopu apstrādes procesiem un ar to saistītiem pakalpojumiem un tādējādi rada priekšnoteikumus datu pārvaldības reformas īstenošanai..

(517)

(518) Ieviešana:

(519) Reformas ieviešanu kopumā koordinēs un vadīs valsts IKT pārvaldības organizācija, savukārt konkrētos reformas ieviešanas uzdevumu īstenošanu veiks par katru uzdevumu atbildīgā iestāde. Reformas mērķtiecīgai un kvalitatīvai ieviešanai tiks nodrošināta tam nepieciešamā koordinācijas, vadības un ieviešanas kapacitāte, reformu koordinācijas, vadības un ieviešanas personālresurss tiks piesaistīts, šim mērķim izmantojot daļu no reformai plānotā finansējuma. Reformas kvalitatīvai ieviešanai, tās plānošanas un ieviešanas aktivitātēs tiks iesaistītas reformas ietekmētās puses, lai identificētu to vajadzības un nodrošinātu kopīgām interesēm atbilstošu reformas īstenošanu.

(520) Digitālās transformācijas sistēmā tiek iekļautas arī nevalstiskās organizācijas, kas veic pārvaldes deleģētus un citus sabiedrībai būtiskus pakalpojumus, īpaši,

nodrošinot arī sociālās nevienlīdzības grupu pieeju digitālajiem pakalpojumiem un procesiem.

(521) Reformas īstenošanas modelis paredz savstarpēju papildinātību ar MFF ietvarā paredzētajiem valsts pārvaldes pakalpojumu digitālās transformācijas atbalsta pasākumiem. Lai nodrošinātu vienotu un vienveidīgu uzraudzību valsts pārvaldes IKT aktivitātēm neatkarīgi no to finansēšanas avota, tiek izstrādāts un līdz attīstības aktivitāšu uzsākšanai tiks ieviests jauns IKT attīstības uzraudzības tiesiskais regulējums - t.s. "IKT būvvaldes MK noteikumi", kas aizstās pašreizējo - novecojušo un tvēruma ziņā ierobežoto regulējumu, kas definēts arī kā horizontāls atskaites punkts 2.1.1. reformas ieviešanai.

(522) Reformas vieni no galvenajiem izaicinājumiem ir saistīti ar visaptverošas un horizontālas pieejas nodrošināšanu valsts pārvaldes pakalpojumu digitālās transformācijas īstenošanai. Ņemot vērā valsts pārvaldes pakalpojumu komplekso dabu, tai skaitā normatīvā regulējuma, valsts pārvaldes un sabiedrības kultūras un tradīciju neizbēgamo inerci, pastāvošo tehnoloģisko risinājumu sadrumstalotību, ir jārēķinās gan ar tiesiskiem, gan organizatoriskiem, gan tehniskiem iemesliem, kuru dēļ valsts pārvaldes pakalpojumu digitālā transformācija praktiski nav iespējama, vai ir dārga un laikietilpīga, un pamatā ierobežojas ar nebūtisku pakalpojumu pilnveidi valsts pārvaldes iestāžu iekšienē. Šie izaicinājumi tiks risināti šīs reformas ietvaros. Reformas īstenošanai valsts pārvaldes vienotā IKT konceptuālā arhitektūra attiecībā uz valsts pārvaldes pakalpojumu un to pārvaldības atbalsta paredzēs, ka tiek noteiktas pakalpojumu kvalitatīvās un kvantitatīvās metrikas.

(523) Reformas 2.1.1.r. ietvaros valsts atbalsts nav plānots. Reformas ietvaros plānots atbalsts valsts funkciju īstenošanai un pasākumi reformas investīciju ietvaros tiks īstenoti, ievērojot publisko iepirkumu nosacījumus. Detalizētāku informāciju skatīt pie reformas investīcijām.

(524) **Investīcija 2.1.1.1.i.: Pārvaldes modernizācija un pakalpojumu digitālā transformācija, tai skaitā uzņēmējdarbības vide**

(525) Investīcijas procesu un pakalpojumu digitālajā transformācijā atbilst Atjaunošanas un noturības mehānisma ieviešanas prioritātei "Modernize" un iever ieguldījumus valsts pārvaldes pakalpojumu un to sniegšanas procesu pārveidē efektīvai tautsaimniecības digitālās transformācijas īstenošanai, izmantojot inovatīvas tehnoloģijas un pieejas, tai skaitā mākslīgā intelekta un mašīnmācīšanās risinājumus, kā arī ieviešot datos balstītas prognozēšanas un lēmumu pieņemšanas pieeju pakalpojumu un procesu pārvaldībā un nodrošinot pilnvērtīgu informācijas vienreizes principa īstenošanu. Plānotie investīciju pasākumi ir iedalīti divās grupās. **Pirmo grupu veido pasākumi, kas nodrošina digitālo transformāciju specifiskām valsts pārvaldes funkcijām, kurām tā līdz šim nav veikta** – t.sk. funkcijām, kuru saturs tiek būtiski pārveidots vai nostiprināts. **Otru grupu veido pasākumi, kas pilnveido īpaši nozīmīgu valsts pārvaldes datu kopu apstrādi un ar šīm datu kopām saistītos pakalpojumus**. Šo pasākumu augsto prioritāti nosaka to nozīmība datu pārvaldības reformas īstenošanai. Tiks izvērtēta pasākumu pieejamība arī biedrībām un nodibinājumiem.

(526) **Plānotie digitālās transformācijas reformas investīciju pasākumi specifisku valsts pārvaldes funkciju jomās**: Vēlēšanu procesu digitalizācija un automatizācija (CVK), kuras ietvaros tiks īstenota arī pašvaldību referendumu elektronizēšanas funkcionalitāte. Iekšlietu jomā - Vienotas civilās aizsardzības un ugunsdrošības pārvaldības platformas ieviešana (IeM)un Sabiedriskās kārtības un drošība monitoringa ieviešana (IeM); Kultūras nozares tradicionālo funkciju digitālā transformācija un digitālie risinājumi jaunām funkcijām: Bibliotēku, muzeju un kultūras pieminekļu aizsardzības digitālie risinājumi (KM); Informatīvās telpas monitoringa un aizsardzības spēju paaugstināšana (KM); Sabiedrisko mediju patstāvības un digitālo pakalpojumu nodrošināšanas atbalsts (KM). Zemkopības nozares jomā - veterināro zāļu reģistrācijas digitalizācija (ZM).

(527) **Plānotie reformu investīciju pasākumi, kas rada priekšnoteikumus datu pārvaldības reformas īstenošanai::** Transporta un loģistikas datu apstrādes un analīzes jomā - ostu pārvaldības digitālā transformācija (SM); Uzņēmuma reģistra datu apstrādes un pakalpojumu modernizācijā (TM); Nodokļu jomas pakalpojumu datu un procesu modernizācija (FM); Publiskā iepirkuma procesu un pakalpojumu digitālajā transformācijā, procesu efektivitātei, datu analīzes un risku analīzes pastiprināšanai (FM).

(528) Investīcijas 2.1.1.1.i ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**. Paredzēti valsts varas īstenošanas pasākumi, pārvaldes uzdevumu izpilde, vispārīgi pasākumi sabiedrības interesēs.

(529) **Reforma 2.1.2.r. Valsts IKT resursu izmantošanas efektivitātes un sadarbspējas paaugstināšana**

(530) Mērķis:

(531) Lai gan kopumā Latvijas valsts pārvaldei ir atzīstami sasniegumi valsts pakalpojumu elektronizēšanā, digitālo tehnoloģiju straujā attīstība ir radījusi ne tikai jaunas iespējas, bet arī izaicinājumus, kas saistīti ar šo tehnoloģisko iespēju racionālu izmantošanu. Valsts pārvaldes IKT infrastruktūras aizvien ir sadrumstalotas pa individuālām iestāžu serveru telpām un datu centriem. IKT resursu pārvaldības kompetenču tehniski-administratīvie resursi ir neefektīvi izmantoti, kas rezultātā ietekmē iestāžu informācijas sistēmu pieejamību un spēju veikt iestāžu pamatfunkcijas. Ņemot vērā aizvien pieaugušo informācijas sistēmu savstarpējo integrāciju, atsevišķu sistēmu nepieejamība var izraisīt plaša mēroga datu sinhronizācijas problēmas. Izmantoto risinājumu tehnoloģiskās komplicētības līmeņa pieaugums vairs praktiski nepieļauj iespēju tos pilnvērtīgi pārvaldīt bez profesionāļiem, kuri ir specializējušies konkrētajās jomās, risinājumos un tehnoloģijās.

(532) Tādēļ valsts pārvaldes IKT infrastruktūras nodrošināšanai ir jāorientējas uz pēc iespējas augstākas pievienotās vērtības tehnoloģisko pakalpojumu izmantošanu, kas panākama, konsolidējot resursus un kompetences specializētos IKT pakalpojumu kompetenču centros, kuri sniedz specializētus tehnoloģiskā atbalsta pakalpojumus valsts pārvaldes institūcijām, neatkarīgi no to padotības nozaru ministrijām. Reformas īstenošana būs svarīgs ieguldījums, lai valsts IKT pārvaldībā, racionāli izmantojot valsts pārvaldes rīcībā esošos resursus un

kompetences, tiek nodrošināts efektīvs tehnoloģiskais atbalsts valsts pakalpojumu sniegšanai un nepārtrauktai pilnveidei, izmantojot mūsdienu tehnoloģiju iespējas, vienlaikus pēc iespējas ierobežojot atkarību no konkrētiem tehnoloģiju ražotājiem. Plānojot IKT pakalpojumu attīstību, paredzēts ievērot principu, ka tiek minimizēta valsts tehnoloģisko risinājumu attīstība pārvaldes iekšienē, bet primāri tiek izmantoti komersantu pakalpojumi, ja tie pārvadei ir pieejami brīvas konkurences apstākļos, to izmantošana ir ekonomiski pamatota, tie ir pieejami nepieciešamajā kvalitātes līmenī, un ļauj nodrošināt nepieciešamo drošības līmeni.

(533) Ņemot vērā minētos izaicinājumus, reforma izvirza vairākus mērķus:

i. Transformēt IKT nodrošināšanas pieeju valsts pārvaldē, centralizējot kompetences centros vienveidīgu vairāku iestāžu atbalstam nepieciešamo IKT koplietošanas pakalpojumu sniegšanu ar mērķi maksimizēt viena speciālista apkalpoto tehnisko elementu skaitu, saglabājot decentralizētu, individuālu, specializētu biznesa sistēmu attīstību ar mērķi nodrošināt pakalpojuma atbilstību biznesa prasībām. Transformēt IKT nodrošināšanas pieeju valsts pārvaldē, centralizējot kompetences centros vienveidīgu vairāku iestāžu atbalstam nepieciešamo IKT koplietošanas pakalpojumu sniegšanu ar mērķi maksimizēt viena speciālista apkalpoto tehnisko elementu skaitu, saglabājot decentralizētu, individuālu, specializētu biznesa sistēmu attīstību ar mērķi nodrošināt pakalpojuma atbilstību biznesa prasībām. Ieviesta efektīva, centralizēta un automatizēta finanšu resursu uzskaite, kas projektēta, lai atbalstītu starpiestāžu pakalpojumu automatizētu izmaksās balstītu norēķinu modeli, nodrošinot iespēju ar noteiktu regularitāti norēķināties par sniegtajiem atbalsta funkciju pakalpojumiem un būtu iespējams nodrošināt investīciju pamatlīdzekļos un to uzturēšanā attiecināšanu uz katru atsevišķu iestādes sniegtā starpiestāžu pakalpojumu veidu.

ii. Valsts pārvaldes informācijas sistēmas veidotas, lai nodrošinātu iespēju automatizēt un efektivizēt to piegādes, uzstādīšanas, laidienu pārvaldības, testēšanas, darbināšanas un darbības uzraudzības procesus, kurus informācijas sistēmas izmitināšanas ietvaros nodrošina IKT infrastruktūras pakalpojumu kompetences centri, izmantojot automatizētas pārvaldības platformas. Valsts pārvaldes IS veidotas modulārā, sadarbspējīgā un atvērtā informācijas sistēmu arhitektūrā, kas darbojas daudzlietotāju režīmā un kas ir videi draudzīga un efektīvi izmanto skaitļošanas resursus.

iii. Īstenojot reformu vienlaikus tiks nodrošināti valsts pārvaldes pakalpojumu pārrobežu pieejamība, kā arī pakalpojumi tiks pārveidoti, lai atbilstoši valsts mērogā noteiktiem vienotiem principiem nodrošinātu pakalpojumu daudzkanālu pieprasīšanas un piegādes kanālu atbalstu, tai pat laikā paredzot pakalpojumu sniegšanu primāri digitāli, nodrošinot to saņemšanu personai piemērotākajā, vienotā lietotāja pieredzē balstītā veidā. Reformas ietvaros tiks ieviesta pieeja ka klātienē pakalpojumi tiek sniegti ģeogrāfiski pieejamā vienotā, profesionālā klientu apkalpošanas tīklā.

iv. Īstenota valsts pārvaldes iestāžu skaitļošanas un datu glabātuvju infrastruktūras pakalpojumu konsolidācija, izveidojot specializētus kompetenču centrus, kuri izmantojot automatizētas pārvaldības platformas nodrošina integrētus,

sadarbspējīgus, savstarpēji aizstājošus, energoefektīvus un videi draudzīgus modernā IS arhitektūrā būvētu informācijas sistēmu uzstādīšanas, laidienu pārvaldības, testēšanas, izmitināšanas un darbības uzraudzības pakalpojumus, tādejādi izveidojot bāzi nacionālā federētā mākoņa, kas miejiedarbojas ar nacionāliem publiskiem un privātiem infrastruktūras pakalpojumiem, izveidei. Šo pakalpojumu izmantošanai attīstības perspektīvā tiek plānota arī mākoņu pakalpojumu kataloga un pakalpojumu pieteikšanas iespējas attīstība, kas ietvertu kā publiskā tā privātā sektora mākoņpakalpojumu ērtu pieejamību.

(534) Kompetenču un IKT atbalsta pakalpojumu centralizācijas mērķa sasniegšanai reformas ietvaros plānotā rīcība ietver gan normatīvā regulējuma, gan organizācijas un kompetenču, gan IKT koplietošanas pakalpojumu un tiem nepieciešamo tehnoloģisko risinājumu attīstību. Perspektīvie koplietošanas pakalpojumu sniedzēji attīstīs savas spējas konkrēto pakalpojumu sniegšanā un pilnveidē, radot iespēju pārējām valsts pārvaldes institūcijām, izmantojot specializēto pakalpojumu sniedzēju augstas pievienotās vērtības pakalpojumus, fokusēties uz savu pamata funkciju izpildi – tajā skaitā, pastāvīgi pilnveidojot to sniegtos valsts pakalpojumus, kas ļaus valsts pārvaldes institūcijām racionālu resursu un kompetenču izmantošanai fokusēties tieši un tikai uz savu pamata funkciju izpildi, izmantojot pēc iespējas augstākas pievienotās vērtības atbalsta pakalpojumus. Tas ir attiecināms, gan uz IKT tehniskās infrastruktūras pakalpojumiem (skaitļošanas, datu glabāšanas un datortīkla resursu nodrošināšanai, IS izmitināšanai un darbināšanai), gan uz tādām atbalsta funkcijām, kā, piemēram, grāmatvedības procesu atbalsts vai to tehniskais nodrošinājums, dokumentu aprites atbalsta tehnoloģiskais nodrošinājums, kā arī saimnieciskā nodrošinājuma pārvaldības tehnoloģiskais atbalsts.

(535) Valsts informācijas sistēmu modernas modulāras arhitektūras ieviešanas mērķa sasniegšanai reformas ietvaros plānotā rīcība ietver gan informācijas sistēmu arhitektūras pārbūvi, gan IKT infrastruktūras pakalpojumu pilnveidi, ko veiks specializētie IKT kompetenču centri. Lielāko ietekmi uz valsts platformu un valsts pakalpojumu attīstību dos tieši nozīmīgāko – daudzus pakalpojumus un nozīmīgas datu kopas ietekmējošo valsts informācijas sistēmu pārbūve atbilstoši mūsdienu IKT arhitektūras prasībām.

(536) Lai nodrošinātu ātru adaptāciju likumdošanas prasību izmaiņām un personalizētām lietotāju vajadzībām, ir svarīgi sadarbībā ar tehnoloģisko risinājumu piegādātājiem t.s. ūdenskrituma (Waterfall) programmatūras izstrādes metodes vietā pēc iespējas piemērot spējās attīstības (Agile) metodes, vienlaikus IKT infrastruktūras pārvaldībā nodrošinot programmatūras ātrās piegādes (DevOps, DevSecOps jeb Agile Operations) pieeju.

(537) Pāreja uz mūsdienīgu - modulāru un atvērtu sistēmu arhitektūru valsts pakalpojumus nodrošinošo informācijas sistēmu tehnoloģiskajos risinājumos ir priekšnoteikums valsts pakalpojumu pastāvīgas pilnveides efektīvai ieviešanai. Mūsdienīgas arhitektūras risinājumiem ir efektīvi piemērojamas spējās programmatūras attīstības un piegādes pieejas, kas rada iespēju būtiski paaugstināt uzturēšanas procesu automatizācijas līmeni, kā arī būtiski efektīvāk izmantot skaitļošanas infrastruktūras resursus. Tāpat mūsdienīgas arhitektūras

izmantošana rada jaunas iespējas lietojumprogrammatūras funkcionalitātes koplietošanai un atkārtotai izmantošanai.

(538) Valsts pārvaldes iestāžu skaitļošanas un datu glabātuvju infrastruktūras pakalpojumu konsolidācijas mērķa sasniegšanai reformas ietvaros plānotā rīcība ietver vietotas pakalpojumu pieteikumu un pārvaldības platformas (angliski – service desk) ieviešanu, kā arī labi pārvaldītu, kvalitatīvu un savstarpēji sadarbspējīgu dažāda līmeņa skaitļošanas infrastruktūras pakalpojumu pieejamību. Šim nolūkam tiks izveidots t.s. "valsts privātais mākonis" , iekļaujot tajā valsts pārvaldes rīcībā jau esošos datu centru infrastruktūras resursus, vienlaicīgi nodrošinot spējas dinamiski pēc nepieciešamības piesaistīt arī komerciālu pakalpojumu sniedzēju pakalpojumus. "Valsts privātā mākoņa" ietvaros tiks nodrošina sniedzamo pakalpojumu sadarbspēja un savstarpējā aizvietojamība, lai tie būtu savstarpēji papildināmi slodzes pieaugšanas gadījumos un aizvietojami ārkārtas situācijās. Skaitļošanas infrastruktūras pakalpojumu unificēšana un aizvietojamība tiks nodrošināta standartizētu konteineru pārvaldības un orķestrācijas līmenī, pieļaujot skaitļošanas jaudu rezervēšanas risinājumus arī virtuālo mašīnu līmenī. "Valsts privātā mākoņa" risinājumu standartu atvērtība un savstarpējā saskaņotība nodrošinās iespēju sadarbspējai arī ar komerciālo pakalpojumu sniedzēju mākoņdatošanas pakalpojumiem, tai skaitā radot pamatu Latvijas risinājumu integrācijai Eiropas Savienības mākoņdatošanas federācijā, kas, savukārt, radīs iespējas Latvijas valsts pārvaldei un komersantiem efektīvi – atbilstoši skaitļošanas uzdevumu saturam izmantot ne tikai Latvijā, bet arī Eiropas Savienībā pieejamiem skaitļošanas resursiem.

(539) <u>Ieviešana:</u>

(540) Reformas ieviešanu kopumā koordinēs un vadīs centralizēti valsts IKT pārvaldības organizācija, savukārt konkrēto reformas ieviešanas uzdevumu īstenošanu veiks centralizēti specializētie IKT infrastruktūras un iestāžu atbalsta koplietošanas pakalpojumu kompetences centri. Reformas mērķtiecīgai un kvalitatīvai ieviešanai tiks nodrošināta tam nepieciešamā koordinācijas, vadības un ieviešanas kapacitāte, reformu koordinācijas, vadības un ieviešanas personālresurss tiks piesaistīts, šim mērķim izmantojot daļu no reformai plānotā finansējuma. Reformas kvalitatīvai ieviešanai, tās plānošanas un ieviešanas aktivitātēs tiks iesaistītas reformas ietekmētās puses, lai identificētu to vajadzības un nodrošinātu kopīgām interesēm atbilstošu reformas īstenošanu.

(541) Reformas īstenošanas modelis paredz savstarpēju papildinātību ar MFF ietvarā un kā arī citu RRF reformu ietvaros paredzētajiem IKT infrastruktūras un iestāžu atbalsta koplietošanas kompetenču centru un to pakalpojumu attīstības, kā arī mūsdienīgas valsts informācijas sistēmu arhitektūras ieviešanas atbalsta pasākumiem.

(542) Reformas vieni no galvenajiem izaicinājumiem ir saistīti ar visaptverošas un horizontālas pieejas nodrošināšanu IKT infrastruktūras un iestāžu atbalsta koplietošanas kompetenču centru un to pakalpojumu attīstības, kā arī mūsdienīgas valsts informācijas sistēmu arhitektūras ieviešanas īstenošanai. Ņemot vērā valsts pārvaldes iestāžu sadarbības izaicinājumus, tai skaitā normatīvā regulējuma, valsts pārvaldes sadarbības kultūras un tradīciju

neizbēgamo inerci, pastāvošo tehnoloģisko risinājumu sadrumstalotību un dažādību, ir jārēķinās gan ar tiesiskiem, gan organizatoriskiem, gan tehniskiem iemesliem, kuru dēļ valsts pārvaldes kompetenču konsolidācija, informācijas sistēmu arhitektūras modernizācija un IKT infrastruktūras pakalpojumu konsolidācija praktiski nav iespējama, vai ir dārga un laikietilpīga. Šie izaicinājumi tiks risināti šīs reformas ietvaros. Refromas īstenošanai valsts pārvaldes vienotā IKT konceptuālā arhitektūra attiecībā uz vienotu valsts pārvaldes pakalpojumu un to pārvaldības atbalsta arhitektūru, IKT pakalpojumu un IKT tehniskās infrastruktūras arhitektūru paredzēs, ka tiek noteiktas pakalpojumu kvalitatīvās un kvantitatīvās metrikas.

(543) Reformas 2.1.2.r. ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**. Reformas ietvaros plānots atbalsts valsts funkciju īstenošanai un pasākumi tiks īstenoti, ievērojot publisko iepirkumu nosacījumus. Detalizētāku informāciju skatīt pie reformas investīcijām.

(544) **Investīcija 2.1.2.1.i. Pārvaldes centralizētās platformas un sistēmas**

(545) Investīcijas IKT atbalsta pakalpojumu centralizācijā un modernizācijā iever ieguldījumus IKT atbalsta un citu iestāžu koplietošanas atbalsta pakalpojumu un to sniegšanas procesu izveidē, pakalpojumu sniegšanai un pārvaldībai nepieciešamo informācijas sistēmu attīstības plānošanā, projektēšanā, izveidē un ieviešanā, tai skaitā pakalpojumu un informācijas sistēmu lietotāju apmācībā. Kopējais mērķis ir nodrošināt pārvaldes kā vienotas organizācijas darbības nodrošināšanu, kas sevī ietvertu standartizētu atbalsta funkciju ieviešanu, tādu kā grāmatvedības uzskaiti, personāla administrēšanu, resursu uzskaites un vadības nodrošināšanu, vienlaikus nodrošinot informācijas pieejamību saistībā ar reāla laika datiem.

(546) Tāpat investīciju virziens ietver Valsts kā platformas pieejas ieviešanu.

(547) Valsts pārvaldes iestādes līdz šim ir attīstījušas platformas, kuru pielietojuma potenciāls sniedzas ārpus valsts sektora un, kuras būtu izmantojamas arī, lai veicinātu komercsektora digitalizāciju

(548) Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021-27. gadam projekts kā vienu no virzieniem digitālās ekonomikas attīstībai iezīmē virzienu - valsts pārvaldes platformu atvēršana izmantošanai ārpus publiskā sektora gan ļaujot tās izmantot arī uzņēmējiem pamatdarbības procesu atbalstam, gan atverot to nodrošinātos pakalpojumus, tādējādi dodot iespēju uz to datiem attīstīt jaunus vai papildinošus komercsektora pakalpojumus.

(549) Galvenie ieguvumi no Valsts kā platformas pieejas:

i. Nodrošinot centralizētu platformu izveidi publisko f-ju īstenošanas atbalstam, tiek nodrošināta resursu ekonomija publiskajā sektorā, tiek nodrošināta no lietotāja skatu punkta vienota un iekšēji integrēta lietotāju pieredze, kā arī plašas

ii. Pakalpojumu lietotāji un veidotāji valsts un privātajā sektorā mijiedarbojas radot viens otram pievienoto vērtību un rada inovatīvus pakalpojumus iedzīvotājiem

iii. Iestādes var būtiski izvērst savus pakalpojumus pašas neinvestējot, bet izmantojot jaunradītus pakalpojumu kanālus

(550) Ieviešot principu "tīmekļa saskarne (API) pēc noklusējuma" būtiski paplašinās arī valsts pārvaldes procedūru automatizācijas iespējas gan sadarbībā ar komercsektoru, gan pārvaldē iekšēji.

(551) **Plānotie reformu investīciju pasākumi** ir sadalīti trīs grupās:

a. pakalpojumu piegādes centralizētās platformas, kuru attīstības primārais mērķis ir pakalpojumu piegādes efektivitātes uzlabojumi,
b. nozaru un atbalsta funkciju centralizētās platformas, kas fokusētas uz nozaru procesu un atbalsta funkciju efektivitāti, kā arī
c. pašvaldību koplietošanas platformas, kas tiks attīstītas pašvaldībām kopīgo funkciju centralizētam atbalstam.**:**

(552) **Pakalpojumu piegādes centralizētās platformas un vienotā pārvaldība:** Digitālo pakalpojumu koplietošanas centrālās platformas klientcentrētu un proaktīvu pakalpojumu sabiedrībai un uzņēmējiem, nodrošināšanai, t.sk. eksporta veicināšanai VRAA, LIAA (VARAM/EM); Pakalpojumu sniegšanas reformas atbalsts (VPVKAC), nodrošinot primāri digitālu pakalpojumu sniegšanas modeli ar uzsvaru uz valsts un pašvaldību pakalpojumu efektīvu pieejamību reģionos, t.sk. nodrošinot reģionālo klātienes atbalsta punktu izveidi (VARAM); Vienotā saziņas platforma, dokumentu krātuve un dokumentu pārvaldības platformu integrācija (VARAM/KM); Vienota valsts IKT programmu un projektu arhitektūras pārvaldība (VARAM).

(553) **Nozaru un atbalsta funkciju centralizētās platformas:** Sabiedriskās kārtības un drošības procesu, izmeklēšanas un tiesvedības procesu, kā arī soda izpildes un uzraudzības procesu un saistīto pakalpojumu digitālajā transformācijā, t.sk. e-lietas attīstībā (IeM, TM); Valsts pārvaldes cilvēkresursu pārvaldības reforma atbalsta pasākumi vienota cilvēkresursu un valsts plānošanas pakalpojumu centra izveide, kā arī vienotas publiskā sektora kompetenču vadības un mācību pārvaldības procesa nodrošināšana (VK/VARAM); Vienotas iestāžu pārvaldības pakalpojumu centra izveides nodrošinājums, vienotās resursu vadības ieviešana (FM/VKanceleja); Finanšu dokumentu aprites digitalizācija (centralizētas maiņvietas izveide) (FM); Valsts un pašvaldību iestāžu tīmekļvietņu vienotās koplietošanas platformas izvēršana (Valsts kanceleja).

(554) **Pašvaldību centralizētās platformas:** Pašvaldību nekustamā īpašuma nodokļa pārvaldības modernizācija, dokumentu un uzdevumu aprites modernizācija (koplietojamu platformu ietvaros) (Pašvaldības); Pašvaldību pakalpojumu un atbalsta procesu pielāgošana ATR (Pašvaldības); Pašvaldību IKT atbalsta procesu centralizācija; Pašvaldību dokumentu un uzdevumu aprites digitalizācija; Pašvaldību pakalpojumu digitālā transformācija, t.sk. attālinātās sēdes (PKIP2); Digitālu sabiedrības līdzdalības pakalpojumu ieviešana pašvaldībās, t.sk pašvaldību līdzdalības budžeta pārvaldīšana. Investīcijas paredz ieguldījumus pakalpojumu digitālai transformācijai nepieciešamo informācijas sistēmu attīstības plānošanā, projektēšanā, izstrādē, tai skaitā gatavu komponenšu iegādē un ieviešanā, testēšanā un sistēmas lietotāju apmācībā.

(555) Investīcijas 2.1.2.1.i. ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**. Investīcijas plānotas valsts pārvaldes iestāžu IKT atbalsta pakalpojumu centralizācijā un modernizācijā valsts funkciju īstenošanai un investīcijas tiks veiktas, ievērojot publisko iepirkumu nosacījumus.

(556) **Investīcija 2.1.2.2.i. Latvijas nacionālais federētais mākonis.**

(557) Ir plānotas investīcijas Latvijas nacionālā federētā mākoņa izveidē, nodrošinot koplietošanas skaitļošanas un datu pārvaldības infrastruktūru un tās pakalpojumus valsts pārvaldes, tai skaitā pašvaldību, iestāžu un publiskā sektora (augstākās izglītības institūcijas, zinātniskie institūti) vajadzībām, attīstot glabāšanas un skaitļošanas IKT infrastruktūras kompetenču centrus (Latvijas nacionālā federētā mākoņa mezglpunktus). Latvijas nacionālā federētā mākoņa izveidei ir paredzētas investīcijas Iekšlietu ministrijas, Kultūras ministrijas, Satiksmes ministrijas, Zemkopības ministrijas pārziņā esošo Latvijas nacionālā federētā mākoņa mezglpunktu skaitļošanas un datu pārvaldības spēju attīstībai, prioritāri nodrošinot mākoņpakalpojumus reformu plāna īstenošanai nepieciešamo IKT koplietošanas platformu darbības nodrošināšanai, nodokļu administrēšanas darbības nepārtrauktības nodrošināšanai, izglītības nozares, zinātnes nozares, labklājības nozares, veselības nozares, vides aizsardzības un reģionālās attīstības nozares, kā arī pašvaldību digitālās transformācijas nodrošināšanai.

(558) Papildus, paredzētas investīcijas iestāžu informācijas sistēmu pārbūvei mūsdienīgā, energoefektīvā, modulārā informācijas sistēmu arhitektūrā.

(559) Investīcijas Latvijas nacionālā federētā mākoņa izveidē iever ieguldījumus IKT infrastruktūras koplietošanas pakalpojumu un to sniegšanas procesu izveidē, pakalpojumu sniegšanai un pārvaldībai nepieciešamās tehniskās infrastruktūras plānošanai, risinājumu projektēšanai, skaitļošanas un datu īstermiņa un ilgtermiņa glabāšanas iekārtu un to savstarpējās saslēgšanas sakaru tīkla iekārtu iegādei un ieviešanai, IKT infrastruktūras pakalpojumu sniegšanai un pārvaldībai nepieciešamās programmatūras un informācijas sistēmu attīstības plānošanā, projektēšanā, iegādē, izveidē un ieviešanā, tai skaitā iekārtu, programmatūras, IKT infrastruktūras koplietošanas pakalpojumu un informācijas sistēmu lietotāju apmācībā. Bez tam investīcijas paredz ieguldījumus arī IKT infrastruktūras pakalpojumu lietotāju piekļuves sakaru tīklu projektēšanai un izveidei. Lai nodrošinātu iestāžu informācijas sistēmu pārbūvi modernajā arhitektūrā, investīcijas paredz ieguldījumus pārveidojamo informācijas sistēmu attīstības plānošanā, projektēšanā, izstrādē, tai skaitā gatavu komponenšu iegādē un ieviešanā, testēšanā, ieviešanā un sistēmas lietotāju apmācībā, t.sk. izmantojot privātajā sektorā pieejamos IKT infrastruktūras pakalpojumus, paplašinot privātā sektora piedāvāto pakalpojumu tirgu, īpaši valsts pārvaldei.

(560) **Plānotie reformu investīciju pasākumi:** Latvijas nacionālā federētā mākoņa izveides reforma, kas paredz valsts sektora datu glabāšanas un skaitļošanas spēju konsolidāciju vienoti koordinēta projekta ietvaros investējot četru mākoņpakalpojumu kompetenču centru attīstībā un pakalpojumu nodrošināšanā, nodoršinot nākotnes savietojamību ar Eiropas federēto mākoni. Investīcijas paredzētas: Latvijas valsts radio un televīzijas centra (SM), Latvijas nacionālās bibliotēkas (KM), Iekšlietu ministrijas informācijas centra (IeM), kā arī Zemkopības ministrijas (SM) datu centru modernizācijā un savietojamības nodrošināšanā.

(561) Investīcijas 2.1.2.2.i. ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**. Investīciju ietvaros paredzēta infrastruktūras un tās pakalpojumu nodrošināšana valsts pārvaldes, tai

skaitā pašvaldību, iestāžu vajadzībām, kas nozīmē valsts varas izpildei (valsts funkciju īstenošanai). Pasākumi tiks īstenoti, ievērojot publisko iepirkumu nosacījumus.

(562) **Reforma 2.1.3.r. Tautsaimniecības datu un digitālo pakalpojumu ekonomikas attīstība**

(563) *Mērķis:*

(564) Straujā digitālās sabiedrības attīstība nosaka nepieciešamību valsts pārvaldei fundamentāli mainīt Valsts pārvaldes lomu un darbības principu. Ņemot vērā aspektu, ka pārvaldes pamatdarbības procesi lielā mērā ir digitāli procesi, stratēģiskais fokuss no vienkāršas procesu un pakalpojumu digitalizācijas jāpadziļina uz atvērtāku un caurspīdīgāku valsts pārvaldes sadarbības modeli.

(565) Reformas mērķis ir nodrošināt valsts un privātā sektora datu un pakalpojumu pieejamību un koplietošanu izveidojot pamatu datu un platformu ekonomikas attīstībai un savietojamībai ar Eiropas datu telpām un nodrošinot datu kopīgošanu ES ietvaros, kā to paredz ES Datu stratēģija un Datu pārvaldības regulas projekts. Reforma paredz izveidot atbilstošus tehnoloģiskos un organizatoriskos risinājumus, kas nodrošinās gan datu pārnozaru apriti un izmantošanu, gan valsts platformu pieejamību komercsektora darbības atbalstam un pakalpojumu attīstībai, gan arī personas pārvaldītu datu koplietošanas iespēju, nodrošinot personas kontroli pār savu datu nodošanu.

(566) Līdz šim Latvijā datu pārvaldība publiskajā sektorā ir bijis katras organizācijas iekšējs process, kurš nav savstarpēji harmonizēts, kā arī datu pārvaldība nav aktualizēta politikas plānošanas dokumentos. Valsts pārvaldes datu demokratizācija ir bijis aktuāls uzdevums pēdējo valdību dienaskārtībā – izveidojot Latvijas Atvērto datu portālu, kā arī uzsākot darbu pie principa "Atvērts pēc noklusējuma" ieviešanas valsts pārvaldē. Tomēr datu apmaiņas tehniskie risinājumi ir vāji unificēti un standartizēti, bieži veidoti specializēti konkrētam datu saņēmējam, nenodrošina pietiekamu datu apmaiņas procesu automatizāciju, kā arī ir organizatoriski un tehnoloģiski komplicēti. Pieaugot informācijas pakalpojumu lomai tautsaimniecībā, kā arī ņemot vērā Eiropas digitālā vienotā tirgus attīstības prioritātes, kas noteiktas Eiropas Datu Stratēģijā un Datu pārvaldības regulas projektā[45], kritiska kļūst vajadzība pēc horizontāli koordinētas datu pārvaldības, vienotas datu apmaiņas infrastruktūras un informācijas pakalpojumu atbalsta tehnoloģiskā risinājuma, kas izmantojams ne vien valsts pārvaldē, bet tautsaimniecībā kopumā, rodot risinājumu informācijas aprites nodrošināšanai, gan valsts pārvaldei sadarbojoties ar komersantiem, gan atbalstot komersantu rīcībā esošās informācijas apriti un integrējoties vienotā Eiropas datu telpā.

(567) Iniciatīva atbalsta ES pamatiniciatīvas "Modernizē" mērķus, sniedzot personām kontroli pār savu datu izmantošanu, sniegs pozitīvu ietekmi uz modernu lietotājam draudzīgu publisko poakalpojumu izveidi. Vienlaikus iniciatīva

[45] Proposal for a Regulation on European data governance (Data Governance Act) https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/proposal-regulation-european-data-governance-data-governance-act

atbalsta Valsts specifiskās rekomendācijas (Country Specific Recommendation) 2020/2021 3. punktu, kas citu starpā aicina fokusēties uz digitālās pārejas investīcijām, t.sk. investējot digitālajās infrastruktūrās. Reformas rezultātā Valsts pārvaldē plānots izveidot visaptverošu datu pārvaldības tiesisko un organizatorisko ietvaru un risinājumus, ieviest datu pārvaldības praksi, kurā vienveidīgi un profesionāli un mērķtiecīgi tiek īstenoti datu pārvaldības procesi, lai valsts pārvaldē uzturētiem datiem nodrošinātu augstu vērtību, kvalitāti un izmantojamību tautsaimniecībā, t.sk. analītikā, automatizācijā, robotizētu sistēmu veidošanā, mašīnmācīšanas pielietošanā, spēj pieņemt datos balstītus lēmumus.

(568) Reformas ietvaros plānots tiešā veidā attīstīt publiskā sektora, t.sk. zinātnes, labklājības, veselības datu pārvaldības, koplietošanas, uzraudzības spējas.

(569) Ieviešana:

(570) Lai nodrošinātu visā pārvaldē konsekventu, vienotu un standartizētu pieeju valsts un pašvaldību datu koplietošanai un datu analītikai, reformas ieviešanu kopumā koordinēs un vadīs centralizēti valsts IKT pārvaldības organizācija, konkrēto platformu izveidi un attīstību, tai skaitā atvēršanu komerciāliem lietojumiem, veiks specializēti un profesionāli kompetenču centri, savukārt datu izplatīšanu, koplietošanu un atvēršanu reformas ieviešanas uzdevumu īstenošanas ietvaros nodrošinās par katru uzdevumu atbildīgā iestāde. Platformu lietotāji un dalībnieki būs gan nacionālā, gan reģionālā, gan privātā sektora ieinteresētās puses, kurām tiks nodrošināta "vienas pieturas aģentūras" pieeja valsts datu un platformu izmantošanā.

(571) Reformas īstenošanas modelis paredz savstarpēju papildinātību ar MFF ietvarā paredzētajiem datu centrālās pārvaldes nozaru, pašvaldību, kā arī datu izmantotāju pieslēgumu atbalsta pasākumiem un veicināšanas atbalsta pasākumiem.

(572) Reformas ieviešanas modelis paredz atbalsta pasākumus reformas koordinācijas, kā arī īstenošanas personālam, kas tiktu attiecināts īstenojamo reformu ietvaros.

(573) Reformas vieni no galvenajiem izaicinājumiem ir saistīti ar visaptverošas un horizontālas pieejas nodrošināšanu valsts datu un pakalpojumu atvēršanai, kā arī gala lietotāju vajadzību pārvaldību. Datu sadarbspējai ir gan tiesiski, gan organizatoriski, gan tehniski iemesli, kuru dēļ datu koplietošana nav iespējama, vai ir dārga un laikietilpīga, un pamatā ierobežojas ar izmantošanu pārvaldes iekšienē. Šie izaicinājumi tiks risināti šīs reformas ietvaros. . Lai nodrošinātu vienas pieturas aģentūras pieeju datu apmaiņā starp nozarēm un Eiropas datu telpām, reformas īstenošanai valsts pārvaldes vienotā IKT konceptuālā arhitektūra tiks papildināta ar atbilstošiem pārvaldības principiem.Līdz ar to, ieviešanas stratēģija arī paredz centralizētu pieeju datu pārvaldības un platformu atvēršanas infrastruktūras izveidei, kur datu telpu dalībnieki tiek atbalstīti horizontālu partnerību ietvaros, tādējādi veidojot harmonizētu un integrētu pieeju datu koplietošanai un vienlaikus sniedzot iespēju efektīvāk izmantot un pārvaldīt nepieciešamos datu glabāšanas un skaitļošanas resursus. Īpaša uzmanība tiks veltīta veselības, labklājības, vides pārvaldības nozaru datu plašākai pieejamībai nacionāli un ES.

(574) Arī attiecībā uz valsts platformu atvēršanu identificēti vairāki izaicinājumi, piemēram, 1) Publiskā sektora pakalpojumu pielāgošana specifisku

mērķauditoriju vajadzībām ir izmaksu ietilpīga, tādēļ to saskarņu atvēršana sekmēs individualizētu pakalpojumu saskarņu izstrādi. Vienlaikus ne visām platformām tūlītēji identificējams izmantošanas potenciāls komercsektorā, tādēļ pakalpojumu platformas atveramas tikai sasaistē ar to pirmajiem lietotājiem un lietojumiem privātajā sektorā; 2) Tikai samērā neliels skaits nozaru un centralizēto platformu šobrīd ir atvērtas un integrētas ar valsts un privātā sektora procesiem un pakalpojumiem, tādēļ publiskā sektora pakalpojumu un platformu modularitāte un pieejamība integrācijai ir būtisks priekšnosacījums, lai veidotu augstas pievienotās vērtības pakalpojumus komercsektorā; 3) Centralizētas platformas rada riskus biznesa procesu nepārtrauktībai, gadījumā, ja platforma kļūst nepieejama, tāpēc nepieciešams nodrošināt šo platformu augstu pieejamību; 4) Publiskā sektora informācija ir fragmentēta un digitālā vidē- ne vienmēr atbilstoša piekļūstamības prasībām un draudzīgas mobilajām iekārtām.

(575) Reformas 2.1.3.r. ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**. Reformas ietvaros plānots atbalsts valsts funkciju īstenošanai un pasākumi tiks īstenoti, ievērojot publiskā iepirkumu nosacījumus. Detalizētāku informāciju skatīt pie reformas investīcijām.

(576) **Investīcija 2.1.3.1.i. Datu pieejamība, koplietošana un analītika**

(577) Investīciju mērķis ir sekmēt datu koplietošanu kā publiskajā sektorā, tā arī starp valsts un privāto sektoru, tādējādi sekmējot starpinstitūciju sadarbību, vienreizes principa ieviešanu un datu koplietošanu nacionāli un Eiropas telpā.

(578) Līdz šim identificēti vairāki būtiski izaicinājumi kvalitatīvai datu pārvaldībai:

i. publiskais sektors rada un ievāc **būtisku datu apjomu**, kas privātajam sektoram būtu nozīmīgs pienesums to darbības pilnveidē, kā arī sekmētu inovatīvu produktu un pakalpojumu rašanos, bet kas nav **ērti pieejams atkalizmantošanai**;

ii. valsts pārvaldē nav izveidoti **vienoti datu apmaiņas pamatprincipi**, kas apgrūtina datu un informācijas pieejamību gan starp iestādēm, pārrobežu lietojumos, gan starp publisko un privāto sektoru;

iii. Latvijas valsts pārvaldē joprojām **netiek ievērots vienreizes** (*once only*) **princips**, kas publiskā sektora sadarbības partneriem rada papildu laika un cilvēkresursu slogu;

iv. iestādes **nav apzinājušas to rīcībā esošo datu apjomu un struktūru**, un netiek pilnībā ievērots "atvērts pēc noklusējuma" princips;

v. nav nodrošināta valsts pārvaldes rīcībā esošo datu kopuma analīzes iespēja kā instruments stratēģiskas informācijas apkopošanai, analīzei un lēmumu pieņemšanai.

(579) Lai sasniegtu noteikto mērķi ir nepieciešams realizēt reformu, kas paredz pāreju no fragmentētas un decentralizētas datu pārvaldības modeļa uz centralizēti pārvaldītu un federēti realizētu darbības modeli, īstenojot gan nepieciešamos organizatoriskos pasākumus, gan ieviešot atbilstošus tehniskos risinājumus.

(580) Izveidota unificēta datu pārvaldības infrastruktūra, kurā pēc vienotiem principiem tiek nodrošināta plaša publiskā un privātā sektora datu koplietošana, tai skaitā pārrobežu līmenī.

(581) **Plānotie reformu investīciju pasākumi**: Izveidota Vienotā datu koplietošanas platforma publiskā sektora un tautsaimniecības datu koplietošanai nacionāli un

Eiropas datu telpas ietvaros, t.sk. ieviešot risinājumus datu depersonalizācijai, kā arī personas pārvaldītai un kontrolētai datu koplietošanai (VARAM); Labklājības nozares statistika un datu analītika koplietošanai (LabIS attīstība) (LM); Nodrošināts atbalsts atvērtās zinātnes ieviešanai praksē, kā arī izveidoti risinājumi zinātnes datu koplietošanai un dalībai ES atvērtajā zinātnes mākonī (IZM); Vides nozares datu pieejamības nodrošināšana un koplietošana (VARAM); Zemkopības nozares ģeotelpisko risinājumu pilnveide gudrai zemes apsaimniekošanai, politikas prognozēšanai un plānšanai pārejai uz zaļo ekonomiku (ZM). Ārstniecības iestāžu procesu digitālajā transformācijā un ārstniecības procesā radīto datu pārvaldībā (VM); Investīcijas inovatīvu mobilitātes pakalpojumu attīstības priekšnosacījumu radīšanai – tīkla kartējuma attālināti vadāma transporta vajadzībām (VARAM); Investīcijas Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēmas (SPOLIS) attīstībai un sociālās aprūpes digitalizācijai (LM).

(582) Investīcijas 2.1.3.1.i. ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**. Investīciju ietvaros plānots atbalsts valsts funkciju īstenošanai un pasākumi tiks īstenoti, ievērojot publiskā iepirkumu nosacījumus. Investīciju ietvaros paredzēts izveidot unificētu datu pārvaldības infrastruktūru, kurā pēc vienotiem principiem tiek nodrošināta plaša publiskā un privātā sektora datu koplietošana. Investīcijas ietvaros tiks izveidota infrastruktūra, kurā pēc vienotiem principiem ikvienam bez maksas tiek nodrošināta piekļuve infrakstruktūrai, infrastruktūra netiek nodota/piedāvāta komerciālai lietošanai.

(583) **Reformu un investīciju virziens 2.2. Uzņēmumu digitālā transformācija un inovācijas**

(584) **Reforma 2.2.1.r. Uzņēmējdarbības digitālās transformācijas pilna cikla atbalsta izveide ar reģionālo tvērumu**

(585) Mērķis: **izveidot vienotajā tīklā darbojošos Eiropas Digitālo inovāciju centru (turpmāk – EDIC) ar reģionālo tvērumu un vienotu un koordinētu atbalsta ekosistēmu komercdarbības digitālās transformācijas veicināšanai.** Veiksmīgākais ceļš, kā panākt straujāku un ilgtspējīgu uzņēmumu digitālo transformāciju, ir stiprināt uzņēmumu pārmaiņu vadības kapacitāti un nodrošināt uzņēmumu individuālajām digitalizācijas vajadzībām piemērotu specializētu atbalstu. Vienlaikus, būtiski ir sniegt atbalstu tehnoloģiju un valsts pakalpojumu izmantošanai un integrēšanai biznesa procesos un stiprināt iespējas izveidot viedus pakalpojumus ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei, sociālajai labklājībai un cilvēkkapitāla attīstībai. Ņemot vērā, ka Latvijā lielākā daļa ir mikro, mazo un vidējo uzņēmumu (MMU/MVK), ir nepieciešams stimulēt MVK, izmantot progresīvas tehnoloģijas un jaunas inovatīvas uzņēmējdarbības metodes, tādējādi, īstenojot digitālo transformāciju uzņēmumos un sekmējot to konkurētspēju.

(586) Atbilstoši Eiropas Digitālās ekonomikas un sabiedrības indeksam Latvija ir pēdējā vietā ES pēc IKT sektora ieguldījumi pētniecībā un attīstībā (P&A) % no pievienotās vērtības. Līdz ar to, vienlaikus, būtiski ir sekmēt jaunu produktu un pakalpojumu inovāciju attīstību un ieviešanu augstu pievienotās vērtības nozaru atbalstam, kā arī publiskajā sektorā, fokusējoties uz atbalstu jaunu risinājumu pētniecībai un attīstībai (P&A), to ieviešanas atbalstu,

tādējādi sekmējot arī Latvijas uzņēmumu iekļaušanos starptautiskajās piegāžu ķēdēs un inovatīvu risinājumu testēšanu un ieviešanu publiskajā sektorā. Latvija ir veikusi Eiropas Digitālo inovāciju centru nacionālo priekšatlasi, kuras ietvaros ir tikuši atbalstīti divi EDIC konsorciji ar šādām specializācijām:

1. EDIC tradicionālo un horizontālo nozaru atbalstam, esošo tehnoloģiju ieviešanai.
2. 2. EDIC augstas pievienotās vērtības nozaru atbalstam un (jaunu) risinājumu ieviešanai.

(587) Reformas 2.2.1.r. un investīcijas 2.2.1.1.i. mērķis ir nodrošināt atbalstu Eiropas komisijas atbalstīto EDIH darbībai, atbilstoši nacionālajām prioritātēm un EK nosacījumiem.

(588) Ieviešana:

(589) **Lai veicinātu mērķtiecīgu digitālo transformāciju, ir nepieciešams izveidot vienotu platformu/ digitālās transformācijas atbalsta ekosisitēmu kā vienas pieturas aģentūru** ar mērķi palīdzēt uzņēmumiem kļūt konkurētspējīgākiem attiecībā uz to biznesa pamatdarbības procesiem (ražošanas, produktu piedāvāšanas vai pakalpojumu sniegšanu), kā arī atbalstīt digitālās jomas pētniecību un attīstību, kā arī inovācijas ieviešanu un aprobēšanu kā privātajā tā publiskajā sektorā. Šīs platformas darbību nodrošinātu EDIC izveide Latvijā, kas darbotos, palīdzot ieviest un piemērot digitālās tehnoloģijas, nodrošinot piekļuvi tehniskajām kompetencēm un radot vidi risinājumu testēšanai pirms ieviešanas ražošanā. EDIC kompetence iekļautu inovāciju atbalsta pakalpojumus, finansējuma piesaistes atbalstu, apmācības un prasmju pilnveidošanu u.c. funkcijas, kas nodrošinātu koordinētu pieeju uzņēmējdarbības digitalizācijas un digitālo inovāciju pārneses veicināšanai arī publiskajā sektorā. EDIC iekļausies kopējā Eiropas digitālo inovāciju centra tīklā un saskaņā ar Eiropas komisijas sniegto informāciju, darbību uzsāks līdz ar 2022. gada sākumu Lai nodrošinātu tehnoloģiju testēšanu un atbalsta pieejamību Latvijas reģionos, līdz ar EDIC izveidi tā uzdevums būs nodrošināt kontaktpunktu izveidi 5 Latvijas plānošanas reģionos. Tā pat līdz ar 2022. gada sākumu un EDIC darbības uzsākšanu pieejami kļūs arī uzņēmējdarbības digitālās transformācijas paredzētie atbalsta instrumenti (granti un finanšu instrumenti).

(590) Lai pārliecinātos par reformas rezultātiem un ietekmi uz uzņēmējdarbības digitālo transformāciju gada ietvaros, pēc digitālā brieduma izstrādes un iedzīvināšanas EDIC ietvaros, tiek plānots veikt periodisku un atkārtotu uzņēmumu digitālā brieduma novērtējumu, lai salīdzinātu ar pirms atbalsta saņemšanas uzrādītājiem rezultātiem.

(591) Informāciju par valsts atbalstu reformas 2.2.1.r. ietvaros skatīt pie reformas investīcijām.

(592) **Investīcija 2.2.1.1.i. Atbalsts Digitālo inovāciju centru un reģionālo kontaktpunktu izveidei**

(593) Lai veiksmīgi notiktu uzņēmējdarbības digitālā transformācija, ir jāveicina uzņēmumu izpratne par digitalizācijas procesiem, jo uzņēmējiem, īpaši MVK, nav pietiekamas kompetences par procesiem un tehnoloģiskajām iespējām, ko sniedz digitalizācija un pastāv stereotipi, ka digitalizācijas risinājumi ir dārgi, sarežģīti ieviešami un nedroši. Tāpat trūkst digitālo zināšanu (gan pamatprasmju, gan augstāka līmeņa un specifisku prasmju).

(594) Tai pat laikā Covid-19 krīzes kontekstā no uzņēmēju puses ir lielāka interese pēc atbalsta pārmaiņu vadības stratēģijas izstrādei. 2020 gadā veiktajā uzņēmēju

aptaujā[46] 64% uzņēmēju ir norādījuši, ka nākamo trīs gadu laikā plāno izveidot digitalizācijas stratēģiju. EDIC un reģionālie kontaktpunkti palīdzēs identificēt dažādu uzņēmumu digitalizācijas vajadzības un piedāvās pielāgotus atbalsta pasākumus.

(595) Ņemot vērā nepietiekamo Latvijas IKT sektora ieguldījumu pētniecībā un attīstībā, ir nepieciešams nodrošināt stratēģisku atbalstu jaunu digitālo risinājumu attīstībai, pētniecībai un attīstībai (P&A), kā arī aprobēšanai.

(596) Mērķi:

i. Paaugstināt uzņēmumu izpratni par digitālo tehnoloģiju sniegtajām priekšrocībām konkurētspējas veicināšanai;

ii. Nodrošināt digitālās transformācijas procesu katrā uzņēmumā visā Latvijā ar kontaktpersonu un infrastruktūras ieviešanu reģionu mērogā;

iii. Nodrošināt katram uzņēmumam iespēju:

a) veikt digitālās attīstības stadijas pašnovērtējumu (digitālā brieduma testu);

b) saņemt nepieciešamās apmācības uzņēmuma vadībai un tā darbiniekiem;

c) nodrošināt nepieciešamās infrastruktūras investīciju vajadzību identificēšanu;

d) veicināt tālāko starptautisko atpazīstamību, risinājumu testēšanu un specializētu prasmju apmācību;

e) radīt jaunus inovatīvus produktus un tehnoloģiskos risinājumus.

iv. Veicināt P&A ieguldījumus IKT un paaugstināt inovāciju attīstībai nepieciešamo profesionālo prasmju līmeni, lai RIS3 noteiktajās jomās, aptverot Digitālās Eiropas programmas prioritārās tehnoloģijas - MI, kiberdrošības un HPC - **radītu un ieviestu jaunus digitālos risinājumus un metodes, sniegtu atbalstu prototipu izstrādē, testēšanā un ieviešanā.**

(597) Tiks izveidots uz uzņēmējdarbības digitālo transformāciju vērsts EDIC, kas darbosies Rīgā, piekļuve tā resursiem tiks nodrošināta komersantiem visā Latvijā. EDIC sniegs individuālām vajadzībām atbilstošu atbalstu uzņēmējiem. Sākotnēji tiks izvērsta informatīva kampaņa, lai palielinātu uzņēmēju izpratni par digitalizācijas iespējām un pieejamo atbalstu.

(598) Digitālo inovāciju un reģionālo digitālo aģentu tīklu pakalpojumi būs pieejami arī bezpeļņas sektoram - biedrībām un nodibinājumiem, sociālajiem uzņēmumiem, kas īsteno sabiedrībai nozīmīgus un sociālās nevienlīdzības mazināšanas pakalpojumus..

(599) Papildus Ekonomikas ministrijas plānotajām aktivitātēm Nr. 2.2.1.2.i., 2.2.1.3.i., 2.2.1.4.i. un 2.3.1.2.i., lai noteiktu uzņēmumu digitalizācijas vajadzības, EDIC piedāvās veikt uzņēmumu pirmreizējo digitālā brieduma testu. Pēc testa veikšanas uzņēmumiem tiks piedāvāts EDIC nozīmēta mentora pakalpojums sastādīt specializētu digitālā brieduma testa rezultātos balstītu digitālās transformācijas ceļa karti, kas iezīmēs nepieciešamos un ieteicamos attīstības virzienus, kā arī to atbilstību kādam no iepriekšminētajām atbalsta iniciatīvām. Pirms ceļa kartes sagatavošanas mentors paraksta konfidencialitātes un neiesaistības līgumu, kas izslēdz personīgo interešu vai krāpnieciskā nolūka īstenošanu atbalsta pieteikšanās un saņemšanas brīdī. Pēc ceļa kartes iezīmētās, vai konkrētās atbalsta aktivitātes pieteiktās darbības īstenošanas un ieviešanas dzīvē, mentors vai individuāli piesaistīts nozares eksperts pēc nepieciešamības

[46] Biznesa digitālās transformācijas novērtējums INTERREG EUROPE starpreģionu sadarbības projekta DigiBEST ietvaros, https://www.varam.gov.lv/lv/projekts/interreg-europe-biznesa-vides-digitala-transformacija-digibest-projekts

vai konstatētām aizdomām veic kartējumu jeb digitālo auditu, lai noteiktu ieviestās digitalizācijas ieceres atbilstību digitalizācijas investīciju mērķiem

(600) Lai sasniegtu komersantus visā Latvijas teritorijā, EDIC izveidos un koordinēs reģionālos kontaktpunktus, sadarbojoties ar pieciem plānošanas reģionu uzņēmējdarbības centriem vai līdzvērtīgām uzņēmējdarbības interešu pārstāvošām organizācijām konkrētajā reģionā. Reģionālie kontaktpunkti un to uzņēmējdarbības digitālās transformācijas speciālisti varēs sniegt atbalstu digitālā brieduma testa veikšanā un informēt komersantus par tālākām atbalsta iespējām, ko piedāvās EDIC.

(601) Balstoties uz uzņēmuma digitālo briedumu, EDIC sniegs atbalstu trīs dažādos digitālās izpratnes līmeņos (1.līmenī-uzņēmuma apmācība augsti kvalificētu mentoru vadībā, apzinot vajadzības un esošo situāciju; 2. līmenī-apmācības programma atbilstoši zemai, vidējai vai augstai digitālā brieduma pakāpei ; 3. līmenī- uzņēmumi ar augstu digitālā brieduma pakāpi saņem pilnu Digitālo inovāciju centru pakalpojumu grozu, t.sk. apmācības, tīklošanos ar starptautiski atzītiem ekspertiem, līdzdalība starpsektoru inovāciju un attīstības sadarbības projektos u.c.).

(602) Papildus tiks izveidots uz P&A un publiska sektora inovācijām orientēts EDIC, kura galvenais birojs atradīsies Rīgā, vienlaikus sadarbībā ar iesaistīto partneru tīklu, tiks izveidoti vismaz 5 reģionālie centri visos Latvijas reģionos, t.sk. Rīgā, Liepājā, Jelgavā, Rēzeknē, Valmierā un Ventspilī. Pētniecības n attīstības EDIC nodrošinās piekļuves punktu jaunākajā digitālajām spējām, t.k. nodrošinot šādus pakalpojumus:

- testēšana pirms ieguldīšanas (iepazīšanās konsultācija, digitalizācijas audits, digitālās transformācijas stratēģija, digitālo tehnoloģiju pielietošana un ieviešana, prototipēšana u.c);
- prasmes un apmācības (augsta līmeņa digitālo prasmju apmācības darbiniekiem, kvalificētiem speciālistiem, vadībai u.c.);
- atbalsta un investīciju piesaiste (finansējuma piesaiste digitālās transformācijas ieviešanai praksē no finanšu iestādēm, investoriem un ES fondiem u.c.);
- inovāciju ekosistēmas un tīklošanās (tematiskas darba grupas un inovāciju pas ākumi, starptautiskā sadarbība, digitālo prasmju apmācību popularizēšana,tīkloš anās pasākumi u.c.).

(603) Investīcijas 2.2.1.1.i. ietvaros EDIC sniegtais atbalsts ir pakļauts valsts atbalsta kontrolei. EDIC kā finansējuma subjekts ir izvēlēts, ņemot vērā EK izstrādātas atlases rezultātus. Finansējuma piešķiršana notiks uz MK rīkojuma pamata EDIC uzņēmējdarbības atbalsta pakalpojumu nodrošināšanai un administrēšanai un reģionālā tīkla izveidei, piemērojot šādus valsts atbalsta nosacījumus:

a. EDIC darbībai (ieskaitot reģionālo kontakpunktu izveidi un uzturēšanu) - GBER 27. pants par atbalstu inovāciju kopām, kas nosaka, ka Ieguldījumu atbalsta intensitāte inovācijas kopām nepārsniedz 50% no attiecināmajām izmaksām. Ievērojot GBER 8. panta 2. daļā par atbalsta kumulāciju noteikto, atlikušie 50% tiks segti no programmas "Digitālā Eiropa", kur viena EDIC darbībai paredzēti 4,2 milj. EUR.

b. Pakalpojumiem, ko nodrošinās reģionālie kontatpunkti un kur gala labuma saņēmējs ir komersants, tiks piemērota - GBER 28. panta 4. daļa, kas nosaka, ka "Īpašajā gadījumā, kad atbalstu sniedz inovācijas konsultāciju un atbalsta pakalpojumiem, atbalsta intensitāti var palielināt līdz 100% no attiecināmajām

izmaksām, ja kopējā atbalsta summa inovācijas konsultāciju un atbalsta pakalpojumiem vienam uzņēmumam jebkurā triju gadu periodā nepārsniedz EUR 200 000". Tā kā GBER 28. pants attiecas uz inovācijas atbalstu MVU, paredzēts, ka lielos komersantus uzreiz novirzīs uz EDIC.

c. EDIC sniegtajiem pakalpojumiem, kur gala labuma guvēji ir komersanti tiks piemērots de minimis atbalsts 100% apmērā. Šai kategorijā ietilpst tādi pakalpojumi kā digitālā brieduma testa veikšanas izmaksas, konsultācijas, mentorings, individuālas uzņēmuma digitalizācijas ceļa kartes izveide un pilotēšanas un testēšanas iespēju nodrošināšana.
d. EDIC būs jānodrošina (grāmatvedības uzskaitē), ka visas atbalsta summas, kas tiek piešķirtas EDIC, lai gūtu labumu savām darbībām un reģionālo kontaktpunktu darbībai saskaņā ar GBER 27. pantu ir skaidri nodalītas no tām summām, kuras ir pilnībā jānodod komersantiem kā gala labuma guvējiem un kur tiek piemērots de minimis un GBER 28. panta regulējums. Par šo investīciju plānotas papildus konsultācijas ar Eiropas Komisiju.

(604) Programmas ietvaros plānotās aktivitātes attiecas uz digitālo investīciju kodu 010 (MVU digitalizēšana (tostarp e-komercija, e-uzņēmējdarbība un uzņēmējdarbības procesi tiešaistē), digitālie inovācijas centri, dzīvās laboratorijas, tiešaistes uzņēmēji un jaunizveidotie IKT uzņēmumi, B2B) kas sniedz 100% pienesumu digitalizācijas mērķu sasniegšanai.

(605) **Investīcija 2.2.1.2.i. Atbalsts procesu digitalizācijai komercdarbībā**

(606) Eiropas Semestra 2020. gada ziņojumā par Latviju norādīts, ka Latvijas komersanti neizmanto digitālo tehnoloģiju potenciālu, par ko liecina arī DESI indeksa rezultāti. – salīdzinoši zemi e-komercijas, kā arī mākoņpakalpojumu, sociālo plašsaziņas līdzekļu un lielo datu izmantošanas rādītāji. Vienlaikus ar zemajiem e-komercijas rādītājiem saskaņā ar DESI indeksu ierobežots skaits komersantu izmanto mākoņpakalpojumus, sociālos medijus un lielos datus. OECD pētījumi liecina, ka pastāv sakarība starp digitālajām tehnoloģijām un produktivitāti, turklāt OECD Going Digital in Latvia 2020.gada pētījumā tiek norādīts, ka Latvijas zemie produktivitātes rādītāji ir saistīti ar zemajām investīcijām procesu digitalizācijā. Ņemot vērā, ka Latvijā, salīdzinot ar citām OECD valstīm, lielākā daļa nodarbināto strādā MVK, tādēļ, lai veicinātu Latvijas produktivitātes rādītājus, ir nozīmīgi jāstimulē komersantus, jo īpaši MVK, veikt investīcijas uzņēmuma procesu digitalizācijā (to skaitā e-komercijā, mākoņpakalpojumos, sociālos medijos, lielajos datos u.c.). Tā kā jaunu digitālo tehnoloģiju ieviešana ir pastāvīgs process un atbalsts ir nepieciešams daudziem Latvijas uzņēmumiem, neatkarīgi no to lieluma, darbības vietas un jomas, atbalsta programma tiek paredzēta dažādām uzņēmumu grupām, jomām, atrašanās vietai un darbības specifikai, nodrošinot atbalstu arī izmaksu segšanai, risinājumu pilotēšanai un testēšanai.

(607) Atbalsts procesu digitalizācijai būs pieejams arī bezpeļņas sektoram - biedrībām un nodibinājumiem, sociālajiem uzņēmumiem, kas īsteno sabiedrībai nozīmīgus un sociālās nevienlīdzības mazināšanas pakalpojumus.

(608) Investīcija sekmēs procesu digitalizāciju komercdarbībā un veicinās produktivitātes paaugstināšanu ar mērķtiecīgu resursu ieguldīšanu augstākas pievienotās vērtības radīšanai komersantu darbības procesos, kā rezultātā

veidosies Latvijas konkurētspējas priekšrocības. Kā arī, ar šāda veida atbalstu procesu digitalizācijā tiks veicinātas investīcijas gan komersantu digitālo prasmju attīstībā, gan investīcijas jaunu produktu un pakalpojumu ieviešanā uzņēmējdarbībā, jo šie elementi darbojas kopsakarībā.

(609) Programmas ietvaros plānota sadarbība ar EDIC, kurā komersantam būs nepieciešams veikt "Digitālā brieduma testu", lai noteiktu nepieciešamās investīcijas uzņēmuma digitalizācijas vajadzībām. Pirms digitālā brieduma testa un "Digitālās attīstības ceļa kartes" izstrādes eksperti, kuri izvērtē uzņēmumu, paraksta neieinteresētības apliecinājumu, kurā norādīts, ka eksperts nav ieinteresēts un nav saistīts ar uzņēmumu. Balstoties uz digitālā brieduma testa secinājumiem un ieteikumiem, uzņēmumiem tiks izstrādāta individuālā Digitālās transformācijas ceļa karte. Tālāk tehnoloģiju integrācijai uzņēmumos tiks piedāvāts digitalizācijas vaučers. Digitalizācijas vaučers nosaka, ka komersants atbalstu saņem pakalpojuma veidā, ko sniedz pētniecības organizācija vai cits komersants. Grants tiks izsniegts tikai mērķiem, kas ir atrunāti Digitālā brieduma testa rezultātos balstīta komersanta individuālajā Digitālās transformācijas ceļa kartē. Šādas darbības paredzētas, lai izvairītos no tā, ka finansējums tiek izmantots mērķiem, kas nav saistīti ar uzņēmumu digitalizāciju un eksperts darbojas neatkarīgi no uzņēmuma.

(610) Grants tiek plānots līdz 55% no projekta attiecināmajām izmaksām atkarība no komersanta lieluma atbilstoši GBER 14. Panta nosacījumiem.

(611) Programmas ietvaros nav paredzēti ierobežojumi uzņēmuma lielumam, atbalsts tiks sniegts saskaņā ar Eiropas Komisijas regulu Nr. 651/2014 ja komersants atbilst sekojošiem kritērijiem:

(612) Latvijā reģistrēts komersants;

(613) MVU, vidēja kapitalizācija, lielais uzņēmums, konsorcijs, pētniecības un zināšanu izplatības organizācijas;

(614) Komersants ir veicis digitālā brieduma testu; (*izmaksas tiek segtas EDIC paredzētā finansējuma ietvaros*);

(615) Komersants ir iesniedzis darbības plānu/Digitālās transformācijas ceļa karti (iekļaujot plānotās aktivitātes, laika grafiku, mērķus, uzdevumus, sasniedzamos rezultātus). (*izmaksas tiek segtas EDIC paredzētā finansējuma ietvaros de minimis*);

(616) Programmas ietvaros plānotās aktivitātes attiecas uz digitālo investīciju kodu, kas sniedz 100% pienesumu digitalizācijas mērķu sasniegšanai: 010 (MVU digitalizācija (tostarp e-komercija, e-darījumi un uzņēmējdarbības procesi tīklā, digitālās inovācijas centri, "dzīvās laboratorijas", tīmekļa uzņēmēji un IKT jaunuzņēmumi, B2B)). Atlases un atbalsta pieteikuma izvērtēšanas procesu vadīs un pārskatīs LIAA kopā ar neatkarīgajiem individuālu nozares ekspertiem, kas veidos komisiju, kura izvērtēs saņemtos pieteikumus, lai konstatētu, vai atbalsts pieteikums kvalificējas procesu digitalizācijai attiecīgajā nozarē un atbilst konkrētās aktivitātes mērķiem.

(617) Atbalsts var tikt piešķirts šādām aktivitātēm:

(618) Sekojošo procesu un funkciju digitalizācija uzņēmumos, kas ietver gatavo risinājumu iegādi, konsultācijas, aparatūras iegādi, sensoru iegādi, iekārtu iegādi, IT infrastruktūru, integrēšanas procesus:

i. Administrācija (Finanses un grāmatvedība, Administrācija, dokumentu vadība, projektu vadība, kopdarbība, sistēmu savietojamība)

ii. Personāls (HR vadība, darba laika uzskaite, personāla iesaiste un motivācija)
iii. Pārdošana(Klientu vadība un pārdošana, e-komercija, digitālais mārketings (CRM))
iv. Resursi (Resursu vadība (ERP, noliktava), energoresursu pārvaldība, efektīvāka izmantošana)
v. Dati un datu drošība (Datu drošība un uzglabāšana, komunikācijas infrastruktūra)
vi. Transports un loģistika (IoT, viedie mobilitātes risinājumu, uztveres sistēmas, satiksmes monitorings)
vii. Ražošana un kvalitāte (Ražošanas un biznesa procesu vadības un automatizācijas, kvalitātes kontroles sistēmas, datu sinhronizācija, razošanas un kvalitātes kontroles procesu digitalizācija)
viii. Operatīvā vadība (Biznesa vadība, BI, lielo datu analītika – risinājumi vadības lēmumu pieņemšanai, datu automatizācija, sinhronizācija)
ix. Stratēģiskā vadība (Digitalizācijas (procesu un produktu) un inovāciju attīstības stratēģija)
x. Citu ar IKT produktiem, tehnoloģijām vai procesiem saistītu uzlabojumu veikšana

(619) Atbalstu nav plānots piešķirt:
a. standarta biroja tehnikas/datortehnikas iegādei
b. esošas programmatūras un informācijas sistēmu atbalstam;
c. esošo programmu papildināšanai ar jaunu funkcionalitāti lietotājiem;
d. esošās programmatūras pielāgošanai;
e. lietotāja dokumentācijas sagatavošanai.

(620) **Rādītāji**

(621) Kvantitatīvais rādītājs: Granta rezultātu un ietekmes novērtēšanai noteiktais kvantitatīvais radītājs ir atbalstīto komersantu skaits. Šis rādītājs ir tieši saistīts ar MVU procesu digitalizācijas programmas pamatmērķi un ir provizoriski paredzēts, ka tiks atbalstīti aptuveni 200 komersanti.

(622) Kvalitatīvais rādītājs: Lai pārliecinātos, ka konkrēto iekārtu vai programmatūras iegāde granta rezultātā ir sniegusi pienesumu procesu digitalizācijā, uzņēmums ik gadu veiks EDIC pārvaldīto digitālā brieduma testu, kā rezultāti tiks savstarpēji salīdzināti. Ir plānots, ka granta saņēmēja "Digitālā brieduma testa" rezultātā ir jābūt vērojamam uzlabojumam digitalizācijas kopējā līmenī pret iepriekšējo gadu.

(623) **Demarkācija**

(624) Grants MVU procesu digitalizācijai papildinās esošo grantu programmas, kuru ietvaros tiek finansēti ar digitālo transformāciju saistītie risinājumi un funkcionalitāte.

(625) Demarkācijas starp šo grantu un Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt privātā sektora investīcijas P&A" 1.2.1.1. pasākumu "Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei kompetences centru ietvaros" tiks nodrošināts atbalstāmo aktivitāšu līmenī, nosakot atbalstāmo aktivitāšu klāstu, kas papildinās esošo instrumentu un arī daļēji nosegt tajā neatbalstāmas aktivitātes.

(626) Savukārt demarkācija laikā tiks nodrošināta ar Norvēģijas finanšu instrumenta 2014.–2021. gada perioda programmas "Uzņēmējdarbības attīstība, inovācijas un mazie un vidējie uzņēmumi" grantu "Zaļo inovāciju un informācijas un

komunikācijas tehnoloģiju produktu ieviešana ražošanā" , kas nodrošinās pieejamo resursu un uz digitālo transformāciju vērsto aktivitāšu pēctecību un novērsīs finanšu plūsmas pārrāvuma risku.

(627) Investīcijas 2.2.1.2.i. ietvaros tiks **sniegts valsts atbalsts** atbilstoši GBER 14.pantam,nepieciešamības gadījumā tik piemērots - *de minimis* atbalsts. Jauna valsts atbalsta shēma.

(628) **Investīcija 2.2.1.3.i. Atbalsts jaunu produktu un pakalpojumu ieviešanai uzņēmējdarbībā**

(629) Globālās digitālās transformācijas ietekmē ražojošo uzņēmumu darbība arvien vairāk tiek saistīta ar automatizētiem un robotizētiem procesiem, kas, piemēram, iekļauj sensoru izmantošanu krājumu kontroles noteikšanai un automātiskai pasūtījumu apstrādei. Šādu sistēmu izstrādāšana sniedz būtisku konkurētspējas un produktivitātes pieaugumu esošo un jaunu produktu izstrādes procesā, kas arvien aktīvāk tiek nodrošināti arī ar attālinātas darbības iespējamību. Industriālā transformācija uz modernu un digitālu ražotni, kas darbojas pēc Industrijas 4.0 principiem ir svarīgs Latvijas industriālās attīstības un izaugsmes pamats, līdz ar ko investīciju ietilpīgu projektu īstenošana ražojošo uzņēmumu nepieciešamību nodrošināšanai spēs mazināt uzņēmumu tālākai izaugsmei nepieciešamo investīciju plaisu apjomīgu projektu ieviešanā ražotnē. Saskaņā ar pētnieciskās organizācijas Gartner[47] 2015.-2020. gada datiem starp 12 lielākajā pasaules valstīm pēc iekšzemes kopprodukta populārākās uzņēmējdarbības jomas veiksmīgai digitālajai transformācijai iekļauj mākslīgā intelekta, datu analītikas un robotizētu procesu automatizāciju

(630) Investīcijas mērķis ir veicināt jaunu digitālu produktu un pakalpojumu radīšanu, kas palīdzētu Latvijas ekonomikai atgūties no krīzes un veicinātu konkurētspēju nākotnē ar mūsdienīgu automatizācijas, robotizācijas un darba kontroles rīku ieviešanu ražotnē, kā arī atbalstīt uzņēmuma specifikai personalizētu e-komercijas risinājumu ieviešanu pārdošanas procesos. Pasākuma ietvaros tiks nodrošināts līdzfinansējums granta viedā Latvijas komersantiem tādu digitālo inovāciju projektu īstenošanā, kuriem būs pieprasījums tirgū. Pēc katra uzņēmuma individuālās nepieciešamības tiktu atbalstīta arī zinātniski pētnieciskā darbība ar nolūku būtiski pilnveidot, uzlabot vai izstrādāt pilnīgi jaunus produktus un pakalpojumus, kuros digitalizācija ir neatņemama komponente.

(631) Komersants var saņemt finansējumu šīs atbalsta iniciatīvas ietvaros, arī, ja tas ir saņēmis Eiropas Komisijas "Izcilības zīmoga" sertifikātu (Seal of Excellence) par iesniegto projekta pieteikumu.

(632) Programmas ietvaros nav paredzēti ierobežojumi uzņēmuma lielumam, atbalsts tiks sniegts saskaņā ar Eiropas Komisijas regulu Nr. 651/2014:

- Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra komercreģistrā reģistrēts komersants;
- Komersants, kas atbilst sīkā (mikro), mazā, vidējā vai lielā komersanta statusam, maza un vidēja kapitāla uzņēmējsabiedrības, konsorcijs, pētniecības un zināšanu izplatības organizācijas;
- Komersants ir veicis digitālā brieduma testu;
- Komersants ir iesniedzis darbības plānu/ceļa karti.

(633) Programmas ietvaros plānotās atbalstāmās darbības:

[47] https://www.gartner.com/smarterwithgartner/lack-of-skills-threatens-digital-transformation/

a. Tehniski ekonomiskā priekšizpēte jaunajiem augstu tehnoloģiju līmeņa digitālajiem produktiem un pakalpojumiem MVU un lielajiem uzņēmumiem- novērtējums un analīze, lai objektīvi un racionāli apzinātu jaunā produkta/pakalpojuma priekšrocības, trūkumus, iespējas un draudus, kā arī noteiktu tā īstenošanai vajadzīgos resursus u īstenošanas izredzes;
b. Rūpnieciskie pētījumi, kas nepieciešami jauno augstu tehnoloģiju līmeņa digitālo produktu un pakalpojumu izstrādei MVU un lielajiem uzņēmumiem – plānotajiem pētījumiem vai kritiskajai izpētei, kuras mērķis ir iegūt jaunas zināšanas un paņēmienus, ko izmantot jaunu augstu tehnoloģiju līmeņa digitālo produktu/pakalpojumu izstrādei vai būtiskai uzlabošanai;
c. Eksperimentālā izstrāde jaunajiem augstu tehnoloģiju līmeņa digitālajiem produktiem un pakalpojumiem, tostarp prototipa izgatavošana MVU un lielajiem uzņēmumiem - zinātnisko atziņu, tehnoloģisko, komerciālo vai citu būtisku zināšanu vai prasmju apgūšanai, kombinēšanai, modelēšanai vai izmantošanai, lai radītu jaunus, pārveidotus vai uzlabotus augsta līmeņa digitālus produktus/pakalpojumus;
d. Atbalsts Eiropas Savienības pētniecības un inovācijas programmas "Digitālā Eiropa" projektu īstenošanā.

(634) Atbalsts pieejams arī bezpeļņas sektoram - biedrībām un nodibinājumiem, sociālajiem uzņēmumiem, kas attīsta sabiedrībai nozīmīgu sociālo pakalpojumu digitalizāciju.

(635) Programmas ietvaros plānots sniegt grantu. Atbalsta intensitāte tiek noteikta atbilstoši GBER 25. panta 6. punkta noteiktām atbalsta intensitātēm apmērā no attiecināmajām izmaksām un to palielināšanas nosacījumiem.

(636) Programmas ietvaros plānots, ka atbalsts tiks piešķirts balstoties uz "Digitālā brieduma testa" rezultātiem, kura ietvaros tiks saņemtas rekomendācijas nepieciešamajām digitalizācijas investīcijām uzņēmumā.

(637) Inovāciju klastera ietvaros (reforma 5.1.1.2.i.) izveidotā projektu atlases padome vērtēs saņemtos projektus nosakot vai tie atbilst izvirzītajiem programmas mērķiem un lems par to apstiprināšanu vai noraidīšanu. Savukārt CFLA pieņems lēmumu par pētniecības projekta atbilstību valsts atbalsta normām.

(638) Projektu pieteikumi tiks vērtēti pēc šādiem kritērijiem:
a. atbilstība jaunu augstu tehnoloģiju līmeņa digitālo produktu un pakalpojumu kritērijiem;
b. atbilstība administratīvās atbilstības kritērijiem un valsts atbalsta nosacījumiem;
c. atbilstība RIS3 specializācijas jomas stratēģijai un tematiskajam uzsaukumam;
d. nedublēšanās ar citiem pētījumiem pasākuma ietvaros (t.sk. iepriekšējā plānošanas perioda projektiem);
e. projekta iesnieguma zinātniskā kvalitāte;
f. projekta rezultātu ietekme;
g. projekta īstenošanas iespējas un nodrošinājums;
h. veicamo investīciju lietderība un pamatotība.

(639) Investīcijas 2.2.1.3.i. ietvaros tiks sniegts **valsts atbalsts** atbilstoši GBER 25.pantam, kas pieļauj maksimālo atbalsta intensitāte rūpnieciskiem pētījumiem no 50% līdz 80%, eksperimentālai izstrādei no 25% līdz 60% vai tehniski ekonomiskai priekšizpētei no 50% līdz 70% atkarībā no uzņēmuma lieluma.

(640) **Investīcija 2.2.1.4.i. Finanšu instrumenti komersantu Digitālās transformācijas veicināšanai**

(641) Eiropas Komisijas 2020. gada ziņojums par Latviju norāda, ka Latvijas uzņēmumi nepietiekami izmanto digitālās transformācijas sniegtās iespējas. Kā viens no būtiskākajiem cēloņiem tiek minēts augsti kvalificētu speciālistu trūkums.

(642) Lielai daļai mazo, vidējo un lielo uzņēmumu nav spēju un intereses adaptēt jaunās tehnoloģijas, jo trūkst motivācijas, zināšanas, iespēju piekļūt finansējumam, profesionālas vadībzinību un digitālās prasmes. Arī informatīvajā ziņojumā par Latvijas dalību Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā (turpmāk - OECD ziņojums) "Going Digital in Latvia" uzsvērts, ka Latvija atpaliek no ES uzņēmumu īpatsvara ziņā, kas izmanto IKT - gan pamattehnoloģijas, gan specifiskās atbalsta tehnoloģijas un programmatūras (ERP/CRM).

(643) Lai uzlabotu komersantu digitalizāciju caur automatizētu vai robotizētu procesu ieviešanu, tādejādi sekmējot uzņēmuma produktivitāti ir nepieciešami lieli kapitālieguldījumi. Tāpat komersantiem ne vienmēr ir zināšanas, kādas iekārtas un procesi ir nepieciešami, lai ražošanas process būtu efektīvs un sniegtu maksimālo atdevi.

(644) Komersanta digitalizācijas vajadzības ietekmē dažādi faktori, piemēram, uzņēmuma lielums, darbības veids, darbības mērogs, uzņēmumu vadītāja digitalizācijas izpratne, uzņēmuma ambīcijas u.c. Lai ieguldījumi komersanta digitalizācijā būtu efektīvi un sasniegtu savu mērķi, komersantam būs nepieciešams veikt "Digitālā brieduma testu", kuru veiks Eiropas digitālais inovāciju centrs un izsniegs "Digitālo attīstības ceļa karti", pieļaujams, ka šādu atzinumu var sniegt arī starptautiski atzīti konsultanti. Šī testa rezultātā komersants saņems nepieciešamās rīcības plānu jeb "Digitālā brieduma testu", kurā iekļautas rekomendācijas par nepieciešamajām infrastruktūras investīciju vajadzībām uzņēmumam.

(645) Lai stimulētu saimnieciskās darbības veicējus pārskatīt līdzšinējos darbības procesus un tehnoloģiju izmantošanu un veicinātu komersantu digitālo transformāciju ir plānots izveidot finanšu instrumentu programmu – kombinētais aizdevums (ar granta elementu).

(646) Finanšu instrumenta mērķis ir veicināt uzņēmēju attīstību un apgrozījuma apjoma pieaugumu, atbalstot apjomīgas un uz produktivitātes pieaugumu vērstas investīcijas uzņēmējdarbības digitālās transformācijas rīkos, kas veicinātu 4.0 industriālās revolūcijas risinājumu ieviešanu ražošanas procesos un automatizētu vai robotizētu ierasti tradicionālās uzņēmējdarbības funkcijas.

(647) **Plānotās investīcijas:**

(648) Plānots atbalsts komersantu investīciju ieguldījumiem, kuru mērķis veikt uzņēmuma pāreju no tradicionāla vai novecojuša procesa un darbības uz vispārēju automatizāciju un robotizāciju caur digitalizācijas risinājumu ieviešanu. Nepieciešamās investīcijas uzņēmumiem tiks noteiktas EDIC izsniegtajā "Digitālās attīstības ceļa kartē". Pieļaujams, ka komersantu digitālā brieduma testu un "Digitālo attīstības ceļa karti" var veikt un izsniegt arī starptautiski atzīti konsultanti. Uzņēmuma digitalizācijas ietvaros tiek plānotas investīcijas, veicot

būtiskas pārmaiņas esošas uzņēmējdarbības vietas kopējā ražošanas vai pamatpakalpojuma sagatavošanas procesā, tai skaitā:

- Tradicionālo procesu digitalizācija uzņēmumos;
- industrijas 4.0 risinājumu iegādei un ieviešanai (paredzot, gan nepieciešamo iekārtas, gan programmatūras komponenti) atbilstoši uzņēmuma pamatdarbības nodrošināšanas specifikai, kā piemēram:
  - Lietu internets (Internet of things - IOT);
  - Mākslīgais intelekts (artificial intelligence - AI);
  - Mašīnmācīšanās (machine learning - ML);
  - Blokķēde (blockchain);
  - Lielie dati (big data);
  - Mākoņdatošana (cloud computing);
  - Augsta veiktspējas datošana (HPC);
  - Virtuālā realitāte (VR);
  - Paplašinātā realitāte (AR);
- 5G tīklā funkcionējošu sistēmu un iekārtu iegāde;
- datu uzglabāšanas risinājumi;
- uzņēmējdarbības procesu digitalizācijai nepieciešamo esošo ražošanas un citu iekārtu atjaunošana un efektivizēšana un jaunu iekārtu iegāde ;
- jaunu iekārtu iegāde IKT jomā, kas saistīts ar IKT produktu lietošanu ražošanas procesā
- vienā platformā darbojošos risinājumu vai sistēmu darbību izveidei un nodrošināšanai (platformu ekonomika).

(683) Programmas ietvaros netiks atbalstītas darbības, kas paredz:

- standarta biroja tehnikas/datortehnikas iegādi;
- esošas programmatūras un informācijas sistēmu atbalstam;
- esošo programmu papildināšanu ar jaunu funkcionalitāti lietotājiem;
- esošās programmatūras pielāgošanu;
- lietotāja dokumentācijas sagatavošanai.

(684) Pirms digitālā brieduma testa un "Digitālās attīstības ceļa kartes" izstrādes eksperti, kuri izvērtē uzņēmumu, paraksta neieinteresētības apliecinājumu, kurā norādīts, ka eksperts nav ieinteresēts un nav saistīts ar uzņēmumu. Tāpat ALTUM ir tiesīgs piesaistīt neatkarīgu ekspertu pieteikuma izvērtēšanai un tā atbilstībai digitalizācijas mērķim. Šādas darbības paredzētas, lai izvairītos no tā, ka finansējums tiek izmantots mērķiem, kas nav saistīti ar uzņēmumu digitalizāciju un eksperts darbojas neatkarīgi no uzņēmuma.

(685) Lai noteiktu uzņēmumu digitalizācijas vajadzības, EDIC piedāvās veikt digitālā brieduma testu, kurā tiek norādīts nepieciešamās darbības, lai nodrošinātu uzņēmuma digitālo transformāciju, izsniedzot uzņēmumam "Digitālo attīstības ceļa karti". Pieļaujams, ka digitālā brieduma testu un izsniegt "Digitālo attīstības ceļa karti" var arī starptautiski atzīti konsultanti. Lai nodrošinātu, ka "Digitālās attīstības ceļa karti" izstrādā eksperti, kas nav saistīti vai ieinteresēti ar potenciāli atbalstāmo komersantu, pirms tam tiks parakstīts neieinteresētības apliecinājums.

(686) Lai nodrošinātos, ka uzņēmums veiks visas "Digitālajā attīstības ceļa kartē" noteiktās darbības, izvērtējot aizdevuma pieteikumu ALTUM izskatīs visas norādītās darbības un ja aizdevums tiks pieprasīts tikai daļai no norādītā lūgs uzņēmumam uzrādīt, par kādiem līdzekļiem un vai tiks veiktas arī parējās

darbības. Aizdevums tiks izsniegts tikai pēc tam, kad tiks gūta pārliecība par to, ka tiks veiktas visas nepieciešamās darbības. Tāpat ALTUM ir teisīgs piesaistīt neatkarīgu nozares ekspertu projekta izvērtēšanai par tā atbilstību digitaizācijas mērķim.

(687) Minētajām darbībām programmas ietvaros plānots sniegt atbalstu finanšu instrumentu veidā (aizdevumus ar granta elementu). Lēmumu par aizdevuma izsniegšanu pieņem ALTUM, saņemot komersanta pieteikumu aizdevumam un EDIC vai starptautiski atzīta konsultanta izsniegto "Digitālās attīstības ceļa karti", kur tiek iekļautas darbības un procesi, kas jāveic uzņēmumam, lai tiktu veikta uzņēmuma digitalizācija, nepieciešamības gadījumā tiks piesaistīti ārējie eksperti atzinuma sniegšanai. Tāpat tiek izvērta projekta dzīvotspēja, biznesa plāns un atbilstība VGAR 14.panta nosacījumiem un tiks ievērotas 13.pantā noteiktās izslēgtās nozares.

(688) Aizdevumus tiek plānots līdz 75% no projekta attiecināmajām izmaksām, kur vismaz 25% no izmaksām ir uzņēmuma ieguldījums, kas ir brīvs no publiskā atbalsta. Aizdevums vienam uzņēmumam ir paredzēts no 100 000 EUR un maksimālā aizdevuma summa līdz 7 milj.EUR, kur aizdevuma termiņš tiek noteikts līdz 10 gadiem ievērojot nosacījumu, ka aizdevuma termiņš nepārsniedz investīcijai paredzēto ekspluatācijas ilgumu. Tāpat pēc aizdevuma izsniegšanas tiek paredzēts labvēlības periods līdz vienam gadam, kur pamatsummas maksājumi komersantam tiks uzsākti tikai pēc šī noteiktā perioda.

(689) Programmas ietvaros plānots, ka atbalsta granta daļa tiks piešķirta pēc 12 mēnešiem no projekta realizācijas un pēc izvirzīto nosacījumu, kas noteikti "Digitālās attīstības ceļa kartē" izpildes, samazinot aizdevuma pamatsummas apmēru līdz 35%, kur maksimālā granta summa ir noteikta 1 milj.EUR un atbalsta intensitāte nepārsniegs VGAR 14.pantā noteiktās maksimālās atbalsta intensitātes. Pēc projekta relizācijas un pozitīva atzinuma saņemšanas no EDIC vai starptautiski atzīta konsultanta, ka visi priekšnosacījumi, kas izvirzīti "Digitālās attīstības ceļa kartē" ir izpildīti, nepieciešamības gadījumā tiks piesaistīti ārējie eksperti atzinuma sniegšanai , ALTUM pieņem lēmumu par granta izmaksu un par izmaksāto granta daļu attiecīgi samazinot aizdevuma pamatsummu. Šāds atbalsta mehānisms izvēlēts, lai stimulētu saimnieciskās darbības veicējus pārskatīt līdzšinējos darbības procesus un tehnoloģiju izmantošanu un virzītos uz uzņēmumu digitalizāciju un automatizāciju.

(690) Investīcijas finansējums no ANM plāna ir plānots 45 143 000 EUR, papildus pieejamais finansējums līdz 65 000 000 EUR ALTUM piesaistītais finansējums un līdz 37 000 000 EUR piesaistītais privātais finansējums. Granta izmaksas plānots segt no ANM plāna finansējuma un daļa ANM plāna finansējuma un ALTUM līdzfinansējums tiks izmantots aizdevumu izsniegšanai.

(691) Programmas ietvaros nav plānoti ierobežojumi attiecībā uz uzņēmuma darbības nozari. Tāpat nav paredzēti ierobežojumi uzņēmuma lielumam – atbalsts paredzēts maziem un vidējiem komersantiem, vidējas kapitalizācijas un lielajiem komersantiem, kas potenciāli tiks sniegts saskaņā ar Komisijas regulu (ES) Nr. 651/2014 (2014. gada 17. jūnijs), ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu 14.pantu un tiks ievērotas 13.pantā noteiktās izslēgtās nozares.

(692) Atbalsta programma veicinās produktu ražošanas un pakalpojumu izstrādes procesu digitalizāciju, efektivitāti, kvalitātes nodrošināšanu, uzturēšanu, plānošanu, prognozēšanu un inovāciju, tādejādi sekmējot uzņēmuma produktivitāti, starptautisko konkurētspēju un eksportspēju. Rezultātā tiks efektivizēts ražošanas process, lai sasniegtu maksimālo atdevi.

(693) Investīcijas uzņēmumu digitalizācijā ne vienmēr ir tieši proporcionālas uzņēmumu produktivitātes kāpumam īstermiņā, taču nozīmē būtiskas priekšrocības vidējā termiņā un ilgtermiņā uzņēmumu ekonomiskās aktivitātes un konkurētspējas saglabāšanai un attīstības turpināšanai. COVID-19 krīzes radītai ietekmei uz uzņēmumu likviditāti un naudas plūsmu, nevajadzētu atturēt uzņēmumus veikt mērķtiecīgas investīcijas digitalizācijā, lai turpinātu procesu efektivizāciju, resursu optimizāciju, kā arī uzlabotu uzņēmuma sasniedzamību un integrāciju. Līdz ar to mērķtiecīgi ieguldījumi uzņēmumu digitalizācijai papildinās jau tirgū esošās ALTUM programmas. Demarkācija tiks nodrošināta projektu līmenī un nacionālajā regulējumā tiks paredzēti nosacījumi, lai tiktu ievērota plānotā programmas intensitāte un novērsti dubultfinansēšanas riski.

(694) ALTUM finanšu instruments uzņēmumu digitalizācijai un automatizācijai paredzēts kā papildinošs jau esošajām ALTUM finanšu instrumentu atbalsta programmām, kuru ietvaros var tikt finansēti arī uzņēmumu digitalizācijas risinājumi. ALTUM klientiem ir iespēja saņemt finansējumu garantiju, aizdevumu vai riska kapitāla ieguldījumu veidā projektiem, kas vērsti t.sk. uz digitalizāciju atkarībā no uzņēmuma lieluma, brieduma, darbības jomas un iecerētā digitalizācijas projekta apmēra. Programmas īstenošanai tiks izveidota ALTUM aizdevuma programma un tiks nodrošināta ieguldīto finanšu līdzekļu atkārtota izmantošana, tādā veidā nodrošinot ieguldīto investīciju ilgtspēju arī pēc ANM investīciju termiņa beigām.

(695) Investīciju programmas ietvaros plānotās aktivitātes attiecas uz investīciju kodu 010 (MVU digitalizācija (tostarp e-komercija, e-darījumi un uzņēmējdarbības procesi tīklā, digitālās inovācijas centri, "dzīvās laboratorijas", tīmekļa uzņēmēji un IKT jaunuzņēmumi, B2B)), kurš sniedz 100% pienesumu digitalizācijas mērķu sasniegšanai.

(696) **<u>Rādītāji</u>**

(697) Investīcijas rezultātu un ietekmes novērtēšanai ir noteikti divas mērķu rādītāju vērtības - atbalstīto uzņēmumu skaits un piesaistītās privātās investīcijas. Rādītāju mērķu vērtības ir noteiktas, ņemot vērā kopējo programmai paredzēto finansējumu (publisko, ALTUM un privāto līdzfinansējumu).

(698) **Atbalstīto uzņēmumu skaits** - rādītājs ir tieši saistīts ar programmas rezultātiem un tiek uzskaitīts, ņemot vērā starp ALTUM un komersantu noslēgto aizdevuma līgumu, paredzēts, ka investīcijas rezultātā tiks atbalstīti 133 komersanti (detalizēts pamatojums ANM plāna pielikumā).

(699) **Piesaistītās privātās investīcijas** - ņemot vērā, ka katram projektam tiek piesaistītas privātās investīcijas vismaz 25% apmērā, kas ir brīvas no valsts atbalsta, ņemot vērā vidējo aizdevuma summu un pieejamo publisko finansējumu tiek noteikts, ka piesaistītais privātais finansējums būs 37 milj.EUR

(700) Investīcijas 2.2.1.4.i. ietvaros tiks **sniegts valsts atbalsts** atbilstoši VGAR 14.pantam, un tiks ievērotas 13.pantā noteiktās izslēgtās nozares. "Digitālā brieduma testa" izmaksas potenciāli tiks sniegtas kā *de minimis* atbalsts.

(682) **Investīcija 2.2.1.5.i. Mediju nozares uzņēmumu digitālās transformācijas veicināšana.**

(683) Eiropas Komisijas 2020. gada 3. decembra rīcības plāns "Eiorpas plašsaziņas līdzekļi digitālajā desmitgadē" norādīts, ka ilgstošas problēmas, jo īpaši tirgus sadrumstalotība, ir vājinājušas Eiropas audiovizuālo un plašsaziņas līdzekļu nozari salīdzinājumā ar konkurentiem pasaulē. Koronavīrusa krīze šos vājos punktus ir saasinājusi, samazinoties reklāmas ieņēmumiem. Šobrīd lielu tirgus daļu iekaro tiešsaistes platformas ārpus Eiropas Savienības, un tas var apdraudēt ES plašsaziņas līdzekļu un audiovizuālās nozares stratēģisko autonomiju. Kas attiecas uz ziņu medijiem, īpašas bažas rada ieņēmumu sarukums, kam līdztekus vērojama dezinformācijas izplatīšanās tiešsaistē — šo parādību dēļ dažās Eiropas daļās rodas "ziņu tuksnesis", un tas rada īpašas bažas. Nozare kopumā arī nepietiekami ievieš digitālās tehnoloģijas. Eiropas Komisijas 2020. gada 3. decembra "Eiropas demokrātijas rīcības plāns" norādīts, ka tiešsaistes platformas var veikt gan mediju darbībai pielīdzināmas aktivitātes, gan arī darboties kā piekļuves nodrošinātāji ziņām tiešsaistē, vienlaikus uz tām netiek attiecināti ne nacionālie likumi, ne mediju profesionālie standarti. Mediju brīvība un mediju plurālisms ir ļoti svarīgi demokrātijai, kā arī tos aizsargā Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Brīvi un plurālistiski mediji ir tie, kuri spēj nodrošināt pie varas esošo atbildību un palīdz iedzīvotājiem pieņemt informācijā balstītus lēmumus. Sniedzot sabiedrībai ticamu informāciju, neatkarīgiem medijiem ir svarīga loma cīņā pret dezinformāciju un manipulācijām demokrātisku diskusiju ietvaros. Savukārt Eiropas Savienības Padomes 2020. gada 13. novembra secinājumos norādīts, ka par brīvas un plurālistiskas mediju sistēmas aizsargāšanu cita starpā ir norādīts uz nepieciešamību dalībvalstīm nodrošināt atbilstīgu un neatkarīgu satvaru valsts mediju vides ekonomiskai ilgtspējai, tostarp valsts atbalstu, lai atbalstītu atgūšanos no krīzes un tādējādi ilgtermiņā nodrošinātu plurālistisku mediju sistēmu. Tāpat ir uzsvērta nepieciešamība atbalstīt un stimulēt jaunu, ilgtspējīgu un sadarbīgu uzņēmējdarbības modeļu izstrādi, jo īpaši vietējiem, reģionālajiem un tradicionālajiem medijiem. Visbeidzot ir nepieciešams novērtēt vajadzību un iespējamos veidus, kā atvieglot mediju piekļuvi finansējuma iespējām nolūkā pārvarēt likviditātes trūkumu.

Investīciju mērķis ir veicināt mediju nozares digitālo transformāciju un veicināt mediju uzņēmumu darbības pielāgošanu atbilstoši mūsdienu mediju patēriņa tendencēm, tas ir, digitālā vidē. Vienlaikus ar atbalstu paredzēts vecināt mediju uzņēmumu konkurētspēju ar globāliem tirgus dalībniekiem un nodrošināt vietējā satura veidotāju ilgtspēju. Rezultātā paredzēts veicināt nozares, kas nepietiekami ievieš digitālās tehnoloģijas, digitālo transformāciju, tādējādi nodrošinot to ilgtspēju, kas nozīmē saglabāt plurālistisku mediju tirgu un stiprināt noturību pret dezinformāciju.

Tāpat ir paredzēts atbalstīt mediju nozarei nepieciešamo digitālo prasmju attīstības aktivitātes, lai nodrošinātu, ka mediju nozares speciālisti spēj mediju uzņēmējdarbībā ieviest digitālus risinājumus, pielāgot satura ražošanu atbilstoši digitālā laikmeta formātiem un auditorijas pieprasījumam un paradumiem, kā arī palīdzēt apgūt prasmes, kas ļaus veikt uzņēmējdarbību atbilstoši pastāvošajām tendencēm.

(684) Atbalsts procesu digitalizācijai būs pieejams arī bezpeļņas sektoram - biedrībām un nodibinājumiem.

(685) Atbalsts tiks sniegta saskaņā ar Komisijas 2011.gada 20.lēmumā (2012/21/ES) par LESD 106.panta 2.punkta piemērošanu par valsts atbalsta attiecība uz

kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem attiecībā uz dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi apmērs un intensitāte vienam komersantam vai nodarbinātajam un cits nepieciešamais apraksts.

(686) Atbildīgā iestāde par mediju nozares digitālās transformācijas pāsākumu ieviešanu ir KM

(687) Atbalsts var tikt piešķirts šādām aktivitātēm:

i. procesu digitalizācija;
ii. digitālo prasmju attīstība;
iii. procesu digitalizācijai nepieciešamo rīku iegāde vai atjaunināšana un modernizēšana;
iv. procesu digitalizācijai nepieciešamo programmatūras un plānošanas risinājumu iegāde;
v. procesu efektivizēšana un izmaksu samazināšana uz digitālās transformācijas rēķina;
vi. datu uzglabāšanas risinājumi/pakalpojumi;
vii. procesu digitalizācijai nepieciešamo mākslīgā intelekta risinājumu iegāde;
viii. jebkuru citu ar IKT produktiem, tehnoloģijām vai procesiem saistītu uzlabojumu veikšana, kas nepieciešami digitalai transformācijai.

(688) Programmas ietvaros plānotās aktivitātes attiecas uz digitālo investīciju kodu, kas sniedz 100% pienesumu digitalizācijas mērķu sasniegšanai: 010 (MVU digitalizācija (tostarp e-komercija, e-darījumi un uzņēmējdarbības procesi tīklā, digitālās inovācijas centri, "dzīvās laboratorijas", tīmekļa uzņēmēji un IKT jaunuzņēmumi, B2B)). Atlases un atbalsta pieteikuma izvērtēšanas procesu vadīs un pārskatīs CFLA kopā ar neatkarīgajiem individuālu nozares ekspertiem, kas veidos komisiju, kura izvērtēs saņemtos pieteikumus, lai konstatētu, vai atbalsts pieteikums kvalificējas procesu digitalizācijai attiecīgajā nozarē un atbilst konkrētās aktivitātes mērķiem

(689) **Reformu un investīciju virziens Nr.2.3. Digitālās prasmes**

(690) **Reforma 2.3.1.r. Ilgtspējīgas un sociāli atbildīgas atbalsta sistēmas pieaugušo izglītībai attīstība.**

(691) Mērķis*:*

(692) Reformas mērķis ir izveidot un normatīvajā bāzē nostiprināt ilgspējīgu un sociāli atbildīgu atbalsta sistēmu pieaugušo izglītībai un līdz 2023.gada beigām normatīvajā bāzē nostiprināt kritērijus un kārtību uzņēmumu (jo īpaši MVU) stimulēšanai un pienākumiem izglītot savus darbiniekus un plašāku iespēju un tiesību radīšanai nodarbinātajiem piedalīties izglītībā. Reformas tiešais rezultāts ir valsts līmeņa atbalsta sistēmas izveide ar mērķi palielināt iedzīvotāju līdzdalību pieaugušo izglītībā, tai skaitā, apmaksātā darba laika ietvaros. Reformas rezultāts pozitīvi ietekmēs arī iedzīvotāju iespējas apgūt digitālās prasmes, tādēļ ANM plāna ietvarā šī reforma ir atspoguļota kontekstā ar plānotajām investīcijām profesionālo digitālo prasmju attīstībai.

(693) Reformas ietvarā ietilpstošo normatīvo regulējumu plānots izstrādāt līdz 2023.gada beigām, izmantojot OECD ekspertīzi Eiropas Komisijas Tehniskā atbalsta instrumenta projekta ietvaros. Darbinieku un darba devēju tiesību un pienākumu nostiprināšana normatīvajā ietvarā ļaus izveidot pamatu iecerētajai

sistēmai, kas nodrošinās nodarbinātajiem tiesības ar noteiktu regularitāti papildināt savas zināšanas, savukārt darba devējiem radīs gan pienākumus nodarbināto prasmju attīstības nodrošināšanai gan arī definēs darba devēju tiesības šajā procesā, kā arī izveidos tiesisko ietvaru valsts budžeta investīciju piesaistei darba devēju atbalstam.

(694) Izmantojot ANM plāna finansējumu un Kohēzijas politikas finansējumu ir paredzēts arī sagatavot jaunas pieejas pieaugušo izglītības procesa organizēšanai un īstenot to pilotprojektus, attīstot individuālo mācību kontu (IMK) pieeju indivīda vajadzībās balstītas pieaugušo izglītības nodrošināšanai un Prasmju fondu pieeju uzņēmumu un nozaru vajadzībās balstītai pieaugušo izglītībai un nozarēm nepieciešamo prasmju attīstībai.

(695) Kontekstā ar jauniem atbalsta instrumentiem ir paredzēts pilnveidot arī kopējo prasmju pārvaldības sistēmu, uzlabojot sadarbību starp prasmju piedāvāšanā iesaistītajām institūcijām. Saskaņā ar Pieaugušo izglītības pārvaldības modeļa ieviešanas plānu 2016.–2020. gadam[48] ir izveidots pieaugušo izglītības pārvaldības modelis (turpmāk – modelis), lai novērstu pieaugušo izglītības sadrumstalotību, atsevišķu institūciju rīcības nesaskaņotību un informācijas nepietiekamību pieaugušo izglītības plānošanai un ietekmes novērtēšanai. Laika posmā līdz 2027.gadam tiks turpināta pieaugušo izglītības plānošanā un īstenošanā iesaistīto institūciju sadarbības uzlabošana un pilnveidošana. Pieaugušo izglītības pārvaldībā tiks identificētas un novērstas būtiskās nepilnības un funkciju dublēšanās, vienotas pieaugušo izglītības sistēmas pārvaldības ietvaros tiks stiprināta pieaugušo izglītībā iesaistīto pušu koordinēta sadarbība valsts, reģionālā un vietējā mērogā, stiprinot sadarbību ar nozarēm, t.sk. darba tirgus pieprasījumā balstītā pieaugušo izglītības piedāvājuma noteikšanā Pieaugušo izglītības pārvaldības padomes ietvaros, nodrošinot dažādu institūciju īstenoto pasākumu sinerģiju un papildinātību, kā arī stiprinot pieaugušo izglītības koordinatoru tīklu, t.sk. sniedzot metodisko atbalstu pieaugušo izglītības koordinatoriem.

(696) Reformu pasākumu kopumam ir jānodrošina Izglītības attīstības pamatnostādnēs 2021.-2027.gadam noteiktā mērķa par vismaz 12% pieaugušo iedzīvotāju līdzdalības pieaugušo izglītībā sasniegšanu.

(697) Informāciju par valsts atbalstu reformas 2.3.1.r. ietvaros skatīt pie reformas investīcijām.

(698) **Investīcija 2.3.1.1.i.: Augsta līmeņa digitālo prasmju apguves nodrošināšana**

(699) Investīciju mērķis ir turpmākajos sešos gados ievērojami palielināt speciālistu skaitu ar augsta līmeņa digitālajām prasmēm (DESI 3.-5.līmenis), kas spēj pielietot augstās tehnoloģijas zināšanu un tehnoloģiju ietilpīgu jaunu produktu un pakalpojumu attīstībai dažādās nozarēs, tādējādi sekmējot Latvijas viedās specializācijas stratēģijas īstenošanu un industriālo pāreju, t.sk. ekonomikas izaugsmi pēckrīzes situācijā, kā arī sekmējot Latvijas lomas nostiprināšanos reģionā augsta līmeņa IKT speciālistu sagatavošanā. Reformas mērķa auditorija ir privātā un publiskā sektora speciālisti, akadēmiskais un zinātniskais personāls un studenti.

[48] Pieaugušo izglītības pārvaldības modeļa ieviešanas plānu 2016.-2020. gadamshttp://likumi.lv/ta/id/281992-par-pieauguso-izglitibas-parvaldibas-modela-ieviesanas-plans-2016-2020-gadam

(700) Profesionālu un pārdomātu pakalpojumu digitalizācija ir viens no stūrakmeņiem sabiedrības un ekonomikas digitālās transformācijas veicināšanai, tāpēc nepieciešamas stratēģiskas investīcijas digitālajās prasmēs pakalpojumu un sistēmu veidošanā. Komisijas iniciatīvās un Digitālas Eiropas programmā uzsvērta digitālās transformācijas pieaugošā nozīme un iespējas, kas nekavējoties piemērojamas, lai celtu uzņēmumu un valsts pārvaldes produktivitāti, pārorientāciju, eksportspēju un konkurētspēju tirgū, kā arī datos balstītu lēmumu pieņemšanu un paātrinātu informācijas pieejamību, pēc iespējas veicinot proaktīvu rīcību, testējot, izvērtējot un pielāgojot iespējas procesā. Pasaules Ekonomikas Foruma 2020. gada pētījumā "Jobs of Tomorrow Mapping Opportunity in the New Economy" ir secināts, ka tuvāko gadu laikā vispieprasītāko profesiju augšgalā būs tādas profesijas kā datu analīze, datu zinātne, mašīnmācīšanās speciālisti, tāpat arī programmētāji un digitālās transformācijas speciālisti. Lielā pieprasījuma dēļ šīs profesijas nākotnē ir uzskatāmas par augstas pievienotās vērtības profesijām, tādēļ ir jāsper nepieciešamie soļi, lai Latvijā būtu vairāk šādu profesiju pārstāvji. IKT nozarei ir horizontāla ietekme uz pārējām tautsaimniecības nozarēm un īpaši stimulējoša ietekme uz nozarēm ar inovāciju potenciālu, arvien plašāk pielietojot IKT risinājumus arī citās nozarēs, kam nepieciešams kvalificēts darbaspēks[49].

(701) Investīcijas plānotas **augsta līmeņa digitālo prasmju mācību moduļu/kursu** izstrādei un īstenošanai, kā arī saistīto pētniecības un attīstības (P&A) aktivitāšu īstenošanai jomās ar augstu komercializācijas un eksporta potenciālu augsto tehnoloģiju vērtību ķēdēs. Mācību un saistīto P&A programmu mērķa auditorija ir uzņēmumu speciālisti, akadēmiskais un zinātniskais personāls un studenti. Integrētā mācību un pētniecības programma sniegtu būtisku ieguldījumu Kvantu IKT ekselences centra, HPC ekselences centra un Valodu tehnoloģiju ekselences centra izveidē.

(702) Detalizētus investīciju programmas ieviešanas nosacījums plānots izstrādāt, saskaņot un apstiprināt 2021.gadā. Augsta līmeņa digitālo prasmju programmai ir izstrādāti sākotnējie ideju priekšlikumi no akadēmiskā un industrijas sektora, kā arī ir identificētas labas sadarbības iestrādnes ar industriju un starptautiskai sadarbībai pētniecībā. Investīcijas augsta līmeņa prasmēs plānotas integrēti ar investīcijām pētniecībā un inovācijās, jo pētniecība veido pamatu prasmēm un izcilībai. Investīcijas plānots novirzīt ierobežotas projektu atlases veidā augstākās izglītības institūciju un zinātnisko institūciju kopprojektiem, nodrošinot gan atbilstošu mācību piedāvājumu, gan pētniecības komponentes īstenošanu kvantu tehnoloģijās, augstas veiktspējas skaitļošanā un valodu tehnoloģijās, kā arī nodrošinot IKT satura plašāku integrēšanu dažādu jomu studiju saturā. Investīciju projektu īstenošanai tiks izvirzītas augstākās izglītības un zinātniskās institūcijas, kurās ir uzkrāta un attīstīta atbilstoša pētniecības izcilības un zināšanu bāze, tai skaitā sadarbība ar industriju un starptautiska sadarbība pētniecībā, minētajās jomās.

(703) Atbalsts kā mācību saņēmējiem būs pieejams arī bezpeļņas sektoram - biedrībām, nodibinājumiem un sociālajiem uzņēmumiem sociālo pakalpojumu attīstībai.

[49] Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam projekts, 25.lpp

(704) Augsta līmeņa digitālo prasmju attīstībā nozīmīga loma ir starptautiskajai dimensijai, kas ir viens no priekšnosacījumiem investīciju projektu izvirzīšanā, gan arī īstenošanā, piemēram, jau esošas pārrobežu sadarbības minētajās jomās, dalība programmā "Apvārsnis 2020", starptautiskos pētniecības projektos un partnerībās, mērķtiecīga un labai starptautiskai praksei atbilstoša institūcijas virzība uz pētniecības datu atvēršanu un Latvijas iekļaušanos Eiropas Atvērtajā zinātnes mākonī u.c. Investīcijas rezultātā tiks piesaistīti un sagatavoti pasniedzēji, sagatavoti mācību moduļi/ kursi un infrastruktūra progresīva līmeņa digitālo prasmju pasniegšanai, tiks veikta apmācība, lai palielinātu šīs prasmes un kompetences apguvušo speciālistu skaitu un sekmētu šo prasmju pielietojumu, tai skaitā iesaistoties jaunās partnerībās un attīstot starptautisko pētniecību, kā arī piesaistot augsta līmeņa ārvalstu speciālistus gan kā mācībspēkus, gan pētniekus. Investīcija veicinās Latvijas iekļaušanos Eiropas Vienotajā izglītības un zinātnes telpā.

(705) Būtiskākie riski investīciju ieviešanai saistāmi ar cilvēkresursu pietiekamību un pieejamību - pietiekams skaits augsta līmeņa speciālistu, kas spētu nodrošināt mācību pasniegšanu augstā kvalitātē, kā arī pietiekams skaits uzņēmumu speciālistu, kas būtu ieinteresēti šādu mācību apguvē un iegūto zināšanu praktiskā piemērošanā savu uzņēmumu transformācijai, produktu un pakalpojumu portfeļa attīstībai. Lai mazinātu šo risku, tiks savlaicīgi apzināti nepieciešamie mācībspēki, tostarp iespēju robežās veicināta ārvalstu speciālistu piesaiste. Plānots, ka nozīmīgu ieguldījumu sniegs arī tie augstskolu un zinātnisko institūtu speciālisti, kas ar ES fondu atbalstu vai pētniecības sadarbības ietvaros ir pilnveidojuši vai pilnveido augsta līmeņa prasmes starptautiskā mērogā, attiecīgi nodrošinot iegūto zināšanu pārnesi Latvijas izglītības sistēmā un uzņēmējdarbības vidē. Plānots, ka uzņēmumu motivāciju iesaistīties šajā programmā veicinās saistītās investīcijas uzņēmumu digitalizācijā.

(706) <u>Darbu apjoms:</u>

(707) Investīcijas mācību un saistīto P&A aktivitāšu, tai skaitā saistītās pētniecības infrastruktūras izveidei plānotas trīs jomās - kvantu tehnoloģijās, augstas veiktspējas skaitļošanā un valodu tehnoloģijās, par kopējo finansējumu 17,5 milj. euro. Finansējums paredzēts mācību moduļu izstrādei, kas apvieno klātienes mācības un tiešsaistes vidi, pasniedzēju sagatavošanai, mācību materiālu, resursu, rīku un digitālo platformu izveidei vai iegādei, inovāciju attīstības pasākumu un mācību īstenošanai, tostarp starptautiskiem darbsemināriem, vasaras skolām, starpnozaru mobilitātei, kā arī investīcijas saistīto P&A aktivitāšu īstenošanai, tostarp piesaistot ārvalstu speciālistus un zinātniekus. Pētniecības rezultāti veidos studiju moduļu saturisko bāzi, tai skaitā materiālus studiju moduļu sagatavošanai, piemēram, valodu tehnloģijās tekstu un runas korpusus, valodas resursus un rīkus. Studiju moduļi ir paredzēti iekļaušanai bakalaura, maģistra, doktora līmeņa studiju programmās visās izglītības tematiskajās grupās, kā arī pieaugušo izglītības programmās uzņēmumos nodarbinātajiem speciālistiem un citiem interesentiem ar atbilstošu zināšanu bāzi.

(708) Investīcijas 2.3.1.1.i ietvaros tiks vērtēta nepieciešamība sniegt valsts atbalstu finansējuma saņēmēju līmenī atbilstoši GBER 25. pantam un 26.pantam. Paredzēts, ka augsta līmeņa mācības nodrošinās atvasinātas publiskas personas -

valsts augstākās izglītības institūcijas sadarbībā ar zinātniskajām institūcijām. Tāpat arī plānotās P&A darbības īstenos iepriekš minētās institūcijas, atsevišķos gadījumos kā partnerus piesaistot nozares uzņēmumus.

(709) **Investīcija 2.3.1.2.i. Uzņēmumu digitālo prasmju attīstība**

(710) Digitālo prasmju trūkums ir pamata cēlonis zemai digitālo tehnoloģiju integrācijai uzņēmumos un nepietiekamam e-komercijas apjomam. Covid-19 radītās pandēmijas laikā pieauga e-komercijas apjoms, un sagaidāms, ka tās nozīme saglabāsies un turpinās pieaugt. Viens no lielākajiem šķēršļiem, kas kavē uzņēmumus izmantot digitalizācijas iespējas ir digitālo prasmju trūkums. Saskaņā ar DESI indeksu (2020) Latvijā pamata digitālās prasmes ir tikai 43% iedzīvotāju (ES vidēji – 68%), bet augstākas prasmes ir 24% (ES vidēji – 33%). Šie rādītāji ir cieši saistīti ar MVK spēju izmantot e-komercijas risinājumus. Latvijā tikai 11% MVK veic e-komerciju. Tāpat EK 2020. gada ziņojumā par Latviju norādīts, ka gandrīz pusei uzņēmumu, kas vēlējušies nolīgt IKT speciālistus, ir bijušas grūtības tos atrast. Arī uzņēmumu īpatsvars, kas nodrošina nodarbinātajiem IKT prasmju apmācības (17,7%), atpaliek no ES vidējā (23,9%), un kopumā Latvijā tikai 1,7% nodarbināto ir IKT speciālisti, kamēr ES vidēji tie ir 3,9%. Saskaņā ar ES "Women in Digital scoreboard 2020" Latvija ieņem 16.vietu ar 51,8 punktiem no 100 (ES vidējais rādītājs - 54,5). Latvijā šobrīd 36,5% no kopējā IKT speciālistu skaita ir sievietes (ES vidējais rādītājs - 17,7%), nodrošinot veiksmīgu pamatu dzimuma līdzsvara sasniegšanai IKT speciālistu vidū.

(711) Digitālo prasmju problēma uzņēmumos ir iedalāma trīs daļās:

i. **Īpašnieki/vadība**, kas zināšanu, resursu vai informētības trūkuma dēļ neatbalsta sava uzņēmuma darba procesu digitalizāciju vai savas komandas mācības digitalizācijas virzienā;

ii. **nodarbinātie**, kam nav pietiekamu zināšanu un iemaņu IKT nozarē vai uzņēmējdarbības un sociālo prasmju, lai piedāvātu un veiktu iniciatīvas sava darba pienākumu ietvaros vai uzņēmuma attīstībai ar digitalizācijas palīdzību, kā arī, lai attīstītu savu turpmāko karjeru vai veiktu pārkvalifikāciju ar mērķtiecīgu un stratēģisku zināšanu papildināšanu.

iii. **pieejamas mācības**, kuru saturs, pasniegšanas forma un pieeja ir lielākoties novecojusi, un pieprasa digitalizēšanu, turklāt, parasti IKT mācības ir vērstas uz tehnisku prasmju attīstību, nevis uz inovatīvu domāšanu, kā šīs prasmes pielietot uzņēmējdarbībā.

(712) Investīciju ietvaros paredzēta Latvijas komersantu digitālo prasmju attīstība, ceļot kvalifikāciju aktuālāko digitālo rīku un sistēmu apguvē. Investīcija ļaus uzlabot uzņēmēju un nodarbināto digitālās prasmes, radot iesēju izmantot e-komercijas iespējas eksporta palielināšanai, un pirmais solis šo rādītāju uzlabošanai ir uzņēmumos nodarbināto digitālo prasmju uzlabošana vismaz pamatlīmenī un arī augstākā līmenī, atbilstoši uzņēmuma attīstības plāniem,uzņēmumiem izmantojot digitālo risinājumu potenciālu, lai palielinātu eksportspēju un konkurētspēju. Vienlaikus digitālo prasmju attīstība arī mazinās krīzes ietekmi uz nodarbinātību. Investīcija dos ieguldījumu arī Eiropas pamatiniciatīvā "Pārkvalifikācija un kvalifikācijas celšana" (*re-skill and up-skill*).

(713) Balstoties uz uzņēmuma novērtējumu un identificētajām vajadzībām, uzņēmumu darbiniekiem tiks nodrošinātas pamata, vidēja un augsta līmeņa digitālo pārvaldības prasmju apmācības, kas ietver zināšanu apguvi ar mērķi veicināt uzņēmumu eksportspēju caur darbinieku prasmju pilnveidošanu mūsdienīgu digitālo analītikas un e-komercijas rīku, sistēmu un programmatūru izmantošanā.

(714) Mācības tiks īstenotas EDIC sadarbībā ar nozaru asociācijām un izglītības iestādēm piecos Latvijas plānošanas reģionos, iesaistoties esošajiem Reģionālajiem uzņēmējdarbības centriem, turpinot 2014.-2020. gada plānošanas periodā izveidoto modeli, nodrošinot iegūto prasmju un zināšanu atbilstību darba tirgus vajadzībām. EDIC ietvaros tiks nodrošinātas: Kiberdrošība, Mākslīgais intelekts vai Augsta veiktspējas datošana. Savukārt Latvijas reģionos pieejamais mācību saturs primāri iekļaus sekojošās jomas:

- Informācijas uzglabāšana internetā;
- Tīmekļvietņu/ sociālo portālu izmantošanu;
- Programmatūras konfigurācija;
- Pārdošana tiešsaistē;
- Mācību apguve tiešsaistē;
- Attēlu, video vai audio apstrāde;
- Prezentāciju sagatavošana;
- Pamata programmēšanas prasmes.

(715) Papildus, plašākai uzņēmumu nodarbināto iesaistei, tiks īstenoti plašpieejas tiešsaistes mācību kursi (Massive Open Online Courses - MOOC), kas sniegs iespēju iegūt neformālo izglītību, neatkarīgi no ģeogrāfiskās lokācijas, bez nepieciešamības izpildīt kādus formālas un iestāšanās/reģistrēšanās prasības. MOOC kursi piedāvā brīvu piekļuvi un var uzturēt praktiski neierobežotu dalībnieku skaitu. Virtuāls MOOC formāts arī nodrošina iespēju atrisināt komunikācijas problēmu, kad lektora komunikācijas un prezentēšanas prasmes apgrūtina informācijas uztveri un klausītāju ieinteresētību, jo satura veidotājiem nav jābūt arī prezentētājam – šo lomu var pildīt, piemēram, komunikācijas eksperts. MOOC tipa kursu plānotās apmācāmās jomas ietver:

- UX/UI pamati;
- E-komercijas izstrāde;
- datu analīze un vizualizācija;
- datubāžu izstrāde un uzturēšana;
- programmēšana;
- biznesa inteliģences sistēmu izstrāde

(716) Investīcija paredzēta zināšanu līmeņa celšanai digitālo pamatprasmju (un virs pamatprasmju līmeņa, atkarībā no uzņēmuma specifikas, t.sk. prasmes, kas sekmētu eksporta veicināšanu) apgūšanai uzņēmumos, augsta līmeņa digitālās pārvaldības prasmju attīstīšanai uzņēmumu vadības līmenī un digitālo tehnoloģiju izmantošanai dažādos uzņēmējdarbības procesos.

(717) Investīciju pasākumi tāpat paredz dzimumu nevienlīdzības mazināšanu IKT sektorā, paredzot vienlīdzīgu dzimumu iesaisti apmācībās, tādējādi veicinot sieviešu īpatsvaru starp IKT nozarē nodarbināto kopskaita.

(718) Programmas ietvaros plānots sniegt atbalstu ar maksimalo intensitāti līdz 70% no projekta attiecināmajām izmaksām. Programmas ietvaros plānots, ka atbalsts tiks piešķirts balstoties uz "Digitālā brieduma testa" rezultātiem, kura rezultātā tiks saņemtas rekomendācijas nepieciešamajām digitalizācijas investīcijām uzņēmumā.

(719) Investīciju pasākumi neparedz noteikt ierobežojumus pēc darbības nozares, nosakot, ka tiks atbalstītas tai skaitā tādās nozarēs strādājošie komersanti kā mediji un reklāmas industrija, mežsaimniecība, ražošana, u.c.. Savukārt, digitālo prasmju apmācību pakalpojumu sniedzēji tiks iepirkti atklātā, pārredzamā un nediskriminējošā procedūrā.

(720) Investīcijas 2.3.1.2.i. ietvaros plānotas aktivitātes attiecas uz 108 investīciju kodu – atbalsts digitālo prasmju attīstībai, kas sniedz 100% pienesumu digitalizācijas mērķu sasniegšanai. Investīciju pasākumu kopums nodrošina apmācības nodarbinātajiem digitālo pamatprasmju un vēlāk augstāka līmeņa digitālo prasmju apguvei.

(721) Investīcijas 2.3.1.2.i. ietvaros gala saņēmēju līmenī tiks **sniegts valsts atbalsts** atbilstoši GBER 31.pantam, nepieciešamības gadījumā - de minimis. Lauksaimniecības sektorā investīcijas tiks sniegtas atbilstoši Lauksaimniecības grupu atbrīvojuma regulai (ABER) 21.pantam. Mežsaimniecības sektorā saskaņā ar ABER 38.pantu. Zivsaimniecības un akvakultūras sektorā saskaņā ar Zivsaimniecības un akvakultūras atbrīvojuma regulu (FIBER).

(722) **Investīcija 2.3.1.3.i Pašvadītas IKT speciālistu mācību pieejas attīstība**

(723) Lai arī Latvija sekmīgi sagatavo IKT absolventus: ir bijis pastāvīgs pieaugums, kas krietni pārsniedz ES vidējo rādītāju (līdz 5 % no visiem absolventiem salīdzinājumā ar 3,6 % ES), tomēr IKT speciālistu skaits nodarbināto struktūrā vēl aizvien ir nepietiekams, jo 2020.gadā IKT speciālisti veidoja tikai 1,7% no nodarbināto kopskaita.

(724) Tādēļ ANM investīciju ietvaros paredzēts izveidot jaunu pieeju IKT speciālistu sagatavošanai, izveidojot pašvadītas IKT mācīšanās skolas mācību vidi un līdz 2027.gadam izglītojot vismaz 600 jaunus IKT speciālistus. Tāpat paredzētas investīcijas jau izveidoto ārpusformālās izglītības IKT speciālistu sagatavošanas iniciatīvu mērogošanai, īpaši atbalstot sieviešu iesaisti IKT darbam, intensīvu mācību īstenošanai cilvēkiem, kas vēlas mainīt karjeru un apgūt nepieciešamās iemaņas darbam IT jomā. Šādi plānots līdz 2026.gada beigām papildus iesaistīt mācībās ap 400 personām.

(725) ANM plāna investīcijas pašvadītās IKT mācību pieejas attīstībā papildinās Kohēzijas politikas investīcijas formālās izglītības mācību vides un mācību procesa digitalizācijā, IKT jomas mācību priekšmetu, mācību/studiju kursu un moduļu un studiju programmu īstenošanas attīstībā, lai ar daudzveidīgām izglītības pieejām sasniegtu Latvijas politikas plānošanas dokumentos izvirzītos mērķus attiecībā uz IKT speciālistu, t.sk. sieviešu, īpatsvara sasniegšanu nodarbināto struktūrā.

(726) Investīcijas 2.3.1.3.i. ietvaros gala saņēmēju līmenī **plānots sniegt valsts atbalstu** atbilstoši GBER 31.pantam, nepieciešamības gadījumā - de minimis.

(727) Investīcija 2.3.1.4.i. **Individuālo mācību kontu pieejas attīstība un pilotēšana, prasmju pārvaldības attīstībai, t.sk. pašmācību pieejas attīstība un globālo resursu pieejamības nodrošināšana**

(728) Investīcijas 2.3.1.4.i. mērķis ir attīstīt un aprobēt Latvijas kontekstam atbilstošu individuālo mācību kontu (IMK) konceptu, lai stimulētu pieaugušo dalību izglītībā, it īpaši, digitālo prasmju apguvē, kā arī padarīt Latvijas izglītības sistēmai pieejamus pasaules labākos digitālos mācību līdzekļus, izmantojot specializētu augstas kvalitātes mašīntulkošanas un citu mākslīgā intelekta tehnoloģiju risinājumu, iesaistot izglītības ekspertus lokalizētā satura validācijā un adaptācijā.

(729) Saskaņā ar OECD aplēsēm, 2025.gadā, neatkarīgi no profesionālās darbības, 90% darba vietu būs nepieciešamas digitālās prasmes. Digitālo prasmju mācību vajadzības ir daudzveidīgas un dažādas, tuklāt tās mainās atkarībā no prasmju līmeņa un izmantošanas iespējām, profesijas, darba vietas, darba devēja, nozares. Arī mācību piedāvājums tirgū ir plašs, t.sk. ietverot tiešsaistes mācību platformu piedāvājumu. Līdz ar to mācību pieprasījuma/piedāvājuma organizēšana ir jāturpina pilnveidot un radīt mūsdienu situācijai atbilstošus prasmju vadības instumentus. IMK koncepta izstrādei ir nepieciešams noteikt atbalsta saņemšanas apjomu, kritērijus un izglītības pakalpojumu sniedzēju atlases kritērijus, izstrādāt IMK vadības un administrēšanas procesus, attīstīt un aprobēt pavadošos pakalpojumus (piem., informēšana un konsultēšana), attīstīt datu uzkrāšanas par dalību un iznākuma rezultātiem sistēmu (iespēju robežās uz esošās sistēmas bāzes vai iestrādājot jaunu), kā arī nodrošināt atbilstoša mācību piedāvājuma īstenošanu.

(730) Investīcijas ietvaros daudz lielāka uzmanība tiks pievērsta plašpieejas tiešsaistes mācību kursu un pašmācības materiālu digitālā formātā piedāvājuma paplašināšanai, veidojot šim nolūkam atbilstošu tehnoloģisko vidi un īstenojot šādu mācību popularizēšanas pasākumus kopsakarībā ar kopējo prasmju pārvaldības un vadības pieejas attīstību iedzīvotājiem. IZM plāno papildinoši Kohēzijas politikas investīcijām ANM plāna investīciju ietvaros uzlabot un nostiprināt prasmju pārvaldības pieeju, koordinējot mācību vajadzību apzināšanu, piedāvājuma veidošanu un īstenošanu, kā arī mācību rezultātu uzkrāšanu un analīzi, kā arī attīstīt pašmācības piedāvājuma plašāku izmantošanu, tai skaitā starptautisko izglītības resursu pieejamību.

(731) **Reforma 2.3.2.r. Digitālās prasmes sabiedrības un pārvaldes digitālajai transformācijai**

(732) Mērķis:

(733) Reformas mērķis ir izveidot, normatīvajā bāzē nostiprināt un ieviest vienotu ietvaru digitālo pamata prasmju novērtēšanai, mācību vajadzību identificēšanai, plānošanai un novērtēšanai, t.sk. atbilstoši DigComp2.1. sistēmai. Plānots, ka atbilstoši normatīvie akti tiek izstrādāti līdz 2023.gadam.

(734) Ņemot vērā, ka 2014.-2020.gada periodā ir pārskatīts vispārējās izglītības saturs un digitālas kompetences ir nostiprinātas valsts vispārējās izglītības standartos kā sasniedzamie rezultāti, tāpat arī īstenojot profesionālās izglītības satura reformu un izstrādājot profesiju standartus un profesiju kvalifikācijas prasības Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktrūras 1.-4.līmenim tajās tiek noteiktas arī prasības uz digitālo kompetenču apguvei, secīgi tiek plānots pārskatīt arī valsts augstākās

izglītības standartus (augstākās akadēmiskās izglītības valsts standarts un augstākās profesionālās izglītības valsts standarts) un nosakot sasniedzamos studiju rezultātus digitālo kompetenču apguves jomā, tādējādi nodrošinot ka sasniedzamie mācību rezultāti digitālo kompetenču apguvē ir noteikti visos Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras līmeņos, tie ir savstarpēji saskaņoti un nodrošina nepieciešamo ietvaru visu līmeņu un veidu izglītības programmu izstrādei un īstenošanai.

(735) Reformas rezultāts tiks izmantots gan formālās izglītības mācību satura plānošanā un attīstībā, gan uzlabos pieaugušo iedzīvotāju digitālo prasmju attīstībai paredzēto pasākumu plānošanu un īstenošanu, ļaus precīzāk novērtēt iedzīvotāju mācību vajadzības un veidot labāku pieaugušo izglītības politiku attiecībā uz digitālo prasmju apguvi.

(736) Reforma dod ieguldījumu un ir savstarpēji papildinoša ar investīciju virzienu "Uzņēmēju digitālās prasmes:", kas paredz investīcijas uzņēmēju vispārējo digtiālo prasmju paaugstināšanai, kā arī investīciju virzienu augsta līmeņa digitālo prasmju attīstībai un IKT speciālistu skaita palielināšanai.

(737) Informāciju par valsts atbalstu reformas 2.3.2.r. ietvaros skatīt pie reformas investīcijām.

(738) **Investīcija 2.3.2.1.i. Digitālās prasmes iedzīvotājiem t.sk. jauniešiem**

(739) Eiropas semestra Latvijas ziņojums 2019/2020 konstatē zemu digitālo prasmju līmeni visos digitālo prasmju līmeņos. Latvijā saglabājas relatīvi augsti nabadzības vai sociālās atstumtības rādītāji, proti, 2017. gadā Latvijas nabadzības riskam bija pakļauti 543 tūkstoši jeb 28,4% iedzīvotāju.[50] Statistikas dati rāda, ka personu skaits, kas pakļauti sociālās atstumtības riskam pēdējos gadus, ir palielinājies - proti, 2015. gadā Latvijas nabadzības riskam bija pakļauti 424 tūkstoši jeb 21,8% iedzīvotāju.[51] Šī personu grupa nespēj iekļauties sabiedrībā nabadzības, nepietiekamas izglītības, bezdarba, diskriminācijas u.c. apstākļu dēļ, kā rezultātā šīm personām ir liegta piekļuve pakalpojumiem un precēm, spēja īstenot savas tiesības un mainīt savu pastāvošo situāciju.

(740) Veicot digitālo prasmju attīstībai paredzēto investīciju kartējumu Kohēzijas politikas un plānojot ANM investīcijas, ir konstatēts, ka trūkst specifisku pasākumu, kas ir mērķēti uz (1) iedzīvotāju digitālajām pašapkalpošanās prasmēm; (2) valsts pārvaldes darbinieku digitālajām prasmēm (3) digitālo un tehnoloģisko prasmju praktiskā pielietošanā.

(741) ANM plāna investīcijas ir plānotas šīm mērķgupām, paredzot gan tiešus atbalsta pasākumus digitālo prasmju apguvei iedzīvotājiem no mazāk aizsargātām sociālajām grupām (zems izglītības līmenis, sociālā riska grupas), gan sistēmiskas pieejas ieviešanai pašvaldībās savu iedzīvotāju digitālo prasmju attīstībai un jauniešu digitālo un tehnoloģiju lietošanas prasmju attīstībai ārpus formālās izglītības. Plānots sniegt atbalstu visām 42 pašvaldībām sistēmiskas pieejas

---

50 Centrālās statistikas pārvalde (2019). Nabadzības risks un sociāla atstumtība Latvijā. Pieejams:https://www.csb.gov.lv/sites/default/files/publication/2019-01/Nr_8-2_Nabadzibas_risks_un_sociala_atstumtiba_Latvija_2018_%2819_00%29%20LV.pdf

51 Centrālās statistikas pārvalde (2017). Nabadzības riskam Latvijā pakļauti 424 tūkstoši jeb 21,8 % iedzīvotāju. Pieejams: http://www.csb.gov.lv/notikumi/nabadzibas-riskam-latvija-paklauti-424-tukstosi-jeb-218-iedzivotaju-45823.html (skatīts 26.05.2017.).

ieviešanai pašvaldībās savu iedzīvotāju prasmju attīstībai, kā pamatu izmantojot digitālo prasmju attīstības pasākumus, virtuālo jauniešu centru darbībai un līdzdalības palielināšanai, ar kuru palīdzību pašvaldību un NVO jaunatnes darbinieki varētu īstenot digitālā darba ar jaunatni aktivitātes, t.sk. neformālās izglītības un e-līdzdalības aktivitātes, tādējādi uzlabojot un attīstot jauniešu digitālās un tehnoloģiju lietošanas prasmes un to praktisko pielietošanu.

(742) Investīciju plānošanā un īstenošanā tiks iesaistīti visi pārvaldes līmeņi – valsts un pašvaldību, kā arī digitālo pamatprasmju un jauniešu tehnoloģiju spēju attīstīšanā plānota sadarbība ar nevalstisko sektoru prasmju programmu izstrādē un īstenošanā. Digitālo pamatprasmju mācību attīstības pasākumi sabiedrībai tiks īstenoti sadarbojoties VARAM un IZM, sociālajiem partneriem un pašvaldībām. Plānotais investīciju ieviešanas modelis paredz atbalsta pasākumus reformas vadības un koordinācijas, kā arī investīciju īstenošanas personālam valsts un pašvaldību līmenī, kas tiktu attiecināts plānoto investīciju ietvaros.

(743) Investīcijas 2.3.2.1.i. ietvaros **valsts atbalsts netiek plānots**, jo tiks nodrošināta vispārīgu datorprasmju apgūšana plašām sabiedrības grupām, t.sk. ietverot sociālā riska grupas, seniorus, cilvēkus ar zemu izglītības līmeni, kas ir identificētas kā būtiskākās grupas ar zemām digitālajām prasmēm.

(744) **2.3.2.2.i. Valsts un pašvaldības digitālās transformācijas kompetenču un spēju nodrošināšana**

(745) ANM plāna investīcijas ir paredzētas arī publiskās pārvaldes digitālo spēju stiprināšanai, virzoties uz mērķi par digitāli lietpratīgas un attīstītas publiskās pārvaldes izveidi valsts un pašvaldību līmenī, tai skaitā plānojot gan tiešos mācību pasākumus 62900 publiskajā pārvaldē nodarbināto, gan attīstot pašmācības un plašpieejas tiešsaistes mācību pieeju publiskajai pārvaldei, kā arī plašākai sabiedrībai par aktuālām tēmām, kā piemēram, kiberdrošība, publiskie pakalpojumi un to izmantošanas iespējas.

(746) Valsts pārvaldes un pašvaldību iestāžu un īpaši - kompetenču centru darbinieki ir prasmīgi ieviest digitālās tehnoloģijas (tajā skaitā mākslīgo intelektu, datu analītiku, automatizāciju), lai uzlabotu darbības produktivitāti, pakalpojumus iedzīvotājiem un uzņēmējiem, kā arī efektīvi risinātu sabiedrības un klimata izaicinājumus. Tehnoloģiju iespējas plaši tiek izmantotas izglītībā un veselības aprūpē. Valsts pārvaldē strādājošo lomām tiek noteikti digitālo prasmju kompetenču modeļi un minimālās prasības, kā arī tiek sistēmiski plānota un organizēta individualizētā nepieciešamībā balstīta digitālo prasmju pilnveide. Tomēr līdzšinējie pasākumi ir nepietiekami būtiska digitālās tranformācijas izrāviena panākšanai sabiedrībā kopumā, bet jo īpaši, publiskajā pārvaldē.

(747) Lai sabiedrība būtu zinoša un prasmīga digitālo iespēju izmantošanā, papildus sabiedrības digitālajām prasmēm ir būtiski palielināt arī valsts pārvaldes (tai skaitā pašvaldību, izglītības iestāžu, veselības iestāžu, u.c.) darbinieku prasmes digitālājā transformācijā un tehnoloģiju izmantošanā, lai izstrādātu digitālajam laikmetam atbilstošas politikas, ņemtu vērā digitālo tehnoloģiju iespējotus jaunus un inovatīvus darbības un sadarbības modeļus, kā arī attīstītu, sniegtu pakalpojumus, izmantojot IKT risinājumus un veicinātu to plašu lietošanu sabiedrībā. Jāņem vērā, ka valsts pārvaldes reformas dēļ, valsts pārvaldē ir ļoti

ierobežotas iespējas piesaistīt papildu speciālistus, līdz ar to ir jānodrošina esošo darbinieku digitālās transformācijas kompetenču un spēju pilnveide kā nacionālā, tā pašvaldību līmenī. Ir nepieciešamas jaunas prasmes gan vadības līmenim – digitālās transformācijas plānošanā un pārmaiņu vadībā, gan izpildes līmenī, ietverot pakalpojumu pārvaldību, datu analītiku, mākslīgā intelekta un citu modernu tehnoloģiju pielietošanu darbības un pakalpojumu modernizācijā, elastīgu IKT projektu vadību, modernu digitālo infrastruktūru izmantošanu un pārvaldību, u.c.

(748) Investīcijas paredzētas valsts tiešās pārvaldes un pašvaldību darbinieku digitālās kompetences un spēju paaugstināšanai, t.sk. digitālās transformācijas digitālās transformācijas plānošanā un pārmaiņu vadībā, gan izpildes līmenī, ietverot Pakalpojumu pārvaldību, datu analītiku, mākslīgā intelekta un citu modernu tehnoloģiju pielietošanu darbības un pakalpojumu modernizācijā, elastīgu IKT projektu vadību, modernu digitālo infrastruktūru izmantošanu un pārvaldību, u.c.

(749) Valsts pārvaldes digitālās prasmes tiks attīstītas ciešā sadarbībā starp VARAM, Valsts kanceleju, IZM un Valsts administrācijas skolu, mācību pasākumus balstot vienotajā valsts pārvaldes mācību stratēģijā - "Publiskajā pārvaldē nodarbināto mācīšanās un attīstības stratēģiju 2021 - 2027". Īstenošanu paredzēts primāri realizēt, izmantojot Valsts administrācijas skolas resursus un kapacitāti, pēc nepieciešamības piesaistot citus īstenotājus specifiskās jomās, piemēram, attīstot mērķtiecīgu sadarbību ar augstskolām, balstītu starptautiski atzītā *Policy Lab* pieejā publiskās politikas atbalstam.

(750) Investīcija arī saskan ar Eiropas pamatiniciatīvā "Reskill and upskill" definēto prioritāti - nodrošināt nepieciešamās digitālās transformācijas prasmes un kompetences valsts pārvaldes darbiniekiem.

(751) Investīciju programmu paredzēts plānot VARAM sadarbībā ar IZM un Valsts kanceleju un Valsts administrācijas skolu.

(752) Investīcijas 2.3.2.2.i. ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**. Investīcijas plānotas valsts pārvaldes un pašvaldību iestāžu darbinieku digitālo prasmju attīstībai, kas nozīmē varas izpildi.

(753) **Investīcija 2.3.2.3.i. Digitālās plaisas mazināšana sociāli neaizsargātajam grupām un izglītības iestādēs**

(754) Gan 2020.gadā uzsāktā pilnveidotā mācību satura apguvei, gan arī attālinātā mācību procesa norisei ir būtisks atbilstošs digitālais aprīkojums. Covid-19 izraisītā pandēmija, jo īpaši ir izgaismojusi nevienlīdzību starp dažādām sociālo grupu (trūcīgie, maznodrošinātie, viena pieaugušā ar bērniem un daudzbērnu ģimenes) tehnoloģisko nodrošinājumu, kas nākotnē rada risku minēto sociālo grupu izglītojamiem atbilstoša mācību procesa piekļuvei. Lai arī Izglītības un zinātnes ministrija ir radusi iespēju pakāpeniskai informāciju un komunikāciju tehnoloģiju aprīkojuma iegādei vispārējās izglītības iestādēm, taču, lai mazinātu iepriekšminētā riska iestāšanos, ir nepieciešams mērķtiecīgs atbalsts tieši izglītojamajiem no sociāli neaizsargātajam grupām. Pasākuma ietvaros tiktu iegādāta mācību procesa nodrošināšanai nepieciešama portatīvā datortehnika, veidojot "datoru bibliotēku" ikvienā Latvijas skolā koordinētai sadarbībai pašvaldībās un tās izglītības iestādēs.

(755) Investīcijas 2.3.2.3.i. ietvaros valsts atbalsts nav plānots. Investīciju īstenošanā nav plānota tāda darbību īstenošana, kuru finansēšanai būtu piemērojams valsts atbalsta regulējums, jo atbalsts tiks sniegts vispārējās izglītības sistēmas ietvaros.

(756) **Reformu un investīciju virziens 2.4. Digitālās infrastruktūras transformācija**

(757) **Reforma 2.4.1.r. Platjoslas infrastruktūras attīstība**

(758) 2018.gada septembrī Baltijas valstu transporta ministri parakstīja saprašanās memorandu par savienotās un automatizētās braukšanas un 5G tehnoloģiju attīstību Via Baltica koridorā ar mērķi veicināt savienotu automatizētu braukšanu un atbalstīt ilgtspējīgu mobilitāti, t.sk. uzlabojot satiksmes drošību, izmantojot inovācijas. Baltijas valstis paredz 5G tīklu ieviešanu Via Baltica maģistrālē, lai uzlabotu savienoto transportlīdzekļu savstarpējo izmantošanu, kā arī, lai savienotu Baltijas valstis ar citiem būtiskiem Eiropas transporta koridoriem.

(759) Latvijas rezultāti attiecībā uz vispārējo savienojamības rādītāju ir virs ES vidējā, ierindojoties 4. vietā (salīdzinājumā ar 2. vietu iepriekšējā gadā), vērojams pastāvīgs progress (skat. attēlu zemāk). Analizējot DESI indeksa savienojamības dimensijas sastāvdaļas, kas nosaka augsto vietu, jāsecina, ka valsts galvenās stiprās puses ir attīstītais ātrdarbīgās platjoslas pārklājums (nākamās paaudzes piekļuve (NGA)) (93 % pretstatā ES vidējam rādītājam, kas ir 86 %) un teju pilnīgs vidējais 4G pārklājums (99 %; ES vidējais rādītājs — 96 %).

Attēls Nr.6. DESI[52] indekss savienojamības dimensijā gadu dalījumā

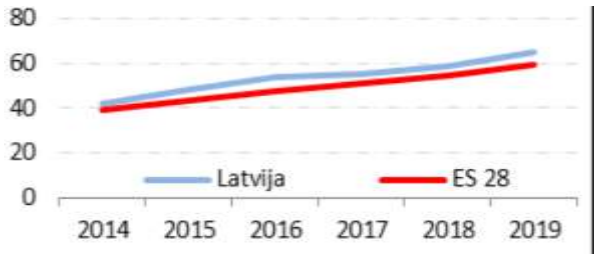

(760) Tomēr joprojām pastāv atšķirības starp pilsētu un lauku teritorijām, it īpaši, ja Rīgu pretstata citiem reģioniem. Kamēr Rīgā 80,8% fiksēto platjoslas abonentu balstās uz optisko šķiedru tehnoloģiju, ārpus Rīgas optiskās šķiedras īpatsvars samazinās līdz 58,2%, kas ir starpība vairāk nekā par 20 procentiem. Šīs reģionālās atšķirības apvienojumā ar faktu, ka gandrīz 20% mājsaimniecību lauku apvidos nav fiksētu platjoslas savienojumu ar ātrumu virs 30 Mb/s (skat. attēlu zemāk), norāda uz būtisko savienojumu atšķirību, kas joprojām pastāv starp Latvijas pilsētām un laukiem. Turpinot attīstību, būtiski pārvarēt plaisu, nodrošinot kvalitatīvu, uzticamu un visiem pieejamu platjoslas pakalpojumu, kas būs vissvarīgākais izaicinājums nepieciešamajai infrastruktūrai, lai Latvija varētu virzīties uz priekšu ekonomikas un sabiedrības digitālajā pārveidē.

[52] Digitālās ekonomikas un sabiedrības indekss

Attēls Nr.7. Mājsaimniecību īpatsvars ar vismaz 30 Mb/s fiksēto platjoslas pārklājumu OECD valstīs visā valstī un lauku teritorijās[53]

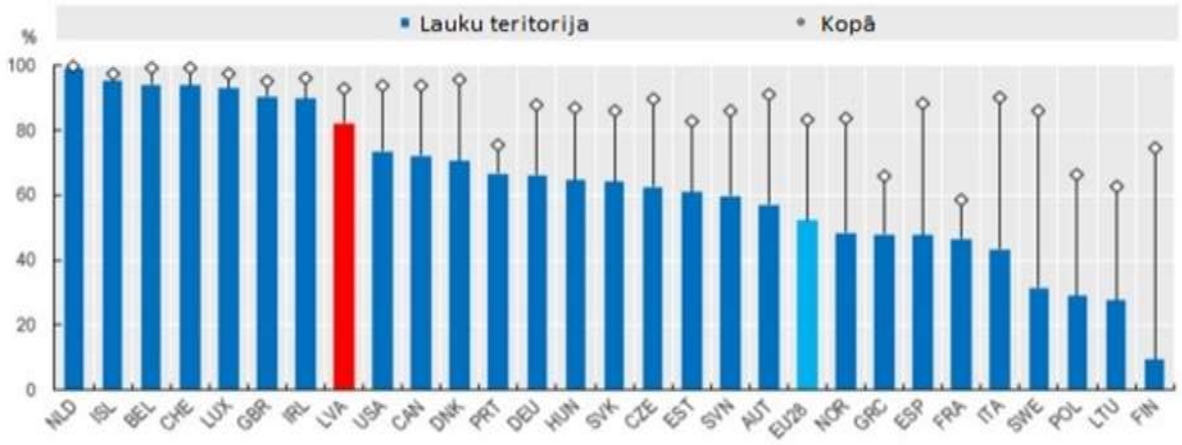

(761) Tāpat arī EK izteiktajās rekomendācijās (konkrētai valstij adresētajos ieteikumos)[54] norādīts, ka "3. ar ieguldījumiem saistītajā ekonomikas politikā galveno uzmanību veltīt inovācijai, cenas ziņā pieejamu mājokļu piedāvājumam, transportam, jo īpaši tā ilgtspējai, resursu efektivitātei un energoefektivitātei, energotīklu starpsavienojumiem un digitālajai infrastruktūrai, ņemot vērā reģionālās atšķirības." Ziņojumā minēts, ka lai gan Latvija ir viena no ES līderēm ļoti ātrdarbīga interneta infrastruktūras izvēršanā un ar ES atbalstu ir attīstīta digitālā infrastruktūra, taču platjoslas pārklājums lauku apvidos joprojām ir zems un vietējo abonentlīniju jeb "pēdējās jūdzes" savienojumi ir problēma, īpaši lauku apvidos.

(762) Lai veiksmīgi īstenotu reformu, attiecībā uz spektra un 5G izsolēm ir šāds statuss un plānota rīcība:

Tabula Nr.6. Spektri un rīcība

700 MHz		**3.4-3-8 GHz**		**24.25-27.5 GHz**	
Publiskā konsultācija	**Rezultāts**	**Publiskā konsultācija**	**Rezultāts**	**Publiskā konsultācija**	**Rezultāts**
Plānots, ka sabiedriskā apspriešana noslēgsies 2021. gada pirmajā pusē. Atšķirīgo viedokļu par licences nosacījumiem dēļ 2020. gadā tika veiktas vairākas konsultāciju kārtas ar tirgus dalībniekiem.	2021.gada 2. puse.	2018. gada marts.	2018. gada septembris.	*Šobrīd nav skaidra tirgus pieprasījuma. 1 GHz josla ir pieejama operatoriem, lai veiktu izmēģinājuma projektus, , sadarbības iniciatīvas utt. Ir paredzēta joslas*	Pirms 2024. gada (atkarībā no sabiedriskās apspriešanas rezultātiem).

[53] Datu avots: OECD Reviews of Digital Transformation: Going Digital in Latvia, 2020.g., dati uz 2018. gada jūniju

[54] KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS 2020.gada ziņojums par Latviju Pavaddokuments dokumentam KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI, PADOMEI, EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI UN EUROGRUPAI 2020.gada Eiropas pusgads: novērtējums par progresu strukturālo reformu īstenošanā, makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1176/2011 veikto padziļināto pārskatu rezultāti

				pārplānošana, sākot no 2024. gada. *2021. gadā tiek plānotas konsultācijas par optimālāko joslas izmantošanu*	

(763) Lai nodrošinātu plānoto ieguldījumu efektivitāti, t.sk. nodrošinātu Elektronisko sakaru nozares plāna 2021. -2027. gadam, kā arī valsts atbalsta programmas izstrādi un veiktu pašnovērtējumu par nepieciešamajām investīcijām, 2020. gadā ir tikuši veikti divi pētījumi:

1) Pirmā pētījuma[55] mērķis ir sniegt tirgus un pieprasījuma pēc ļoti augstas veiktspējas tīkla (VHCN) pakalpojumiem analīzi;

2) Otrā pētījuma[56] mērķis ir izpētīt elektronisko sakaru tīklu infrastruktūras un elektronisko sakaru pakalpojumu kvalitātes atbilstību Savienojamības paziņojuma mērķiem[57], sagatavojot esošās un plānotās platjoslas piekļuves pakalpojumu pieejamības un infrastruktūras kartējumu un, veicot analīzi par piemērotāko intervences modeli, izstrādāt datos balstītu pamatojumu platjoslas valsts atbalsta politikas plānošanai.

(764) 2021. gadā plānota nozares plāna, valsts atbalsta programmas, kā arī citu normatīvo aktu izstrāde un apstiprināšana. Pēc to apstiprināšanas, t.sk. valsts atbalsta programmas saskaņošanas Eiropas komisijā, tiks uzsākti iepirkumu process un reformas īstenošana. Vienlaikus tiks veikta sabiedriskā apspriešana gan pie elektronisko sakaru nozares plāna izstrādes, gan, nepieciešamības gadījumā reformas īstenošanas gaitā, ievērojot normatīvo aktu prasību un labo praksi.

(765) Pašreizējo investīciju trūkumu identificē 2020. gadā veiktais pētījums "Pētījums Eiropas Savienības fondu 2021. -2027. gada plānošanas perioda ieguldījumu priekšnosacījumu izpildei"[58], nonākot pie līdzīgiem analīzes rezultātiem un secinājumiem, kā augstāk minēts. Investīciju nepietiekamība atkarībā no valsts izvēlētā scenārija "pēdējās jūdzes" infrastruktūrai variē no ~ 50 milj. EUR (publiski pārvaldīta infrastruktūra, optiskā tīkla infrastruktūras nodrošināšanai svarīgākajiem sociālekonomiskajiem virzītājspēkiem: izglītības iestādes, veselības iestādes un kultūras iestādes) līdz 957 milj. EUR (privāti pārvaldīta infrastruktūra, nodrošināt vismaz 100 Mbit/s ātrumu visiem iedzīvotājiem), savukārt "pasīvās infrastruktūras izbūvei Via Baltica koridorā 5G pārklājuma nodrošināšanai" – 13.2 milj. EUR.

[55] "Analītiskais materiāls Elektronisko sakaru nozares attīstības plāna 2021. - 2027.gadam izstrādei", pieejams šeit: https://www.sam.gov.lv/lv/petijumi.

[56] "Pētījums Eiropas Savienības fondu 2021. -2027. gada plānošanas perioda ieguldījumu priekšnosacījumu izpildei", pieejams šeit: https://www.sam.gov.lv/lv/petijumi.

[57] Eiropas Komisijas 2016.gada 14.septembra paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu Komitejai un Reģionu Komitejai "Konkurētspējīga digitālā vienotā tirgus savienojamība. Virzība uz Eiropas Gigabitu sabiedrību"

[58] Pieejams šeit: https://www.sam.gov.lv/lv/petijumi.

(766) Lai sasniegtu Savienojamības paziņojuma[59] mērķus un novērstu konstatēto investīciju nepietiekamību, ANM ir viens no finansējuma avotiem, to papildinās:
- Eiropas Reģionālās attīstības fonda investīcijas;
- Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments (CEF);
- privātās investīcijas.

(767) Papildus tiek izskatīti arī citi iespējamie finansējuma avoti, kā arī investīciju piesaistes modeļi. Vienlaikus gan Eiropas līmenī, gan arī nacionālā līmenī tiek strādāts pie izmaiņām likumdošanā, lai samazinātu platjoslas ierīkošanas izmaksas elektronisko sakaru komersantiem, kas veicinās platjoslas infrastruktūras attīstību.

(768) Reformas 2.4.1.r. investīciju ietvaros plānots valsts atbalsts. Detalizētāku informāciju par valsts atbalstu skatīt pie reformas investīcijām.

(769) **Investīcija 2.4.1.1.i. Pasīvās infrastruktūras izbūve Via Baltica koridorā 5G pārklājuma nodrošināšanai**

(770) Investīcijas tieši vērstas uz Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā noteikto attīstības virzienu attiecībā uz transporta infrastruktūras plānošanu, kur uzsvērts, ka "Starptautiskas nozīmes transporta koridori, t.sk. TEN-T tīkls, nodrošinās sasaisti starp starptautiskas nozīmes attīstības centriem Latvijā un kaimiņvalstīs". Reforma ir tieši saistīta ar NAP2027: pasākumu nr. 540 "Digitalizācija. VIA Baltica - 5G pieejamība gar visiem galvenajiem sauszemes transporta ceļiem."

(771) Šīs investīcijas ir saskaņā ar 5G Rīcības plānu Eiropai, kas aicina veikt pasākumus, lai līdz 2025. gadam nodrošinātu nepārtrauktu 5G pārklājumu visās pilsētās un pa visiem galvenajiem transporta ceļiem visās dalībvalstīs. Mērķis ir, lai Eiropas Savienība var izmantot uzlaboto 5G savienojumu kā stratēģisku priekšrocību, lai vadītu digitālo transformāciju, jo īpaši vertikālās nozarēs, un lai atbalstītu galvenos sabiedrības mērķus. Proti, sagaidāms, ka 5G infrastruktūra būs galvenais faktors savienotas un automatizētas mobilitātes attīstībai, nodrošinot transportlīdzeklim plašu digitālo pakalpojumu klāstu un paverot ceļu pilnīgi autonomai braukšanai. noteiktos ceļu posmos, kas aprīkoti ar 5G.

(772) Komisija savā nākotnes mobilitātes stratēģijā[60] ir uzsvērusi 5G savienotas un automatizētas mobilitātes īpašo ieguldījumu ceļu satiksmes drošības uzlabošanā, ceļu satiksmes optimizācijā un CO2 emisiju un satiksmes sastrēgumu samazināšanā, tādējādi veicinot ilgtspējīgāku infrastruktūru un klimata pasākumus Eiropā. Savā mobilitātes stratēģijā Komisija norāda arī uz savienotas un automatizētas mobilitātes nozīmīgo lomu Eiropas telekomunikāciju un automobiļu rūpniecības konkurētspējā nākotnē. Šajā kontekstā stratēģija uzsver Komisijas darbu ar dalībvalstīm, lai izveidotu 5G koridoru Eiropas mēroga tīklu. Šāds tīkls Eiropas mērogā un ar pārrobežu darbību ir nepieciešams, lai ļautu iegūt apjomradītus ietaupījumus un tīkla efektus, kas nepieciešami šādu digitālo ekosistēmu attīstībai Eiropā. Arī 2020. gada februāra Komisijas paziņojumā par

[59] Eiropas Komisijas 2016.gada 14.septembra paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu Komitejai un Reģionu Komitejai "Konkurētspējīga digitālā vienotā tirgus savienojamība. Virzība uz Eiropas Gigabitu sabiedrību"

[60] "On the road to automated mobility: An EU strategy for mobility of the future", Communication of 17 May 2018, COM(2018) 283 final; https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/3rd-mobility-pack/com20180283_en.pdf

Eiropas digitālās nākotnes veidošanu uzsver 5G koridoru izvietošanu laika posmā no 2021. līdz 2027. gadam.

(773) Saskaņā ar pētījumiem ir sagaidāms, ka ieguldījumu atdeve attiecībā uz savienotas un automatizētas mobilitātes pakalpojumiem līdz 2025. gadam būs diezgan zema, jo ir ļoti daudz ceļu, kas ir jāaprīko ar 5G, lai radītu plaši pieejamu pakalpojumu apstākļus. Paredzams, ka tādu transportlīdzekļu izplatība, kas spēj veikt augstu automatizācijas līmeni, nebūs ievērojama, kamēr nepieciešamā infrastruktūra nebūs sasniegusi kritisko masu. Tomēr pakalpojumu sniedzēji jau no paša sākuma iegūs noteiktu ieguldījumu atdeves līmeni, pamatojoties uz citiem digitālajiem pakalpojumiem, piemēram, pakalpojumiem, kas saistīti ar mobilo biroju vai izklaides funkcijām, jo īpaši starptautiski nozīmīgos ceļu posmos.[61]

(774) Šajā kontekstā investīcijas sniegs būtisku ieguldījumu 5G koridora izvietošanas mērķa sasniegšanā, sākotnēji koncentrējoties uz Via Baltica kā pilotprojektu, lai nākotnē attīstītu arī citus ceļu posmus.

(775) Investīcijas papildina ieguldījumus pētniecībā, piemēram, sniedzot iespējas inteliģento transporta sistēmas attīstībai Latvijā, kā arī veicinot jaunu biznesa plānu un sadarbību veidošanu ar tehnoloģiju uzņēmumiem, piemēram, nodrošinot testa vidi savienotās un automatizētās braukšanas jomā.

(776) Vienlaikus jāsecina, ka investīciju ietekme būs pozitīva uz kopējo valsts ekonomiskās un sociālās noturības stiprināšanu; izaugsmes un darbavietu radīšanu, ietekmi uz krīzes sociālekonomiskās ietekmes mazināšanu, proti, šie ieguldījumi būs ar ilgtermiņa ietekmi, veicinot uzņēmējdarbību, darba vietas, radot iespējas pētniecības attīstībai transporta u.c. jomās.

(777) Projektu īstenos VAS "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs" (turpmāk – LVRTC), sadarbojoties ar VAS "Latvijas Valsts ceļi". Izvēle pamatojuma ar līdzšinējo iegūto pieredzi un neitralitātes nodrošināšanu, proti, šobrīd LVRTC ar ES fondu atbalstu izbūvē vidējās jūdzes infrastruktūru, kas tālāk ir pieejama ikvienam ieinteresētam elektronisko sakaru komersantam, kurš var tālāk nodrošināt gala lietotājiem atbilstošus pakalpojumus. LVRTC ir liegums uz 20 gadiem "pēdējās jūdzes" pakalpojumu sniegšanā, lai nodrošinātu neitralitāti un taisnīgus konkurences apstākļus. Savukārt VAS "Latvijas Valsts ceļi" pārvalda valsts autoceļu tīklu, līdz ar to viņu rīcībā esošā informācija un pieredze ir būtiska projekta īstenošanai.

(778) Investīciju rezultātā plānots izbūvēt pasīvo infrastruktūru Via Baltica koridorā 5G pārklājuma nodrošināšanai, ņemot vērā konstatēto investīciju nepietiekamību (skat. informāciju reformu aprakstā) un elektronisko sakaru komersantu vajadzības. Savukārt, tālākā attīstības posmā ar privāto investīciju ieguldījumu plānots izvietot aktīvo infrastruktūru un nodrošināt "pēdējās jūdzes" pakalpojumus, t.sk. sinerģijā ar CEF. Augstāk minētajā pētījumā nebija aptverta un līdz ar to nav pieejami aprēķini par investīciju nepietiekamību "pēdējās jūdzes" attīstība Via Baltica koridorā.

(779) Šo investīciju lielākais izaicinājums ir elektronisko sakaru tīklu operatora piesaiste un pakalpojumu attīstība, ņemot vērā, ka Latvijai šobrīd nav šāda veida pieredze un īstenota sadarbība. Līdz ar to ir jāveido jauni sadarbības modeļi,

[61] Informācijas avots: CEF 2 Digital darba programmas projekts.

iesaistot dažādas dalībniekus vairākās jomās, kā arī jāpielāgo citu valstu pozitīvā pieredze Latvijas sociālekonomiskajai situācijai, t.sk. ņemot vērā iedzīvotāju maksātspēju un vajadzības.

(780) Investīcijas 2.4.1.1.i. ietvaros **tiks sniegts valsts atbalsts**. Eiropas Komisijai tiks iesniegts paziņojums saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu, ievērojot Komisijas paziņojuma (2013/C25/01) "ES pamatnostādnes valsts atbalsta noteikumu piemērošanai attiecībā uz platjoslas tīklu ātru izvēršanu" nosacījumus. Vienlaikus tiks izskatītas iespējas piemērot Komisijas regulas (ES) Nr. 651/2014 (2014. gada 17. jūnijs), ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu, grozījumus, bet indikatīvi, balstoties uz pašreiz pieejamo informāciju, ņemot vērā, ka investīcijas 4G teritorijās nav atbalstāmas, kā arī investīcijas plānotas novirzīt LVRTC, nerīkojot konkursu (skat. augstāk pamatojumu), nav iespējams piemērot šo regulējumu.

(781) **Investīcija 2.4.1.2.i. Ļoti augstas veiktspējas tīklu infrastruktūras attīstība "pēdējās jūdzes" pieslēgumu nodrošināšanai**

(782) Investīcijas sniegs ieguldījumu 2019. un 2020. gada ieteikumu[62] galvenajos mērķos, kas paredz, ka "Vienotā tirgus konsolidācijai ir nepieciešamas papildu reformas dalībvalstu līmenī, lai panāktu progresu tā digitālās, enerģētikas, kapitāla un transporta dimensiju integrēšanā".

(783) OECD sniegtās rekomendācijas turpina kalpot par būtisku atbalstu Latvijas nozaru ekspertiem politikas plānošanas dokumentu izstrādē un reformu īstenošanā. OECD sagatavotais ziņojums "Digitālās transformācijas izvērtējums "Going Digital in Latvia"" ir būtisks diagnostikas materiāls, kas norāda Latvijas digitālo pārmaiņu galvenos izaicinājumus un aktuālos jautājumus. Attiecībā uz elektronisko sakaru nozares politikas stratēģiju rekomendēts meklēt ceļus uz iekļaujošu digitālo Latviju, kas ir vērsta uz cilvēku, t.sk. nodrošinot pēdējās jūdzes attīstību.

(784) Investīcijas ir saistītas un sniegs būtisku ieguldījumu Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam Telpiskās attīstības perspektīvas mērķu:

i. "Radīt līdzvērtīgus dzīves un darba apstākļus visiem iedzīvotājiem, neatkarīgi no dzīves vietas, sekmējot uzņēmējdarbību reģionos, attīstot kvalitatīvu transporta un komunikāciju infrastruktūru un publiskos pakalpojumus";

ii. "Stiprināt Latvijas un tās reģionu starptautisko konkurētspēju" sasniegšanā.

(785) Tās ir vērstas uz Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā minēto prioritāti par informācijas pārraides tīklu pārklājuma nodrošināšanu, kas rada stabilu un nepārtrauktu piekļuvi internetam visā valsts teritorijā, t.sk. ātras darbības platjoslas tīklu izveidi, nodrošinot, ka jebkurai mājsaimniecībai ir jābūt pieejamam augstas kvalitātes interneta pieslēgumam par samērīgu pakalpojuma izmantošanas cenu. Tāpat uzsvērts, ka jānodrošina līdzvērtīga pieeja elektronisko sakaru pakalpojumiem, t.sk. arī platjoslas piekļuve internetam, visā valsts teritorijā, primāri attīstot šo pakalpojumu pieejamību lauku teritorijās un attālākos

[62] COMMUNICATION FROM THE COMMISSION

2019 European Semester: country-specific recommendations

centros ar sliktākām satiksmes iespējām. Tas tieši atbalsta Savienojamības paziņojumā noteiktos mērķus[63].

(786) Investīcijas ir tieši saistītas ar NAP2027: pasākumu nr. 543 "Platjoslas infrastruktūras attīstība – pēdējās jūdzes pieslēgumu izveide."

(787) Projektu īstenos Satiksmes ministrija sadarbībā ar pašvaldībām un elektronisko sakaru komersantiem. Konkursa kārtībā izvēlēts privātais operators plānos un nodrošinās interneta pakalpojumu pieejamību VHCN baltajās teritorijās. Konkursa nosacījumi būs tehnoloģiski neitrāli, lai nodrošinātu ekonomisko efektivitāti. Prioritāri plānots atbalstīt teritorijas, kur ir lielākais mājsaimniecību, uzņēmumu un sociāli ekonomisko virzītājspēku skaits veselības, izglītības un kultūras jomās[64], t.sk. pirmām kārtām teritorijās, kur nav pieejams vai pieejams platjoslas pakalpojums ar piekļuves ātrumu vismaz 30 Mbps, pēc tam arī citās teritorijās, kurās nav pieejams platjoslas pakalpojums ar piekļuves ātrumu vismaz 100 Mbps. Sabiedriskā apspriešana tiks veikta gan pie elektronisko sakaru nozares attīstības plāna izstrādes, gan, nepieciešamības gadījumā projekta īstenošanas gaitā, ievērojot normatīvo aktu prasības, t.sk. valsts atbalsta nosacījumus, un labo praksi. Ņemot vērā, ka faktiski "Pētījums Eiropas Savienības fondu 2021. -2027. gada plānošanas perioda ieguldījumu priekšnosacījumu izpildei"[65] identificē trīs "pēdējās jūdzes" īstenošanas modeļus, pēc sabiedriskās apspriešanas laikā panāktajām vienošanām iespējamas izmaiņas, kas tiks iestrādātas attiecīgi valsts atbalsta prorgrammā un saskaņotas ar EK.

(788) Šo investīciju lielākais izaicinājums ir elektronisko sakaru tīklu operatora piesaiste un pakalpojumu attīstība, ņemot vērā, ka Latvijai šobrīd nav šāda veida pieredze un īstenoti projekti. Līdz ar to ir jāveido jauni sadarbības modeļi, iesaistot dažādus dalībniekus vairākās jomās, kā arī jāpielāgo citu valstu pozitīvā pieredze Latvijas sociālekonomiskajai situācijai, t.sk. ņemot vērā iedzīvotāju maksātspēju un vajadzības. Vienlaikus svarīga ir arī sociālekonomisko virzītājspēku motivēšana un pieprasījuma stimulēšana.

(789) Veiksmīgu investīciju rezultātā tiks radītas reģionālās attīstības iespējas dažādās jomās (izglītībā, veselībā u.c.), tas veicinās pieprasījumu pēc jaunu digitālo pakalpojumu attīstības, turklāt ilgtermiņā radīs konkurētspējīgu pamatu turpmākai ekonomikas attīstībai. Tādējādi arī reģionos tiks nodrošināt ilgtspējīgas attīstības un dzīves kvalitātes iespējas.

(790) Jāsecina, ka investīciju ietekme būs pozitīva uz valsts ekonomiskās un sociālās noturības stiprināšanu, izaugsmes un darbavietu radīšanu, ietekmi uz krīzes sociālekonomiskās ietekmes mazināšanu, proti, šie ieguldījumi būs ar ilgtermiņa ietekmi, veicinot uzņēmējdarbību, darba vietas.

(791) Investīcijas 2.4.1.2.i. ietvaros **tiks sniegts valsts atbalsts**. Eiropas Komisijai tiks iesniegts atbalsts saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu, ievērojot Komisijas

[63] "visām ES mājsaimniecībām gan laukos, gan pilsētās ir pieejams interneta pieslēgums ar vismaz 100 Mb/s lejuplīnijas ātrumu, ko var uzlabot līdz gigabitu ātrumam" un "gigabitu savienojamību visiem galvenajiem sociālekonomiskajiem virzītājspēkiem".

[64] Prioritārās jomas noteiktas, balstoties uz pašvaldību aptaujas rezultātiem pētījumā "Pētījums Eiropas Savienības fondu 2021. -2027. gada plānošanas perioda ieguldījumu priekšnosacījumu izpildei": https://www.sam.gov.lv/lv/petijumi. Turpat arī atrodama detalizēta teritoriju analīze.

[65] Pieejams šeit: https://www.sam.gov.lv/lv/petijumi.

paziņojuma (2013/C25/01) "ES pamatnostādnes valsts atbalsta noteikumu piemērošanai attiecībā uz platjoslas tīklu ātru izvēršanu" nosacījumus, t.sk. 82. – 85. punktā minēto. Vienlaikus tiks izvērtētas iespējas piemērot Komisijas regulas (ES) Nr. 651/2014 (2014. gada 17. jūnijs), ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu, grozījumus, bet indikatīvi, balstoties uz pašreiz pieejamo informāciju, ņemot vērā, ka investīcijas 4G teritorijās nav atbalstāmas, nav iespējams piemērot šo regulējumu.

4. Atklāta stratēģiskā autonomija un drošības jautājumi

(792) 2.1.2.2.i. un 2.1.3.1.i: Pētniecības datu repozitoriju izveidē tiks ievēroti un iestrādāti datu pārvaldības nosacījumi atbilstoši ES valstu labās prakses paraugiem. Latvijā bāzēts pētniecības datu repozitoriju tīkls sekmēs stratēģisko autonomiju, aizstājot līdz šim ierastu praksi deponēt datus starptautiskos repozitorijos. Dalība Eiropas Atvērtās zinātnes mākonī sekmēs Eiropas stratēģisko autonomiju pētniecības datu pārvaldības jomā.

(793) 2.3.1.1.i: Augsta līmeņa digitālo prasmju programmas saturā augstas veiktspējas skaitļošanas un valodu tehnoloģiju jomā ir plānota arī kiberdrošības tematika, lai nostiprinātu kiberdrošības un datu aizsardzības prasmes. Savukārt, kvantu tehnoloģiju prasmju programma nodrošinās zināšanas par to, kā tiek veidotas kvantu kriptogrāfijas iekārtas, lai radītu industrijai pamatu šādu iekārtu un to komponenšu ražošanai un inovācijām.

(794) 2.3.2.1.i. un 2.3.2.2.i. investīciju rezultāts sekmēs sabiedrības izpratni par drošas digitālas darbības pamatprincipiem, kiberdrošības pamatiem. Līdztekus digitālo prasmju paaugstināšanai mācību pasākumu saturā ir paredzēts arī iekļaut digitālās drošības elementus.

(795) Latvija ir paredzējusi virkni pasākumus, kas atbalstīts ES digitālās suverenitātes mērķus, t.sk. paredzot investīcijas Eiropas līmeņa savienojamībā – VIA Baltica 5G koridorā, paredzot Nacionālā federētā mākoņa izveidi ar mērķi potenciāli iekļauties Eiropas vienotajā federētajā mākonī kļūstot gan par tā resursu izmantotāju, gan potenciāli – vienam no piegādātājiem. Papildus ANM plāns paredz investīcijas uzņēmējdarbības digitalizācijā, atbalstot jaunu produktu un pakalpojumu attīstību, pētniecību gan tiešā veidā paredzot attīstības investīcijas uzņēmumiem, gan atbalstot Eiropas digitālo inovāciju centru darbību. Papildus ANM plāns paredz sekmēt Augsta līmeņa digitālo prasmju un pētniecības atbalstu tādās jomās kā kvantu skaitļošana, mākslīgais intelekts un dabīgo valodu skaitļošana, kā arī augstas veikstspējas skaitļošana.

5. Pārrobežu un daudzvalstu projekti

(796) Izvērtējot EK izvirzītās priritātes un nacionālos ANM plāna pasākumus, Latvija ir identificējusi potenciālu sasaisti ar vairākiem Eiropas starpvalstu projektu iniciatīvām, t.sk. tādu, kuru aktivitātes paredzēts līdzfinansēt Digitālās eiropas programmas ietvaros, piem. Latvija nacionālā federētā mākoņa izveide un

Nacionālās datu koplietošanas platformas attīstības sasaiste ar ar Eiropas vienotās datu infrastruktūras un pakalpojumu, kā arī Savienotās Publiskās Pārvaldes prioritāti, u.c. Projektu ieviešanas ietvaros tiks vērtēta iespēja iesaistīties DEP atbalstāmajās aktivitātēs.

(797) Uzņēmējdarbības digitālās transformācijas aktivitāte, kas paredz EDIC izveidi Latvijas teritorijā, ir daļa no ES programmas "Digitālās Eiropas programma", kas uzsāks savu darbību 2021. gadā. Ar tās palīdzību plānots veicināt Eiropas valstu digitālu transformāciju, t.i. digitālo tehnoloģiju ieviešanu uzņēmumos, publiskās pārvaldes iestādēs, kā arī uzlabojot dalībvalstu iedzīvotāju padziļinātas digitālās prasmes. Tā kā EDIC darbosies visās ES dalībvalstīs, arī Latvija tiks iekļauta kopējā Eiropas digitālo tehnoloģiju ekosistēmā, veidojot pārrobežu sadarbību, kas sniegs iespēju pārņemt citu valstu pieredzi un zināšanas, kā arī dalīties ar savām kompetencēm. Pirmā EDIC darbības uzsākšana atbilstoši Eiropas komisijas norādēm tiek plānota 2022. gada sākumā.

(798) 2.3.1.1.i investīciju ietvaros augsta līmeņa digitālo prasmju studiju moduļu izveidē un īstenošanā, kā arī pētniecībā kvantu tehnoloģijās, augstas veiktspējas skaitļošanā un valodu tehnoloģijās paredzēta sadarbība ar ārvalstu augstskolām un zinātniskajiem institūtiem, piesaistot ārvalstu speciālistus un zinātniekus. Savukārt 2.1.2.2.i Pētniecības datu repozitoriju tīkls tiks veidots, lai būtu savietojams ar Eiropas Atvērtās zinātnes mākoni.

(799) ANM plānotā via Baltica 5G koridora Latvijas posma izveidi var vērtēt kā pārrobežu projekta sastāvdaļu – Latvija ir noslēgusi sadarbības memorandu ar Igauniju, Lietuvu un Poliju par šī koridora attīstību. Atsevišķi nacionāli plānoti pasākumi/ projekti būs papildinoši ES līmeņa iniciatīvām, atbilstoši EK definētajām "Flagship initiatives", sniedzot nacionālo ieguldījumu tādās iniciatīvās kā "5G corridors", "Common Data infrastructure and Services", "European Digital Innovation Hubs", "Public administration". Projektos tiek plānots atbalsts arī pakalpojumu pārrobežu pieejamības veicināšanai, līdz ar to attiecīgajos projektos sasniegtie rādītāji sniegs pozitīvu ietekmi arī ārpus Latvijas robežām.

6. Komponentes zaļā dimensija

(800) Atbalsts procesu digitalizācijai komercdarbībā un atbalsts jaunu produktu un pakalpojumu ieviešanai uzņēmējdarbībā ļaus MVU un lielajiem uzņēmumiem veikt pētniecības un attīstības darbības un ieviest ražošanā inovatīvas tehnoloģijas, kas ne tikai ļaus uzsākt uzņēmējdarbības digitālo transformāciju, bet veicinās arī videi draudzīgāku tehnoloģiju un risinājumus izmantojumu. Atbalsta saņemšanas procesā tiek plānots vērtēt ieceres ietekmi uz esošo ražošanas procesu vai pakalpojumu sniegšanas efektivizēšanu, kas viennozīmīgi iekļauj arī risinājumu transformāciju, padarot tos videi draudzīgākus. Kā piemēru uzņēmumu digitalizācijas ietekmei uz energoefektivitātes uzlabošanu var minēt sensoru un datu uzskaites sistēmas ieviešanu ražotnes energo resursu patēriņa sistēmā. Šādi energoefektivitātes monitoringa risinājumi ļauj uzņēmumiem pilnībā kontrolēt elektroenerģijas patēriņu, rodot atbildes uz jautājumiem kā – kad, kur un cik daudz tiek patērēta elektroenerģija. Šādu programmatūras un

iekārtas komponenšu sinerģiju ieviešana uzņēmumu procesos tiek specifiski plānota atbalstīt ar grantiem procesu digitalizācijai komercdarbībā.

(801) Ņemot vērā reformu un investīciju aprakstā norādīto investīciju tvērumu un plānoto atbalstu valsts pārvaldes IKT risinājumu un infrastruktūras attīstībai, visas investīcijas reformu un investīciju virziena Nr.2.1. "Valsts pārvaldes, t.sk. pašvaldību digitālā transformācija" ietvaros ir plānotas zem ieguldījumu koda "011 Valsts pārvaldes IKT risinājumi, e-pakalpojumi, lietotnes", kas sniedz 0% pienesumu klimata mērķu sasniegšanā saskaņā ar ANM regulējuma VI pielikumu.

(802) IT centralizētās datu apstrādes un skaitļošanas infrastruktūras pārveides uz videi draudzīgiem risinājumiem mērķis ir veicināt videi draudzīgu IKT risinājumu ieviešanu tautsaimniecībā (kuras pakalpojumi var tikt sniegti arī attālināti). Investīciju rezultātā tiks samazināti datu apstrādes un skaitļošanas infrastruktūras patērētie energoresursi, kā rezultātā samazināsies arī infrastruktūras radītais SEG emisiju apjoms.

(803) Digitālās komponentes ietvaros paredzētā publisko pakalpojumu digitalizācija palīdzēs samazināt iedzīvotāju transporta līdzekļu izmantošanu, lai vērstos pie valsts pārvaldes iestādēm klātienē, tādejādi veicinot SEG emisiju samazināšanu. Samazinoties papīra kā informācijas nesēja izmantošanai, tiks samazināts nepieciešamais resurss – koks, kas nepieciešams papīra ražošanai, tādējādi veicinot CO_2 piesaisti.

(804) Investīcijai 2.3.1.1.i zaļajai dimensijai plānoti līdzekļi 0% apmērā, jo specifiski pasākumi, kas vērsti uz zaļo dimensiju, nav plānoti. Piemērotie kodi: 108 - atbalsts digitālo prasmju attīstīšanai, 009 - pētniecības un inovācijas pasākumi sabiedriskajos pētniecības centros, augstākajā izglītībā un kompetences centros, ieskaitot tīklu veidošanu (rūpnieciskie pētījumi, eksperimentālā izstrāde, priekšizpēte).

(805) Reformu un investīciju virziena Nr.2.3. "Digitālās prasmes" investīciju Nr. 2.3.2.1.i. "Sabiedrības digitālās pamatprasmes un tehnoloģiju jaunrades spēju attīstība", 2.3.2.2.i "Valsts un pašvaldības digitālās transformācijas kompetenču un spēju nodrošināšana" un 2.3.2.3.i "Digitālās plaisas mazināšana sociāli neaizsargātajam grupām un izglītības iestādēs" ietvaros visas investīcijas tiks veiktas digitālo prasmju attīstībā un ir plānotas zem ieguldījumu koda "108 Atbalsts digitālo prasmju attīstīšanai", kas sniedz 0% pienesumu klimata mērķu sasniegšanā saskaņā ar ANM regulējuma VI pielikumu.

7. Komponentes digitālā dimensija

(806) Ir svarīgi, ka valsts digitalizācijas reformas ANM plāna pasākumu ietvaros plānotās investīcijas papildinoši ar citu programmu ietvaros plānotajām investīcijām tiek mērķtiecīgi ieguldītas, nodrošinot, ka līdz 2027.gadam digitālo tehnoloģiju integrēšanas ziņā Latvija ES valstu vidū pakāptos vismaz uz 21.vietu, kā arī panākot, ka vismaz 34% Latvijas uzņēmumu informācijas apmaiņa notiek elektroniski. Ieguldījumi valsts digitalizācijas reformas īstenošanā ir tieši saistīti ar ANM mērķi uzlabot digitālo transformāciju.

(807) Uzņēmējdarbības digitālās transformācijas atbalsta aktivitātes tiešā veidā adresē 2020. gada DESI indeksa identificētās problemātiskās zonas kā piemēram, Digitālo tehnoloģiju integrāciju uzņēmumos, kur Latvija uz ES valstu fona ieņem vien 23. vietu. Atbalsta instrumenti kā grants procesu digitalizācijai komercdarbībā, grants jaunu produktu un pakalpojumu ieviešanai uzņēmējdarbībā un atbalsts uzņēmumu digitālo pamatprasmju attīstībai ir vērsti uz e-komercijas ieviešanu pārdošanas procesos, nodrošinot ne tikai praktisko programmatūras risinājumu iegādi un izstrādi, bet arī investīcijas nepieciešamajās atbildīgo darbinieku prasmēs, lai šādi risinājumi tiktu uzlaboti un pielāgoti uzņēmuma individuālajam piedāvājumam. Šādu atbalsta pasākumu kopums spēs limitēt arī pastāvošos šķēršļus Latvijas uzņēmumu spējai pārdot produktus un pakalpojumus tiešsaistē, kas saskaņā ar DESI 2020. gada datiem Latvijā norit tikai 11% MVK, kamēr ES vidējais rādītājs ir 17,5%.

(808) Visas investīcijas reformu un investīciju virziena Nr.2.1. "Valsts pārvaldes, t.sk. pašvaldību digitālā transformācija" ietvaros ir plānotas zem ieguldījumu koda "011 Valsts pārvaldes IKT risinājumi, e-pakalpojumi, lietotnes", kas sniedz 100% pienesumu digitālo mērķu sasniegšanā saskaņā ar ANM regulējuma VII pielikumu. Visas reformas virzienā iekļautās reformas un investīcijas veicinās kopējo Eiropas digitālās transformācijas mērķu sasniegšanu.

(809) Visu investīciju (Nr.2.1.1.1.i, Nr.2.1.2.1.i, Nr.2.1.2.2.i, Nr.2.1.3.1.i,) mērķi ir tieši vērsti uz valsts pārvaldes digitalās transformācijas nodrošināšanu un to sasniegšanai ir plānotas investīcijas valsts pārvaldes IKT risinājumu, e-pakalpojumu, lietotņu attīstībā un IKT infrastruktūras attīstībā.

(810) Vienlaikus, lai nodrošinātu valsts pārvaldes elektronisko pakalpojumu pieejamību visām sabiedrības grupām, arī tām, kuras līdz šim tos ir saņēmušas ierobežotā daudzumā, investīcijas Nr. 2.1.1.1.i.: "Pārvaldes modernizācija un pakalpojumu digitālā transformācija, tai skaitā uzņēmējdarbības vide" ietvaros paredzēti ieguldījumi valsts pārvaldes vienoto klientu apkalpošanas centru (VPVKAC) izvēršanā. Investīcijas ir paredzētas VPVKAC nodrošinošās IKT sistēmas pilnveidē, attālinātā ierēdņa pakalpojuma attīstībā, IKT infrastruktūrā, kā arī minimālā apmērā (indikatīvi līdz 1,5% no investīcijas Nr.2.1.1.1.i kopējām izmaksām) izmaksas ir plānotas arī centru pielāgošanā un būs tieši saistītas ar reformas digitalās transformācijas mērķi un nepieciešamas mērķa sasniegšanai.

(811) Investīcijas 2.2.1.3.i. ietvaros plānotās aktivitātes attiecas uz dažādiem investīciju kodiem, kuri sniedz 100% pienesumu digitalizācijas mērķu sasniegšanai: *009a – Investīcijas ar digitalizāciju saistītās pētniecības un inovācijas darbībās (tostarp izcilības pētniecības centros, rūpnieciskajos pētījumos, eksperimentālajā izstrādē, priekšizpētē, pamatlīdzekļu vai nemateriālo aktīvu iegādē ar digitalizāciju saistītām pētniecības un inovācijas darbībām).*

(812) 2.3.1.1.i: Digitālajai dimensijai plānoti līdzekļi 100% apmērā, jo visi investīcijas ietvaros plānotie pasākumi ir vērsti uz digitālo prasmju apguvi un digitālo iespēju attīstīšanu. Piemērotie kodi: 108 - atbalsts digitālo prasmju attīstīšanai; 2 - 009 bis - Ieguldījumi ar digitalizāciju saistītās pētniecības un inovācijas darbībās (ieskaitot izcilības pētniecības centrus, rūpnieciskos

pētījumus, eksperimentālo izstrādi, priekšizpēti, pamatlīdzekļu iegādi digitālām pētniecības un inovācijas darbībām).

(813) Reformu un investīciju virziena Nr.2.3. "Digitālās prasmes" investīciju Nr. 2.3.2.1.i. "Sabiedrības digitālās pamatprasmes un tehnoloģiju jaunrades spēju attīstība", 2.3.2.2.i. "Valsts un pašvaldības digitālās transformācijas kompetenču un spēju nodrošināšana" un 2.3.2.3.i "Digitālās plaisas mazināšana sociāli neaizsargātajam grupām un izglītības iestādēs" ietvaros visas investīcijas tiks veiktas digitālo prasmju attīstībā un ir plānotas zem ieguldījumu koda "108 Atbalsts digitālo prasmju attīstīšanai", kas sniedz 100% pienesumu digitālo mērķu sasniegšanā saskaņā ar ANM regulējuma VII pielikumu.

KOMPONENTE 3. NEVIENLĪDZĪBAS MAZINĀŠANA

1. Komponentes apraksts

(814) **Kopsavilkums: Nevienlīdzības mazināšana**

(815) Politikas joma: Reģionālā politika, Sociālā drošība, Publiskās pārvaldes politika, Izglītības un zinātnes politika.

(816) Mērķis: Mazināt sabiedrības teritoriālo un sociālo nevienlīdzību un uzlabot iedzīvotāju dzīves apstākļus reģionos, t.sk. veicinot sociālo pakalpojumu un nodarbinātības pieejamību reģionos, sekmējot augstas kvalitātes vispārējās vidējās izglītības nodrošinājumu pašvaldību teritorijās, veicinot mājokļu pieejamību, sniedzot atbalstu uzņēmējdarbības publiskās infrastruktūras attīstībai, nodrošinot atbilstošu un pieejamu ceļu infrastruktūru, stiprinot pašvaldību kapacitāti to darbības efektivitātes un kvalitāties uzlabošanai administratīvi teritoriālās reformas mērķu pilnvērtīgai sasniegšanai.

(817) **Reformas un/vai investīcijas[66]:**

(818) **Reformu un investīciju virziens 3.1.: Reģionālā politika**

(819) **Reforma 3.1.1.r. Administratīvi teritoriālā reforma**, samazinot administratīvo teritoriju skaitu, uzlabot katras pašvaldības rīcībspēju un kapacitāti. Lai nodrošinātu pašvaldību efektīvu darbību, tiek izstrādāts jauns "Pašvaldību likums", kas paredz nodrošināt laikmetīgu pārvaldību pēc pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas, veicinot demokratizāciju, skaidrāk nodalot lēmējvaru no izpildvaras, nosakot skaidru kompetenču un funkciju sadali, samazinot varas koncentrāciju un vairojot vietējās sabiedrības regulāru līdzdalību.

(820) Plānotās investīcijas:

(821) **3.1.1.1.i. Valsts reģionālo un vietējo autoceļu tīkla uzlabošana**, jauno novadu administratīvo centru un tajos sniegto pakalpojumu un darba vietu pieejamībai un drošai sasniedzamībai.

(822) **3.1.1.2.i. Pašvaldību kapacitātes stiprināšana to darbības efektivitātes un kvalitātes uzlabošanai,** lai pašvaldības spētu nodrošināt tām likumos noteikto funkciju izpildi labā kvalitātē un pieejamībā, kā arī spētu sniegt iedzīvotājiem kvalitatīvus pakalpojumus par samērīgām izmaksām.

(823) **3.1.1.3.i. Investīcijas uzņēmējdarbības publiskajā infrastruktūrā industriālo parku un teritoriju attīstīšanai reģionos,** sniedzot atbalstu pašvaldībām un komersantiem uzņēmējdarbības vides attīstībai, ceļot produktivitāti un piesaistot cilvēkresursus reģionos.

(824) **3.1.1.4.i. Finansēšanas fonda izveide zemas īres mājokļu būvniecībai** veicinot mājokļu pieejamību personām, kas nevar atļauties mūsdienu būvniecības standartiem un energoefektivitātes prasībām atbilstošu mājokli uz tirgus nosacījumiem.

(825) **3.1.1.5.i. Izglītības iestāžu infrastruktūras pilnveide un aprīkošana,** kas nodrošinās vismaz 18 izglītības iestādes ar augstas kvalitātes vispārējās izglītības nodrošinājumu, veicinot izglītības programmu piedāvājumu visā Latvijā.

[66] Ieskaitot COFOG klasifikatoru (vispārējie valdības izdevumi pa funkcijām)

(826) 3.1.1.6.i. **Pašvaldību funkciju īstenošanai un pakalpojumu sniegšanai nepieciešamo bezizmešu transportlīdzekļu iegāde**, paredzot vismaz 15 tīro transportlīdzekļu iegādi pašvaldībās (fokuss uz skolēnu autobusiem, kas darbināmi ar ūdeņradi vai elektrību).

(827) **Reforma 3.1.2.r. Sociālo un nodarbinātības pakalpojumu pieejamība minimālo ienākumu reformas atbalstam**

(828) Plānotās investīcijas:

(829) **3.1.2.1.i. Publisko pakalpojumu un nodarbinātības pieejamības veicināšanas pasākumi cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem:**

i. valsts un pašvaldības ēku vides pieejamības nodrošināšanas pasākumi;
ii. atbalsta pasākumi cilvēkiem ar invaliditāti mājokļu vides pieejamības nodrošināšanai.

(830) **3.1.2.2.i.Prognozēšanas rīka izstrāde** sociālās apdrošināšanas sistēmas ilgtermiņa prognozēm, sistēmas ilgtermiņa stabilitātes izvērtēšanai un nodrošināšanai;

(831) **3.1.2.3.i. Ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojuma noturība un nepārtrauktība:** jaunu ģimeniskai videi pietuvinātu aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstība pensijas vecuma personām.

(832) **3.1.2.4.i. Sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sinerģiska attīstība cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem drošumspējas veicināšanai, t.sk.**:

i. vides pieejamības nodrošināšana profesionālās rehabilitācijas pakalpojuma sniegšanas vietās;
ii. infrastruktūras attīstība pakalpojuma kvalitātes nodrošināšanai;
iii. tehnoloģiju un materiāltehniskās bāzes nodrošināšana, īstenojot mūsdienīgas uz dažādu funkcionālo traucējumu kompensāciju vērstas studiju un izglītības programmas, un funkcionēšanas spēju attīstības programmas;
iv. moderna, pieredzē un praksē balstīta kompetenču attīstības centra izveide atbalsta speciālistu darbam ar personām ar funkcionāliem traucējumiem apmācībai.

(833) **3.1.2.5.i. Bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto iedzīvotāju iesaiste darba tirgū** nepieciešamo prasmju pilnveidē, jo īpaši jomās, kurās tautsaimniecībā notiek pārstrukturēšanās, kā arī lai iegūtās prasmes atbalstītu automatizācijas un digitalizācijas ieviešanu uzņēmumos.

(834) Izmaksas:

(835) ANM ietvaros nevienlīdzības mazināšanas komponentei plānots novirzīt 20% no kopējā finansējuma, jeb 330 milj. EUR. Kopējais apjoms mērķu sasniegšanai, ieskaitot valsts budžeta, Kohēzijas politikas un citu ārvalstu finanšu instrumentu investīcijas, ir 1,47 miljd. EUR.

2. Galvenie izaicinājumi un mērķi

(836) **Reformu un investīciju virziens 3.1.: Reģionālā politika**

(837) **Reforma 3.1.1.r. Administratīvi teritoriālā reforma**

(838) Galvenie izaicinājumi:

(839) ES Padome 2019.gada ziņojumā ir norādījusi, ka Latvijā joprojām ievērojami trūkst ieguldījumu, lai novērstu reģionālās atšķirības. Starp Rīgu un citiem Latvijas reģioniem joprojām pastāv ievērojamas ekonomiskās atšķirības un, lai

arī kopumā Latvija tuvinās ES rādītājiem, ekonomikas snieguma atšķirības starp galvaspilsētas reģionu un citiem reģioniem kopš Latvijas pievienošanās ES nav samazinājušās.[67] Tāpēc Latvijai ir noteiktas augstas prioritātes investīciju vajadzības, lai mazinātu sociālekonomiskās atšķirības un risinātu demogrāfiskās problēmas.[68] ES Padome ir norādījusi, ka administratīvi teritoriālās reformas īstenošana varētu palīdzēt uzlabot publiskā sektora rīcībspēju un efektivitāti.[69]

(840) Saskaņā ar EK 2020.gada ziņojumā norādīto, līdzsvarota visu reģionu attīstība ir būtiska Latvijas ilgtspējīgai izaugsmei un sociālajai kohēzijai.[70] Atšķirības starp galvaspilsētu un pārējiem reģioniem joprojām ir vienas no lielākajām ES.[71] Latvijā ir trešās augstākās reģionālās attīstības atšķirības starp OECD valstīm.

(841) Rīgas plānošanas reģionā IKP uz vienu iedzīvotāju 2016.gadā ir 17 213 EUR, kas ir 135% no vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju valstī (12 760 EUR). Kurzemē IKP uz vienu iedzīvotāju ir 74% no vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju valstī, Vidzemē 66%, Zemgalē 63%, bet Latgalē 51%.

(842) Latvijas līdzsvarotas reģionālās attīstības pamatā ir policentriskas attīstības pieeja, attīstot attīstības centru izaugsmes virzītājspēku un apkārtējo lauku teritoriju saliedētāja lomu. Attīstības centri ir administratīvi teritoriālās reformas pamatā, ap tiem veidojot pašvaldības, vienlaikus ir būtiski nodrošināt centros pieejamo pakalpojumu un darba vietu sasniedzamību. Atbilstoši CSP apsekojumam "Latvijas iedzīvotāju mobilitāte 2017. gadā" Latvijā vidējais pārvietošanās laiks personai dienā ir 79,6 minūtes (pilsētās un to svārstmigrācijas zonās 77,9 minūtes), savukārt vidējais pārvietošanās attālums - 29,6 km (pilsētās un to svārstmigrācijas zonās 20,4 km). Līdz ar to iedzīvotāju noturēšanai reģionos ir jānodrošina reģionālās mobilitātes iespējas iedzīvotājiem pieņemamā laikā. Pretējā gadījumā pastāv risks iedzīvotāju aizplūšanai (piem., šobrīd 10% Vidzemes un 15% Zemgales iedzīvotāju strādā Rīgā), kas savukārt var palielināt reģionālās atšķirības, jo iedzīvotāju skaits un to ekonomiskā aktivitāte tiešā veidā ietekmē pašvaldību budžetu apjomus, kas savukārt ietekmē pašvaldību iespējas ieguldīt attīstībā un pakalpojumu nodrošināšanā iedzīvotājiem.

(843) Tādējādi iedzīvotāju mobilitātei un pakalpojumu sasniedzamībai ir nepieciešams veikt ieguldījumus esošo valsts reģionālo un vietējo autoceļu atjaunošanai, t.sk. saistībā ar administratīvi teritoriālo reformu, kuras ietvaros ir mainījušās novadu robežas un mainīsies iedzīvotāju pārvietošanās paradumi, kas būs saistīts ar to, ka mainīsies arī iedzīvotājiem nepieciešamo pakalpojumu saņemšanas organizācija jaunajā administratīvi teritoriālajā ietvarā. Tāpat ir nepieciešams attīstīt reģionālā mērogā nozīmīgu uzņēmējdarbības infrastruktūru, nodrošinot darba iespējas reģiona iedzīvotājiem iespējami tuvu dzīvesvietai.

---

[67] Padomes rekomendācijas par Latvijas 2019. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2019. gada stabilitātes programmu https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0514&from=EN 14. preambulas punkts

[68] Eiropas Komisijas 2019. gada ziņojums par Latviju. Brisele, 27.2.2019, SWD(2019) 1013 final Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf

[69] Padomes rekomendācijas par Latvijas 2019. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2019. gada stabilitātes programmu https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0514&from=EN 14. preambulas punkts

[70] EK 2020.gada ziņojums par Latviju, 26.2.2020. SWD(2020) 513, 49.lpp.

[71] EK 2020.gada ziņojums par Latviju, 26.2.2020. SWD(2020) 513, 48.lpp.

(844) Administratīvi teritoriālā reforma ir būtisks priekšnoteikums reģionālās attīstības atšķirību mazināšanai, izveidojot ekonomiski attīstīties spējīgas administratīvās teritorijas, lai pašvaldības spētu nodrošināt funkciju izpildi salīdzināmā kvalitātē un pieejamībā, kā arī spētu sniegt iedzīvotājiem kvalitatīvus pakalpojumus par samērīgām izmaksām, t.sk. atbilstoši Reģionālās politikas pamatnostādnēm 2021.-2027.gadam ieviešot atbalsta pasākumus uzņēmējdarbības veicināšanai, pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai, publiskās pārvaldes un pilsoniskās sabiedrības kapacitātes celšanai, tādējādi veicinot reģionālās politikas mērķu sasniegšanu.

(845) 2020. gadā līdz ar Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma pieņemšanu Saeimā ir uzsākta aktīvā fāze administratīvi teritoriālās reformas īstenošanā ar mērķi izveidot ekonomiski attīstīties spējīgas administratīvās teritorijas ar vietējām pašvaldībām, lai pašvaldības spētu nodrošināt tām likumos noteikto autonomo funkciju izpildi salīdzināmā kvalitātē un pieejamībā, kā arī spētu sniegt iedzīvotājiem kvalitatīvus pakalpojumus par samērīgām izmaksām.

(846) Administratīvi teritoriālās refromas sagatavošanās posmā ir pieņemti attiecīgie Ministru kabineta noteikumi, ir izstrādāta Metodika jaunveidojamo novadu darbības uzsākšanai pēc 2021. gada 1. jūlija, kā arī pašvaldībām tiek nodrošināts pastāvīgs metodisks atbalsts pašvaldību darbības un attīstības plānošanas jomā. Lai sekmētu kvalitatīvu pašvaldības pakalpojumu nodrošināšanu un modernizētu pašvaldību pārvaldību, izstrādāts un Ministru kabinetā 2021.gada 4.martā atbalstīts likumprojekts "Pašvaldību likums", kura mērķis ir nodrošināt laikmetīgu pārvaldību pēc pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas, veicinot demokratizāciju, skaidrāk nodalot lēmējvaru no izpildvaras, nosakot skaidru kompetenču un funkciju sadali, samazinot varas koncentrāciju un vairojot vietējās sabiedrības regulāru līdzdalību. Nepieciešams turpināt likumprojetka saskaņošanu ar visām iesaistītajām pusēm. Plānots, ka likumprojekts tiks pieņemts Saeimā galīgajā lasījumā 2023.gadā. Līdz ar administratīvi teritoriālās reformas īstenošanu reģionālās attīstības atšķirību samazinājumu Latvijā ir iespējams panākt, pilnveidojot arī reģionālo pārvaldes līmeni. Tiek risināts jautājums par administratīvo reģionu izveidi. 2020. un 2021. gadā jaunajām pašvaldībām tiek sniegts valsts atbalsts, lai atbalstītu jaunu kopīgu attīstības plānošanas dokumentu un administratīvo un organizatorisko struktūru plānu izstrādi. 2021. gadā apvienotās pašvaldības varēs arī pieteikties uz valsts līdzfinansējumu, lai kompensētu apvienošanās administratīvos izdevumus.

(847) Attiecīgi pēc 2021.gada 5.jūnija pašvaldību vēlēšanām izveidotajām pašvaldībām būs jāpabeidz darbs un jāapstiprina attīstības plānošanas dokumenti un organizatoriskās struktūras plāni, atbilstoši kuriem 2021.-2027.gadā pašvaldības uzsāks un pielāgos savu darbību jaunajam teritoriālajam ietvaram, īstenojot teritoriju attīstībai būtiskus projektus, kas nepieciešami administratīvi teritoriālās reformas pabeigšanai.

(848) Administratīvi teritoriālās reformas rezultātā izveidoto pašvaldību atbalstam Reģionālās politikas pamatnostādnēs 2021.-2027.gadam ir ietverti atbalsta pasākumi uzņēmējdarbības veicināšanai, pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai, publiskās pārvaldes un pilsoniskās sabiedrības kapacitātes celšanai, kā arī sabiedrības līdzdalības palielināšanai lēmumu pieņemšanas procesos. Kā

būtiskākais avots pamatnostādnēs paredzēto ieguldījumu finansēšanai (t.i., investīcijām infrastruktūrā) plānots ES fondu finansējums 2021.-2027.gada plānošanas periodam, kā arī citi ārvalstu finanšu instrumenti.

(849) ANM plānā iekļautās investīcijas administratīvi teritoriālās reformas ietvaros veicinātu pieejamību arī sabiedriskajiem pakalpojumiem, piemēram, veselības, izglītības vai sociālajā jomā. Tāpēc, lai nodrošinātu efektīvu pašvaldību darbību, viens no priekšnoteikumiem ir jaunveidojamo pašvaldību administratīvo centru sasniedzamība un to pilnvērtīgas funkcionēšanas nodrošināšana. Vērtējot autoceļu kvalitāti, EK savā 2019.gada ziņojumā[72] pauž, ka transporta infrastruktūra Latvijā joprojām ievērojami atpaliek no ES vidējiem standartiem attiecībā uz tīkla pārklājumu, oglekļa emisijām un drošības jautājumiem, kā arī ar būtiskām reģionālās pieejamības problēmām. Atbilstoši EK 2019.gada ziņojuma par Latviju D pielikumā "Investīciju pamatnostādnes Latvijai par Kohēzijas politikas finansējumu 2021.– 2027.gadam" iekļautajam, ir noteiktas augstas prioritātes investīciju vajadzības nolūkā papildināt politiku, lai mazinātu sociālekonomiskās atšķirības un risinātu demogrāfiskās problēmas, un jo īpaši lai uzlabotu pilsētu teritoriju un darījumdarbības vides pievilcību un veidotu saiknes ar funkcionālām pilsētteritorijām. Savukārt EK 2020.gada ziņojumā, teikts, ka, lai visiem iedzīvotājiem nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi sabiedriskajiem pakalpojumiem, ir vajadzīgi ieguldījumi autoceļos, lai labāk savienotu attālākas vietas ar jaunajiem pašvaldību centriem.

(850) Šobrīd atbilstoši VSIA "Latvijas Valsts ceļi" (LVC) datiem, no valsts reģionālajiem autoceļiem ar melno segumu sliktā vai ļoti sliktā stāvoklī ir 33,4% (1523 km), no valsts reģionālajiem autoceļiem ar grants segumu – 60,6% (465,5 km), kā arī 35,5% (1074,9 km) valsts vietējo autoceļu ar melno segumu un 55,5% (5460,6 km) valsts vietējo ceļu ar grants segumu ir sliktā vai ļoti sliktā stāvoklī (2020. gada dati). Augsto ekonomisko atšķirību rezultātā, Pierīgā pēdējos 10 gados iedzīvotāju skaits samazinājies tikai par 1%; Latgales reģionā – par 20%. Atšķirības reģionālajā attīstībā veido būtiski atšķirīgs kapitālo ieguldījumu apmērs, kurš līdzīgi kā IKP un pievienotā vērtība atšķiras vairāk kā 2 reizes – augstākie rādītāji uz vienu nodarbināto ir Pierīgā, bet zemākie – Latgalē. Rīgas plānošanas reģions piesaista lielāko nefinanšu investīciju apjomu valstī – 76%. Tāpēc nepieciešamas integrētas investīcijas ilgtspējīgai un līdzsvarotai reģionu attīstībai, lai ar teritoriāli specifiskiem, pielāgotiem risinājumiem attīstītu uzņēmējdarbības vidi reģionos. Plānotās investīcijas valsts reģionālo un vietējo autoceļu atjaunošanai un uzņēmējdarbības veicināšanai ir atbilstošas reģionālās politikas ietvaram 2021.-2027.gadam reģionālās attīstības atšķirību mazināšanai sinerģijā ar citiem reģionālās attīstības atbalsta pasākumiem reģionālās ekonomikas attīstībai, kas balstās uz plānošanas reģionu un pašvaldību aktīvu rīcību, t.sk. sniedzot atbalstu pašvaldībām uzņēmējdarbības vides attīstībai, ceļot produktivitāti un piesaistot cilvēkresursus reģionos, kā arī pakalpojumu efektivitātes uzlabošanai, ņemot vērā demogrāfiskās tendences, sniedzot atbalstu pašvaldību pakalpojumu ēku energoefektivitātes uzlabošanai, pirmsskolas izglītības pieejamībai, viedo risinājumu ieviešanai, publiskās ārtelpas attīstībai, kā arī mobilitātes uzlabošanai pakalpojumu sasniedzamībai.

[72] https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf

(851) Nacionālās Industriālās Politikas pamatnostādnēs 2021. – 2027. gadam (turpmāk – NIP) ir noteikts, ka īstermiņa mērķis ir panākt pēc iespējas mazāku negatīvo ietekmi uz ekonomiku un uzņēmumu darbību, panākot produktivitātes pieaugumā balstītas ekonomikas strukturālās izmaiņas par labu zināšanu ietilpīga preču un pakalpojumu eksporta attīstībai. NIP mērķis ir līdz 2027.gadam palielināt eksporta apjomu līdz 27 miljardiem EUR ikgadējā eksportā. NIP apakšmērķis ir palielināt izdevumu apjomu pētniecības un attīstības darbībām 2027.gadā sasniedzot līdz 600 miljoniem EUR gadā.

(852) NIP infrastruktūras rīcības virzienā viens no galvenajiem uzdevumiem ir noteikta Latvijas industriālo ēku fonda attīstība, infrastruktūras attīstība uzņēmējdarbības atbalstam. Komercdarbības mērķiem paredzēto ēku un to infrastruktūras attīstīšana, dodot iespēju ātrāk attīstīties uzņēmumiem, ļaujot ieguldīt savu kapitālu ražošanas tehnoloģijās un biznesa attīstībā.

(853) Zemāka pirktspēja reģionos ir radījusi ierobežotu piedāvājumu mājokļiem. Tā rezultātā šobrīd reģionos jau parādās tendences par īres dzīvokļu nepietiekamību[73]. Izmaksu ziņā pieejamu un būvniecības standartiem un energoefektivitātes prasībām atbilstošu mājokļu trūkums ir viens no iemesliem, kādēļ tiek kavēta valsts iekšējā mobilitāte, un tas netieši izraisa citus negatīvus efektus – ir mazāka iespēja iesaistīt darba tirgū darba meklētājus un bezdarbniekus, tiek kavēta tautsaimniecības izaugsme un padziļināta depopulācija.

(854) 2019.gada ES Padomes rekomendācijās konstatēts, ka to cilvēku īpatsvars, kuri saskaras ar ļoti sliktiem sadzīves apstākļiem, ir viens no augstākajiem Eiropā (15,2 % salīdzinājumā ar vidēji 4,0 % Eiropas Savienībā 2017. gadā), un trūkst sociālo mājokļu. Ir vajadzīgi ieguldījumi, lai uzlabotu cenas ziņā pieejamu mājokļu piedāvājumu[74].

(855) EK[75] norāda, ka Latvijas lielākajām pilsētām un, jo īpaši Rīgai ir bijusi dominējoša loma Latvijas ātrajā konverģencē, bet pastāv lielas ienākumu un nodarbinātības iespēju atšķirības. Cenas ziņā pieejamu mājokļu trūkums ir būtisks šķērslis reģionālajai attīstībai. Tāpēc EK aicina Latviju uzlabot cenas ziņā pieejamu mājokļu pieejamību, t.sk. ar infrastruktūras palīdzību. Arī uzņēmējdarbības kontekstā ir būtiski nodrošināt finansiāli pieejamus mājokļus, lai piesaistītu darbaspēku reģioniem un tādējādi vispārēji mazinātu sociālekonomiskās atšķirības un risinātu demogrāfiskās problēmas reģionos.[76]

(856) Attiecībā uz darbaspēka reģionālo mobilitāti, EK norāda, ka būtiska loma ir īres mājokļu pieejamībai. Labākai iekšējai darbaspēka mobilitātei ir izšķiroša nozīme ekonomikas izaugsmē ārpus Rīgas. Taču pārcelšanos darba dēļ uz vietām ārpus

73 Mājokļu tirgus pārskats 2020, Latio, 15.lpp.

74 Padomes rekomendācijas par Latvijas 2019. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2019. gada stabilitātes programmu https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0514&from=EN 11.punkts.

76 Eiropas Komisijas 2019. gada ziņojums par Latviju. Brisele, 27.2.2019, SWD(2019) 1013 final Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf

galvaspilsētas reģiona apgrūtina īres mājokļu trūkums. Šā iemesla dēļ cilvēki, kuri nevar atrast darbu savā dzīvesvietā, pārceļas uz dzīvi ārzemēs tā vietā, lai pārceltos Latvijas iekšienē. Neraugoties uz to, ka trūkst adekvātu un cenas ziņā pieejamu mājokļu, ieguldījumu līmenis mājokļos ārpus Rīgas ir bijis zems iedzīvotāju zemās pirktspējas un ilgtermiņa finansējuma trūkuma dēļ[77].

(857) Kā norāda OECD savā 2020.gada pētījumā par mājokļu pieejamību Latvijā, privatizācijas procesa rezultātā Latvijā, līdzīgi kā citās postpadomju valstīs pēc komunistiskā režīma nomaiņas, vairums mājokļu ir privātīpašumā – septiņām no desmit mājsaimniecībām mājoklis pieder bez kredītsaistībām. Vidējie mājsaimniecības izdevumi par mājokli ir zem OECD vidējā rādītāja.

(858) Zemie izdevumi par mājokli rada citu izaicinājumu – sliktu mājokļu kvalitāti, kas ietekmē mājsaimniecības visu ienākumu spektrā. Lielākā daļa mājokļu ir uzbūvēti padomju varas laikā un nav tikuši pienācīgi uzturēti. Gandrīz trīs no desmit mājsaimniecībām norāda, ka mājokļa uzturēšanas izdevumu segšana tām sagādā lielas finansiālas grūtības.

(859) Vairāk kā trešdaļa mājsaimniecību dzīvo pārapdzīvotos mājokļos, kas ir augstākais rādītājs OECD. Mājokļu kvalitātes izaicinājumu saasina tas, ka daudzām mājsaimniecībām nav iespējas pārcelties uz kvalitatīvāku mājokli, tā izmaksām netērējot vairāk kā 30% no savā rīcībā esošajiem ienākumiem. Hipotekārais kredīts mājokļa iegādei lielai daļai iedzīvotāju nav pieejams.[78]

(860) Nelielais īres tirgus Latvijā ir galvenokārt mērķēts mājsaimniecībām ar augstākiem ienākumiem, kas daļēji ir sekas īres regulējumam, kas vēsturiski nesamērīgi mazāk aizsargā izīrētāja intereses. Plānotās likumdošanas izmaiņas paredz līdzsvarot īrnieka un izīrētāja tiesības, un tas varētu būt pirmais solis, lai stimulētu nekustamo īpašumu īpašniekus izīrēt savus mājokļus.

(861) Līdzšinēji esošais atbalsts mājokļu jomā nav pieejams lielai daļai mājsaimniecību – tā sauktais "neatbalstītais vidusslānis", kas aptver aptuveni 44% no visām Latvijas mājsaimniecībām, kas ir pārāk turīgas, lai saņemtu sociālo mājokli vai dzīvokļa pabalstu, bet kuru ienākumi nav pietiekoši, lai tās varētu saņemt hipotekāro kredītu. Šīm mājsaimniecībām nav pieejams atbalsts no valsts puses, kā arī privātais sektors tām nesniedz ieņēmumiem atbilstošu piedāvājumu. Nelielā komerciālā īres tirgus rezultātā šīm mājsaimniecībām ir maz izmaksu ziņā pieejamu mājokļu alternatīvu.[79]

(862) Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021. – 2027.gadam (turpmāk – NAP) nosaka trīs galvenos mērķus mājokļu pieejamības veicināšanai:

i. Latvijā visām mājsaimniecībām ir pieejami mājokļi;
ii. esošais dzīvojamais fonds līdz 2050. gadam atbilst augstiem energoefektivitātes, būvniecības, drošības un labiekārtotības standartiem;
iii. Tiesiskais regulējums veicina privātos un publiskos ieguldījumus dzīvojamā fonda izveidei.

(863) Attīstot reģionos uzņēmējdarbības infrastruktūru, ir būtiski sniegt atbalstu kvalificēta darbaspēka piesaistei reģionos.

---

77 Eiropas Komisijas 2019. gada ziņojums par Latviju. Brisele, 27.2.2019, SWD(2019) 1013 final Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf

78 "Policy Actions for Affordable Housing in Latvia", OECD, 2020.

79 "Policy Actions for Affordable Housing in Latvia", OECD, 2020.

(864) 2020./2021.m.g. Latvijā darbojās 291 pašvaldību vispārējās vidējās izglītības iestāde ar ievērojamām izglītojamo skaita atšķirībām (aptuveni 31% vidējās izglītības iestāžu izglītojamo skaits 10.-12.klasē bija līdz 45 izglītojamajiem, savukārt gandrīz 39% vidējās izglītības iestāžu izglītojamo skaits 10.-12.klasē bija līdz 60 izglītojamajiem). Lai vidusskolēniem nodrošinātu plašākas izvēles iespējas no padziļināto kursu piedāvājuma, optimālais izglītojamo skaits vidējās izglītības pakāpē (10. – 12.klase) esošā finansējuma ietvaros ir 90 izglītojamie un vairāk.

(865) Kvalitatīvas izglītības nodrošināšanai, kas vidējās izglītības pakāpē nozīmē padziļināto kursu komplektu īstenošanu un mācību priekšmetu apguvi augstākajā līmenī, nepieciešams atbilstošs materiāltehniskais nodrošinājums. Pilnveidotā mācību satura īstenošanā tiek akcentēta mācību pieejas maiņa, intensīva tehnoloģisko rīku un risinājumu izmantošana. Informācijas un komunikāciju tehnoloģiju izmantošanas nozīmi stiprināja arī attālinātā mācību procesa ieviešanas nepieciešamība, turklāt to turpmāka izmantošana sekmēs izglītības iestāžu iespējas nodrošināt kvalitatīvu, personalizētu izglītību.

(866) Latvijas izglītības sistēmai ir būtiski veidot tādus izglītības risinājumus, kas vērsti uz ikviena bērna, jaunieša un pieaugušā zināšanu un prasmju attīstību.

(867) Ar 2020.gada 1.septembri vispārējā izglītībā uzsākta pakāpeniska jaunā mācību satura īstenošana (2020./2021.mācību gadā – 1., 4., 7. un 10.klasē, 2021./2022.mācību gadā – 2., 5., 8. un 11.klasē un 2022./2023.mācību gadā – 3., 6., 9. un 12.klasē), kas vienlaikus paredz vispārējās vidējās izglītības iestādē izvēles iespējas starp vismaz diviem padziļināto kursu komplektiem.

(868) No Izglītības un zinātnes ministrijas veiktajām aptaujām par vispārējās vidējās izglītības iestāžu plānoto padziļināto kursu piedāvājumu izriet, ka, lai vidusskolēniem nodrošinātu plašākas izvēles iespējas no padziļināto kursu piedāvājuma, optimālais izglītojamo skaits vidējās izglītības pakāpē (10. – 12.klase) ir 90 izglītojamie un vairāk. Kopumā vērojama tendence – jo mazāks izglītojamo skaits izglītības iestādes vidējās izglītības pakāpē, jo drīzāk izglītības iestāde plāno piedāvāt padziļināto kursu komplektus, kuros dominē humanitārie un sociālo zinātņu jomu kursi. Savukārt, jo lielāks izglītojamo skaits vidējās izglītības pakāpē, jo drīzāk izglītības iestāde plāno piedāvāt padziļināto kursu komplektus, kuros ir arī dabaszinātņu, tehnoloģiju (turpmāk – STEM) un matemātikas mācību jomu kursi. Tas savukārt ir jo īpaši svarīgi nākotnes darbaspēka veidošanā, ievērojot Ekonomikas ministrijas informatīvajos ziņojumos par darba tirgus vidējā un ilgtermiņa prognozēm pausto, ka izglītības piedāvājuma struktūra joprojām rada mazāk sagatavotu speciālistu ar izglītību STEM virzienos nekā darba tirgū turpmākajos gados būs nepieciešams, un līdz 2027. gadam iztrūkums pēc augstākās kvalifikācijas speciālistiem STEM virzienos var pieaugt līdz ~14 tūkst.

(869) Jaunā pilnveidotā mācību satura īstenošana rada pieprasījumu pēc inovatīva un informatīvi atvērta mācību procesa klasē un elektroniskajā vidē. Lai to īstenotu un sasniegtu valsts izglītības standartos noteikto mērķi lietpratīga skolēna attīstībai, ir nepieciešama izglītības iestāžu resursu modernizācija mūsdienīga mācību procesa nodrošināšanai. Veicot ieguldījumus izglītības iestāžu aprīkojuma attīstībā (tostarp ieviešot digitālos risinājumus, aprīkojumu STEM

jomas mācību priekšmetu apguvei u.c.), kā arī veicot mācību fiziskās vides modernizāciju, tiktu paaugstināta izglītības iestāžu pievilcība un konkurētspēja, nodrošinot augstas kvalitātes un mūsdienu prasībām atbilstošu izglītības programmu pieejamību, tādējādi paaugstinot izglītojamo kompetences. Nacionālajā attīstības plānā 2021. – 2027.gadam minēts, ka izglītības kvalitāte ir priekšnoteikums sekmīgām studijām un turpmākai karjerai. Nodrošinot atbilstošu mācību materiāltehnisko vidi zināšanu un prasmju attīstībai, var tikt uzlabotas izglītojamo prasmes lasīšanā, dabaszinātnēs un matemātikā, tādejādi pieaugtu to sagatavotība un interese par turpmāko izglītību tajās specialitātēs, kurās tiek iegūtas uzņēmējdarbībai un darba tirgum nozīmīgas prasmes un zināšanas.

(870) Vispārējās vidējās izglītības iestāžu tīkla sakārtošana veicinās pedagogu darba atalgojuma pieauguma nodrošināšanu. Pašvaldībās, kas līdz šim veikušas izglītības iestāžu tīkla sakārtošanu konstatējama iespēja pedagogiem nodrošināt lielāku (pilnu) darba slodzi, tādējādi arī iespēju paaugstināt darba samaksu un mazināt talantīgāko pedagogu aiziešanu no darba izglītības iestādē. Paredzams, ka pedagogu darba samaksas finansēšanas modelis, kas stāties spēkā no 2022.gada septembra, ietvers pilnveidotus atalgojuma noteikšanas parametrus.

(871) Neveicot izmaiņas esošajā izglītības iestāžu tīklā, nav iespējams uzturēt izglītības kvalitāti, nodrošinot līdzvērtīgas iespējas kvalitatīvas izglītības programmas pieejamībai neatkarīgi no skolēna dzīvesvietas; efektivizēt skolu infrastruktūras un cilvēkkapitāla resursu; nodrošināt pedagogu darba atalgojuma pieaugumu.

(872) Viena no pašvaldību funkcijām ir gādāt par iedzīvotāju izglītību, t.sk. nodrošinot pakalpojumu sasniedzamību, organizējot transporta pakalpojumu, kas pašvaldībām administratīvi teritoriālās reformas kontekstā ir izaicinājums, ņemot vērā jauno teritoriālo iedalījumu. Vienlaikus tā ir iespēja pārskatīt un efektivizēt darbu un pieejamos resursus, t.sk. aizstājot neefektīvos transportlīdzekļus ar videi draudzīgiem transportlīdzekļiem. Transporta nozare ir lielākais enerģijas patērētājs Latvijā un izmantotās atjaunojamo energoresursu enerģijas daļa ir tikai 2,5%. Transporta sektora mērķu sasniegšana joprojām ir būtisks izaicinājums. Pašvaldībām (t.sk., to kapitālsabiedrībām) ir augsts potenciāls ietekmēt transporta sektora ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, jo pašvaldībām noteiktās autonomās funkcijas ietver ne tikai izglītības nodrošināšanu, kas ietver skolēnu pārvadājumu organizēšanu, bet arī tādus pienākumus kā sabiedriskā transporta organizēšana, teritorijas attīstības plānošana un zemes izmantošanas un apbūves kārtības noteikšana, u.c. 2019. gada ziņojumā par Latviju ir norādīts[80], ka Latvijai ir vajadzīgi papildu centieni, lai sasniegtu vērienīgos enerģētikas un klimata mērķus 2030. gadam, t.sk. attiecībā uz SEG emisiju samazināšanu transporta sektorā. Atbilstoši NEKP, ilgtermiņa mērķos ir iekļauta fosilo un neilgtspējīgo resursu patēriņa samazināšana un ilgtspējīgu atjaunojamu un inovatīvu resursu izmantošana, un viens no rīcības virzieniem ir noteikta energoefektivitātes uzlabošana, alternatīvo degvielu un atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanas veicināšana transportā.

[80] Eiropas Komisijas 2019. gada ziņojums par Latviju. Brisele, 27.2.2019, SWD(2019) 1013 final Pieejams šeit: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf

(873) Mērķi:

(874) Administratīvi teritoriālās reformas galvenais mērķis ir palielināt pašvaldību spēju veicināt attīstību un sniegt kvalitatīvākus pakalpojumus, kā arī uzlabot investīciju vidi, panākot efektīvāku resursu sadali. Ieguldījumi ir vajadzīgi arī tam, lai uzlabotu piekļuvi nodarbinātībai, tostarp uzlabotu iesaisti aktīvas darba tirgus politikas darbībās un to tvērumu, uzlabotu darbaspēka darbspēju, kā arī nozaru un reģionālo darbaspēka mobilitāti.

(875) Administratīvi teritoriālās reformas ietvaros paredzētā pašvaldību pārgrupēšana veicinās reģionālo attīstību, stimulēs budžeta līdzekļu racionālu izmantošanu un samazinās vietējās pārvaldības administratīvās izmaksas. Latvijas līdzsvarotas reģionālās attīstības pamatā ir policentriskas attīstības pieeja, attīstot attīstības centru izaugsmes virzītājspēku un apkārtējo lauku teritoriju saliedētāja lomu. Attīstības centri ir administratīvi teritoriālās reformas pamatā, ap tiem veidojot pašvaldības, vienlaikus ir būtiski nodrošināt centros pieejamo pakalpojumu un darba vietu sasniedzamību.

(876) Ceļu tīkla attīstība ir svarīga prioritāte sekmīgai administratīvi teritoriālās reformas īstenošanai, lai uzlabotu iedzīvotāju ikdienu – nodrošinātu novada administratīvo centru labāku sasniedzamību, uzlabotu piekļuvi valsts un pašvaldību sniegtajiem pakalpojumiem (t.sk. izglītības iestāžu tīkla sakārtošanas kontekstā, kā arī veselības, kultūras, sociālo u.c. pakalpojumu sasniedzamībai) un darbavietām. Jaunu aktualitāti reģionālās sasniedzamības uzlabošanai sniedz arī Covid-19 izraisītā krīze, kuras laikā pastiprinājās jau iepriekš konstatētās reģionālās atšķirības. Covid-19 krīzes ietekmes mazināšanai 2020.gadā pašvaldībām tika izsniegti aizdevumi, t.sk. pašvaldību transporta infrastruktūras attīstībai, kas arī būs pieejami 2021.gadā. Līdz ar to ir būtiski veikt ieguldījumus valsts reģionālo un vietējo autoceļu pārbūvē un atjaunošanā, lai nodrošinātu vienotu un koordinētu ceļu tīkla attīstību.

(877) Specifiskais mērķis ir nodrošināt valsts reģionālās un vietējās nozīmes autoceļu tīkla pārbūvi un atjaunošanu administratīvi teritoriālās reformas kontekstā. Pasākums paredz jau eksistējošu reģionālo un valsts vietējo autoceļu pārbūvi un atjaunošanu, kas nepieciešami jauno novadu administratīvo centru un tajos sniegto pakalpojumu un darba vietu drošai sasniedzamībai. Identificēti 877,99 km valsts reģionālo un vietējo autoceļu (kas ir gandrīz 5% no kopējiem valsts reģionālajiem un vietējiem autoceļiem ar melno un grants segumu), kuru pārbūve un atjaunošana ir prioritāra administratīvi teritoriālās reformas īstenošanai. Identificētas investīciju vajadzības vismaz 300 milj. EUR apmērā, attiecīgi plānots piesaistīt ANM un valsts budžeta līdzekļus. Indikatīvajos pārbūves un atjaunošanas aprēķinos tika izmantoti valsts reģionālo un valsts vietējo autoceļu posmi, kuri identificēti izmantojot autoceļa seguma stāvokli, vidējo diennakts satiksmes intensitāti, kā arī to plānoto izmantošanu un novadu administratīvo centru sasniedzamību pēc administratīvi teritoriālās reformas pabeigšanas. ANM ietvaros netiek plānota jaunu ceļu izbūve, bet gan plānota jau eksistējošu valsts reģionālo un vietējo autoceļu (indikatīvi 210 km) stāvokļa kvalitātes uzlabošana, kuru atjaunošanas rezultātā nav plānots palielināt SEG emisijas, jo nav plānots transporta plūsmas un intensitātes pieaugums, bet tieši otrādi – samazināsies ceļā pavadītais laiks un tādējādi arī radītais vides piesārņojums. Tāpat būtiski ņemt

vērā iedzīvotāju skaita prognozes, t.sk. lielākajā daļā ieguldījumu teritorijās plānots iedzīvotāju skaita kritums 2030.gadā no 10% līdz 25%. Līdz ar to prognozējams, ka nepieaugs jaunu autoceļu lietotāju skaits. Vienlaikus, ANM investīcijas ir papildinošas darbības programmā plānotajām investīcijām bezizmešu un videi draudzīga transporta attīstībai, t.sk. sabiedriskā transporta attīstības veicināšanai ar dzelzceļu kā mugurkaulu, nodrošinot dzelzceļa tīkla pakāpenisku elektrifikāciju un esošā elektrificētā tīkla modernizāciju, sekmējot Latvijas virzību uz klimatneitralitātes mērķu sasniegšanu, samazinot autotransporta ekspluatācijas izmaksas, brauciena ilgumu, degvielas patēriņu un kaitējumu CO_2 emisiju koncentrācijas veidā.

(878) Līdz ar administratīvi teritoriālās reformas īstenošanu uzlabosies pašvaldību investīciju piesaistes kapacitāte, t.sk. uzņēmējdarbību veicinošo projektu īstenošanai. Atbalsta uzņēmējdarbības publiskās infrastruktūras attīstībai mērķis ir piesaistīt vietējos un ārvalstu investorus, kā arī sekmēt jaunu uzņēmumu dibināšanu un esošu uzņēmumu paplašināšanos reģionos ārpus Rīgas reģiona. Lai to sasniegtu, plānota industriālo parku un teritoriju attīstīšana, atbilstoši plānošanas reģiona un pašvaldības noteiktajām prioritātēm, t.sk. zināšanu un/vai tehnoloģiski ietilpīgas uzņēmējdarbības un klimatneitrālas attīstības veicināšanā, atbalstot efektīvākus projektus.

(879) Ieguldījumu rezultātā plānots piesaistīt komersantus, kas veic nefinanšu investīcijas reģionos. Atbalsta pasākums dos iespēju komersantiem koncentrēt savus resursus nevis infrastruktūras nodrošināšanai, bet uzņēmuma darbības attīstīšanai, t.sk. ražošanai vai pakalpojumu sniegšanai tehnoloģiski ietilpīgās nozarēs un inovācijās, paaugstinot produktivitāti un eksportu. Kā finansējuma saņēmējs ir plānotas pašvaldības, to izveidotās iestādes, kapitālsabiedrības.

(880) Administratīvi teritoriālās reformas ietvaros ir būtiski panākt, lai pašvaldības spētu nodrošināt tām likumos noteikto funkciju izpildi salīdzināmā kvalitātē un pieejamībā, kā arī spētu sniegt iedzīvotājiem kvalitatīvus pakalpojumus par samērīgām izmaksām. Šajā kontekstā ir nepieciešams uzlabot pašvaldību darbības efektivitāti un kvalitāti, nodrošinot datos balstīto lēmumu pieņemšanu, nodrošinot kvalitatīvu un modernu pakalpojumu vadību, sekmējot aktīvāku sabiedrības līdzdalību teritorijas attīstībā. Līdz ar to ANM atbalsts tiks sniegts pašvaldību kapacitātes stiprināšanai pašvaldību darbības efektivitātes un kvalitātes uzlabošanai administratīvi teritoriālās reformas kontekstā.

(881) Attiecībā uz īres mājokļu pieejamību, plānots izveidot finansēšanas fondu, kas nodrošinātu pieejamību ilgtermiņa aizdevumiem ar zemām procentu likmēm ar granta elementu, izmaksu ziņā iedzīvotājiem pieejamu īres mājokļu būvniecībai. Atmaksātais aizdevuma finansējums un pēc aizdevuma atmaksas arī daļa no īres maksas tiks izmantotas nākamo mājokļu pieejamības pasākumu finansēšanai.

(882) Tāpat kā starpmērķus finansēšanas fonda izveidei plānots noteikt (1) jaunā īres regulējuma stāšanos spēkā, (2) mājokļu pieejamības pamatnostādņu apstiprināšanu un (3) socialo un pašvaldības īres māju atjaunošana un būvniecība no ES daudzgadu budžeta 2021. – 2027.gadam līdzekļiem.

(883) Augstāk minētie mājokļu pieejamības veicināšanas pasākumi sniegs ieguldījumu jaunu darbinieku piesaistei teritorijās, kurās veidojas jaunas darba

vietas (mājokļa pieejamība darbiniekiem ir būtisks faktors, plānojot potenciāli jaunas darba vietas). Nodrošinot mājokļa pieejamību, tiek veicināta strādājošo konkurētspēja un darba produktivitāte (mājokļa izmaksas vietās ar pieaugošu nodarbinātību ir ievērojami augstākas, kas savukārt ierobežo iespējas personām pārcelties uz šādām vietām un kāpināt konkurētspēju, brīvi izvēloties darbavietas). Ņemot vērā reformas pozitīvo ietekmi uz jaunu darba vietu rašanos un attiecīgi nodarbinātību, tiek paredzēta ietekme uz tautsaimniecības izaugsmi un mazināta depopulācija.

(884) Mājokļa pieejamība, meklējot darba iespējas, mudina iedzīvotājus nevis migrēt ārpus valsts, bet izvēlēties iekšējo migrāciju, kas samazinātu ekonomiskos zaudējumus no negatīvā migrācijas saldo. Papildus reforma mājokļu pieejamības jomā sniegtu atbalstu no Latvijas emigrējušo iedzīvotāju atgriešanai valstī, piedāvājot finansiāli izdevīgāku un mūsdienu kvalitātes standartiem atbilstošu mājokli teritorijās, kur veidojas jaunas darba vietas.[81]

(885) Investīciju mērķis ir izaugsmei un demogrāfiskajai situācijai atbilstoša vispārējās vidējās izglītības iestāžu tīkla izveide un augstas kvalitātes vispārējās izglītības nodrošinājums reģionālā līmenī, sekmējot kvalitatīva vispārējās izglītības satura apguves iespējas nodrošināšanu visā Latvijas teritorijā..

(886) Ieguldījumi veicinās ilgtspējīgas izglītības sistēmas nodrošinājumu. Tiks sniegts atbalsts pašvaldībām kā vispārējās izglītības iestāžu dibinātājiem īstenot vispārējās izglītības iestāžu tīkla attīstību, pilnveidojot izglītības iestāžu mācību vidi, vienlaikus nodrošinot arī efektīvu resursu izmantošanu un koncentrāciju. Pašvaldības kā dibinātāja atbildība par savas teritorijas izglītības iestāžu tīkla attīstību, pielāgošanu esošajai situācijai un kvalitatīva vispārējās izglītības pakalpojuma nodrošināšanu pieaugs.

(887) Vidusskolu tīkla sakārtošanas rezultātā paredzamās strukturālās izmaiņas saistāmas ar izmaiņām normatīvajā regulējumā, nosakot vispārējās vidējās izglītības iestādēm kvantitatīvos un kvalitatīvos kritērijus un monitorējot to ievērošanu, kā arī ar izmaiņām pašvaldību vispārējās vidējās izglītības iestāžu skaitā, tās apvienojot vai reorganizējot par pamatizglītības iestādēm.

(888) Investīcijas sekmēs ES Padomes 05.06.2019. ieteikumos par Latvijas 2019. gada valsts reformu programmu, ka izglītības sistēmai ir sarežģīti apvienot resursus, vienlaikus uzlabojot kvalitāti un efektivitāti; kvalitatīvas izglītības pieejamība joprojām ir atkarīga no dzīvesvietas un skolas veida. Kā arī vienlaikus saskan ES Padomes 20.05.2020. ieteikumos par Latvijas 2020. gada valsts reformu programmu izteikto rekomendāciju, ka nepieciešams attīstīt kvalitatīvu digitālo izglītību un apmācību un visiem izglītojamajiem nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi tai.

(889) Izglītības iestāžu infrastruktūras pilnveide ergonomiskas un modernas mācību vides izveidei un aprīkošana ar modernām tehnoloģijām, t.sk. digitālajām tehnoloģijām, ņemot vērā, ka to nepieciešamību stiprina gan attālinātā mācību procesa organizēšanas pieredze, gan vispārējās izglītības satura reforma un kompetenču apguves aktualizēšana vispārējā izglītībā, tādējādi veicinot

[81] Pētījums "Latvijas emigrantu kopienas: nacionālā identitāte, transnacionālās attiecības un diasporas politika" (2015)

izglītojamo un pedagogu digitālo prasmju attīstību un digitālo izglītības pakalpojumu ieviešanu, kā arī, nodrošinot izglītības iestāžu energoefektivitātes paaugstināšanos un ilgtspējīgu un videi draudzīgu risinājumu izmantošanu mācību vidē.

(890) Investīciju rezultātā vispārējā izglītībā tiks nodrošināts kvalitatīvāks mācību satura ieviešanas nodrošinājums, ieguvēji no tā ir visi izglītojamie un pedagogi, kuriem uzlabosies mācību un darba vide, kā arī tiks nodrošinātas līdzvērtīgas iespējas iegūt kvalitatīvu vispārējo vidējo izglītību neatkarīgi no izglītības iestādes atrašanās vietas, sekmējot Izglītības attīstības pamatnostādnēs 2021.-2027.gadam noteikto rādītāju par izglītojamo ar zemiem mācību sasniegumiem īpatsvara samazināšanu un ar augstiem mācību sasniegumiem īpatsvara palielināšanu līdz 2027.gadā plānotajām mērķa vērtībām, samazinot zemo sasniegumu īpatsvaru līdz 14% visās PISA pētījumā iekļautajās kompetences, savukārt augsto sasniegumu īpatsvaru kāpinot līdz OECD vidējam līmenim visās kompetences (saskaņā ar PISA2018).

(891) Viena no pašvaldību funkcijām ir gādāt par iedzīvotāju izglītību, t.sk. nodrošinot pakalpojumu sasniedzamību, organizējot transporta pakalpojumu. Teritoriāli lielāku pašvaldību izveide administratīvi teritoriālās reformas rezultātā radīs labvēlīgāku vidi skolu tīkla reformai, t.sk. efektivizējot skolēnu pārvadājumus, izmantojot videi draudzīgus transportlīdzekļus. Lai vecinātu administratīvi teritoriālās reformas mērķu sasniegšanu, kas saitīti ar pašvaldībām likumos noteikto funkciju izpildi salīdzināmā kvalitātē un pieejamībā jauno administratīvi teritoriālo vienību ietvaros, nepieciešams sniegt atbalstu pašvaldību funkciju īstenošanai un pakalpojumu sniegšanai paredzēto bezizmešu transportlīdzekļu iegādei, aizstājot esošos, neefektīvos transportlīdzekļus ar tīrajiem transportlīdzekļiem, kas vienlaikus sniegs pozitīvu ietekmi arī virzībā uz klimata mērķu sasniegšanu un SEG emisiju samazināšanu.

(892) **Reforma 3.1.2.r. Sociālo un nodarbinātības pakalpojumu pieejamība minimālo ienākumu reformas atbalstam**

(893) Galvenie izaicinājumi:

(894) Neraugoties uz pakāpenisku sociālās aizsardzības izdevumu pieaugumu Latvijā, no IKP (15,2 % 2018. gadā) atvēlētais **izdevumu īpatsvars** joprojām ir trešais zemākais starp ES dalībvalstīm, kā arī zemākais starp Baltijas valstīm.[82] 2018.gadā ES28 vidējais rādītājs bija 27,9% no IKP. EK dienesti vairākkārt kā būtisku izaicinājumu Latvijai ir norādījuši zemos sociālās aizsardzības izdevumus[83], kas liegs veiksmīgi sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķi – izskaust nabadzību un veicināt neaizsargāto grupu aktīvu iekļaušanu un sociālo integrāciju, kas ietver atbalstošu sociālo pakalpojumu sniegšanu šīm grupām. EK

[82] Eirostat datu bāze, datu bāze, tabula [spr_exp_gdp]

[83] Komisijas dienestu darba dokuments. Latvijas 2014.gada valsts reformu programmas un stabilitātes programmas novērtējums, SWD(2014) 415 final, 2.6.2014.; Ziņojums par valsti – Latvija (2015), SWD(2015) 33 final, 26.2.2015.; 2016.gada ziņojums par valsti – Latvija, SWD(2016) 82 final, 26.2.2016.; Ziņojums par Latviju – 2017.gads, SWD(2017) 79 final, 22.2.2017.; Ziņojums par Latviju – 2018.gads, SWD(2018) 2012 final/2, 18.4.2018.; 2019.gada ziņojums par Latviju, SWD(2019) 1013 final, 27.2.2019.; 2020.gada ziņojums par Latviju, SWD(2020) 513 final, 20.2.2020.

dienestu vērtējumā, bez ievērojamiem ieguldījumiem sociālai aizsardzībai nabadzības un sociālās atstumtības rādītāji, kā arī ienākumu nevienlīdzības līmenis būtiski nesamazināsies.

(895) Zemie sociālās aizsardzības izdevumi negatīvi ietekmē sistēmas efektivitāti, ko uzskatāmi atspoguļo sociālo transfertu ietekme uz nabadzības riska mazināšanu. Pēdējo gadu laikā turpina samazināties sociālo transfertu ietekme uz iedzīvotāju ienākumiem, turklāt to ietekme Latvijā ir būtiski zemāka nekā ES vidēji. 2018.gadā sociālie transferti (neiekļaujot pensijas) nabadzības risku Latvijā samazināja par 19,10 procentiem, kamēr ES28 – par 32,94 procentiem.

(896) Atbalstu trūcīgākajiem iedzīvotājiem sniedz sociālā palīdzība. Pašvaldību administratīvie dati par trūcīgo personu skaitu valstī liecina par stabilu tendenci samazināties trūcīgo personu statusu ieguvušo iedzīvotāju īpatsvaram. Ja 2014.gadā trūcīgu personu īpatsvars no visiem valsts iedzīvotājiem bija 5,2%, tad 2019.gadā tas bija 2,2%. 2019.gadā lielāko īpatsvaru GMI pabalsta saņēmēju skaitā veido nestrādājošas darbspējīga vecuma personas (31%), bērni (18%) un pilngadīgas personas ar invaliditāti (18%), no tiem 53.24 % vīriešu un 46.76 % sieviešu. Savukārt dzīvokļa pabalsta saņēmēju kopskaitā lielāko īpatsvaru sastāda pensijas vecuma cilvēki (44%) un bērni (17%) un pilngadīgas personas ar invaliditāti (16%), no tiem 38.67 % vīriešu un 61.34 % sieviešu. Lielais bezdarbnieku īpatsvars GMI pabalsta saņēmēju vidū apstiprina šai mērķa grupai sniegtā materiālā atbalsta nepietiekamību un personas aktivizēšanas pasākumu un iekļaušanas darba tirgū nozīmi. Līdzīgi kā citās ES dalībvalstīs Latvijā pastāv prasība pašvaldību sociālās palīdzības saņēmējiem sadarboties ar NVA, reģistrēties, aktīvi meklēt darbu un piedalīties nodarbinātību veicinošos pasākumos.

(897) Laika posmā kopš 2014.gada īstenoti pasākumi, kuru mērķis ir veicināt darbspējīga vecuma sociālās palīdzības saņēmēju iekļaušanos darba tirgū. Viens no būtiskākajiem – sociālās palīdzības saņēmējam, kurš sācis gūt ienākumus no algota darba, vienu reizi kalendārā gada ietvaros trīs mēnešus neņem vērā ienākumus līdz valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēram, izvērtējot personas/mājsaimniecības atbilstību trūcīgas personas statusam. Tādējādi persona, uzsākot darba gaitas, joprojām turpina saņemt arī sociālo palīdzību.

(898) Lai nodrošinātu minimālo ienākumu sliekšņu pārskatīšanu un adekvātuma palielināšanu, no 2021.gada būtiski palielināti vairāki minimālo ienākumu sliekšņi gan pašvaldību sociālās palīdzības nodrošināšanai, gan arī valsts noteiktiem pabalstiem. Pabalstu minimālie apmēri vai to sliekšņi noteikti, pamatojoties uz metodiski pamatotiem un sociālekonomiskai realitātei atbilstošiem kritērijiem. Minimālo ienākumu reforma sekmēs ES Padomes 05.06.2019. ieteikumos par Latvijas 2019. gada valsts reformu programmu noteikto - novērst sociālo atstumtību, jo īpaši uzlabojot minimālo ienākumu pabalstu, minimālo vecuma pensiju un cilvēkiem ar invaliditāti paredzētā ienākumu atbalsta adekvātumu. Kā arī vienlaikus saskan ES Padomes 20.05.2020. ieteikumos par Latvijas 2020. gada valsts reformu programmu izteikto rekomendāciju paredzēt pienācīgu ienākumu atbalstu krīzes vissmagāk skartajām iedzīvotāju grupām un stiprināt sociālās drošības tīklu. Viens no lielākajiem izaicinājumiem reformas īstenošanai nākotnē būs saistīts ar regulāru

minimālo ienākumu sliekšņu apmēra pārskatīšanas un to noteikšanas metodikas nostiprināšanu tiesību aktos, kā arī minimālo ienākumu palielināšana *de facto* un pilnā apmērā visām mērķa grupām.

(899) Minimālo ienākumu palielināšanas reforma ir saistīta ar ienākumu atbalstu iedzīvotājiem, taču tās ieviešana ir jāpapildina arī ar citu pakalpojumu pieejamību cilvēkiem, kuri saņem pabalstus vai pensijas minimālā apmērā. Šādi pakalpojumi ir sociālie pakalpojumi, kas ir viens no būtiskākajiem instrumentiem, lai nodrošinātu personu ar funkcionāliem traucējumiem un citu sociālās atstumtības riskiem pakļauto personu vienlīdzīgas iespējas dzīvot sabiedrībā ar pilnīgu iekļaušanos un līdzdalību sabiedrības dzīvē. Sociālie pakalpojumi risina ne tikai indivīdam, bet arī sabiedrībai kopumā sociāli nozīmīgas problēmas (vardarbība, atkarības problēmas u.c.) un ļauj nodrošināt sociālo stabilitāti un drošību. Eiropas Sociālo tiesību pīlāra principi, kas tiek integrēti Eiropas Savienības politikās un tiesiskajā ietvarā, cita starpā paredz, ka ikvienam ir tiesības uz kvalitatīviem un cenas ziņā pieņemamiem ilgtermiņa aprūpes pakalpojumiem, īpaši aprūpes mājās un citiem sociālās aprūpes pakalpojumiem kopienās.

(900) Sabiedrība ir vienota, droša un atvērta, ja tajā tiek stiprināta sociālā iekļaušana. Sociālā iekļaušana tiek īstenota caur dažādiem pakalpojumiem praktiski visās nozarēs, lai nodrošinātu optimālu dzīves kvalitāti mazāk aizsargātajām iedzīvotāju grupām. Būtiska nozīme ir iedzīvotāju individuālajām vajadzībām atbilstošu kvalitatīvu sociālo pakalpojumu nodrošināšanai. Sociālo pakalpojumu klāsts, kvalitāte un pieejamība ir pilnveidojami, cita starpā paplašinot sabiedrībā balstītu un ģimeniskai videi pietuvinātu aprūpes pakalpojumu pieejamību atbilstoši novecojošas sabiedrības vajadzībām. Par sociālo pakalpojumu nepietiekamo pārklājumu un kvalitāti liecina vairāki rādītāji, tostarp Latvijā ir salīdzinoši augsts to iedzīvotāju īpatsvars, kuri aprūpes pienākumu dēļ ir ekonomiski neaktīvi.

(901) Latvijā nabadzības risks cilvēkiem ar invaliditāti ir 37,6% (ES – 21,4%)[84], t.sk. sievietēm tas ir 40,7%, vīriešiem – 30,4%. Latvijā ir 204 402 personas ar invaliditāti, t.sk. 94 410 vīrieši un 105 992 sievietes [85], no kurām 35 480 personām, t.sk. 22 593 sievietēm un 12 887 vīriešiem ir kustību traucējumi. Zems ir arī personu ar invaliditāti nodarbinātības līmenis – tikai 26% jeb nodarbinātas ir 52 228 personas, t. sk., 24 952 vīrieši un 27 276 sievietes..

(902) Kopš Latvija ratificēja ANO konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām 2010.gadā un ir kļuvusi par konvencijas dalībvalsti, tai ir jāveic atbilstoši pasākumi, lai nodrošinātu, ka personām ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem ir piekļuve fiziskajai videi, transportam, informācijai un sakariem, tostarp informācijas un sakaru tehnoloģijām un sistēmām, kā arī citiem objektiem un pakalpojumiem, kas ir atvērti vai ko sniedz sabiedrībai gan pilsētās, gan lauku rajonos. No vienādu iespēju trūkuma attiecībā uz publisko pakalpojumu un mājokļu infrastruktūras pieejamību, izriet arī nevienlīdzīga pieeja pakalpojumiem, izglītībai, veselības aprūpei un nodarbinātībai, kas rada arī lielāku ienākumu nevienlīdzību.

[84] Eurostat dati
[85] Datu avots – Labklājības ministrija, 2020.gada novembris

(903) Plānā pieejamas vides veidošanai Latvijā 2019.-2021.g.[86] paredzēts uzsākt valsts un pašvaldību ēku un ēku, kurās tiek sniegti valsts un pašvaldību pakalpojumi, infrastruktūras pielāgošanu, nodrošinot atbilstošu piekļuvi cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.

(904) Vērtējot dažādu valsts un pašvaldību iestāžu infrastruktūras pieejamību Latvijā, personas ar kustību traucējumiem atzīst[87], ka tikai 12% iestāžu ir pilnībā pielāgotas un 74% ir daļēji pielāgotas. Attiecīgi tikai 9% no aptaujātajām personām ar redzes invaliditāti uzskata, ka valsts un pašvaldību iestādes ir pielāgotas, 57% uzskata, ka tās ir daļēji pielāgotas, bet 34% uzskata, ka iestādes nav pielāgotas. Savukārt personas ar dzirdes invaliditāti 50% gadījumu uzskata, ka iestādes nav pieejamas.

(905) 2020.gadā veiktajā vides pieejamības pašnovērtējumā[88] atklājas, ka labklājības nozares iestādēs vides pieejamības novērtējums vidēji ir 5.6 punkti (punktu skalā augstākais vērtējums ir 10 punkti). Tas nozīmē, ka ēkās nav ievērotas vai ievērotas nelielā apjomā vides un informācijas pieejamības prasības, nav nodrošināta vides pieejamība personām ar funkcionēšanas traucējumiem. Personām ar funkcionāliem traucējumiem, vecāka gadagājuma cilvēkiem un cilvēkiem ar maziem bērniem bez citu cilvēku palīdzības iekļūšana ēkā un pārvietošanās tajā ir apgrūtināta vai pat neiespējama. Lai cilvēki ar invaliditāti piekļūtu informācijai, pakalpojumiem, darba tirgum, kā arī lai veicinātu cilvēku ar invaliditāti vienlīdzīgas iespējas un sociālo iekļaušanu, šajās ēkās ir nepieciešams veikt būtiskus vides un informācijas pieejamības uzlabošanas pasākumus.

(906) 2020.gada pētījumā[89] ir noskaidrots, ka salīdzinot ar 2015. gadu, 53% aptaujāto personu ar invaliditāti skatījumā nav mainījusies situācija viņu mājokļa pieejamības jomā (vides pieejamības kontekstā). Savukārt LM apkopotie dati par valsts atbalstu personai ar invaliditāti mājokļa pielāgošanai[90] liecina, ka laikā no 2014. gada līdz 2019. gadam šo pakalpojumu ir saņēmušas tikai četras personas. Šis pakalpojums personām ar invaliditāti nav pieejams un nav efektīvs, lai gan ir ļoti nepieciešams, jo, lai valsts sniegto materiālo atbalstu izmantotu, personai jāņem kredīts kredītiestādē, kas ne vienmēr personām ar invaliditāti, īpaši nenodarbinātām vai tādām, kuru ienākumu līmenis ir zems, ir iespējams. Arī pašvaldību finansēts mājokļa pielāgošanas atbalsts nav plaši izmantots, un tā iemesls ir gan šāda atbalsta pasākuma neesamība, gan nepietiekams pabalsta

[86] https://likumi.lv/ta/id/305520-par-planu-pieejamas-vides-veidosanai-latvija-2019-2021-gadam

[87] Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanas izvērtējums http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/BISS_Gala_zinojums_LM_ANO_konv_30062020red_13072020%20%281%29.pdf

[88] Vides un informācijas pieejamības pašnovērtējums, rezultātu apkopošana ir procesā, LM dati 2020.g.decembris https://www.lm.gov.lv/lv/vides-pieejamibas-pasnovertejums-2020

[89] Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanas izvērtējums http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/BISS_Gala_zinojums_LM_ANO_konv_30062020red_13072020%20%281%29.pdf

[90] 2010.gada 21.decembra MK noteikumi Nr.1170 "Noteikumi par kārtību, kādā personas ar invaliditāti saņem atbalstu mājokļa pielāgošanai, un atbalsta saņemšanas nosacījumiem"

apmērs, gan administratīvā procedūra pabalsta saņemšanai, kas personai ar invaliditāti, īpaši, ja tā dzīvo viena, nav īstenojama pašas spēkiem.

(907) Lai nodrošinātu gan to, ka personas ar invaliditāti saņem sev piemērotu un mūsdienīgu profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu, gan to, lai personas, kuras nesen ir saskārušās ar nopietnu slimību un ārstēšanu, bet kurām īsi pēc ārstēšanās kursa beigām ir saglabājies augsts rehabilitācijas potenciāls un kurām ir iespēja pilnvērtīgi atgriezties darba tirgū tādējādi turpinot uzturēt sevi, savu ģimeni, kā arī pilnveidot un attīstīt sevi profesionāli, saņemtu ne tikai sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, bet arī tajā integrētu atbalstu reintegrācijai darba tirgū, LM plāno reformēt gan sociālās rehabilitācijas pakalpojuma piešķiršanas kritērijus, gan šī pakalpojuma saturu un ilgumu.

(908) Sociālās apdrošināšanas sistēmas, tostarp pensiju sistēmas analīzei un politikas plānošanai LM izmanto sadarbībā ar PB ekspertiem vairāk kā pirms 20 gadiem izveidoto ilgtermiņa prognozēšanas Makrosimulācijas modeli, ar kuru veiktās prognozes ļauj detalizēti monitorēt sociālās apdrošināšanas/pensiju sistēmas attīstību, savlaicīgi atklājot un novēršot riskus tās stabilitātei un ilgtspējai, veidojot priekšnoteikumus sistēmas pastāvēšanai ilgtermiņā. Esošais prognozēšanas rīks ir novecojis. Līdz ar to prognozēšanas rīks ir jāpilnveido vai jāizstrādā jauns, novēršot nepilnības novecojušā modeļa darbībā, paplašinot tā iespējas attiecībā uz pieņēmumu detalizācijas pakāpi un pieejamo rādītāju izmantojumu. Tas ļautu ātrāk un efektīvāk reaģēt uz izmaiņām likumdošanā, tautsaimniecībā un demogrāfijā.

(909) Minimālā ienākuma reformas stiprināšanā būtiska loma ir darba tirgus potenciāla pilnīgākai izmantošanai, aktivizējot bez darba palikušos un ekonomiski aktīvos, un, sniedzot iespējas papildināt prasmes un zināšanas, tādējādi uzlabojot darba tirgus iznākumus un produktivitāti tautsaimniecībā kopumā.

(910) Pirms-pandēmijas periodā turpināja samazināties gan reģistrētā bezdarba līmenis, gan bezdarbnieku skaits, samazinājās arī ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars reģistrēto bezdarbnieku vidū, kā arī vidējā bezdarba ilgums. Tomēr turpināja arī saglabāties būtiskas reģionālās atšķirības, kamēr Rīgas reģionā bezdarba līmenis 2019.gadā bija 5,7% un Pierīgas reģionā 3,9%, tikmēr Latgales reģionā tas bija 10,7% un Vidzemes reģionā 7,8%, kas norāda gan uz atšķirībām ekonomiskajā aktivitātē dažādos Latvijas reģionos, gan arī uz reģionālās mobilitātes būtisko lomu. Tai pašā laikā pieauga brīvo darba vietu skaits, jo īpaši ekonomiski aktīvākajos reģionos, kā arī bija vērojama stabila darbā iekārtošanās tendence. Tomēr līdz ar Covid-19 pandēmiju sāka pieaugt reģistrētais bezdarbs, proti, no 6.4% 2020.gada martā (58 tūkstoši bezdarbnieku) līdz 8,4% 2020.gada jūnija beigās (78 tūkstoši bezdarbnieku), bezdarbnieku skaitam pieaugot par 20 tūkstošiem. Lai arī reģistrētā bezdarba līmenis ir samazinājies līdz 7,6% 2020.gada nogalē un tie ir 69 tūkstoši reģistrēto bezdarbnieku (55% sievietes un 45% vīrieši, tāpat no kpējā bezdarbnieku skaita 8 583 personas bija ar invaliditāti - no tiem 4 341 sievietes un 4 242 vīrieši), tas ir salīdzinoši augsts, ir pieauguši ilgstošā bezdarba riski, tāpat saglabājas būtiski izaicinājumi attiecībā uz prasmju atbilstību bezdarbniekiem ar darba tirgum nepietiekamu izglītību vai kvalifikāciju, mazkvalificēto darbu veicējiem. Līdz ar to svarīgi nodrošināt aktīvās darba tirgus politikas pasākumu, tajā skaitā apmācību, un dažādu sociālo

pakalpojumu kompleksu piedāvājumu, sasaistot ar adekvātu finansiālo atbalstu bezdarba periodā, lai atbalstītu pēc iespējas ātrāku bezdarbnieku atgriešanos darba tirgū produktīvākās un labāk apmaksātās darba vietās. Bezdarbnieku profilēšana - individuālās situācijas, kā arī iesaistes darba tirgū šķēršļu apzināšana un esošo prasmju, tajā skaitā digitālo prasmju, novērtējums sniedz iespēju piedāvāt piemērotākos aktīvās darba tirgus politikas pasākumus un sociālos pakalpojumus individuālajai situācijai atbilstošākajā secībā.

(911) Covid-19 pandēmijas ietekmē notiekošajam ekonomiskās aktivitātes samazinājumam ir būtiska ietekme arī uz darba tirgu, jo pieauga reģistrētā bezdarba līmenis, ilgstošā bezdarba risks un prasmju pilnveides nepieciešamība. Tas, savukārt, nosaka nepieciešamību sniegt nepieciešamo atbalstu prasmju apguvei bezdarbniekiem un darba meklētājiem, kuriem iesaiste pārkvalifikācijā un prasmju pilnveidē, arī digitālo prasmju apguvē, ir visvairāk nepieciešama, tai skaitā, personām, kas zaudējušas darbu tautsaimniecības transformācijas rezultātā, personām ar zemu vai darba tirgum nepietiekamu izglītības līmeni, sociālās atstumtības riskam pakļautām personām u.c. Darba tirgū arvien pieaug pieprasījums pēc digitālajām prasmēm. Taču vienlaikus, nozīmīgākai kļūstot klimata un vides mērķu lomai, pieaug pieprasījums arī pēc zināšanām un prasmēm, kā panākt šo mērķu praktisku īstenošanu gan rūpniecībā, gan būvniecībā, gan citās nozarēs. Bezdarba periods sniedz iespēju pilnībā pievērsties prasmju uzlabošanai, tajā skaitā jaunas profesijas apguvei, pārkvalifikācijai. Prasmju pilnveides pasākumi ne tikai aktivizē bez darba palikušos un sniedz iespējas papildināt prasmes un zināšanas, bet arī mazina nevienlīdzību, jo iegūtās prasmes un kvalifikācija uzlabo personas iespējas atkal iekļauties darba tirgū, uzlabo darba tirgus iznākumus un noturību darba tirgū, kā arī prasmju pielietojums uzlabo produktivitāti tautsaimniecībā kopumā. Bezdarbnieku pārkvalifikācijas un prasmju pilnveides pasākumi sniedz iespēju labāk izmantot Latvijas darba tirgus potenciālu, pieejams kvalificēts darbaspēks veicina investīciju piesaisti, jaunu darba vietu radīšanu, kā arī industriālo teritoriju attīstību.

(912) Vienlaikus bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto iedzīvotāju mērķēta iesaiste prasmju pilnveides pasākumos sniegs atbalstu tautsaimniecības transformācijai tajās jomās, kuras ir ietekmējusi Covid-19 pandēmija un kurās nepieciešams veicināt darbaspēka pāreju starp nozarēm un profesijām. Tāpat iesaiste darba tirgū pieprasīto prasmju apguvē sekmēs arī ar automatizāciju un digitalizāciju ieviešanu saistītos procesus uzņēmumos un sekmēs pāreju uz augstākas pievienotās vērtības ražošanu un pakalpojumiem, vienlaikus atbalstot investīciju piesaisti un izaugsmi, kā arī "zaļāku" ekonomiku.

(913) Plānotie ieguldījumi pastarpināti vērsti uz ES Padomes 2020.gada rekomendācijas izpildi: paredzēt pienācīgu ienākumu atbalstu krīzes vissmagāk skartajām iedzīvotāju grupām un stiprināt sociālās drošības tīklu.

(914) <u>Mērķi</u>:

(915) Sociālo un nodarbinātības pakalpojumu pieejamības minimālo ienākumu reformas atbalstam komponentes mērķis ir nodrošināt iedzīvotājiem, kuriem ir ierobežoti resursi un vienlaikus, kuriem ir augsts sociālās atstumtības risks, pieeju

būtiski nepieciešamiem sociālajiem un nodarbinātības pakalpojumiem. ES Padomes gan 2019.gada, gan arī 2020.gada rekomendācijas Latvijai aicina novērst sociālo atstumtību, jo īpaši uzlabojot minimālo ienākumu pabalstu, minimālo vecuma pensiju un cilvēkiem ar invaliditāti paredzētā ienākumu atbalsta adekvātumu un paredzēt pienācīgu ienākumu atbalstu krīzes vissmagāk skartajām iedzīvotāju grupām, un stiprināt sociālās drošības tīklu. Ienākumu atbalsta jautājumi tiek risināti ārpus ES fondu ieguldījumu programmām, savukārt sociālās drošības tīkla stiprināšanai nepieciešami ieguldījumi no dažādiem resursiem. Ieguldījumi ilgstošās sociālās aprūpes pakalpojumu kvalitātē un pieejamībā tiešā veidā saistīti ar cilvēku sociālo tiesību īstenošanu un sociālās drošības tīkla stiprināšanu. Kā norādīts rekomendācijas apsvēruma daļā – sociālo pakalpojumu nodrošinājuma līmenis joprojām ir zems. Ieguldījumi profesionālās rehabilitācijas pakalpojuma attīstībā un vides pieejamībā nākotnē vērsti uz personu ar invaliditāti aktīvāku iesaisti dažādos sabiedrības procesos, tostarp izglītībā un darba tirgū. Savukārt korekts sociālās apdrošināšanas sistēmas prognozēšanas rīks ļaus veikt prognozes līdz nepieciešamajai detalizācijas pakāpei, kā arī ļaus lietotājam viegli veikt nepieciešamās izmaiņas, atbilstoši sociālās apdrošināšanas/pensiju sistēmas korekcijām un izmaiņām, tostarp savlaicīgāk novēršot riskus sistēmas ilgtspēju. Atbalsts bezdarbnieku un darba meklētāju iekļaušanai darba tirgū nepieciešams, lai darbspējīgiem cilvēkiem primāri būtu iespējams gūt ienākumus no nodarbinātības un būt aktīviem sabiedrības locekļiem. Plānotie ieguldījumi šajā komponentē balstīti Sociālās aizsardzības un darba tirgus attīstības pamatnostādnēs 2021.-2027.gadam noteiktajos attīstības virzienos un ir cieši saistīti ar Eiropas Sociālo tiesību pīlāra principiem, tostarp aktīvs atbalsts nodarbinātībai, ilgtermiņa aprūpe un personu ar invaliditāti iekļaušana.

(916) *Sociālo pakalpojumu attīstība*. Mērķis ir saglabāt personas neatkarību un tās aprūpē iesaistīto ģimenes locekļu nodarbinātību. Sabiedrības novecošanās un pieaugošais aprūpes pienākumu slogs un vajadzība pēc aprūpes pakalpojumiem pastiprina aprūpes pakalpojumu pieejamības un efektivitātes uzlabošanas nepieciešamību, īpaši pēc sabiedrībā balstītiem, inovatīviem pakalpojumiem.

(917) Lai veicinātu ilgstošas aprūpes pakalpojumu noturību un nepārtrauktību, izprotot institucionālās aprūpes nepiemērotību un ģimeniskas vides būtisko lomu cilvēka pilnvērtīgai funkcionēšanai, jāattīsta ģimeniskai videi pietuvinātu aprūpes pakalpojumu pieejamību pašvaldībās.

(918) *Sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sinerģiska attīstība*. Mērķis ir uz esošās SIVA bāzes attīstīt sociālās integrācijas kompetenču centru, uzlabot SIVA infrastruktūru ēkās un apkārtējā vidē, kurā notiek pakalpojumu sniegšana, kā arī, apvienojot šobrīd piedāvātos valsts finansētos sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumus, sinerģiski tos pilnveidot un attīstīt, lai tos daudz mērķtiecīgāk un ātrāk sniegtu personām, kurām ir potenciāls atgriezties darba tirgū, nepieļaujot to, ka personām tiek piešķirta pastāvīga invaliditāte. Vienlaikus SIVA izveidos prasmju apmācības programmas personu ar funkcionāliem traucējumiem neformālajiem aprūpētājiem (galvenokārt ģimenes locekļiem, bet arī citiem – kaimiņiem, draugiem, ja nepieciešams), asistentiem un citiem sociālo pakalpojumu sniedzēju darbiniekiem, lai apmācītu pamatprasmēs

aprūpēt personu ar funcionāliem traucējumiem, kā ar viņu komunicēt, ievērot viņa vajadzības.

(919) *Publisko pakalpojumu un nodarbinātības pieejamība*. Mērķis ir palielināt sabiedrībai paredzēto labklājības nozares publisko pakalpojumu un publisko ēku vides pieejamība visām sabiedrības grupām, tostarp personām ar invaliditāti, kā arī atbalstīt personas ar invaliditāti viena mājokļa pielāgošanai, nodrošinot cilvēkiem ar invaliditāti un funkcionāliem traucējumiem piekļuvi nodarbinātībai un pakalpojumiem, tādējādi sekmējot cilvēktiesības un dzīves kvalitāti. Vides pieejamība vienlaikus dos ieguvumu arī citām personām, kuras saskaras ar funkcionēšanas ierobežojumiem, piemēram, veciem cilvēkiem, grūtniecēm vai personām, kurām ir jebkādi pastāvīgi vai pagaidu fiziski, garīgi, intelektuāli vai maņu traucējumi, ar novecošanu saistīti traucējumi vai citi ar cilvēka ķermeņa darbību saistīti traucējumi, kuri mijiedarbībā ar dažādiem šķēršļiem ierobežo viņu piekļuvi pakalpojumiem, radot situāciju, kurā minētie pakalpojumi ir jāpielāgo šo personu īpašajām vajadzībām.

(920) *Sociālās apdrošināšanas sistēmas ilgtermiņa prognozes*. Mērķis ir nodrošināt jaunu, kvalitatīvu prognozēšanas rīku sociālās apdrošināšanas sistēmas ilgtermiņa prognozēm, sistēmas ilgtermiņa stabilitātes, ilgtspējas un efektivitātes izvērtēšanai un nodrošināšanai, īpaši ņemot vērā COVID - 19 krīzes izraisītās straujās izmaiņas sociālās drošības sistēmas pakalpojumos un minimālo garantiju pilnveidošanu.

(921) *Iekļaušanās darba tirgū*. Mērķis ir atbalstīt bezdarbnieku un darba meklētāju iekļaušanos darba tirgū produktīvākās un labāk apmaksātās darba vietās, sniedzot mērķētu, secīgu un savstarpēji papildinošu atbalsta pasākumu kopumu, īpašu uzsvaru liekot uz pārkvalifikācijas un prasmju pilnveides pasākumiem. Bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu prasmju pilnveides, tai skaitā, digitālo prasmju jomā, pasākumi tiks īstenoti saskaņā ar Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnēs 2021.-2027. gadam noteiktajām prioritātēm attiecībā uz iesaisti pieaugušo izglītībā un līdzdalības pieaugušo izglītībā mērķa sasniegšanu, vienlaikus prasmju pilnveides pasākumu ietvaros veicinot kvalitātes, efektivitātes, pieejamības un sadarbības principu piemērošanu.

3. Reformu un investīciju apraksts

(922) **Reforma 3.1.1.r. Administratīvi teritoriālā reforma**

(923) Latvijā ir vienas no augstākajām reģionālās attīstības atšķirībām - starp Ekonomiskās Sadarbības un Attīstības organizācijas (turpmāk - OECD) valstīm tās ir trešās augstākās. Reģionālās politikas mērķis ir radīt priekšnosacījumus visu reģionu ekonomiskā potenciāla attīstībai un sociālekonomisko atšķirību mazināšanai, paaugstinot iekšējo un ārējo konkurētspēju, kā arī nodrošinot teritoriju specifikai atbilstošus risinājumus apdzīvojuma un kvalitatīvas dzīves vides attīstībai, vidējā termiņā panākot reģionālā IKP starpības samazinājumu – mazāk attīstīto plānošanas reģionu vidējais IKP uz vienu iedzīvotāju līmenis pret augstāk attīstīto plānošanas reģionu veido 55% (bāzes vērtība 2016.gadā – 47%). Būtisku ieguldījumu reģionālās politikas mērķa īstenošanā sniedz administratīvi teritoriālā reforma, apvienojot un efektivizējot pašvaldību esošos resursus,

panākot rīcībspējīgu pašvaldību izveidi, kas spēj nodrošināt pakalpojumu pieejamību un sasniedzamību, kā arī darba iespējas iedzīvotājiem. Reformas īstenošanas uzsākšanai tika izstrādāts un Saeimā 2020.gada jūnijā atbalstīts Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums. Veiksmīgai reformas īstenošanai pašlaik tiek sniegts valsts budžeta atbalsts pašvaldībām attīstības plānošanas dokumentu un kopīga jaunveidojamā novada administratīvās struktūras projekta izstrādei. Vienlaikus administratīvi teritoriālās reformas turpmākai norisei ir būtiski sniegt atbalstu valsts reģionālo un vietējo autoceļu atjaunošanai un pārbūvei pakalpojumu un darbavietu sasniedzamības uzlabošanai, uzņēmējdarbības vides attīstībai darba iespēju reģionos nodrošināšanai reģionos, kā arī pašvaldību kapacitātes stiprināšanai to darbības efektivitātes un kvalitātes uzlabošanai.

(924) Atbalsta sniegšanai valsts reģionālo un vietējo autoceļu atjaunošanai ir pietiekama valsts administratīvā kapacitāte darbu savlaicīgai veikšanai, pamatojoties uz atjaunojamo valsts reģionālo un vietējo autoceļu posmu sarakstā iekļauto laika grafiku ceļu remontdarbu veikšanai atbilstoši to gatavībai un darbu veidam. Savukārt atbalsts uzņēmējdarbības vides attīstībai tiks sniegts pašvaldībām, kas veiks nepieciešamos priekšdarbus projektu veiksmīgai īstenošanai un plānoto rezultātu sasniegšanai. Atbalsts pašvaldību kapacitātes stiprināšanai to darbības efektivitātes un kvalitātes uzlabošanai tiks sniegts, piesaistot plānošanas reģionus, kuriem ir pietiekama pieredze darbā ar pašvaldībām.

(925) Nozaru pārstāvju un citu iesaistīto pušu (stakeholders) iesaiste tika nodrošināta administratīvi teritoriālās reformas virzības laikā, kā arī izstrādājot un saskaņojot Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam un Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnēs 2021. - 2027.gadam, kas kalpo par pamatu plānotajām investīcijām[91].

(926) Informāciju par reformas 3.1.1.r. investīciju ietvaros plānoto valsts atbalstu skatīt pie reformas investīcijām.

(927) **Investīcija 3.1.1.1.i. Valsts un reģionālās nozīmes autoceļu tīkla uzlabošana** jauno novadu administratīvo centru un tajos sniegto pakalpojumu un darbavietu pieejamībai un drošai sasniedzamībai

(928) Plānota jau eksistējošu valsts reģionālo un vietējo autoceļu stāvokļa kvalitātes uzlabošana (indikatīvi 210 km garumā), lai nodrošinātu novada administratīvo

[91] Pamatnostādņu mērķi un rīcības virzieni 2019.gada martā - maijā tika apspriesti piecos reģionālajos semināros, kas notika Alūksnē, Liepājā, Jelgavā, Rēzeknē un Siguldā. To mērķis bija iepazīties ar reģionālās politikas līdzšinējiem rezultātiem, t.sk. ar ES fondu atbalstu, identificējot esošos reģionālās politikas izaicinājumus, ko var risināt ar ES fondu ieguldījumiem teritoriju attīstībai, diskutēt par reģionālās politikas uzstādījumiem. Semināros kopumā piedalījušies 428 dalībnieki, t.sk. 238 pārstāvji no pašvaldībām, 29 - no plānošanas reģioniem, 102 - no teritoriju attīstībā iesaistītajām ministrijām un citām nacionālā līmeņa iestādēm EM, ZM, KM, VM, PKC, SaM, LM, IZM, CSP, VRAA u.c., 59 - no citām organizācijām (pilsoniskās sabiedrības grupas, uzņēmēji, augstskolas, LPS, LLPA, RACA. No 2019.gada 9.-22.augustam pamatnostādņu projekts tika publicēts VARAM tīmekļa vietnē, nodrošinot sabiedrības līdzdalības iespējas atbilstoši Ministru kabineta 2009.gada 25.augusta noteikumu Nr.907 "Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā" 13.punktam. Vairākas pamatnostādņu sadaļas izstrādātas sadarbībā ar EM, ZM un SaM.

centru labāku sasniedzamību, uzlabotu piekļuvi valsts un pašvaldību sniegtajiem pakalpojumiem (t.sk. izglītības iestāžu tīkla sakārtošanas kontekstā, kā arī veselības, kultūras, sociālo u.c. pakalpojumu sasniedzamībai) un darbavietām. Pasākums paredz to valsts reģionālo un valsts vietējo autoceļu posmu pārbūvi un atjaunošanu, kuri identificēti sadarbībā ar plānošanas reģioniem, izmantojot autoceļa seguma stāvokli, vidējo diennakts satiksmes intensitāti, kā arī to plānoto izmantošanu un novadu administratīvo centru sasniedzamību pēc administratīvi teritoriālās reformas. ANM iekļauti tikai kritiski reformas īstenošanai nepieciešamie ceļu posmi, kas nepieciešami, lai nodrošinātu novadu administratīvo centru un tajos pieejamo pakalpojumu un darbavietu drošu sasniedzamību un jauno pašvaldību pilnvērtīgu funkcionēšanu.

(929) Autoceļu stāvoklis ietekmē pakalpojumu un darbavietu drošas sasniedzamības iespējas, kas reģionu iedzīvotājiem ir būtiski administratīvi teritoriālās reformas kontekstā. Ieguldījumus jāskata kompleksi ar plānotajām investīcijām uzņēmējdarbības atbalstam reģionos. Tāpat ieguldījumi valsts reģionālo un vietējo ceļu atjaunošanā ir būtisks priekšnoteikums citu nozaru ministriju ieguldījumu sinerģijai un efektivitātei dažādu atbalsta instrumentu ietvaros pakalpojumu pieejamībai un sasniedzamībai iedzīvotājiem reģionos sociālo pakalpojumu, veselības, izglītības, kultūras u.c. jomās, kuru infrastruktūra pamatā izvietota reģionālas un nacionālas nozīmes attīstības centros. Valsts reģionālo un vietējo autoceļu atjaunošana ļoti svarīga, lai pašvaldības un valsts varētu nodrošināt pakalpojumu pieejamību arī tajās teritorijās, kurās nav attiecīgās infrastruktūras (mobilais sociālais dienests, mobilās bibliotēkas, autoveikali, ātrā palīdzība, civilās aizsardzības pasākumi utml), kā arī, lai pašvaldība varētu noorganizēt atkritumu savākšanu, komunālo pakalpojumu sniegšanu, sekmēt uzņēmējdarbību visā pašvaldības administratīvajā teritorijā, ieskaitot ciemu un viensētu iedzīvotājus, kas raksturīgi Latvijai.

(930) Investīcijas esošo valsts reģionālo un vietējo autoceļu infrastruktūras attīstībā plānotas sinerģijā ar citiem pasākumiem, kas atbalsta pāreju uz mazemisiju vai bezemisiju transportlīdzekļu veidiem, un investīcijām, kas stimulē sabiedriskā transporta izmantošanu saskaņā ar Transporta attīstības politikas pamatnostādnēs 2021.-2027.gadam noteikto mērķi – integrēta transporta sistēma, kas nodrošina drošu, efektīvu, pieejamu, viedu un ilgtspējīgu mobilitāti, veicina valsts ekonomisko izaugsmi, reģionālo attīstību un nodrošina virzību uz klimatneitrālu ekonomiku. Ievērojot principu "nenodarīt būtisku kaitējumu", valsts reģionālo un vietējo autoceļu atjaunošanas pasākumam kā papildinošanas investīcijas, kas samazinās SEG emisijas, plānotas šādas bezemisiju transportlīdzekļu iegādes investīcijas, kurām ir paredzēts finansējums ANM plāna 1. komponentes "Klimata pārmaiņas un ilgtspēja" ietvaros:

a. Pilsētas - piepilsētas elektrovilcienu (bateriju elektrovilcienu) iegādei Rīgas metropoles areāla transporta zaļināšanai (investīcija 1.1.1.1.i);
b. Rīgas pilsētas elektrotransporta (elektroautobusi, tramvaji) iegādei sabiedrisko pārvadājumu nodrošināšanai (investīcija 1.1.1.2.i).
c. ANM pasākumi tiek plānoti arī sinerģijā ar citiem videi draudzīgiem specifiskajiem atbalsta mērķiem, kas paredzēti darbības programmas Latvijai

2021.-2027.gadam un citu atbalsta instrumentu ietvaros, nodrošinot demarkāciju, piemēram:

- jaunu videi draudzīgu autobusu iegāde starppilsētu satiksmē, esošo autobusu aprīkošana to videi draudzīgākai darbībai, tai skaitā ar alternatīvās degvielas veidiem, multimodālo sabiedriskā transporta tīklu ar dzelzceļu kā sabiedriskā transporta "mugurkaulu" izveidošana (darbības programmas Latvijai 2021.-2027.gadam SAM 2.3.1.)
- taisnīgas pārkārtošanās pasākumi, kas veicina pāreju uz klimatneitralitāti (Darbības programmas Latvijai 2021.-2027.gadam SAM 6.1.1.), kura ietvaros plānots atbalsts arī bezemisiju mobilitātes veicināšanai pašvaldībās, palielinot resursefektīvu un videi draudzīgu transportlīdzekļu lietošanu;
- emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta ietvaros plānoti pasākumi SEG emisiju samazināšanai transporta sektorā, palielinot mazemisiju un bezemisiju transportlīdzekļu skaitu;
- Modernizācijas fonda ietvaros kā viens no galvenajiem virzieniem (prioritārajiem ieguldījumiem) ir energoefektivitātes uzlabošana, t.sk. transporta nozarē.

(931) Ņemot vērā, ka investīcijas 3.1.1.1.i. ietvaros paredzēta esošo valsts reģionālo un vietējo autoceļu infrastruktūras atjaunošana un pārbūve (nevis jaunu autoceļu izbūve) un darbi tiks veikti galvenokārt esošajā ceļa nodalījuma joslā, ievērojot noramtīvajos aktos noteikto procedūru ANM plānā iekļautajam pasākumam nav paredzama būtiska ietekme uz bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsardzību un atjaunošanu (ANM plānam pievienots 3.1.1.1.i. principa "nenodarīt būtisku kaitējumu" novērtējums).

(932) Valsts reģionālo un vietējo ceļu atjaunošanā un pārbūvē paredzēta sinerģija ar plānotajiem ieguldījumiem TEN-T tīkla attīstībā, kas tiek plānoti, ievērojot teritoriālo pieeju – DP 3.2.1.SAM "Attīstīt ilgtspējīgu, pret klimatu izturīgu, inteliģentu, drošu un vairākveidu TEN-T infrastruktūru" un 3.2.2.SAM "Attīstīt ilgtspējīgu, klimatnoturīgu, intelektisku un intermodālu mobilitāti valstu, reģionu un vietējā līmenī, ietverot uzlabotu piekļuvi TEN-T un pārrobežu mobilitāti" ietvaros norādīts, ka ieguldījumus plānots veikt kontekstā ar teritoriju attīstības plānošanas dokumentiem.

(933) Investīcijas 3.1.1.1.i. ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**, jo investīcijas tiks veiktas publiskajā infrastruktūrā – autoceļos, kas bez maksas nodoti sabiedriskā lietošanā un ir vispārēja infrastruktūra. Mērķorientētu autoceļu izbūve netiek pieļauta.

(934) **Investīcija 3.1.1.2.i. Pašvaldību kapacitātes stiprināšana to darbības efektivitātes un kvalitātes uzlabošanai,** lai pašvaldības spētu nodrošināt tām likumos noteikto funkciju izpildi salīdzināmā kvalitātē un pieejamībā, kā arī spētu sniegt iedzīvotājiem kvalitatīvus pakalpojumus par samērīgām izmaksām.

(935) Atbalsts tiks sniegts pašvaldību kapacitātei, stiprinot to darbības efektivitāti un kvalitāti, īstenojot pakalpojumu vadību pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai jaunizveidotajās pašvaldībās, t.sk. paredzot: 1) pašvaldību pakalpojumu novērtējumu; 2) metodisko atbalstu un apmācības pakalpojumu optimizācijai/plānošanai atbilstoši demogrāfijas tendencēm pakalpojumu pieejamības un sasniedzamības uzlabošanai, administratīvā sloga mazināšanai, kā arī darbības efektivitātes un kvalitātes uzlabošanai (pakalpojumu dizaina

pielietošana u.tml.); 3) pašvaldību pakalpojumu jaunu vai uzlaboto plānošanas un sniegšanas veidu pilotēšanu.

(936) Investīcijas 3.1.1.2.i. ietvatos v**alsts atbalsts nav plānots**, jo investīcijas tiks veiktas publiskajā sektorā.

(937) **Investīcija 3.1.1.3.i. Investīcijas uzņēmējdarbības publiskajā infrastruktūrā industriālo parku un teritoriju attīstīšanai reģionos**

(938) Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras (turpmāk - LIAA) sniegtā informācija par investīciju piesaisti reģionos, apliecina, ka investīciju piesaistē ir būtiska publiskā infrastruktūra. Laika posmā no 2020.gada līdz 2021.gada pirmajam ceturksnim, 31 pašvaldību piedāvājums investoriem ārpus Rīgas reģiona nav bijis veiksmīgs tieši infrastruktūras neatbilstības dēļ potenciālo investoru vajadzībām. Atbilstošas infrastruktūras trūkuma dēļ (piem., esošo ēku nojaukšana/pārvienošana, ražotnes būvniecība, telpu veidošana, kanāla padziļināšana, teritorijas sakārtošana, stāvlaukumu izveide u.c.) 2019.-2020.gadā netika piesaistītas investīcijas indikatīvi 170 milj. EUR apmērā elektronikas, metālapstrādes, elektronikas, aviācijas u.c. jomās, kas varētu radīt indikatīvi 1 250 darba vietas, t.sk. reģionos, jo kā potenciālās lokācijas vietas tika izskatīta, piem., Ventspils pilsēta, Rēzeknes pilsēta, Liepājas pilsēta. LIAA sniegtā informācija par investīciju piesaisti apliecina, 2020.gadā 51 uzņēmums ir piesaistījis investīcijas indikatīvi 252,4 milj. EUR un radījis 2893 jaunas darba vietas. 27 no 51 investīciju projektiem 2020.gadā tika veikti ārpus Rīgas reģiona. 2020.gadā Zemgalē 3 investīciju projekti indikatīvi ir piesaistījuši 23,8 milj. EUR investīcijas un 83 jaunu darba vietu izveidi, Vidzemē 13 projekti - 97,5 milj. EUR investīcijas un 1005 jaunas darba vietas, 6 investīciju projekti Kurzemē - 81,5 milj. EUR investīcijas un 155 jaunas darba vietas, savukārt Latgalē 4 projekti - 39 milj. EUR investīcijas un 475 jaunu darba vietu izveidi.

(939) Vienlaikus LIAA sniegtie nekustamo īpašumu pieprasījumu piemēri no 2020.gada un 2021.gada pirmā ceturkšņa potenciālajiem projektiem metālapstrādes, vieglās rūpniecības, IT, pārtikas ražošanas jomā norāda, ka reģionos investoriem ir nepieciešama ražošanas telpu noma vai iegāde, elektrības pieslēgumi, IT komunikācijas, pievedceļi, notekūdeņu attīrīšanas sistēmas u.c.

(940) Ņemot vērā infrastruktūras nepilnības, ekonomika koncentrējas Rīgā un tās apkārtnē, padziļinot reģionālās attīstības atšķirības, kas nosaka nepieciešamību veikt ieguldījumus uzņēmējdarbības infrastruktūrā investīciju ienākšanai reģionos, kā arī investīciju piesaistes potenciālu reģionos, plānota komersantu pieprasījumā balstītu industriālo parku un teritoriju attīstība reģionos (ārpus Rīgas plānošanas reģiona), t.sk. industriālo pieslēgumu ierīkošana un to saistītās jaudas palielināšana (t.sk. siltumapgāde, ūdens un kanalizācija, elektrība), pievedceļu atjaunošana vai ierīkošana pie industriālajām teritorijām, kā arī komercdarbības mērķiem paredzēto ēku un to saistītās infrastruktūras attīstīšana. Ievērojot, ka plānošanas reģioni un pašvaldības regulāri apkopo komersantu vajadzības to izaugsmei, sniedzot informāciju par pašvaldībām nepieciešamo atbalstu uzņēmējdarbības vides uzlabošanai, investīcijas uzņēmējdarbības publiskajā infrastruktūrā plānotas saskaņā ar reģionu un pašvaldību noteiktajām prioritātēm, t.sk. zināšanu un/vai tehnoloģiski ietilpīgā uzņēmējdarbībā un klimatneitrālā attīstībā. Pasākuma ietvaros plānots attīstīt konkursa kārtībā izvēlētu industriālos

parkus un teritorijas (ārpus Rīgas plānošanas reģiona), organizējot atklātu konkursu. Plānotie projektu iesniedzēji – pašvaldības (t.sk. to iestādes, pašvaldību kapitālsabiedrības) un komersanti.

(941) Lai nodrošinātu investīcijas, kas atbilst komersantu un tirgus vajadzībām un veicina reģionu attīstību, pašvaldībai, tās iestādei, pašvaldības kapitālsabiedrībai vai komersantam uz projekta iesniegšanas brīdi tiks izstrādāta industriālā parka attīstības stratēģija jeb "biznesa plāns" (tostarp nosakot konkrētus sasniedzamos rādītājus (KPI)), kas sagatavots saskaņā ar pašvaldības attīstības programmu, NIP un NAP2027 izvirzītajiem mērķiem un sadarbībā ar LIAA. Ja projekta pieteikumu konkursam iesniedz pašvaldība, tās iestāde vai kapitālsabiedrība, ir nepieciešams iesniegt arī komersantu apliecinājums par interesi, kas pamato konkrētas izbūvējamās publiskās infrastruktūras nepieciešamību, vai sadarbības līgums ar komersantu, kurā noteikti plānotie komersanta ieguldījumi un sasniedzamie rezultāti. Savukārt, ja pieteikumu konkursam iesniedz komersants vai dibināts kopuzņēmums (līgumsabiedrība), ir nepieciešams iesniegt komersantu (nomnieku) apliecinājumu par interesi nomāt telpas un tajā ir noteikti nomnieka ieguldījumi un sasniedzamie rezultāti. Pašvaldības, kas potenciāli kvalificējas atbalstam, jau šobrīd ir apzinājušas potenciālos komersantus, saņemot apliecinājumus par interesi, kuriem ir nepieciešama uzņēmējdarbības infrastruktūras izbūve darbības uzsākšanai vai paplašināšanai, t.sk. industriālā parka infrastruktūras, pievadceļu un dzelzceļa pievadu izbūve, ražotņu un noliktavu izbūve (piem., Liepājas pilsētas gadījumā – 66 tūkst. m^2 platībā, Daugavpils pilsētas gadījumā – 25 tūkst. m^2 platībā), elektroenerģijas pieslēgumu, teritorijas sanācija, attīrot to no piesārņojuma, inženierkomunikācijas (ūdenssaimniecības tīkli, siltumapgāde, kanalizācija u.c.) utml. Pamatojoties uz pašvaldību veikto sākotnējo priekšizpēti, veiktie ieguldījumi uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstībā potenciāli sekmēs investīciju piesaisti loģistikas, elektronikas, aviācijas, elektroenerģijas, pārtikas ražošanas, atjaunojamo energoresursu ražošanas jomās, veicinot nefinanšu investīciju piesaisti indikatīvi 410 milj. EUR apmērā un radot vismaz 1 180 augsti kvalificētās darba vietas.

(942) Papildus tam, konkursa kritēriji pašvaldībām ietvers: (1) attiecīgajā pašvaldībā esošie cilvēkresursi jeb darba spēka pieejamība (augsti kvalificētu darbinieku skaits, infrastruktūras pieejamība nokļūšanai līdz darba vietai, kā arī pašvaldības instrumenti jaunu darbinieku piesaistei t.sk. mājokļa pieejamība,u.c. faktori)); (2) izglītības iespējas, vērtējot izglītības iestāžu pieejamību un to sasaisti ar RIS3 sektoriem, vai pašvaldību prioritārajiem IP attīstības sektoriem, kā arī iespējas nodrošināt darbinieku papildus apmācību iespējas; (3) sākotnējās pieejamās industriālo parku platības infrastruktūras raksturojums un paplašināšanas iespējas; (4) apkārtnē esošu uzņēmumu līdzšinējā attīstības aktivitātē, kas iekļauj jaunu darbības virzienu attīstību, uzņēmumu vēlmi paplašināties, uzņēmumu aktivitāti pētniecības un attīstības jomās, redzējumu vietējās nozīmes sektoru ekosistēmas izveidei un esošo uzņēmumu attīstības tendences, kā arī sadarbība ar apkārt esošo novadu uzņēmumiem.

(943) Konkursa kritēriji komersantam papildus ietvers: (1) komersants sadarbībā ar pašvaldību ir apzinājis attiecīgajā pašvaldībā, kurā plānota industriālā parka un

teritorijas attīstīšana, darba spēka pieejamību (augsti kvalificētu darbinieku skaits, infrastruktūras pieejamība nokļūšanai līdz darba vietai, kā arī pašvaldības instrumenti jaunu darbinieku piesaistei t.sk. mājokļa pieejamība, u.c. faktori); (2) sadarbībā ar pašvaldību ir apzinājis izglītības iespējas, vērtējot izglītības iestāžu pieejamību un to sasaisti ar RIS3 sektoriem vai pašvaldību prioritārajiem IP attīstības sektoriem, kā arī iespējas nodrošināt darbinieku papildus apmācību iespējas; (3) sākotnējās pieejamās industriālo parku platības infrastruktūras raksturojums un paplašināšanas iespējas; (4) komersanta līdzšinējā attīstības aktivitātē, kas iekļauj jaunu darbības virzienu attīstību, uzņēmumu vēlmi paplašināties vai cieša sadarbība ar šādiem uzņēmumiem, uzņēmumu aktivitāti pētniecības un attīstības jomās, redzējumu vietējās nozīmes sektoru ekosistēmas izveidei un esošo uzņēmumu attīstības tendences, kā arī sadarbība ar apkārt esošo novadu uzņēmumiem.

(944) Nozīmīgas ir arī pašvaldībai un komersantam plānoto industriālo parku un teritoriju darbības nodrošināšanas iespējas, kas iekļauj darba organizāciju šo projektu realizēšanā un sadarbības veicināšanā, projektu attīstības sasaiste ar pašvaldības un valsts plānošanas un attīstības dokumentiem, kā arī industriālo parku un teritoriju izveides laika ietvars. Būtiski, ka projekta ietvaros ir plānoti arī šādi granta saņemšanas nosacījumi, kas nosaka to, ka 50% finansējuma daļas plānots saņemt kā avansu pēc līguma noslēgšanas ar pašvaldību, 20% pēc nomas līguma noslēgšanas ar industriālā parka operatoru vai komersantiem, bet 30% pēc infrastruktūras nodošanas ekspluatācijā un komersanta darbības uzsākšanas industriālā parkā, kas uzņēmies saistības sasniegt noteiktos KPI.

(945) Lai noteiktu potenciālos komersantus (nomniekus), kas darbosies industriālajās teritorijās, tiks definēti šādi kritēriji: (1) darbojas industrijās ar augstu pievienoto vērtību un esošo klientu portfelis, industriālo parku un teritoriju portfeļa apjoms; (2) ar inovācijām un/vai ražo inovatīvus vai augstas pievienotās vērtības produktus – darbojas RIS3 nozarēs; (3) nosacījumi eksporta apjomam; (4) uzņēmumam ir izstrādāta laba korporatīvā pārvaldība un ir pieejams finanšu resurss; (5) būvniecības procesā un industriālā parka un teritorijas darbībā tiek izmantoti ilgtspējīgi un AER risinājumi. (6) komersanta plānotais ieguldījumu apjoms pētniecībā un attīstībā, tostarp darbinieku kompetenču pilnveidē; (7) komersanta plānoto piesaistīto nefinanšu investīciju apjoms attiecībā pret publisko finansējuma apjomu vismaz 0.88:1; (8) darbinieku vidējā darba samaksa uzņēmumā, kas nomā industriālā parka teritorijā telpas, pārsniedz vidējo valstī. Ievērojot valsts atbalsta nosacījumus, industriālo parku un teritoriju operatori vai komersanti, kuri nomās no finansējuma saņēmēja projekta ietvaros attīstīto teritoriju vai ēku un ar to saistīto infrastruktūru, tiks izvēli atklātā, caurskatāmā un nediskriminējošā veidā, par infrastruktūras izmantošanu nosakot tirgus cenu.

(946) Industriālo parku un teritoriju attīstīšana reģionos sekmēs industriālās infrastruktūras pielāgošanu nozarēm, kas spēj radīt augsti apmaksātas darba vietas savienojumā ar iespēju piesaistīt Latvijai starptautiski atzītus industriālos operatorus un privātās nefinanšu investīcijas, tādējādi sekmējot uzņēmumu paplašināšanos un produktivitātes paaugstināšanu, palielinot reģionu IKP un veicinot reģionu līdzsvarotāku attīstību.

(947) Industriālo parku un teritoriju izveide un industriālās infrastruktūras pielāgošana potenciālajiem nomniekiem reģionos stiprinās Latvijas ekonomiku, piesaistot augstas pievienotās vērtības produktu ražojošo uzņēmumu investīcijas un darbības pārcelšanu uz Latviju, tādējādi tiks radītas jaunas augsti apmaksātas darba vietas, kā arī veicināta starptautiskā konkurētspēja un eksports, tādējādi saimnieciskā darbība industriālajos parkos sāktos uzreiz pēc to izbūves. Plānots piesaistīt starptautiski atzītus industriālo parku operatorus, kuri sadarbojas ar uzņēmumiem, kas darbojas industrijās ar augstu pievienoto vērtību. Industriālo ražošanas telpu izveide industriālo parku un teritoriju ietvaros, izmantojot viedus un energoefektīvus risinājumus, sekmēs uzņēmumu paplašināšanos un produktivitātes paaugstināšanos, ļaujot uzņēmumam finanšu resursus novirzīt investīcijām uzņēmumu digitalizācijā un automatizācijā caur inovatīvu tehnoloģiju ieviešanu, nodrošinot industriālās infrastruktūras pielāgošanu nozarēm, kas spēj radīt augsti apmaksātas darba vietas.

(948) Investīcijas 3.1.1.3.i. tiks veiktas, pamatojoties uz esošu **valsts atbalsta** shēmu – atbilstoši Regulas Nr.651/2014 14., 41., 48. un 56.pantam. Valsts atbalsts sabiedriskajiem pakalpojumiem (ūdenssaimniecība un siltumapgāde) tiks sniegts saskaņā ar Eiropas Komisijas lēmumu Nr. 2012/21/ES, bet *de minimis* - atbalsts saskaņā ar Regulu Nr. 1407/2013.

(949) **Investīcija 3.1.1.4.i. Finansēšanas fonda izveidei zemas īres mājokļu būvniecībai**, veicinot mājokļu pieejamību personām, kas nevar atļauties mūsdienu būvniecības standartiem un energoefektivitātes prasībām atbilstošu mājokli uz tirgus nosacījumiem nodrošinās pieeju ilgtermiņa aizdevumiem ar zemām procentu likmēm ar granta elementu izmaksu ziņā iedzīvotājiem pieejamu īres mājokļu būvniecībai. Aizdevumu atmaksātais finansējums, kā arī daļa no īres maksas pēc aizdevuma atmaksas tiktu izmantota tam pašam reformas mērķim, proti, mājokļu pieejamības veicināšanai, tādējādi radot ilgtermiņa risinājumu finansējuma pieejamībai (revolving fund).

(950) Eiropas Komisija savā 2019.gada ziņojumā par Latviju norāda, ka ieguldījumi mājokļos ir būtiski, lai veicinātu labāku iekšējo mobilitāti un kvalitatīvu darbvietu pieejamību attālos reģionos. Iedzīvotāju zemā pirktspēja padara īres mājokļu komerciālu būvniecību dzīvotnespējīgu. Tas savukārt kavē reģionālo izaugsmi un veicina emigrāciju. Valmieras pilsētas pieredze liecina, ka ir liels pieprasījums pēc īres mājokļiem par pieņemamu cenu un ka tas var būt spēcīgs politikas instruments, lai pilsētu padarītu cilvēkiem pievilcīgu, nodrošinot darba ņēmējus vietējiem uzņēmumiem. Tomēr tā arī norāda, ka mājokļu būvniecība ir dzīvotspējīga tikai tad, ja ir pieejams lēts ilgtermiņa finansējums.

(951) Ņemot vērā izmaksu ziņā pieejamu īres mājokļu trūkumu valstī, plānotais mērķis ir ieviest atbalsta programmu, kas nodrošinātu ilgtermiņa finansēšanas modeļa ieviešanu mājokļu pieejamības pasākumu risināšanai – aizdevumus ar zemu procentu likmi ar granta elementu.

(952) Lai nodrošinātu mājokļu pieejamības veicināšanu personām, kas nevar atļauties mūsdienu būvniecības standartiem un energoefektivitātes prasībām atbilstoša mājokļa iegādi vai īri uz tirgus nosacījumiem, tiks izveidots Finansēšanas fonds zemas īres mājokļu būvniecībai, kas nodrošinās pieeju ilgtermiņa aizdevumiem ar zemām procentu likmēm ar granta elementu izmaksu ziņā iedzīvotājiem

pieejamu īres mājokļu būvniecībai. Kopējās investīcijas šāda finansēšanas fonda izveidei – 42 900 000 EUR, no kura indikatīvi 3 % sastādīs programmas administrēšanas un uzraudzības izmaksu daļa. Attiecīgi zemas īres mājokļu projektu finansēšanai būs indikatīvi 41 613 000 EUR. Šāds finansēšanas fonds tiktu izveidots un to pārvaldītu Attīstības finanšu institūcija "Altum".

(953) Finansēšanas fonda izveide nodrošinātu ne tikai ANM plāna ieviešanas periodā paredzēto aizdevumu ar granta elementu izsniegšanu vismaz 700 zemas īres dzīvokļu būvniecībai, bet arī nodrošinātu mājokļu pieejamības projektu finansēšanu ilgtermiņā, jo finansējums no aizdevuma atmaksas, kā arī daļa no īres maksas pēc aizdevuma atmaksas, tiks atgriezta finansēšanas fondā.Jāpiemin, ka finansēšanas fonda ietvaros apstiprinātajos projektos dzīvokļu skaits ir atkarīgs no vairākiem faktoriem: (1) komercbanku iesaistes projektu līdzfinansēšanā. Bankai iesaistoties projektu līdzfinansēšanā reģionos, projektu ietvaros apstiprināto dzīvokļu skaits palielināsies no 700 līdz 1064 zemas īres mājokļiem; (2) projektā vidējā dzīvokļa lieluma, ko noteiks pieprasījums. Ņemot vērā būvniecības procesa norisi, Finansēšanas fonda ietvaros līdz 2026.gada 3.ceturksnim paredzēts uzbūvēt 300 dzīvokļus.

(954) Ņemot vērā, ka ANM plānā iezīmētais finansējums ir nepietiekams, lai risinātu mājokļu pieejamības problēmas ilgtermiņā, lai nodrošinātu finanšu resursu pieejamību nākotnes īres mājokļu būvniecības projektiem, paredzam iespēju nākotnē Finansēšanas fondam piesaistīt citus finanšu resursus.

(955) Finansēšanas fonda ietvaros finansētajiem mājokļiem tiks noteikta fiksēta īres maksa 4,4 EUR/m^2, kas būs ievērojami zemāka par vidējo īres maksu komerciāli izbūvētajās ēkās, kur tiek izīrēti dzīvokļi.

(956) Lai šāda programma atbilstu valsts atbalsta regulējumam par vispārīga tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojuma prasībām, Ministru kabineta noteikumu ietvaros tiks noteikts ienākumu slieksnis šīs programmas ietvaros izbūvēto īres mājokļu īrniekiem, kas, sadarbībā ar Finanšu ministriju, tiks saskaņots ar Eiropas Komisiju.

(957) Jāuzsver pašvaldību loma reformas īstenošanā, jo tieši pašvaldības būs tās, kas sniegs apliecinājumu nekustamo īpašumu attīstītājiem par gatavību slēgt sabiedriskā pakalpojuma pilnvarojuma līgumu, kā arī pašvaldības nodrošinās potenciālo īrnieku rindas reģistra uzturēšanu.

(958) Zemas īres mājokļu būvniecībai tiks izveidots Finansēšanas fonds 42,9 miljonu EUR apmērā, kā ietvaros nekustamā īpašuma attīstītājiem (publiskām, privātām kapitālsabiedrībām un kooperatīviem) tiks sniegti aizdevumi ar granta elementu zemas īres mājokļu būvniecībai un izīrēšanai noteiktam mājsaimniecību lokam. Savukārt, lai nodrošinātu efektīvu publiskā finansējuma izlietojumu un nodrošinātu pēc iespējas lielāku skaitu mājokļu būvniecību, finansējuma piešķiršana nekustamā īpašuma attīstītājiem paredzēs konkursa elementu. Proti, gadījumā, ja tiks saņemti aizdevumu un grantu pieteikumi no vairākiem nekustamā īpašuma attīstītājiem par projektu realizēšanu vienā teritorijā, tad atbalstīts tiks projekts, kas paredzēs mazāku neatmaksājamo publisko finansējumu uz m^2 lietderīgo platību.

(959) Lai veicinātu lielāku finansējuma pieejamību zemas īres mājokļu būvniecībai, paredzēts, ka aizdevums ar granta elementu tiks strukturēts kopā ar kredītiestādes

vai tās meitas sabiedrības aizdevumu, un Finansēšanas fonda ietvaros sniegtais aizdevums būs subordinēts attiecībā pret kredītiestādes vai tās meitas sabiedrības sniegto kredītu. Finansēšanas fonda ietvaros sniegtais aizdevums paredzēts indikatīvi 32,5 % no projekta kopējām attiecināmajām izmaksām, komercbankas aizdevums – indikatīvi 32,5 %, grants - līdz 30 % un pašu līdzfinansējums vismaz 5 % apmērā.

(960) Vienlaikus, apzinoties komercbanku piesardzīgo kreditēšanas politiku reģionos, ir paredzēts, ka gadījumos, kad nekustamā īpašuma attīstītājs saņems komercbankas atteikumu dzīvotspējīga un ekonomiski pamatota projekta īstenošanai, to izvērtējot finansēs Finansēšanas fonda ietvaros lielākā apmērā (indikatīvi līdz 65 % no projekta kopējām attiecināmajām izmaksām Finansēšanas fonda aizdevuma daļa, līdz 30 % grants un vismaz 5 % pašu līdzfinansējums).

(961) Finansēšanas fonda ietvaros sniegtā aizdevuma termiņš nepārsniegs 30 gadus un varēs tikt piemērota aizdevuma pamatsummas atmaksas atlikšana un pamatsummas atmaksas atliktais termiņš nepārsniegs komercbankas aizdevuma termiņu, kas ir indikatīvi 15 gadi. Finansēšanas fonda aizdevumu pamatsummas atmaksa nonāks atpakaļ fondā un varēs tikt izmantota turpmāku zemas īres mājokļu būvniecībai.

(962) Finansēšanas fonda ietvaros attiecināmās būvniecības izmaksas un citas izmaksas, kas saistītas ar zemas īres mājas izveidi, paredzētas 1200 EUR/m^2.

(963) Būvniecības izmaksu pamatotību nepārsniegt minētos ierobežojumus pamato tipveida daudzdzīvokļu ēkas projekts. Ekonomikas ministrija 2020.gadā iepirka tipveida būvprojekta daudzdzīvokļu ēkas izstrādi, ņemot vērā visas aktuālās energoefektivitātes prasības. Būvprojekts sagatavots atbilstoši būvniecības regulējumam, tai skaitā sagatavota būvprojekta tāme. Viens no nosacījumiem tipveida būvprojekta izstrādei bija noteikts, lai kopējās daudzdzīvokļu mājas būvniecības izmaksas, tai skaitā izstrādājot piesaistes projektu, nepārsniedz 1200 EUR/m2 ar PVN. Iepirkuma rezultātā izstrādātā tipveida būvprojektā noteiktās kopējās objekta būvprojekta izmaksas ir 964,38 EUR/m2 ar PVN un tās aprēķinātas bez pamatiem, iekšējās apdares, teritorijas labiekārtošanas, kas attiecīgi kopā ar piesaistes projektu nepārsniedz 1200 EUR/m2. Lai nodrošinātu Finansēšanas fonda resursu efektīvu izlietošanu un nodrošinātu, ka finansējums rada tiešu ietekmi uz mājokļu pieejamības problemātikas risināšanu, paredzam, ka īres mājas būvniecības projekti attīstāmi teritorijās, kas jau ir piemērotas īres māju būvniecībai.

(964) Finansēšanas fonda ietvaros ir paredzēts apstiprināt projektus par kopā vismaz 700 dzīvokļu būvniecību (tajā skaitā līdz 2026.gada 3.ceturksnim uzbūvēt 300 dzīvokļus), un minētais skaits ir noteikts, Finansēšanas fonda apmēru 42,9 miljoni EUR, samazinot par programmas administrēšanas un uzraudzības izmaksu daļu (indikatīvi 3 % no Finansēšanas fonda apmēra). Vienlaikus jānorāda, ka apstiprināto projektu ietvaros īres dzīvokļu skaits atkarīgs no vairākiem faktoriem, tā piemēram, (1) komercbanku iesaistes projektu līdzfinansēšanā, un komercbankai iesaistoties projektu līdzfinansēšanā reģionos, apstiprināto projektu ietvaros dzīvokļu skaits palielināsies līdz 1064 dzīvokļiem; (2) projektā vidējā dzīvokļa lieluma, ko noteiks pieprasījums. Vienlaikus, nosakot īres

dzīvokļu skaitu, ir ņemti vērā pieņēmumi par īres mājas indikatīvo dzīvokļu skaitu (60 dzīvokļu māja ar vidējo izmēru 52 m2).

(965) Augstāk minēti pieņēmumi un attiecināmo izmaksu apmērs noteikts, lai nodrošinātu zemu īri 4.4 EUR/m2. Lai nodrošinātu augstas kvalitātes prasības mājokļiem, paredzēts, ka nekustamā īpašuma attīstītājiem būs jāizpilda šādi nosacījumi: (1) ēkai jābūt gandrīz nulles enerģijas ēkai; (2) nododot māju ekspluatācijā, ir jāveic kvalitātes atbilstības testi (akustiskie mērījumi, ēkas gaiscaurlaidības tests). Jāizpilda arī noteiktas ēku uzturēšanas prasības: (1) jāizstrādā ēkas uzturēšanas plāns ēkas dzīves ciklam; (2) atbilstoši ēkas uzturēšanas plānam jāveic regulāri maksājumi ēkas uzturēšanai.

(966) Augstāk minētās administratīvās un uzraudzības izmaksas ir noteiktas indikatīvi 3 % apmērā no Finansēšanas fonda apmēra, un ir noteiktas atbilstoši indikatīvajām izmaksām šādu funkciju veikšanai. Izstrādājot noteikumu projektu par atbalstu dzīvojamo īres māju būvniecībai, tai skaitā jau definējot konkrētas uzraudzības funkcijas un atbildīgās institūcijas, administrēšanas un uzraudzības izmaksas var mainīties.

(967) Altum aizdevumu un grantu administrēšanas izmaksas tiks noteiktas atbilstoši Attīstības finanšu institūcijas likuma 12.panta 3.daļai, saskaņā ar kuru Altum veic programmas rādītāju novērtējumu, tostarp aprēķina programmas ieviešanas izmaksas, pirms programmas apstiprināšanas Ministru kabinetā, kur noteikti precīzi gan Altum uzdevumi, gan programmas nosacījumi. Ņemot vērā minēto, uz doto brīdi nav iespējams precīzi noteikt Altum administrēšanas izmaksu apmēru un tā finansēšanas avotus, un izmaksu apmērs var mainīties saskaņā ar programmas nosacījumiem.

Tabula Nr. 7. Indikatīvi noteiktās uzraudzības funkcijas, kas saistītas ar Altum aizdevumu un grantu administrēšanu

Uzraudzības uzdevums	Uzraudzības regularitāte
Nodrošināt izsniegto aizdevumu un grantu izlietošanas un aizdevumu atmaksas uzraudzību līdz aizdevuma atmaksai atbilstoši MK noteikumu nosacījumiem un veikt pietiekamus, saprātīgus un samērīgus pasākumus to atgūšanai	*Patstāvīgi* Finanšu instrumentiem Altum šī ir standarta ieviešanas funkcija, kuru pārsvarā gadījumu finansēno aizdevumu procentu ieņēmumiem. Ņemot vērā, ka īres māju būvniecības programma ir jauna programma un nav pieredze administrēšanas izmaksu noteikšanā konkrēti šādai programmai, tad grantu daļas administrēšanai tiek piemērota līdzšinējā Altum administrētā daudzīvokļu māju eneroefektivitātes programma, kurā grantu ieviešanas izmaksas ir 6%-7% no kopējā grantu finansējuma. Savukārt, pieņemot, ka īres māju projekti būs finansiāli ietilpīgāki nekā daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes projekti, tad administratīvās izmaksas šobrīd tiek plānotas indikatīvi apmērā no 3,5%-4,5%.
Sniegt informāciju EM par finanšu instrumenta īstenošanas gaitu atbilstoši kārtībai, kāda ietverta Aizdevuma fonda līgumā, kā arī nepieciešamajiem uzlabojumiem pasākuma īstenošanā	*Reizi ceturksnī* Altum struktūrā informācijas sniegšana par finanšu instrumentu ieviešanas gaitu ir standarta funkcija, un tā pārsvarā tiek finansēta no aizdevumu procentu ieņēmumiem.

Finansēšanas fonda pārvaldība, tai skaitā aizdevumu turpmāka finansēšana no īres daļējiem ieņēmumiem pēc aizdevumu atmaksas	*Patstāvīgi, tai skaitā pēc 30. gada* Ņemot vērā, ka šī ir jaunu aizdevumu izsniegšana no atmaksātā finansējuma, tad šajā gadījumā izmaksas finansējamas no izsniegto aizdevumu procentu ieņēmumiem un līdz ar to neattiecas uz RRF finansējuma izlietojumu.

Tabula Nr. 8. Indikatīvi noteiktās uzraudzības funkcijas, kas saistītas ar Vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojuma un Ministru kabineta noteikumu ievērošanu

Uzraudzības uzdevums	**Uzraudzības regularitāte**
Pārbaude projekta īstenošanas vietā (pārbauda, vai ir nodrošināts sabiedriskais pakalpojums atbilstoši MK noteikumā definētajam - īres mājas būvniecība izīrēšanai).	Pārbaudes projekta īstenošanas vietā ikgadēji (100% apmērā no īstenotajiem projektiem)
Uzraudzība pār īres līgumiem un to atbilstību MK noteikumiem un VTNP	Pie ēkas pirmreizējās izīrēšanas pārbauda 100% īres līgumu apmēru
	Katru gadu, reizi gadā pārbauda vai visi jaunie līgumi izpilda MK noteikumu nosacījumus (tā piemēram, par reģistrāciju Zemesgrāmatā, īres maksas un ienākumu sliekšņu atbilstību, apakšīres ierobežojumiem, deklarēšanos)
Uzrauga, ka tiek veikts ēkas apsaimniekošanas pakalpojumu iepirkums noteiktajā termiņā	Pārbauda apsaimniekotāja iepirkšanu pirmreizēji un ik pēc 5 gadiem
Uzrauga, ka pie ēkas nodošanas ekspluatācijā tiek izstrādāts ēkas uzturēšanas plāns visam ēkas dzīves ciklam, tas tiek ievērots un veikta tam atbilstoša uzturēšanas maksas iekasēšana	Pārbauda pirmreizēji pēc apsaimniekotāja iepirkšanas un katru gadu
Pārbauda projektu īstenotāju sniegtās atskaites un iespējamu pārmērīgu kompensāciju	Pārbauda katru gadu visus sabiedriskā pakalpojuma sniedzējus (nekustamā īpašuma attīstītājus)

(968) Papildinoši Finansēšanas fonda izveidei zemas īres mājokļu būvniecībai tiek plānots īstenot papildinošus pasākumus, tādēļ tiek noteikti šādi starpmērķi.

(969) **Jauns īres tiesiskais regulējums** taisnīga līdzsvara nodrošināšanai starp īrnieka un izīrētāja interesēm un ātrākai strīdu risināšanai par īres termiņu un īres maksas norēķiniem, kas ir īpaši būtiski, lai veicinātu aktivitātes īres namu būvniecībā un attiecīgi sekmētu mājokļu pieejamību. Jaunais Dzīvojamo telpu īres likums ir pieņemts Saeimā galīgajā lasījumā un pēc tā izsludināšanas tam jāstājas spēkā 2021.gada 1.maijā. Jaunais regulējums paredz būtiskas izmaiņas īres līguma termiņa nosacījumos – turpmāk īres līgumu vairs nevarēs noslēgt uz nenoteiktu laiku. Proti, īres līgums būs slēdzams tikai uz noteiktu laiku un, termiņam izbeidzoties, īrniekam būs pienākums atbrīvot dzīvojamo telpu, ja vien ar izīrētāju netiek noslēgts jauns īres līgums vai pagarināts iepriekšējais. Līguma termiņa kontekstā jānorāda, ka arī turpmāk īrnieks bez īpaša pamata varēs atkāpties no līguma, iepriekš brīdinot izīrētāju; savukārt izīrētājs joprojām līgumu varēs izbeigt tikai likumā noteiktajos gadījumos un termiņos.

(970) Tāpat jaunais likums ievērojami paātrinās strīdu izšķiršanu starp izīrētāju un īrnieku un samazinās ar to saistītās izmaksas. Līdz šim likums paredzēja visu strīdu izšķiršanu tiesā. Līdz ar jauno likumu Saeima tuvākajā laikā pabeigs darbu pie grozījumiem Civilprocesa likumā, piedāvājot saistību bezstrīdus izpildīšanu atsevišķos gadījumos (gadījumos, kad nav strīda) - īrnieka pienākums būs atstāt īrēto dzīvojamo telpu, ja būs beidzies īres līguma termiņš un nebūs panākta vienošanās par jaunu līgumu, vai ja būs izveidots īres maksas parāds. Vienlaikus šāds risinājums būtiski mazinās riskus potenciālajiem investoriem veikt ieguldījumus jaunu īres namu būvniecībā. Ēnu ekonomikas mazināšanai jaunajā likumā noteikta īres līgumu reģistrācija zemesgrāmatā, tādējādi nodrošinot publiski pieejamu un ticamu informāciju par noslēgtajiem darījumiem, kas pasargās gan īrniekus, gan nekustamā īpašuma jaunos ieguvējus. Svarīgi uzsvērt, ka īres līguma reģistrācija zemesgrāmatā būs bez maksas, līdz ar to neradot papildu izmaksas izīrētājam un īrniekam. Vienlaikus īres līguma reģistrācija zemesgrāmatā ļaus izskaust fiktīvos īres līgumus, kā arī pasargāt godprātīgos īrniekus izīrētāja maiņas gadījumā. Nolūkā vairāk aizsargāt īrnieku intereses likumā noteikts, ka izīrētājs varēs paaugstināt īres maksu tikai tad, ja īres līgumā būs paredzēti principi un kārtība īres maksas paaugstināšanai, piemēram, paaugstināšanas sasaiste ar gada vidējo inflāciju, plānotajiem izdevumiem, periodiska īres maksas paaugstināšana.

(971) **Mājokļu pieejamības pamatnostādnes**, ko saskaņā ar Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai, plānots izstrādāt līdz 2021.gada beigām. Mājokļu pieejamības pamatnostādnes radīs kopēju ietvaru mājokļu pieejamības jautājumu risināšanai Latvijā, ietverot rīcības virzienus, politikas rādītājus un uzdevumu kopumu mājokļu pieejamības veicināšanai, paredzot risinājumus tam, lai atbalstu mājokļu pieejamības nodrošināšanai saņem dažādu veidu un ienākumu līmeņu mājsaimniecības, lai atbalsta mehānismi un regulējums veicina gan esošā dzīvojamā fonda sakārtošanu, gan jauna dzīvojamā fonda attīstīšanos.

(972) **Sociālo un pašvaldības īres māju atjaunošana un būvniecība** , no ES daudzgadu budžeta 2021. – 2027.gadam līdzekļiem, kas tiks īstenota granta instrumenta formā sociālo un pašvaldības īres mājokļu atjaunošanai vai būvniecībai, kas veicinās kvalitatīvu mājokļu pieejamību vismazāk aizsargātākajiem iedzīvotājiem. Šīs atbalsta programmas ietvaros pašvaldībām tiktu piešķirti granti 85% apmērā no attiecināmajām izmaksām, programmai kopā sastādot 60 900 000 EUR. Paredzams, ka šīs programmas ietvaros kvalitatīvs un cilvēka dzīves cienīgiem apstākļiem atbilstošs mājoklis tiks nodrošināts vismaz 1800 vismazaizsargātākajām mājsaimniecībām. Paredzēts, ka uz šo atbalstu varēs pretendēt pašvaldības, kurās ir rindas uz sociālajiem un pašvaldības īres mājokļiem, un pašvaldības teritorijā tiek sniegti sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi.

(973) Papildu nosacījums noteikts jaunu sociālo vai pašvaldības īres māju būvniecības gadījumā – to varēs veikt tikai pašvaldības, kuru teritorijā notiek vai tiek plānota uzņēmējdarbību un nodarbinātību veicinošu projektu īstenošana. Šāds papildu kritērijs noteikts ar mērķi, lai veicinātu vismazāk aizsargātās sabiedrības daļas

iespējas iesaistīties darba tirgū, tā vietā, lai piesaistītu šīs personas teritorijām, kur tām nav darba iespēju un līdz ar to iespēju uzlabot savu sociālo situāciju.

(974) Papildinoši minētajiem starpmērķiem, lai nodrošinātu veiksmīgu ilgtermiņa finansēšanas fonda darbību, izmantojot Eiropas Komisijas tehniskā atbalsta instrumenta finansējumu, sadarbībā ar OECD 2021./2022. gadā tiks īstenots projekts "Support for investment in affordable housing in Latvia through the establishment of a revolving fund" 450 000 EUR apmērā. Plānots, ka projekta ietvaros OECD sagatavos: (1) Apskatu par labās prakses piemēriem citās valstīs mājokļu pieejamības finansēšanas fondu izveidē, piemēram, Austrijā, Dānijā, Nīderlandē; (2) Ziņojumu ar svarīgākajiem aspektiem finansēšanas fonda izveidē, regulēšanā, uzraudzībā, finansēšanā un izmantošanā, ieteikumiem šāda fonda pilnvērtīgai ieviešanai Latvijā un ieviešanas ceļvedi; (3) Iesaistīto pušu (komercbankas, nekustamo īpašumu attīstītāji, ministrijas, pašvaldības u.c.) aptauju, par potenciālajām iespējām un šķēršļiem fonda izveidei; (4) Pieredzes apmaiņas semināri vietējiem un citu valstu ekspertiem par šādu fondu izveidi un darbību; (5) Noslēguma prezentācijas pasākumu, prezentējot projekta rezultātus, rekomendācijas un ceļvedi.

(975) Investīcijas 3.1.1.4.i. ietvaros tiks **sniegts valsts atbalsts**. Valsts atbalsta shēma saskaņā ar Eiropas Komisijas 2011. gada 20. decembra Lēmumu Nr. 2012/21/ES par Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam.

(976) **Investīcija 3.1.1.5.i. Izglītības iestāžu infrastruktūras pilnveide un aprīkošana**

(977) Ieviešana:

(978) Kopumā vispārējās izglītības iestāžu tīkla attīstība, nodrošinot efektīvu resursu izmantošanu un koncentrāciju, ir jāturpina pašvaldībām kā vispārējās izglītības iestāžu dibinātājiem. Pilnveidotā mācību satura standarts paredz, ka pašvaldību kā dibinātāja atbildība, par administratīvajā teritorijā esošo izglītības iestāžu attīstību, pielāgošanu esošajai situācijai un kvalitatīva vispārējās izglītības pakalpojuma nodrošināšanu, pieaugs. Līdz ar to ir jāveido atbalsta instrumenti pašvaldībām kvalitatīva un racionāla izglītības pakalpojuma nodrošināšanai.

(979) Izglītības un zinātnes ministrija ir paredzējusi veikt grozījumus normatīvajos aktos par kritērijiem un kārtību, kādā valsts piedalās vispārējās izglītības iestāžu pedagogu darba samaksas finansēšanā vidējās izglītības pakāpē, precizējot vidējās vispārējās izglītības iestādēm noteiktos kvantitatīvos un kvalitatīvos kritērijus. Kā arī paredzētas izmaiņas deleģējumā un atbilstošajā regulējumā Izglītības likumā attiecībā uz kritērijiem un kārtību, kādā valsts piedalās pašvaldību, valsts augstskolu un privāto vispārējās izglītības iestāžu vispārējās izglītības programmu īstenošanā iesaistīto pedagogu darba samaksas finansēšanā, nosakot, ka izglītības iestādei jāatbilst gan Ministru kabineta noteiktajiem kvalitātes kritērijiem, gan prasībām par minimāli pieļaujamo izglītojamo skaitu vidējās izglītības pakāpē, lai turpmāk saņemtu valsts budžeta mērķdotāciju vispārējās izglītības programmu īstenošanā iesaistīto pedagogu darba samaksai. Ikgadēji vērtējot izglītības iestādes atbilstību kvalitātes kritērijiem un prasībām par minimāli pieļaujamo izglītojamo skaitu vidējās izglītības pakāpē, izglītības iestādēm neatbilstot vismaz vienam no izvirzītajiem kritērijiem, plānots

pakāpeniski samazināt valsts finansējumu pedagogu darba samaksai vidējās izglītības pakāpē.

(980) Pasākumā paredzēts sniegt atbalstu pašvaldībām vispārējās vidējās izglītības iestāžu tīkla sakārtošanai, prioritāri stiprinot izglītojamo skaita ziņā ilgtspējīgas pamatskolas, kas izveidotas visaptveroša pašvaldību izglītības iestāžu tīkla kārtošanas rezultātā. Atbalsts plānots 18 - 20 vispārējās izglītības iestādēm ārpus pašvaldību (kas izveidotas pēc 2021.gada administratīvi teritoriālās reformas izveidotu) administratīvajiem centriem, lai sekmētu ilgtspējīgu vispārējās vidējās izglītības tīkla izveidi un stiprinātu pamatizglītības apguvi reģionos.

(981) Ievērojot, ka līdzšinēji ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā finansējums investēts nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros un Pierīgas reģiona pašvaldībās, pasākuma īstenošana paredzēta ārpus pašvaldību administratīvajiem centriem, kas izveidoti pēc 2021.gada administratīvi teritoriālās reformas, tādejādi veicinot nevienlīdzības un reģionālo atšķirību mazināšanu, nodrošinot arī reģionos dzīvojošajiem izglītojamiem mūsdienīgu un ergonomisku mācību vidi, kas nepieciešama pilnveidotā mācību satura īstenošanai. Lai nodrošinātu vienmērīgu reģionālo pārklājumu ir paredzēti ierobežojumi attiecībā uz atbalstāmo izglītības **iestāžu skaitu pašvaldībā un plānošanas reģionā.**

(982) Pasākuma investīcijas var tikt paredzētas ēkas fiziskās vides uzlabojumu veikšanai – higiēnas prasībām atbilstošu mācību telpu izveidei, inženiertīklu (tai skaitā ventilācijas sistēmu) pārbūvei, pietiekama un energoefektīva apgaismojuma izveidei, un citiem ergonomiskas un modernas mācību vides izveides risinājumiem. Investīcijas var tikt plānotas arī IKT aprīkojuma un STEM mācību priekšmetu apguvei nepieciešamā aprīkojuma iegādei, tostarp attālinātā un tiešsaistes mācību procesa nodrošināšanai.

(983) Investīcijas var kombinēt ar pašvaldību līdzfinansējumu un Valsts kases izsniegtajiem aizdevumiem izglītības iestāžu tīkla sakārtošanai. Pasākums tiks īstenots sinerģijā ar REACT-EU (13.1.2.pasākums "Atveseļošanas pasākumi izglītības un pētniecības nozarē" (ERAF)) un ES daudzgadu budžeta 2021. – 2027.gadam līdzekļiem (SAM 4.2.1.), kuru ietvaros plānots atbalsts izglītības iestāžu nodrošinājumam ar nepieciešamo aprīkojumu pilnveidotā satura kvalitīvai īstenošanai, t.sk. IKT, attiecīgi novēršot pārklāšanos riskus ar pasākuma ietvaros veiktajām investīcijām.

(984) <u>Nozares iesaiste un riski</u>:

(985) Optimāls vidusskolu tīkls ir kvalitatīvas vispārējās izglītības nodrošināšanas priekšnoteikums, šis jautājums ir īpaši aktualizēts jau kopš 2019.gada, kad tuvojās noslēgumam pilnveidotā vispārējās izglītības satura izstrādes process. Apzinot pieejamos resursus un vērtējot izstrādātā vispārējās vidējās izglītības modeļa ieviešanas iespējas esošajā vispārējās vidējās izglītības tīklā, 2019.-2020.gadā tika veiktas sarunas ar visām Latvijas pašvaldībām par skolu tīkla attīstības jautājumiem un kvalitatīvas vispārējās izglītības nodrošināšanas iespējām, t.sk. vērtējot vairāku pašvaldību sadarbības iespējas. Šī procesa rezultātā atsevišķas pašvaldības ir radušas iespēju savu izglītības iestāžu tīklu pārskatīt, tomēr pārsvarā vidusskolu tīkla tālākas attīstības jautājumi ir saistāmi ar notiekošo administratīvi teritoriālo reformu un skolu tīkla plānošanu jaunajās

pašvaldību teritorijās, kas ļautu sasniegt ievērojami labāku rezultātu attiecībā uz mērķtiecīgu resursu koncentrāciju un izmantošanu kvalitatīvas vispārējās izglītības īstenošanai.

(986) Būtiskākie iespējamie reformas riski saistāmi ar nepieciešamību jaunajās administratīvajās teritorijās īsā laika posmā pēc jaunu pašvaldību domju ievēlēšanas pieņemt domes lēmumus par izmaiņām vispārējās vidējās izglītības iestāžu tīklā (līdz 2022.gada 31.martam), lai ANM laika ietvarā saņemtu atbalstu reformu īstenošanai. Plānots, ka līdz 2022.gada 1.aprīlim tiks pieņemti pašvaldību domju lēmumi par vismaz 20 vispārējās vidējās izglītības iestāžu reorganizāciju un tīkla sakārtošanu novadā.

(987) Īstenošanas laika ietvars:

(988) Līdz 2021.gada IV ceturkšņa beigām – Veiktas izmaiņas normatīvajā regulējumā par kvalitatīvajiem un kvantitatīvajiem kritērijiem vispārējās vidējās izglītības iestāžu darbībai. Apstiprināti pašvaldību projektu atlases kritēriji.

(989) Līdz 2022.gada I ceturkšņa beigām – Pašvaldības pieņēmušas lēmumus par izmaiņām vispārējās vidējas izglītības iestāžu tīklā.

(990) Līdz 2022.gada III ceturkšņa beigām – Atlases procesā apstiprināti pašvaldību projekti atbalsta saņemšanai.

(991) Līdz 2026.gada IV ceturkšņa beigām – 18-20 pašvaldību vispārējās izglītības iestādēs veikta aprīkojuma un infrastruktūras pilnveide.

(992) Atbalsts minēto darbību veikšanai tiks sniegts, atlases procesā izvērtējot pašvaldību pieteikumus, tostarp visaptverošu pašvaldības izglītības iestāžu kartējumu, un to atbilstību apstiprinātiem projektu atlases kritērijiem. Indikatīvais atbalsta saņēmēju skaits – 18-20 pašvaldības, kas attiecīgi arī veikušas visaptverošas izmaiņas to vispārējās izglītības iestāžu tīklā, nodrošinot, ka visas vispārējās vidējās izglītības iestādes attiecīgajā pašvaldībā atbilst normatīvajā regulējumā apstiprinātajiem kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem kritērijiem.

(993) Investīciju programmas ieviešanas nosacījumus plānots izstrādāt, saskaņot un apstiprināt 2021.gada 4. ceturksnī, lai nodrošinātu, ka pašvaldībām ir zināmi nosacījumi lēmumu pieņemšanai par vidusskolu tīkla veidošanu un atbilstošo investīciju plānošanai.

(994) Programmu plānots īstenot no 2022.-2026.gadam.

Investīcijas 3.1.1.5.i. ietvaros valsts atbalsts nav plānots. Investīciju īstenošanā nav plānota tāda darbību īstenošana, kuru finansēšanai būtu piemērojams valsts atbalsta regulējums, jo atbalsts tiks sniegts vispārējās izglītības sistēmas ietvaros. Investīciju ieviešanas rezultātā tiek modernizēta pašvaldību dibinātu vispārējās izglītības iestāžu mācību vide, lai nodrošinātu Pašvaldību likumā (15.panta ceturtā daļa) noteikto prasību pašvaldībām gādāt par iedzīvotāju izglītību un Vispārējās izglītības likumā noteikto (32.panta pirmā daļa), ka pamatizglītības (bezmaksas) ieguve ir obligāta.

(995) 3.1.1.6.i. **Pašvaldību funkciju īstenošanai un pakalpojumu sniegšanai nepieciešamo bezizmešu transportlīdzekļu iegāde**.

(996) Investīcijas 3.1.1.6.i. ietvaros plānots atbasts bezizmešu transportlīdzekļu iegādei, kas nepieciešami pašvaldību funkciju īstenošanai (fokuss uz skolēnu

autobusiem), veicinot ne tikai administratīvi teritoriālās reformas īstenošanu, bet arī klimata mērķu sasniegšanu, sniedzot atbalstu "tīrākam"[92] transportam saskaņā ar Transporta attīstības pamatnostādnēm 2014.-2020. gadam noteikto, un NEKP ilgtermiņa mērķu par ilgtspējīgu atjaunojamu un inovatīvu resursu izmantošanu un atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanas veicināšanu transportā sasniegšanu.

(997) Plānotais atbalsts videi draudzīgu autobusu, kas darbināmi ar ūdeņradi, vai elektroautobusu un to apkalpošanai nepieciešamās uzlādes infrastruktūras iegādei sniegs ieguldījumu pašvaldību pakalpojumu sniegšanai, kas ir būtiski administratīvi teritoriālās reformas mērķu īstenošanai, lai pašvaldības spētu pilnvērtīgi un patstāvīgi veikt savas autonomās funkcijas, kā arī iedzīvotājiem tiktu nodrošināti kvalitatīvi un izmaksu ziņā efektīvāki pakalpojumi. Viena no pašvaldību funkcijām ir gādāt par iedzīvotāju izglītību, t.sk. nodrošinot pakalpojumu sasniedzamību, organizējot transporta pakalpojumu.

(998) Investīcijas 3.1.1.6.i. "Pašvaldību funkciju īstenošanai un pakalpojumu sniegšanai nepieciešamo bezizmešu transportlīdzekļu iegāde" ietvaros valsts atbalsts nav plānots. Transports tiks izmantots tikai pašvaldību funkciju īstenošanai un pārvaldes uzdevumu izpildei, paredzot iegādāties bezizmešu autobusus skolēnu pārvadāšanai.

(999) **Reforma 3.1.2.r. Sociālo un nodarbinātības pakalpojumu pieejamība minimāli ienākumu reformas atbalstam**

(1000)*Izaicinājumi*

(1001)Neraugoties uz pakāpenisku sociālās aizsardzības izdevumu pieaugumu Latvijā, no IKP (15,2 % 2018. gadā) atvēlētais **izdevumu īpatsvars** joprojām ir trešais zemākais starp ES dalībvalstīm, kā arī zemākais starp Baltijas valstīm. 2020. un 2021. gadā tika īstenota Plāna minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2020.–2021. gadam ieviešana, paaugstinot dažādus minimālā apmēra pabalstus, ko nodrošina gan valsts, gan pašvaldības. Minimālo ienākumu palielinājums ietekmēs sociālo transfertu adekvātumu un to ietekmi uz nabadzības riska mazināšanu. Taču pilnvērtīgai sociālās iekļaušanas politikas īstenošanai, cilvēkiem ir nepieciešams arī sociālo un nodarbinātības pakalpojumu atbalsts.

(1002)Latvijā nabadzības risks cilvēkiem ar invaliditāti ir 37,6% (ES – 21,4%)[93]. Nabadzības risks cilvēkiem ar invaliditāti – 37,6% (ES – 21,4%), sievietēm – 40,7% un vīriešiem – 30,4%. Latvijā ir 204 402 personas ar invaliditāti[94], no kurām t.sk., 94 410 vīrieši un 105 992 sievietes. Nepietiekams ir arī personu ar invaliditāti nodarbinātības līmenis – 26% no personām ar invaliditāti strādā. No visām personām ar invaliditāti strādāja 52 228 personas, t. sk., 24 952 vīrieši un

[92] Saskaņā ar 2009. gada 23. Aprīļa Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/33/EK par tīru autotransporta līdzekļu izmantošanas veicināšanu mazemisiju mobilitātes atbalstam prasībām

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A02009L0033-20190801

[93] SILC dati. SILC ietvaros ar jēdzienu "cilvēks ar invaliditāti" saprot personu ar ilgstošu slimību, kurš, balstoties uz savu pašvērtējumu, ir norādījis, ka viņam ir grūtības veikt pašaprūpi un ikdienas pienākumus u.tml. Tas nozīmē, ka šī invaliditātes definīcija EU-SILC datos nesakrīt ar Latvijas tiesību aktos definēto invaliditātes definīciju.

[94] Datu avots – Labklājības ministrija, 2020.gada septembris

27 276 sievietes. No darbspējas vecuma (15-63g.v.) personām ar invaliditāti strādāja 43229 personas, t.sk., 20 631 vīrieši un 22 598 sievietes. Ir nepieciešams mērķtiecīgi strādāt pie tā, lai novērstu jebkādus šķēršļus cilvēka ar invaliditāti aktīvai līdzdalībai sabiedrībā, darba tirgū, izglītībā, tostarp tādus šķēršļus, kas saistīti ar nepieejamu vidi un atbilstošu sociālo pakalpojumu trūkumu. Kā viens no izaicinājumiem minams savstarpēji integrētu atbalsta pakalpojumu trūkums, piemēram, integrētu profesionālās un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu pieejamība.

(1003)Sociālie pakalpojumi ir viens no būtiskākajiem instrumentiem, lai nodrošinātu personu ar funkcionāliem traucējumiem un citu sociālās atstumtības riskiem pakļauto personu vienlīdzīgas iespējas dzīvot sabiedrībā ar pilnīgu iekļaušanos un līdzdalību sabiedrības dzīvē. Sociālo pakalpojumu pārklājums un pieejamība ir nepietiekama, īpaši personām, kurām ir garīga rakstura traucējumi un senioriem ar funkcionāliem traucējumiem.

(1004)Sociālo pakalpojumu attīstībā primārā prioritāte ir veidot pieejamu sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu sistēmu un pamazām atteikties vai pēc iespējas minimizēt institucionālo aprūpi. Taču jārēķinās, ka Latvijā joprojām ir samērā augsts institucionālās aprūpes mantojums, savukārt sabiedrībā balstītu pakalpojumu attīstība notiek lēni. Pašvaldībās samērā lēni notiek pāreja no institucionālās aprūpes uz sabiedrībā balstītu aprūpi senioriem, tostarp senioriem, kuriem ir demence. Lai stimulētu pašvaldību organizēto pakalpojumu reformu, nepieciešami ieguldījumi, lai pakalpojumu senioriem tuvinātu ģimeniskai videi un pēc iespējas uzturētu personu pašaprūpes iespējas.

(1005)Līdz ar Covid-19 pandēmiju sāka pieaugt reģistrētais bezdarbs, proti, no 6,4% 2020.gada martā (58 tūkstoši bezdarbnieku) līdz 8,4% 2020.gada jūnija beigās (78 tūkstoši bezdarbnieku), bezdarbnieku skaitam pieaugot par 20 tūkstošiem. 2021.gada februāra beigās bija reģistrēti 74 494 bezdarbnieki (8,2% bezdarba īpatsvars), no kuriem 39 967 jeb 54% bija sievietes un 34 527 jeb 46% vīrieši. Tāpat no kopējā bezdarbnieku skaita 10 008 personas bija ar invaliditāti (no tiem 4 957 sievietes un 5 051 vīrieši). Ir pieauguši ilgstošā bezdarba riski, tāpat saglabājas būtiski izaicinājumi attiecībā uz prasmju atbilstību bezdarbniekiem ar darba tirgum nepietiekamu izglītību vai kvalifikāciju, mazkvalificēto darbu veicējiem. Līdz ar to svarīgi nodrošināt aktīvās darba tirgus politikas pasākumu, tajā skaitā apmācību, un dažādu sociālo pakalpojumu kompleksu piedāvājumu, sasaistot ar adekvātu finansiālo atbalstu bezdarba periodā, lai atbalstītu pēc iespējas ātrāku bezdarbnieku atgriešanos darba tirgū produktīvākās un labāk apmaksātās darba vietās. Bezdarbnieku profilēšana - individuālās situācijas, kā arī iesaistes darba tirgū šķēršļu apzināšana un esošo prasmju, tajā skaitā digitālo prasmju, novērtējums sniedz iespēju piedāvāt piemērotākos aktīvās darba tirgus politikas pasākumus un sociālos pakalpojumus individuālajai situācijai atbilstošākajā secībā.

(1006)*Mērķis:*

(1007)Reformas kopīgais mērķis ir novērst augstāk minētos izaicinājumus. Plāns minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2020.-2021.gadam (turpmāk - Plāns) ir īstermiņa politikas plānošanas dokuments, kas izstrādāts, lai noteiktu konkrētus pasākumus pakāpeniskai Koncepcijas "Par minimālā

ienākuma līmeņa noteikšanu" īstenošanai, pilnveidojot minimālo ienākumu atbalsta sistēmu, lai palielinātu ienākuma atbalstu nabadzības un ienākumu nevienlīdzības riskiem visvairāk pakļautajām sabiedrības grupām. Ar 2021.gadu plāna pasākumi tiek īstenoti, valdībai un likumdevējam pieņemot lēmumu par vairāku minimālo ienākumu un līmeņu palielināšanu, tostarp garantētais minimālais ienākumu līmenis, minimālie vecuma pensijas apmēri, minimālie invaliditātes pensijas apmēri un citi apmēri. Attiecībā uz minimālo ienākumu palielināšanu, izstrādājot Sociālās aizsardzības un darba tirgus pamatnostādnes, LM ir definējusi, ka vēlas 7 gadu periodā palielināt sociālo transfertu ietekmi uz nabadzības riska mazināšanu, samazināt nabadzības risku, kā arī palielināt izdevumus sociālajai aizsardzībai. Līdzīgi rādītāji definēti arī Nacionālajā attīstības plānā 2021.-2027.gadam. Lai gan minētos rādītājus lielā mērā ietekmē arī ekonomisko procesu attīstība, tomēr tos ir iespējams ietekmēt, palielinot finansiālo atbalstu iedzīvotājiem noteiktās dzīves situācijās. Minimālo ienākumu adekvātuma jautājums vēl būs aktuāls arī turpmākajos gados.

(1008)*Ieviešana:*

(1009)Pieņemot likumu "Par valsts budžetu 2021.gadam" likumdevējs noteica, ka Ministru kabinetam līdz 2021. gada 1. jūlijam jāapstiprina plāns minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai un, gatavojot likumprojektu par valsts budžetu 2022. gadam un likumprojektu par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam, budžeta likumprojektu paketē jāiesniedz attiecīgos normatīvo aktu grozījumus, tai skaitā nosakot minimālo ienākumu atbalsta sistēmas parametru noteikšanas kritērijus, kārtību un metodi, kā arī ikgadējās pārskatīšanas kārtību (sākot no 2023.gada), ņemot vērā valsts ekonomikas attīstību.

(1010)Lai izpildītu Ministru kabinetam doto uzdevumu, LM, iesaistot dažādus partnerus, izstrādās priekšlikumus turpmāk veicamajiem uzdevumiem minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai, kā arī sniegs priekšlikumus nepieciešamajām izmaiņām tiesību aktos.

(1011)Ņemot vērā, ka iedzīvotājiem, kuri saņem atbalstu minimālo ienākumu veidā, ir nepieciešami arī citi atbalsta pasākumi, LM plāno pabeigt darbu pie Sociālās aizsardzības un darba tirgus pamatnostādnēm, kā arī definēt vidēja termiņa attīstības virzienus un uzdevumus nodarbinātības veicināšanas sociālo pakalpojumu jomā un personu ar invaliditāti atbalsta jomā.

(1012)*Mērķauditorija:*

(1013)Pasākumi mērķēti uz jebkuru iedzīvotāju, kuram nepieciešms minimālo ienākumu un individuālām vajadzībām piemērotu sociālo un nodarbinātības pakalpojumu atbalsts

(1014)*Laika ietvars:*

(1015)Izstrādāts un līdz 2021.gada 4.ceturksnim Ministru kabinetā apstiprināts stratēģiskais ietvars turpmākai minimālo ienākumu atbalsta sistēmas attīstībai, kas ietver vismaz:

(1016) Plāns minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2022.-2024.gadam;

(1017) Sociālās aizsardzības un darba tirgus pamatnostādnes 2021. - 2027.gadam;

(1018) Sociālo pakalpojumu attīstības plāns 2021. - 2023.gadam;

(1019) Plāns personu ar invaliditātes politikas invaliditāti vienlīdzīgu iespēju veicināšanai pilnveidošanai un attīstībai 2021.-2023.gadam.

(1020)Tiesību aktu grozījumi minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai pieņemti Saeimā, kas sevī ietver: (1) pāreju no minimālā ienākuma skaitliskās vērtības euro izteiksmē uz procentuālo vērtību no mājsaimniecību rīcībā esošo ienākumu mediānas, proti, minimālo ienākumu sliekšņa zemākās iespējamās robežas noteikšanu un nostiprināšanu tiesību aktos ne zemāku kā 20% no ienākumu mediānas apmēra; (2) ikgadēju pārskatīšanas mehānismu no 2023.gada, pamatojoties uz ienākumu mediānas izmaiņām, kas saistīts ar attiecīgajām atsauces vērtībām vai rādītājiem, vienlaikus nemazinot ienākumu sliekšņu apmēru ienākumu mediānas samazinājuma gadījumā – 2021.gada 4. ceturksnis.

(1021)Informāciju par valsts atbalstu reformas 3.1.2.r. ietvaros skatīt pie reformas investīcijām.

(1022)**Investīcija 3.1.2.1.i. Publisko pakalpojumu un nodarbinātības pieejamības veicināšanas pasākumi:**

(1023)*Izaicinājumi:*

(1024)Lai cilvēki ar invaliditāti piekļūtu informācijai, pakalpojumiem, darba tirgum, kā arī lai veicinātu cilvēku ar invaliditāti vienlīdzīgas iespējas un sociālo iekļaušanu, valsts un pašvaldību iestādēs, kurās tiek sniegti labklājības nozares pakalpojumi, ēkās jāveic būtiski vides un informācijas pieejamības uzlabošanas pasākumi.

(1025)Atbilstoši Plāna pieejamas vides veidošanai Latvijā 2019.-2021. gadam 2.uzdevumā noteiktajam, LM 2020.gadā organizēja vides un informācijas pieejamības pašnovērtējumu valsts un pašvaldību ēkās un ēkās, kurās tiek sniegti valsts un pašvaldību pakalpojumi iedzīvotājiem. No 311 labklājības nozares iestādēm, kuras piedalījās vides pieejamības pašnovērtējumā, 70 iestādēm vides pieejamības novērtējums ir zem 5 punktiem[95] (vērtēšanas skalā no 0 - 10 punkti, kur 10 punkti ir augstākais novērtējums), un saskaņā ar LM izstrādāto metodiku tiek uzskatīts, ka ēka nav pieejama cilvēkiem ar invaliditāti.

(1026)Investīciju rezultātā plānots nodrošināt vides pieejamību sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā reģistrētajām valsts un pašvaldību institūcijām, kurās sniedz pakalpojumus sociālās atstumtības riskam pakļautajām grupām, tostarp personām ar invaliditāti. Plānots, ka vides pieejamību pilnveidos 63 ēkās.

(1027)Valstī pavisam ir 35 480 personas, t.sk. 22 593 sievietes un 12 887 vīrieši, kurām ir ierobežotas pārvietošanās spējas. No tām145 personas, t.sk. 42 sievietes un 103 vīrieši, ir nodarbinātas personas ar kustību traucējumiem, kurām ir noteikta 1.invaliditātes grupa. Savukārt 1623 personas, t.sk. 739 sievietes un 884 vīrieši, ir nodarbinātas personas ar kustību traucējumiem, kurām noteikta 2.invaliditātes grupa[96]. Tiek lēsts, ka 53% no šīm personām (izvērtējuma dati) ir nepieciešami mājokļa pielāgojumi. Lai uzlabotu personu ar invaliditāti dzīves kvalitāti un nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas piekļūšanai darba tirgum un

[95] Pētījums "Analīze par vides pieejamības pašnovērtējumu valsts un pašvaldību iestādēs" (līguma Nr. Nr.LM2021/24-1-1325/3E) ietvaros, nav noslēdzies

[96] Labklājības ministrijas dati, 2020.gada novembris

pakalpojumiem, plānots sniegt atbalstu 259 personām ar invaliditāti viena mājokļa pielāgošanai.

(1028)*Mērķis:*

(1029)Mērķis ir palielināt to sabiedrībai paredzēto labklājības nozares publisko pakalpojumu un publisko ēku skaitu, kurās ir nodrošināta vides pieejamība visām sabiedrības grupām, tostarp personām ar invaliditāti, kā arī nodrošināt atbalstu personām ar invaliditāti viena mājokļa pielāgošanai, nodrošinot cilvēkiem ar invaliditāti un funkcionāliem traucējumiem piekļuvi nodarbinātībai un pakalpojumiem, tādējādi sekmējot cilvēktiesības un dzīves kvalitāti. Ieguldījumi vides pieejamības pilnveidošanā sekmēs cilvēktiesības un uzlabos personu ar invaliditāti dzīves kvalitāti Latvijā, tostarp sekmēs ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām noteiktās tiesības uz sabiedrībai paredzēto objektu un pakalpojumu pieejamību, lai personas ar invaliditāti spētu izmantot visas tiesības un brīvības un varētu sevi realizēt visās dzīves jomās. Vienlaikus paredzētie ieguldījumi dos ieguvumu arī citām personām, kuras saskaras ar funkcionēšanas ierobežojumiem, piemēram, veciem cilvēkiem, grūtniecēm vai personām, kurām ir jebkādi pastāvīgi vai pagaidu fiziski, garīgi, intelektuāli vai maņu traucējumi, ar novecošanu saistīti traucējumi vai citi ar cilvēka ķermeņa darbību saistīti traucējumi, kuri mijiedarbībā ar dažādiem šķēršļiem ierobežo viņu piekļuvi pakalpojumiem, radot situāciju, kurā minētie pakalpojumi ir jāpielāgo šo personu īpašajām vajadzībām.

(1030)*Ieviešana:*

(1031)2020.gada 4.ceturksnī uzsāktas un 2021.gada 1.un 2.cetruksnī turpinātas mērķtiecīgas apspriešanās ar visām ieinteresētajām pusēm (EM, ALTUM, VARAM, pašvaldības, plānošanas reģioni, kā arī nevalstiskās organizācijas, kas pārstāv cilvēku ar invaliditāti intereses), lai sagatavotu atbilstošu pasākumu īstenošanas normatīvo regulējumu.

(1032)Pasākumu ieviešanai tiks izstrādāti atlases kritēriji un īstenošanas noteikumi. Plānots, ka valsts un pašvaldību vides pieejamības pasākuma īstenošanai tiks izsludināts ierobežots projektu iesniegumu konkurss, kur labklājības nozares valsts un valsts un pašvaldību iestādes pieteiks savus projektus vides pieejamības nodrošināšanai. Noteikumos detalizēti tiks aprakstīti kritēriji finansējuma saņemšanai, tostarp vides pieejamības pašnovērtējuma rezultātu uzlabošana pret 2020.gadā veikto pašnovērtējumu, nodrošinot, ka valsts un pašvaldību iestādes un to sniegtie pakalpojumi 100% ir pieejami personām ar invaliditāti un personām ar funkcionēšanas ierobežojumiem. Šim pasākumam netiek plānoti identiski ieguldījumi DP 21-27 ietvaros. Īstenojot pasākumu, tiks izvērtēta sinerģija ar DP (2021-2027) 2.1.1.SAM, kura ietvaros ir plānotas investīcijas valsts un pašvaldību īpašumā esošo ēku energoefektivitātes paaugstināšanai, vienlaikus atbalstot vides pieejamības uzlabošanas pasākumu īstenošanu.

(1033)Individuālo mājokļu pielāgošanas personām ar invaliditāti pasākuma īstenošanai tiks izsludināts aicinājums pašvaldībām iesniegt priekšlikumus par mērķa grupas atbalsta saņēmēju pretendentu atlasi. Tiks izstrādāti kritēriji, kas noteiks personas atbilstību noteikumu nosacījumiem. Šim pasākumam netiek plānoti identiski ieguldījumi DP 21-27 ietvaros. Īstenojot pasākumu, tiks izvērtēta

sinerģija ar DP (2021-2027) 4.3.1.SAM, kura ietvaros ir paredzētas investīcijas mājokļu pielāgošanai, daudzdzīvokļu ēkām izbūvējot liftus un pielāgojot saistīto infrastruktūru, tādējādi uzlabojot vides pieejamību un nodrošinot atbalstu personām ar kustību traucējumiem, kā arī ar ANM plāna pasākumiem, kas skar mājokļu infrastruktūras attīstību. Individuālo mājokļu pielāgošanas personām ar invaliditāti pasākumab būs papildinātība ar šādiem ESF pasākumiem "Nelabvēlīgākā situācijā esošu bezdarbnieku un ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju iekļaušanās darba tirgū sekmēšana", kura ietvaros plānots veicināt personu ar invaliditāti nodarbinātību, atbalstot subsidētās nodarbinātības pasākumus un sniedzot konsultatīvo atbalstu darba devējiem personu ar invaliditāti un veselības problēmām nodarbināšanai, un darba vides pielāgošanai; "Atbalsta pasākumi diskriminācijas riskam pakļautajām sabiedrības grupām vienlīdzīgu iespēju un tiesību realizēšanai dažādās dzīves jomās", kura ietvaros plānoti atbalsta pasākumi un pakalpojumi personu ar invaliditāti un funkcionāliem traucējumiem pilnvērtīgas dzīves sekmēšanai, sociālās iekļaušanas veicināšanai un sociālās atstumtības mazināšanai; "Atbalsta pasākumi diskriminācijas riskam pakļautajām sabiedrības grupām vienlīdzīgu iespēju un tiesību realizēšanai dažādās dzīves jomās", kura ietvaros t.sk. plānoti pasākumi un pakalpojumi personu ar invaliditāti un funkcionāliem traucējumiem pilnvērtīgas dzīves nodrošināšanai, sociālās iekļaušanas veicināšanai un sociālās atstumtības mazināšanai.

(1034)Lai novērtētu projektu iesniegumus, tiks izveidota projektu vērtēšanas komisija, kurā tiks iesaistītas nevalstiskās organizācijas, kas pārstāv personu ar invaliditāti intereses. Projektos būs jāiekļauj strukturālie uzraudzības un novērtēšanas mehānismi.

(1035) Nozīmīgus sociālos pakalpojumus, tai skaitā, pārvaldes deleģētus uzdevumus, veic arī biedrības, nodibinājumi un sociālie uzņēmumi. Lai paaugstinātu efektīvu sociālās nevienlīdzības mazināšanu, investīcijas pakalpojumu un nodarbinātības pieejamības veicināšanas pasākumiem būs pieejamas arī partneriem.

(1036)*"Valsts un pašvaldības ēku vides pieejamības nodrošināšanas pasākumi"* ietvaros paredzēts veikt ēku, kurās tiek sniegti labklājības nozares valsts pakalpojumi vai pašvaldību sociālie pakalpojumi, vides pieejamības nodrošināšanas pasākumus. Tiks īstenoti vides un informācijas pieejamības nodrošināšanas pasākumi personām ar funkcionāliem traucējumiem (redzes, dzirdes, kustību un garīga rakstura traucējumiem), tostarp īstenoti vizuālās informācijas uzlabojumi, evakuācijas sistēmu pielāgošana un nodrošināšana cilvēkiem ar invaliditāti, ierīkotas uzbrauktuves, pandusi, pacēlāji, uzstādītas viegli atveramas vai automātiskas durvis u.c. darbības.

(1037)*"Atbalsta pasākumi cilvēkiem ar invaliditāti mājokļu vides pieejamības nodrošināšanai"* ietvaros paredzēta uzbrauktuvju un pacēlāju ierīkošana, dzīvojamo un koplietošanas telpu pielāgošana, automatizēta vārtu atvēršana, cietā seguma ierīkošana no īpašuma robežas līdz mājokļa durvīm u.c. Individuālo mājokļu vides pieejamības uzlabošana personām ar kustību traucējumiem veicinās šo personu veiksmīgāku iekļaušanos sabiedrībā, nodrošinot pārvietošanās brīvību, tādā veidā veicinot šo personu iesaistīšanos darba tirgū un pieeju veselības, izglītības un sociālajiem pakalpojumiem.

(1038)*Mērķauditorija:*

(1039)Personas ar invaliditāti un personas, kuras saskaras ar funkcionēšanas ierobežojumiem, piemēram, seniori, grūtnieces vai personas, kurām ir jebkādi pastāvīgi vai pagaidu fiziski, garīgi, intelektuāli vai maņu traucējumi, ar novecošanu saistīti traucējumi vai citi ar cilvēka ķermeņa darbību saistīti traucējumi, kuri mijiedarbībā ar dažādiem šķēršļiem ierobežo viņu piekļuvi pakalpojumiem, radot situāciju, kurā minētie pakalpojumi ir jāpielāgo šo personu īpašajām vajadzībām.

(1040)*Laika ietvars:*

(1041)2021.gada 1.-2.ceturksnī notika mērķtiecīgas apspriešanās ar visām attiecīgajām ieinteresētajām pusēm, iesaistot personas ar invaliditāti nevalstiskās organizācijas un pašvaldības.

(1042)

(1043)2021.gada 3.-4.ceturksnī tiks izstrādāti noteikumi pasākumu "Atbalsta pasākumi cilvēkiem ar invaliditāti mājokļu vides pieejamības nodrošināšanai" un "Valsts un pašvaldības ēku vides pieejamības nodrošināšanas pasākumi" īstenošanai.

(1044)2022.gada 1.-2.ceturksnī tiks izsludināta projektu iesniegumu iesniegšana.

(1045)2022.gada 3.ceturksnī tiks pabeigta projektu iesniegumu vērtēšana, un 4.ceturksnī tiks pabeigta līgumu slēgšana un uzsākta projektu īstenošana.

(1046)2022.gada 4.ceturksnī pasākuma "Atbalsta pasākumi cilvēkiem ar invaliditāti mājokļu vides pieejamības nodrošināšanai" ietvaros plānošanas reģioni uzsāks mērķa grupas atlasi atbilstoši normatīvajā regulējumā iekļautajiem kritērijiem un pasākuma "Valsts un pašvaldības ēku vides pieejamības nodrošināšanas pasākumi" ietvaros pašvaldības uzsāks līgumu slēgšanu vides pieejamības nodrošināšanai atbilstoši normatīvajā regulējumā iekļautajiem kritērijiem.

(1047)2024.gada 4.ceturksnī tiks pabeigta projektu ieviešana un sasniegti rādītāji – pielāgoti 259 personu ar invaliditāti individuālie mājokļi un 2024.gada 4.ceturksnī – 63 valsts un pašvaldību ēkās nodrošināta vides pieejamība.

(1048)Investīcijas 3.1.2.1.i. ietvaros tiks īstenoti **dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgas iespējas veicinoši** pasākumi: projekta vadībā un īstenošanā tiks nodrošināta informācijas un vides piekļūstamība, nediskriminācija pēc vecuma, dzimuma, etniskās piederības u.c. pazīmes un vienlīdzīgu iespēju principu ievērošana; projektu vadībā un īstenošanā tiks virzīti pasākumi, kas sekmē darba un ģimenes dzīves saskaņošanu, paredzot attālināta un nepilna laika darba iespēju radīšanu vecākiem ar bērniem; projekta īstenošanā tiks ievērots dažādības vadības princips, kas balstīts uz uzņēmuma vērtībām, tādu saziņas un vadības procesu, kas pieņem un izmanto noteiktas dažādības un atšķirības kā organizācijas potenciālu.

(1049)Investīcijas 3.1.2.1.i. ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**, jo atbalsts tiks sniegts fiziskām personām. Atbalsta pasākumi cilvēkiem ar invaliditāti mājokļu vides pieejamības nodrošināšanai tiks īstenoti, sniedzot atbalstu fiziskai personai, nevis saimnieciskās darbības veicējiem. Savukārt vvalsts un pašvaldībās ēku vides pieejamības nodrošīnāšans pasakumus plānots īstenot institūcijās, kur sniedz valsts deleģētos sociālos pakalpojumus (finansējuma saņēmēji būs valts preogatīvu funkciju viecēji, nevis saimnieciskās darbības veicēji). Papildus valsts atbalsta klātesamība tiks vērtēta projektu līmenī (gan fizisku personu līmenī,

vērtējot vai konkrētajā adresē netiek nodrošināta saimnieciskā darbība, gan valsts un pašvaldību institūciju līmenī, vertejot tirgus esamību konkrētajam pakalpojumam un mērķa grupai)..

(1050)**3.1.2.2.i. Prognozēšanas rīka izstrāde.** Jaunais prognozēšanas rīks, ko izmantos sociālās apdrošināšanas sistēmas ilgtermiņa prognozēm, sistēmas ilgtermiņa stabilitātes, ilgtspējas un efektivitātes izvērtēšanai un nodrošināšanai, tiks izstrādāts un izmantots publiskās pārvaldes līmenī (LM, piesaistot ~~un~~ VSAA).

(1051)*Izaicinājumi:*

(1052)*Esošais prognozēšanas rīks ir novecojis.* Modelis nav elastīgs lietotājam veikt moduļos nozīmīgas korekcijas, kā arī modelī ietverto datu un rezultātu specifika un detalizācija nav pietiekama un atbilstoša. Tā ir novecojusi, lai kvalitatīvi veiktu EK dotos uzdevumus dalībvalstu pensiju prognožu jomā un veiktu specifisko rādītāju izmaiņu ietekmes kvalitatīvu detalizētu ilgtermiņa prognozi un tās analīzi. Prognozēšanas rīks ir jāpilnveido vai jāizstrādā jauns, novēršot nepilnības novecojušā modeļa darbībā, paplašinot tā iespējas attiecībā uz pieņēmumu detalizācijas pakāpi un pieejamo rādītāju izmantojumu. Tas ļautu ātrāk un efektīvāk reaģēt uz izmaiņām likumdošanā, tautsaimniecībā un demogrāfijā.

(1053)*Mērķis:*

(1054)Investīcijas mērķis ir detalizētāk un efektīvāk izvērtēt sociālās drošības sistēmas esošos un iecerētos pasākumus, to ietekmi uz apdrošināšanas sistēmas dalībniekiem, atbalsta saņēmējiem, gan pašas sistēmas stabilitāti un finanšu ilgtspēju. Jaunais prognozēšanas rīks ļaus efektīvākā veidā prognozēs izmantot un atspoguļot demogrāfijas aspektu, un panākot ātrāku un precīzāku rezultātu, kā arī stiprinās administratīvo kapacitāti sociālās drošības jomā. Salīdzinot ar iepriekšējo modeli, kļūs pieejama iespēja ievadīt detalizētāku pieņēmumu masīvu, kā arī iespēja modelēšanā izmantot jau citviet (piem. EUROSTAT) esošos rezultātus, demogrāfijas un darba tirgus rādītājus Šāda rīka izstrādei nepieciešams piesaistīt ārvalstu ekspertus ar pieredzi izstrādājot pensiju prognozēšanas rīku, vēlams NDC pensiju sistēmai.

(1055)*Ieviešana:*

(1056)Prognozēšanas rīks tiks izstrādāts un izmantots publiskās pārvaldes līmenī (LM, piesaistot VSAA). Modeli ilgtermiņa prognozēm pamatā izmanto LM Sociālās apdrošināšanas departaments sistēmas monitoringa vajadzībām, kā arī, lai veiktu ilgtermiņa prognozes regulāru EK pensiju ilgtspējas ziņojumu kontekstā. LM Sociālās apdrošināšanas departaments paredz pilnveidot sadarbību ar VSAA, vairāk iesaistot ekspertus prognozēšanas procesā, nodrošinot izsvērtāku pieeju pieņēmumiem un datiem. Jau modeļa specifikāciju sagatavošanas stadijā ir iesaistāmi starptautiski eksperti ar pieredzi darbā ar NDC sistēmām, jo LM un Latvijas publiskajai pārvaldei trūkst šādu specifisku zināšanu.

(1057)*Mērķauditorija:*

(1058)Publiskā pārvalde, EK, sociālās apdrošināšanas sistēmas dalībnieki un atbalsta saņēmēji.

(1059)*Laika ietvars:*

(1060)2022.- 2024.gads. Paredzēts izstrādāt modeļa tehniskās specifikācijas, izveidot un testēt modeli, piesaistot ārvalstu ekspertus ar specifisku pieredzi pensiju jomā:

(1061)2021.gads - nacionālās darba grupas izveide, kas definēs ekspertu izvēles kritērijus, apstiprinās iepirkuma darba uzdevumu konsultantu iepirkumam, kas satur šādas aktivitātes: tirgus izpēte, lai apzinātu ārvalstu ekspertus ar ļoti specifisku pieredzi un atbilstošām zināšanām darbā ar prognozēšanas rīkiem, to specifikāciju/prasību sagatavošanu un modeļa izgatavošanu NDC pensiju sistēmu kontekstā, kā arī IS izstrādes autoruzraudzību un gala akcepttestēšanu.

(1062)2022.gads – 2023.gada 2.ceturksnis atbilstošu ekspertu piesaiste (vēlams ar pieredzi ar NDC sistēmām), ziņojums un rekomendācijas; modeļa tehnisko specifikāciju izstrāde, kas gatavas iesniegšanai attīstītājiem ar atbilstošu pieredzi.

(1063)2023.gada 3.ceturksnis – 2024. gada 4.ceturksnis - līguma slēgšana un modeļa izgatavošana, vienlaikus pakāpeniski veicot tā testēšanu, modeļa dokumentācijas un lietotāja rokasgrāmatas sagatavošana; izgatavots kvalitatīvs modelis prognožu veikšanai, dokumentācija, rokasgrāmata.

(1064)Investīcijas 3.1.2.2.i. ietvaros tiks īstenoti **dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgas iespējas veicinoši pasākumi**: projekta vadībā un īstenošanā tiks nodrošināta informācijas un vides piekļūstamība, nediskriminācija pēc vecuma, dzimuma, etniskās piederības u.c. pazīmes un vienlīdzīgu iespēju principu ievērošana; projektu vadībā un īstenošanā tiks virzīti pasākumi, kas sekmē darba un ģimenes dzīves saskaņošanu, paredzot attālināta un nepilna laika darba iespēju radīšanu vecākiem ar bērniem; projekta vadībā un īstenošanā sievietēm un vīriešiem tiks nodrošināta vienāda samaksa par vienādas vērtības darbu.

(1065)Investīcijas 3.1.2.2.i. ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**. Prognozēšanas rīks nepieciešams Ministru kabineta 27.01.2004. noteikumu Nr. 49 "Labklājības ministrijas nolikums" 5.2.1. apakšpunktā noteikto Labklājības ministrijas funkciju nodrošināšanai, kas ir valsts prerogatīva funkcija politikas izstrādē..

(1066)**3.1.2.3.i. Ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojuma noturība un nepārtrauktība:**

(1067)*Sociālās aprūpes pakalpojumu pieejamībai paredzēts veicināt kvalitatīvu sociālās aprūpes pakalpojumu attīstību, atbalstot pāreju uz sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu sniegšanu.*

(1068)*Izaicinājumi:*

(1069)Sociālie pakalpojumi ir viens no būtiskākajiem instrumentiem, lai nodrošinātu personu ar funkcionāliem traucējumiem un citu sociālās atstumtības riskiem pakļauto personu vienlīdzīgas iespējas dzīvot sabiedrībā ar pilnīgu iekļaušanos un līdzdalību sabiedrības dzīvē. Sociālo pakalpojumu pārklājums un pieejamība ir nepietiekama, īpaši personām, kurām ir garīga rakstura traucējumi un pensijas vecuma personām ar funkcionāliem traucējumiem. Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu attīstība un sniegšana personām ar garīga rakstura traucējumiem un bērniem ar funkcionāliem traucējumiem līdz 2023. gada beigām turpināsies šobrīd īstenojamo deinstitucionalizācijas projektu ietvaros. Ieguldījumi sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu attīstībā visu vecumu personām ar funkcionāliem traucējumiem, t.sk. bērniem tiks turpināti DP 21-27 atbalstāmo darbību ietvaros. Bērniem ar funkcionāliem traucējumiem tiks veidotas ģimeniskai videi pietuvinātas aprūpes pakalpojumu sniegšanas vietas un visu vecuma personām ar funkconāliem traucējumiem – pakalpojumi, kas sekmē neatkarīgu dzīvi un iespēju turpināt dzīvot savās mājās vai ģimenē.

(1070) Pašvaldībās samērā lēni notiek pāreja no institucionālās aprūpes uz sabiedrībā balstītu aprūpi senioriem, tostarp senioriem, kuriem ir demence. Lai stimulētu pašvaldību organizēto pakalpojumu reformu, nepieciešami ieguldījumi, lai aprūpes pakalpojumu senioriem tuvinātu ģimeniskai videi un pēc iespējas ilgāk uzturētu personu pašaprūpes iespējas. Ja DP 21-27 plānotās aktivitātes attiecībā uz pensijas vecuma personām būs vērstas uz atbalsta sniegšanu personas dzīvesvietā, maksimāli pagarinot laiku, ko persona var turpināt dzīvot savā mājoklī, papildus atbalsts ir nepieciešams ģimeniskai videi pietuvinātu aprūpes pakalpojumu sniegšanas vietu izveidei gadījumiem, kad personas uzturēšanās savā mājoklī vairs nav iespējama. Vienlaikus tiks fundamentāli mainīta pieeja ilgstošas aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā, novēršot institucionālās pazīmes pakalpojuma sniegšanā (izolācija no plašākas sabiedrības, kontroles trūkums pār savu dzīvi u.c.). Investīcijas ģimeniskai videi pietuvinātu aprūpes pakalpojumu sniegšanas vietu izveidē pensijas vecuma personām ar funkcionāliem traucējumiem būs papildinošas DP 21-27 paredzētajām investīcijām. Plānotās investīcijas atbildīs Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādnēs noteiktajam primārajam sociālo pakalpojumu attīstības virzienam - sabiedrībā balstītu pakalpojumu attīstība, veicinot personu pāreju uz sabiedrībā balstītu vai ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu saņemšanu.

(1071)*Mērķis:*

(1072)Mērķis ir saglabāt personas neatkarību un tās aprūpē iesaistīto ģimenes locekļu nodarbinātību. Sabiedrības novecošanās un pieaugošais aprūpes pienākumu slogs un vajadzība pēc aprūpes pakalpojumiem pastiprina aprūpes pakalpojumu pieejamības un efektivitātes uzlabošanas nepieciešamību, īpaši pēc sabiedrībā balstītiem, inovatīviem pakalpojumiem. Izprotot institucionālās aprūpes nepiemērotību un ģimeniskas vides būtisko lomu cilvēka pilnvērtīgai funkcionēšanai, jāattīsta ģimeniskai videi pietuvināta sociālā pakalpojuma pieejamība pašvaldībās pensijas vecuma personām.

(1073)*Ieviešana:*

(1074)Tas ietvers jaunu, ģimeniskai videi pietuvinātu aprūpes pakalpojumu sniegšanas vietu izveidi (jaunu ēku būvniecība un aprīkošana, digitālo risinājumu ieviešana, teritorijas labiekārtošana).

(1075) Pasākumu ieviešanai sadarbībā ar pašvaldībām un sociālo pakalpojumu sniedzējiem, tiks izstrādāti projektu atlases kritēriji un īstenošanas noteikumi. Plānots, ka tiks izsludināti atklātu projektu iesniegumu konkurss. Konkursā pieteikumus varēs iesniegt pašvaldības, kā arī izvēwrtētas iespējas par investīciju pieejamību biedrībām un nodibinājumiem, sociālajiem uzņēmumiem.

(1076) Lai novērtētu projektu iesniegumus un atlasītu kvalitatīvākos, tiks izveidota projektu vērtēšanas komisija.

(1077)*Mērķauditorija:*

(1078) Jaunas, ģimeniskai videi pietuvinātas aprūpes pakalpojumu sniegšanas vietas pensijas vecuma personām 18 pašvaldībās.

(1079)Tiks izveidotas jaunas, ģimeniskai videi pietuvinātas aprūpes pakalpojumu sniegšanas vietas vismaz 850 pensijas vecuma personām.

(1080)*Laika ietvars:*

(1081) Līdz 2021.gada 3.cetursknim tiks iztrādātas prasības ģimeniskai videi pietuvināta aprūpes pakalpojuma sniegšanai pensijas vecuma personām un prasības projektēšanas uzdevumam, saskaņojot tās pašvaldībām un sociālo pakalpojumu sniedzējiem.

(1082) Līdz 2022.gada 3.ceturksnim tiks izstrādāts tipveida būvprojekts ģimeniskai videi pietuvināta aprūpes pakalpojuma sniegšanas vietai.

(1083) Līdz 2023.gada 2.ceturksnim tiks veikta projektu iesniegumu atlase un noslēgti līgumi par projektu īstenošanu.

(1084) Līdz 2024.gada 4.ceturksnim tiks pabeigta projektu ieviešana un sasniegti rādītāji – 71 ēkas izbūve ģimeniskai videi pietuvinātu aprūpes pakalpojumu sniegšanai vismaz 850 pensijas vecuma personām 18 pašvaldībās.

(1085)Investīcijas 3.1.2.3.i. ietvaros tiks īstenoti **dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgas iespējas veicinoši pasākumi**: projekta vadībā un īstenošanā tiks nodrošināta informācijas un vides piekļūstamība, nediskriminācija pēc vecuma, dzimuma, etniskās piederības u.c. pazīmes un vienlīdzīgu iespēju principu ievērošana; projektu vadībā un īstenošanā tiks virzīti pasākumi, kas sekmē darba un ģimenes dzīves saskaņošanu, paredzot attālināta darba laika iespēju un nepilna laika darba iespēju radīšanu vecākiem ar bērniem; projekta vadībā un īstenošanā sievietēm un vīriešiem tiks nodrošināta vienāda samaksa par vienādas vērtības darbu; paplašinot pakalpojumu klāstu ar ģimeniskai videi pietuvinātu ilgstošas aprūpes pakalpojumu, pasākums mazinās pienākuma slogu sievietēm un vīriešiem, kuriem ir jāaprūpē tuvinieki.

(1086) Investīcijas 3.1.2.3.i." Ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojuma noturība un nepārtrauktība" ietvaros valsts atbalsts nav plānots. Ģimeniskai videi pietuvinātas sociālās aprūpes pakalpojuma sniegšanas vietas plānots izveidot pašvaldību veidoto sociālo pakalpojumu sniedzēju ietvaros, kur pakalpojumus sniedz atbilstoši likuma "Par pašvaldībām 15. panta 7. punkta un Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9. panta 1. daļā noteiktajai pašvaldībai deleģētajai autonomai funkcijai (pakalpojumus nodrošinās vietējiem iedzīvotajiem). Investīcijas ietvaros netiks atbalstīti projekti, kas kvalificējami kā valsts atbalsts. Papildus detalizēta valsts atbalsta klātesamība tiks izvērtēta projektu līmenī, vērtējot, vai konkrētajai funkcijai pastāv tirgus un vai pasākumam ir ietekme uz tirgu un konkurenci.

(1087)**Investīcija 3.1.2.4.i. Sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sinerģiska attīstība cilvēku ar funkcionēšanas traucējumiem drošumspējas veicināšanai**.

(1088)*Izaicinājumi:*

(1089)Izveidot modernu, pieejamu centru, kurā sev nepieciešamo atbalstu var saņemt personas ar visplašāko funkcionēšanas traucējumu loku, kā arī profesionāļi un šo personu ģimenes locekļi. Ņemot vērā to, ka katrai no šīm personu grupām ir savas vajadzības, topošā centra izveidē jāiesaista pārstāvji no visām šo personu grupām.

(1090)Pakalpojumiem, kas tiek sniegti centrā, ir jābūt efektīviem, kvalitatīviem, pierādījumos un labākajā praksē balstītiem, kā arī tiem ir jāveicina personu ar funkcionēšanas traucējumiem integrācija vai atgriešanās darba tirgū un sabiedrībā.

(1091)Centrā tiks sniegti gan sociālās rehabilitācijas pakalpojumi, han profesionālās rehabilitācijas pakalpojumi, gan atbalsta pakalpojumi profesionāļiem un citiem interesentiem.

(1092)*Mērķis:*

(1093)Nodrošināt, ka sev nepieciešamo atbalstu saņem gan personas, kuru funkcionēšanas traucējumi tām liedz vai varētu liegt iekļauties darba tirgū un sabiedrības dzīvē, gan arī sociālās nozares, izglītības un citi speciālisti, kā arī ģimenes locekļi, kuri ikdienā rūpējas, nodarbojas ar vai izglīto personas ar funkcionēšanas traucējumiem.

(1094)Piedāvātajam atbalstam gan kvalitātes, gan apjoma ziņā ir jāsasniedz mērķa grupas un tās atbalsta personu vajadzības.

(1095)*Mērķa grupa* ir personas ar funkcionēšanas traucējumiem, sociālās jomas profesionāļi, izglītības darbinieki un personu ar funkcionēšanas traucējumiem ģimenes locekļi.

(1096)*Ieviešana:*

(1097)Paredzēts sinerģiski pilnveidot profesionālās un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, lai veicinātu cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem drošumspēju, t.sk. apmācot atbalsta speciālistus darbam ar cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem (personu ar funkcionāliem traucējumiem neformālos aprūpētājus, piemēram, ģimenes locekļus, asistentus un tos sociālo pakalpojumu sniedzēju darbiniekus, kuriem rodas nepieciešamība pēc šādām prasmēm paredzēts apmācīt pamatprasmēs rūpēties par personām ar funkcionāliem traucējumiem, komunicēt, cieņpilni izprast šo personu vajadzības), un izveidojot jaunu pakalpojumu – arodrehabilitācijas pakalpojumu – tajā ietverot komponentes no esošā sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojuma ar mērķi atgriezt personas darba tirgū. Pasākuma ietvaros paredzēta moderna, pieredzē un praksē balstīta kompetenču attīstības centra izveide, t.sk. nodrošinot vides pieejamību un pilnveidota profesionālās rehabilitācijas pakalpojuma sniegšanu cilvēkiem ar dažādiem funkcionāliem traucējumiem. Tiks uzlabota tehnoloģiju un materiāltehniskā bāze mūsdienīgu un uz dažādu funkcionālu traucējumu un kompensāciju vērstu funkcionēšanas spēju attīstības programmu īstenošanai. Vienlaikus tiks ieviesta integrēta pakalpojuma pieeja, iekļaujot Sociālās integrācijas valsts aģentūras (turpmāk – SIVA) sniegtā sociālās rehabilitācijas pakalpojumā būtiskas komponentes no profesionālās rehabilitācijas pakalpojuma, lai nodrošinātu savlaicīgu un mērķētu atbalstu cilvēkam ar nesen iegūtiem funkcionāliem traucējumiem, tādējādi mazinot viņa izolēšanos no sabiedrības un veicinot viņa palikšanu vai atgriešanos darba tirgū.

(1098)Plānots, ka viens no virzieniem, kuros tiks attīstīta SIVA darbība, būs nodrošināt profesionālās piemērotības pakalpojumu visām personām ar funkcionāliem traucējumiem, kuriem pēc tā būs nepieciešamība. Šī pakalpojuma pilnveidošanā būtiska loma līdz šim ir bijusi ESF projektam Nr.9.1.4.1/16/I/001 "Personu ar invaliditāti vai garīga rakstura traucējumiem integrācija nodarbinātībā un sabiedrībā", kura ietvaros SIVA iegādājās funkcionēšanas spēju novērtēšanas metodi Melba&Ida un SIVA speciālisti apguva, kā šo metodi vislabāk izmantot SIVA darbā. Kopš metodes ieviešanas ir secināts, ka tā ir izmantojama ne tikai tām personām ar funkcionāliem traucējumiem, kuras varētu

kļūt par profesionālās rehabilitācijas pakalpojuma saņēmējiem, bet arī citām personām ar funkcionāliem traucējumiem, lai veidotu ieteikumus, kādus pakalpojumus šīm personām turpmāk vajadzētu saņemt. Šobrīd DP 21-27 ietvaros netiek plānoti ES fondu ieguldījumi sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu attīstībai personām ar funkcionāliem traucējumiem. Papildus ieguldījumu gadījumā, tie tiks veikti sinerģijā ar ANM plāna ieguldījumiem, vienlaikus nepieļaujot dubultā finansējuma risku.

(1099)Investīcija tiks īstenota SIVA sadarbībā ar Labklājības ministriju un, ja nepieciešams, citiem sociālās un veselības nozares pārstāvjiem (piemēram, NVA, VDEĀVK, VSIA NRC Vaivari u.c.).

(1100)*Laika ietvars:*

(1101)2021.gada laikā plānots izveidot ekspertu komandu, kas pārskatīs SIVA sociālās rehabilitācijas un profesionālās rehabilitācijas pakalpojuma saturu, noskaidros potenciālās mērķa grupas personu vajadzības, sagatavos un virzīs grozījumus normatīvajos aktos par kompetenču centra uzdevumiem un plānoto pakalpojumu;

(1102)2022.gads – komanda izstrādā jaunas metodikas, apgūst citu valstu labākās prakses attiecībā uz kompetenču centru; paralēli tiek organizēti iepirkumi infrastruktūras uzlabošanai SIVA;

(1103)2023.gads – noris infrastruktūras uzlabošanas darbi, turpinās metodikas izstrāde, bet SIVA komanda uzsāk darbu pie SIVA speciālistu apmācībām un jau izstrādāto programmu aprobācijas, kompetenču centru uzsāk aprīkot ar tehnoloģijām un materiāli tehnisko bāzi;

(1104)2024. gads – tiek noslēgta programmu izstrāde un aprobācija, tiek uzsākta pakalpojumu sniegšana un rezultātu izvērtēšana. Centra izveide un tajā piedāvāto pakalpojumu aprobācija un ieviešana tiks pabeigta līdz 2025. gada 2. ceturksnim.

(1105)Investīcijas 3.1.2.4.i. ietvaros tiks **īstenoti dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgas iespējas veicinoši pasākumi**: sociālās un profesionālās rehabilitācijas pasākumi sniegs būtisku ieguldījumu personu ar invaliditāti un funkcionāliem traucējumiem spējā iekļauties darba tirgū un sabiedrības dzīvē; pilnveidojot SIVA infrastruktūru, tiks nodrošināta vides pieejamība, tostarp īstenota labā prakse un inovatīvi risinājumi; projekta vadībā un īstenošanā tiks nodrošināta informācijas un vides piekļūstamība, nediskriminācija pēc vecuma, dzimuma, etniskās piederības u.c. pazīmes un vienlīdzīgu iespēju principu ievērošana; projekta vadībā un īstenošanā sievietēm un vīriešiem tiks nodrošināta vienāda samaksa par vienādas vērtības darbu.

(1106)Investīcijas 3.1.2.4.i. ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**. Investīcijas SIVA tiks veiktas jau esošo (Sociālo pakalpojumu un socālās paīdzības likuma 15.[1] pantā) valsts deleģēto un valsts finansēto sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu funkciju pilnveidei. Minētie pakalpojumi nav pieejami brīvā tirgū un SIVA tos nodrošinās bez maksas. Pēc investīciju veikšanas pilnveidotā funkcija tiks veikta par valsts budžeta līdzekļiem un noteikta ārējā normatīvā regulējumā.

(1107)**Investīcija 3.1.2.5.i. Bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto iedzīvotāju iesaiste darba tirgū**

(1108)*Izaicinājumi:*

(1109)Līdz ar pandēmijas ietekmi ir pieaudzis reģistrētā bezdarba līmenis, tādējādi 2020.gada beigās reģistrētā bezdarba līmenis bija 7,6% (aptuveni 70 tūkstoši reģistrētu bezdarbnieku), saglabājoties būtiskām reģionālajām atšķirībām gan bezdarba, gan ilgstošā bezdarba rādītājos. Saglabājas arī nozīmīgi izaicinājumi attiecībā uz prasmju atbilstību bezdarbniekiem ar darba tirgum nepietiekamu izglītību vai kvalifikāciju, kā arī salīdzinoši augsts mazkvalificēto īpatsvars darba tirgū. Vienlaikus līdz ar pandēmijas ietekmi bezdarbnieku profils ir kļuvis mazāk homogēns, un bezdarbnieku reģistrā ilgāku laika periodu ir arī augstākas kvalifikācijas darbinieki. Ekonomikas transformācijai un produktivitātes izaugsmei ir būtiski veikt ieguldījumus pārkvalifikācijā un prasmju apguvē, jo īpaši atbalstot tos, kuri ar dalību dažāda veida prasmju pilnveides pasākumos var būtiski kāpināt savu produktivitāti darba tirgū, tādējādi arī saņemot augstāku algu. Tas jo īpaši attiecas uz mazāk kvalificētajiem un tiem, kuru pašreizējā izglītība vai kvalifikācija neatbilst arvien mainīgajām darba tirgus prasībām. Līdz ar ekonomikas transformāciju uzņēmumi pastiprināti veic dažādu procesu automatizāciju un digitalizāciju, kas rada riskus, ka mazāk kvalificēto iespējas darba tirgū arvien sašaurināsies, kā arī vienlaikus arvien vairāk pieaug digitālo prasmju loma. Bezdarba un ilgstošā bezdarba riskam vairāk pakļautajām grupām ir nepieciešams komplekss atbalsts, kas ietver gan aktīvās darba tirgus politikas pasākumus, tajā skaitā mācības, gan sociālos pakalpojumus. Lai efektīvi nodrošinātu šadu secīgu un kompleksu atbalsta pasākumu piedāvājumu ir svarīga bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu profilēšana, ietverot arī pašreizējo un papildus apgūt nepieciešamo prasmju noteikšanu.

(1110)*Mērķis:*

(1111)Veicināt bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu iekļaušanos darba tirgū produktīvākās un labākas kvalitātes darba vietās, sniedzot mērķētu, secīgu un savstarpēji papildinošu atbalsta pasākumu kopumu, īpašu uzsvaru liekot uz pārkvalifikācijas un prasmju pilnveides pasākumiem, tādējādi sekmējot arī kopējā pieaugušo prasmju attīstības stratēģiskā ievara uzdevumu īstenošanu.

(1112)Bezdarbnieku un darba meklētāju profilēšanas rīku pilnveide, tajā skaitā efektīvu instrumentu izstrāde bezdarbnieku un darba meklētāju prasmju un kompetenču izvērtēšanai pirms bezdarbnieku un darba meklētāju iesaistes piemērotākajās pārkvalifikācijas un prasmju apguves programmās, ar sekojošu "mācību portfeļu" komplektēšanu atbilstošāka piedāvājuma veidošanai atkarībā no personas zināšanu un prasmju līmeņa;

(1113)Starptautiski atzīta digitālo prasmju vērtēšanas rīka pielāgošana un ieviešana Latvijas bezdarbnieku un darba meklētāju prasmju līmeņa noteikšanai, lai piedāvātu atbilstošākos digitālo prasmju pilnveides pasākumus;

(1114)Aktīvās darba tirgus politikas pasākumu finansiālā atbalsta mehānismu – stipendiju mehānismu (nosacījumi, apmērs), pārskatīšana un pilnveide, lai veicinātu efektīvākas darba tirgus pārejas un lielāku nelabvēlīgākā situācijā esošo darba tirgus dalībnieku iesaisti apmācību pasākumos, tajā skaitā jaunas profesijas apguvē, pārkvalifikācijā.

(1115)Atbalsts bezdarbnieku prasmju attīstībai DP 21-27 tiek plānots ESF pasākumā "Bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu

kvalifikācijas un prasmju paaugstināšana", paredzot atbalstu bezdarbnieku prasmju pilnveidei un kvalifikācijas paaugstināšanai no 2026.gada. Kā arī plānots ESF pasākums "Nelabvēlīgākā situācijā esošu bezdarbnieku un ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju iekļaušanās darba tirgū sekmēšana", kura ietvaros paredzēts veicināt personu ar invaliditāti nodarbinātību, atbalstot subsidētās nodarbinātības pasākumus un sniedzot konsultatīvo atbalstu darba devējiem personu ar invaliditāti un veselības problēmām nodarbināšanai, un darba vides pielāgošanai. Tādējādi ANM ietvaros plānotajam atbalstam būs papildinātība ar DP 21-27 investīcijām, kas dos iespēju atbalstīt pasākumus, lai veicinātu piekļuvi nodarbinātībai un iekļaujošu nodarbinātību, turpinot atbalstu bezdarbniekiem, darba meklētājiem un bezdarba riskam pakļautām personām.

(1116)*Ieviešana:*

(1117)Bezdarbniekiem, darba meklētājiem un bezdarba riskam pakļautajiem iedzīvotājiem tiks piedāvāti šādi pasākumi:

(1118)atbalsts pārkvalifikācijai vidējās kvalifikācijas profesiju apguvē (apstrādes rūpniecība u.c.), kurās vērojams darba tirgus pieprasījums, trūkst darbaspēka saskaņā ar darba devēju aptaujām, kā arī jomās un profesijās, kurās darbaspēks noveco un iziet no darba tirgus/pensionējas un nepieciešams to savlaicīgi aizvietot, apmācību piedāvājuma izstrādē ņemot vērā gan digitalizācijas, gan ilgtspējības tendences, tajā skaitā attiecībā uz "zaļāku" ekonomiku;

(1119)praktiskās apmācības pie darba devēja un pēc darba devēja pieprasījuma, lai atbalstītu uzņēmumus tiem nepieciešamo speciālistu sagatavošanai atbilstoši uzņēmumu specifikai atkarībā no apgūstamās kvalifikācijas;

(1120)saskaņā ar darba devēju aptaujām darba tirgū nepieciešamo papildus prasmju (digitālās prasmes, valodas) apguve, lai bezdarbnieki apgūst papildus profesijai nepieciešamās prasmes, lai veiksmīgi darbotos profesijā;

(1121)bezdarbniekiem un darba meklētājiem ar konkurētpējīgāku profilu atbalsta dažādošana, līdzfinansējot mācības starptautiskajās tiešsaistes kursu platformās, lai varētu papildināt zināšanas un apgūt prasmes starptautiski pieprasītos kursos ar sertifikāta ieguvi, kurus atzinīgi novērtē darba devēji.

(1122)Pasākumi tiks īstenoti, piesaistot pakalpojumu sniedzējus, tajā skaitā izglītības iestādes, kā arī darba devējus. Pasākumu īstenošana tiks balstīta uz iepriekš šāda veida īstenoto pasākumu ietekmes novērtējumu rezultātiem, kā arī darba tirgus analīzi, tajā skaitā darba tirgus prognozēšanas rezultātiem, darba devēju aptaujām, un bezdarbnieku situācijas individuālu izvērtējumu. Dalība aktīvās darba tirgus politikas pasākumos, tajā skaitā mācībās, ir priekšnoteikums bezdarbnieka pabalsta un pašvaldību sociālās palīdzības pabalstu (GMI) saņemšanai darbspējīgām personām. Vienlaikus pasākumi tiks īstenoti ar Nodarbinātības valsts aģentūras filiāļu starpniecību, kas, vietējā līmenī veidojot partnerības ar darba devējiem un sociālajiem dienestiem, kā arī izmantojot darba tirgus prognozēšanas rīku rezultātus, jau pašreiz sniedz bezdarbniekiem, darba meklētājiem un bezdarba riskam pakļautajām personām atbalstu informētāku lēmumu pieņemšanā, tajā skaitā karjeras konsultācijas.

(1123)*Mērķauditorija:*

(1124)<u>Bezdarbnieki, darba meklētāji un bezdarba riskam pakļautas personas</u>

(1125)<u>*Iesaiste:*</u>

(1126)Bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto iedzīvotāju iesaiste darba tirgū nepieciešamo prasmju pilnveidē tiks īstenota sadarbībā ar Ekonomikas ministriju, Izglītības un zinātnes ministriju, Nodarbinātības valsts aģentūru, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru, Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību, kā arī citiem ekspertiem no dažādām institūcijām LM Apmācību komisijā, kas nosaka mācību piedāvājumu.

(1127)*Laika ietvars:*

(1128)Bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto iedzīvotāju prasmju pilnveides pasākumu plānots īstenot ANMP darbības ietvarā, aktivitātes indikatīvi sagatavot sākot ar 2021. gadu, bet tās īstenojot periodā no 2023.-2025. gadam.

(1129)2023.gada 4.ceturksnī tiks pielāgotas un pilnveidotas profilēšanas un prasmju noteikšanas sistēmas.

(1130)Vismaz reizi gadā (atbilstoši nepieciešamībai pat vairākkārt) tiks aktualizēti darba tirgū pieprasīto profesiju un prasmju saraksti;

(1131)No 2023.gada 2.ceturkšņa līdz 2026.gada 1.ceturksnim tiks īstenoti bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto iedzīvotāju prasmju pilnveides pasākumi un to īstenošanas monitorings.

(1132)Investīcijas 3.1.2.5.i. ietvaros tiks īstenoti **dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgas iespējas veicinoši pasākumi**: bezdarba un ilgstošā bezdarba riskam vairāk pakļautajām grupām, tostarp etniskajām minoritātēm, tiks sniegts komplekss atbalsts, kas ietver gan aktīvās darba tirgus politikas pasākumus, tajā skaitā mācības, gan sociālos pakalpojumus; dalībai mācībās īpaši tiks motivēti un atbalstīti bezdarbnieki ar zemām un darba tirgum neatbilstošām prasmēm, kā arī personas pirmspensijas vecumā; organizējot apmācības, pakalpojumu sniedzējiem tiks izvirzīta prasīta attiecībā uz vides un mācību materiālu piekļustamību; projekta vadībā un īstenošanā tiks nodrošināta informācijas un vides piekļūstamība, nediskriminācija pēc vecuma, dzimuma, etniskās piederības u.c. pazīmes un vienlīdzīgu iespēju principu ievērošana; projekta vadībā un īstenošanā sievietēm un vīriešiem tiks nodrošināta vienāda samaksa par vienādas vērtības darbu.

(1133)Investīciju 3.1.2.5.i. ietvaros plānots *de minimis* atbalsts. Mācības pie darba devējiem tiks nodrošinātas atbilstoši 2014.-2020. gada plānošanas perioda struktūrfondu ietvaros izmantotajam modelim.

4. Atklāta stratēģiskā autonomija un drošības jautājumi

(1134)Investīcijas uzņēmējdarbības publiskajā infrastruktūrā industriālo parku un teritoriju attīstīšanai reģionos, kas balstītas uz viedu un energoefektīvu risinājumu ieviešanu, sekmēs arī uzņēmumu enerģētisko neatkarību, tādā veidā veicinot Latvijas un Eiropas Savienības noturību un autonomiju. Tāpat investējot ražošanas telpu izveidē un piesaistot starptautiski atzītus industriālo telpu operatorus tiks veicināta uzņēmumu produktivitāte, kas stiprinās to konkurētspēju starptautiskajās piegāžu ķēdēs.

5. Pārrobežu un daudzvalstu projekti

(1135)Reformu un investīciju ietvaros nav plānots īstenot pārrobežu un daudzvalstu projektus.

6. Komponentes zaļā dimensija

(1136)Reformas 3.1.1.r "Administratīvi teritoriālā reforma" ietvaros paredzētās infrastruktūras investīcijas ir plānotas zem ieguldījumu koda "059 - jaunizbūvēti vai modernizēti citi valsts, reģionālie un vietējie piekļuves ceļi" un "014 - uzņēmējdarbības infrastruktūra MVU (ieskaitot industriālos parkus un vietas)", kas sniedz 0% pienesumu klimata mērķu sasniegšanā. Atbilstoši reformu un investīcijas 3.1.1.1.i "Valsts reģionālo un vietējo autoceļu tīkla uzlabošana, jauno novadu administratīvo centru un tajos sniegto pakalpojumu un darba vietu pieejamībai un drošai sasniedzamībai" aprakstā norādītajam, ANM ietvaros netiek plānota jaunu ceļu izbūve, bet gan plānota jau eksistējošu valsts reģionālo un vietējo autoceļu (indikatīvi 210 km) stāvokļa kvalitātes uzlabošana, kuru atjaunošanas rezultātā nav plānots palielināt SEG emisijas, jo nav plānots transporta plūsmas un intensitātes pieaugums, bet tieši otrādi – samazināsies ceļā pavadītais laiks un tādējādi arī radītais vides piesārņojums. Autoceļu būvniecības procesa ietvaros autoceļu sarkanajās līnijās tiek plānots atbalstīt teritorijas labiekārtošanas darbus, piemēram, koku stādīšanu, apzaļumošanu Savukārt kā enerģiju taupošu risinājumu plānots izmantot videi draudzīgu apgaismojumu.

(1137)Projektu ieviesēji tiks aicināti ievērot zaļā publiskā iepirkuma prasības, sludinot iepirkumus būvniecības darbiem, kā arī noteikt minimālo būvniecības atkritumu pārstrādi un izmantošanu būvniecībā. Investīcijas ceļu infrastruktūras attīstībā plānotas sinerģijā ar citiem pasākumiem, kas atbalsta pāreju uz tīrākiem transporta veidiem, un investīcijām, kas stimulē sabiedriskā transporta izmantošanu.

(1138)Investīcijas 3.1.1.3.i. "Investīcijas uzņēmējdarbības publiskajā infrastruktūrā industriālo parku un teritoriju attīstīšanai reģionos" ietvaros plānota industriālo parku un teritoriju attīstība reģionos, t.sk. industriālo pieslēgumu ierīkošana un to saistītās jaudas palielināšana (t.sk. siltumapgāde, ūdens un kanalizācija, elektrība,), pievedceļu atjaunošana vai ierīkošana pie industriālajām teritorijām, kā arī komercdarbības mērķiem paredzēto ēku un to saistītās infrastruktūras attīstīšana. Plānota ne tikai tādu industriālo parku izveidošana, kas ietver jaunas infrastruktūras veidošanu, kas potenciāli varētu radīt SEG emisiju pieaugumu, bet arī tiks attīstītas esošās industriālās teritorijas, kas šobrīd rada vides piesārņojumu un notiek šo teritoriju degradācija. Savukārt pēc investīciju veikšanas, turpmāka vides degradācija tiks novērsta. Vienlaikus industriālajos parkos un teritorijās tiek plānots atbalstīt teritorijas labiekārtošanas darbus, piemēram, koku stādīšanu, apzaļumošanu, AER risinājumus. Kā arī plānots atbalstīt viedo risinājumu ieviešanu apgaismojuma izveidē, kā arī vērtēt citu jaunu un progresīvu risinājumu ieviešanu ēku būvniecībā. Turklāt, projektu ieviesēji tiks aicināti ievērot zaļā publiskā iepirkuma prasības, sludinot iepirkumus būvniecības darbiem. Tajā pašā laikā industriālajos parkos varētu būt iespēja attīstīt tieši uzņēmumus, kam būtu potenciāls veidot jaunas zaļās darba vietas, produktus un tehnoloģijas, kas varētu

veicināt Latvijas virzību uz klimatneitralitāti, tādā veidā sabalansējot potenciāli radītās palielinātās SEG emisijas.

(1139)Investīcijas 3.1.1.2.i. "Pašvaldību kapacitātes stiprināšana to darbības efektivitātes un kvalitātes uzlabošanai" ieviešana plānota zem ieguldījumu koda "114 - atbalsts pieaugušo izglītībai (izņemot infrastruktūru)", kas sniedz 0% pienesumu klimata mērķu sasniegšanā saskaņā ar ANM regulējuma VI pielikumu. Izvēli pamato plānotie pasākumi: atbalsts tiks sniegts pašvaldību kapacitātei, stiprinot to darbības efektivitāti un kvalitāti, īstenojot pakalpojumu vadību pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai administratīvi teritoriālās reformas ietvaros jaunizveidotajās pašvaldībās, kas nav specifiski vērsti uz klimata jautājumu risināšanu.

(1140)Investīcijas 3.1.1.5.i Izglītības iestāžu infrastruktūras pilnveide un aprīkošana piemēroti kodi: 086 - infrastruktūra pamatizglītībai un vidējai izglītībai un 112 – atbalsts pamatizglītībai un vidējai izglītībai (izņemot infrastruktūru). Zaļo mērķu sasniegšanai plānoti 0% investīciju, jo netiek plānoti specifiski pasākumi, kas ietekmētu zaļo dimensiju.

(1141)Investīcijas 3.1.1.6.i. "Pašvaldību funkciju īstenošanai un pakalpojumu sniegšanai nepieciešamo bezizmešu transportlīdzekļu iegāde" īstenošanai ir plānota pozitīva klimata ietekme, ņemot vērā plānotos atbalsta pasākumus, kas ir saistīti ar bezizmešu transportlīdzekļu iegādi (galvenokārt autobusi pašvaldībām skolēnu pārvadājumu vajadzībām). Investīcijas ieviešana plānota zem ieguldījumu koda "074 - Tīrs pilsētas transporta ritošais sastāvs", kas sniedz 100% pienesumu klimata mērķu sasniegšanā saskaņā ar ANM regulējuma VII pielikumu.

(1142)Reformas 3.1.2.r. Sociālo un nodarbinātības pakalpojumu pieejamība minimāli ienākumu reformas atbalstam ietvaros plānotās investīcijas nerada tiešu ietekmi uz vides un klimata mērķu sasniegšanu.

(1143)Investīcijas 3.1.2.1.i. "Publisko pakalpojumu un nodarbinātības pieejamības veicināšanas pasākumi cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem" sekmēs cilvēku ar invaliditāti vienlīdzīgas iespējas un sociālo ieklaušanu, attiecīgi minētajām investīcijām piemērots intervences lauks "115 - pasākumi vienlīdzīgu iespēju un aktīvas līdzdalības sabiedrībā veicināšanai".

(1144)Investīcijas 3.1.2.2.i. "Prognozēšanas rīka izstrāde sociālās apdrošināšanas sistēmas ilgtermiņa prognozēm, sistēmas ilgtermiņa stabilitātes izvērtēšanai un nodrošināšanai" paredz atbalstu, lai detalizētāk un efektīvāk izvērtētu sociālās drošības sistēmas esošos un iecerētos pasākumus, to ietekmi uz apdrošināšanas sistēmas dalībniekiem un atbalsta saņēmējiem, gan pašas sistēmas stabilitāti un finanšu ilgtspēju, līdz ar to minētajām investīcijām piemērots intervences lauks "125 - pasākumi sociālās aizsardzības sistēmu modernizācijai, tostarp sociālās aizsardzības pieejamības veicināšanai".

(1145)Investīciju 3.1.2.3.i. "Ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojuma noturība un nepārtrauktība: jaunu ģimeniskai videi pietuvinātu aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstība pensijas vecuma personām" rezultātā tiks attīstīti sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumipašvaldībās pensijas vecuma personām. Savukārt investīcijas "3.1.2.4.i. Sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sinerģiska attīstība cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem drošumspējas

veicināšanai" rezultātā tiks izveidoti un attīstīti sinerģiski sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumi, kas tiks aprobēti ēkās, kurās tiks veikta infrastruktūras un materiāltehniskā aprīkojuma pilnveidošana. Attiecīgi abām minētajām investīcijām piemērots intervences lauks "091 - cita sociālā infrastruktūra, kas veicina sociālo integrāciju kopienā".

(1146)Investīcijas 3.1.2.5.i. "Bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto iedzīvotāju iesaiste darba tirgū" veicinās piekļuvi nodarbinātībai, iesaiste darba tirgū pieprasīto prasmju apguvē sekmēs arī ar automatizāciju un digitalizāciju ieviešanu saistītos procesus uzņēmumos un sekmēs pāreju uz augstākas pievienotās vērtības ražošanu un pakalpojumiem, vienlaikus atbalstot investīciju piesaisti un izaugsmi, kā arī "zaļāku" ekonomiku. Atbilstoši izglītības programmu standartiem zaļās prasmes var tikt integrētas nacionālā līmeņa profesijās (profesiju standartos un mācību programmās). Zaļo prasmju komponentes izglītības programmu saturā var papildināt jau esošo atbalstu bezdarbnieku darba tirgū nepieciešamo prasmju apguvē. Minētajām investīcijām piemērots intervences lauks "097 – pasākumi, lai uzlabotu piekļuvi nodarbinātībai.

7. Komponentes digitālā dimensija

(1147)Reformas 3.1.1.r "Administratīvi teritoriālā reforma" ietvaros paredzētās investīcijas ir plānotas zem ieguldījumu koda "059 - jaunizbūvēti vai modernizēti citi valsts, reģionālie un vietējie piekļuves ceļi", "014 - uzņēmējdarbības infrastruktūra MVU (ieskaitot industriālos parkus un vietas)" un "114 - atbalsts pieaugušo izglītībai (izņemot infrastruktūru)", paredzot 0% pienesumu digitālo mērķu sasniegšanā.

(1148)Atbilstoši investīcijas 3.1.1.1.i "Valsts reģionālo un vietējo autoceļu tīkla uzlabošana, jauno novadu administratīvo centru un tajos sniegto pakalpojumu un darba vietu pieejamībai un drošai sasniedzamībai" aprakstā norādītajam, ANM ietvaros plānota jau eksistējošu valsts reģionālo un vietējo autoceļu stāvokļa kvalitātes uzlabošana. Atbilstoši investīcijas 3.1.1.2.i "Investīcijas uzņēmējdarbības publiskajā infrastruktūrā industriālo parku un teritoriju attīstīšanai reģionos" aprakstā norādītajam, ANM ietavaros plānots atbalsts publiskajai infrastruktūrai, kas nepieciešama industriālo parku un teritoriju attīstīšanai reģionos. iLai gan netiek plānota tieša ietekme, tomēr sagaidāms, ka industriālo ražošanas telpu izveide,, izmantojot viedus un energoefektīvus risinājumus, sekmēs uzņēmumu paplašināšanos un produktivitātes paaugstināšanos, ļaujot uzņēmumam finanšu resursus novirzīt investīcijām uzņēmumu digitalizācijā un automatizācijā caur inovatīvu tehnoloģiju ieviešanu, nodrošinot industriālās infrastruktūras pielāgošanu nozarēm, kas spēj radīt produktus ar augsu pievienoto vērtību.

(1149)Pašvaldību infrastruktūras attīstīšana plānota integrēti ar komersantu plānotajiem ieguldījumiem, kur pašvaldība varētu radīt vidi arī viedu risinājumu piemērošanai un inovācijas attīstībai (pašvaldības varētu būt gan inovatīvo produktu patērētājs, piemērojot tos savā ikdienas darbā efektivitātes uzlabošanai, gan inovatīvu uzņēmumu atbalstītājs). Lai radītu nepieciešamos

priekšnoteikumus, kā arī ņemot vērā administratīvi teritoriālās reformas mērķus un uztādījumus, ANM ietavaros paredzēts ieviest investīciju 3.1.1.2..**i.** "Pašvaldību kapacitātes stiprināšana to darbības efektivitātes un kvalitātes uzlabošanai". Investīcijas ieviešana plānota zem ieguldījumu koda "114 - atbalsts pieaugušo izglītībai (izņemot infrastruktūru)", kas sniedz 0% pienesumu digitālo mērķu sasniegšanā saskaņā ar ANM regulējuma VII pielikumu, ņemot vērā, ka atbalstu plānots sniegt pašvaldību kapacitātei, stiprinot to darbības efektivitāti un kvalitāti, īstenojot pakalpojumu vadību pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai administratīvi teritoriālās reformas ietvaros jaunizveidotajās pašvaldībās. Plānotie pasākumi nav specifiski vērsti uz digitālo komponenšu attīstīšanu.

(1150)Investīcijas 3.1.1.5.i Izglītības iestāžu infrastruktūras pilnveide un aprīkošana kodi: 086 - infrastruktūra pamatizglītībai un vidējai izglītībai, 112 – atbalsts pamatizglītībai un vidējai izglītībai (izņemot infrastruktūru). Digitālajai dimensijai plānoti līdzekļi 0% apmērā, vienlaikus plānots, ka investīcijas pastarpināti sekmēs digitālo prasmju apguvi un digitālo iespēju attīstīšanu, bet šobrīd tos nav iespējams precīzi noteikt. Ar 2020. gada 1. septembri ir stājušies spēkā valsts pamatizglītības un valsts vispārējās vidējās izglītības standarti, kas stiprina rosinātās pārmaiņas izglītības saturā un pieejā, lai ieviestu tādu izglītības saturu un pieeju mācībām, kas skolēnos attīstītu dzīvei 21. gadsimtā svarīgās kompetences. Minēto standartu saturu veido caurviju prasmes, tostarp digitālā pratība, kas paredz digitālo tehnoloģiju izmantošanu mācību procesā zināšanu ieguvei, jauna satura radīšanai, satura koplietošanai un komunikācijai.

(1151) Investīcijai 3.1.1.6.i. "Pašvaldību funkciju īstenošanai un pakalpojumu sniegšanai nepieciešamo bezizmešu transportlīdzekļu iegāde" nav tiešas ietekmes uz digitālo dimensiju, ņemot vērā plānotos atbalsta pasākumus, kas galvenokārt ir saistīti ar bezizmešu transportlīdzekļu iegādi (galvenokārt autobusi pašvaldībām skolēnu pārvadājumu vajadzībām). Investīcijas ieviešana plānota zem ieguldījumu koda "074 - Tīrs pilsētas transporta ritošais sastāvs", kas sniedz 0% pienesumu digitālo mērķu sasniegšanā saskaņā ar ANM regulējuma VII pielikumu.

(1152) Investīcijas 3.1.2.5.i. "Bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto iedzīvotāju iesaiste darba tirgū" ietvaros atbalsts bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto iedzīvotāju prasmju pilnveidei plānots t.sk. jomās, kurās tautsaimniecībā notiek pārstrukturēšanās, kā arī, lai iegūtās prasmes atbalstītu automatizācijas un digitalizācijas ieviešanu uzņēmumos, tādējādi, bezdarbniekiem apgūstot un uzlabojot digitālās prasmes, tiks sniegts ieguldījums digitalizācijas mērķu sasniegšanā. Attiecīgi minētajām investīcijām piemērots intervences lauks "016 - Prasmju attīstīšana pārdomātai specializācijai, rūpniecības pārkārtošanai, uzņēmējdarbībai un uzņēmumu spējai pielāgoties pārmaiņām" (40%).

KOMPONENTE 4: VESELĪBA

1. Komponentes apraksts

(1153)**Kopsavilkums: Veselība**

(1154)Politikas joma: Veselības aprūpes politika

(1155)Mērķis: Uzlabot veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību un kvalitāti, īstenojot kompleksus pasākumus integrētā veselības sistēmā.

(1156)**Reformas un/vai investīcijas**[97]

(1157)**Reformu un investīciju virziens 4.1. Kvalitatīvu un izmaksu efektīvu integrētu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un veselības aprūpes sistēmas gatavība pakalpojumu nodrošināšanai epidemioloģiskajās krīzēs**

(1158)Plānotās reformas:

(1159)**Reforma 4.1.1.r. Uz cilvēku centrētas, visaptverošas, integrētas veselības aprūpes sistēmas ilgtspēja un noturība**

(1160)Plānotās investīcijas:

(1161)4.1.1.1.i. Atbalsts sabiedrības veselības pētījumu veikšanai;

(1162)4.1.1.2.i.: Atbalsts universitātes un reģionālo slimnīcu veselības aprūpes infrastruktūras stiprināšanai, lai nodrošinātu visaptverošu ilgtspējīgu integrētu veselības pakalpojumu, mazinātu infekciju slimību izplatību, epidemioloģisko prasību nodrošināšanā;

(1163)4.1.1.3.i.: Atbalst sekundāro ambulatoro pakalpojumu sniedzēju veselības aprūpes infrastruktūras stiprināšanai, lai nodrošinātu visaptverošu ilgtspējīgu integrētu veselības pakalpojumu, mazinātu infekciju slimību izplatību, epidemioloģisko prasību nodrošināšanā.

(1164)**Reformu un investīciju virziens 4.2. Cilvēkresursu nodrošinājums un prasmju pilnveide**

(1165)**Plānotās reformas:**

(1166)**Reforma 4.2.1.r. Cilvēkresursu nodrošinājums un prasmju pilnveide**

(1167)Plānotās investīcijas:

(1168)4.2.1.1.i. Atbalsts cilvēkresursu attīstības sistēmas ieviešanai

(1169)**Reformu un investīciju virziens 4.3. Veselības aprūpes ilgtspēja, pārvaldības stiprināšana, efektīva veselības aprūpes resursu izlietošana**

(1170)**Plānotās reformas:**

(1171)**Reforma 4.3.1.r. Veselības aprūpes ilgtspēja, pārvaldības stiprināšana, efektīva veselības aprūpes resursu izlietošana, kopējā valsts budžeta veselības aprūpes nozarē palielinājums**

(1172)Plānotās investīcijas:

(1173)4.3.1.1.i. Atbalsts sekundārās ambulatorās veselības aprūpes kvalitātes un pieejamības novērtēšanai un uzlabošanai

(1174)Plānotās izmaksas:

(1175)ANM ietvaros veselības komponentei plānots novirzīt 11% no kopējā finansējuma, jeb 181,5 milj. EUR.

[97] Ieskaitot COFOG klasifikatoru (vispārējie valdības izdevumi pa funkcijām)

2. Galvenie izaicinājumi un mērķi

(1176)Galvenie izaicinājumi

(1177) ANM plānā iekļautās reformas un investīcijas noteiktas atbilstoši Nacionālajā attīstības plānā 2021.-2027. gadam (NAP2027) noteiktajiem sasniedzamajiem mērķiem sabiedrības veselības jomā un saskaņā ar Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.-2027.gadam[98] (turpmāk – pamatnostādnes) noteiktajiem Latvijas sabiedrības veselības politikas 2021.- 2027. gadam rīcību virzieniem:

- veselīgs un aktīvs dzīvesveids,
- infekciju izplatības mazināšana,
- uz cilvēku centrēta un integrēta veselības aprūpe,
- cilvēkresursu nodrošinājums un prasmju pilnveide,
- veselības aprūpes ilgtspēja, pārvaldības stiprināšana, efektīva veselības aprūpes resursu izlietošana.

I Pamatnostādņu rīcības virzienā "Veselīgs un aktīvs dzīvesveids"

(1178)Rīcības virzienā ir paredzētas gan valsts budžeta iniciatīvas, gan ES fondu finansējumu piesaiste 2014.-2020.gada un 2021.-2027.gada plānošanas perioda ietvaros ar mērķi nodrošināt Veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumu ilgtspējīgu īstenošanu, turpinot gan ES fondu, gan valsts budžeta ieguldījumus veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumos, efektīvāk uzrunājot mērķgrupas ar dažādu nevalstisko organizāciju (NVO) un nozares partneru organizāciju starpniecību un iesaistot darba devējus, līdz pat 2029.gadam nodrošinot gan nacionāla līmeņa, gan vietēja līmeņa veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumus visiem Latvijas iedzīvotājiem visās pašvaldībās. Sabiedrības veselības pamatnostādnēs 2021.-2027.gadam ir noteikti konkrēti pasākumi, kas nodrošinās konkrētu sabiedrības veselības rādītāju uzlabošanos, un kas, ņemot vērā pieejamos valsts budžeta un citu finanšu instrumentu investīciju avotus, kā arī ņemot vērā uzsāktās nozares iniciatīvas, ir īstenojami rīcības virzienā "Veselīgs un aktīvs dzīvesveids" ietvaros līdz 2027.gadam. Attiecīgi ANM plānā paredzētas investīcijas šajā rīcības virzienā noteiktu jomu pētījumu veikšanai, savukārt pārējie identificētie izaicinājumi veselības veicināšanas un slimību profilakses jautājumiem tiek risināti valsts budžeta un ES fondu finansējuma ietvaros.

(1179)Tā kā 2014.-2020.gada plānošanas periodā, t.sk. izmantojot ES fondu atbalstu tika ieveidots vērienīgs un visaptverošs ietvars veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumu īstenošanai dažādos līmeņos (vietējais, centralizētais, uz specifiskām grupām mērķēts), tad šajā jomā nav plānots veikt jaunas reformas, bet stiprināt jau iesāktās reformas, veicot papildu investīcijas no ES fondiem un valsts budžeta.

II Pamatnostādņu rīcības virzienā "Infekciju izplatības mazināšana"

[98] "Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.-2027.gadam" šobrīd ir izstrādātas un atrodas publiskajā apspriedē, pieejamas: https://www.vm.gov.lv/lv/aktualitates/sabiedribas_lidzdaliba/publiska_apspriesana/

(1180)Rīcības virzienā ir paredzētas gan valsts budžeta iniciatīvas vakcinācijas aptveres palielināšanai, infekciju izplatības risku mazināšanai, epidemioloģiskās uzraudzības stiprināšanai, AMR risku mazināšanai, gan papildinoši ES fondu SAM 4.1.2. ietvaros paredzētie slimību profilakses pasākumi vakcināciju aptveres paplašināšanai.

III Pamatnostādņu rīcības virzienā "Uz cilvēku centrēta un integrēta veselības aprūpe"

(1181)Rīcības virzienā ir iekļauti rīcības risinājumi attiecībā uz cilvēku centrētas integrētas veselības aprūpes pakalpojumu attīstību, ietverot gan zāļu un veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, gan veselības aprūpes pakalpojumu koordinēšanu un pēctecību un pacienta un viņa ģimenes iesaisti veselības aprūpē.[99]

(1182)Lai uzlabotu stacionāro veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti, 2020. gadā tika pabeigta slimnīcu līmeņu 1. vērtēšanas kārta. 26 slimnīcās notika pārbaudes un tika izvērtēta to sniegto pakalpojumu atbilstība noteiktajam slimnīcu līmenim. Pēc slimnīcu līmeņu izvērtēšanas sagatavots un iesniegts izskatīšanai MK informatīvais ziņojums „Par slimnīcu sniegto pakalpojumu atbilstību noteiktam slimnīcu līmenim".

(1183)No 2020. gada 1. aprīļa ieviesta jauna zāļu izrakstīšanas un izsniegšanas kārtība, kas paredz, ka izrakstot pacientam medikamentus no kompensējamo zāļu saraksta, receptē jānorāda zāļu starptautiskais nepatentētais nosaukums, un aptiekā pacientam tiek izsniegts zemākās cenas līdzvērtīgas efektivitātes medikaments. Ieviestā kārtība veicinājusi arī racionālu zāļu lietošanu, jo pacientiem, ja vien nav medicīniska rakstura pamatojums, aptiekā tiek izsniegtas līdzvērtīgas terapeitiskās efektivitātes zāles ar zemāko cenu. Jaunās kārtības ieviešanas rezultātā no 2020. gada aprīļa līdz novembrim pacientu kopējais līdzmaksājums par kompensējamo zāļu iegādi, salīdzinot ar šo pašu laika periodu 2019. gadā, ir samazinājies par 28,3% jeb par 8,25 milj. EUR, bet lētāku līdzvērtīgas terapeitiskās efektivitātes kompensējamo zāļu skaits Kompensējamo zāļu sarakstā palielinājies par 17%.

(1184)2021. gadā ir plānots pārskatīt slimnīcas līmeņu definējumus pēc sniegto pakalpojumu apjoma un tajos noteiktos veselības aprūpes profilus, t.sk. ārstu speciālistu skaitu uzņemšanas nodaļā. Ir plānots rast risinājumu speciālistu piesaistei darbam reģionu slimnīcās. Tāpat plānots izstrādāt ķirurģisko operāciju klasifikāciju, nosakot kādas operācijas turpmāk veiks slimnīcas atbilstoši slimnīcu līmenim un vērtēt dzemdību palīdzības saglabāšanu slimnīcās, kurās dzemdību skaits saglabājas zem 500 gadā.

(1185)Paredzēts izstrādāt Veselības aprūpes pakalpojumu onkoloģijas jomā uzlabošanas plānu 2022.-2024. gadam.

(1186)Lai radītu visaptverošu, uz cilvēku centrētu paliatīvo aprūpi, kas neatkarīgi no iedzīvotāju sociālekonomiskā stāvokļa nodrošinātu savlaicīgus, kvalitatīvus un izmaksu ziņā pieejamus pakalpojumus MK apstiprināts konceptuālais ziņojums. Ziņojumā ietverts detalizēts skaidrojums par paliatīvajā aprūpē aktuālajiem jautājumiem, kā arī iezīmētas konstatētās problēmas un sniegti iespējamie risinājumi, lai uzlabotu paliatīvo aprūpi pieaugušajiem, sociālo aprūpi, paliatīvo

[99] https://www.vm.gov.lv/lv/jaunums/publiskai-apspriesanai-sabiedribas-veselibas-pamatnostadnu-2021-2027gadam-projekts

aprūpi bērniem, kā arī attīstītu paliatīvo aprūpi katrā veselības aprūpes līmenī un nodrošinātu materiālo atbalstu paliatīvās aprūpes pacientiem.

(1187)Organizējot veselības aprūpes pakalpojumus no pacienta vajadzībās balstītas perspektīvas un ievērojot nozares cilvēkresursu trūkumu, ir jāspēj nodrošināt visaptverošus veselības aprūpes pakalpojumus, kas nozīmē, ka pacients pēc jebkura aprūpes pakalpojuma līmeņa aprūpes nekavējoties tiek iesaistīts turpmākajos nepieciešamajos veselības aprūpes posmos, nodrošinot saistītā pakalpojuma pieejamību, tādejādi saņemot nepārtrauktu veselības aprūpes pakalpojumu.

(1188)Integrēta pakalpojuma nodrošināšana ietver gan dažāda līmeņa veselības aprūpes pakalpojumus sniedzēju, gan sociālo pakalpojumus sniedzēju, gan pacienta un viņa tuvinieku iesaisti, sadarbības spējas, lēmumu pacienta parūpē pieņemšanā, integrēta aprūpes modeļa plāna ieviešanā dzīvē. Attiecīgi gan no valsts budžeta, gan no normatīvo aktu regulējuma izmaiņām, gan dažādām iniciatīvām, kas atbalstītas no ES fondu 2014.-2020.gada un 2021.-2027.gada plānošanas perioda finansējuma tiek atbalstīti darbību un iniciatīvu kopumi integrētās veselības aprūpes ieviešanā.

(1189)Pasaules Veselības organizācija (turpmāk - PVO) jau ilgstoši izceļ ambulatoro veselības aprūpi, kā būtisku veselības aprūpes sistēmas sastāvdaļu, kuras attīstība var ievērojami uzlabot sistēmas kopējo darbību[100]. PVO ieskatā, iespējams uzlabot veselības aprūpes resursu pielietošanas efektivitāti, attīstot ambulatoros veselības aprūpes pakalpojumus un iespēju robežās aizstājot pacientu aprūpi stacionāros ar ambulatoriem pakalpojumiem[101]. Arī OECD izceļ primāro un sekundāro ambulatoro pacientu aprūpi kā būtiskas efektīvas veselības aprūpes sistēmas sastāvdaļas[102], kā arī norāda uz nepieciešamību attīstīt ambulatorās veselības aprūpes pakalpojumus, ņemot vērā tādas demogrāfijas tendences kā iedzīvotāju novecošanās un hronisku slimnieku skaita pieaugums.[103] Gan PVO, gan OECD norāda arī uz nepieciešamību veidot veselības aprūpes sistēmu, kas centrēta ap pacienta vajadzībām.

(1190)Veselības aprūpes nepārtrauktībā būtiska loma ir sadarbībai starp speciālistiem, kā arī primārajai veselības aprūpei, kas nodrošina pastāvīgu indivīda veselības aprūpi un tās koordinēšanu visa mūža garumā. Tādēļ Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.-2027.gadam paredz attīstīt primāro veselības aprūpes līmeni, nodrošinot atbalstu ģimenes ārstu pakalpojumu sniedzējiem, veicot sistēmiskas pārmaiņas, normatīvā regulējuma izmaiņas, prakses darba organizācijas izmaiņas, izmantojot ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda finansējumu.

(1191)Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam[104] minēta nepieciešamība attīstīt veselības aprūpes pakalpojumus, veicinot pakalpojumu savlaicīgu pieejamību un kvalitāti. Stratēģijā minēta nepieciešamība veidot attīstības (zināšanu, ekselences) centrus, t.sk. veselības jomā, iespēju robežās ievērojot principu "vienas pieturas aģentūra". Norādīts, ka nepieciešams sekmēt šo centru savstarpējo mijiedarbību un sadarbību ar citām sistēmas institūcijām.

[100] 78(6)791.pdf (who.int)
[101] Health2020 (Long) (who.int)
[102] The-Economics-of-Patient-Safety-in-Primary-and-Ambulatory-Care-April2018.pdf (oecd.org)
[103] Microsoft Word - DELSA_HEA_WD_HWP_2007_6.doc (oecd.org)
[104] https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija_2030_7.pdf

(1192)Nacionālajā attīstības plānā 2027. gadam (turpmāk - NAP)[105] uzsvērta nepieciešamība attīstīt "uz cilvēku centrētu veselības" aprūpi, tajā skaitā palielinot savlaicīgas veselības aprūpes pieejamību pacientiem un uzlabojot tās kvalitāti – samazinot medicīnas speciālistu trūkumu un palielinot speciālistu kvalifikāciju. NAP uzsvērts mērķis attīstīt multidisciplināru un starpnozaru sadarbībā balstītu pakalpojumu ambulatorajā, stacionārajā un ilgtermiņa aprūpē pacientiem ar hroniskām slimībām, tajā skaitā infekcijas slimībām. Jāatzīmē arī NAP stratēģiskais virziens zinātnes attīstībai, kas paredz palielināt zinātnes un pētniecības kapacitāti.

(1193)Papildus pēdējos gados sabiedrība ir saskārusies ar jaunām vīrusu izraisītām infekcijas slimībām, kuru profilaksei un ārstēšanai nav bijuši pieejami efektīvi līdzekļi (vakcīnas un zāles), un tādēļ tās ir strauji izplatījušās, izraisot epidēmijas vai pandēmijas. SARS-CoV-2 vīrusa izraisītā pandēmija (Covid-19), kas sākās 2020. gada sākumā, vēlreiz pierādīja, ka infekcijas slimības var radīt globālu apdraudējumu, jo to izplatība strauji var pāriet valstu un kontinentu robežas. [106]

(1194)Covid-19 izraisītā pandēmija pastiprināti ir izgaismojusi virkni vājo posmu veselības aprūpes pieejamībā un organizācijā – infrastruktūras neatbilstību un trūkumu, kas veselības jomu ietekmējošu krīžu situācijās apdraud savlaicīgu un kvalitatīvu pakalpojumu pieejamību.

(1195)Lai īstenotu investīcijas infrastruktūras pielāgošanai epidemioloģiskajām prasībām, sākotnēji nepieciešams izstrādātas rekomendācijas epidemioloģisko prasību nodrošināšanai, kas varētu būt balstītas gan uz Veselības inspekcijas izvērtējumu 2020.gadā par slimnīcu gatavību uzņemt pacientus ar aizdomām par saslimšanu ar Covid- 19, gan veicot atsevišķu trūkstošo veselības aprūpes posmu ārstniecības iestāžu gatavību sniegt pakalpojumus Covid-19 apstākļos izvērtējumu.

(1196)Ņemot vērā veselības aprūpes pakalpojumu plānošanas pamatprincipus [107] un cilvēkresursu nodrošināšanas nepieciešamību kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanai, infrastruktūru nepieciešams attīstīt un pakalpojumu līmeņus savstarpēji integrēt tajās pakalpojumu sniegšanas vietās, kur ir pieejami un tiek koncentrēti cilvēkresursi, atbilstoši ir nepieciešami ieguldījumi, gan primārās aprūpes pakalpojumu nodrošinātāju infrastruktūrā, gan ambulatoro pakalpojumu sniedzēju infrastruktūrā, gan visu līmeņu stacionāro iestāžu, kas vienlaikus, nodrošina gan ambulatoro, gan stacionāro palīdzību un neatliekamo palīdzību, infrastruktūrā.

(1197)Vēsturiski investīcijas infrastruktūrā primāri ir tikušas virzītas tikai caur ES fondu investīcijām. Ņemot vērā veselības aprūpes sistēmas infrastruktūras stāvokli, tās nekad nav bijušas pietiekamā apjomā, lai apmierinātu visas prasības, vienlīdz sabalansēti attīstītu visu aprūpes līmeņu ārstniecības iestāžu infrastruktūru. Saskaroties ar Covid19 izaicinājumu jau 2020.gada arī no valsts budžeta tika saņemts zīmīgs atbalsts nepieciešamai infrastruktūras attīstībai ārstniecības iestādēm, kas apkalpoja Covid-19 pacientus. Galvenās valsts budžeta investīcijas tika novirzītas stacionārajām iestādēm, kas sniedz gan stacionārus, gan ambulatoros pakalpojumus. Arī ANM apjomīgāka investīciju daļa

[105] NAP2027 | Pārresoru koordinācijas centrs (pkc.gov.lv)

[106] https://www.vm.gov.lv/lv/jaunums/publiskai-apspriesanai-sabiedribas-veselibas-pamatnostadnu-2021-2027gadam-projekts

[107] Reglamentēts Ministru kabineta noteikumos Nr.555 "Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība"

infrastruktūras uzlabošanai visaptverošu integrētu pakalpojumu sniegšanai epidemioloģijas prasību ievērošanai tiek virzītas 3 klīniskajām universitātes slimnīcām un 7 reģionālajām slimnīcām. Šo desmit slimnīcu infrastruktūras uzlabošana paralēli stacionāro pakalpojumu nodrošināšanai uzlabos arī sekundāro ambulatoro veselības aprūpi, jo šajās iestādēs tiek nodrošināta gandrīz puse (43%) no visu valsts apmaksāto sekundāro ambulatoro pakalpojumu apjoma Latvijā[108]. Un trīs klīnisko universitātes slimnīcu Rīgā 50% apkalpotie pacienti nāk no reģioniem. Attiecīgi investīcijas sasniedz gan ambulatoro pakalpojumu attīstību, gan ir vērstas uz teritoriālo atstumto iedzīvotāju veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības uzlabošanu. Attiecīgi ANM plāna ietvaros attīstot trīs klīnisko universitātes slimnīcu, kuras atrodas Rīgā, infrastruktūru, tostarp visaptverošu integrētu veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanai, ieguvēji būs visas Latvijas un it īpaši reģionu iedzīvotāji, jo tiem būs pieejami terciārā visaugstākā līmeņa ambulatorie pakalpojumi, kurus nodrošina, veic, konsultē klīniskajās universitātes slimnīcās esošie vadošie eksperti konkrētajā profilā, un kuri cilvēkresursu trūkuma pēc nav tiem pieejami reģionos.

(1198)Tāpat zīmīga ANM investīciju daļa infrastruktūras uzlabošanai visaptverošu integrētu pakalpojumu sniegšanai un īpaši telpu atbilstībai epidemioloģijas prasību ievērošanai, nodrošinot sekundāros ambulatoros veselības aprūpes pakalpojumus arī Covid-19 pandēmijas laikā, tiek virzītas sekundāro ambulatoro veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem, proti ~ 48 ārstniecības iestādēm, kurām noslēgts līgums par valsts apmaksāto sekundāro ambulatoro veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu un apmaksu (par 10 un vairāk SAVA programmām), kas ir valsts un pašvaldību vai privātas poliklīnikas, veselības centri un I līdz III līmeņa stacionārās ārstniecības iestādes, kuras nodrošina sekundāros ambulatoros veselības aprūpes pakalpojumus ārpus 10 IV un V līmeņa stacionārajām ārstniecības iestādēm.

(1199)Arī primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem nepieciešams atbalsts veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju sistēmas noturības un ilgtspējas nodrošināšanai, tādejādi ES fondu 2014. – 2020.gada plānošanas perioda ERAF investīciju ietvaros rasts risinājums palielināt atbalsta summu ģimenes ārstu infrastruktūras uzlabošanai tieši epidemioloģijas prasību nodrošināšanai, pacientu plūsmas nodalei, kā arī pacientu un ārstniecības personu drošas vides nodrošināšanai.

IV Pamatnostādņu virziens "Cilvēkresursu nodrošinājums un prasmju pilnveide"

(1200)Cilvēkresursu trūkums veselības nozarē šobrīd Latvijā ir viena no akūtākajām veselības aprūpes sistēmas problēmām. Līdz ar to, lai to risinātu, nepieciešami visaptveroši pasākumi, kas nodrošinātu resursus un priekšnosacījumus jauno mediķu izglītošanai un noturēšanai nozarē darbam veselības aprūpes iestādes Latvijā valsts apmaksāto pakalpojumu sektorā. Turpinot 2014.gadā veiktā Pasaules bankas izvērtējumā par veselības aprūpes nozari Latvijā izteiktajās rekomendācijās minēto un 2017.gada konceptuālajā ziņojumā Par veselības aprūpes sistēmas reformu noteikto un jau īstenošanā esošo cilvēkresursu attīstības virzienu, cilvēkresursu attīstības reformas īstenošanai, piesaistot papildu valsts

[108] NVD dati par 2020.gada pakalpojumu apjomu uz 2020.gada 1.jūliju - universitāšu slimnīcas sniedz 30% un reģionālās slimnīcas 13% no visa sekundāro ambulatoro pakalpojumu apjoma Latvijā

budžeta, ES fondu un ANM plāna līdzekļus, kā arī DR Reform tehniskā atbalsta instrumenta projekta cilvēkresursu stratēģijas izstrādei, tiks īstenota virkne pasākumu, kas ļaus nodrošināt pasākumus mediķu izglītošanai, piesaistei darba nozarē un ārstniecības personu atalgojuma sistēmas attīstībai.

(1201)2019. gadā Valsts kontrole publiskoja revīzijas ziņojumu "Cilvēkresursi veselības aprūpē", sniedzot detalizētu pārskatu par situāciju veselības aprūpes personāla nodrošinājumā, tajā skaitā vērtējot situāciju ārstniecības personu izglītības sistēmā. Tāpat Latvija ilgstoši saskaras ar darbaspēka trūkumu veselības aprūpes nozarē, ko atspoguļo viens no zemākajiem māsu skaita rādītājiem ES valstīs (2017. gadā – 43 uz 10 000 iedzīvotāju, salīdzinot ar 85 ES vidēji) un par ES vidējo rādītāju nedaudz zemāks ārstu skaits (34 uz 10 000 iedzīvotāju, salīdzinot ar 36 ES vidēji). Latvijas reģionu griezumā ārstu relatīvais skaits visos reģionos, izņemot Rīgu, ir būtiski zemāks nekā ES vidējais.

(1202)Pamats ilgtspējīgai cilvēkresursu attīstībai nozarē ir caurredzams, saprotams un konkurētspējīgs atalgojums un darba samaksas sistēma, par kuras pilnveidošanu šobrīd Latvijā notiek diskusija ar nozares dalībniekiem un sociālajiem partneriem.

(1203)Šobrīd panākts būtisks progress attiecībā uz ārstniecības personu atalgojumu - 2020. gadā vidējā darba samaksa ārstniecības personām tarifā tika palielināta par 10%, bet rezidentiem par 20%, salīdzinot ar 2019. gadu. Minimālā darba samaksa ārstiem 2020. gadā tika palielināta par 108 EUR (no 1079 EUR uz 1187 EUR) un medicīnas māsām par 71 EUR (no 714 EUR uz 785 EUR). Atalgojuma pieaugums tiek nodrošināts arī 2021. gadā – vidējā darba samaksa ārstniecības personām tarifā tiek palielināta vidēji par 25,4%, tas ir, minimālā darba samaksa ārstiem palielināta par 302 EUR (no 1187 EUR uz 1489 EUR), bet medicīnas māsām par 200 EUR (no 785 EUR uz 985 EUR).

(1204)Jau 2019. gadā tika pieteikta māsu profesijas reforma, kas paredz māsu kompetenču un praktisko iemaņu paplašināšanu, kā arī profesionālās pilnveides procesa uzlabošanu, lai jau šobrīd praktizējošām māsām nodrošinātu atbilstošu kompetenču līmeni. Lai pilnībā ieviestu māsas profesijas un specialitāšu konceptu, 2021. gadā tiks turpināts darbs pie noteikumu projekta izstrādes, kas paredz izmaiņas *Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra noteikumos*, kā arī atteikties no sertifikācijas procesa māsu praksē.

(1205)2020. gadā tika turpināti atbalsta pasākumi ārstniecības personu piesaistei darbam reģionos ārpus Rīgas. Projekta ietvaros 2020. gada beigās bija piesaistīti jau 77 ārsti, 143 ārsta palīgi, 5 ergoterapeiti, 13 fizioterapeiti, 352 māsas palīgi, 148 medicīnas māsas, 10 vecmātes, ka arī nodotas 13 ģimenes ārstu prakses, kuras pārņēmuši 14 ģimenes ārsti.

V Pamatnostādņu virziens "Veselības aprūpes ilgtspēja, pārvaldības stiprināšana, efektīva veselības aprūpes resursu izlietošana"

(1206)Tā kā joprojām liela daļa pacienta veselības datu nav pieejami pacienta elektroniskajā veselības kartē valsts uzturētajā e-veselības sistēmā, bet ir pieejami papīra formātā, kā arī glabājas dažādās privāto pakalpojumu sniedzēju izveidotās un uzturētās informācijas sistēmās, šo pamatnostādņu darbības periodā jāveicina pacienta ambulatorās un stacionārās veselības aprūpes datu (piemēram, zobārstniecības, izmeklējumu, vakcinācijas) digitalizēšana un to centralizēta

pieejamība **pacienta elektroniskajā veselības kartē e-veselības sistēmā**, tai skaitā jāveicina datu apmaiņa starp e-veselības sistēmu un ārstniecības iestāžu informācijas sistēmām, kā arī nepieciešams rast risinājumu datu apmaiņai ar sociālās jomas informācijas sistēmām, lai nodrošinātu sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības piešķiršanai nepieciešamo datu pieejamību pašvaldību sociālajos dienestos, kā arī informāciju veselības aprūpes speciālistiem par piešķirtajiem sociālajiem pakalpojumiem. Papildus jānodrošina iespēja pacientam viņa elektroniskajā veselības kartē e-veselības sistēmā uzkrāt veselības un dzīvesveida datus no mobilajām aplikācijām. Būtisks priekšnoteikums pacienta elektroniskās veselības kartes attīstīšanai e-veselības sistēmā ir **e-veselības sistēmas modernizēšana**, attīstot ērti savietojamu, tai skaitā ar mobilajām aplikācijām arhitektūru. Savukārt, lai, ceļojot ES teritorijā Latvijas iedzīvotāju veselības dati nepieciešamības gadījumā būtu pieejami citas ES dalībvalsts ārstniecības iestādei, savukārt, citu ES valstu iedzīvotāju, kuri ceļo Latvijā, veselības dati nepieciešamības gadījumā būtu pieejamai Latvijas ārstniecības iestādēm, jāizveido pacientu veselības datu **pārrobežu apmaiņa ar citām ES dalībvalstīm**.

(1207)Iepriekšējos gados veselības aprūpes sistēmas efektivizācijai ir īstenoti vairāki digitalizācijas projekti, tomēr veselības nozarē uzkrāto veselības datu potenciāls gan pacienta veselības aprūpē, gan valsts pārvaldes funkciju un uzdevumu nodrošināšanai, kā arī pētniecībā joprojām ir nepietiekami izmantots.

(1208)2020. gadā tika pieņemts lēmums par e-veselības sistēmas attīstīšanu, vispirms modernizējot novecojušo sistēmu un tad attīstīt tajā jaunas funkcionalitātes. Attiecīgi NVD 2020. gada 4. ceturksnī izsludinājis atklātu konkursu, kura ietvaros paredzēta gan e-veselības sistēmas, gan NVD veselības aprūpes pakalpojumu norēķinu sistēmas tehniskā izpēte un nākotnes arhitektūras izstrāde. Sistēmu nākotnes arhitektūru iecerēts izstrādāt līdz 2021. gada beigām, pēc tam secīgi veikt sistēmu modernizāciju un jaunu funkcionalitāšu attīstīšanu. E-veselības sistēmas modernizēšanai MK 2020. gada oktobrī piešķīra papildu valsts budžeta finansējumu (līdz 2023. gadam kopā 2 milj. EUR). Veselības nozares digitalizācijas projektiem, tai skaitā e-veselības sistēmas attīstīšanai 2021.-2027. gadā paredzēts arī ES fondu finansējums.

(1209)**Mērķi**

(1210)ANM plānā iekļautās reformas un investīcijas sasniedz trīs pamatnostādnēs noteiktos rīcības virzienus. Pamatnostādnēs noteikto politikas mērķu sasniegšana norit īstenojot reformas, investīcijas un prioritātes, izmantojot gan valsts budžeta finansējumu, gan Eiropas Savienības (turpmāk - ES) fondu 2014.-2020.gada un 2021.-2027.gada plānošanas periodu investīcijas, DG Reform tehnisko atbalstu, citu finanšu instrumentu, kā arī ANM finansējumu.

(1211)Galvenais uzdevums - sabalansējot valsts budžeta palielinājumu veselības aprūpes nozarei un izmantojot investīciju iespējas, nodrošināt kvalitatīvu un drošu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, mazināt rindas uz pakalpojumiem un nodrošināt pamatpakalpojumus augstā kvalitātē tuvāk pacienta dzīvesvietai, mazināt iedzīvotāju privātos izdevumus veselības aprūpei, kā arī integrēt pakalpojumus, orientējot tos uz pacienta vajadzību konkrētā laikā un vietā. Ņemot vērā pakalpojumu un pacientu ģeogrāfiskā izvietojuma

specifiku[109], ieguldījumus veicot integrētu pakalpojumu attīstībai universitāšu slimnīcās, reģionu slimnīcās un sekundāro ambulatoro veselības aprūpes pakalpojumu ārstniecības iestādēs tiks sniegts atbalsts visiem Latvijas iedzīvotājiem.

(1212)ANM reformas un investīcijas tieši reflektē uz EK semestra ziņojumā izteikto rekomendāciju - stiprināt veselības sistēmas noturību un pieejamību, tostarp nodrošinot papildu cilvēkresursus un finanšu resursus. Ņemot vērā valsts budžeta ierobežoto fiskālo telpu un kopējo valsts budžeta apjomu veselības aprūpei, kā arī valsts budžeta nākotnes iespējas to palielināt uz nodokļu celšanas sloga rēķina, kas varētu tikt balstīts tikai uz kopējo valsts politisko lēmumu pieņemšanu nodokļu jautājumos, ANM plāns risina daļu no EK semestra rekomendācijām. Tāpat jāatzīmē, jau līdz šim paveiktais rekomendāciju ieviešanā, jo īpaši – kopš 2010.gada par 45% ir audzis veselības aprūpes finansējums uz vienu iedzīvotāju, sākot ar 2021.gadu ārstniecības personu atalgojuma pieaugumam ir piešķirti papilu 183 milj. EUR katru turpmāko gadu, vispārējās valdības budžeta izdevumi veselībai no kopējiem valsts budžeta izdevumiem 2021.gadā sastāda 14%, kas ir bijis vislielākais valsts budžeta pieaugums pēdējos 6 gados (salīdzinājumam 2015.gadā veselībai tika paredzēti tikai 9.6%), kā arī 2020.gadā izdevumi veselības aprūpei sastādīja 4,75% no IKP.

(1213)ANM plāna ietvaros paredzētās reformas un investīcijas pamatā ir vērstas uz investīciju ieguldījumiem, kas papildina no ES fondiem (piemēram, veselības veicināšanas pasākumi, primārās aprūpes attīstība, t.sk. Primāro aprūpes centru, sadarbības teritoriju attīstība, ārstniecības personu piesaiste, tālākizglītība, kvalitātes vadības sistēma u.c.) un valsts budžeta īstenojamos pasākumus (piemēram, ārstniecības personu atalgojuma reformu, papildu finansējums valsts apmaksātajiem pakalpojumiem u.c.).

II Pamatnostādņu rīcības virzienā "Infekciju izplatības mazināšana"

(1214)Attiecībā uz šo pamatnostādņu rīcības virzienu ANM plānā investīcijas paredzētas gan pētījumu veikšanai (piemēram, par AMR jautājumiem), gan arī ieguldījumiem infrastruktūrā, paredzot ārstniecības iestāžu infrastruktūras attīstību epidemioloģisko krīžu gatavības nodrošināšanai.

III Pamatnostādņu rīcības virzienā "Uz cilvēku centrēta un integrēta veselības aprūpe"

(1215)ANM plāns paredz attīstīt integrētus pakalpojumus atbilstoši veselības aprūpes sistēmas ilgtermiņa mērķiem, kas noteikti nozares plānošanas dokumentos, t.sk. mazinot krīzes sociālo un ekonomisko ietekmi, veicinot digitālo transformāciju un ilgtspējīgu izaugsmi, vienlaicīgi veicinot visaptverošas strukturālās izmaiņas institūcijās un nozares politikā – koncentrējot specializētos pakalpojumus un tuvinot pacientam ambulatoros veselības aprūpes pakalpojumus, īstenojot nozares reformas un sistēmiskas izmaiņas.

[109] 53% Latvijas iedzīvotāju dzīvo Rīgas un Pierīgas reģionā, ņemot vērā nelielo Latvijas teritoriju, iedzīvotāju dzīvesvietas ir nelielā attālumā no slimnīcām reģionu centros, kā arī SAVA pakalpojumu sniedzēji koncentrējas vietās, kas ir atrodas salīdzinoši nelielā attālumā no jebkuras dzīvesvietas Latvijā https://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/iedz/iedz__iedzskaits__ikgad/ISG020.px/table/tableViewLayout1/

(1216)ANM plāna reformas tieši sasaucas arī ar vairākiem Veselības ministrijas izstrādāto "Sabiedrības veselības pamatnostādņu 2021.-2027. gadam" projektā[110] iekļautajiem mērķiem. Pamatnostādņu projekts ietver tādus mērķus kā:

- pilnveidot veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti;
- uzlabot valsts apmaksāto ambulatoro un stacionāro pakalpojumu pieejamību, t.sk. palielināt ambulatoro veselības aprūpes pakalpojumu apjomu diagnostiskajiem izmeklējumiem, terapijas pakalpojumiem, speciālistu konsultācijām kā arī palielināt dienas stacionāra pakalpojumu apjomu;
- attīstīt ārstniecības iestāžu infrastruktūru, t.sk. attīstīt infrastruktūru, optimizējot uzturēšanas izmaksas, palielinot vides pieejamību, kā arī nodrošinot izcilības centru izveidi zināšanu pārnesei;
- attīstīt uz cilvēku vērstu, integrētu pakalpojumu pieejamību personām, kurām ir augsts risks inficēties ar dažādām infekcijas (t.sk. plaušu infekcijas) slimībām, tajā skaitā HIV, vīrusu hepatītiem un tuberkulozi;
- mazināt saslimstību ar akūtām infekcijas (t.sk. plaušu infekcijas) slimībām;
- mazināt antimikrobiālās rezistences izplatības riskus;
- uzlabot infekcijas slimību agrīnu diagnostiku un veicināt labākus ārstēšanas rezultātus;
- uzlabot cilvēkresursu pieejamību un nodrošināt, ka ārstniecības personu prasmes un zināšanas ir atbilstošas veselības aprūpes pakalpojumu attīstībai u.c.

(1217)Iepriekšminētos mērķus ir paredzēts sasniegt, izmantojot ES fondu, ANM plāna un valsts budžeta finansējumu.

(1218)No ANM atbalsta sabalansēti attīstot arī gan universitātes slimnīcu, gan reģionālo slimnīcu (IV līmeņa stacionārās ārstniecības iestādes), kas nodrošina gan primāro, gan sekundāro, gan terciāro ambulatoro palīdzību, gan stacionāro palīdzību un neatliekamo palīdzību, infrastruktūru, kā arī atbalstot infrastruktūras uzlabošanu sekundāro ambulatoro pakalpojumu nodrošināšanai poliklīnikās, veselības centros un I līdz III līmeņa stacionārajās ārstniecības iestādes, telemedicīnu un integrētas veselības aprūpes vienas aģentūras principa ieviešanu praksē, tiešais ieguvējs būs pacients jebkurā Latvijas vietā, kur būs pieejams veselības aprūpes pakalpojumus. Integrētas veselības aprūpes modelis ir kā pacienta ceļš no universitātes slimnīcu līmeņa ekspertiem kā ekselences satelīts līdz pat veselības aprūpes pakalpojumam tuvāk pacienta dzīves vietai.

(1219)ANM investīcijas un mērķi nenosedz visu veselības aprūpes līmeņu attīstības un investīciju vajadzības, tādējādi ir jāņem vērā arī citi valsts budžeta un ES fondu 2014.-2020.gada un 2021.-2027.gada plānošanas perioda ieguldījumi ERAF tipa infrastruktūras investīcijās kopā ~ 635 milj. EUR, kas līdz 2029.gadam nodrošinās visaptveroša investīciju ieguldījumus Visiem Latvijas iedzīvotājiem uzlabojot infrastruktūra t.sk:

a. primārajā veselības aprūpē – ģimenes ārsti, primārie veselības aprūpes centri, valsts apmaksātā zobārstniecība;
b. sekundārajā ambulatorajā aprūpē (t.sk. poliklīnikas, t.sk. privātie publisko pakalpojumu sniedzēji);
c. stacionārajā aprūpē (caur sadarbības prizmu);
d. terciārajā aprūpē;

[110] Publiska apspriešanai Sabiedrības veselības pamatnostādņu 2021.-2027.gadam projekts | Veselības ministrija (vm.gov.lv)

e. augsto tehnoloģiju iekārtu iegādes;
f. psihiatrijas un specializētās ārstniecības iestādes, ilgstošās veselības aprūpes iestādes (paliatīvā aprūpe)
g. investīcijas hronisko pacientu aprūpei visos aprūpes līmeņos, t.sk. hospiss, rehabilitācija.

(1220)Lai minētās investīcijas būtu visaptverošas, no valsts budžeta līdzekļiem līdz 2021.gada beigām tiks izstrādāta Investīciju stratēģija, kura iekļaus visus investīciju avotus, tiks veikta vājo vietu analīze attiecībā uz investīciju nepieciešamību, vienlaikus nosakot prioritātes ieguldījumiem.

(1221)Attiecīgi ārstniecības iestādēm atbalsts infrastruktūras attīstībai to atbilstībai integrētu uz pacientu orientētu pakalpojumu sniegšanai, tostarp krīzes situācijās un nākotnes ilgtspējīgu pakalpojuma nodrošināšanā, tiek nodrošinātas izmantojot gan ANM, gan VB, gan ES fondu 2014.-2020.gada un 2021.-2027.gada plānošanas perioda investīcijas.

(1222)Ņemot vērā EK rekomendāciju – palielināt veselības aprūpei pieejamo valsts budžeta finansējumu un ierobežotās iespējas to īstenot, ir būtiski ar esošo pieejamo finansējumu īstenot modernus, efektīvus veselības aprūpes pakalpojumus. Attiecīgi jau šobrīd NVD pārrēķina pakalpojumu tarifus, bet nepieejamo papildus valsts budžeta līdzekļu dēļ, pārrēķinātie pakalpojumu tarifi, inovatīvi pakalpojumi, netiek iekļauti valsts apmaksāto pakalpojumu grozā.

(1223)Paralēli šīs visaptverošas pakalpojumu efektivitātes sistēmas izveidei un pakalpojumu modeļu pilotēšanai no valsts budžeta līdzekļiem NVD kapacitātes ietvaros ar nozares dalībnieku atbalstu un iniciatīvu auditē un pārskata veselības aprūpes pakalpojumu tarifus, attiecīgi pētot tarifu atbilstību reālajai tirgus situācijai, kas valsts budžeta iespēju robežās tiek arī īstenots, pilnveidojot tarifus un uzlabojot apmaksas sistēmu.

(1224)Kā daļa no integrēta pakalpojuma - onkoloģija veselības nozarē ir noteikta kā viena no veselības aprūpes jomas horizontālajām prioritātēm, tās ietvaros ir nepieciešams veikt sistēmiskas izmaiņas un jānodrošina kvalitatīvas pārvaldības sistēmas izveide, nodrošinot metodisko vadību un kompetenču centra izveidi. Būtiski ir veikt visaptveroša vēža pacientu ārstēšanas un aprūpes infrastruktūras uzlabošanu, Latvijas vēža centra sertifikāciju un nodrošināt infrastruktūras uzlabošanas metodisko vadību. Šobrīd nav vienotu pamatprincipu onkoloģijas jomas attīstībai, nedz infrastruktūrai un funkcionalitātei, nedz nacionālam redzējumam Latvijas vēža centra sertifikācijai un attīstībai, ir dažādas pieejas pacientu ārstēšanā, sadarbība starp iesaistītajām pusēm ir pilnveidojama, attiecīgi nepieciešams izveidot un nodrošināt tādu veselības aprūpes pakalpojuma infrastruktūru un sniegšanu, kas atbilstu noteiktām kvalitātes, efektivitātes un drošības prasībām. Latvijas universitāte (LU) DG Reform Tehniskā atbalsta instrumenta (SRSS) ietvaros ir pieteikusi projektu onkoloģijas jomas attīstībai, kas tiks īstenots iesaistot Veselības ministriju un onkoloģijas jomas partnerus, kas būs par pamatu ANM plānā paredzēto pasākumu onkoloģijas jomā attīstīšanai. LU projekta ietvaros, izmantojot Eiropas Komisijas ekspertu iesaisti, tiks iegūti nepieciešamie pierādījumi, lai plānveidīgi un zinātniski pamatoti veiktu onkoloģijas jomas attīstību. LU projektā paredzēta:

- ar skrīningu saistīto datu izvērtējuma veikšana un rekomendācijas to papildināšanai;
- visaptverošas vēža infrastruktūras / tīklu stratēģiska plānošana, rekomendācijas tīkla izveidei;
- vēža skrīninga stratēģiska plānošana, tostarp rekomendācijas;

- vēža reģistra pilnveidojumu rekomendāciju izstrāde.

(1225)ANM plāna ietvaros kā papildinājums LU projektā paredzētajām aktivitātēm, paredzēts izstrādāt rekomendāciju kopumu onkoloģijas nozares pilnveidei un ārstniecības procesa uzlabošanai.

(1226)Līdz ar citām 22 Eiropas valstīm Latvija ir pievienojusies 1+ miljons genomu deklarācijai (turpmāk – 1+MG), kas paredz izveidot vismaz viena miljona Eiropas iedzīvotāju visa genoma sekvences kohortu. Tā mērķis ir nodrošināt pieejamību ģenētiskajiem un saistītajiem veselības datiem drošā un aizsargātā veidā veselības aprūpes (profilaksei, diagnostikai un ārstēšanai), pētniecības un inovāciju nolūkos. Pētnieki un mediķi varēs analizēt un salīdzināt cilvēku ģenētisko un klīnisko informāciju. Tas palīdzēs agrāk atklāt slimības, prognozēt to attīstību un izlemt par labākajiem veidiem, kā uzlabot veselību. Šim mērķim starp 1+MG valstīm tiek veidots datu apstrādes ietvars, kas aptver, piemēram, ētiskos, juridiskos un sociālos aspektus, standartus un minimālos iekļaujamos datus un ģenētisko analīžu kvalitātes kritērijus. Paredzēts izveidot federālu datu infrastruktūru, lai nodrošinātu nacionālo genoma datu kolekciju drošu uzglabāšanu attiecīgajās valstīs un pārrobežu piekļuvi tām, nevis uzglabāšanu centrālā Eiropas repozitorijā. 1+MG iniciatīvas ietvaros plānots īstenot Eiropas Genoma projektu (The Genome of Europe Project) (turpmāk – GoE projekts), lai izveidotu reprezentatīvu 500 000 Eiropas iedzīvotāju references genoma kohortu, kas veidos pusi no Eiropas 1+MG iniciatīvas.

(1227)Latvijas iedzīvotāju genoma references izveide plānota Valsts iedzīvotāju genoma datu bāzes ietvaros. Būtiska šo investīciju daļa ir nacionālās IKT infrastruktūras un datu apstrādes ietvara izveide, lai nodrošinātu drošu piekļuvi genoma references datiem nacionālas un Eiropas mēroga sadarbības ietvaros diagnostikai, veselības aprūpes inovāciju attīstīšanai, pētniecībai un tehnoloģiju attīstīšanai.

(1228)Šīs investīcijas veicinās labāku diagnostiku un ārstēšanas rezultātus un palīdzēs cīņā ar dažādām slimībām kā arī labāk sagatavoties iespējamām pandēmijām nākotnē. Šī projekta ietvaros iegūtie dati veidos zināšanu bāzi cīņai ar dažādām slimībām, lai uzlabotu dažādu slimību profilaksi, diagnostiku un ārstēšanu. Papildus tam šīs investīcijas var veicināt Latvijas ekonomiku, stiprinot Latvijas inovāciju potenciālu veselības aprūpes datu un datos balstītas veselības aprūpes jomā. Investīcijas dzīvības zinātnes nozarē padarīs mūsu valsti par konkurētspējīgāku starptautiskā līmenī un piesaistīs inovatīvus uzņēmumus un talantus.

(1229)Iepriekšminētās investīcijas ANM plānā ir noteiktas Reformas "**Uz cilvēku centrētas, visaptverošas, integrētas veselības aprūpes sistēmas ilgtspēja un noturība**" investīciju ietvaros.

IV Pamatnostādņu virziens "Cilvēkresursu nodrošinājums un prasmju pilnveide"

(1230)Lai uzlabotu cilvēkresursu pieejamību ilgtermiņā plānots izstrādāt tālākizglītības modeli un attīstīt simulāciju mācības (Tehniskā atbalsta instruments (SRSS) kombinācijā ar RRF investīcijām), kā arī plānots attīstīt izcilības jeb kompetenču centrus zināšanu pārnesei, ieviest mentoringa programmas u.c. Vienlaikus ieviešot simulāciju apmācības visu līmeņu izglītības

posmos (pamatstudijas, rezidentūra, tālākizglītība), tiek nodrošināta augstas kvalitātes izglītība esošajām un topošajām ārstniecības personām, rūpējoties par pacientu drošību un sniegto pakalpojumu kvalitāti, kā arī nodrošinot mācīšanās iespējas, situācijās, kad praktiskās mācības ārstniecības iestādēs ir ierobežotas.

(1231)Tāpat piesaistot ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda finansējumu tiks nodrošināta ārstniecības personu piesaiste darbam veselības aprūpē, kā arī atbilstošu prasmju un iemaņu attīstīšana neformālās izglītības ietvaros.

V Pamatnostādņu virziens "Veselības aprūpes ilgtspēja, pārvaldības stiprināšana, efektīva veselības aprūpes resursu izlietošana"

(1232)Lai nodrošinātu veselības aprūpes ilgtspēju, pārvaldības stiprināšanu un efektīvu veselības aprūpes resursu izlietošanu pamatnostādnēs paredzēti pasākumi veselības nozares digitālo risinājumu ieviešanai. Veselības ministrija izstrādā Veselības nozares digitalizācijas stratēģiju, kas attieksies uz laika periodu līdz 2027.gadam, kura visām iesaistītajām pusēm kalpos kā turpmākā ceļa karte drošu, nozares un tās pakalpojumu izmantotāju vajadzībām atbilstošu digitālo risinājumu attīstīšanai un ieviešanai veselības nozarē ar mērķi veicināt integrētu un uz pacientu centrētu veselības aprūpi, uzlabot veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un veicināt efektīvu resursu izlietošanu. Stratēģijas projekta izstrāde (iesaistīto pušu viedokļu apkopošanu, tai skaitā rīcības virzienu un uzdevumu definēšanu) paredzēta sadarbībā ar Pasaules Veselības organizāciju. Stratēģiju plānots izstrādāt līdz 2021.gada beigām. Tajā paredzēts iekļaut tādus jautājumus, kā piemēram e-veselības sistēmas, nozares reģistru un pacienta elektroniskās veselības kartes ekosistēmas attīstība, pārvaldība, nozares pakalpojumu un procesu digitalizācija, telemedicīnas pakalpojumu attīstīšana, nozares datu pieejamības un analīzes iespēju attīstīšana, iekļaušanās Eiropas Veselības datu telpā, tai skaitā pārrobežu e-veselības pakalpojumu attīstība, IKT izmantošanas pratība, kiberdrošība.

(1233)Pamatnostādnēs plānotos pasākumus paredzēts ieviest piesaistot valsts budžeta, ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda un ANM plāna finansējumu.

(1234)ANM plāna ietvaros ir paredzēts attīstīt ārstniecības iestāžu centralizētu informācijas sistēmu un ārstniecības procesā radīto datu pārvaldības risinājumus, kas ir iekļauti ANM plāna 2.komponentes "Digitālā transformācija" ietvaros īstenojot investīciju 2.1.1.1.i.

(1235)**Ārstniecības iestāžu centralizētā informācijas sistēma.** Slimnīcu darba un pakalpojumu digitalizācijas ietvaros, nepieciešams pārskatīt un digitalizēt esošos darba procesus un pakalpojumus, digitalizējot un apkopojot pacientu informāciju, uzlabot medicīnisko izmeklējumu un ārstniecības procesa kvalitāti, uzlabot medicīnas personāla darba efektivitāti un pacienta iesaistes intensitāti ārstniecības procesā, samazināt administratīvā darba slogu ārstniecības personām. Investīciju ietvaros tiktu izveidota valsts centralizēta slimnīcu vadības sistēma, nodrošinot pilnu integrāciju ar e-veselību u.c. valsts informācijas sistēmām. Izveidojot jaunu informācijas sistēmu tiktu nodrošināta esošo sadrumstaloto sistēmu konsolidācija, tiktu izveidota procesu un resursu efektīvas pārvaldības sistēma, pacientu plūsmas pārvaldības sistēma un ārstniecības personu un gultu noslodzes plānošanas sistēma. Tāpat tiktu nodrošināta noteiktu datu nodošana uz citām sistēmām, uzlabojot informācijas apstrādes efektivitāti sektorā. Kā arī tiktu papildināta nozares statistikas informācijas sistēma ar jauniem datu avotiem un sasaistē ar turpmākās attīstības projektu, dati tiktu padoti

vairākām lietotāju grupām, nodrošinot nozares datu un finansējuma izlietojuma caurskatāmību.

(1236)**Ārstniecības procesā radīto datu pārvaldības risinājumi.** Investīciju mērķis ir nozares datu pieejamības un analīzes iespēju pilnveidošana un attīstība veselības aprūpes pieejamības, kvalitātes un efektivitātes uzlabošanai. Attīstot nozares statistikas informācijas sistēmu (NSIS) tiktu veidots nozares datu analīzes risinājums, kā federētu risinājumu kopums, kas ir semantiski savietojams un standartizētā veidā nodrošina iespēju ne tikai datus apvienot/šķelt/analizēt, bet arī pilnveidot datu apkopošanu. Potenciālie datu avoti nozarē ietver ārstniecības iestāžu ģenerētos datus (sasaistē ar Ārstniecības iestāžu centralizētās informācijas sistēmas izstrādi), Nacionālā veselības dienesta un citus ar valsts apmaksājamiem pakalpojumiem saistītos datus, nozares statistiskos datus, citu nozares valsts iestāžu biznesa sistēmu datus un nozares valsts iestāžu administratīvo sistēmu datus. Sistēmas izmantošanu plānots attīstīt, nodrošinot datu kopu pieejamību vairākām lietotāju grupām:

- Veselības ministrijai un padotības iestādēm veselības nozares politikas veidošanai un lēmumu pieņemšanai;
- nozares iestādēm un citām valsts iestādēm pamatdarbības nodrošināšanai;
- ārstniecības iestādēm (benchmark on-line režīmā, operatīvā pakalpojumu informācija)
- ārstniecības profesionāļiem, pētniekiem, zinātniekiem;
- sabiedrībai (t.sk. studentiem, žurnālistiem) atvērto datu veidā.

(1237) Tādejādi tiktu radīti priekšnoteikumus veselības nozares datu mūsdienīgai un daudz efektīvākai izmantošana, pielietojot gan mākslīgā intelekta, gan mašīnmācīšanās metodes.

(1238)Ar datu analīzes rīku, integrējot to ar Ārstniecības iestāžu centralizētās informācijas sistēmu, tiktu izveidots un uzturēts arī stacionāro ārstniecības iestāžu resursu nodrošinājuma operatīvo datu panelis (piemēram, gultu noslodze, cilvēkresursu pieejamība), lai nodrošinātu operatīvu informācijas apmaiņu starp iesaistītajām institūcijām un stacionārajām ārstniecības iestādēm ārkārtas situācijās, novērtējot veselības sistēmas noturību un tādejādi spētu pieņemt izsvērtus un operatīvus lēmumus par tālāko rīcību un spēju nodrošināt veselības aprūpi savlaicīgi un kvalitatīvi, t.sk. kritiskās situācijās (piem., ja strauji pieaug saslimušo skaits), būtiski ir zināt, vai veselības aizsardzības sistēma var sniegt atbilstošu veselības aprūpi hospitalizētajiem pacientiem ar pieejamajiem resursiem (piemēram, NMPD izsaukumu nodrošināšana, ņemot vērā gultu noslodzi slimnīcās).

(1239)Ārstniecības procesā radīto datu pārvaldības risinājumi ietver investīcijas arī nacionālās IKT infrastruktūras un datu apstrādes ietvara izveidei, lai nodrošinātu drošu piekļuvi genoma references datiem par ko informācija iekļauta 4.1.1.reformā.

3. Reformu un investīciju apraksts

(1240)**Reformu un investīciju virziens:**

(1241) **4.1. Kvalitatīvu un izmaksu efektīvu integrētu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un veselības aprūpes sistēmas gatavība pakalpojumu nodrošināšanai epidemioloģiskajās krīzēs.**

(1242)Plānotās reformas:

(1243) **Reforma 4.1.1.r. Uz cilvēku centrētas, visaptverošas, integrētas veselības aprūpes sistēmas ilgtspēja un noturība**

(1244) Reformas mērķis ir attīstīt uz cilvēku centrētu, visaptverošu, integrētu veselības aprūpes sistēmu un nodrošinātu tās ilgtspēju un noturību, veicot investīcijas sistēmiskās izmaiņās. Ņemot vērā izmaiņas veselības jomā, jo īpaši COVID19 pandēmijas ietekmē, ANM plāna ietvaros investīcijas paredzētas kritiski svarīgo jautājumu risināšanai, kas ļautu nosegt nozares vajadzības attiecībā uz integrētas aprūpes rekomendāciju un epidemioloģiskās drošības sistēmas ietvara izveidi, kā arī vienotu principu izstrādei onkoloģijas jomā un genoma references izveidei. Minētā reforma aptver virkni iepriekšminēto pamatnostādņu virzienos identificēto izaicinājumu un mērķu - efektīvu integrētu veselības aprūpes pakalpojumu visos veselības aprūpes līmeņos (gan primārā, gan sekundārā un terciārā veselības aprūpe) sniegšanas modeļu izstrādi.

(1245)Ņemot vērā minēto, 4.1.1.reformas ietvaros plānoti ieguldījumi sistēmisku izmaiņu veikšanai un investīcijām infrastruktūrā laika posmā no 2021.gada līdz 2026.gadam.

(1246)4.1.1.reformas īstenošana norit paralēli saskaņā ar Reformu ziņojumā minētajām jau nozarē uzsāktajām iniciatīvām (reformām) par slimnīcu līmeņu ikgadējo pārvērtējumu, regulāri periodiski izvērtējot slimnīcu stacionāro pakalpojumu klāsta nodrošināšanu atbilstoši slimnīcas līmenim, attiecīgi situāciju izvērtējot un precizējot stacionāro pakalpojumu kartējumu (MK noteikumi Nr.555). Tāpat ārstniecības iestāžu infrastruktūras attīstība nodrošināma caur slimnīcu sadarbības tīkliem, attīstot kvalitatīvu pakalpojumu pieejamību reģionos un nodrošinot universitātes līmeņa pakalpojumus reģionos caur slimnīcu sadarbības tīklu, nodrošinot izmaksu efektīvus, kvalitatīvus pakalpojumus reģiona iedzīvotājiem.

(1247)Investīcijas slimnīcu infrastruktūras attīstībai ilgtspējīgu pakalpojumu nodrošināšanai tieši saistītas ar infrastruktūras atbilstību veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanai saskaņā ar veselības aprūpes nozares pasūtījumu un konkrētā pakalpojumu nepieciešamību ilgtermiņā. Attiecīgi investīcijas infrastruktūras attīstībai – telpu atjaunošana, pārbūve, būvniecība un medicīnas tehnoloģiju iegādes nākotnē nodrošinās valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību atbilstoši MK noteikumos Nr.555 noteiktajam pakalpojumu kartējumam, nodrošinot integrētu visaptverošu veselības aprūpes pakalpojumu iedzīvotājiem.

(1248)Investīcijas slimnīcu infrastruktūras attīstībai tiek īstenotas saskaņā ar veselības aprūpes nozares plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm un nozares vajadzībām. Investīcijas infrastruktūrā tiks īstenotas saskaņā ar Veselības aprūpes pakalpojumu onkoloģijas jomā uzlabošanas plānu 2022.-2024. gadam, kā arī saskaņā ar onkoloģijas pacientu ārstēšanas pakalpojumu kartējumu, kurš noteikts MK noteikumos Nr.555.

(1249)Ar mērķi veicināt integrētu un uz pacientu centrētu veselības aprūpi, uzlabot veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un veicināt efektīvu resursu izlietošanu sadarbībā ar Pasaules veselības organizāciju tiks izstrādāta Veselības nozares digitalizācijas stratēģija, kura visām iesaistītajām pusēm kalpos kā

turpmākā ceļa karte drošu, nozares un tās pakalpojumu izmantotāju vajadzībām atbilstošu digitālo risinājumu attīstīšanai un ieviešanai veselības nozarē.

(1250)***Izaicinājumi:***

(1251)Galvenie izaicinājumi integrētās aprūpes attīstības un epidemioloģiskās drošības stiprināšanas jomā tieši sasaistāmi ar EK semestra ziņojumā minētajiem izaicinājumiem un izteiktajām rekomendācijām – nodrošināt veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību un izmaksu efektivitāti, jo ieviešot integrētās veselības aprūpes pakalpojumu principus – pakalpojumam ir jābūt savlaicīgam, viegli saprotamam un izsekojamam, tostarp sarežģītus pakalpojumus nepieciešams koncentrēt augstāka līmeņa ārstniecības iestādēs, kur koncentrējas kompetences un cilvēkresursi, savukārt pamatpakalpojumus organizēt tuvāk pacienta dzīvesvietai.

(1252)COVID19 pandēmija ir izgaismojusi problēmas veselības aprūpē, kuru risināšana nepieciešama steidzami, ņemot vērā esošās pandēmijas izplatību, kā arī dažādu citu sabiedrības veselības krīžu riskus. Infrastruktūras neatbilstība epidemioloģiskajām prasībām rada riskus, ka infekciju slimību izplatības apstākļos tiek pārslogota gan veselības aprūpes infrastruktūra, kas tieši nepieciešama noteiktās infekciju slimības apkarošanai, bet arī tieši nesaistītā infrastruktūra, ko daudzviet šobrīd nav iespējams tehniski nošķirt tā, lai netiktu radīti papildu infekcijas izplatības riski. Līdz ar to nepieciešams izstrādāt rekomendāciju kopumu, kas detalizēti definētu tehniskās prasības ārstniecības iestādēm, epidemioloģisko prasību nodrošināšanai un kapacitātes stiprināšanai.

(1253)Lai risinātu veselības aprūpes vajadzības, nepieciešams risināt **integrētas veselības aprūpes izaicinājumus** sākotnēji izvērtējot un nosakot, kas ir efektīvs integrēts veselības aprūpes pakalpojumu visos veselības aprūpes līmeņos (gan primārā, gan sekundārā un terciārā veselības aprūpe) sniegšanas modelis. Secīgi, izveidojot visu nozares interesentu pārstāvētu komandu, kas izstrādā šādu rekomendāciju kopumu un attiecīgi integrēto pakalpojumu princips jāiestrādā un jāievieš veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanā.

(1254)Primārās aprūpes pakalpojumu kartējums noteikts saskaņā ar MK Noteikumos Nr.555 noteiktajiem pamatprincipiem. 4.1.1.reformas īstenošana ir pastarpināti vērsta uz primārās veselības aprūpes attīstību. Primārās veselības aprūpes attīstība notiek paralēli izmantojot ES fondu 2014.-.2020.plānošanas perioda investīcijas kā izmaiņu atbalsta mehānismu, šobrīd pilotējot primāro aprūpes centru pilotprojektus. Balstoties uz pilotprojektu rezultātiem, nākamā ES fondu 2021. – 2027. gada plānošanas perioda investīcijas paredz atbalstu primārās veselības aprūpes infrastruktūras attīstībai, turpinot infrastruktūras attīstību primārās aprūpes pakalpojumu sniedzējiem, īstenojot izmaiņas primārās veselības aprūpes pakalpojumu kartējumā. Secīgi primārā aprūpes pakalpojumu izmaiņas kā reforma tiks īstenota vēlākos gados, attiecīgi ANM ietvaros tā nav iekļauta.

(1255)Saskaņā ar Reformu ziņojumu veselības aprūpes pakalpojumu attīstība paredz nodrošināt veselības aprūpes pamatpakalpojumus pēc iespējas tuvāk pacienta dzīvesvietai, tādejādi primārā veselības aprūpes modeļa attīstība koordinējot primāro aprūpi un sekundāro ambulatoro pakalpojumu pieejamību, nodrošinās šīs iniciatīvas attīstību.

(1256)Šobrīd **onkoloģijas jomā sistēma ir sadrumstalota, netiek nodrošināta integrēta pieeja**, līdz ar to izgaismojas šādi izaicinājumi:

- vienotu ārstniecības vadlīniju ieviešanu onkoloģijas jomā Latvijā - izveidojot un sertificējot Latvijas vēža centru. kā arī nodrošinot vienotu onkoloģijas ārstēšanas un aprūpes jomas pārvaldību un metodisko vadību, kā arī slimnīcu, kas specializējas onkoloģisku pacientu ārstēšanā un aprūpe, sadarbības tīkla izveidi;
- paredzēts izstrādāt vadlīnijas onkoloģijas jomas infrastruktūras attīstībai vēža ārstniecības un aprūpes iestādēs. Kā finansējuma saņēmēju paredzēts piesaistīt onkoloģijas jomas partneri, piesaistot Veselības ministriju, u.c. nozarē iesaistītās kompetentās iestādes.

(1257)Tāpat būtisks izaicinājums ir **genoma references izveide** Latvijā.

(1258)Būtiski ir izstrādāt investīciju stratēģiju ieguldījumiem infrastruktūrā, definējot esošās attīstības vajadzības, sasaisti ar valsts apmaksāto pakalpojumu sniegšanu, kas nodrošina pārklājumu visā Latvijā, kā arī identificējot ieguldījumu avotus plānošanas posmam līdz 2027.gadam:

(1259)***Mērķi:***

(1260)Rekomendāciju izstrāde ļaus esošo resursu ietvaros uzlabot pieejamību un kvalitāti veselības aprūpes pakalpojumiem, t.sk. nodrošinot ietvaru dažādu līmeņu pēctecīgu pakalpojumu pieejamībai ārstniecības iestādēs.

(1261)Genoma projekta investīciju mērķis ir saskaņā ar 1+MG iniciatīvu izveidot reprezentatīvu Latvijas iedzīvotāju references genoma datu kolekciju, apkopojot tajā brīvprātīgi informētas piekrišanas ietvaros Latvijas iedzīvotāju (līdz 3500) ziedotus ģenētisko datu paraugus, un stiprināt Latvijas ģenētiskās izpētes un digitālo jaudu (infrastruktūru un prasmes), lai veicinātu drošu šo datu savietošanu un analīzi Eiropas 1+MG infrastruktūras ietvaros. Latvijas nacionālā genoma datu kolekcija dos ieguldījumu veselības aprūpē, pētniecībā un inovācijās nacionālā un Eiropas mērogā un uzlabos mūsu valsts izturību pret nākotnes veselības apdraudējumiem.

(1262)**Ieviešana:**

(1263)**Reformas ieviešanai plānoti šādi pasākumi:**

(1264)**1) Rekomendācijas integrētās aprūpes ieviešanai**

(1265)Pasākumu ieviešana plānota, piesaistot īstenošanā universitāšu un sekundāro ambulatoru veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējus sadarbībā ar valsts pārvaldes iestādēm – Veselības ministriju un Nacionālo veselības dienestu – kas sagatavos rekomendācijas "Vienas pieturas aģentūras" principa ieviešanai veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanā un nepieciešamās izmaiņas attiecīgajos normatīvajos aktos. Ņemot vērā sagatavoto informāciju un izmaiņas, tiks īstenotas investīcijas infrastruktūras attīstībai universitāšu un reģionālajās slimnīcās, kā arī SAVA pakalpojumu sniedzējiem, lai nodrošinātu ārstniecības iestāžu attīstību "Vienas pieturas aģentūras" principa ieviešanai veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā. Lai to īstenotu, nepieciešams izstrādāt koordinācijas mehānismu, kā arī veikt atbilstoši situācijas izvērtējumu vai pētījumu. Attiecīgi pēc situācijas izvērtējuma un "Vienas pieturas aģentūras" principa ieviešanai rekomendāciju izstrādes tiks īstenoti infrastruktūras attīstības projekti.

(1266)**2) Rekomendāciju kopumu epidemioloģisko prasību nodrošināšanai**

(1267)Atbalsts rekomendāciju kopumam **epidemioloģisko prasību nodrošināšanai** ārstniecības iestādēs, lai nodrošinātu veselības aprūpes sistēmas darbības nepārtrauktību, t.sk. sabiedrības veselības krīžu situācijās. Minētās

rekomendācijas ārstniecības procesa pilnveidošanai tiks izmantotas visu attiecīgo pakalpojumu sniedzēju darbībā.

(1268)Valsts pārvaldes iestādes – Veselības ministrija un Veselības inspekcija sadarbībā ar nozares iestādēm / institūcijām izvērtēs aktuālo situāciju par epidemioloģisko prasību nodrošināšanu ārstniecības iestādēs, attiecīgu uz kuru pamata tiks izstrādāts rekomendāciju kopums epidemioloģisko prasību nodrošināšanai.

(1269)Balstoties uz rekomendāciju kopumu epidemioloģisko prasību nodrošināšanai, ārstniecības iestādēs tiks īstenotas investīcijas infrastruktūras attīstībai universitāšu un reģionālajās slimnīcās, kā arī SAVA pakalpojumu sniedzējiem. Rekomendāciju kopums epidemioloģisko prasību nodrošināšanai un investīcijas infrastruktūras attīstībai tieši izriet no EK semestra ziņojumā izteiktajām rekomendācijām veselības sistēmas noturība un ilgtspējīga attīstība.

(1270)Lai nodrošinātu nepieciešamo investīciju stratēģiju ieguldījumiem infrastruktūrā, Veselības ministrija līdz 2021.gada beigām izstrādās attiecīgo dokumentu, kas kalpos par pamatu tālāko investīciju veikšanai infrastruktūrā veselības jomā.

(1271)**3) Reformas ietvaros tiks izveidots ietvars vienotu principu izstrādei onkoloģijas jomā.**

(1272)Kā finansējuma saņēmējs tiks piesaistīta vadošā iestāde onkoloģijas jomā, kas, izmantojot starptautisku ekspertu iesaisti, nodrošinās sekojošas darbības:

- onkoloģijas nozares metodisko vadību - nepieciešamās procedūras, pārvaldības modeli, kā arī veiks nepieciešamās izmaiņas un pārkārtojumus vēža pacientu ārstēšanā un aprūpē visā valstī tādā veidā, lai nostiprinātu vadošās iestādes statusu onkoloģijas jomā, kā arī izvērtētu un izpildītu vēža centra sertifikācijai nepieciešamos nosacījumus;
- izvērtēs Latvijas vēža centra izveides (t.sk. sertifikāciju / akreditāciju) nepieciešamību;

(1273)onkoloģijas jomas partneris (kompetenču centrs) sagatavos vadlīnijas vēža infrastruktūras objektu attīstībai, tai skaitā nodrošinās starpinstitucionālas komisijas izveidi, arī iesaistot sociālos partnerus.

(1274)**4) Reformas 4.1.1.r. ietvaros tiks izveidota Latvijas iedzīvotāju genoma reference (Latvijas dalība Genome for Europe projektā - GoLatvia projekts)**:

(1275)Kā finansējuma saņēmējs tiks piesaistīts Latvijas Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs, kurš ir Valsts iedzīvotāju genoma datu bāzes galvenais apstrādātājs.

(1276)Investīciju ietvaros plānota donoru iesaistīšana, bioloģisko paraugu ieguve un loģistika, bioloģisko materiālu apstrāde, pilna genoma sekvencēšana (līdz 3500 paraugiem) un datu apstrādes un uzglabāšanas IKT infrastruktūras izveide .

(1277)Nacionālās IKT infrastruktūras un datu apstrādes ietvara izveide, lai nodrošinātu drošu piekļuvi genoma references datiem ir paredzēta ANM plāna 2.komponentes "Digitālā transformācija" ietvaros īstenojot investīciju 2.1.1.1.i.

(1278)

(1279)**Valsts atbalsts 4.1.1.r. ietvaros nav plānots**, jo atbalsts tiks sniegts valsts deleģēto funkciju vajadzībām vai arī ārpakalpojumā, izmantojot publisko iepirkumu, kurā var piedalīties jebkurš atbilstošs pakalpojumu sniedzējs.

(1280)***Laika ietvars:***

(1281)Reformas pasākumu ieviešana plānota laika posmā no 2021.gada līdz 2026.gadam. Lai nodrošinātu reformas pamatu, t.sk. vadlīnijas investīciju

veikšanai reformas virzienam, līdz 2022.gada beigām tiks izstrādātas rekomendācijas integrētas aprūpes ieviešanai un epidemioloģisko prasību nodrošināšanai, kā arī līdz 2022.gada sākumam tiks izstrādāta investīciju stratēģija infrastruktūras attīstībai. Lai nodrošinātu onkoloģijas sistēmas kvalitātes pilnveidošanu Latvijā, līdz 2025.gada beigām tiks ieviests ietvars vienotu metodoloģisku principu ieviešanai onkoloģijas jomā Latvijā. (t.sk. onkoloģijas nozares metodiskā vadība tiks īstenota 2022.-2025.gadā (procedūru un pārvaldības modeļa izstrāde – 2022.-2023.gads, izmaiņu ieviešana vēža pacientu ārstēšanā un aprūpē 2024.-2025.gads), Latvijas vēža centra izveide un vadlīniju izstrāde vēža infrastruktūras objektu attīstībai, tai skaitā starpinstitucionālas komisijas izveide 2021.-2025.gadā). Lai nodrošinātu Latvijas references genoma izveidi, 2022.-2023.gadā tiks veikta donoru iesaistīšana, bioloģisko paraugu ieguve, apstrāde, pilna genoma sekvencēšana un nacionālās IKT infrastruktūras un datu apstrādes ietvara izveide.

(1282)**Plānotās investīcijas:**

(1283)**4.1.1.1.i. Atbalsts Sabiedrības veselības pētījumu veikšanai**

(1284) ***Izaicinājumi:***

(1285) **Antibakteriālo līdzekļu pārtēriņš** ārstniecības iestādēs Latvijā ir pakāpeniski samazinājies vairākas reizes kopš 2002. gada, kad rādītājs bija 6,2 dienas definētās devas (DDD), un 2018. gadā sasniedzis 1,88 DDD, kas vienlaikus ir arī vēsturiski zemākais rādītājs un ietver minimālas izmaiņas kopš 2012. gada. Tomēr rādītājs Latvijai par 2018. gadu ir nedaudz augstāks nekā vidējais EEZ (kas ir 1,79 DDD). Tāpat būtisks izaicinājums ir nepietiekama sabiedrības izpratne par antimikrobiālās rezistences problēmām, kā arī neatbilstoši antibiotiku lietošanas paradumi ārstniecības iestādēs, kas veicina antimikrobiālās rezistences izplatību Latvijā. [111] Līdz ar to nepieciešami pasākumi situācijas izvērtēšanai, lai uzlabotu situāciju un lemtu par attiecīgiem pasākumiem, kuru īstenošana plānota, izmantojot ES fondu un valsts budžeta finansējumu.

(1286) ***Mērķi:***

(1287) Attiecīgo izvērtējumu mērķis ir uzlabot sabiedrības veselības politikas plānošanu un īstenošanu, t.sk. kontekstā ar nepieciešamību nodrošināt epidemioloģisko drošību, attīstot uz pacientu vērstus ilgtspējīgus integrētus veselības aprūpes pakalpojumus. Pētījuma rezultāti tiks izmantoti sabiedrības veselības politikas pilnveidošanai.

(1288) ***Ieviešana:***

(1289) Atveseļošanās un noturības mehānisma plāna ietvaros paredzēts atbalsts trīs pētījumu veikšanai:

(1290)1) Pētījums

antimikrobiālās rezistences jomā, lai apzinātu efektīvākās intervences un uzraudzības metodes;

2) Pētījums ar mērķi apzināt nevakcinēšanās iemeslus lai nodrošinātu plašāku vakcinācijas aptveri un mazinātu infekciju slimību izplatības riskus Latvijā

- 3) Pētījums par infekciju slimību izplatības riskiem un to ietekmi uz sabiedrības veselības rādītājiem.

(1291)Minētie pētījumi nodrošinās pamatu tālākai sabiedrības veselības politikas plānošanai un ieviešanai, t.sk. integrētajai veselības aprūpei, nepieciešamajiem uzlabojumiem normatīvajā ietvarā, metodoloģiskajā vadībā, vakcinācija process

[111] Sabiedrības veselības pamatnostādņu 2021.-2027.gadam projekts

pilnveidē u.c. Par pētījumu veikšanu atbildīgā iestāde būs Slimību profilakses un kontroles centrs, kas, t.sk. izmantos publisko iepirkumu pētījumu veikšanai.

(1292)**Valsts atbalsts** nav plānots, jo atbalsts tiks sniegts valsts deleģēto funkciju vajadzībām vai arī ārpakalpojumā, izmantojot publisko iepirkumu, kurā var piedalīties jebkurš atbilstošs pakalpojumu sniedzējs.

(1293)***Laika ietvars:***

(1294)Pētījumu veikšana plānota laika posmā no 2021.gada līdz 2025.gadam, līdz 2022.gadam nodrošinot pētījumu metodoloģijas izstrādi un saskaņošanu, savukārt līdz 2025.gada tiks pabeigti visi trīs pētījumi, lai 2026.gadā lemtu par rezultātu izmantošanu politikas pilnveidošanā.

(1295)**Plānotās investīcijas:**

(1296)**4.1.1.2.i.: Atbalsts universitātes un reģionālo slimnīcu veselības aprūpes infrastruktūras stiprināšanai, lai nodrošinātu visaptverošu ilgtspējīgu integrētu veselības pakalpojumu, mazinātu infekciju slimību izplatību, epidemioloģisko prasību nodrošināšanā**

(1297)**Atbalsts valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju infrastruktūras stiprināšanai**, lai nodrošinātu visaptverošu ilgtspējīgu integrētu veselības pakalpojumu, nodrošināšanu:

(1298)***Izaicinājumi:***

(1299)Integrētās un visaptverošās pakalpojumu nodrošināšanas un pakalpojumu pieejamības būtisks aspekts ir pakalpojumu sniedzēju - ārstniecības iestāžu infrastruktūra, kas ir nolietota, neatbilst mūsdienu higiēnas, sanitārajām un drošības prasībām. Šādā tehniskajā stāvoklī nav iespējams plānot tās ilgtspējīgu izmantošanu pacientu veselības aprūpes un profilakses pasākumu nodrošināšanai. Ieguldījumi ārstniecības iestāžu infrastruktūrā ļaus uzlabot gan ambulatoro, gan stacionāro pakalpojumu pieejamību. Ieguldījumi nepieciešami gan telpu atjaunošanas, pārbūves un jaunas būvniecības īstenošanas pasākumiem. Būtisks faktors ir medicīnas tehnoloģiju, iekārtu un aprīkojuma esamība, saimnieciskais aprīkojums, mēbeles un inženiertehniskie, kā arī drošības risinājumi epidemioloģisko prasību ievērošanai. Tostarp integrēta pakalpojuma sniegšana attālinātā veidā. Būtiski ir samazinājusies stacionāro pakalpojumu sniegšanas apjomi uz tā rēķina, ka palielināta prasības telpu kvadrātmetru prasībām uz vienu gultu.

(1300)Veselības inspekcijas veiktais izvērtējums 2020.gadā par slimnīcu gatavību uzņemt pacientus ar aizdomām par saslimšanu ar Covid- 19 iezīmē virkni ar infrastruktūras neatbilstību saistītu problēmu, kas norāda uz nepieciešamību veikt tūlītējus un ilgtermiņa ieguldījumus, lai nodrošinātu epidemioloģiski drošu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību gan krīžu situācijas, gan ikdienā. Tai skaitā invertējuma norādīts, ka 5.līmeņa slimnīcās ir līdz 25 trūkumiem, savukārt 4.līmeņa slimnīcās tie ir 11-32.

(1301)Fiziskā vides pieejamība joprojām ir izaicinājums daudzās ārstniecības iestādēs, kas ir būtiski, lai pacienti no dažādām sociālajā grupām varētu piekļūt pakalpojumam. Primārajā un sekundārajā ambulatorajā aprūpē vides pieejamība ir liels izaicinājums pakalpojuma pieejamības nodrošināšanā, t.sk. pakalpojuma nodrošināšanai epidemioloģisku krīžu situācijās, uz ko norāda arī Veselības inspekcijas 2020.gadā veiktais izvērtējums, kurā analizēta to ārstniecības iestāžu fiziskā pieejamība 2014.gadā, stājoties spēkā nosacījumiem par ārstniecības iestāžu vides pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem.

(1302)Atbilstoša infrastruktūra ir nepieciešama, lai nodalītu pacientu plūsmas primārajā aprūpē, piemēram kārtējā vizīte pie ģimenes ārsta vai vakcinācijas vizīte. Tāpat ambulatoro pakalpojumu sniedzēju vidū ir būtiski pielāgot ārstniecības iestādes infrastruktūru pacientu kustības drošībai un nodrošināt drošu vidi mediķiem. Ambulatoro un stacionārā pakalpojumu sniedzējiem ir būtiski nodalīt pacientu plūsmas (stacionārs / ambulators; infekciozs/ neinfekciozs; neatliekams / plānveida) un mazināt ārstniecības personu inficēšanās riskus. Tādēļ, uzlabojot infrastruktūras atbilstību epidemioloģijas prasību un plūsmu nodales nosacījumiem, tiks uzlabota veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība, jo īpaši dažādu krīžu situācijās. Attiecīgi investīcijas infrastruktūras attīstībā paredz arī ventilācijas sistēmu uzlabošanu, notekūdeņu sistēmu uzlabošanu, rezerves ģeneratoru nodrošinājumu, iestāžu pacientu loģistikas, pacientu / mediķu nošķiršanas risinājumus, un daudzas citas vajadzības, kuras izgaismo Covid-19, un kuras nākotnē būs standarta risinājums.

(1303)***Mērķis:***

(1304)Ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju pasākumi stiprinās veselības nozares noturību un pakalpojumu pieejamību, attīstot integrētiem veselības aprūpes pakalpojumiem nepieciešamo infrastruktūru, nodrošinot ārstniecības iestāžu spēju pielāgoties krīžu situācijām, nodrošinot nepārtrauktus ilgtspējīgus un kvalitatīvus valsts apmaksātos veselības aprūpes pakalpojumus valstī noteiktajās pakalpojumu sniegšanas vietās.

(1305)Ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīcijas, balstoties uz integrētās aprūpes rekomendāciju kopumu un rekomendāciju kopumu epidemioloģisko prasību nodrošināšanai, tiks veiktas stacionārajās un ambulatorajās ārstniecības iestādēs (t.sk. universitāšu un reģionālajās slimnīcās, kas sniedz valsts apmaksātos sekundāros ambulatoros pakalpojumus gan Rīgas, gan visas Latvijas reģionu iedzīvotājiem), ņemot vērā šo iestāžu nozīmīgo lomu un intensīvo iesaisti epidemioloģisko situāciju vadīšanā, t.sk. ņemot vērā lielo COVID19 pacientu skaitu, ieguldījumi tiks veikti:

- ✓ klīniskajās universitātes slimnīcās, kuras saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 28. augusta noteikumu Nr. 555 "Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība" (turpmāk MK Noteikumi – Nr.555) ir V līmeņa stacionārā ārstniecības iestādes, kuras sniedz sekundāros ambulatoros un stacionāros veselības aprūpes pakalpojumus un nodrošina neatliekamo medicīnisko palīdzību;
- ✓ reģionālajās slimnīcās, kuras saskaņā ar MK noteikumiem Nr.555 ir IV līmeņa stacionārās ārstniecības iestādes, kuras sniedz primāros un sekundāros ambulatoros un stacionāros veselības aprūpes pakalpojumus un nodrošina neatliekamo medicīnisko palīdzību.

(1306) ***Ieviešana***

(1307) Ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju ieviesēji un atbalsta saņēmēji tiek noteikti - ārstniecības iestādes, kas realizēs infrastruktūras attīstības projektus, darbības īstenojot uz Publisko iepirkumu likuma pamata.

(1308) Ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju projekti paredz ārstniecības iestāžu infrastruktūras struktūrvienību attīstību atbilstoši ārstniecības iestādes sniegto gan primāro, gan sekundāro, gan stacionāro ambulatoro un stacionāro valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumiem un programmām saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 28. augusta noteikumiem Nr. 555

"Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība" (turpmāk – MK noteikumi Nr.555).

(1309) Lai nodrošinātu investīciju atbilstību integrēta, pieejama, efektīva un kvalitatīva valsts apmaksāta veselības aprūpes pakalpojuma attīstībai, investīcijas tiek plānotas saskaņā ar Veselības ministrijas izstrādāto Veselības aprūpes nodrošināšanas infrastruktūras attīstības investīciju 2021.-2029.gadam stratēģiju.

(1310) Lai nodrošinātu izmaksu efektīvu tehnoloģiju plānošanas pamatprincipu ievērošanu un efektīvu valsts apmaksātā pakalpojuma plānošanu, paredzēts ANM plāna ietvaros ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju projektos paredzētās augstās medicīnas tehnoloģiju iegādes saskaņot Augsto tehnoloģiju saskaņošanas komisijā, kuru pārstāv augsti kvalificēti nozares eksperti.

(1311) ANM plānā reformas "Kvalitatīvu un izmaksu efektīvu integrētu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un veselības aprūpes sistēmas gatavība pakalpojumu nodrošināšanai epidemioloģiskajās krīzēs" ietvaros ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju projektos iekļautie attīstāmie profili, infrastruktūras attīstības struktūrvienības, augsto tehnoloģiju iegādes var tikt mainītas līdz 2022.gada sākumam, ja mainās valsts apmaksātā veselības aprūpes pakalpojuma vajadzība saskaņā ar integrētās aprūpes rekomendāciju kopumu un rekomendāciju kopumu epidemioloģisko prasību nodrošināšanai, ja Veselības ministrijas izstrādātajā Veselības aprūpes nodrošināšanas infrastruktūras attīstības investīciju 2021.-2029.gadam stratēģijā noteiktas citas prioritātes, vai ja eksperti neatbalsta dārgās tehnoloģijas iegādi konkrētajā ārstniecības iestādē.

(1312)***Valsts atbalsts***

(1313)ANM reformu un investīciju atbalsts kā publisks atbalsts var tikt sniegts tikai publisko pakalpojumu attīstībai jeb valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu attīstībai neatkarīgi no publiskā veselības aprūpes pakalpojuma sniedzēja uzņēmējdarbības īpašumtiesībām – valsts vai pašvaldības (publisks) uzņēmums vai iestāde vai privāts uzņēmums.

(1314)**Komercdarbības atbalsts** infrastruktūras investīciju attīstībai tiek sniegts saskaņā ar Komisijas lēmumu (2012/21/ES) par Līguma par ES darbību 106. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi. Investīciju ieviešanā tiks noteikta proporcija starp plānotajiem valsts apmaksātajiem veselības aprūpes pakalpojumiem un pārējiem slimnīcas sniegtajiem maksas pakalpojumiem, lai nodrošinātu, ka papildu publiska finansējuma piešķiršana nepārkāptu komercdarbības atbalsta regulējumu.

(1315)***Laika ietvars:***

(1316)Ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju laika grafiks paredzēts no 2021.gada sākuma līdz 2026.gada 3.ceturksnim.

(1317) Līdz 2021.gada beigām tiek izstrādāta Veselības aprūpes nodrošināšanas infrastruktūras attīstības investīciju 2021.-2029.gadam stratēģija, kurā ietverti ANM plānā iekļauti ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju mērķi.

(1318)Līdz 2021.gada beigām tiks izstrādāts atbalsta mehānisma nosacījumi (MK noteikumi) saskaņā ar kuriem 2022.gada sākumā tiks veikta projektu iesniegumu atlase un noslēgti līgumi par projektu īstenošanu.

(1319)Paralēli līdz 2022.gada vidum tiks izstrādātas integrētās aprūpes rekomendāciju kopums un rekomendāciju kopums epidemioloģisko prasību nodrošināšanai, kas organiski papildinās uzsāktos infrastruktūras attīstības projektus.

(1320)Līdz 2022.gada beigām Augsto tehnoloģiju saskaņošanas komisija ir saskaņojusi ANM plāna ietvaros ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju projektos paredzētās augstās medicīnas tehnoloģiju iegādes.

(1321)2024.gada IV ceturkšņa beigās ir sasniegts ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju projektu progress ne mazāk kā 40%.

(1322)Līdz 2026.gada 3.ceturkšņa beigām ir pabeigti ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju projekti.***Apakšinvestīcijas:***

(1323)**Investīcijas klīniskajās universitātes slimnīcās**:

(1324)2020.gadā biedrība "Latvijas Lielo slimnīcu asociācija", kurā ietilpst trīs Latvijas lielākās slimnīcas – VSIA "Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca" (turpmāk – RAKUS), VSIA "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" (turpmāk – PSKUS) un VSIA "Bērnu klīniskā universitātes slimnīca" (turpmāk – BKUS), ir vienojusies un publiski informējusi par **Integrētas veselības aprūpes pieejas ieviešanu klīniskajās universitātes slimnīcās**. Turpmākā klīnisko universitātes slimnīcu darbība orientējama individualizēta, pēctecīga un visaptveroša ārstniecības pakalpojuma virzienā, kas sevī ietver terciāra līmeņa akūtu un hronisku slimību ārstēšanu un aprūpi, balstoties uz "vienas pieturas aģentūras" principu, ietverot būtiskus elementus:

- ✓ **individualizētu pieeju** – atbilstoši vadlīnijām un ieviestajiem klīniskajiem ceļiem uz indivīdu orientēta terciāra līmeņa pakalpojuma sniegšana neatliekamiem un plānveida pacientiem;
- ✓ **pēctecības nodrošināšanu** – pilnvērtīgs un iekļaujošs (t.sk. ģimenes iesaiste) pacienta ceļš starp dažādiem veselības aprūpes līmeņiem, sagatavojot un izglītojot pacientu un ģimeni ilgstošai aprūpei gan klīniskajās universitātes slimnīcās, gan ģimenes ārstu un sadarbības slimnīcu līmenī;
- ✓ **visaptveroša palīdzību** – integrēta ārstniecības pakalpojuma sniegšana visplašākā klāstā vienā ārstniecības iestādē, nepieciešamības gadījumā, iesaistot sadarbības partnerus no citām klīniskajām universitātes slimnīcām vai cita līmeņa ārstniecības iestādēm.

(1325)**<u>Lai nodrošinātu Integrētās veselības aprūpes pieejas ieviešanu RAKUS,</u>** nepieciešams īstenot vairākas nozīmīgas pārmaiņas gan infrastruktūrā, gan pakalpojumu sniegšanas pieejā. Pamats un pirmais solis integrētās veselības aprūpes pieejas ieviešanai:

i. **izveidot jaunu Infekciju slimību un plaušu veselības pakalpojumu ekselences centru** jaunā ārstniecības korpusā Hipokrāta ielas kompleksā;

ii. **izveidojot vienotu RAKUS Ambulatoro pakalpojumu centru**, kurā koncentrēti dažādu ārstniecības profilu ambulatorie pakalpojumi.

iii. Aprūpes slimnīcas funkciju koncentrēšana vienā ārstniecības stacionārā "Biķernieki"

(1326)Šobrīd tiek veikts ekonomiskais pamatojums, kas sniegs esošās situācijas izvērtējumu un nākotnes infrastruktūras attīstības alternatīvu izvērtējumu, gan no tehniskajiem, gan ekonomiskajiem un cilvēkresursu aspektiem un kalpos par pamatu veicamajiem ieguldījumiem.

(1327)Atbilstoši Pasaules Veselības organizācijas un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (turpmāk – OECD) rekomendācijām, Eiropas Komisijas stratēģiskajiem mērķiem, kā arī Nacionālajā attīstības plānā, Sabiedrības veselības pamatnostādnēs, Veselības ministrijas stratēģijā un RAKUS stratēģijā minētajiem attīstības virzieniem, RAKUS plāno attīstīt sekundāros ambulatoros un dienas stacionāra pakalpojumus, kā arī koncentrēt ambulatoros un stacionāra pakalpojumus Hipokrāta ielas kompleksā, veidojot **Infekciju slimību un plaušu veselības pakalpojumu ekselences centru** (turpmāk tekstā – Ekselences centrs) un vienotu RAKUS **Ambulatoro pakalpojumu centru** (turpmāk tekstā – Ambulatorais centrs). Tādejādi tiktu apvienoti un vienuviet koncentrēti LIC un TPSC stacionāros sniegtie ambulatorie un stacionārie veselības aprūpes pakalpojumi, kā arī koncentrēti esošie Hipokrāta ielas kompleksā izvietotie ambulatorie pakalpojumi, efektīvi izmantojot arī šobrīd stacionārā "Gaiļezers" esošās funkcijas un infrastruktūru. Ambulatorais centrs tiktu veidots ar mērķi uzlabot ambulatoro un dienas pakalpojumu pieejamību pacientiem un sniegto pakalpojumu kvalitāti. Ekselences centrs, savukārt, tiktu veidots ar mērķi uzlabot stacionārās palīdzības pieejamību pacientiem un pakalpojumu kvalitāti, kā arī centralizēt pieejamos tehnoloģiskos un personāla resursus un attīstīt medicīnas speciālistu kompetenci, tajā skaitā apmācot jaunos speciālistus un nododot informāciju citām ārstniecības iestādēm infektoloģijas un plaušu slimību specialitātēs. Ekselences centrs arī kalpotu par tehnoloģisko un klīnisko bāzi, lai veiktu zinātniskus pētījumus. Kā Ambulatoro centru, tā arī Ekselences centru nepieciešams veidot centralizēti, Hipokrāta ielas teritorijā, apvienojot kompetenci, speciālistus, tehnoloģijas un klīnisko bāzi, kas šobrīd izkaisīta decentralizēti vairākos RAKUS stacionāros un atrodas tehniski un tehnoloģiski novecojušā un pacientiem un speciālistiem grūti sasniedzamā infrastruktūrā

(1328)Zemāk sniegts galveno jauni veidojamā Ekselences centra un Ambulatorā centra funkciju uzskaitījums, īss raksturojums un plānotā kopējā platība (skat. Tabula nr. 9).

Tabula nr. 9: Infrastruktūras funkcionālā sastāva indikatīvais raksturojums

Nr. p.k.	Funkcija/nodaļa	Raksturojums
1.	Atbalsta funkcijas	Ēkas pagrabstāvā izvietotas saimnieciskās funkcijas: tehniskās telpas, personāla ģērbtuves, tehniskie pakalpojumi, atkritumu centrs un gultu un inventāra dezinfekcijas telpas, datu centrs, arhīvs.
2.	Intensīvā terapija	Intensīvās terapijas nodaļa plaušu slimību un infekciju slimību pacientiem. Novietota pašā ēkas galā, jo nav nepieciešama pastāvīga pacientu plūsma caur šo nodaļu un šī nodaļa personāla un medicīnas tehnoloģiju optimizācijas nolūkos savienota ar stacionārā "Gaiļezers" izvietotajām intensīvās terapijas struktūrvienībām.
3.	Plaušu slimību dienas stacionārs	Nodrošinās plaušu slimību ārstniecības un diagnostikas pakalpojumus ārstniecības iestādē, pacientam uzturoties stacionārā nepilnu diennakti. Novietots blakus infekciju slimību dienas stacionāram un savienots ar Gaiļezeru ar gaiteni.
4.	Infekcijas slimību dienas stacionārs	Nodrošinās infekcijas slimību ārstniecības un diagnostikas pakalpojumus ārstniecības iestādē, pacientam uzturoties stacionārā nepilnu diennakti. Novietots blakus plaušu slimību

Nr. p.k.	Funkcija/nodaļa	Raksturojums
		dienas stacionāram un savienots ar Gaiļezeru ar gaiteni. Katrai palātai paredzēta atsevišķa ieeja no ārpuses.
5.	Plaušu slimību ambulatorā nodaļa	Šajā nodaļā tiks sniegts plašs klāsts plaušu slimību ambulatoro pakalpojumu. Šī struktūrvienība ar dažādu profilu ambulatorajiem pakalpojumiem tiks veidota kā vienots Ambulatorais centrs, tai skaitā izmantojot stacionāra "Gaiļezers" esošo infrastruktūru
6.	Radioloģija, laboratorija un endoskopija	Tiks nodrošināta diagnostiskā radioloģija, endoskopija un laboratorijas pakalpojumi. Šī struktūrvienība personāla un medicīnas tehnoloģiju optimizācijas nolūkos savienota ar stacionārā "Gaiļezers" izvietotajām radioloģijas un endoskopijas struktūrvienībām.
7.	References laboratorija	Paredzētas telpas references laboratorijas izvietošanai.
8.	Infekciju slimību ambulatorā nodaļa	Atsevišķa ambulatorā nodaļa infekciju slimību pacientiem. Šī struktūrvienība ar dažādu profilu ambulatorajiem pakalpojumiem tiks veidota kā vienots Ambulatorais centrs, tai skaitā izmantojot stacionāra "Gaiļezers" esošo infrastruktūru
9.	Plaušu slimību diennakts stacionārs	Stacionāra nodaļas ar specializāciju epidemioloģisko slimnieku aprūpei, ietverot: - negatīvā spiediena palātas; - intensīvās terapijas palātas infekcioziem pacientiem; - negatīva spiediena palātas ar slūžām.
10.	Infekciju slimību diennakts stacionārs	Stacionāra nodaļas ar specializāciju epidemioloģisko slimnieku aprūpei, ietverot: - negatīvā spiediena palātas; - īpašus boksus ar iespēju uzturēties personālam; - intensīvās terapijas palātas infekcioziem pacientiem; - pozitīva spiediena izolatoru; - negatīva spiediena palātas ar slūžām.

(1329)Vienlaikus būtisks un nozīmīgs faktors pakalpojumu koncentrēšanai vienuviet un primāri ambulatoro un dienas pakalpojumu veidā ir apstāklis, ka šādas darbības ļauj optimizēt finanšu līdzekļu izlietojumu veselības aprūpes sistēmas iekšienē. Stacionārais pakalpojums izmaksā daudz lielākus finanšu resursus, bet būtisku pacientu daļu pārvirzot uz ambulatoru un dienas pakalpojumu saņemšanu, sistēmas rodas finanšu līdzekļi, ko var izmantot pakalpojumu attīstībai un rindu mazināšanai.

(1330)**Integrētai veselības aprūpes pieejas ieviešanai PSKUS,** jāīsteno pārmaiņas gan infrastruktūrā, gan pakalpojumu sniegšanā. ANM ietvaros veicamie soļi integrētās veselības aprūpes pieejas ieviešanā PSKUS:

i. **Izveidota integrēta veselības aprūpe:**
- sekundārie un terciāri ambulatorā, stacionārā ārstniecība ietverta visos līmeņos;
- rūpes par noteiktas teritorijas pacientiem sadarbībā ar citiem veselības un sociālās aprūpes sniedzējiem.
- izveidots «zilais koridors» pacientiem, nodrošinot integrētu sekundāro ambulatoro un stacionāro palīdzību.

ii. **Izveidoti jauni pakalpojumi 5. līmeņa slimnīcā ietverot 1. – 4. līmeņa pakalpojumus:**
- aprūpe;

- rehabilitācija pacientiem ar ierobežotu fizisko un garīgo kapacitāti (geriatriskā pacientu grupa, pacientiem ar īpašām vajadzībām).

(1331)**PSKUS** galvenie darbības virzieni ir sekundāra un terciāra līmeņa ambulatora un stacionāra ārstniecība (neatliekamā un plānveida), studentu un rezidentu apmācība, veselības aprūpes speciālistu tālākizglītība, kā arī zinātniskā un pētnieciskā darbība.

(1332)Pacientu dinamika visus gadus bijusi pieaugoša, tomēr COVID – 19 pandēmijas laikā pacientu skaits samazinājies vidēji par 25% galvenokārt epidemioloģisko drošības normu izpildes dēļ. Esošā pacientu plūsma Slimnīcā, kā arī šā brīža starptautiskie pētījumi par Covid-19 ietekmi uz iedzīvotāju veselības rādītājiem liecina, ka pakāpeniski un nepārtraukti pieaug hronisko pacientu plūsma un pacientu plūsma, kurai raksturīgas pēc Covid-19 saslimšanas komplikācijas vai arī dažādu hronisko saslimšanu sarežģījumi. Tādējādi ir prognozējami, ka rehabilitējamo pacientu skaits, kuru ārstēšanai būs nepieciešama multidisciplināra pieeja ar dažādu speciālistu iesaisti, varētu pieaugt pat līdz 20%. Prognozējami, ka īpašu nozīmi iegūs tieši pre-rehabilitācijas posms pacienta ārstēšanā, kur pacients tiek atbilstoši sagatavots, piemēram, sarežģītām ķirurģiskām manipulācijām, samazinot tālāku komplikāciju risku un, attiecīgi, slodzi uz stacionāro ārstēšanas etapu, ātrāk novirzot pacientu rehabilitācijai.

(1333)PSKUS uzsākusi darbu pie jaunas ilgtermiņa attīstības stratēģijas izstrādes, ievērojot jaunos izaicinājumus un aktuālās tendences veselības aprūpes jomā, kā arī ievērojot PVO un OECD rekomendācijās, Eiropas Savienības un Latvijas nacionālā līmeņa plānošanas dokumentos veselības jomā noteikto, iezīmējot šādus **PSKUS attīstības virzienus**:

- **Pacienta vajadzībās balstīta ārstniecība un aprūpe**, dubultojot ambulatoro pacientu skaitu, nepalielinot stacionāro pacientu skaitu. Darbības paplašināšana, lai nodrošinātu visaptverošu veselības aprūpi. Pacientu programmu izstrāde un ieviešana. "Vienas pieturas aģentūras" princips.
- **Darbinieku motivācija un darbs komandā**, ievērojot pacienta intereses. Koordinētu starpdisciplināru pakalpojumu sniegšana. Pārorientācija no reaktīviem un proaktīviem pakalpojumiem.
- **Plānveidīga infrastruktūras attīstība** veidojot ilgtspējīgu, drošu, pieejamu, energoefektīvu, viedu, ekoloģisku vidi.
- **IT ekosistēmas pilnveide**. Jaunu risinājumu izstrāde. Telemedicīnas, E – slimnīcas attīstība. Datu apmaiņas rīks starp ārstniecības iestādēm. Viedierīču izmantošana veselības stāvokļa uzraudzībai.
- **Sadarbības tīklu veidošana** ar ārstniecības, aprūpes iestādēm, lai nodrošinātu kvalitatīvu, vienmērīgu pakalpojumu pieejamību pēc iespējas plašākai sabiedrībai.
- **Zinātne, izglītība un jaunrade** attīstot akadēmiskos, klīniskos pētījumus, kļūstot par galveno inovāciju un jauno profesionāļu apmācību centru visai veselības nozarei.

(1334)Slimnīcas ēku infrastruktūru veido vairāk 25 atsevišķi izvietoti korpusi, kas nodoti ekspluatācijā dažādos laika periodos sākot no 1909.gada**, vēsturisko korpusu problemātika:**

- iekštelpu plānojums neatbilst mūsdienu veselības aprūpes prasībām.
- nelabvēlīgais mikroklimats un sanitāri tehniskais stāvoklis apdraud pacientu drošību.
- telpas nav pieejamas vai ir daļēji pieejams pacientiem ar īpašām vajadzībām.

- nav iespējams nodrošināt dalītu plūsmu ambulatorajiem un stacionārajiem pacientiem.
- kritisks tehniskais stāvoklis**.** Atbilstoši 2018.gada ēku tehniskās apsekošanas atzinumiem vidējais ēku tehniskais nolietojums ir 40-50%, atsevišķu inženierkomunikāciju nolietojumam sasniedzot pat 70-80%.
- zema energoefektivitāte - vidējais siltumenerģijas patēriņš pārsniedz 190 kWh/m^2.
- saņemti kontrolējošo institūciju brīdinājumi un ieteikumi par ēku droši ekspluatāciju.

(1335)ANM ietvaros Slimnīcā ir izstrādāts secīgs attīstības aktivitāšu plāns ieguldījumiem infrastruktūrā, kuru īstenošana ļaus realizēt uz pacientu centrētas, integrētas un visaptverošas veselības aprūpes nodrošināšanu, cels pakalpojumu efektivitāti, paplašinās un reorganizēs pakalpojumu sniegšanas veidu, tajā skaitā nodalīs pacientu plūsmas un stiprinās spēju tūlītēji reaģēt uz krīzes situācijām, kā arī nodrošinās kvalitatīvu atbalstu darbam ar krīzes sekām (piemēram, post Covid-19 pacientu atveseļošana un dzīves kvalitātes saglabāšana). Aktivitāšu saraksts atspoguļots tabulā "PSKUS integrētas veselības aprūpes attīstības aktivitāšu plāns".

(1336)Šo aktivitāšu ietvaros, valsts apmaksātas programmas ietvaros, tiks mainīta pieeja pacienta ārstēšanai, kur lineārā veidā tiks īstenots izsekojams "pacienta ceļš", savstarpēji integrējot gan ambulatoro gan stacionāro ārstēšanas etapu atbilstoši pacienta vajadzībām un starptautiski pieņemtajiem klīniskajiem algoritmiem. Algoritma būtība ir balstīta uz "vienas pieturas aģentūras" principu, kur pacientam tiek nodrošinātas ārstēšanas iespējas vienas ārstniecības iestādes ietvaros. Vienlaikus ANM plānotās investīcijas ir nepieciešamas kardioloģijas pakalpojumu pārvirzīšanai uz citām Slimnīcas telpām, nodrošinot kardioloģisko pacientu ārstēšanas nepārtrauktību līdz plānotā B korpusa pilnai funkcionalitātei. Tādējādi investīcijas tiks izmantotas jauno telpu pielāgošanai epidemioloģiskajām prasībām un striktai ambulatoro un stacionāro pacientu plūsmu nodalīšanai, inficēšanās risku mazināšanai un efektīvai resursu (tehnoloģisko, personāla) plānošanai.

Tabula Nr. 10. "PSKUS integrētas veselības aprūpes attīstības aktivitāšu plāns"

Nr	Aktivitāte	Funkcijas pamatojums, apraksts
Korpuss: 25.korpuss.		
1.	Kompleksa prerehabilitācijas un rehabilitācijas centra izveide, ietverot sāpju medicīnas centru kā būtisku integrētās veselības aprūpes posmu, kas uzlabo pacienta dzīves kvalitāti un mazina komplikāciju risku	Rehabilitāciju Slimnīcā nodrošina Fizikālās medicīnas un rehabilitācijas centrs (turpmāk FMRC), tostarp valsts apmaksātās programmas ietvaros. FMRC ir struktūrvienība, kas nodarbojas ar mono- vai multiprofesionālu medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu Slimnīcas nodaļās stacionētajiem pacientiem, kā arī ambulatorajiem pacientiem dienas stacionārā un ambulatorajā daļā. Rehabilitācija nav izolējams process no pacienta ārstēšanas un pilnvērtīga "pacienta ceļa" nodrošināšanas. Šobrīd PSKUS nevar nodrošināt subakūtu pēctecīgu rehabilitāciju pacientiem ar būtiskiem funkcionēšanas ierobežojumiem. Tādējādi slimnīcas pacientiem netiek nodrošināta **pēctecīga** rehabilitācija pēc insulta, sirds operācijas, neiroķirurģiskas operācijas un tml. Cieš pacienti, kuri dēļ

Nr	Aktivitāte	Funkcijas pamatojums, apraksts
		funkcionēšanas ierobežojumiem nevar tikt pārvesti uz turpmākās specializētās rehabilitācijas iestādi uzreiz pēc izrakstīšanās no stacionāra vietu trūkuma dēļ. Tas ierobežo pacienta tiesības saņemt savlaicīgu rehabilitācijas pakalpojumu, rada rehabilitācijas procesa pārtraukumu, veicinot funkcionālo traucējumu saglabāšanos, tādējādi palielinot sabiedrības veselības aprūpes izmaksas. Ņemot vērā esošos epidemioloģisko apstākļus pēdējā gada laikā, ir vispārsecināts, ka rehabilitācijas nozarē ir parādījies jauns izaicinājums - pēc Covid-19 pacientu rehabilitācija. Tas saistīts ar to, ka strauji pieauga to cilvēku skaits, kuriem nepieciešama intensīva aprūpe un sākotnēji šo pacientu ārstēšana bija iepriekšēju zināšanu trūkums par šīs infekcijas izpausmēm un savlaicīgu, kvalitatīvu ārstēšanu. Covid-19 pacientiem bija daudz klīnisku problēmu, tostarp elpošanas mazspēja, pārmērīga imunoloģiskā reakcija un asinsreces traucējumi, nieru mazspēja un miokardīts. Rehabilitācijas procesā ir svarīgas zināšanas par slimības procesu un to, kuri orgāni, iespējams, ir bojāti. Vēl nav precīzi zināms viss individuālo problēmu klāsts, kas rodas pēc Covid-19, un to relatīvais biežums, bet jau ir skaidrs, ka tiek ietekmēta elpošanas sistēma un šis vīruss var ietekmēt sirdi un sirds un asinsvadu sistēmu, smadzenes (encefalīts), kā arī netieši var veidoties sekundāra hipoksija asinsvadu trombozes dēļ), var rasties nieru darbības traucējumi un tml. Tāpēc ir jāpieņem, ka pēc Covid-19 pacientam var attīstīties ilgstoša gandrīz jebkuras orgānu sistēmas disfunkcija, līdz ar to var būt gandrīz jebkādi simptomi un pazīmes. Situācija ir līdzīga daudziem citiem invalidizējošiem apstākļiem, kā piemēram, trauma, insults, diabēts, smaga ķirurģiska operācija u.c. Tādējādi šīs aktivitātes ietvaros tiks uzlabota FMRC sniegto rehabilitācijas pakalpojumu pieejamība, apjomaun kvalitāte, kur Slimnīca spētu **nodrošināt pēctecīgu atbilstošas intensitātes medicīnisko rehabilitāciju gan akūtā, gan subakūtā, gan ambulatorā veselības aprūpes etapā** atbilstoši labas klīniskās prakses principiem, kas kopumā pozitīvi ietekmētu rehabilitācijas dienesta attīstību visā valstī. Kompleksi realizējot rehabilitācijas nozares attīstību Slimnīcā, tā tiks nodrošināta sekojošos etapos: - Stacionāra subakūtās rehabilitācijas nodaļa . - Dienas stacionārs. - Trešā etapa, jeb ilgtermiņa rehabilitācija. Būtiska rehabilitācijas sastāvdaļa ir **psiholoģiskais atbalsts** pacientiem visa "pacienta ceļa" un integrētas pieejas nodrošināšanā. Jau šobrīd FMRC nodrošina klīniskā psihologa konsultācijas gan Slimnīcas pacientiem gan sniedz atbalstu krīzes situācijās darbiniekiem. Attīstot **kompleksu pieeju pacienta ārstēšanā** ir plānots nodrošināt **psihiatra konsultatīvu atbalstu** pacientiem gan stacionārā gan ambulatorajā etapā visa veida pacientiem. Specializēta multidisciplināra **sāpju pacientu ārstēšana** valsts apmaksātas programmas ietvaros tiek nodrošināta

Nr	Aktivitāte	Funkcijas pamatojums, apraksts
		jau tagad. Šīs aktivitātes ietvaros sāpju medicīna tiks attīstīta **kā integrētas pieejas sastāvdaļa Slimnīcas pacienta ārstēšanā gan stacionārā gan ambulatorā etapā**. Sāpju aprūpes nodaļas ārsti algologi dienas stcionārā veic padziļinātu sāpju novērtēšanu un diagnostiku, nozīmē specifisku multimodālu konservatīvu vai invazīvu ārstēšanu, veic specializētas mazinvazīvas procedūras jeb lokālas anestēzijas, nodrošina dinamisku novērošanu un terapijas efektivitātes izvērtēšanu. Ārstēšanās laikā pacientam tiek dota iespēja atpūsties un saņemt terapiju atsevišķā gultas vietā, multimodālās lokalās mazinvazīvās terpijas metodes tiek veiktas speciāli aprīkotā procedūru kabinetā, izmantojot atbilstošus medikamentus un materiālus, kā arī izmantojot speciālu aparatūru mazinvazīvo manipulāciju nodrošināšanai.
2.	Arodmedicīna un Černobiļas AES avārijas rezultātā radiācijas ietekmei pakļauto personu ārstēšanas un rehabilitācijas nodrošināšana	Aroda un radiācijas medicīnas centrs Slimnīcā sniedz palīdzību, uztur un analizē Latvijas Valsts arodslimnieku un Černobiļas AES avārijas rezultātā radiācijas ietekmei pakļauto personu reģistra datus. Centra darbības ietvaros tiek nodrošināta šo pacientu ārstēšana un izmeklējumi ambulatorajā un stacionārajā etapā. Izmeklējot ilgstoši un smagi slimojošus pacientus, aroda medicīnas centrā tiek konstatēta vai izslēgta slimības saistība ar darba apstākļiem. Aroda un radiācijas medicīnas centrā pacientiem ir iespējams saņemt ārstu un speciālistu konsultācijas, ambulatoru un stacionāru palīdzību arodslimniekiem un personām ar paaugstinātiem riska faktoriem arodslimību attīstībai. Šo pacientu grupa ir atšķirīga no pārējiem pacientiem dēļ kompleksu orgānu sistēmu bojājumiem, ar lielāku onkoloģisko risku un imūnās sistēmas sekundāriem traucējumiem. Tajā pašā laikā šo pacientu ārstēšana nevar norisināties izolēti un ņemot vērā to, ka Slimnīcai ja ir aptuveni 20 gadu pieredze šādu pacientu aprūpē, Slimnīca spēj nodrošināt profilaksi un hronisko slimību stabilizāciju integrēti ar citām ārstnieciskajām disciplīnām, kas tajā pieejamas. Šo pacientu aprūpē ir svarīga regulāra profilaktiska novērošana, regulāra terapijas uzraudzība, kas palielina dzīves ilgumu un dzīves kvalitāti. Slimnīcā valsts apmaksātas programmas ietvaros tiek nodrošināta **Ministru kabineta noteikumos paredzētā medicīniskā rehabilitācija**, kas samazina minētajiem pacientiem sāpju sindromu un palielina slodzes toleranci. Šis aktivitātes ietvaros ir plānots minēto pakalpojumu nodrošināt multidisciplināri vienas ārstniecības iestādes ietvaros, jo tādējādi "pacienta ceļš" ārstēšanas nodrošināšanā ir pārredzams, lineārs un ārstējošam speciālistam un pašam pacientam izsekojams.
Korpuss: 15.korpuss.		
3.	Neatliekamās medicīnas centrs (NMC) kardioloģijas pacientiem	Centrs plānots kardioloģisko pacientu neatliekamai palīdzībai, jo Slimnīcas 15.korpusā tiks izvietota visa veida kardioloģiskā palīdzība laikā posmā, kad tiks nojaukts 32.korpuss, bet vēl netiks uzsākta B korpusa pilna funkcionalitāte. Savlaicīga palīdzības sniegšana akūtos

Nr	Aktivitāte	Funkcijas pamatojums, apraksts
		kardioloģiskajos stāvokļos, piemēram akūts koronārs sindroms ar ST elevācijām, akūts koronārs sindroms bez ST elevācijām ar nestabilu hemodinamiku, kardiogēnā šokā un/vai plaušu tūsku, simptomātiskas bradikardijas/bradiaritmijas, kas prasa neatliekamo pagaidu EKS, aortas disekcija (ar perikarda tamponādi) ar nestabilu hemodinamiku, šokā, kas prasa neatliekamo operatīvu ārstēšanu. Situācijā, ja akūtas palīdzības sniegšanai šiem pacientiem tiek izmantots NMC, kas izvietots A korpusā, jārēķinās, ka attālums (aptuveni 400 metri) un laiks pacienta nogādāšanai uz 15. korpusu var būt izšķirošs pacienta dzīvībai un dzīves kvalitātes saglabāšanai.
4.	Kardioloģijas un sirds ķirurģija.	**Kardioloģija**, tostarp neatliekamā kardioloģiskā palīdzība. Kardioloģijas blokā notiks komplicēto akūto un hronisko kardiovaskulāro pacientu mūsdienīga diagnostika un ārstēšana ambulatori (ieskaitot dienas stacionāru) un stacionāri, funkcionālā diagnostika, neatliekamā kardioloģija - sirds infarkta, pirmsinfarkta stāvokļu, akūtas kardiālas mazspējas (u.c.) ārstēšana. **Sirds ķirurģija.** Slimnīcas Sirds ķirurģijas centrs ir vienīgā vieta Latvijā, kur veic sirds un lielo asinsvadu saslimšanu ķirurģisku ārstēšanu, tiek veiktas visu veidu kardioķirurģiskās operācijas, tostarp sirds transplantācijas. Ik gadu tiek veiktas vairāk nekā 1100 operācijas mākslīgajā asinsritē endarterektomijas, plastikas, šuntēšanas, protezēšanas, perkutāna transluminăla angioplastija, stentu implantācija, konvencionālas operācijas, angioplastija u.c.. **Asinsvadu ķirurģija**, kur šī centra ārsti nodrošina palīdzību pacientiem asinsvadu slimību vai traumu gadījumos un veic visa veida asinsvadu operācijas. Asinsvadu ķirurģijas centrā gadā tiek ārstēti vidēji 1 300 slimnieki, veiktas 1 200 dažādas asinsvadu operācijas, tostarp endarterektomijas, plastikas, šuntēšanas, protezēšanas, PTA – perkutāna transluminăla angioplastija, PTA + stentu implantācija un citas manipuālācijas, nodrošinot multidisciplināru pieeju Slimnīcas pacientu ārstēšanā.
Korpuss: 24.korpuss.		
5.	Paliatīvā aprūpe, tostarp geriatrijas nozares attīstīšana	Paliatīvā aprūpe un ar novecošanos saistītas funkcionēšanas problēmas šobrīd ir īpaši aktuālas gan Latvijā, gan pasaulē kopumā. Paliatīvā aprūpe ir aktīva un visaptveroša to pacientu, kuru izārstēšana vairs nav iespējama, aprūpe. Tās ietvaros prioritāra ir sāpju un citu simptomu, kā arī sociālo, psiholoģisko un garīgo problēmu kontrole, ņemot vērā, ka paliatīvā aprūpe savā pieejā ir starpdisciplināra un aptver pacientu, ģimeni un apkārtējo sabiedrību, nodrošinot pacientam nepieciešamās vajadzības neatkarīgi no vietas, kur viņš atrodas (mājās vai slimnīcā), ar nolūku saglabāt labāko iespējamo dzīves kvalitāti, līdz iestājas nāve. Šajā pacienta aprūpes posmā ir nepieciešams noskaidrot funkcionēšanas spēju izvērtējumu senioriem un citiem hroniskajiem pacientiem, jānosaka rehabilitācijas un aprūpes pamatprincipi darbā ar senioriem un citiem paliatīvās aprūpes pacientiem ar dažādām saslimšanām. Geriatrijas pacientu veselības un sociālajā aprūpē svarīgi apzināties normālo novecošanas procesu norisi, lai spētu izvērtēt novirzi no normas, savlaicīgi atklātu funkcionālos traucējumus un

Nr	Aktivitāte	Funkcijas pamatojums, apraksts
		saslimšanas. Šīs izvērtēšanas rezultātā slimnīcas veselības un sociālās aprūpes komandas darbinieki nosaka veselības un sociālās aprūpes mērķus, plāno un veic piemērotāko aprūpi, pielietojot vecajiem cilvēkiem vispiemērotāko saskarsmi. Tādējādi šī ārstēšanas posma ietvaros visu procesu veic aprūpes komanda, kurā ietilpst ārsti, māsas, māsu palīgi un sociālie darbinieki. Komandas darbs tiek nodrošināts sadarbībā ar piederīgajiem. Darbs šīs ārstnieciskās disciplīnas ietvaros sastāv no sekojošiem etapiem: - pacienta fiziskā, psiholoģiskā un sociālā izvērtēšana sadarbībā ar ārstu, konsultējošo speciālistu, algologu, sociālo darbinieku un aprūpes speciālistu; - pacienta aprūpes mērķu noteikšana, ņemot vērā nepieciešamību pēc iespējas spēt saglabāt pacienta cieņpilnu mūža nogali; - noteikto aprūpes mērķu un uzdevumu realizācija, pacienta uzraudzīšana; - rezultātu novērtēšana, nepieciešamības gadījumā aprūpes izmaiņu noteikšana; - sadarbība ar pacienta piederīgajiem, ja nepieciešams informācijas nodrošināšana par pacienta tālāko aprūpi.
Korpuss: 23.korpuss.		
6.	Hronisku pacientu aprūpe un agrīnas rehabilitācijas nodrošināšana	Agrīna stacionāra rehabilitācija ir monoprofesionālu vai multiprofesionālu medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšana ārstniecībā akūtiem pacientiem, kas ir slimības (traumas) vai hronisku stāvokļu paasinājumu akūtā ārstniecības etapa (ārstēšanas plāna) sastāvdaļa kur speciālists veic ārsta - konsultanta pienākumus. Šī pakalpojuma mērķis ir mazināt komplikācijas, paātrināt izveseļošanos un profesionāli novērtēt pacientus tālākajiem rehabilitācijas etapiem. Šajā **"pacienta ceļa" posmā** ārstnieciskā pakalpojuma sniegšanas forma tiek realizēta sadarbojoties multiprofesionālai, mobilai speciālistu (tostarp rehabilitācijas speciālistu) komandai, kur noteiktām pacientu grupām (piemēram, pēc sirds operācijām) tas tiek nodrošināts kā standarta (rutīnas) pakalpojums **tūlītēji, pēc akūtā ārstēšanas etapa**. Speciālistu komanda nodrošina visaptverošu pacienta novērtēšanu un rehabilitācijas tehnoloģiju pielietošanu, izmantojot dažādu rehabilitācijas profesiju un specialitāšu kompetencei atbilstošas zināšanas, manipulācijas un terapijas, kas tiek akceptētas un koordinētas komandas ietvaros.
7.	Rekonstruktīvā ķirurģija, t.sk. ortopēdija (ambulatorā, īslaicīgā ķirurģija)	Šis "pacienta ceļa" posms ir plānots kā pacienta ārstēšanas etaps, kur tiek nodrošināti veselības aprūpes pakalpojumi, piesaistot dažādu jomu speciālistus.

(1337)**Lai nodrošinātu Integrētās veselības aprūpes pieejas ieviešanu, BKUS virza** nacionāla līmeņa **<u>bērnu un jauniešu veselības Ekosistēmas darbības modeļa</u>** realizāciju. Tam nepieciešams īstenot vairākas nozīmīgas pārmaiņas reģionālajā sadarbības modelī, kā horizontālā, tā vertikālos līmeņos, gan infrastruktūrā, medicīnas iekārtu un aprīkojuma tehnoloģiskajā nodrošināšanā, gan pakalpojumu sniegšanas pieejā, attīstot digitālo platformu. Pamats un pirmais solis integrētās veselības aprūpes pieejas ieviešanai:

- **izveidot integrētu digitālu inovatīvu Bērnu veselības Ekosistēmas platformu**, kas nodrošinātu visaptverošu elektronisku pieeju pilna cikla bērnu un jauniešu veselības aprūpē.
- **izveidot modernu, ērtu un epidemioloģiskajām prasībām atbilstošu infrastruktūru,** kas atbalstītu integrētas bērnu un jauniešu veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu Vienības gatvē 45.
- **veikt medicīnas iekārtu un aprīkojuma parka nomaiņu, modernizāciju un papildināšanu,** kas ļautu veikt drošus, mūsdienīgus, ātrus un precīzus izmeklējumus.

(1338)Ir apkopota informācija un veikts novērtējums par veicamiem pasākumiem uz cilvēku centrētas, visaptverošas, integrētas bērnu veselības aprūpes sistēmas noturības un ilgtspējas uzlabošanai, kapacitātes stiprināšanai BKUS, lai būtiski uzlabotu slimnīcas darbības efektivitāti, t.sk. pandēmiju un krīžu gadījumos, un nodrošinātu pacientiem, viņu ģimenēm un darbiniekiem drošu vidi.

(1339)Dokuments sagatavots vadoties no BKUS Stratēģijas 2020-2025 un pieredzes, kas gūta Covid-19 pandēmijas laikā, izanalizējot veiktās darbības, nosakot savas stiprās un vājās puses, izstrādājot priekšlikumus BKUS darbības uzlabošanai krīžu gadījumos. Iepirkuma procedūrā esam piesaistījuši vadošo konsultāciju uzņēmumu "CIVITTA Latvija" gan Bērnu veselības Ekosistēmas konceptuālā projektējuma izstrādei, gan visaptveroša bērnu veselības aprūpes attīstības koncepta izstrādei, kas ietver arī ekonomisko pamatojumu.

(1340)Ar infrastruktūras aktivitātēm tiks sasniegti būtiski uzlabojumi pacientu plūsmu nodalīšanā, uzlabojot esošo infekciju kontrolēšanas iespējas. Viena pacienta palātas koncepts - slimnīcas infrastruktūras pārorganizēšana, lai spētu nodrošināt viena pacienta ar ģimeni atrašanos palātā visiem pacientiem t.sk. pēcoperācijas periodā, nodrošinot pacientiem epidemioloģiski drošu vidi. Ir paredzēta esošās infrastruktūras pārbūve - lielo palātu pārbūve uz vienvietīgām. Plānotajā projektā iekļauta telpu ventilācijas sistēmas pārbūve, nodrošinot individuālas regulēšanas iespējas, iekļaujot nepieciešamos remontdarbus pēc pārbūves darbiem. Paredzēts veikt visu līmeņu ārstniecības un aprūpes infrastruktūras uzlabojumus, lai nodrošinātu vienota ārstniecības un aprūpes standarta īstenošanu. Iecere paredz ne tikai ēku renovāciju un pārbūvi, bet arī teritorijas labiekārtošanu, nodrošinot ērtu pacientu un transporta kustību teritorijā. Tāpat liela uzmanība pievērsta slimnīcas darbības nepārtrauktības nodrošināšanai dažādu energoresursu piegāžu krīžu gadījumos. Nepieciešams BKUS pieslēgt ēkas vienotai pārvaldības sistēmai (BMS), lai nodrošinātu elektronisku, attālinātu korpusu, telpu pārvaldību.

(1341)2020. gadā BKUS uzsācis digitālā projekta "Bērnu veselības EKOSISTĒMA" pirmā posma realizēšanu. Bērnu veselības EKOSISTĒMA sastāv no savstarpēji integrējamām sadaļām – Bērnu veselības portāls, Pacientu portāls, Ģimeņu komunikācijas vide, Profesionāļu portāls, Simulāciju centrs, Kompetenču/izcilības centrs, Mācību sistēma, Digitālā pētniecības vide, R&D inovāciju attīstības vide.

(1342)Zemāk sniegts galveno infrastruktūras aktivitāšu apraksts, īss raksturojums un plānotā kopējā platība vai citi rādītāji (skat. Zemāk esošo tabulu).

Tabula nr. 11: BKUS infrastruktūras jomā veicamo aktivitāšu indikatīvais raksturojums

1.1.	Stacionāro nodaļu pārbūve	BKUS galvenā stacionāra nodaļu korpusa kopējā platība ir 14 267m2 un tā tehniskais stāvoklis kopumā ir apmierinošs, bet infrastruktūra ir samērā nolietojusies, intensīvās ekspluatācijas

		rezultātā. Atsevišķās nodaļās remonts nav bijis vairākkā 12 gadus. Stacionāra nodaļās nepieciešama palātu pielāgošana vienģimeņu vajadzībām, inženiertehnisko komunikāciju uzlabojumi, santehnikas un ventilācijas uzlabojumi. Telpu pārplānošana un remonti plānoti pakāpeniski - nodaļa pēc nodaļas, atbilstoši sastādītajam plānam. Rekonstrukcijas un remonta rezultātā slimnīcas nodaļās būtiski uzlabotos pacientu atveseļošanās vides apstākļi un uzturēšanās apstākļi pacientu ģimenes locekļiem (t.sk. iespēju robežās tiktu paaugstināta individuālā pacientu epidemioloģiskā drošība, uzlabota vēdināšanas funkcionalitāte un arī telpu mikroklimata individualizēta regulēšana). Rekonstrukcijas rezultātā būtu iespējams īstenot vairākus tehnoloģiskus risinājumus, lai atvieglotu ārstniecības un aprūpes procesu, to padarot drošāku un kvalitatīvāku.
1.2.	Daudzfunkcionālā korpusa pārbūve	Anestēzijas un IT klīnikas darba telpu pārbūve, Klīniskās laboratorijas, Patoloģijas dienesta, Radioloģijas dienestu telpu remonti. Funkcionālās diagnostikas telpu pārplānošanas pēc jaunā miega centra izbūves. Jauna ieejas mezgla izbūve un pacientu centrālās reģistratūras pārbūve. Uzlaboti darba apstākļi un telpu funkcionalitāte BKUS personālam. Uzlaboti pacientu plūsmas, pacientu apkalpošanas ātruma un apmierinātības rādītāji. Telpu remonta laikā plānots uzlabot automatizētās preču loģistikas risinājumus starp noliktavāmun slimnīcas struktūrvienībām
1.3.	Infekciju nodaļu pārbūve	Korpusam nepieciešamo pārbūves darbu veikšana, lai nodrošinātu brīvu pacientu transportēšanu no / uz izmeklējumiem / procedūrām galvenajā ēkā, atbilstību epidemioloģiskajām prasībām. Tāpat nepieciešama atsevišķu ēkas telpu pārplānošana un kosmētiskais remonts. Pacientu ārstēšanas / aprūpes kvalitātes uzlabošana, Pacientu komforta līmeņa uzlabošana.
1.4.	Slimnīcas darbības nepārtrauktības nodrošināšana	Slimnīcai kā stratēģiskas nozīmes objektam ir nepieciešams izveidot tehnoloģiskus risinājumus, lai nodrošinātos ar alternatīviem resursiem ilglaicīga elektroenerģijas, gāzes un ūdensapgādes pārrāvuma gadījumos.
1.5.	Jaunas aptiekas izveidošana	Projekta īstenošanas rezultātā tiktu izveidota moderna, drošas ražošanas un aprites standartiem atbilstoša slimnīcas aptieka (kopumā 600 - 850 m2 platībā), lai nodrošinātu pilnībā izsekojumu un kvalitatīvu ārstniecības līdzekļu nonākšanu pie pacienta, līdz minimumam samazinot to zudumus. Nodrošinot realizāciju atbilstoši pasaules labākajai pieredzei par optimālāko telpu izvietojumu, aprīkojuma līmeni un ilgtspējīgākajiem tehnoloģiju risinājumiem ārstniecības līdzekļu sagatavošanai un loģistikai. No projekta līdzekļiem paredzēta trūkstošo telpu izbūve vai pielāgošana (izcenojumu pamatā ņemtas līdzīgas sarežģītības ēku izbūves izmaksas no citiem BKUS iepirkumiem), kā arī tehnoloģisko risinājumu iegāde, kas balstīta uz tirgus izpētes rezultātiem. Šīs aktivitātes realizēšana ļautu rūpes par ārstniecības līdzekļu piegādi līdz pacientam pilnībā nodot slimnīcas aptiekai, kas savukārt ļautu efektīvāk izmantot māsu resursu, kuras līdz šim bija iesaistītas ārstniecības līdzekļu sagatavošanā. Uzlabojumi mazinātu ārstniecības līdzekļu zudumus līdz 7%, mazinātu ārstniecības līdzekļu sajaukšanas riskus (~30%), uzlabotu ārstniecības līdzekļu pagatavojumu drošumu un aptiekas darbinieku darba apstākļus; Koncepta ietvaros paredzēts apvienot, gudrus telpu risinājumus, tehnoloģiskos sasniegumus ar pēc Lean principiem uzlabotiem darbības procesiem.
1.6.	Sporta medicīnas centra pārorganizācija	Pēc poliklīnikas pilnīgas pārvietošanas uz 21.korpusu, 8.korpusam nepieciešams visu komunikāciju kapitālais remonts, ēkas

		pārplānošana - turpmākai izmantošanai Sporta medicīnas centra, Zvanu un Diktofona centru vajadzībām. Sporta medicīnas centra atrašanās atsevišķā ēkā ļautu nodalīt profilaktisko apskašu funkciju no ārstniecības un aprūpes pacientu plūsmas, nodrošinot pakalpojuma sniegšanas nepārtrauktību. Sporta medicīnas centra pārcelšana uz speciāli šai funkcijai pārprojektētām telpām nodrošinātu augstāku efektivitāti un kvalitāti šīs klientu grupas apkalpošanai.
1.7.	Slimnīcas atbalsta funkciju infrastruktūras nodrošināšana	Lai nodrošinātu uz Personu centrētu aprūpi - visaptverošus pakalpojumus visā pacienta ceļā, garantējot gan kvalitatīvus un atbilstošus ārstniecības pakalpojums, gan atbalsta pakalpojumus – infrastruktūras uzturēšana, veļas un citu materiālu nomaiņa, ēdināšanas pakalpojumi bērniem un pavadošām personām. Slimnīcas teritorijā nepieciešamas funkciju atbalstošas un epidemioloģiskām prasībām atbilstošas telpas - veļas dienesta funkciju nodrošināšanai, infrastruktūras uzturēšanas dienesta administratīvās un tehniskās telpas, virtuves dienesta tehniskās telpas, siltās noliktavas un administratīvās telpas saimnieciskajiem darbiniekiem ~ 960m2 platībā, tādējādi nodrošinot pakalpojumu nepārtrauktu nodrošināšanu.

(1343)7 reģionālās slimnīcas:

i. Liepājas Reģionālā slimnīca

(1344)Lai nodrošinātu, ANM plāna investīciju mērķi reformas "Uz cilvēku centrētas, visaptverošas, integrētas veselības aprūpes sistēmas ilgtspēja un noturība" ietvaros Liepājas reģionālās slimnīcas attīstībai plānota lineārā paātrinātāja nomaiņa, kas nepieciešama, lai nodrošinātu kvalitatīvu un izmaksu efektīvu onkoloģisko pacientu ārstēšanu ar staru terapijas metodi Kurzemes reģiona iedzīvotājiem. Staru terapija ietver integrētu stacionāro un ambulatoro pacientu aprūpi prioritārajā veselības aprūpes jomā onkoloģijā. Papildus tam, staru terapija ir integrēta kā viena no onkoloģijas ārstēšanas metodēm bez ķirurģijas un ķīmijterapijas. Iekārtas iegāde nepieciešama arī no izmaksu efektivitātes viedokļa - esošā iekārta ekspluatēta jau vairāk kā 12 gadus, kas pārsniedz iekārtai paredzēto kalpošanas ilgumu un nākotnē iekārtas bojājumi un remonti var būt biežāki, kas būtiski ietekmēs iekārtas servisa kvalitāti un izmaksas. Iekārtu ekspluatācijas laikā ir bijuši vairāki iekārtu bojājumi, kas radījuši iekārtas dīkstāvi, tādējādi būtiski samazinot sniegtu pakalpojumu apjomu. Ņemot vērā, ka vidēji dienā tiek apkalpoti 30 pacienti, kopējā 95 dienu dīkstāve ietekmēja kopumā 2850 manipulācijas. Savlaicīga staru terapija netika uzsākta noteiktajā laikā aptuveni 380 pacientiem.

(1345)Turklāt jauna lineārā paātrinātāja iegāde sekmētu pakalpojumu pieejamību Kurzemes iedzīvotājiem, jo tiktu paplašināts un uzlabots sniegto staru terapijas pakalpojumu klāsts - uroloģijas, galvas, prostatas, aknu, plaušu, mugurkaula un spinālā kanāla un LOR orgānu starošanai. Staru terapijas nodaļa ir izvietota atsevišķā ēkā, tādējādi tiek nodalīta šo imūnnovājināto pacientu plūsma no kopējās apmeklētāju plūsmas slimnīcā, sekmējot epidemioloģisko noturību un mazinot infekciju slimību izplatību.

ii. Daugavpils Reģionālā slimnīca

(1346)ANM plāna Reformas "Uz cilvēku centrētas, visaptverošas, integrētas veselības aprūpes sistēmas ilgtspēja un noturība" ietvaros Daugavpils reģionālajā slimnīcā paredzēts atbalsts pilna onkoloģisko slimību ārstēšanas kompleksa pieejamības nodrošināšanai Latgales reģiona iedzīvotajiem. Ar atbalsta palīdzību novēršot dīkstāves iespējas, līdz ar to mazinot pacientu gaidīšanas rindas, noslodzi uz

VSIA "Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca" un nepārtrauktu nozīmētā ārstēšanas kompleksa laicīgu sniegšanu, tiks mazināts recidīvu gadījumu īpatsvars, laicīgi nodrošinot pirms un pēcoperācijas terapiju. Lai nodrošinātu minētos uzlabojumus, nepieciešama lineārā paātrinātāja iegāde un iekārtas uzstādīšanai nepieciešamās telpas būvniecība. Papildus minētajiem ieguvumiem, šie uzlabojumi mazinās noslodzi uz esošai iekārtai, ļaus atteikties no izmaksām, kas saistītas ar novecojušās iekārtas darbības uzturēšanu un periodisko remontu. Savukārt, rezerves - veca aparāta esamība, nepieciešamības gadījumā ļaus nodrošināt rezerves risinājumu ārkārtējai situācijai, t.sk. pandēmijas laikā nodalot pacientu plūsmas, bez pacientu dzīvībai svarīgo pakalpojumu sniegšanas patraukšanas. SIA "Daugavpils reģionālā slimnīca" rīcībā esošais aparāts ir vienīgais Latgales reģionā un jau 12 gadus strādā pastāvīgas pārslodzes apstākļos. Remonts un rezerves daļu nomaiņa notiek ikgadēji, reizēm pat veicot profilaktisko remontu bez procesa patraukšanas, lai maksimāli novērstu globālā bojājuma iespējas. Esošā aprīkojuma darbības apstāšanas gadījumos slimnīcas speciālisti seko līdzi katra programmā iekļautā pacienta veselības stāvokļa dinamikai un nepieciešamības gadījumā pacientiem tiek piedāvāt turpināt terapiju Rīgā, kur ļoti bieži ir jau izveidojies ļoti garš pacientu pieraksts, kas rada gan pārslodzi uz universitātes slimnīcām, gan negatīvu ietekmi uz iepriekš sasniegtiem rezultātiem līdz pat recidīvu rašanai. Investīcijas Daugavpils reģionālajā slimnīca onkoloģisko slimību ārstēšanas kompleksa pieejamības nodrošināšana Latgales reģiona iedzīvotajiem tieši sasaucas ar savlaicīgu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību reģionos.

iii. Rēzeknes slimnīca

(1347)Lai Rēzeknes slimnīcā veiktu nepieciešamos uzlabojumus pielāgošanai integrētu veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanai un stiprinātu gatavību epidemioloģiskām krīzēm primāri nepieciešams veikt šādas darbības:

(1348)Pamatojoties uz 2017. gada Tehniskās izpētes atzinums par ēkas ar kadastra Nr. 21000061404001 konstrukciju stāvokli, kurā konstatētas plaisas pamatos; veikta ģipša marku izvietošana un atkārtota apsekošana, konstatējot, ka plaisas ir aktīvas un attīstās; vertikālās hidroizolācijas bojājumi; norobežojošo konstrukciju siltumpretestības neatbilstība reglamentējošo normatīvo aktu prasībām; pārseguma caursalšanas pazīmes tehniskajā stāvā; nepilnības lietus ūdens novadīšanas sistēmā; nepilnības ventilācijas sistēmā; nepieciešamību izstrādāt un īstenot nesošo sienu pastiprināšanas projektu, veicot tos kopā ar ēkas energoefektivitātes paaugstināšanas darbiem; nepieciešamību atjaunot lietus ūdens novadīšanas sistēmu atsevišķiem teritorijas posmiem, lai nepieļautu grunts slāņa skalošanos zem pamatiem.

(1349)Slimnīcas Ambulatorās nodaļas telpās tiek sniegti sekundārās ambulatorās veselības aprūpes pakalpojumi (nodrošinātas speciālistu konsultācijas un pieejami dažādi izmeklējumi (rentgenogrāfijas, ultrasonogrāfijas, osteodensitometrijas u.c.), kā arī tās telpās izvietota 21 ģimenes ārsta prakse, vakcinācijas kabinets, zobārstniecības pakalpojumu sniedzēji, savukārt Ambulatorās nodaļas zāle nepieciešamības gadījumā ātri pielāgojama epidemioloģisko krīžu pārvarēšanai (izvietota starp Ambulatorās nodaļas centrālo korpusu un stacionāra ēku, atjaunoti piebraucamie ceļi).

(1350)Papildus pamatojoties uz ikgadējiem Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta organizēto plānoto ugunsdrošības pārbaužu aktiem, kur konstatētas atsevišķas ugunsdrošības un apziņošanas sistēmas nepilnības; periodiski novērojot neprecizitātes sistēmas darbībā, ko tostarp izraisa tās nolietojums un

nelabvēlīgā mikroklimata (mitruma) ietekme, nepieciešams veikt ugunsaizsardzības un apziņošanas sistēmas pielāgošanu.

(1351)Atsaucoties uz 2019. gada aprīļa iekšējo ūdensvadu apsekošanas atzinumu, kurā konstatēts, ka uz ūdensapgādes ievadiem nav ierīkoti ūdens daudzuma mērīšanas mezgli, pārsniegts izbūvētajā ūdensapgādes sistēmā izmantoto cinkoto ūdensgāzes vadu cauruļu derīgās kalpošanas ilgums; stacionāra ēkas pagrabstāvā periodiski veidojas ūdensapgādes sistēmas sūces, nelabvēlīgi ietekmējot arī citu inženiertehnisko sistēmu, piemēram, ugunsaizsardzības un sistēmas funkcionēšanu; funkcionalitāti zaudējusi cauruļvadu noslēgarmatūra. Nepieciešama iekšējā ūdensapgādes un kanalizācijas tīkla atjaunošana. Šobrīd jau izstrādāts projektēšanas uzdevums aukstā ūdensvada tīkla atjaunošanai.

(1352)Investīcijas Rēzeknes slimnīca tieši nodrošina slimnīcas infrastruktūras uzlabošanu atbilstošo epidemioloģisko prasību nodrošināšanai un slimnīcas integrēto pakalpojumu ilgtspējīgu nodrošināšanu.

iv. Ziemeļkurzemes Reģionālā slimnīca

(1353)Lai Ziemeļkurzemes reģionā nodrošinātu infrastruktūras uzlabošanu pielāgošanai integrētu veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanai un stiprinātu gatavību epidemioloģiskām krīzēm Ziemeļkurzemes Reģionālajā slimnīcā (Ventspilī un Talsos nepieciešami šādi infrastruktūras uzlabojumi:

1) <u>Mugurkaula ķirurģijas profila attīstība</u>

(1354)Divu gadu laikā, kopš ZRS uzsākusi nodrošināt mugurkaulāja ķirurģijas pakalpojumus, notikusi nopietna izaugsme, gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi. Kurzemes Mugurkaulāja Ķirurģijas centrs, kurš, darbību uzsākot, sastāvēja no diviem ārstiem un veica vien dažas mugurkaulāja operācijas nedēļā, patreiz sastāv no četriem ārstiem: diviem sertificētiem mugurkaulāja ķirurgiem un diviem neiroķirurgiem un veic, ņemot vērā Covid ierobežojumus, ap 250 operācijām 2020. gada griezumā. Pārsvarā tiek strādāts ar diagnozēm un operācijām, kurās tiek pielietotas mugurkaulāju fiksējošas un mākslīgus elementus ievietojošas tehnoloģijas, daudz izmanto konvencionālo operāciju loka RTG iekārtu, kuras noslodze tiek dalīta ar traumatologiem. Tiek apkalpoti ne tikai ar Ventspils un Kurzemes pacientiem, liela daļa ir no Rīgas un visas Latvijas.

(1355)Ar patreizējiem resursiem iespējams noslogot 3D vizualizācijas sistēmu pilnas 3 darba dienas nedēļā, ir atbilstoša pacientu rinda 6 mēnešu garumā, ko nepieciešams saīsināt. Pieaugot anesteziologijas un operāciju vidējā personāla kapacitātei tiks atvērta pilna operāciju nedēļa. Sarežģītas lūzumu fiksācijas veikt jaunajā vizualizācijas režīmā varēs veikt arī traumatoloģiskajās operācijās.

(1356)Līdz ar to nepieciešama šādu iekārtu iegāde: 3D operāciju loka rentgena iegāde, Mugurkaula operāciju galdu sistēmas iegāde, Galvaskausa fiksācijas skava, 10 funkcionālo gultu iegāde.

2) <u>Infekciju nodaļas vējtvera izbūve</u>

(1357)Aktivitāte vērsta uz epidemioloģiskās drošības paaugstināšanu. Covid-19 krīzes laikā, būtiski pieaugot Infekciju nodaļas pacientu skaitam, tika identificētas problēmas ar pacientu transportēšanu no Infekcijas nodaļas uz diagnostiskajiem izmeklējumiem. Lai nodrošinātu pacientu plūsmu nekrustošanos, nepieciešams visās Infekciju nodaļas 1.stava palātās izveidot izeju/ieeju no āra un izbūvet vējtveri, lai nodrošinātu optimālu gaisa temperatūru palātās.

3) <u>Liftu izbūve K-7 korpusā</u>

(1358)Aktivitāte vērsta uz epidemioloģiskās drošības paaugstināšanu un pacientu stacionāro un ambulatoro plūsmu nodalīšanu. K-7 korpusā lifta ierīkošana nepieciešama, epidemioloģisku apsvērumu dēļ, lai pandēmijas laikā nodalītu

infekciozo un neinfekciozo pacientu plūsmas, kā arī lai ikdienā smagi stacionāra pacienti nebūtu jānogādā uz magnētiskās rezonanses iekārtu cauri ambulatorajai reģistratūrai.

4) Oftalmoloģijas profila attīstība

(1359)Kurzemes acu centrs ir lielākā acu klīnika Latvijā ārpus Rīgas. Pēdējo gadu laikā tā strauji attīstījusies, veiktas būtiskas investīcijas acs diagnostiskas iekārtās, nodrošinot oftalmoloģisku aprūpi un pakalpojumu pieejamību visiem Kurzemes reģiona iedzīvotājiem, saīsinot gaidīšanas rindas uz operācijām, un šobrīd operāciju mērķis ir nevis tikai saglābt redzi, neradot invaliditāti, bet atjaunot redzi tuvu normālai, atgriezt darba spējas un tādejādi atgriezt pacientu normālā ikdienā.

5) Uroloģijas profila attīstība

(1360)Iekārtu un aprīkojuma iegāde nepieciešama uroloģijas profila attīstībai, lai nodrošinātu integrētu ambulatoro un stacionāro uroloģijas profila pakalpojumu pieejamību Ziemeļkurzemes reģiona iedzīvotājiem. Slimnīca 2020.g. ir uzsākusi aktīvu ambulatoro konsultāciju sniegšanu, ar NVD atbalstu iegādājusies videocistoskopijas sistēmas komplektu. Ir piesaistīti 2 urologi, kas pilnībā nodrošinās pakalpojumu pieejamību reģionā, nodrošinot ne tikai ambulatoro aprūpi, bet arī nepieciešamās manipulācijas un operācijas dienas un diennakts stacionārā. Vienlaikus arī esošie slimnīcas ķirurgi un aprūpes personāls orientējas uroloģisko pacientu aprūpes jautājumos, jo pastāv esoša akūto uroloģisko pacientu plūsma. Uroloģiskās iekārtas tiks pielietotas urīnizvadkanāla, urīnpūšļa, urīnceļu slimību un nieru slimību diagnostikā, prostatas slimību un urīnpūšļa slimību ķirurģiskā ārstēšanā, urīnpūšļa akmeņu, urīnceļu akmeņu un nierakmeņu ārstēšanā, manipulāciju veikšanai, lai nodrošinātu nieru un urīnceļu funkciju.

6) Rehabilitācijas iekārtu iegāde

(1361)Rehabilitācijas profila mērķtiecīga attīstība, turpinot 2014-2020.g.plānošanas periodā aizsākto Rehabilitācijas korpusa būvniecību, kas paredzēts ambulatoro un dienas stacionāra pakalpojumu sniegšanai, un papildinot to ar iekārtām, kas finansējuma trūkuma dēļ netika iekļautas ERAF projektā. 2019.g. Slimnīca uzsākusi sniegt arī stacionārās rehabilitācijas pakalpojumus (izveidotas 11 gultas) un šiem pacientiem nepieciešama gan dažāda līmeņa funkcionālo gultu iegāde, gan specifiskas iekārtas, kas izmantojamas stacionārā. Tādējādi tiks nodrošināta profila kompleksa attīstība, kas ļaus nodrošināt integrētu un pēctecīgu rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu, sākot ar stacionāra rehabilitāciju un turpinot to dienas stacionārā un ambulatori.

7) Hemodialīzes pakalpojumu pieejamības nodrošināšana Talsos un Ventspilī

8) Oftalmoloģisko pakalpojumu pieejamības nodrošināšana Talsu filiālē

(1362)Kopš 2019. gada Talsu filiālē veiktas būtiskas investīcijas ambulatoro pakalpojumu nodrošināšanā Talsu novada iedzīvotājiem Kurzemes acu centra ietvaros. Lai palielinātu pacientu plūsmu, vienlaicīgi to nodalot un samazinot pacientu savstarpējo kontaktēšanos, plānots veikt esošo telpu pārplānošanu, izveidojot vārākas telpas, un ventilācijas un kondicionēšanas sistēmas atjaunošanas darbus, lai samazinātu mikroorganismu koncetrāciju telpās.

9) Videogastroskopa un videokolonoskopa iegāde Talsos

(1363)Kolonoskopa un endoskopa iegāde nepieciešama , lai nodrošinātu epidemioloģiski droša un kvalitatīva pakalpojuma sniegšanu. Tiktu nodrošināta pacientu plūsmas palielināšana, samazināts gaidīšanas laiks , lai saņemtu pakalpojumu, kas dotajā brīdī ir 3 mēneši koloniskopijai, 1 mēnesis endoskopijai. Iekārtu iegāde ļautu piesaistīt jaunu speciālistu , nodrošinot iespēju pacientam pēc iespējas ātrākā laikā saņemt pakalpojumu.

10) Instrumentu konteineri (Talsu filiālei)

(1364)Aktivitāte vērsta uz epidemioloģiskās drošības paaugstināšanu. 1999.g. konteineru nomaiņa, kam nolietojušās konteineru aizdares sistēmas un filtrus fiksējošie diski. Tiks nodrošināts konteineru hermētisms, konteineru iekšējā satura sterilitāte, instrumentus var droši uzglabāt un lietot operācijās, neradot risku pacientiem.

11) Gultu (t.sk. matrača) un pacientu skapīšu iegāde Ventspils slimnīcai (33 gab.)

(1365)2005.g. un vecāku gultu un pacientu skapīšu nomaiņa Iekšķīgo slimību un Ginekoloģijas nodaļai. Vecās gultas nav elektriski regulējamas, sliktā tehniskā stāvoklī. Mūsdienīgu, pacientiem un personālam lietošanā funkcionālu gultu iegāde nepieciešama kvalitatīvu un integrētu veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā prioritārajos profilos - iekšķīgo slimību un ginekoloģiskajā aprūpē.

12) Laparoskopa iegāde ginekoloģiskajām operācijām

(1366)2014.g. iekārtas nomaiņa, kas paredzēta visa veida laparoskopisko (t.sk. ginekoloģisko un LOR) operāciju nodrošināšanai. Iekārta aprīkota ar universālu videosistēmu ar 4K izšķirtspēju (esošajai iekārtai ir iepriekšējās paaudzes HD tehnoloģija), kas ir mūsdienās viskvalitatīvākā pieejamā vizualizācijas tehnoloģija, sniedzot iespēju mazinvazīvās operācijas veikt precīzāk, kvalitatīvāk un ātrāk. Iekārta aprīkota ar dūmu atsūcēju, kas ir būtiski epidemioloģiskajai drošībai.

(1367)Investīcijas Ziemeļkurzemes Reģionālajā slimnīcā nodrošina slimnīcas infrastruktūras uzlabošanu atbilstošo epidemioloģisko prasību nodrošināšanai un slimnīcas integrēto pakalpojumu ilgtspējīgu nodrošināšanu pacientiem reģionos.

v. Jēkabpils Reģionālā slimnīca

(1368)Lai Jēkabpils reģionālā slimnīca spētu nodrošināt integrētu veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu un tā būta gatava nākotnes epidemioloģiskām krīzēm, nepieciešamas sekojošas investīcijas:

(1369)Vēsturiski Jēkabpils reģionālā slimnīca sastāv no trīs atsevišķi stāvošām ēkām, kuras ir celtas padomju laikā un vēl agrāk. Visām ēkām ir jāveic energoefektivitātes uzlabojums, ēkas ir jāsiltina, kā arī ir jāatjauno jumta segumi, kuri nav daudzus gadus atjaunoti.

(1370)Lai novērstu esošo situāciju un nodrošinātu pieejamu un kvalitatīvu veselības aprūpes pakalpojumu ir nepieciešams visas stacionāra nodaļas izvietot zem viena "jumta" un maksimāli atdalīt ambulatorās un stacionārās, kā arī dienas stacionāra pacientu plūsmas. To var īstenot, ja starp divām slimnīcas ēkām (starp centrālo stacionāra ēku un mazo stacionāra ēku) tiek uzcelta jauna ēka (3 stāvi, 1800 m2) ar savienojošiem virszemes gaiteņiem ar kuras palīdzību mēs izveidojam savstarpēji savienotu stacionāru.

(1371)Līdz ar to slimnīcas teritorijā tiktu nodalītas plūsmas šādās ēkās:

a) esošā slimnīcas centrālā stacionāra ēka ar uzņemšanas nodaļu, operāciju bloku, izmeklējumiem;
b) pie tās jau izveidotais un ar virszemes pāreju savienotais infekciju slimību bloks;
c) jaunā stacionāra ēka ar savienojumu ar centrālo stacionāra ēku, kurā tiktu izvietotas ārstniecības nodaļas no poliklīnikas ēkas;
d) esošā mazā stacionāra ēka tiktu pārveidota par dienas stacionāra ēku ar operāciju zāli;

e) esošā poliklīnikas ēka tiktu pilnībā atvēlēta ambulatoro pakalpojumu sniegšanai, kā arī rehabilitācijas un aprūpes pakalpojumu paplašināšanai.

(1372)***Ieguvumi:***

(1373)Pilnībā nodalītas stacionāro pakalpojumu plūsmas no dienas stacionāra, ambulatorajiem pakalpojumiem, kā arī stacionāra pakalpojumiem.

(1374) Divstāvu esošā ēka – tiek pielāgota un izveidots nošķirts Dienas stacionārs, ar pilnīgi atsevišķu pacienta plūsmu un nodrošinātu, aprīkotu operācijas zāli (operācijas zāle ēkā jau ir, bet ir nepieciešama tā modernizācija un aprīkošana, veicot remontdarbus). Nepieciešamības gadījumā dienas stacionāra pacientus viegli, ērti, droši un ātri var transportēt uz reanimācijas nodaļu vai jebkuru citu stacionāra nodaļu atbilstoši profilam. Kā arī dienas stacionāra nošķiršana un lielāku gultu skaitu (kopskaitā līdz 40) ir iespēja palielināt pakalpojuma klāstu un apjomu reģiona iedzīvotājiem.

(1375)Radīta iespēja sniegt neatliekamu palīdzību, nokļūstot uz reanimācijas nodaļu caur virszemes savienojumiem;

(1376)Visām stacionārajam nodaļām būtu tieša pieejamība izmeklējumiem bez nepieciešamības pārvietot pacientus pa ārtelpu;

(1377)Ar jaunuzceļamajās trīsstāvu ēkas palīdzību (starp centrālo stacionāra ēku un divstāvu ēku) tiks nodrošināta šobrīd atsevišķās ēkās izvietoto nodaļu – uroloģiju un abas terapijas nodaļas – izvietošanu zem viena jumta, savienojot ar pārējo stacionāru. Tas ievērojami uzlabot pakalpojuma kvalitāti – jo stacionētajiem pacientiem diagnostiskie izmeklējumi būs sasniedzami – pārvietojoties pa ēku (savienojošo tuneli), kā arī akūtos gadījumos – ātri sasniedzama reanimācijas nodaļa vai operācijas bloks. Šie faktori ir būtiski, lai tiktu uzlabota un nodrošināta veselības aprūpes pakalpojuma kvalitāte un pakalpojumu pieejamība, racionāla un droša pārvietošanās.

(1378)Vienlaikus – šādā veidā - slimnīcā jebkurā brīdī būs iespējams izveidot pilnībā autonomu un ar atsevišķu plūsmu, uzņemšanu nodrošinātu - infekcijas bloku ar 50 gultām, kas būs nošķirts no pārējās stacionāra daļas un ierobežos infekcijas izplatības risku. Bet vienlaikus arī šiem pacientiem būs iespējams nodrošināt gan diagnostiskos, gan operācijas veikšanu

(1379)Ar infrastruktūras uzlabojumu – tiks izveidota pacientiem droša, racionāla un efektīva daudzprofila slimnīcas materiālā bāze (infrastruktūra), kur būs iespējams attīstīt un pilnveidot pakalpojumu apjomu, un pacientiem nodrošināts kvalitatīvs, drošš un eiropas standartiem atbilstošs veselības aprūpes pakalpojums – no pacienta stacionēšanas līdz pacientu rehabilitācijas nodrošināšanai.

(1380)Atveseļošanās investīciju vajadzībās iekļauti primārā nepieciešamība, pilnībā nodalīt dienas stacionāra plūsmu no stacionāra pacientiem, tajā skaitā, operāciju zāles nodalīšana un iekļaušana dienas stacionāra blokā.

(1381)Šī plāna īstenošana ir neatraujami saistīta gan ar esošajiem ERAF ieguldījumiem slimnīcas infrastruktūrā, gan plānotajiem ANM ieguldījumiem, gan arī nākošo Eiropas Savienības struktūrfondu plānošanas perioda projektiem.

vi. Vidzemes slimnīca

(1382)Lai Vidzemes reģionā nodrošinātu infrastruktūras uzlabošanu pielāgošanai integrētu veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanai un stiprinātu gatavību epidemioloģiskām krīzēm, no kā primāri ieguvēji būtu Vidzemes reģiona iedzīvotāji, kas aptver plašu apkalpes teritoriju, nepieciešams īstenot projektu:

1) slimnīcas Rehabilitācijas korpusa fasādes, inženiertīklu atjaunošana un energoefektivitātes paaugstināšanai, tai skaitā veicot jumta pārbūvi un bloka nesošo un pamata konstrukciju stiprināšanu;
2) telpu izbūvei Rehabilitācijas centra vajadzībām;
3) medicīniskās tehnoloģijas un rehabilitācijas aprīkojuma iegādei Rehabilitācijas centra aprīkošanai.

(1383)Projekta aktivitātes vērstas uz atbalstu veselības aprūpes infrastruktūras stiprināšanai, lai nodrošinātu visaptverošu ilgtspējīgu integrētu veselības pakalpojumu, mazinātu infekciju slimību izplatību, epidemioloģisko prasību nodrošināšanā. Projekta darbības paredz Rehabilitācijas centra paplašināšanu, nodrošinot pakalpojumus gan ambulatorajiem, gan stacionārajiem pacientiem, tai skaitā ārstnieciskās pēctecības nodrošināšanu pacientiem pēc smagām traumām, insulta, COVID-19 un citām smagām vīrusa infekcijām. Atbilstoša rehabilitācijas centra izveide, nodrošinās ārstnieciskā procesa nepārtrauktību, pabeidzot akūto fāzi. Papildus pavērs plašāku iespēju bērnu rehabilitācijai. Paplašinot rehabilitācijas centra telpas, paredzēts izbūvēt epidemioloģiskām prasībām atbilstošas vingrošanas zāles, medicīniskās masāžas kabinetus, stiepšanās baseinu, sensorās un sāls istabas, saunas telpas. Papildus paredzēts labiekārtot piegulošo teritoriju, uzstādīt āra trenažierus. Papildus, pārceļot rehabilitācijas centru uz pārbūvētajām telpām , atbrīvosies telpas slimnīcas B korpusa 1. stāvā zem NMP un uzņemšanas nodaļas. Balstoties uz to, ka šobrīd projektā par reanimācijas un NMP nodaļas paplašināšanu tiek meklētas iespējas paplašināt nodaļu telpas, ir plānots reanimācijas nodaļu no B korpusa 2. stāva pārcelt uz esošo rehabilitācijas centru 1. stāvā un NMP un uzņemšanas nodaļai pārbūvēt lietošanai esošās reanimācijas nodaļas telpas 2. stāvā. Sekojoši Rehabilitācijas centra pārbūves projekts palīdzētu atrisināt jautājumu gan attiecībā uz epidemiloģiskājām prasībām atbilstoša rehabilitācijas centra izveidi, gan iespējamo reanimācijas un NMP nodaļas paplašināšanu. Lai varētu izveidot Rehabilitācijas centru projektā plānotajās telpās nepieciešams veikt abas minētās aktivitātes, gan iekštelpu pārbūvi, gan ēkas fasādes pārbūvi, jo kopš ēkas nodošanas ekspluatācijā tai nav veikts kapitālais remonts.

vii. Jelgavas slimnīca

(1384)Jelgavas slimnīcā integrētas veselības aprūpes pieejamības uzlabošanai ANM plāna ietvaros paredzēts atbalsts magnētiskās rezonanses iekārtas iegādei un datortomogrāfijas iekārtas iegādei.

(1385)Ņemot vērā šī brīža situāciju valstī un magnētiskās rezonanses izmeklējumu pieejamību reģionos ārpus Rīgas, SIA "Jelgavas pilsētas slimnīca" ir nepieciešams iegādāties magnētiskās rezonanses iekārtu vismaz tādā konfigurācijā, lai varētu veikt galvas/kakla izmeklējumus, muguras izmeklējumus, vēderdobuma izmeklējumus, sirds izmeklējumus, pilna ķermeņa izmeklējumus. Nepieciešams arī iekārtu aprīkot ar jaunākās paaudzes programmatūru izmeklējumu laika samazināšanai un attēla kvalitātes uzlabošanai, samazinot artefaktu radītos traucējumus.

(1386)Ņemot vērā Covid-19 pandēmiju, kuras rastās sekas būs ilgstošas, nepieciešams uzsvērt arī, ka magnētiskās rezonanses izmeklējumi ir diagnostiski precīzāki par datortomogrāfijas izmeklējumiem pneimonijas infiltrātu identificēšanā, kā arī iespējams atpazīt slimības izraisītos bojājumus galvas smadzenēs, kā arī sirdī un asinsvadu sistēmā.

(1387)Šobrīd SIA "Jelgavas pilsētas slimnīca" atrodas viena datortomogrāfijas iekārta, ar kuru tiek nodrošināti nepieciešamie izmeklējumi pacientiem, sniedzot pakalpojumus gan neatliekamos, gan plānveida gadījumos.

(1388)Covid-19 pandēmijas situācijā jārēķinās ar iespējamu pacientu skaita kritisku pieauguma risku, turklāt viens no galvenajiem Covid-19 simptomiem, kas liecina par slimības attīstību, ir infiltrātu atpazīšana ar datortomogrāfijas izmeklējumu palīdzību, ko par efektīvāko metodi ir atzinusi un iesaka Pasaules Veselības organizācija (PVO). Īpaši tas būs būtiski regulārās gripas periodā, sākot no aptuveni 50.nedēļas, kas parasti ilgst līdz 10 nedēļām, jo Covid-19 un gripas simptomu atšķiršana bez datortomogrāfijas izmeklējumu izmantošanas var būt ievērojami apgrūtināta, lieki pārslogojot Slimnīcas ārstus un mazinot veselības aprūpes pakalpojuma procesa efektivitāti.

(1389)Izvērtējot šī brīža epidemioloģisko situāciju pasaulē un datortomogrāfijas izmeklējumu īpatsvaru pneimonijas diagnosticēšanā, efektīvai veselības aprūpes nodrošināšanai, nepieciešams Slimnīcā uzstādīt jaunu 64 slāņu datortomogrāfijas iekārtu.

(1390)Datortomogrāfijas iekārtai jābūt aprīkotai ar plaušu izmeklējumu programmu, sirds izmeklējumu programmu un speciālu programmu plaušu veidojumu noteikšanai un analīzei.

(1391)**Investīcija 4.1.1.3.i. Investīcijas sekundāro ambulatoro pakalpojumu sniedzēju (I – III līmeņa stacionārās iestādes, poliklīnikas, ambulances, poliklīnikas) infrastruktūrā**

(1392)***Izaicinājumi:***

(1393)Izvērtējot ambulatoro pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem, t.sk. vides pieejamību pacientiem ar funkcionāliem traucējumiem un epidemioloģisko prasību nodrošināšanas iespējas, jo īpaši infekcijas slimību izplatības paaugstināta riska apstākļos, nepieciešams veikt ieguldījumus ārstniecības iestādēs, kas sniedz sekundārās ambulatorās veselības aprūpes pakalpojumus, nodrošinot ieguldījumus iestādēs visā Latvijā. Pamatojoties uz Sabiedrības veselības pamatnostādnēs 2021.-2027.gadam definētajām vajadzībām un sasniedzamajiem uzdevumiem, ANM plāna ietvaros paredzēts atbalsts infrastruktūrai sekundārās ambulatorās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju attīstībai, atbalstu sniedzot ārstniecības iestādēm, pamatojoties uz sniegto pakalpojumu loku un apkalpoto unikālo pacientu skaitu. Minētā pieeja ļaus aptvert iespējami plašu pacientu loku Latvijas reģionos, uzlabojot pieejamību ambulatorajiem veselības aprūpes pakalpojumiem. Attiecīgi investīcijas infrastruktūras uzlabošanai tiks veiktas:

(1394) lokālajās slimnīcās, kuras saskaņā ar MK noteikumiem Nr.555 ir I līdz III līmeņa stacionārās ārstniecības iestādes, kuras sniedz primāros un sekundāros ambulatoros un stacionāros veselības aprūpes pakalpojumus un nodrošina neatliekamo medicīnisko palīdzību;

(1395) ambulances, poliklīnikas, veselības centri, privātprakses, utt., jeb ārstniecības iestādēs (gan privātās, gan publiskās), kuras nodrošina valsts apmaksātos sekundāros ambulatoros veselības aprūpes pakalpojumus.

(1396)Ņemot vērā, ka minētajās ar investīcijām attīstāmajās iestādes tiek nodrošināti arī liela daļa primāro veselības aprūpes pakalpojumu, tad pastarpināti tiek attīstīta arī primārās veselības aprūpes infrastruktūra, nodrošinot atbilstoši infrastruktūru ilgtspējīgu veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanai.

(1397)***Mērķi:***

(1398)Atbalsts paredzēts 48 minētajām iestādēm šādu infrastruktūras attīstības vajadzību nodrošināšanai, atbalstot atjaunošanas, pārbūves būvdarbus un iekārtu un aprīkojuma iegādi:

1) Prioritāri epidemioloģiskās drošības nodrošināšanai nepieciešamie infrastruktūras uzlabojumi (t.sk. atbilstošas ventilācijas nodrošināšana);
2) Fiziskā vides pieejamība (t.sk. lai nodrošinātu piekļuvi personām ar funkcionāliem traucējumiem, kas atbilstoši Veselības inspekcijas izvērtējumam joprojām virknē iestāžu nav atbilstoša);
3) Infrastruktūras attīstība integrētu pakalpojumu pieejamībai.

Ieviešana:

(1399)Minēto pasākumu ieviešana plānota 40-48 ārstniecības iestādēs, kas nodrošina sekundāro ambulatoro pakalpojumu ieviešanu, pamatojoties uz to sniegto pakalpojumu apjomu un apkalpoto pacientu loku dažādos Latvijas reģionos. Finansējuma saņēmēji – ārstniecības iestādes, kas sniedz noteiktos sekundāros ambulatoros pakalpojumus.

(1400)Lai nodrošinātu izmaksu lietderīgu investīciju principu reformas "Uz cilvēku centrētas, visaptverošas, integrētas veselības aprūpes sistēmas ilgtspēja un noturība" ietvaros, tiks nodrošināta investīciju virsuzraudzība dārgo medicīnas tehnoloģiju iegādēm, kuras ietvaros tiks turpināta prakse saskaņot katru dārgo medicīnas tehnoloģiju iegādi nozares ekspertu pārstāvētā darba grupā, izvērtējot iegādes vajadzību, pakalpojuma apjomu, pakalpojumu sniegšanas teritorijas tirgus aizsardzības principus, u.c svarīgus aspektus.

(1401)***Valsts atbalsts*:**

(1402)ANM reformu un investīciju atbalsts kā publisks atbalsts var tikt sniegts tikai publisko pakalpojumu attīstībai jeb valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu attīstībai neatkarīgi no publiskā veselības aprūpes pakalpojuma sniedzēja uzņēmējdarbības īpašumtiesībām – valsts vai pašvaldības (publisks) uzņēmums vai iestāde vai privāts uzņēmums.

(1403)**Komercdarbības atbalsts** infrastruktūras investīciju attīstībai tiek sniegts saskaņā ar Komisijas lēmumu (2012/21/ES) par Līguma par ES darbību 106. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi. Investīciju ieviešanā tiks noteikta proporcija starp plānotajiem valsts apmaksātajiem veselības aprūpes pakalpojumiem un pārējiem slimnīcas sniegtajiem maksas pakalpojumiem, lai nodrošinātu, ka papildu publiska finansējuma piešķiršana nepārkāptu komercdarbības atbalsta regulējumu.

(1404)***Laika ietvars:***

(1405)Ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju laika grafiks paredzēts no 2021.gada sākuma līdz 2026.gada 3.ceturksnim.

(1406)Līdz 2021.gada beigām tiek izstrādāta Veselības aprūpes nodrošināšanas infrastruktūras attīstības investīciju 2021.-2029.gadam stratēģija, kurā ietverti ANM plānā iekļauti ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju mērķi.

(1407)Līdz 2021.gada beigām tiks izstrādāts atbalsta mehānisma nosacījumi (MK noteikumi) saskaņā ar kuriem 2022.gada sākumā tiks veikta projektu iesniegumu atlase un noslēgti līgumi par projektu īstenošanu.

(1408)Paralēli līdz 2022.gada vidum tiks izstrādātas integrētās aprūpes rekomendāciju kopums un rekomendāciju kopums epidemioloģisko prasību nodrošināšanai, kas organiski papildinās uzsāktos infrastruktūras attīstības projektus.

(1409)Līdz 2022.gada beigām Augsto tehnoloģiju saskaņošanas komisija ir saskaņojusi ANM plāna ietvaros ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju projektos paredzētās augstās medicīnas tehnoloģiju iegādes.

(1410)2024.gada IV ceturkšņa beigās ir sasniegts ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju projektu progress ne mazāk kā 40%.

(1411)Līdz 2026.gada 3.ceturkšņa beigām ir pabeigti ārstniecības iestāžu infrastruktūras uzlabošanas investīciju projekti.

(1412)**Reformu un investīciju virziens 4.2. Cilvēkresursu nodrošinājums un prasmju pilnveide**

(1413)**Plānotās reformas:**

(1414)**Reforma 4.2.1.r. Cilvēkresursu nodrošinājums un prasmju pilnveide**

(1415)***Izaicinājumi:***

(1416)ANM plāna ietvaros paredzēta medicīnas izglītības sistēmas attīstības modeļa ieviešana, paredzot tālākizglītības ilgtspējas modeļa ieviešanu – koordinējoša mehānisma izveidi izglītības satura kvalitātes nodrošināšanai un uzraudzībai, kā arī simulācijas visu līmeņu izglītības posmos – pamatstudijas, rezidentūra, tālākizglītība. Šāds vienots mehānisms šobrīd Latvijā nav pieejams un būtiski tādu izveidot, lai uzlabotu tālākizglītības kvalitāti veselības jomā.

(1417)***Mērķi:***

(1418)**Reformas mērķis ir uzlabot cilvēkresursu nodrošinājuma un prasmju pilnveides sistēmu veselības jomā. Reformas ietvaros plānots** izveidot ietvaru cilvēkresursu attīstības vajadzību visaptverošai nodrošināšanai, pamatojoties uz izstrādāto stratēģiju, izveidojot koordinējošu tālākizglītības mehānismu un simulāciju pieeju**.** Reformu plānots īstenot 2021.-2026.gadā.

(1419)Cilvēkresursu attīstības stratēģijas mērķis: Latvijas iestādes ir pieņēmušas visaptverošu veselības darbaspēka stratēģiju, kas ietver mūžizglītības un veselības darbaspēka plānošanas modeļus.

(1420) **Ieviešana:**

(1421)Reformas īstenošanai papildus valsts budžeta, ES fondu finansētiem pasākumiem un DG Reform tehniskā atbalsta ietvaros īstenotajiem pasākumiem, ar ANM plāna atbalstu tiks nodrošināta cilvēkresursu attīstības stratēģijas izstrāde (iekļaujot kartējumu).

(1422) Veselības nozares cilvēkresursu stratēģiju paredzēts veidot par pamatu ņemot cilvēkresursu kartējumu, vienlaikus skatot to plašākā kontekstā un ietverot ne tikai plānošanas un 20217.gadā izstrādātās nepieciešamo cilvēkresursu prognozes aktualizēšanu, bet izstrādāt ilgtspējīgus risinājumus, lai nodrošinātu profesijā strādājošo cilvēkresursu noturēšanu un cilvēkresursu piesaisti, tai skaitā atgriešanu darbam veselības nozarē, īpaši valsts apmaksāto pakalpojumu nodrošināšanā.

(1423) Veselības nozares cilvēkresursu stratēģija reaģējot uz ilgstošo veselības nozares cilvēkresursu trūkumu turpmākajiem 7 gadiem tiks balstīta mērķtiecīgā jau uzsākto pasākumu turpināšanā, tas nozīmē gan attiecībā uz atalgojuma nodrošinājumu, gan medicīnas pamatstudiju un rezidentūras vietu skaita nodrošināšanu atbilstoši pieprasījumam, gan piesaistes un noturēšanas pasākumus (veicināt absolventu

nonākšanu veselības darba tirgū, racionalizēt māsu izglītību, īstenot mentoringa programmas u.c.), kā arī īstenots cilvēkresursu datu bāzes pilnveidošanu un veidot ilgtspējīgu tālākizglītības sistēmu, lai mediķiem nodrošinātu pieejamus un kvalitatīvus profesionālās pilnveides pasākumus.

(1424) Pamatojoties uz stratēģijas rezultātiem un kartējumu tiks lemts par nepieciešamo papildu valsts budžetu attiecīgo pasākumu īstenošanai

(1425) ***Valsts atbalsts:*** reformai 4.2.1.r. valsts atbalsts nav plānots, jo atbalsts tiks sniegts valsts deleģēto funkciju vajadzībām vai arī ārpakalpojumā, izmantojot publisko iepirkumu, kurā var piedalīties jebkurš atbilstošs pakalpojumu sniedzējs.

(1426) ***Laika ietvars***: Cilvēkresursu attīstības stratēģiju plānots izstrādāt līdz 2021.gada beigām (DG Reform projekts ietvaros), kur cilvēkresursu kartējums tiks iekļauts 2021.-2022.gadā un šie dokumenti kalpos par pamatu tālāku ieguldījumu veikšanai cilvēkresursu attīstības jomā, savukārt pētījums veselības aprūpē nepieciešamā cilvēkresursu skaita apzināšanai tiks veikts līdz 2024.gadam.

(1427) Plānotās investīcijas:

(1428) **Investīcija 4.2.1.1.i. Atbalsts cilvēkresursu attīstības sistēmas ieviešanai**

(1429) ***Izaicinājumi:***

(1430) Ārstniecības personu profesionalitāte un to darbības kvalitāte ir viens no būtiskākajiem veselības aprūpes kvalitāti ietekmējošiem faktoriem, un tālākizglītība ir instruments, kas var tieši ietekmēt ārstniecības personu profesionālo darbības atbilstību reglamentētajām profesijām noteiktajiem standartiem, līdz ar to nepieciešams pārskatīt tālākizglītības sistēmu, vienlaikus ilgtermiņā virzoties uz vienotu, ilgtspējīgu tālākizglītības modeli, rodot risinājumus citiem tālākizglītības finansējuma avotiem un veidiem. Tāpat mūsdienu mācību vidē medicīnas jomā būtiska ir plašas simulāciju pieejas izmantošana, kas ļauj izspēlēt dažādas situācijas dažādos apstākļos, tādējādi ļaujot topošajiem un esošajiem mediķiem pilnveidot prasmes un iemaņas.

(1431) ***Mērķi:***

(1432) Lai risinātu minētos izaicinājumus, ANM plāna ietvaros paredzēts attīstīt vienotu tālākizglītības pieeju veselības jomā, kā arī attīstī simulāciju pieeju veselības aprūpes izglītības sistēmā.

(1433) ***Ieviešana:***

Sistēmas ieviešanai ANM plāna ietvaros tiks izveidots koordinējošs nozarē iesaistīto institūciju sadarbības organizācijas, metodiskās vadības un kvalitātes kontroles mehānisms izglītības satura kvalitātes nodrošināšanai un uzraudzībai turpmāko investīciju ilgtspējīgai nodrošināšanai, un ieviesta simulācijas pieeja ārstniecības personu mācību procesā.

(1434) Rezultātā plānots izveidot koordinējošu nozarē iesaistīto institūciju sadarbības organizācijas modeli, metodiskās vadības un kvalitātes kontroles mehānismu izglītības satura kvalitātes nodrošināšanai un uzraudzībai turpmāko investīciju ilgtspējīgai nodrošināšanai.

(1435)Kā finansējuma saņēmējs uz investīciju īstenotājs plānota Veselības ministrija, kas sadarbībā ar nozares iestādēm un organizācijām (augstākās izglītības iestādēm, profesionālajām nozares organizācijām), nodrošinās izvērtējuma veikšanu (izmantojot publisko iepirkumu) un simulāciju pieejas ieviešanu.

(1436)**Valsts atbalsts** 4. 2.1.1.i. investīcijām nav plānots, jo atbalsts tiks sniegts valsts deleģēto funkciju vajadzībām vai arī ārpakalpojumā, izmantojot publisko iepirkumu, kurā var piedalīties jebkurš atbilstošs pakalpojumu sniedzējs.

(1437)***Laika ietvars:*** Minētos pasākumus plānots īstenot līdz 2026.gadam, t.sk. koordinējoša mehānisma izveide tālākizglītības procesa vadībai valstī tiks īstenota līdz 2023.gada beigām.

(1438)**Reformu un investīciju virziens 4.3.Veselības aprūpes ilgtspēja, pārvaldības stiprināšana, efektīva veselības aprūpes resursu izlietošana**

(1439)**Plānotās reformas:**

(1440)**Reforma 4.3.1.r.: Veselības aprūpes ilgtspēja, pārvaldības stiprināšana, efektīva veselības aprūpes resursu izlietošana, , kopējā valsts budžeta veselības aprūpes nozarē palielinājums**

(1441) ***Izaicinājumi:***

(1442)Esošās veselības aprūpes sistēmas un pakalpojumu apmaksas sistēmas būtisks izaicinājums ir uzlabot un efektivizēt valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu, nodrošinot pakalpojumu pieejamību, izveidojot sistēmisku izmaiņu mehānismu valsts apmaksātajiem pakalpojumiem. Tās ietvaros nepieciešams izveidot **pakalpojumu laboratorijas sistēmu**, izvērtējot un testējot dažādus pakalpojumu modeļus.

(1443) ***Mērķi:***

(1444)Reformas mērķis ir uzlabot un efektivizēt valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu, nodrošinot pakalpojumu pieejamību, izveidojot sistēmisku izmaiņu mehānismu valsts apmaksātajiem pakalpojumiem. Tās ietvaros plānots izveidot **pakalpojumu laboratorijas sistēmu**, izvērtējot un testējot dažādus pakalpojumu modeļus.

(1445)Ar ANM atbalstu plānots uzlabot un efektivizēt valsts apmaksāto visu līmeņu veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu, nodrošinot pakalpojumu pieejamību, izveidojot sistēmisku izmaiņu mehānismu valsts apmaksātajiem pakalpojumiem. Kas nozīmē pakalpojumu laboratorijas sistēmas izveidi, kuras ietvaros tiek izvērtēti dažādi pakalpojumu modeļi. Sākotnēji tiek izvērtēta konkrētā pakalpojuma / pakalpojuma organizācijas veida / tehnoloģijas / medikamenta / diagnostikas problēmsituācija, izstrādāti risinājumi, inovācijas, secīgi izveidots jauns vai no citu valstu pieredzes adaptēts pakalpojums. Ieviests, akreditēts (ja nepieciešams) Latvijā. Notiks jaunā pakalpojuma / risinājuma pilotēšana ar pacientiem, pilotēšanas ietvaros gan apmaksājot jauno risinājumu, gan pamatpakalpojumu, gan tehnoloģiju, medikamentus, cilvēkresursus, ja nepieciešams. Pilotēšana iekļauj arī esošā pakalpojumu risinājuma salīdzinājumu, un pilotēšanas ilgums atkarībā no modeļa specifikas var atšķirties. Noslēgumā tiek izvērtēti sākotnēji uzstādītie modeļa īstermiņa un ilgtermiņa ieguvumi, piemēram, pēc tādiem kritērijiem kā pacienta ātrāka izveseļošanās, ātrāka atgriešanās darba tirgū, mazāks pacientu apjoms ar potenciālu invaliditāti nākotnē, saglabātas darbspējas, samazinātas vēlīnās komplikācijas, paildzinātā dzīvildze, utt. atkarībā no modeļa specifikas. Attiecīgie modeļi, kuri guvuši īstermiņu un / vai ilgtermiņa efektivitāti, tiek ieviest vai aizstāti valsts apmaksāto pakalpojumu grozā, Pamatojoties uz pilotprojektu rezultātiem tiks lemts par nepieciešamo papildu valsts budžetu attiecīgo pasākumu īstenošanai.

(1446)***Ieviešana:***

(1447)Šādu modeļu būtība paredz pakalpojuma situācijas izpēti (problēmu identificēšanu); izstrādi, adaptēšanu, aprobāciju; pakalpojuma, tehnoloģijas (inovāciju modeļa) testēšanu / pilotēšanu.

(1448)Piemēram, jaunu, Latvijā neīstenotu pakalpojumu izstrādi; pakalpojuma jaunu risinājumu; jaunu medicīnisko tehnoloģiju izstrādi; jauna pakalpojuma apmaksas modeļa izstrādi.

(1449)Pasākumus īsteno Nacionālais veselības dienests, piesaistot pacientu organizācijas un nozares nevalstiskās organizācijas un citas nozares iestādes. Pakalpojumu sniegšanas modelim (situācijas izpēte, izstrāde un pilotēšana) ir jāpierāda:

(1450)Ilgtermiņa un īstermiņa pacienta / pacienta tuvinieka ieguvums;

(1451)Ilgtermiņa un īstermiņa veselības aprūpes sistēmas efektivitātes ieguvums (t.sk. izmaksu efektivitāte; cilvēkresursu efektivitāte; pieejamības efektivitāte);

(1452)Ilgtermiņa saslimstības, novēršamās invaliditātes un / vai novēršamās mirstības ieguvums statistikā un / vai tautsaimniecībā.

(1453)Pakalpojumu modelī būtiski paredzēt finansējumu pilotēšanai, lai izvērtētu ilgtermiņa un īstermiņa ieguvumus. Pēc pilotprojektu īstenošanas un ieguvumu izvērtēšanas pakalpojums var tikt ieviests valsts apmaksāto pakalpojumu grozā.

(1454)Pasākums tiks īstenots kā finansējuma saņēmēju piesaistot valsts pārvaldes iestādi (Nacionālo veselības dienestu), kas nodrošinātu starpinstitucionālas komisijas izveidi, t.sk. iesaistot sociālos partnerus, potenciālo pakalpojumu sniegšanas modeļu izstrādei un izvērtēšanai, savukārt ārstniecības iestādes nodrošinās pakalpojumu sniegšanas modeļu pilotēšanu.

(1455)**Valsts atbalsts_reformai** 4.3.1.r. nav plānots, jo atbalsts tiks sniegts valsts deleģēto funkciju vajadzībām vai arī ārpakalpojumā, izmantojot publisko iepirkumu, kurā var piedalīties jebkurš atbilstošs pakalpojumu sniedzējs.

(1456)***Laika ietvars:*** Reformu plānots īstenot 2021.-2026.gadā.

(1457)2021.-2022.gadā tiks izstrādāti pilotējamie modeļi, metodoloģija, saskaņošanas, izvērtēšanas un ieviešanas mehānisms. Nepieciešamības gadījumā var tikt veikti nepieciešamie grozījumi ieviešanas plānā līdz 2025.gadam, lai modificētu pilotēšanai apstiprinātos modeļus atbilstoši aktuālajai situācijai (piemēram, ja veselības jomā tiek izmantotas jaunas pieejas, jauni pakalpojumu sniegšanas modeļi).

(1458)2022.-2026.gadā tiks pakāpeniski pilotēti, vērtēti un apstiprināti ieviešanai modeļi, lai nodrošinātu secīgu to ieviešanu, vienmērīgi noteiktajā laika posmā.

(1459) **Plānotās investīcijas:**

(1460) **4.3.1.1.i.Atbalsts sekundārās ambulatorās veselības aprūpes kvalitātes un pieejamības novērtēšanai un uzlabošanai**

(1461) ***Izaicinājumi un mērķi:***

(1462) Lai konstatētu vājos posmus valsts apmaksātā ambulatorā pakalpojuma pieejamības nodrošināšanā, ANM plāna ietvaros tiks veikta investīcija - pētījums par veselības aprūpes kvalitāti un pieejamību veselības sistēmas novērtēšanai un uzlabošanai jeb kartējums iekļaujot izmaiņas, ko var radīt administratīvi teritoriālās reformas ietekme.

(1463) ***Ieviešana:*** Plānotās darbības:

(1464) Tiks veikta **visaptverošas ambulatorās aprūpes vajadzību un izaicinājumu kartējuma un politikas rekomendāciju izstrāde,** veicot pētījumu par veselības aprūpes kvalitāti un pieejamību veselības sistēmas novērtēšanai un uzlabošanai jeb kartējums iekļaujot izmaiņas, ko var radīt administratīvi teritoriālās reformas ietekme.

(1465) Pētījuma veikšanu organizēs un uzraudzīs Veselības ministrija kā finansējuma saņēmējs, publiskā iepirkuma ietvaros izraugoties pakalpojumu sniedzēju izvērtējuma veikšanai.

(1466) ***Valsts atbalsts:*** **Valsts atbalsts investīcijai** 4.3.1.1.i. nav plānots, jo atbalsts tiks sniegts valsts deleģēto funkciju vajadzībām vai arī ārpakalpojumā, izmantojot publisko iepirkumu, kurā var piedalīties jebkurš atbilstošs pakalpojumu sniedzējs.

(1467) ***Laika ietvars:*** izvērtējumu plānots pabeigt līdz 2023.gada beigām un 2024.gadā nodrošināt tā ieviešanas iespējas..

4. Atklāta stratēģiskā autonomija un drošības jautājumi

(1468) Reformu un investīciju ietvaros nav plānots atbalsts, kas veicina stratēģisko autonomiju un atbalsta drošības jautājumus.

5. Pārrobežu un daudzvalstu projekti

(1469) Latvijas iedzīvotāju genoma references izveide (Latvijas dalība Genome for Europe projektā) (GoLatvia projekts) tiks īstenots Eiropas Savienības 1+MG iniciatīvas ietvaros, kurā, ieskaitot Latviju, iesaistījušās 23 Eiropas valstis. Līdz 3500 Latvijas iedzīvotāju genoma reference būs daļa no 500 000 Eiropas iedzīvotāju references genoma. Latvijas dalība šajā daudzvalstu projektā dos ieguldījumu veselības aprūpē, pētniecībā un inovācijās nacionālā un visas Eiropas mērogā un uzlabos mūsu valsts izturību pret nākotnes veselības apdraudējumiem.

6. Komponentes zaļā dimensija

(1470) Ieguldījumi veselības jomā primāri vērsti uz veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības un kvalitātes uzlabošanu, tomēr ņemot vērā, ka šobrīd veselības aprūpes infrastruktūra daudzviet ir novecojusi un bieži vien tā nav energoefektīva, tad ieguldījumi veselības aprūpes jomā pozitīvi ietekmēs arī ekoloģisko aspektu – nodrošinot modernāku (arī energoefektīvāku) infrastruktūru, t.sk. tehnoloģijas.

(1471) Plānoties intervences lauki ir 123 (pasākumi veselības aprūpes sistēmu pieejamības, efektivitātes un noturības uzlabošanai (izņemot infrastruktūru)) un 092 (veselības aprūpes infrastruktūra). Zaļās dimensijas lauka vērtība – 0%.

7. Komponentes digitālā dimensija

(1472) Latvijas dalība Genome for Europe projektā) (GoLatvia projektā) digitālās infrastruktūras elementi ietverti digitalizācijas komponentē. Plānoties intervences lauki ir 123 (pasākumi veselības aprūpes sistēmu pieejamības, efektivitātes un noturības uzlabošanai (izņemot infrastruktūru)) un 092 (veselības aprūpes infrastruktūra). Digitālās dimensijas lauka vērtība – 0%.

KOMPONENTE 5: EKONOMIKAS TRANSFORMĀCIJA UN PRODUKTIVITĀTES REFORMA

1. Komponentes apraksts

(1473)**Kopsavilkums: Ekonomikas transformācija un produktivitātes reforma**

(1474)Politikas joma: Inovācijas, uzņēmējdarbība, P&A, augstskolu pārvaldība, RIS3.

(1475)Mērķi:

(1476)**1. Produktivitātes paaugstināšana caur investīciju apjoma palielināšanu P&A:** Produktivitātes paaugstināšanas investīciju mērķis ir palielināt privātos P&A izdevumus, veicot mērķētas publiskās investīcijas, kas sekmētu jaunu produktu un pakalpojumu izstrādi, kā arī zināšanu pārnesi tautsaimniecībā. Tas tiks panākts ne tikai nodrošinot kritisko investīciju apjomu šī mērķa sasniegšanai, bet arī pilnveidojot inovāciju pārvaldības sistēmu. Jaunā pārvaldības sistēma nodrošinās RIS3 vērtības ķēžu ekosistēmu attīstīšanu, kuru pamatā būs strukturēts dialogs un koordinēta rīcība visu iesaistīto pušu starpā (privātā, publiskā un akadēmiskā sektora sadarbības partneru tīkls). Tāpat tiks veikts nepārtraukts monitoringa process, kas politikas veidotājiem ļaus kvalitatīvi izvērtēt atbalsta pasākumu efektivitāti un pielāgot tos uzņēmumu vajadzībām.

(1477)**Augstskolu pārvaldības modeļa maiņas nodrošināšana:** Veikt augstskolu strukturālās pārmaiņas, lai veicinātu izcilību un augstākās izglītības un zinātnes kvalitātes un resursu ieguldījumu efektivitāti un starptautisko konkurētspēju, tostarp integrāciju starptautiskajos augstākās izglītības un pētniecības tīklos.

(1478)**Reformas un/vai investīcijas**[112]:

(1479)**Reformu un investīciju virziens 5.1. Produktivitātes paaugstināšana caur investīciju apjoma palielināšanu P&A**

(1480)**Reforma 5.1.1.r. Inovāciju pārvaldība un privāto P&A investīciju motivācija**

(1481)Plānotās investīcijas:

(1482)**5.1.1.1.i.** Pilnvērtīga inovāciju sistēmas pārvaldības modeļa izstrāde un tā nepārtraukta darbināšana. Plānotās investīcijas ir vērstas uz P&I pārvaldības sistēmas pilnveidošanu RIS3 specializācijas jomās, kā arī RIS3 vērtības ķēžu ekosistēmu attīstīšanu, iesaistot visus ar *triple-helix*[113] konceptu saistītos pārstāvjus, lai veicinātu jaunu produktu un pakalpojumu izstrādi, zināšanu pārnesi tautsaimniecībā, tādējādi veicinot ekonomikas transformāciju uz augstāku pievienoto vērtību.

(1483)**5.1.1.2.i.** Atbalsta instruments inovāciju klasteru attīstībai, kas nodrošinātu pilna inovāciju cikla atbalstu komersantiem RIS3 jomās vienas organizācijas ietvaros. Investīciju mērķis ir izveidot valsts atbalsta instrumentu inovāciju klasteru attīstībai, kas attīstītu P&A kapacitāti uzņēmumos, veicinātu visu *triple-helix* pārstāvju sadarbību inovācijas procesā un paaugstinātu inovatīvu uzņēmumu īpatsvaru tautsaimniecībā, tādējādi veicinot privāto P&A investīciju apjomu un publisko investīciju atdevi.

[112] Ieskaitot COFOG klasifikatoru (vispārējie valdības izdevumi pa funkcijām)

[113] Sadarbības modelis starp augstskolām, industriju jeb biznesu un valdības vai pašvaldību institūcijām ar kopīgu mērķi veicināt inovāciju, konkurētspēju un vispārēju reģionālo un ekonomisko attīstību.

(1484)**Reformu un investīciju virziens 5.2. Augstskolu pārvaldības modeļa maiņas nodrošināšana**

(1485)**Reforma 5.2.1.r. Augstākās izglītības un zinātnes izcilības un pārvaldības reforma.** Reforma paredz kompleksas strukturālās pārmaiņas trīs pīlāros – pārvaldība (nodalīt akadēmisko un stratēģisko lēmumu pieņemšanu, iesaistīt ārējos locekļus), finansējums (tiek piešķirts pēc sasniegtajiem rezultātiem atbilstoši valsts prioritātēm un AII tipoloģijas mērķiem) un cilvēkresursi (attīstīt jaunu un vienotu akadēmiskā un zinātniskā personāla karjeras modeli atbilstoši labākajai pasaules praksei, veicinot pasaules līmeņa personāla, īpaši diasporas, piesaisti un noturēšanu Latvijā).

(1486)Plānotās investīcijas:

(1487)**5.2.1.1.i. Pētniecības, attīstības un konsolidācijas granti:**

a. Konsolidācijas un pārvaldības izmaiņu ieviešanas granti izcilībai, ilgtspējai un reģionāla līmeņa ietekmei uz izaugsmi:

- granti strukturālo pārmaiņu īstenošanai (ārējai un iekšējai konsolidācijai);
- „Exit" granti darba tiesisko attiecību izbeigšanai ar akadēmisko personālu virs 65 gadiem;
- digitalizācija, tehnoloģiju attīstība un pētniecības un izglītības infrastruktūras uzlabošana (izņemot būvniecību);
- jaunu un nākotnes izaicinājumiem un tematiskajai specializācijai pielāgotu studiju programmu izveide;
- moduļu izveide apmācībai par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu;

b. Stratēģiskās P&A izcilības iniciatīvas augstskolās un zinātniskajos institūtos pētniecības cilvēkkapitāla attīstīšanai, stratēģiskās specializācijas stiprināšanai:

c. **iekšējie pētniecības un attīstības granti, tai skaitā zinātnisko institūciju - uzņēmējdarbības sektora partnerības, starptautiskās P&A partnerības;**

d. **akadēmiskās karjeras granti - doktorantūras, pēcdoktorantūras un zinātnieku (profesoru) granti.**

(1488)Plānotās izmaksas:

(1489)ANMP ietvaros ekonomikas transformācijas komponentei plānots novirzīt 10% no kopējā finansējuma, jeb 165 milj. EUR. Kopējais apjoms mērķu sasniegšanai, ieskaitot valsts budžeta, Kohēzijas politikas un citu ārvalstu finanšu instrumentu investīcijas, ir 984 milj. EUR.

2. Galvenie izaicinājumi un mērķi

(1490) **Reformu un investīciju virziens 5.1. Produktivitātes paaugstināšana caur investīciju apjoma palielināšanu P&A**

(1491) Galvenie izaicinājumi:

(1492) Lai pārvarētu Covid-19 radītās sekas, kā arī nodrošinātu Latvijas ekonomikas ilgtspējīgu attīstību, ir nepieciešams orientēties uz tautsaimniecības transformāciju uz augstāku pievienoto vērtību, produktivitāti un efektīvāku resursu izmantošanu.

(1493)Viens no galvenajiem Latvijas tautsaimniecības attīstības izaicinājumiem ir zemā produktivitāte (IKP uz vienu nodarbināto). Lai gan produktivitātes

izaugsmes dinamika Latvijā pēdējos gados ir bijusi straujāka nekā vidēji ES, joprojām saglabājas nozīmīga atpalicība salīdzinot ar ES augsti attīstītajām valstīm. Produktivitātes plaisas mazināšana var būt noteicošs konkurētspējas saglabāšanas priekšnosacījums ES vienotājā tirgū.

(1494)Laikā no 2011.gada līdz 2019.gadam produktivitāte Latvijā ir pieaugusi par 20,2% (vidēji ES-28 – par 5,5%) un produktivitātes plaisa mazinājās par gandrīz 18 procentpunktiem. Neskatoties uz to, 2019.gadā produktivitāte Latvijas tautsaimniecībā kopumā sasniedza tikai 49,8% no vidējā ES līmeņa (69,3% pēc pirktspējas paritātes standartiem).[114]

(1495)Produktivitātes zemo līmeni lielā mērā nosaka mazs investīciju apjoms P&A, uzņēmēju vājās inovatīvās aktivitātes, esošo resursu neefektīva sadale, kā arī Latvijas uzņēmēju vājā dalība globālās vērtību ķēdēs. [115]

(1496)Demogrāfisko faktoru ietekmē, kā arī ES atvērto darba tirgu konkurences spiedienā tiek zaudēta Latvijas konkurētspējas priekšrocība, kas saistīta ar zemākām darbaspēka izmaksām. Tajā pašā laikā arvien spēcīgāks kļūst attīstīto valstu konkurences spiediens, ko balsta tehnoloģiska rakstura faktori. Šobrīd notiek pārlieku liela fokusēšanās uz vietējo tirgu, kur produktivitātes kāpumu ierobežo vietējā tirgus ierobežotais izmērs. Tāpēc jaunajos apstākļos vienīgā iespēja saglabāt konkurētspēju pasaules tirgos ir tehnoloģiju un inovāciju balstīta produktivitātes kāpināšana.[116] Ņemot vērā, ka tieši zemais investīciju apjoms P&A un zemā inovāciju kapacitāte uzņēmumos tiek minēti kā nozīmīgi produktivitātes kāpumu kavējošie faktori, investīcijas P&A un inovāciju vides uzlabošana spēs tiešā mērā veicināt produktivitātes kāpumu.

(1497)Mērķi:

(1498)Reformu un investīciju virziens būtiski ietekmēs P&A rādītājus, nodrošinot to kāpumu gan kopumā, gan privāto investīciju griezumā. Pie esošā reformu piedāvājuma tiks nodrošināti vismaz 58 000 000 EUR privāto investīciju pētniecībā un attīstībā četru gadu griezumā, laika posmā no 2023. līdz 2026.gadam (detalāka informācija ar projekciju par privāto investīciju apjomu pētniecībā un attīstībā, var iepazīties 2.tabulā "*Atskaites punkti un mērķi*"). Efektīva un dinamiska inovāciju pārvaldības sistēma apvienojumā ar mērķētām publiskām investīcijām ļaus Latvijai būtiski pietuvoties NAP 2027 definētajam mērķim, ka finansējuma īpatsvaram P&A jāsasniedz 1.5% no Latvijas IKP[117]. Tāpat tas ir saskaņā arī ar NIP mērķi – izdevumu apjoma palielināšana P&A darbībām līdz 600 milj. EUR 2027.gadā[118]. Praksē tas tiks panākts, pilnvērtīgi ieviešot RIS3 – tautsaimniecības transformācijas stratēģiju uz augstāku pievienoto vērtību, produktivitāti un efektīvāku resursu izmantošanu. RIS3 specializācijas jomās valstij ir salīdzinošās priekšrocības vai arī eksistē aktīvi, uz

---

[114] Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam (skatīt: http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40489298).

[115] RIS3 monitoringa 2.ziņojums (skatīt: https://www.izm.gov.lv/lv/media/1021/download)

[116] Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam (skatīt: http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40489298).

[117] Nacionālais attīstības plāns 2021. - 2027. gadam (skatīt: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_apstiprin%C4%81ts%20Saeim%C4%81_1.pdf), 32.lpp.

[118] Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam (skatīt: http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40489298).

kuru bāzes šādas priekšrocības var radīt. Ar investīciju apjoma palielināšanu P&A saistītās reformas tiks mērķētas uz RIS3 specializācijas jomām, tādējādi nodrošinot augstāku investīciju atdevi.

(1499)Reformu un investīciju virziens sniegs ieguldījumu sekojošās Latvijas tautsaimniecībā izmaiņās:

- Paaugstināta Latvijas uzņēmumu konkurētspēja
- Veicināta Latvijas iesaiste globālajās vērtību ķēdēs
- Lielāks augstas pievienotās vērtības produktu eksporta apjoms, eksporta struktūras strukturālas izmaiņas
- Paaugstināta tautsaimniecības produktivitāte, strukturālas izmaiņas ekonomikā, transformācija uz augstāku pievienoto vērtību

(1500) Sagaidāmie rezultāti:

(1501)Reformu un investīciju virziens sevī ietvers arī 2014. - 2020. gada plānošanas perioda Klasteru programmas un Kompetences centru programmas konsolidāciju, kas veicinās Latvijas zināšanu ietilpīgu uzņēmumu internacionalizāciju. Atbalsts visām šīm aktivitātēm tiks sniegts vienas organizācijas ietvaros (inovāciju klasteris), kas mazinās komersantiem slogu, kas attiecās uz atbalsta sadrumstalotību. Tiks nodrošināta ne tikai šo atbalstu pieejamība, bet tiks definēti arī sasniedzamie rādītāji, kuri tiks fokusēti uz ekselences mērogošanu (piemēram, dalība Apvārsnis Eiropa programmā, piesaistītās ārvalstu investīcijas u.c.).

(1502)Inovāciju klasteru ietvaros, izmantojot ANM plāna investīcijas, tiks sasniegti sekojoši rezultāti:

- Izstrādāti inovatīvi, augstas pievienotās vērtības produkti, kā arī veicināts šo poduktu eksports
- Paaugstināts uzņēmējdarbības sektora P&A izdevumu apjoms
- Veicināta sadarbība starp uzņēmējdarbības un pētniecības sektoriem
- Vecināta Latvijas uzņēmumu iesaiste starptautiskās tīklošanās platformās un starptautiskos P&A projektos.

(1503)Mehānisms ļaus uzņēmumiem ne tikai saņemt atbalstu inovāciju projektu līdzfinansējuma formātā, bet tiks veicināta to marketinga kapacitāte, integrēšanās starptautiskos sadarbības tīklos, spēja piedalīties ES līmeņa inovācijas programmās utt. Latvijas sniegums ES līmeņa P&A programmās, piemēram, Apvārsnis 2020 šobrīd ir vājš, tādējādi netiek pilnvērtīgi izmantotas programmu sniegtās iespējas. Latvijas organizācijas no "Apvārsnis 2020" programmas līdz šim ir piesaistījušas 92,68 milj. EUR, kas ir trešais zemākais rādītājs ES. Lai gan Latvijas dalībnieku projektu pieteikumu sekmība ir 14,19%, kas pārsniedz ES vidējo rādītāju, iesniegto pieteikumu skaits ir zems.[119] Latvijas organizācijas līdz šim "Apvārsnis 2020" programmā ir iesniegušas 2,5 tūkst. atbilstīgu pieteikumu, kas ir otrais zemākais rādītājs ES.[120] Īpaši zema dalība ir uzņēmējdarbības sektorā. Aktīvāka dalība ES līmeņa programmās ļautu veiksmīgāk iekļauties ES

[119] H2020 Country Profile (skatīt: https://webgate.ec.europa.eu/dashboard/sense/app/a976d168-2023-41d8-acec-e77640154726/sheet/0c8af38b-b73c-4da2-ba41-73ea34ab7ac4/state/analysis/select/Country/Latvia)

[120] H2020 Proposals- summary (skatīt: https://webgate.ec.europa.eu/dashboard/sense/app/e02e4fad-3333-421f-a12a-874ac2d9f0db/sheet/941d3afe-da24-4c2e-99eb-b7fcbd8529ee/state/analysis)

inovāciju ekosistēmā, sekmētu zināšanu pārnesi, kā arī ļautu piesaistīt papildu finansējumu P&A projektu veikšanai.

(1504)Tāpat atbalsta pasākumu konsolidācija veicinās ZTAI definētā mērķa sasniegšanu - Apvārsnis Eiropa dalību rādītājs – finansēto projektu piesaistītā finansējuma apjomam (kumulatīvi) sasniedzot 0.2% no programmas kopējā apmēra.[121]

(1505)Tāpat, ņemot vērā, ka reforma būtiski palielinās jaunu augstas pievienotās vērtības produktu izstrādi un līdz ar to arī augstas pievienotās vērtības produktu eksporta rādītājus, tas tiešā mērā veicinās arī darbaspēka atalgojuma līmeni valstī (augstākas pievienotās vērtības produktu ražošana visbiežāk korelē ar augstāku atalgojuma līmeni, ņemot vērā, ka uzņēmumam nav jākonkurē ar citu valstu ražotājiem pamatojoties uz zemām atalgojuma izmaksām, bet gan uz produkta pievienotās vērtības rēķina).

(1506)Piedāvātais reformu investīciju virziens sasaucas ar EK 2020.gada 20.maija ziņojuma par Latvijas nacionālo reformu programmu rekomendācijām[122], kurā Latvija tiek aicināta stiprināt ekonomiku un atbalstīt tās turpmāko atlabšanu, kā arī virzīt investīcijas īpaši uz P&I. Reforma ļaus Latvijai izveidot efektīvu inovāciju sistēmu, kuras pamatā būs nepārtraukta uzņēmējdarbības atklājuma principa darbināšana un uz Latvijas konkurētspējas priekšrocībām balstītas mērķētas publiskās investīcijas P&A. ANMP un DP 21-27 mērķi ir balstīti nacionālos politikas plānošanas dokumentos, līdz ar to ir paredzēts, ka pēc ANMP beigām tiks nodrošināts mērķēts investīciju un efektīvas pārvaldības process arī turpmāk.

(1507)**Reformu un investīciju virziens 5.2. Augstskolu pārvaldības modeļa maiņas nodrošināšana.**

(1508)Galvenie izaicinājumi:

(1509)Samazinoties iedzīvotāju un studējošo skaitam, nav iespējams par valsts līdzekļiem uzturēt gandrīz 30 valsts dibinātu AII, vienlaikus nodrošinot konkurētspējīgu izglītības kvalitāti visās 54 Latvijas AII. [123] Ierobežota finansējuma apstākļos augstākās izglītības sektorā nepieciešams turpināt īstenot struktūras pārmaiņas, ar mērķi kāpināt kvalitāti, starptautisko konkurētspēju un resursu efektīvu izmantošanu.

(1510)**Nepieciešamas investīcijas uzsākto augstākās izglītības un pētniecības jomas reformu īstenošanai.** Laicīgai sistēmiskai ieviešanai un agrāk uzsākto reformu konsekventai turpināšanai, kā arī, lai nodrošinātu šo reformu sinerģiju un pēctecību sistēmisku rezultātu nodrošināšanai, ir nepieciešamas atbilstošas investīcijas. Investīcijas konsolidācijas un pārvaldības izmaiņu ieviešanas grantiem prioritāri tiks novirzītas tām AII un zinātniskajiem institūtiem, kas uzrāda augstāku pārvaldības modeļa maiņas gatavības pakāpi, tai skaitā izmaiņas attiecībā uz AII padomes un rektora ievēlēšanu. Lai paaugstinātu augstskolu

[121] Pamatnostādņu projekts "Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam" (skatīt: http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40492546&mode=vss&date=2020-10-01).

[122] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0514&from=EN

[123] Statistika par augstāko izglītību: https://www.izm.gov.lv/lv/statistika-par-augstako-izglitibu

starptautisko konkurētspēju ir nepieciešami kompleksi strukturālie risinājumi, kas fokusējas uz trīs pīlāriem: pārvaldība, finansējums un cilvēkresursi.

(1511)Mērķi:

(1512)Veikt augstskolu strukturālās pārmaiņas, lai veicinātu izcilību un augstākās izglītības un zinātnes kvalitātes un resursu ieguldījumu efektivitāti un starptautisko konkurētspēju, tostarp integrāciju starptautiskajos augstākās izglītības un pētniecības tīklos. ZTAI nacionāli kā viens no stratēģiskajiem mērķiem ir noteikts – sekmēt institucionālās pārvaldības izmaiņas augstskolās un zinātniskajās institūcijās, kā arī IAP akcentē nepieciešamību pilnveidot augstskolu pārvaldību.

(1513) Sagaidāmie rezultāti:

i. Tiek nostiprināta augstskolu stratēģiskā specializācija, nodrošinot atbilstošu ietekmi reģionā vai nozarē; tiek koncentrēts izglītības piedāvājums un efektīvāk izmantoti resursi, t.sk. akadēmiskais personāls un infrastruktūra, tādējādi stiprinot studiju un pētniecības kvalitāti un starptautisko konkurētspēju;

ii. Tiek stiprināta kopējā sistēmas kapacitāte, veidojot konsorcijus konkrētu resursu izmantošanas efektivitātes mērķu sasniegšanai, potenciāli radot pamatu tādu institūciju integrācijai, kuru stratēģiskās specializācijas nodrošina sinerģiju un paver plašākas iespējas starpdisciplinārai pētniecībai un studijām;

iii. Ārējās vai iekšējās konsolidācijas īsteno ne mazāk kā 10 valsts AII un zinātniskie institūti.

iv. Visās valsts augstskolās ieviestas pārvaldības izmaiņas;

v. Atbalstīti 315 doktoranti, pēcdoktoranti un zinātnieki (profesori);

vi. Īstenoti 90 iekšējie pētniecības un attīstības granti.

(1514)Augstskolu pārvaldības reformas mērķis ir saistīts ar ES Padomes sniegtajām rekomendācijām izglītības un pētniecības jomā 2019. un 2020.gadā[124] un šo reformu rezultātā sagaidāma tieša ietekme uz Latvijas ekonomiskās izaugsmes potenciālu, jo tām būs ietekme uz:

i. Cilvēkkapitāla attīstību vairākos līmeņos: tautsaimniecības attīstībai nepieciešamo prasmju, t.sk. digitālo, nodrošināšana studējošajiem un mūžizglītībai, cilvēkresursu ataudze P&I sektoram, un konceptuāli jaunas pieejas augstākās izglītības un zinātniskajās institūcijās nodarbinātā personāla karjeras modelim iedibināšana izcilības veicināšanai studijās un pētniecībā;

ii. Augstākās izglītības un pētniecības sistēmas kapacitātes stiprināšanu, resursu konsolidāciju un efektīvāku izmantošanu, vienlaikus veicinot kvalitāti un virzību uz izcilību studijās un pētniecībā.

3. Reformu un investīciju apraksts

(1515)**Reforma 5.1.1.r. Inovāciju pārvaldība un privāto P&A investīciju motivācija**

(1516)Inovāciju politikas prioritātes un inovāciju pārvaldības modeļa maiņa izvirzītas Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnēs 2021. – 2027.gadam (NIP2027). Inovācijas jeb inovāciju kapacitātes paaugstināšana ir viens no NIP2027 galvenajiem rīcības virzieniem, lai stimulētu ekonomikas izaugsmi un

[124] ES Padomes 2019.gada rekomendāciju 13., 14., 16.punkts; ES Padomes 2020.gada rekomendāciju 19.punkts.

nodrošinātu pielāgošanos Covid-19 radītajiem ierobežojumiem un nodrošinātu, ka krīzes skartās nozares spēj pielāgoties jaunajiem apstākļiem un turpina darbību, palielinot eksporta īpatsvaru.

(1517)Inovāciju kapacitātes paaugstināšanas centrālais elements ir atbalsts inovācijām un inovatīvo aktivitāšu palielināšana, kā arī saistīto pasākumu kopums, lai nodrošinātu nepieciešamo P&A cilvēkkapitāla un infrastruktūras, uzņēmējdarbības un institucionālās vides kapacitāti pārejai uz augstākas pievienotās vērtības aktivitātēm, tostarp – globālajās vērtību ķēdēs.

(1518)**Reformās paredzēto investīciju mērķis** ir inovācijas pārvaldības modeļa pāreja uz ekosistēmu pieeju, kā arī uzlabota informācijas aprite un sadarbība starp iesaistītajiem dalībniekiem (ieskaitot valsts sektora iestādes, kas atbildīgas par inovācijas politiku un atbalsta instrumentu ieviešanu). Tādējādi tiks nodrošināti vislabvēlīgākie nosacījumi uzņēmumu veiksmīgai dalībai globālajās vērtību ķēdēs, veicinot to zināšanu paplašināšanu, stimulējot investīcijas inovācijās un uzņēmējdarbības atklājuma procesus. Tāpat tiks veicināta specializācija Latvijas tautsaimniecībā, kas ļaus stiprināt uzņēmumu konkurētspēju starptautiskos tirgos. Reformas ietvaros plānots izveidot arī atbalsta instrumentu, kas attīstītu P&A kapacitāti uzņēmumos, veicinātu starpsektoru sadarbību inovācijas procesā un paaugstinātu inovatīvu uzņēmumu īpatsvaru tautsaimniecībā, tādējādi veicinot privāto P&A investīciju apjomu un publisko investīciju atdevi.

(1519)**Produktivitātes reformas ilgtspēja**

(1520)Produktivitātes reformas īstenošanas rezultātā izveidotais inovāciju pārvaldības modelis pēc ANM un MFF finansējuma beigām tiks īstenots kā valsts pamatfunkcija, šim nolūkam nodrošinot valsts budžeta līdzekļus. Savukārt ANM un MFF inovāciju atbalsta instrumentu ietvaros sniegtā atbalsta ilgtspēja tiek nodrošināta caur konkrētu programmu ietvaros atbalstīto projektu tālāku attīstību, piemēram, pretendējot uz finansējuma piesaisti citās nacionāla un ES līmeņa (līdzvērtīgas Apvārsnis Eiropa) vai starptautisko organizāciju (piemēram, EKA vai CERN) atbalsta programmās un iniciatīvās, kā arī nodrošinot iesaisti globālās produktu un tehnoloģiju attīstības vērtības ķēdēs. Vienlaikus ilgtspēju nodrošina projektu ietvaros atbalstīto inovāciju – jaunu vai būtiski uzlabotu produktu, tehnoloģiju un pakalpojumu ieviešana tirgū un šo ieviesto risinājumu pilnveidošana un uzlabošana, atbilstoši tirgus pieprasījumam.

(1521)Reformas 5.1.1.r. investīciju ietvaros plānots valsts atbalsts. Detalizētāku informāciju par valsts atbalstu skatīt pie reformas investīcijām.

(1522)**Investīcija 5.1.1.1.i.: Inovāciju pārvaldība**

(1523)**Laika ietvars:** Investīciju īstenošanu praksē ir paredzēts uzsākt jau 2022.gada sākumā. 2022. gadā plānos izveidot RIS3 jomu stratēģiskās vadības padomes, izstrādāt RIS3 specializācijas jomu stratēģijas un rīcības plānus, kā arī izveidot RIS3 monitoringa sistēmu, t.sk. definēt metodoloģiju un izveidot datu ieguves mehānismu. 2023. gadā notiks aktīvs darbs pie vērtību ķēžu attīstības, atbalsta sniegšanas uzņēmumiem, monitoringa procesa nodrošināšanas. 2024. gadā tiks veikta ieviestās pārvaldības sistēmas analīze un pilnveide.

(1524) Lai vecinātu produktivitāti un nodrošinātu Latvijas tautsaimniecības transformāciju uz augstāku pievienoto vērtību, ir nepieciešama mērķtiecīga visu iesaistīto pušu sadarbība, ko iespējams panākt tikai ieviešot visaptverošu un kvalitatīvu pārvaldības modeli, kas panāktu vislabvēlīgākos nosacījumus

inovāciju sistēmas funkcionēšanai, koordinētu rīcības politiku visām iesaistītām iestādēm un veicinātu izcilību uzņēmējdarbībā. Investīcijas ir vērstas uz P&I pārvaldības pilnveidošanu RIS3 specializācijas jomās, kā arī RIS3 vērtības ķēžu ekosistēmu attīstīšanu, iesaistot visus ar *triple-helix* konceptu saistītos pārstāvjus, lai veicinātu jaunu produktu un pakalpojumu izstrādi, zināšanu pārnesi tautsaimniecībā, tādējādi veicinot ekonomikas transformāciju uz augstāku pievienoto vērtību.

(1525) Izaicinājumi un mērķi

(1526) EK ziņojumā norādīts, ka vājās saiknes starp pētniecību un uzņēmējdarbību, kā arī vājā sadarbība uzņēmējdarbības sektora iekšienē, ir nozīmīgi faktori, kas kavē Latvijas P&I sistēmas attīstību, [125] tādējādi arī produktivitātes kāpumu. Balstoties uz *European innovation scoreboard* datiem, tikai 5,6% no Latvijas inovatīvajiem MVK inovācijas procesā ir sadarbojušies ar citām organizācijām [126].

(1527) Vietējā un starptautiskā līmeņa pētījumos tiek identificēti tādi privātā un publiskā sektora sadarbību un zināšanu pārnesi kavējoši faktori kā [127;128]:

i. cilvēkresursu trūkums uzņēmumos, kuriem būtu nepieciešamās prasmes un zināšanas pētniecības veikšanai;
ii. ieinteresētības un motivācijas trūkums sadarbības veidošanai;
iii. informācijas un izpratnes trūkums uzņēmumiem par zinātnisko institūciju piedāvātajiem pakalpojumiem un aktivitātēm.

(1528) Lai veicinātu mērķtiecīgu visu iesaistīto pušu sadarbību inovācijas procesā un vienotu stratēģisko virzību, ir nepieciešama kvalitatīva pārvaldības sistēma un atbilstošas valsts atbalsta programmas. IZM un EM administrētajās P&I atbalsta programmās, kā arī inovāciju pārvaldības procesā jāveicina vienota stratēģiskā virzība, kā arī kopēju mērķu definēšana privātajam, publiskajam un pētniecības sektoram. EM administrētās atbalsta programmas (kompetences centru, klasteru un apmācību programmas) ir sadrumstalotas, katrai no tām ir atsevišķi mērķi un paredzētās aktivitātes.

(1529) Pārvaldības procesā būtiski jāveicina analīzes kapacitāte un datu ieguve, kas saistīta ar uzņēmēju aktivitātēm viedās specializācijas jomās. Oficiālā statistika ļauj analizēt strukturālas pārmaiņas ekonomikā, tomēr strukturālās pārmaiņas ražošanas procesā atbilstoši RIS3 principiem pieejamie statistikas dati neatspoguļo, būtiski ierobežojot šo procesu monitoringa iespējas un kavējot valsts atbalsta pielāgošanas iespējas.

(1530) Investīciju mērķis ir izveidot pilnvērtīgu RIS3 pārvaldības modeli, kurš ir balstīts uz inovāciju sistēmas aktuālo izaicinājumu risināšanu un nepārtrauktu sadarbības veicināšanu starp valsts pārvaldi, privāto sektoru un pētniecības organizācijām. Tādējādi tiks nodrošināti vislabvēlīgākie nosacījumi uzņēmumu veiksmīgai dalībai globālajās vērtību ķēdēs, veicinot to zināšanu paplašināšanu, stimulējot investīcijas inovācijās un uzņēmējdarbības atklājuma procesus. Tāpat

[125] EK 2020. gada ziņojums par Latviju. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0513&from=EN

[126] https://ec.europa.eu/docsroom/documents/41864 (skatīt izklājlapu (sheet) "ANNEX C").

[127] Studiju procesa un industrijas sadarbības veicināšanas pasākumu alternatīvu modeļu izpēte (2017) https://www.izm.gov.lv/images/ES_fondi/seminaru_DK/P%c4%93t%c4%abjuma_rezult%c4%81ti_15.05.pdf

[128] The State of Latvian University-Business Cooperation: the university perspective (2017) https://www.ub-cooperation.eu/index/latviahei

tiks veicināta specializācija Latvijas tautsaimniecībā, kas ļaus stiprināt uzņēmumu konkurētspēju starptautiskos tirgos.

(1531)Inovāciju politikas prioritātes un inovāciju pārvaldības modelis:

(1532)Inovāciju politikas prioritātes un inovāciju pārvaldības modeļa maiņa izvirzītas NIP2027. Inovācijas jeb inovāciju kapacitātes paaugstināšana ir viens no NIP2027 galvenajiem rīcības virzieniem, lai stimulētu ekonomikas izaugsmi un nodrošinātu pielāgošanos Covid-19 radītajiem ierobežojumiem un nodrošinātu, ka krīzes skartās nozares spēj pielāgoties jaunajiem apstākļiem un turpina darbību, palielinot eksporta īpatsvaru.

(1533)Inovāciju kapacitātes paaugstināšanas centrālais elements ir atbalsts inovācijām un inovatīvo aktivitāšu palielināšana, kā arī saistīto pasākumu kopums, lai nodrošinātu nepieciešamo P&A cilvēkkapitāla un infrastruktūras, uzņēmējdarbības un institucionālās vides kapacitāti pārejai uz augstākas pievienotās vērtības aktivitātēm, tostarp – globālajās vērtību ķēdēs.

(1534) Galvenie inovāciju veiktspējas rādītāji (politikas rezultāti) saskaņā ar NIP2027:

Attēls Nr. 8. Galvenie inovāciju veiktspējas rādītāji

(1535)Savukārt inovāciju pārvaldības reformai izvirzītais veiktspējas rādītājs ir piesaistīt uzņēmējdarbības sektora investīcijas P&A 78 miljonu eiro apmērā.

(1536)Inovāciju rīcības virzienā noteikto veiktspējas rādītāju īstenošanai NIP2027 izvirza galvenos uzdevumus trīs blokos: (1) Atbalsts; (2) Vide; (3) Normatīvais ietvars, kas iekļaujas kopējā inovāciju pārvaldības modelī. NIP2027 uzdevumu sekmīgai īstenošanai tiek īstenotas saistītās un papildinošās aktivitātes, kas sniedz ieguldījumu kopējās inovāciju sistēmas efektīvākai darbībai.

Attēls Nr.9. Inovāciju pārvaldība

(1537)Vienlaikus NIP2027 inovāciju rīcības virziena un definēto uzdevumu īstenošanai un politikas rezultātu uzraudzībai tiek ieviests jauns inovāciju pārvaldības modelis, kas sastāv no diviem sasvstarpēji saistītiem un papildinošiem elementiem:

- Stratēģiskais līmenis: Inovāciju institucionālā modeļa pilnveidošana
- Operacionālais līmenis: Viedās specializācijas stratēģijas (RIS3) modeļa īstenošana (definēts NIP2027; nodrošina uzņēmējdarbības atklājuma principa darbināšanu)

(1538)Inovāciju pārvaldības stratēģiskā līmeņa izveide un operacionālā līmeņa iedarbināšana (RIS3 pārvaldība un koordinācija) ir centrāls produktivitātes reformas elements ANM ietvarā (2022.-2026.), lai īstenotu modeli, kurā pieejamais ANM finansējums P&A&I tiek investēts mērķtiecīgi, tas nodrošina papildinātību, pēctecību un demarkāciju visā inovāciju ciklā, kas, piemēram, raksturojams ar tehnoloģiju gatavības līmeņiem (TRL). Tāpat ANM finansējums paredzēts P&A&I aktivitātēm, lai nodrošinātu inovāciju finansējuma nepārtrauktību, mainoties plānošanas periodiem.

(1539)ANM ietvaros izveidotais Inovāciju pārvaldības modelis (2022.-2026.) nodrošina jaunu, koordinētu pieeju politikas rezultātu, programmu rezultātu un saistīto pasākumu (tādi, kas ir ārpus ANM) snieguma uzraudzībai, kā arī nepieciešamo izmaiņu veikšanai. Ieviestais modelis tiek turpināts un atbalstīts MFF ietvaros (periodā līdz 2029. gadam). Šim finansējumam ir tieša ietekme uz NIP2027 politikas rādītāju sasniegšanu, kā arī Nacionālā attīstības plāna 2021.-2027. gadam mērķu sasniegšanu inovāciju jomā.

(1540)Tādējādi ANM finansējums produktivitātes reformas īstenošanai tiek koncentrēts:

- Inovāciju pārvaldības reformas veikšanai (Investīcija 5.1.1.1.i.) - Operacionālais līmenis jeb RIS3 modeļa īstenošana.

- Finansējuma nodrošināšanai P&A&I aktivitātēm, lai nodrošinātu finansējuma nepārtrauktību, mainoties plānošanas periodiem (Investīcija 5.1.1.2.i.)
  Aktivitātes saskan ar NIP iekļautajiem uzdevumiem "Privātā un publiskā sektora investīciju vecināšana P&A&I" un "Uzņēmumu vadītu lietišķo pētījumu atbalsts". Aktivitātes ietver jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādes projektu finansēšanu. Aktivitātes tiks īstenotas, balstoties uz esošo Kompetences centru programmu, kas 2014.-2020. gada plānošanas periodā veiksmīgi sasniedza tai izvirzītos mērķus un tika atzinīgi novērtēta gan vietējā, gan starptautiskā līmenī. 2019. gada Eiropas pusgada novērtējumā par Latviju Eiropas Komisija norāda, ka lielākā daļa sekmīgās pētniecības un rūpniecības sadarbības ir koncentrēta ap Kompetences centru programmu.
- Pilna cikla inovāciju atbalsts (Investīcija 5.1.1.2.i.)
  Aktivitātes saskan ar NIP iekļautajiem uzdevumiem "Privātā un publiskā sektora investīciju vecināšana P&A&I" un "Uzņēmumu vadītu lietišķo pētījumu atbalsts" un ietver esošās Klasteru programmas un Kompetences centru programmas konsolidāciju, izveidojot Inovāciju klasterus (viens katrā no RIS3 jomām). Inovāciju klasteru darbība būs cieši saistīta ar jauno inovāciju pārvaldības modeli un noteiktajiem RIS3 specializācijas jomu ilgtermiņa un īstermiņa mērķiem, tāpēc to izveide ir plānota pēc tam, kad ir pabeigta RIS3 specializācijas jomu stratēģiju un rīcības plānu izstrāde. Inovāciju klasteru veiktajām aktivitātēm ir jāveicina vērtību RIS3 specializācijas jomas mērķu sasniegšana, kā arī to atbalstītajiem inovāciju un internacionalizācijas projektiem ir jāatbilst RIS3 specializācijas jomas stratēģijā noteiktajām prioritātēm.

(1541)<u>Inovāciju institucionālā modeļa pārvaldība (stratēģiskais līmenis)</u>

(1542)Inovāciju institucionālais modelis Latvijā kopumā aptver plašu iesaistīto pušu loku – gan stratēģiskā līmenī, piemēram, ministru prezidenta vadībā esošā Latvijas Pētniecības un inovāciju stratēģiskā padome (šobrīd – neaktīva), gan politikas veidotāju (dažādas nozaru ministrijas) un politikas ieviešanas (aģentūras, piemēram, LIAA, LZP, VIAA, VRAA), gan finansēšanas institūcijas, piemēram, ALTUM un CFLA.

(1543)Inovāciju institucionālā modeļa uzlabošanai paredzēts uzlabot informācijas apriti un veidot ciešāku sadarbību starp publiskā sektora institūcijām, kas Latvijā ir atbildīgas par P&A&I politikas izstrādi (EM, IZM) un ieviešanu (LIAA, LZP). Šīs institūcijas ir vērtējamas kā galvenās institūcijas, kas atbild par politikas, rīcības virzienu un uzdevumu noteikšanu zinātnes, pētniecības jomā (IZM) un inovāciju jomā (EM) un valsts zinātnes un tehnoloģiju attīstības politikas ieviešanu (LZP), kā arī sekmēt valsts politiku inovāciju jomā (LIAA).

Attēls Nr.10. Inovāciju pārvaldības institucionālais modelis

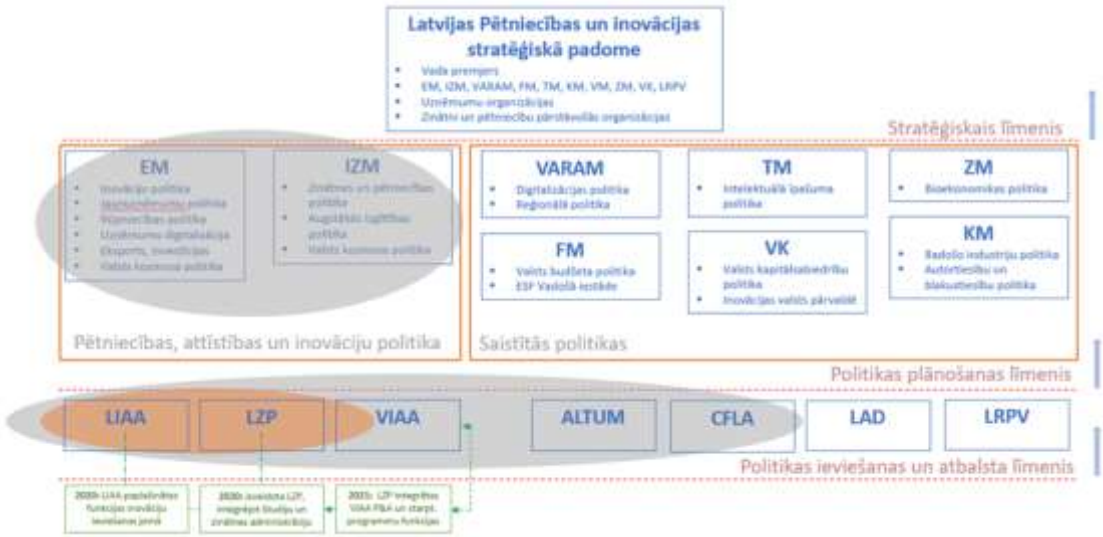

(1544)Minēto institūciju (EM/IZM, LIAA/LZP) darba vadīšana un koordinēšana nepieciešama, lai veidotu savstarpēji papildinošu P&A&I politikas plānošanu un ieviešanu visā inovāciju ciklā – no zinātnes, pētniecības un tehnoloģiju attīstīšanai līdz tehnoloģiju pārnesei, komercializācijai un dažāda veida inovāciju ieviešanai tirgū.

(1545)Inovāciju pārvaldības padome – galvenais mehānisms inovāciju institucionālā modeļa pilnveidošanai. Padomes funkcijas ir nodrošināt stratēģisku zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovāciju politikas plānošanu, īstenošanu, mērķu un rezultātu definēšanu un sasniegto rezultātu uzraudzību.

Attēls Nr. 11. Inovāciju pārvaldības padome

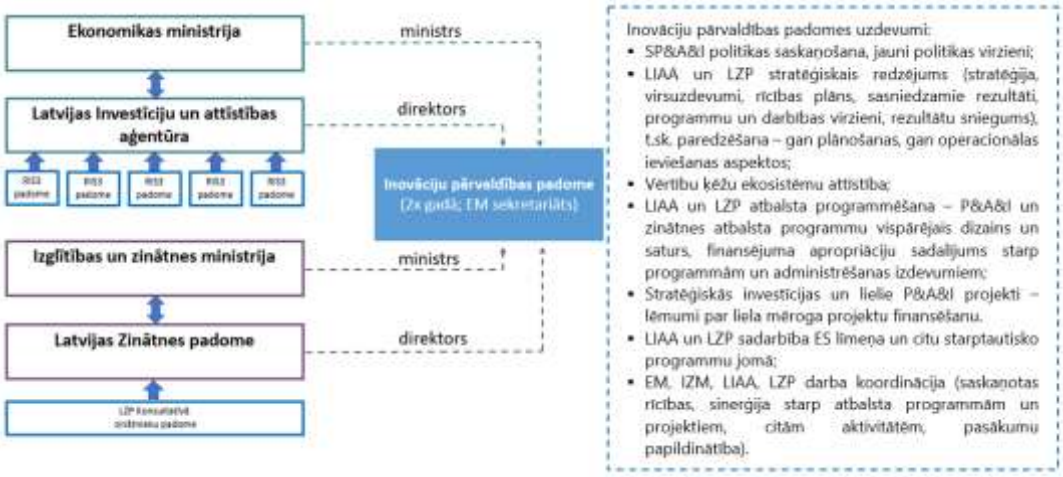

(1546)Padomes sastāvā ietilpst EM/IZM ministri, kas ir padomes līdzpriekšsēdētāji un tajā tiek pārstāvēti arī LIAA un LZP direktori. Padomes sekretariātu nodrošina EM. Padomes darba saturu zinātnes, pētniecības un tehnoloģiju attīstības jomā veido IZM un LZP. LZP informācijas sniegšanā izmanto LZP Konsultatīvo zinātnieku padomi. Darba saturu inovāciju jomā (fokuss uz inovācijām uzņēmumos) veido informācija, kuru nodrošina EM un LIAA. Mikro līmeņa un mezo līmeņa informāciju LIAA iegūst, organizējot RIS3 padomju darbu (padome tiek izveidota katrā RIS3 jomā). RIS3 padomju darbs nodrošina arī

uzņēmējdarbības atklājuma principa īstenošanu Latvijā. Perspektīvā padomes darbā paredzēts iesaistīt arī ALTUM un CFLA.

(1547)Nozaru ministrijas, kuru kompetencē ietilpst dažādu ar P&A&I saistītu horizontālu politiku īstenošana (piemēram, ZM – bioekonomika, VARAM – reģionālā politika, VM – medicīnas tehnoloģijas, KM – radošās industrijas, TM – rūpnieciskā īpašuma tiesību politika) savas intereses pārstāv, nodrošinot pārstāvību un iesaisti RIS3 padomēs.

(1548)RIS3 pārvaldība (operacionālais līmenis)

(1549)Investīciju rezultātā tiks panāktas izmaiņas tajā, kā tiek veidota un īstenota inovāciju politika RIS3 jomās - valsts pārvaldes iesaistes veidā un funkcijās. ANMP ietvaros tiks nodrošināta RIS3 pārvaldības modeļa pāreja uz ekosistēmu pieeju, kā arī uzlabota informācijas aprite un sadarbība starp iesaistītajiem dalībniekiem (ieskaitot valsts sektora iestādes, kas atbildīgas par inovācijas politiku un atbalsta instrumentu ieviešanu). Izmantojot ANM ieguldījumus, tiks izstrādātas, pārbaudītas un novērtētas jaunas pārvaldības metodes, izveidotas jaunas procedūras.

(1550)Jaunais pārvaldības modelis aptvers visus esošos RIS3 atbalsta instrumentus, programmas un stratēģijas, tādējādi koordinējot rīcības politiku visām iesaistītajām iestādēm, kā arī veicinot izcilību uzņēmējdarbībā un ekonomikas transformāciju uz augstāku pievienoto vērtību.

(1551)Pēc tam, kad ANMP ietvaros jaunais pārvaldības modelis būs izveidots un pilnvērtīgi darbosies, RIS3 pārvaldības sistēmas aktivitātes tiks finansētas no citiem avotiem (ERAF līdzekļiem un valsts budžeta).

(1552)Atbildīgā iestāde par investīciju ieviešanu ir EM. Jaunajā pārvaldības modelī aktīvi tiks iesaistīta arī LIAA, kas būs atbildīga par jaunā RIS3 pārvaldības modeļa koordināciju. Ieviešanā un pārvaldības modeļa darbināšanā cieša sadarbība tiks veidota arī ar IZM, kas nodrošinās ciešāku saikni starp zinātnes un uzņēmējdarbības sektoriem, kā arī VARAM, kas veicinās inovācijām labvēlīgo vidi reģionos un pašvaldībās.

(1553)RIS3 pārvaldības aktivitātes ietvers sevī divus galvenos virzienus:

- Koordinācija
- Izcilības veicināšana uzņēmējdarbībā

(1554)**Darbības virziens Koordinācija**

(1555)Aktivitāšu mērķis ir koordinēt inovācijas politikas veidošanā un ieviešanā iesaistīto iestāžu (EM, IZM, LIAA, LZP) darbu, kā arī uzlabot RIS3 pārvaldības modeli. Minēto institūciju darba vadīšana un koordinēšana nepieciešama, lai veidotu savstarpēji papildinošu politiku plānošanu un ieviešanu visā inovāciju ciklā – no zinātnes, pētniecības un tehnoloģiju attīstīšanai līdz tehnoloģiju pārnesei, komercializācijai un dažāda veida inovāciju ieviešanai tirgū.

(1556)Jaunajā inovāciju pārvaldības modelī uzsvars tiks likts uz RIS3 vērtību ķēžu ekosistēmu ar augstu pievienoto vērtību identificēšanu un stratēģisku attīstības vadību, iesaistot publiskā, privātā un akadēmiskā sektora pārstāvjus. Lai to īstenotu praksē, tiks pielietots uzņēmējdarbības atklājuma princips – politikas plānošanas pieeja, kas balstās uz tirgus dalībnieku (uzņēmumu, augstākās izglītības iestāžu, pētniecības institūtu, pētnieku, neatkarīgu novatoru u.c.) iesaisti ekonomikas attīstības iespēju identificēšanā. Atbalsts tiks piedāvāts katrā no RIS3 specializācijas jomām, tomēr ekosistēmas pamatā ir jābūt aktīvam

sadarbības tīklam, ko veido uzņēmumi sadarbībā ar zinātniskajām institūcijām sev interesējošā un perspektīvā jomā.Vērtības ķēžu identificēšana būs nepārtraukts process, tādējādi nodrošinot radušos ekonomikas attīstības iespēju ātru atklāšanu un izmantošanu.

(1557)Par aktīvu darbu ar vērtību ķēdēm un ekosistēmām, kā arī individuāla atbalsta sniegšanu to dalībniekiem, būs atbildīga LIAA, kas kopā ar ekspertiem, t.sk. OECD, izveido ceļakarti jaunu vērtību ķēžu izveidei katrā no definētām RIS3 jomām un to patstāvīgu darbību. Tiks izstrādāta metodoloģija aktīvu vērtības ķēžu atlasei. Metodoloģijas ietvaros LIAA definēs kvantitatīvus kritērijus, kas nosaka vērtību ķēžu attīstības efektivitāti un to likvidēšanas parametrus (noteiktā laikā nesasniedzot izvirzītos izpildes rādītājus), tādējādi resursus veltot tikai vērtību ķēdēm ar augstu attīstības potenciālu. Šāds izvērtējums tiks veikts divreiz gadā.

(1558)Lai stiprinātu sasaisti starp pētniecību un uzņēmējdarbību, kā arī nodrošinātu vienotu stratēģisko virzību uz tautsaimniecības transformāciju, RIS3 ieviešanas procesā ir nepieciešama vienotas specializācijas jomas ekosistēmas stratēģijas, kuras praksē nodrošinātu zinātnes ekselences un uzņēmumu identificēto vajadzību savstarpēju sinerģiju. RIS3 specializācijas jomas ilgtermiņa stratēģijas izstrādes procesu (t.sk. iesaistīto pušu koordinēšanu, informācijas apkopošanu utt.) nodrošinās LIAA, izstrādē iesaistot ar RIS3 jomu saistītos publiskā, privātā un zinātnes sektora pārstāvjus, kā arī ārējos ekspertus.

(1559)RIS3 jomu stratēģiju izstrādes pamatā būs esošās situācijas analīze, balstoties uz kuru tiks noteiktas stratēģiskās prioritātes - jomā pastāvošās iespējas un izaicinājumi (sociālekonomiskās problēmas), uz kuriem koncentrēties. Izvēloties prioritātes tiks ņemtas vērā vietējās kompetences un ekselence, kā arī sasaiste ar ES un nacionālā līmeņa plānošanas dokumentiem, tajā skaitā ES ilgtermiņa attīstības prioritātēm. Sākotnēji izstrādātās RIS3 specializācijas jomu stratēģijas katru gadu tiks pārskatītas, izvērtējot to atbilstību saistīto nozaru tendencēm nacionālā un globālā mērogā. Tādā veidā tiks nodrošināta nacionālā līmeņa inovācijas rīcībpolitikas dzīvotspēja, kura būtu saderīga ar globālo vērtības ķēžu attīstības tendencēm un nodrošinātu Latvijas uzņēmumu efektīvu dalību tajās.

(1560)Viens no svarīgākajiem jaunā pārvaldības modeļa uzdevumiem būs nodrošināt nepārtrauktu uzņēmējdarbības atklājuma procesa īstenošanu. Praksē tas tiks nodrošināts uz ilgtermiņa stratēģijas pamata veidojot ikgadējus rīcības plānus.

(1561)Ikgadējā rīcības plāna izveidē, tāpat kā ilgtermiņa stratēģijas izstrādē, proaktīvu dalību ņem visi ar RIS3 jomu saistītie *triple helix* pārstāvji. Būtiska loma stratēģijas un rīcības plāna izstrādē būs RIS3 jomas stratēģiskās vadības padomēm (kopā piecas), kas sastāvēs no vadošajiem RIS3 jomu pārstāvjiem. Padomi ievēl LIAA, vienojoties ar iesaistītām ministrijām. Padome tiek pārvēlēta reizi gadā.

(1562)Stratēģiskās vadības padomēs ietilps:

- RIS3 jomas industriālais vadītājs (inovāciju klastera pārstāvis)
- RIS3 jomas akadēmiskais vadītājs (IZM pārvaldībā esošā RIS3 ekselences centra pārstāvis)
- Atbildīgo ministriju pārstāvji (EM, IZM, VARAM u.c.)

- 5 nozares komersanti (interešu grupu vadītāji, uzņēmumu pārstāvji: eksportspējīgākais uzņēmums, top jomas darba devējs, top jomas uzņēmums ar augstāko koeficientu inovāciju investīcijās pret kopējiem izdevumiem u.c.)
- 2-3 pētniecības organizāciju pārstāvji

(1563)Stratēģijas un rīcības plāna izstrādē, ieviešanā un ikgadējā pārskatīšanā tiks iesaistīti arī ārējie eksperti, kas spēs sniegt atbalstu un ekspertīzi jaunās inovāciju pārvaldības sistēmas darbināšanai un investīciju veiksmīgai ieviešanai. Jaunā pārvaldības modeļa koordināciju veiks LIAA, nodrošinot nepārtrauktu uzņēmējdarbības atklājuma principa darbināšanu un efektīvu iesaistīto pušu sadarbību RIS3 ekosistēmu mērķu sasniegšanai.

(1564)EM jaunajā inovāciju pārvaldības modelī stiprinās analītikas un monitoringa kapacitāti, kā arī nodrošinās nozaru politikas veidošanu RIS3 specializācijas jomās, tādējādi nodrošinot, ka RIS3 ilgtermiņa stratēģijās un rīcības plānos iekļautie mērķi un uzdevumi tiek īstenoti no valsts pārvaldes puses. EM pienākumos ietilpst:

1. Analītikas un monitoringa sistēmas izveide uzņēmējdarbības sektoram RIS3 specializācijas jomās, t.sk. :

a. RIS3 īstenošanas procesā iesaistīto dalībnieku datu ieguves mehānisma izveide (uzņēmumu līmeņa dati).
b. Pastāvīga RIS3 specializācijas jomu analītikas procesa nodrošināšana un monitoringa ziņojumu sagatavošana.
c. Uzņēmumiem pieejamo ar RIS3 veicināšanu saistīto atbalsta instrumentu pielāgošana uzņēmumu vajadzībām, kas identificētas monitoringa procesā.

2. Nozaru politikas veidošana RIS3 specializācijas jomās, balstoties uz monitoringa procesa rezultātiem un RIS3 specializācijas jomu stratēģijām, t.sk.:

a. Nodrošināt proaktīvu rīcību valsts pārvaldes pusē, ja tas ir nepieciešams RIS3 ekosistēmas ietvaros (virzīt RIS3 ilgtermiņu stratēģijās identificēto problējautājumu risināšanu, īstermiņa rīcības plānā iekļauto aktivitāšu īstenošanu no valsts pārvaldes puses).
b. Ar RIS3 jomu saistītās ES līmeņa pārstāvniecības nodrošināšana. Latvijas interešu pārstāvēšana un informācijas aprites nodrošināšana.

(1565)Investīciju ietvaros tiks stiprināta analītikas un monitoringa kapacitāte. RIS3 monitoringa sistēma sniedz iespēju lēmumu pieņēmējiem novērtēt ieguldījumu ietekmi un nepieciešamības gadījumā veikt izmaiņas stratēģijā vai tās īstenošanas instrumentos, tomēr, lai to veiksmīgi izdarītu, ir nepieciešami dati par uzņēmēju aktivitātēm viedās specializācijas jomās. Oficiālā statistika ļauj analizēt strukturālas pārmaiņas ekonomikā, tomēr strukturālās pārmaiņas ražošanas procesā atbilstoši RIS3 principiem pieejamie statistikas dati neatspoguļo, būtiski ierobežojot šo procesu monitoringa iespējas. Ir nepieciešams izveidot RIS3 īstenošanas procesā iesaistīto dalībnieku datu ieguves mehānismu, kas sniegtu gan kvantitatīvu, gan kvalitatīvu informāciju par uzņēmumu ekonomiskajiem rādītājiem un RIS3 aktivitāšu novērtējumu. Monitoringa procesā tiks veidota cieša sadarbība ar IZM, kas veic zinātnes un pētniecības sektora datu analīzi un monitoringu.

(1566)Monitoringa process ietvers arī darbaspēka prasmju analīzi, identificējot virzienus, kuros ir novērojams kvalificētu darbinieku trūkums, kas kavē inovāciju attīstību un produktivitātes izaugsmi. Balstoties uz monitoringa procesa rezultātiem tiks plānoti ieguldījumi cilvēkresursos, noteiktas nodarbināto apmācību programmas un citu ar prasmju attīstību saistīto atbalsta instrumentu prioritātes.

(1567)**Darbības virziens Izcilības veicināšana uzņēmējdarbībā**

(1568)Atbalsta pasākuma mērķa grupa ir augstas pievienotas vērtības uzņēmumi un pētniecības organizācijas. Atbalsta mērķis ir veicināt inovāciju un eksportu augstas pievienotās vērtības uzņēmumos, kā arī Latvijas organizāciju iesaisti starptautiskās P&A programmās un projektos:

- Atbalsts projektu pieteikumu sagatavošanā;
- Konsultācijas par Horizon, Digital Europe, CERN, ESA un citiem projektiem, kā arī programmām piemērotu projektu atlase;
- uzņēmumu un pētniecības organizāciju interešu pārstāvniecības nodrošināšana Briselē;
- palīdzība iekļūšanai konsorciju tīklos;
- kontaktu atlase ar mērķi iekļūt tālajos un grūti sasniedzamajos tirgos;
- iepirkumu organizēšana tirgus pētījumiem un uzņēmumu inovāciju un eksporta stratēģiju izstrādei;
- atbalsts inovāciju iepirkumu sagatavošanā.

(1569)<u>RIS3 pārvaldības modeļa darbības uzraudzība</u>

(1570)Plānojot un īstenojot inovāciju pārvaldības reformu un ieviešot jauno RIS3 pārvaldības modeli, atbildīgajām iestādēm (LIAA un EM) tiks noteikti sasniedzamie rezultāti un šo rezultātu izpildes termiņi. Tiks analizēta arī inovāciju pārvaldības aktivitāšu ietekme uz Latvijas tautsaimniecību. Rādītāju bāzes vērtības tiks aprēķinātas RIS3 specializācijas jomu ilgtermiņa stratēģiju izstrādes laikā (2022. gads). Rādītāju sasniegšanas progress tiks iekļauts EM un IZM kopīgi izstrādātajos RIS3 monitoringa ziņojumos.

(1571)Lai novērtētu RIS3 pārvaldības modeļa darbības virzienu "Koordinācija" tiks izmantoti rādītāji, kas saistīti ar uzņēmējdarbības un pētniecības sektora sadarbības veicināšanu. Sasniedzamais rādītājs: 2026. gadā par 10% (salīdzinājumā ar 2022. gadu) pieaudzis vietējo publisko pētniecības organizāciju līgumpētījumu skaits ar privāto sektoru RIS3 vērtību ķēžu ietvarā. Tāpat tiks analizēta arī politikas veidošanā un ieviešanā iesaistīto iestāžu sadarbības kvalitāte, ekosistēmu dalībnieku īpatsvars, kas izmanto RIS3 padomes koordinētos atbalsta instrumentus inovācijās, publisko pētniecības organizāciju ieņēmumu palielinājums no privātā sektora.

(1572)Vērtējot darbības virzienu "Izcilības veicināšana uzņēmējdarbībā" tiks analizēti dati par uzņēmumiem, kas aktivitāšu ietvaros saņēmuši atbalstu. Datus uzkrās un apkopos LIAA. Tiks izmantoti atbalsta saņēmēju parakstīti apliecinājumi, kur tie apstiprina, ka projekts nebūtu iespējams bez LIAA iesaistes (sasniedzamais rādītājs līdz 2026. gadam- 200 apliecinājumi). Apliecinājumi tiks izmantoti vērtējot RIS3 vērtību ķēžu pārstāvjiem sniegto augstas pievienotās vērtības atbalstu tādās jomās kā eksporta veicināšana, investīciju piesaiste, jaunuzņēmumu atbalsts, tehnoloģiju pārnese, inovāciju veicināšana, darbinieku

apmācības u.c. Tiks vērtēta arī Latvijas pārstāvju dalība starptautiskās P&A programmās (Horizon Europe), Digital Europe u.c.).

(1573)2024. gadā tiks veikts ieviestā RIS3 pārvaldības modeļa (5.1.1.1.i. ietvaros īstenoto aktivitāšu) sākotnējais izvērtējums un pilnveide.

(1574)Kopsavilkums par nozaru pārstāvju (stakeholders) iesaisti: Atbildīgā iestāde par politikas plānošanu un ieviešanu būs EM. Politikas plānošanas procesā tiks veidota cieša sadarbība ar IZM, tādējādi stiprinot sasaisti starp zinātni un uzņēmējdarbības sektoru, kā arī VARAM saistībā ar viedo pašvaldību un reģionu inovāciju attīstības sistēmas konceptu atbilstoši Reģionālās politikas pamatnostādnēm 2021.-2027.gadam.

(1575)Par jaunā pārvaldības koordināciju un uzņēmējdarbības atklājuma principa nepārtrauktu darbību atbildīga būs LIAA, sadarbojoties ar EM.

(1576)Nozares pārstāvji (uzņēmumi, AII, pētniecības institūti, pētnieki, neatkarīgu novatori u.c.) tiks iesaistīti RIS3 specializācijas jomu ilgtermiņa stratēģiju un rīcības plānu izstrādē. Vadošie RIS3 specializācijas jomu pārstāvji tiks ietverti RIS3 jomu stratēģiskās vadības padomēs, kas tiks iesaistītas ilgtermiņa un īstermiņa mērķu izpildes izvērtēšanā.

(1577)Būtiskākie paredzamie šķēršļi un saistītās risinājumu stratēģijas pamatojums:

(1578)Ņemot vērā, ka stratēģiju izstrādē tiks piesaistīts plašs ekspertu loks, pastāv risks par stratēģiju saskaņošanas termiņa pagarināšanos. Lai nodrošinātu, ka risks neīstenojas praksē tiks izmantota līdzšinējā pieredze politikas plānošanas dokumentu izstrādē kā arī pieredze izstrādājot ilgtermiņa stratēģijas trīs RIS3 jomām pilotprojekta formātā 2014.-2020. gada plānošanas perioda ietvaros. Papildus tam ir plānots piesaistīt ārējos ekspertus stratēģiju izstrādē, kas stratēģiju izstrādes procesus padarīs mazāk birokrātiskus.

(1579)Ņemot vērā, ka pirmo reizi ir plānots panākt stratēģisku ilgtermiņa sadarbību starp privāto, akadēmisko un valsts pārvaldes sektoru vienas RIS3 jomas ietvaros, pastāv risks par savstarpējo sadarbību un specifisko jautājumu izpratni. Riska novēršanai ar iesaistītajām pusēm tiks veidots proaktīvs dialogs, lai nodrošinātu pilnīgu izpratni par sadarbības nepieciešamību, kuras rezultātā ieguvēji būs visas puses. Atsaucoties uz līdzšinējo pieredzi tieši šis instruments ir palīdzējis pilnvērtīgi izstrādāt trīs stratēģijas RIS3 jomu ietvaros pilotprojektu formātā 2014.-2020. gada plānošanas perioda ietvaros.

(1580)Ņemot vērā, ka DP 21-27 un ANMP procesi tehniski ir savstarpēji nesaistīti un to, ka ir plānots veidot ciešu sasaisti starp DP 21-27 un ANMP investīcijām, pastāv risks, ka būs nepieciešams papildus laika resurss, lai šo savstarpējo sasaisti varētu nodrošināt, skaņojot procesus ar atbildīgajām iestādēm. Lai novērstu risku EM proaktīvi sekos līdzi aktualitātēm, kas attiecās uz saistīto informāciju par mehānismu savstarpējo salāgojamību un nepieciešamības gadījumā, komunicējot ar vadošo iestādi vai EK, nodrošinās tūlītēju informācijas sniegšanu.

(1581)Vispārējā laika ietvara raksturojums, kas atbilst ANMP laika ietvaram:

(1582)Investīciju īstenošanu praksē ir paredzēts uzsākt jau 2022.gada sākumā.

(1583)2022. gadā plānos izveidot RIS3 jumu stratēģiskās vadības padomes, izstrādāt RIS3 specializācijas jomu stratēģijas un rīcības plānus, kā arī izveidot RIS3 monitoringa sistēmu, t.sk. definēt metodoloģiju un izveidot datu ieguves mehānismu.

(1584)2023. gadā notiks aktīvs darbs pie vērtību ķēžu attīstības, atbalsta sniegšanas uzņēmumiem, monitoringa procesa nodrošināšanas.

(1585)2024. gadā tiks veikta ieviestās pārvaldības sistēmas analīze un pilnveide.

(1586)Aktivitāšu ilgtermiņa finansēšana un demarkācija ar DP 21-27 aktivitātēm

(1587)Pēc ANMP perioda beigām tiks veikts inovāciju pārvaldības modeļa novērtējums, nepieciešamības gadījumā veikti uzlabojumi. Inovāciju pārvaldības sistēmas darbināšna tiks turpināta ar ES struktūrfondu investīcijām un valsts budžeta līdzekļiem. Demarkācija starp ANMP un DP 21-27 tiks nodrošināta laikā- DP 21-27 aktivitātes tiks uzsāktas tikai pēc tam, kad ANMP aktivitātes būs pabeigtas.

(1588)Investīcijas 5.1.1.1.i. ietvaros veiktajām LIAA un EM ativitātēm nav piemērojams valsts atbalsta regulējums, jo nav saskatāms valsts atbalsts, t.i., minētās aktivitātes ir neatbalsts. Finansējums paredzēts LIAA un EM aktivitātēm valsts funkciju īstenošanai.

(1589)**Investīcija 5.1.1.2.i.: Privāto P&A investīciju motivācija**

(1590)**Investīciju mērķis** ir privāto P&A investīciju apjoma palielināšana, veicot mērķētas publiskās investīcijas, kas sekmētu jaunu produktu un pakalpojumu izstrādi, kā arī zināšanu pārnesi tautsaimniecībā .

(1591)**Laika ietvars:** Investīciju īstenošanu praksē ir paredzēts uzsākt 2022.gada pirmajā ceturksnī. Lai nodrošinātu finansējuma nepārtrauktību, mainoties plānošanas periodiem un pēc iespējas ātrāk risinātu COVID-19 radītos ekonomiskos izaicinājumus, daļa finansējuma (25 miljoni eiro) tiks piešķirta uzņēmumu inovāciju projektiem jau pirms RIS3 specializācijas jomu stratēģiju izstrādes. Atlikušais finansējums tiks piešķirts pēc RIS3 specializācijas jomu stratēģiju izstrādes (sākot no 2023. gada beigas).

(1592)Investīciju mērķis ir izveidot valsts atbalsta instrumentu, kas attīstītu P&A kapacitāti uzņēmumos, veicinātu starpsektoru sadarbību inovācijas procesā un paaugstinātu inovatīvu uzņēmumu īpatsvaru tautsaimniecībā, tādējādi veicinot privāto P&A investīciju apjomu un publisko investīciju atdevi.

(1593)Izaicinājumi un mērķi

(1594)Latvijas kopējie izdevumi P&A būtiski atpaliek no ES vidējā rādītāja. 2019.gadā tie bija 195 milj. EUR un veidoja 0,64% no IKP (ES-28 šis rādītājs bija 2,13% no IKP).[129] Ieguldījumu ikgadējā izaugsmes dinamika ir lēna. Saglabājoties esošām tendencēm, NAP izvirzītais mērķis 2027.gadam – paaugstināt P&A izdevumus līdz 1,5% no IKP – netiks sasniegts.

(1595)Zemie P&A izdevumi būtiski kavē produktivitātes izaugsmi un ekonomikas transformāciju uz augstāku pievienoto vērtību.

(1596)Nozīmīgākais izaicinājums P&A finansēšanā ir zemā uzņēmējdarbības sektora iesaiste. Uzņēmēju finansējums sastāda aptuveni ¼ daļu no kopējiem ieguldījumiem P&A (0,16% no IKP 2019. gadā), kas ir ievērojami zemāks nekā vidēji ES, kur uzņēmēji nodrošina vairāk nekā pusi no kopējā P&A ieguldījumu

[129] Intramural R&D expenditure (GERD) by sectors of performance. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/RD_E_GERDTOT__custom_305692/default/table?lang=en

finansējuma[130]. Zinātnes un pētniecības nozare Latvijā ir atkarīga no ES finansējuma pieejamības, kas nav ilgtspējīgs valsts ekonomiskajai attīstībai tik nozīmīgas nozares finansēšanas modelis.

(1597)Zemais privātā sektorā investīciju apjoms ir lielā mērā saistīts ar P&A intensīvo nozaru zemo īpatsvaru tautsaimniecības struktūrā, kā arī pārmērīgi lielo mikro uzņēmumu īpatsvaru ar vāju kapacitāti investēt P&A. Tāpat ir nepietiekošs kompetenču, prasmju un zināšanu apjoms uzņēmumos. Zināšanu un prasmju pārnesi no akadēmiskā sektora un globālajām vērtību ķēdēm kavē vājā starpsektoru sadarbība un zemā internacionalizācija.

(1598)Īstenojot investīcijas, kuru pamatā ir mērķētas publiskās investīcijas P&A RIS3 jomu ietvaros, kā arī nodrošinot iespēju ne tikai izstrādāt jaunu produktu, bet arī turpināt to mērogošanu izmantojot dažādus starptautisko sadarbību veicinošus instrumentus, tiks panākts investīciju mērķis – privāto investīciju P&A apjoma palielināšana. Tāpat, nodrošinot pilna cikla inovāciju atbalstu vienas organizācijas ietvaros, tiks veicināta inovāciju klasteru kapacitāte un globālā konkurētspēja, kā arī to finansiāla patstāvība un darbības ilgtspēja.

(1599)Ieviešana

(1600)Investīcijas sevī ietvers 2014. - 2020. gada plānošanas Klasteru programmas un Kompetences centru programmas konsolidāciju (pašlaik tiek finansēti 15 klasteri un 8 kompetences centri), izveidojot Inovāciju klasterus (kopā tiks iezveidoti 5, viens katrā no RIS3 jomām). Finansēto inovāciju kopu skaita samazināšana nodrošinās spēcīgāku organizāciju izveidi, kas var būt konkurētspējīgas ne tikai vietējā, bet arī starptautiskā mērogā. Turklāt uzņēmumiem tiks atvieglots atbalsta saņemšanas process.

(1601) Inovāciju klasteros tiks iesaistīts plašs jau pastāvošo sadarbības tīklu loks, veicinot to savstarpējo sadarbību specializācijas jomu ietvaros. Uzsvars tiks likts uz pilnīgu inovāciju ekosistēmu veidošanu, aptverot pastāvošos sadarbības tīklus, nodrošinot stratēģisku specializāciju un inovāciju attīstību visas vietējās vērtību ķēdes ietvaros, kas nodrošinātu Latvijas uzņēmumu ciešāku integrāciju globālās vērtību ķēdēs.

(1602)Inovāciju klasteru programmas mērķi:

a. Izstrādāt inovatīvus, augstas pievienotās vērtības produktus, kā arī veicināt šo poduktu eksportu
b. Paaugstināt uzņēmējdarbības sektora P&A izdevumu apjomu
c. Veicināt sadarbību starp uzņēmējdarbības un pētniecības sektoriem
d. Vecināt Latvijas uzņēmumu iesaisti starptautiskās tīklošanās platformās un starptautiskos P&A projektos.

(1603)Inovāciju klasteru atlase un darbības uzraudzība

(1604)CFLA organizēs projektu konkursu un atlasīs 5 Inovāciju klasterus, kas saņems finansējumu. Esošie klasteri un kompetences centri var piedalīties konkursā individuāli vai arī veidot konsorciju specializācijas jomas ietvaros. Vērtējot projektu pieteikumus, tiks ņemta vērā to atbilstība RIS3 specializācijas jomas stratēģijai, kā arī inovāciju klastera kapacitāte nodrošināt augsta līmeņa atbalsta pasākumus komersantiem un zinātniskajām institūcijām. Inovāciju klasteru

[130] RIS3 monitoringa 2.ziņojums (skatīt: https://www.izm.gov.lv/lv/media/1021/download), 13.lpp.

darbība būs cieši saistīta ar investīcijas 5.1.1.1.i ietvaros izveidoto pārvaldības modeli un noteiktajām RIS3 vērtību ķēžu ekosistēmu prioritātēm, ilgtermiņa un īstermiņa mērķiem. Inovāciju klasteru veiktajām aktivitātēm ir jāveicina vērtību ķēžu ekosistēmas mērķu sasniegšana, kā arī to atbalstītajiem inovāciju un internacionalizācijas projektiem ir jāatbilst RIS3 vērtību ķēžu ekosistēmas stratēģijā noteiktajām prioritātēm. Iesniedzot projekta pieteikumu, inovāciju klasteri tajā iekļaus arī klastera stratēģiskos mērķus un uzdevumus, prioritāros darbības virzienus. Pēc tam, kad inovāciju klasteris tiks apstiprināts kā finansējuma saņēmējs, projekta pieteikumā iekļautie mērķi un uzdevumi, tiks pārskatīti sadarbībā ar LIAA, lai nodrošinātu to atbilstību RIS3 specializācijas jomas stratēģijai.

(1605)Kritēriji finansējuma saņēmējiem:

- Inovāciju klasteri vada komanda ar iepriekšēju pieredzi inovāciju projektu vadībā/ īstenošanā/ veicināšanā, īpaši starptautisku inovāciju projektu vadībā.
- Inovāciju klasterim ir pietiekama kapacitāte, lai nodrošinātu sekojošus pakalpojumus:

a. Iesaiste finansējuma piešķiršanā inovāciju projektiem un inovāciju projektu uzraudzībā
b. Atbalsts inovāciju klastera dalībniekiem jaunu tirgu apgūšanai, veicinot inovatīvo produktu eksportu
c. Pieredzes apmaiņas pasākumu organizēšana starp dalībniekiem. Atbalsts jaunu biznesa kontaktu veidošanā (networking, matchmaking), tajā skaitā starptautiskā vidē, kā arī starp uzņēmumiem un pētniekiem.

- Inovāciju klastera dalībnieki ir eksportspējīgi uzņēmumi
- Inovāciju klastera dalībniekiem ir iepriekšēja pieredze inovatīvu produktu izstrādē un ieviešanā tirgū
- Inovāciju klasterim ir skaidra vīzija par turpmāko attīstību pēc plānošanas perioda beigām.

(1606)CFLA būs atbildīga par inovāciju klasteru projekta uzraudzību un ieviešanas kontroles nodrošināšanu, līgumu slēgšanu ar inovāciju klasteriem, maksājuma pieprasījumu apstiprināšanu, izmaksu precizitātes un pareizu valsts atbalsta noteikumu piemērošanas pārbaudi.

(1607)EM būs atbildīga par Inovāciju klasteru sasniedzamo rādītāju progresa uzraudzību. Ar Inovāciju klasteriem noslēgtajos līgumos tiks atrunāti dati, kas inovāciju klasterim jāuzkrāj un regulāri jāiesniedz, kā arī noteikti programmas ietvaros sasniedzamie rādītāji. Rādītāji un to sasniedzamās vērtības tiks definētas, izstrādājot Ministru kabineta noteikumus, uz kuriem tiks balstīta programmas ieviešana. Tiks izmantoti tādi rādītājus kā privāto P&A izdevumu pieaugums, eksporta apjoma pieaugums atbalstītajos uzņēmumos, izstrādāto augstas pievienotās vērtības produktu skaits, projektu skaits, kuros sadarbojas uzņēmējdarbības un pētniecības sektoru pārstāvji. EM monitoringa procesā analizēs arī Inovāciju klasteru programmas ilgtermiņa ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību.

(1608)<u>Inovāciju klasteru funkcijas</u>

(1609)Jaunizveidotie Inovāciju klasteri nodrošinās pilna inovāciju cikla atbalstu RIS3 specializācijas jomas ietvaros, veicot tādas aktivitātes kā:

i. finansējuma piešķiršana jaunu, inovatīvu produktu izstrādei un attīstībai;
ii. eksporta veicināšanas aktivitātes
iii. tīklošanās un pieredzes apmaiņas aktivitātes;
iv. atbalsts dalībai ES līmeņa pētniecības programmās un starptautiskos sadarbības tīklos;
v. Atbalsts Latvijas uzņēmumu iesaistei ES līmeņa industriālajās aliansēs un IPCEI.

(1610)Līdz ar to komersantiem tiks nodrošināts atbalsts ne tikai jaunu produktu izstrādē, bet arī šo produktu mērogošanai starptautiski, veicinot to attīstību izmantojot ES P&I programmu sniegtās iespējas, kā arī internacionalizāciju un iekļaušanos globālajās vērtību ķēdēs.

(1611)Atbalsta saņēmēji ir komersanti (sīkie (mikro), mazie un vidējie, lielie komersanti (t.sk. valsts kapitālsavienības) un pētniecības institūcijas RIS3 specializācijas jomās.

(1612)<u>Inovāciju klastera īstenotās aktivitātes un attiecināmās izmaksas</u>

(1613)Finansējuma piešķiršana jaunu, inovatīvu produktu izstrādei un attīstībai (atbalstīti tiek projekti, kas atbilst TRL4-TRL8):

- rūpnieciskie pētījumi
- eksperimentālās izstrādnes (tajā skaitā demonstrācijas prototipu izstrāde)
- tehniski ekonomiskā priekšizpēte
- līdzfiansējums dalībai starptautiskos P&A projektos (cross country competitiveness projects)
- virs kvalitātes sliekšņa novērtētu, bet finansējumu nesaņēmušu Horizon Europe projektu finansēšana (nodrošinot demarkāciju ar IZM).

Tabula Nr. 12. Finansējuma piešķiršanas intensitāte

	Mazie uzņēmumi	Vidējie uzņēmumi	Lielie uzņēmumi
Rūpnieciskie pētījumi	70%	60%	50%
Eksperimentālās izstrādnes	45%	35%	25%
Tehniski ekonomiskā priekšizpēte	70%	60%	50%

(1614)Papildu intensitāte par projekta rezultātu plašu izplatīšanu vai efektīvu sadarbību no 10% līdz 15%. Maksimālā pieejamā intensitāte 80%.

Attēls Nr.12. P&A projektu atlases shēma

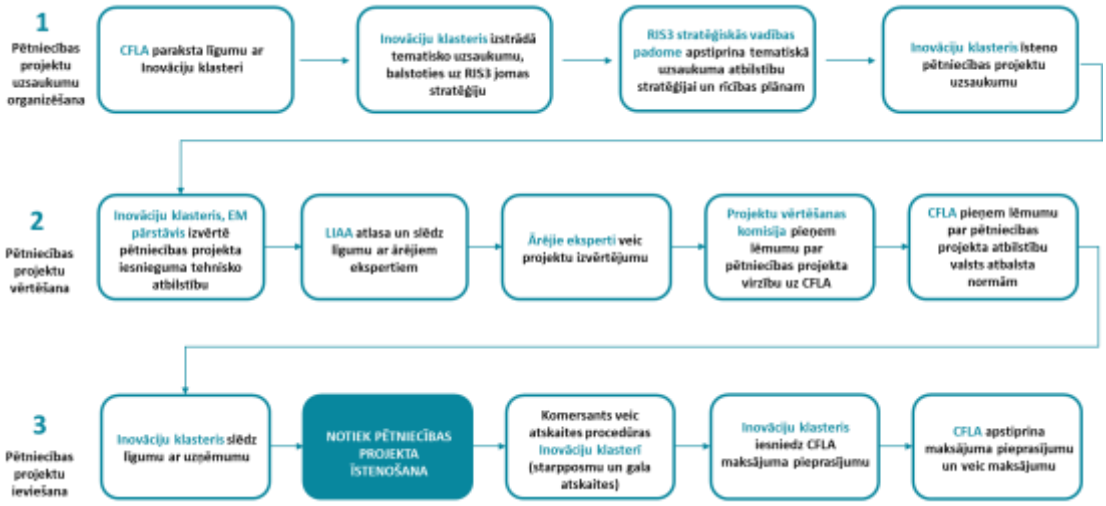

(1615)Ekonomikas ministrija būs atbildīga par projektu atlases procesa un projektu ieviešanas procesa uzraudzību. Ekonomikas ministrija un CFLA projektu vērtēšanas laikā pārliecināsies par nedublēšanos ar jau finansētiem pētījumiem. CFLA pieņems lēmumu par P&A projektu atbilstību valsts atbalsta noteikumiem.

(1616)Projektu pieteikumi tiks vērtēti pēc šādiem kritērijiem:

- atbilstību administratīvās atbilstības kritērijiem un valsts atbalsta nosacījumiem
- atbilstība RIS3 specializācijas jomas stratēģijai un tematiskajam uzsaukumam
- nedublēšanās ar citiem pētījumiem pasākuma ietvaros (t.sk. iepriekšējā plānošanas perioda projektiem)
- projekta iesnieguma zinātniskā kvalitāte
- projekta rezultātu ietekme
- projekta īstenošanas iespējas un nodrošinājums
- veicamo investīciju lietderība un pamatotība

(1617)Projektu vērtēšanā tiks iesaistīti ārējie eksperti – Latvijas Zinātņu akadēmiju (LZA) pārstāvošie publiskā sektora zinātnieki, kas būs atbildīgi par projekta iesnieguma zinātniskās kvalitātes un projekta rezultātu ietekmes izvērtējumu.

(1618)LZA apvieno sevī visu Latvijas zinātnisko institūciju augstākās kvalifikācijas zinātniekus, kas spēj nodrošināt visaugstākā līmeņa zinātniski-tehnoloģisko ekspertīzi visās zinātņu un tehnoloģiju nozarēs. ANMP ietvaros tiks nodrošināta arī LZA inovāciju zinātniski – tehnoloģiskās ekspertīzes kapacitātes stiprināšana. LZA iesaiste projektu vērtēšanā nodrošinās publiskā sektora izcilāko zinātnieku un komercsektora ekspertu sinerģiju kvalitatīvai zināšanu ietilpīgo produktu un tehnoloģiju inovācijas projektu atlasei un īstenošanai.

(1619)Par ārējo ekspertu piesaisti un līgumu slēgšanu ar ārējiem ekspertiem atbildīga būs LIAA.

(1620)Eksporta veicināšanas aktivitātes: inovāciju klastera un inovāciju klastera dalībnieku atpazīstamības, mārketinga un komerciālās sadarbības sekmēšanas pasākumi, tai skaitā tirgus izpēte

(1621)Tīklošanās un pieredzes apmaiņas aktivitātes:

- pasākumi, kas sekmē sadarbību ar pētniecības un zināšanu izplatīšanas organizācijām, tai skaitā klastera dalībnieku pētniecības, infrastruktūras un apmācības vajadzību identificēšana
- pasākumi, kas sekmē zināšanu pārnesi par klastera dalībniekiem saistošām inovācijām un jaunākajām tehnoloģijām
- pieredzes apmaiņas pasākumi un informatīvi pasākumi

(1622)Atbalsts dalībai ES līmeņa pētniecības programmās un starptautiskos sadarbības tīklos:

- iesaiste starptautiskās tīklošanas platformās, aliansēs, P&A programmās (dalības maksa, biedru nauda)
- tīklošanās pasākumi, lai iesaistītos starptautiskos konsorcijos, asociācijās, platformās, projektos (ārvalstu komandējumi, dalības maksa)

(1623)Atbalsts Latvijas uzņēmumu iesaistei ES līmeņa industriālajās aliansēs un līdzfiansējums dalībai starptautiskos P&A projektos (IPCEI jeb cross country competitiveness projects).

(1624)Viens no instrumentiem integrācijai starptautiskās vērtības ķēdēs, sadarbības tīklos un ES līmeņa inovāciju ekosistēmās ir Latvijas uzņēmumu dalība IPCEI (cross country competitiveness projects) un ES industriālajās aliansēs.

(1625)ES industriālās alianses apvieno plašu partneru loku noteiktā nozarē vai vērtību ķēdē, ieskaitot publiskā, privātā un pētniecības sektora pārstāvjus, nozaru asociācijas un pilsonisko sabiedrību. Latvijas pārstāvju dalība aliansēs nodrošinātu interešu pārstāvniecību, aktuālās informācijas pieejamību par nozarē notiekošo, dotu iespēju atrast sadarbības partnerus un veidot kontaktus ar nozīmīgākajiem nozares pārstāvjiem.

(1626)Finansējuma piešķiršana dalībai IPCEI (cross country competitiveness projects) nodrošinātu Latvijas komersantu integrēšanos Eiropas stratēģiski svarīgās vērtību ķēdēs, uzlabojot uzņēmumu konkurētspēju un sniedzot Latvijas ieguldījumu Eiropas izvirzīto mērķu sasniegšanā. Iesaiste IPCEI (cross country competitiveness projects) ļaus būt nepārtrauktā dialogā ar vadošajām inovācijas organizācijām (uzņēmumiem un pētniecības organizācijām), lai pētītu efektīvus veidus, kā kopīgi atbalstīt inovatīvus ražošanas projektus, kuri tiecas tālāk par pašlaik vismodernākajām tehnoloģijām. Tādējādi tiks nodrošināta zināšanu pārnese un gūti papildu resursi jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei, tādējādi palielinot privāto un publisko investīciju apjomu pētniecībā un attīstībā.

(1627)Atbalstāmās darbības:

i. Tīklošanās pasākumi, lai iesaistītos aliansēs un IPCEI (ārvalstu komandējumi, dalības maksa) - atbalstu varēs saņemt inovāciju klasteru ietvaros, de minimis regulējums.

ii. Līdzfinansējums uzņēmumu dalībai IPCEI (cross country competitiveness projects) projektos - atbalsts tiek uzskatīts par saderīgu ar iekšējo tirgu, atbilstoši Līguma 107. panta 3. punkta b) apakšpunktam. Atbalsta intensitāte tiks piešķirta saskaņā ar EK paziņojumu par svarīgiem projektiem visas Eiropas interesēs. Atbildīgās iestādes darīs EK zināmus visus plāni piešķirt valsts atbalstu IPCEI. Attiecināmās izmaksas saistītas ar pasākuma ietvaros īstenojamo pētniecības projektu un tehnoloģiski ekonomisko priekšizpēšu īstenošanu, t.sk. darba samaksa, materiālu un aprīkojuma izmaksas.

(1628)Atbalsta saņēmēji: komersanti (t.sk. valsts kapitālsavienības) un pētniecības institūcijas

(1629)Plānotie kritēriji atbalsta saņēmējiem:

- Piedāvā konkrētus projektus, ko valsts gatava atbalstīt un kas atbilst IPCEI (cross country competitiveness projects) attīstības virzieniem
- Spēj nodrošināt līdzfiansējumu (intensitāte atkarīga no konkrētā finanšu instrumenta un atbalstāmajām darbībām)
- Projektam konkrētā, skaidrā un identificējamā veidā jādod ieguldījums viena vai vairāku ES mērķu sasniegšanā un būtiski jāietekmē ES konkurētspēja, ilgtspējīga attīstība, sabiedrības problēmu risinājumi vai vērtību radīšana visā ES.
- Pētniecības, izstrādes un inovācijas projektiem jārada pievienotā vērtība pētniecības, izstrādes un inovācijas izteiksmē, ņemot vērā sasniegto tehnisko līmeni *(state of the art)* attiecīgajā nozarē.

(1630)Ieviešanas shēma

(1631)RIS3 stratēģiju izstrādes procesā (sākot ar 2022. gadu), LIAA identificēs potenciālās iespējas Latvijas iesaistei IPCEI (cross country competitiveness projects) un iekļaus atbilstošas aktivitātes rīcības plānā. LIAA inovāciju pārvaldības reformas ietvaros nodrošinās industriālo aliansu un IPCEI kontaktpunkta funkcijas, aktīvi strādās ar uzņēmumiem, identificējot potenciālos Latvijas pārstāvjus aliansēs un sniedzot atbalstu iesaistes procesā.

(1632)Par projektu atlasi būs atbildīgas LIAA un EM, iesaistot citas ministrijas atkarībā no projektu tēmas (piemēram, iesaistot VARAM projektu atlasē mākoņdatošanas, datu infrastruktūras un pakalpojumu jomā un mikroprocesoru un pusvadītāju tehnoloģiju jomā)

Attēls Nr. 13. IPCEI projektu atlases shēma

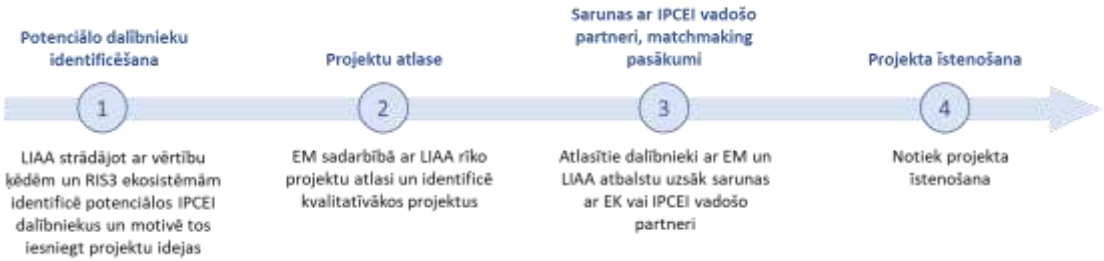

(1633)Latvija ir parakstījusi intereses apliecinājumu dalībai mākoņdatošanas un mikroprocesoru IPCEI, kas atbilst RIS3 specializācijas jomai "informācijas un komunikācijas tehnoloģijas", kurā darbosies arī viens no inovāciju klasteriem. Ministriju (EM un VARAM) pārstāvji aktīvi piedalās sarunās par nākotnes IPCEI projektu virzieniem, tādējādi identificējot potenicālos iesaistes virzienus.

(1634)Inovācijas klastera attiecināmās izmaksas:

(1635)Tiks segtas arī ar inovāciju klasteru darbības nodrošināšanu saistītas izmaksas (personāla izmaksas, ārējo ekspertu piesasites izmaksas P&A projektu vērtēšanas procesā).

(1636)Inovāciju klasteriem tiks sniegts atbalsts kapacitātēs celšanai, piemēram, pieredzes apmaiņa ar pasaules vadošajiem klasteriem u.c. līdzīga formāta aktivitātes. Tiks veicināta Inovāciju klasteru un RIS3 vērtību ķēžu ekosistēmu

dalībnieku iesaiste EK starpreģionu RIS3 tīklošanas platformās, kā arī ES industriālajās aliansēs. Par šī atbalsta sniegšanu atbildīga būs LIAA investīciju 5.1.1.1.i ietvaros.

(1637)Nozīmīgs aspekts Inovāciju klasteru izveidē ir to finansiālā patstāvība un darbības ilgtspēja. Pēc ANMP īstenošanas perioda noslēgšanās, papildu finansējums Inovāciju klasteriem tiks nodrošināts izmantojot ES daudzgadu budžeta līdzekļus. Klasteru finansiālā patstāvība tiks veicināta arī attīstot tos kā inovāciju centrus, kas spēj iesaistīties augsta līmeņa inovāciju veicināšanas projektos un konsorcijos, kā arī piesaistīt finansējumu no ES P&I atbalsta programmām (piemēram, "Apvārsnis Eiropa"). Tāpat, ceļoties klasteru kompetencei, papildu finansējumu būs iespējams piesaistīt izmantojot biedru naudu modeli.

(1638)Inovāciju klasteru loma RIS3 pārvaldības modelī

(1639)Inovāciju klasteri ir instruments, kas palīdzēs veidot sadarbības tīklus, tādējādi veicinot zināšanu, pieredzes un tehnoloģijas pārnesi uzņēmumu starpā, kā arī starp uzņēmumiem, augstskolām, zinātniskajām institūcijām un publisko sektoru. Sadarbības tīkli sekmēs arī dinamisku vērtības ķēžu veidošanos, koordinētai sarežģītāku un zināšanu ietilpīgāku produktu un pakalpojumu radīšanai, tādejādi pārvarot atsevišķu uzņēmumu ierobežojumus darbības mērogā un aktivitāšu tvērumā.

(1640)Privāto P&A investīciju apjoma paaugstināšanās investīcijas ietvaros notiks divos veidos:

1.īstermiņā, tas notiks nodrošinot uzņēmumu inovācijas projektu īstenošanai nepieciešamo līdzfinansējumu, kas motivēs uzņēmumus uzsākt jaunus projektus (būtiska daļa no projekta finansēm sastādīs arī paša uzņēmuma ieguldījumi). Publiskā līdzfinansējuma intensitāte inovāciju projektiem laika gaitā tiks samazināta. līdz ar to programmas privāto investīciju īpatsvars pakāpeniski paaugstināsies.

2.Ilgtermiņā, inovāciju klasteru ietvaros īstenotie projekti palīdzēs uzņēmumiem stiprināt iekšējo inovāciju kapacitāti un veidot sadarbību ar citiem nozaru pārstāvjiem, tajā skaitā pētniecības iestādēm, kā rezultātā uzņēmumi aktīvāk iesaistīsies inovāciju procesā, ieguldot tajā privāto finansējumu.

(1641)Atbildīgā iestāde par Inovāciju klasteru programmas ieviešanu ir EM. Programmas administrēšanas procesā tiks iesaistīta CFLA. Gala atbalsta saņēmēji programmas ietvaros būs inovatīvi MVK un lielie uzņēmumi RIS3 specializācijas jomās.

(1642)Būtiskākie paredzamie šķēršļi un saistītās risinājumu stratēģijas pamatojums:

(1643)ANMP ietvaros paredzamas jaunas regulas, kuru pilnīga izpratne un integrēšana atbalsta mehānismā var prasīt laiku. Pirmšķietami piedāvātais laika rāmis ir pietiekams un EM apņemas proaktīvi komunicēt ar FM, EK pārstāvjiem un citiem sadarbības partneriem, lai saistītais regulējums tiktu pilnīgi ņemts vērā dizainējot atbalsta mehānismus.

(1644)Projekta īstenošanas laikā iespējami dažādi ar projekta īstenotāju nesaistīti riski, kuru rezultātā tiktu ietekmēta projekta ieviešana praksē, t.sk. ietekmējot privāto investīciju apjomu. Tas nozīmē, ka iespējama saistīto datu novirze. EM ar pilnveidoto pārvaldības modeli plāno nodrošināt dinamisku informācijas apriti ar,

kuras palīdzību tiks nodrošināta regulāra saistīto datu aprite, nodrošinot to maksimālu to kvalitāti.

(1645)Vispārējā laika ietvara raksturojums, kas atbilst ANMP laika ietvaram:

(1646)Investīciju īstenošanu praksē ir paredzēts uzsākt 2022.gada pirmajā ceturksnī. Lai nodrošinātu finansējuma nepārtrauktību, mainoties plānošanas periodiem un pēc iespējas ātrāk risinātu COVID-19 radītos ekonomiskos izaicinājumus, daļa finansējuma (25 miljoni eiro) tiks piešķirta uzņēmumu inovāciju projektiem jau pirms RIS3 spcializācijas jomu stratēģiju izstrādes. Atlikušais finansējums tiks piešķirts pēc RIS3 specializācijas jomu stratēģiju izstrādes (sākot no 2023. gada).

(1647)Aktivitāšu ilgtermiņa finansēšana un demarkācija ar DP 21-27 aktivitātēm

(1648)Demarkācija starp ANMP un DP 21-27 tiks nodrošināta laikā- DP 21-27 aktivitātes tiks uzsāktas tikai pēc tam, kad ANMP aktivitātes būs pabeigtas.

(1649)Ir plānots, ka pēc ANMP perioda beigām izvirzīto mērķu sasniegšana tiks turpināta ar ES struktūrfondu investīcijām, taču nu jau ar mazāku publiskā finansējuma intensitāti, ņemot vērā, ka tiks sasniegts viens no ANMP investīciju mērķiem – veicināta privātā sektora kapacitāte investēt P&A aktivitātēs.

(1650)Investīciju 5.1.1.2.i. ietvaros plānots valsts atbalsts atbilstoši GBER 25.pantam, kā arī de minimis atbalsts. Sniedzot atbalstu ar inovāciju klasteru darbības nodrošināšanu saistīto izmaksu segšanai tiks izmantots de minimis regulējums.

(1651)**Reformu un investīciju virziens 5.2. Augstskolu pārvaldības modeļa maiņas nodrošināšana.**

(1652)**Reforma 5.2.1.r. Augstākās izglītības un zinātnes izcilības un pārvaldības reforma**

(1653)Lai paaugstinātu augstskolu starptautisko konkurētspēju, ir nepieciešami kompleksi strukturālie risinājumi.

(1654)Reforma tiek īstenota:

(1655)1) izcilības stiprināšanai, lai veicinātu Latvijas zinātnes un augstākās izglītības starptautisko konkurētspēju, t.sk. stiprinot AII, kuras piedalās starptautiskos sadarbības un integrācijas projektos, piemēram, Eiropas universitāšu iniciatīvā;

(1656)2) augstākās izglītības kvalitātes un resursu ieguldījumu efektivitātes veicināšanai, attīstot stratēģiskās specializācijas noteiktās studiju un pētniecības jomās sabiedrības attīstībai un inovāciju veicināšanai.

(1657)Reforma paredz kompleksas strukturālās pārmaiņas trīs pīlāros:

i. pārvaldība – nodalīt akadēmisko un stratēģisko lēmumu pieņemšanu, iesaistīt ārējos locekļus;
ii. finansējums – tiek piešķirts pēc sasniegtajiem rezultātiem atbilstoši valsts prioritātēm un AII tipoloģijas mērķiem;
iii. cilvēkresursi – attīstīt jaunu un vienotu akadēmiskā un zinātniskā personāla karjeras modeli atbilstoši labākajai pasaules praksei, veicinot pasaules līmeņa personāla, īpaši diasporas, piesaisti un noturēšanu Latvijā.

(1658)Laicīgai uzsākto augstākās izglītības un pētniecības jomas reformu sistēmiskai ieviešanai un agrāk uzsākto reformu konsekventai turpināšanai, kā arī, lai nodrošinātu šo reformu sinerģiju un pēctecību sistēmisku rezultātu nodrošināšanai, ir nepieciešamas atbilstošas investīcijas reformas mērķu sasniegšanai. Investīcijas konsolidācijas un pārvaldības izmaiņu ieviešanas grantiem prioritāri tiks novirzītas tām AII un zinātniskajiem institūtiem, kas

uzrāda augstāku pārvaldības modeļa maiņas gatavības pakāpi, tai skaitā izmaiņas attiecībā uz AII padomes un rektora ievēlēšanu. Tāpat atbilstoši valsts plānošanas dokumentos noteiktajiem attīstības virzieniem, kas paredz nodrošināt Latvijas virzību uz zināšanām balstītu ekonomiku, policentrisku attīstību, tādējādi sekmējot reģionu ilgtspējīgu ekonomisko attīstību un pilnveidojot reģionu uzņēmējdarbības un inovācijas vidi.

(1659)Reformas saturs, investīcijas un laika ietvars:

(1660)2020.gada 18.februārī valdība apstiprināja konceptuālo ziņojumu "**Par augstskolu iekšējās pārvaldības modeļa maiņu**", kas paredz augstskolu padomju izveidi, lai nodrošinātu ārējo iesaistīto pušu pārstāvniecību, padomju kompetencē ir nodrošināt augstskolas autonomiju un labas pārvaldības principa īstenošanu un tā ir atbildīga par augstskolas stratēģisko un finanšu vadību, un saimniecisko darbību atbilstoši augstskolas attīstības stratēģijā noteiktajiem mērķiem. Šī reforma piesaka tālākos strukturālos risinājumus, kas fokusējas uz trīs pīlāriem: pārvaldība, finansējums un cilvēkresursi. Nepieciešamās izmaiņas Augstskolu likumā plānots pieņemt līdz 2021.gada vidum, savukārt ieviest padomes augstskolās līdz 2021.gada beigām. Atbalstu augstskolām iekšējās pārvaldības modeļa maiņai plānots sniegt ANMP projektu ietvaros, indikatīvi 2022.-2026.g. Plānots, ka līdz 2026.g. beigām visās valsts augstskolās būs ieviestas iekšējās pārvaldības izmaiņas.

(1661)2020.gada 16.jūnijā valdība apstiprināja konceptuālo ziņojumu "**Par jauna doktorantūras modeļa ieviešanu Latvijā**", kas paredz radikāli mainīt pieeju attiecībā uz doktorantūras īstenošanas formu, saturu un finansēšanu, lai nodrošinātu stabilu un kvalitatīvu cilvēkresursu ataudzi P&A. Jaunais doktorantūras modelis paredz būtiski uzlabot doktorantūras studiju kvalitāti un ieviest jaunu finansēšanas kārtību, nodrošinot doktorantiem konkurētspējīgu atalgojumu studiju laikā, kā arī noteikt vienotu promocijas kārtību. Izmaiņas normatīvajā regulējumā jaunā doktorantūras modeļa ieviešanai plānots pieņemt līdz 2021.gada beigām, bet attiecībā uz doktora studiju programmu akreditāciju līdz 2024.gada beigām. Jaunā doktorantūras modeļa ieviešana sāksies ESF 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās" trešās projektu iesniegumu atlases kārtas ietvaros 14 valsts augstskolās 2021.-2023.g. Atbalstu plānots sniegt arī ANMP augstskolu projektu ietvaros doktorantūras grantu veidā 2024.- 2026.g., kā arī ar ES fondu atbalstu no 2027.g. Līdz 2026.gadam tiks pilnībā ieviests jaunais doktorantūras modelis, kuram sākotnēji papildus esošajam valsts budžetam ir paredzēts ES fondu un ANM atbalsts. Ilgtspēja tiks nodrošināta caur efektivitātes pieaugumu un pakāpenisku pāreju uz pilnvērtīgu jaunā modeļa finansēšanu no valsts budžeta līdzekļiem, atbilstoši doktorantūras konceptuālajā ziņojumā piedāvātajiem ieviešanas risinājumiem.

(1662)2020.gada jūnijā ir uzsākts EK Strukturālo reformu atbalsta programmas ietvaros finansēts projekts **jauna akadēmiskās karjeras modeļa izstrādei Latvijā**[131], lai nodrošinātu akadēmiskā un zinātniskā darba vienotību, izveidotu vienotu akadēmisko amatu struktūru, kura, no vienas puses, vienkāršotu akadēmisko amatu hierarhiju, noteiktu pedagoģiskā, zinātniskā un administratīvā

[131] https://www.izm.gov.lv/lv/jauns-akademiskas-karjeras-ietvars-latvijai

darba sadales līdzsvaru akadēmiskiem amatiem, bet, no otras puses, nodrošinātu paredzamas, caurspīdīgas un elastīgas profesionālās izaugsmes un karjeras attīstības iespējas, t.sk. paredzot tenūras sistēmas ieviešanu izcilības stiprināšanai augstākās izglītības un pētniecības sistēmā. Jauna akadēmiskās karjeras modeļa ieviešana ir viens no pasākumiem pētniecības cilvēkresursu atjaunotnei un stiprināšanai. Jaunā modeļa konceptuālais ietvars tiks izstrādāts un apstiprināts līdz 2022.gada vidum (konceptuālais ziņojums par jauno akadēmiskās karjeras modeli). 2022.gadā plānots izstrādāt nepieciešamo normatīvo regulējumu, paralēli uzsākot atsevišķu elementu pakāpenisku ieviešanu, t.sk., pilotējot tenūras amatu izveidi ar ES fondu atbalstu, indikatīvi sākot ar 2022.gadu. Jaunā akadēmiskā karjeras modeļa ieviešana paredzēta pakāpeniski, vispirms konsolidējot esošās amatu pozīcijas un to finansējumu, pēc tam pabeidzot pilnu modeļa ieviešanu ar atbilstošu finansējumu tā ilgtspējas nodrošināšanai.

(1663)2020.gada augustā ir uzsākta Erasmus+ K3 programmas "Support for policy reforms" projekta īstenošanai, lai sagatavotu ietvaru **cikliskas institucionālās akreditācijas sistēmas ieviešanai Latvijā**[132]. Cikliskas institucionālās akreditācijas sistēmas ieviešana ir viens no pasākumiem augstākās izglītības kvalitātes stiprināšanai un konsolidācijai. Augstskolu likumā paredzētās tipoloģijas ieviešana izvirza jaunus snieguma kritērijus, pret kuriem tiks vērtēti augstskolu darbības rādītāji arī institucionālās akreditācijas procesā. Ieviešot institucionālo akreditāciju, tiks nodrošināta regulāra, visaptveroša augstskolu darba kvalitātes izvērtēšana. Pāreju uz cikliskas institucionālās akreditācijas sistēmas ieviešanu plānots pakāpeniski uzsākt no 2024.gada, pirms tam stiprinot augstskolu kapacitāti, kas ietver savstarpēji saistītus darbības virzienus: pirmkārt, nodrošinot institūciju iekšējo resursu konsolidāciju, otrkārt veidojot konsorcijus resursu koplietošanas risinājumiem un treškārt, sniedzot atbalstu institucionālās integrācijas risinājumiem. Konceptuālo ziņojumu par augstskolu un koledžu cikliskas institucionālās akreditācijas ieviešanu Latvijā plānots izskatīt MK līdz 2022.gada beigām, attiecīgi pēc tam secīgi izstrādāt normatīvo regulējumu cikliskas institucionālās akreditācijas ieviešanai. Atbalstu nacionālās akreditācijas aģentūras kapacitātes stiprināšanai, lai pārietu uz ciklisku institucionālo akreditāciju, plānots sniegt no valsts budžeta un ES fondiem, indikatīvi 2023.-2026.g.

(1664)Vienlaikus notiek darbs pie AII tipoloģijas pārskatīšanas un atbilstības kritēriju noteikšanas jaunajai tipoloģijai, kā arī institūciju snieguma kritēriju noteikšanas, lai pilnveidotu finansēšanas principus un iestrādātu sistēmiskus stimulus pētniecībā balstītai augstākajai izglītībai, izcilības veicināšanai un sektora konsolidācijai. Normatīvo regulējumu plānots izstrādāt līdz 2022.g. un no 2022.g. pakāpeniski ieviest jaunos finansēšanas principus.

(1665)Trīs **pīlāru augstākās izglītības finansēšanas modeļa pilnveide**- paredz aktualizēt 2015.gadā ieviesto trīs pīlāru augstākās izglītības finansēšanas modeli. Pirmkārt, palielinot snieguma komponenti finansējumā (2.pīlārā) no pašreizējiem 6-7% līdz vismaz 20%, lai tam būtu lielāka ietekme. Otrkārt, ieviešot jaunus elementus 1.pīlārā: a) stimuli konsolidēt un īstenot kopīgās studiju programmas starp augstskolām, lai apvienotu resursus un samazinātu pārklāšanos, b) budžeta

[132] https://www.izm.gov.lv/lv/projekts-cikliskas-augstakas-izglitibas-instituciju-akreditacijas-ieviesanai

finansējuma pakāpeniska novirzīšana tikai tām studiju programmām/virzieniem, kas jaunajā akreditācijas ciklā ir novērtēti uz «izcili» un «labi», c) ņemot vērā pamatstudijās imatrikulēto studējošo centralizēto eksāmenu rezultātus, absolventu monitoringa datus, internacionalizācijas rādītājus, f) finansējuma piešķīrumā ņemot vērā gan studējošo skaitu, gan absolventu skaitu.

(1666)Balstoties uz zinātnisko institīciju starptautiskā novērtējuma rezultātiem, kurš noslēdzās 2021.gada martā, ir uzsākts darbs pie informatīvā ziņojuma izstrādes par turpmāko zinātnes publiskā finansējuma sasaisti ar starptautiskā novērtējuma rezultātiem, tajā skaitā aprēķinot un piešķirot zinatnes bāzes finansējumu zinātniskajām institūcijām. Informatīvo ziņojumu ir plānots izskatīt Ministru kabinetā līdz 2021.gada beigām, un tas sniegs nepieciešamo deleģējumu turpmākajām normatīvā regulējuma izmaiņām saistībā ar zinātnes publiskā finansējuma programmām.

(1667)Ar ES fondu 2014-2020 investīciju atbalstu turpinās arī darbs pie jau agrāk iesākto reformas pasākumu īstenošanas: studiju programmu fragmentācijas mazināšanas un jaunu konkurētspējīgu studiju programmu izstrādes (8.2.1.specifiskā atbalsta mērķa "Nodrošināt labāku pārvaldību augstākās izglītības institūcijās" ietvaros līdz 2023.g.), augstskolu pārvaldības uzlabošanas un digitalizācijas iniciatīvu īstenošanas (8.2.3.specifiskā atbalsta mērķa "Samazināt studiju programmu fragmentāciju un stiprināt resursu koplietošanu" ietvaros līdz 2023.g.), augstskolu sadarbības stiprināšanas ar industriju (1.1.1.3.pasākuma "Inovāciju granti studentiem" ietvaros līdz 2023.g.).

(1668)Reformas īstenošanai tiek plānotas arī ES fondu 2021-2027 investīcijas: doktorantūras grantiem, akadēmiskās karjeras reformas atbalstam, cikliskas institucionālās akreditācijas ieviešanai, studiju modernizācijai un digitalizācijai, studentu inovāciju grantiem, pēcdoktorantūras pētījumiem, tai skaitā izcila ārvalstu akadēmiskā un zinātniskā personāla piesaistei, RIS3 izcilības centru attīstībai.

(1669)Investīcijas dažādām reformu komponentēm tiek plānotas gan no ANMP, gan ES fondu un valsts budžeta līdzekļiem. Ņemot vērā, ka ES fondu investīcijas ir nepietiekamas visas reformas īstenošanai, ar ANMP investīcijām tiks uzsākta reformu īstenošana, tās turpinot īstenot ar ES fondu investīcijām. ES fondu investīcijas turpinās sniegt atbalstu ANM plāna ietvaros atbalstītajiem doktorantūras un pēcdoktorantūras grantiem, kā arī digitalizācijas, tehnoloģiju attīstības, pētniecības un izglītības infrastruktūras uzlabošanas iniciatīvām. Investīciju demarkācija tiks nodrošināta ar laika ietvaru. ES fondu atbalsts papildus plānots arī šādām reformu komponentēm - jaunā akadēmiskās karjeras modeļa ieviešana un cikliskas institucionālās akreditācijas ieviešana, kas savukārt nav plānots ANM investīciju ietvaros.

(1670)Kopumā augstākās izglītības un zinātnes izcilības un pārvaldības reformas īstenošanai plānotas ES fondu investīcijas 270 milj. EUR apmērā, ko veido 2014-20 investīcijas 64,7 milj. EUR un 2021-27 investīcijas 205,7 milj. EUR. ES fondu 2021-27 investīcijas ietver arī iepriekš nefinansētas darbības reformu īstenošanai, kā arī atsevišķos gadījumos palielina darbību apjomu. Atšķirībā no iepriekšējiem ieguldījumiem, jaunajā plānošanas periodā plānots vairāk investēt pētniecības cilvēkresursu atjaunotnē un stiprināšanā, kas ir arī viena no ZTAI 2027

prioritātēm, kā arī kopumā kāpināt ieguldījumus P&A, lai sasniegtu nacionāli nosprausto mērķi- paaugstināt P&A izdevumus līdz 1,5% no IKP.

(1671)Iespējamie šķēršļi reformas ieviešanai un risku mazināšanas pasākumi:

i. Savlaicīga likumdošanas sakārtošana.

(1672)Riska mazināšana: kopdarbs ar visām AII un zinātniskajiem institūtiem, kā arī Latvijas Studentu apvienību, nozaru asociācijām pie pārmaiņu ieviešanas plāna, intensīvs darbs valdībā, Saeimā.

ii. Augstskolu padomju izveides process.

(1673)Var rasties grūtības augstskolu padomju darbā piesaistīt augsta līmeņa, starptautiski atzītus un pieredzējušus speciālistus.

(1674)Riska mazināšana: diasporas iesaiste, sarunas ar industriju. AII padomju ieviešanas atbalstam tiks izveidota neatkarīga, stratēģiska pārvaldības modeļa ieviešanas komiteja, kuras galvenais uzdevums būs izstrādāt labas pārvaldības vadlīnijas un konsultēt AII jaunā pārvaldības modeļa ieviešanā.

iii. Augstskolu pretestība pārmaiņām, iekšējām konsolidācijām.

(1675)Pārmaiņas saistās ar nepopulāriem lēmumiem, kas skar darbinieku slodzi u.c. Lai nebūtu jāievieš nepopulāri lēmumi, AII var lemt nepiedalīties pārmaiņu īstenošanā.

(1676)Riska mazināšana: AII tiek piedāvāti finansiālie ieguvumi, ja AII piedalās pārmaiņu aktivitātēs, nākamo investīciju piesaistes iespējas, kā arī pārmaiņu ieviešana tiek regulēta ar likumdošanu.

iv. Reformu ieviešanai nepietiekams laika periods.

(1677)Nepieciešams pietiekams laiks reformu ieviešanai, lai sasniegtu galīgos rezultātus.

(1678)Nozares pārstāvji tika iesaistīti konceptuālo ziņojumu "Par augstskolu iekšējās pārvaldības modeļa maiņu" un "Par jauna doktorantūras modeļa ieviešanu Latvijā" izstrādes procesā. Tika izveidotas darba grupas, kurās bija pārstāvēti studējošie, zinātnieki, augstskolu un zinātnisko institūciju vadība un uzņēmēji. IZM organizēja arī 5 diskusiju ciklu "Drosme mainīties" (no 2019.gada 25.septembra līdz 2019.gada 20.decembrim), kā arī 2020.gada janvārī diskusijas ar sociālajiem partneriem: Latvijas Koledžu asociāciju, nozares ministrijām (KM, VM, ZM), Latvijas Universitāšu asociācija, Rektoru padomi un Latvijas Studentu apvienību. Saistībā ar Augstskolu likuma grozījumiem šobrīd turpinās aktīvs darbs un diskusijas Saeimā, visām iesaistītajām pusēm sadarbojoties. Darba grupa, kas tika izveidota jauna doktorantūras modeļa ieviešanai Latvijā, turpinās darbu arī nākamo uzdevumu veikšanai.

(1679) **Investīcija 5.2.1.1.i. Pētniecības, attīstības un konsolidācijas granti**

(1680) Konsolidācijas un pārvaldības izmaiņu ieviešanas granti ir paredzēti, lai koordinēti un atbildīgi virzītu augstākās izglītības reformu ieviešanu augstskolās. Pirmkārt, valsts augstskolās tiks izveidotas padomes, un MK noteiks katras institūcijas stratēģisko specializāciju. Turpmāki ieguldījumi tiks nodrošināti ar nosacījumiem, lai izstrādātu pētniecības projektus, doktorantūras skolas, ieviestu akadēmiskās karjeras amatus (ieskaitot tenūras amatus), lai veidotu izcilības studiju programmas atbilstoši šīm stratēģiskajām prioritātēm, reformu ieviešanu vadot augstskolas padomei.

(1681) Papildu iniciatīvas, piemēram, "exit" granti, var dot papildu stimulu ātrākai reformu īstenošanai. "Exit" granti plānoti tikai ANM investīciju ietvaros, pēc

2026.gada nav plānots turpināt to finansēšanu no citiem avotiem. Paralēli šīm aktivitātēm konsolidācijas un pārvaldības izmaiņu ieviešanas grantu nosacījums būs strukturālo reformu īstenošana. Iekšējās konsolidācijas nosacījums būs akadēmisko un administratīvo struktūrvienību optimizācija, akadēmisko un pētniecisko amatu integrācija, likvidēt (vai pārorientēt uz pieaugušo izglītības piedāvājumu) filiāles un pārskatīt studiju programmas, lai mazinātu dublēšanos. Ārējās konsolidācijas nosacījums būs augstskolu apvienošanās plāns. Lai stratēģiski vadītu apvienošanās procesu, tiks piedāvāta iespēja izveidot konsorciju. Konsorcija izveide nodrošinās pamatu stratēģiskai pārmaiņu procesa vadībai, kas nozīmē, ka visas izšķirošās strukturālās izmaiņas tiks plānotas un ieviestas 3-5 gadu laikā un, kad apvienošanās rezultātā tiks izveidota jauna augstskola, tā būs jau pilnībā izveidota jauna institūcija.

(1682) Galvenie pamatprincipi konsolidācijai balstīsies uz: 1) studiju tematisko pārklājumu, 2) pētniecības pārklājumu, 3) 2019.gada zinātnisko institūciju starptautiskā izvērtējuma rezultātiem, 4) ģeogrāfisko principu, 5) esošajām sadarbības iestrādnēm, 6) institūciju padotību.

(1683) Tiek prognozēts, ka vismaz 10 valsts AII un zinātniskie institūti īstenos iekšējo vai ārējo konsolidāciju, savukārt konsolidācijas un pārvaldības izmaiņu ieviešanas granti būs 4-6, ko noteiks institūciju iesniegtie konsolidācijas plāni. Izglītības un zinātnes ministrija nodrošinās konsolidācijas plānu vērtēšanas kritēriju izstrādi (piem., vai ir vienota attīstības stratēģija, resursu koplietošana, studiju programmu attīstība, kopīgu platformu veidošana) un konsolidācijas plānu izvērtēšanu. Konsolidācijas plānu vērtēšanas kritērijos būs ietverta prasība par iekšējo vai ārējo konsolidāciju noteiktos termiņos, t.sk. veidojot konsorcijus, ja nepieciešams ārējās konsolidācijas īstenošanai. Konsolidācijas un pārvaldības izmaiņu ieviešanas grantu īstenošanas priekšnosacījums būs ar IZM saskaņots konsolidācijas plāns. Finansējuma saņēmējs būs valsts AII vai zinātniskais institūts atbilstoši konsolidācijas plānam (piemēram, vadošais konsorcija partneris, pārējās institūcijas piesaistot kā sadarbības partnerus).

(1684) Rezultātā plānota AII struktūrvienību skaita samazināšanās, īstenojot iekšējo konsolidāciju, vai AII un zinātnisko institūtu skaita samazināšanās, īstenojot ārējo konsolidāciju.

(1685) Stratēģiskās P&A izcilības iniciatīvas ietvaros iekšējās pētniecības un attīstības granti un akadēmiskās karjeras granti nav sasaistīti ar konsolidācijas aktivitātēm. Uz tiem var pieteikties AII un zinātniskie institūti atklāta konkursa veidā, demonstrējot augstu zinātnisko izcilību un ietekmes mērogu, kas atbilst AII un zinātniskā institūta stratēģiskajai specializācijai un RIS3 mērķiem.

(1686) Zinātnieku (profesoru) granti plānoti ANM investīciju ietvaros kā pārejas posms līdz pilnīgai tenūras profesoru amatu ieviešanai, pēc 2026.gada nav plānota šādu grantu finansēšana.

(1687) Reformas 5.2.1.r. "Augstākās izglītības un zinātnes izcilības un pārvaldības reforma" un investīcijas 5.2.1.1.i. īstenošanas ietvaros nav plānots atbalsts saimnieciskai darbībai, līdz ar to nav piemērojams valsts atbalsta regulējums. Pētniecības, attīstības un konsolidācijas grantu ietvaros finansējuma saņēmēji būs augstskolas un zinātniskie institūti.

4. Atklāta stratēģiskā autonomija un drošības jautājumi

(1688)Reformu un investīciju virziena 5.1. ietvaros tiks izstrādāti jauni, inovatīvi produkti, veicināta uzņēmumu produktivitāte, kas stiprinās to starptautisko konkurētspēju un spēju iekļauties globālajās vērtību ķēdēs. Investīciju Nr. 5.1.1.2.i. (privāto P&A investīciju motivācija) ietvaros tiks piešķirts atbalsts inovāciju klasteriem RIS3 specializācijas jomās. Īpaši liela nozīme šajā kontekstā ir RIS3 specializācijas jomai "Zināšanu ietilpīga bioekonomika", kas ietver dabas resursu izmantošanu, lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības, pārtikas un dzērienu ražošanas attīstīšanu ar pētniecībā-balstītu tehnoloģisko un sociālo inovāciju palīdzību ar mērķi paaugstināt šo nozaru produktivitāti, resursu efektīvu izmantošanu un veicināt konkurētspēju reģionālā un starptautiskā mērogā.

5. Pārrobežu un daudzvalstu projekti

(1689)Investīciju Nr. 5.1.1.2.i. (privāto P&A investīciju motivācija) ietvaros paredzēts finansējums Latvijas uzņēmumu un pētniecības organizāciju iesaistes nodrošināšanai IPCEI projektos.

6. Komponentes zaļā dimensija

(1690)Investīciju Nr. 5.1.1.2.i. (privāto P&A investīciju motivācija) ietvaros tiks piešķirts atbalsts inovāciju klasteriem RIS3 specializācijas jomās, tajā skaitā atbalsts uzņēmumu inovāciju projektiem un atbalsts sadarbības veicināšanai starp uzņēmumiem, kā arī starp uzņēmējdarbības sektoru un zinātniskajām institūcijām. RIS3 specializācijas joma "Viedā enerģētika" ir tieši saistīta ar Latvijas un Eiropas klimata mērķu sasniegšanu. Tā sniedz ieguldījumu enerģētikas nozares attīstībā un izvirzīto energoefektivitātes un dekarbonizācijas mērķu sasniegšanā, attīstot jaunus materiālus, inženiertehnoloģiskos un digitālos risinājumus atjaunojamās enerģijas ilgtspējīgai un izmaksu efektīvai ieguvei, uzkrāšanai un integrēšanai energosistēmā, energoefektivitātes uzlabošanai būvniecībā un ražošanas procesu automatizācijai un optimizācijai, kā arī attīstot alternatīvās degvielas transportam.[133]

(1691)Investīcijas 5.2.1.1.i.:009 - pētniecības un inovācijas pasākumi sabiedriskajos pētniecības centros, augstākajā izglītībā un kompetences centros, ieskaitot tīklu veidošanu (rūpnieciskie pētījumi, eksperimentālā izstrāde, priekšizpēte). Zaļo mērķu sasniegšanai plānoti 0% investīciju, jo netiek plānoti specifiski pasākumi, kas ietekmētu zaļo dimensiju.

7. Komponentes digitālā dimensija

(1692)**Reformu virziens Nr. 5.2. Augstskolu pārvaldības modeļa maiņas nodrošināšana:** 009 - pētniecības un inovācijas pasākumi sabiedriskajos pētniecības centros, augstākajā izglītībā un kompetences centros, ieskaitot tīklu veidošanu (rūpnieciskie pētījumi, eksperimentālā izstrāde, priekšizpēte). Digitālo mērķu sasniegšanai plānoti 0% investīciju, jo, lai arī augstākās izglītības un

[133] Viedā enerģētika (Skatīt: izm.gov.lv/lv/vieda-energetika)

zinātnes izcilības un pārvaldības reformas ietvaros iespējams būs ieguldījumi, kas saistīti ar augstākās izglītības institūciju digitalizāciju, šobrīd tos nav iespējams precīzi definēt.

KOMPONENTE NR.6: LIKUMA VARA

1. Komponentes apraksts

(1693)**Kopsavilkums: Likuma vara**

(1694)Politikas jomas: Publiskā pārvalde, tiesiskums, politikas plānošana, integritāte, noziedzības apkarošana, ēnu ekonomikas mazināšana, publiskais iepirkums.

(1695)Mērķi:

(1696)Stiprināt nodokļu iekasēšanu un mazināt ēnu ekonomiku, attīstot progresīvu nodokļu un muitas analītiku, inovatīvu centralizētu datu pārvaldību, kā arī pilnveidojot atbildīgo jomu speciālistu analītisko zinātību un uzlabojot muitas kontroles kapacitāti;

(1697)Veicināt tiesiskumu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, krāpšanas, finanšu, ekonomisko noziegumu identificēšanas/atklāšanas un tiesu efektivitātes stiprināšanu, papildus stiprināt Latvijas reģionos strādājošo tiesnešu, prokuroru un specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos) iesaisti un profesionalitāti ekonomisko noziegumu izmeklēšanā un iztiesāšanā, vismaz par 40% palielinot atklāto kriminālprocesu un u kriminālvajāšanai nodoto kriminālprocesu īpatsvaru;

(1698)Sekmēt publiskās pārvaldes modernizācijas reformas ieviešanu, stiprinot publiskās pārvaldes vērtības, ētikas pamatprincipus, integritāti un profesionalizāciju, īstenojot sistemātisku attīstības pasākumu kopumu, kas veicinātu publiskās pārvaldes transformāciju uz atbalstošu un cilvēku centrētu efektīvu, viedu pārvaldību un nodarbināto spēju efektīvi vadīt un novērst interešu konflikta un publiskā iepirkuma kļūdu riskus, mazināt korupciju un ēnu ekonomiku, kā arī veicinātu publiskās pārvaldes darbības kvalitāti, stimulētu un nodrošinātu publiskā sektora inovētspējas un inovāciju kultūras attīstību, ieviešot jaunus veidus, kā veidot labāku rīcībpolitiku un pakalpojumu sniegšanu;

(1699)Stiprināt pilsonisko dialogu un nevalstisko organizāciju pārstāvniecību sociālās drošības jomā, atbalstot organizāciju vai to sadarbības tīklu izveidi, izaugsmi un attīstību sociāli visneaizsargāto iedzīvotāju grupu interešu efektīvai pārstāvībai publiskās pārvaldes lēmumu pieņemšanā, kā arī sekmēt nevalstisko organizāciju aktīvāku darbību sabiedrības interešu uzraudzības jomā;

(1700)palielināt atklātību un konkurenci publisko iepirkumu jomā, kā arī mazināt korupcijas riskus, īstenojot pasūtītāju un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju profesionalizācijas stratēģiju, kā arī īstenojot uz riskiem balstītus kontroles pasākumus.

(1701) **Reformas un/vai investīcijas**:[134]

(1702)**Reformu un investīciju virziens 6.1. Ēnu ekonomikas mazināšana godīgas uzņēmējdarbības veicināšanai**

(1703)Šī reformu un investīciju virziena ietvaros plānotas investīcijas jau iesākto, uz analītiskās kapacitātes stiprināšanu un pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu vērsto reformu pabeigšanai.

[134] Ieskaitot COFOG klasifikatoru (vispārējie valdības izdevumi pa funkcijām)

(1704)**Reforma 6.1.1.r Analītikas stiprināšana un datu pārvaldības attīstība nodokļu administrēšanas un muitas jomā**

(1705)**Plānotās investīcijas:**

(1706)**6.1.1.1.i Esošo analītisko risinājumu modernizācija**, kas paredz to pārcelšanu uz centralizētu vienotu analītisko platformu. Dotās aktivitātes īstenošanas rezultātā tiks izstrādātas un ieviestas modernizēta Fizisko personu riska sistēma (ietverot amatpersonu risku analīzi), Akcīzes nodokļu risku vadības sistēma. Ekspluatācijā esošā sistēma ESKORT tiks tehniski pārnesta uz SAP HANA datu bāzes, jo esošā platforma Netezza vairs netiek atbalstīta no ražotāja puses. Ar šo tiks novērsti potenciālie sistēmas darbināšanas nepārtrauktības riski;

(1707)**6.1.1.2.i. Jaunu analīzes sistēmu izstrāde**, kas paredz ieviest nodokļu maksātāju segmentācijas sistēmu. Nodokļu maksātājiem paredzētā informācija tiks integrēta Publicējamo datu bāzē. Vienlaicīgi tiks nodrošināta datu vizualizācija Elektroniskajā deklarēšanas sistēmā. Nodokļu maksātāju segmentācijas dati tiks integrēti Nodokļa maksātāja 360 grādu skatījumā, kas nodrošina kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu atbilstoši katra nodokļu maksātāja specifikai;

(1708)**6.1.1.3.i. Personāla apmācības darbam ar analītisko platformu un konsultācijas.** Tehnoloģiskā platforma ļauj VID speciālistiem pašu spēkiem attīstīt analītiskos risinājumus, līdz ar tonepieciešams nodrošināt VID speciālistu apmācības darbam ar SAP HANA tehnoloģisko platformu (10 apmācību grupas, katrā līdz 5 klausītājiem). Apmācības tiks orientētas uz analītiķu un sistēmas administratoru sagatavošanu

(1709)**Reforma 6.1.2.r Muitas kontroles punktos skenēto attēlu attālināta un centralizēta analīze**

(1) **Investīcijas:**

(2) **6.1.2.1.i Dzelzceļa rentgena iekārtu sasaiste ar BAXE un mākslīgā intelekta izmantošana dzelzceļu kravu skenēšanas attēlu analīzei**

(3) **6.1.2.2.i Muitas laboratorijas kapacitātes stiprināšana,**

(4) **6.1.2.3.i Saņemto pasta sūtījumu muitas kontroles pilnveidošana Lidostas MKP**

(5) **6.1.2.4.i. Infrastruktūras izveide kontroles dienestu funkciju īstenošanai Kundziņsalā**

(1710)**Reformu un investīciju virziens 6.2. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas identificēšana, ekonomisko noziegumu izmeklēšana, tiesvedības procesu modernizācija un preventīvo darbību īstenošana**

(1711)Šī reformu un investīciju virziena ietvaros plānotas investīcijas jau iesākto darbību papildināšanai un reformas tvēruma paplašināšanai un stiprināšanai NILLTFPP[135] ietvaros definētajos rīcības virzienos noteiktajam.

(1712)**Reforma 6.2.1.r. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas identificēšanas, ekonomisko noziegumu izmeklēšanas un tiesvedības procesu modernizācija,** kas ietvers nelikumīgi iegūtu līdzekļu identificēšanas inovāciju centra izveidi, ekonomisko noziegumu izmeklēšanas kapacitātes reformu un tiesnešu un

[135] Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma finansēšanas un proliferācijas plāns 2020.-2022.gadam

prokuroru, tiesu darbinieku un prokuroru palīgu, kā arī specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos) kvalifikācijas pilnveides sistēmas reformu, izveidojot vienotu mācību centru.

(1713)Plānotās investīcijas:

(1714)**6.2.1.1.i. AML inovāciju centra izveide** noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas identificēšanas uzlabošanai, īstenojot datu analīzē un tipoloģijās balstītu nepārtrauktu zināšanu pārnesi no pētniecības uz finanšu izlūkošanu drošās publiskās-privātas partnerības platformas ietvaros;

(1715)**6.2.1.2.i. Ekonomisko noziegumu izmeklēšanas kapacitātes stiprināšana**;

(1716)6**.2.1.3.i. Vienota tiesnešu, tiesu darbinieku, prokuroru, prokuroru palīgu un specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos) kvalifikācijas pilnveides mācību centra izveide**.

(1717)**Reformu un investīciju virziens 6.3. Publiskās pārvaldes modernizācija**

(1718)**Reforma 6.3.1. Publiskās pārvaldes modernizācija**

(1719)Plānotās investīcijas:

(1720)**6.3.1.1.i Atvērta, caurskatāma, godprātīga un atbildīga publiskā pārvalde.**

(1721)**6.3.1.2.i Publiskās pārvaldes profesionalizācija un administratīvās un kapacitātes stiprināšana;**

(1722)**6.3.1.3.i Publiskās pārvaldes inovācijas eko-sistēmas attīstība.**

(1723)**6.3.1.4.i Nevalstisko organizāciju izaugsme sociālās drošības pārstāvniecībā un sabiedrības interešu uzraudzībā**.

(1724)**Reformu un investīciju virziens 6.4. Atklātības palielināšana, konkurences veicināšana, pasūtītāju profesionalizācija un uz riskiem balstīti uzraudzības pasākumi publiskajos iepirkumos**

(1725)**Reforma 6.4.1.r. Publisko iepirkuma līgumu reģistra izveid**e, nodrošinot publiski pieejamu un automatizētā datu analīzē izmantojamu informāciju par noslēgto iepirkuma līgumu faktisko izpildi (t.sk. par faktiskajām izmaksām un faktiskajiem termiņiem), lai paaugstinātu atklātību un mazinātu korupcijas iespējas līgumu izpildes fāzē, kurā vislielākā iespēja, pusēm vienojoties, nekontrolēti atkāpties no iepirkuma procedūrā iesniegtā piedāvājuma un līguma izpildes noteikumiem, padarot iepirkuma procedūras rezultātus neefektīvus;

(1726)**Reforma 6.4.2.r. Konkurences vides pilnveidošana un korupcijas risku mazināšana**, pilnveidojot kandidātu un pretendentu izslēgšanas noteikumus, lai izvairītos no līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas negodprātīgiem piegādātājiem, paplašinot interešu konflikta tvērumu, kā arī pilnveidojot iepirkuma komisijas darbības pamatprincipus, piedāvājumu vērtēšanas kritēriju pārskatīšana, nosakot jomas, kurās papildus iegādes cenai vērtējamas arī dzīves cikla izmaksas un kvalitātes kritēriji, kā arī plašāku konsultāciju ar tirgu īstenošana nolūkā kvalitatīvāk sagatavot iepirkuma dokumentus un mazināt tādu prasību noteikšanu iepirkumos, kas vērstas uz konkurences ierobežošanu.

(1727)**Reforma 6.4.3.r. Profesionalizācijas stratēģijas izstrāde un īstenošana** nolūkā stratēģiski attīstīt publiskajos iepirkumos iesaistīto cilvēkresursu, kā arī efektivizēt tā izmantošanu.

(1728)**Reforma 6.4.4.r. IUB IT un analītiskās kapacitātes stiprināšana**, pilnveidojot uz riskiem balstītus uzraudzības pasākumus, kā arī uzlabojot IUB sniegto pakalpojumu pieejamību tiešsaistē un to lietojamību.

(1729)Plānotās izmaksas:

(1730)ANM ietvaros likuma komponentei plānots novirzīt 2% no kopējā finansējuma, jeb 33 milj. EUR. Kopējais apjoms mērķu sasniegšanai, ieskaitot valsts budžeta, Kohēzijas politikas un citu ārvalstu finanšu instrumentu investīcijas, ir 396 milj. EUR.

2. Galvenie izaicinājumi un mērķi

(1731)Valsts pārvaldes institūciju kvalitātes un tiesiskuma stiprināšanas sfērā izaicinājumu netrūkst, ANM plāna ietvaros tiek piedāvāts fokusēties uz jomām ar tiešāko ietekmi uz uzņēmējdarbības vides kvalitāti, kas vairākkārtīgi īpaši izceltas arī Padomes Rekomendācijās, EK ikgadējos ziņojumos – 1) ēnu ekonomikas mazināšana un nodokļu iekasēšanas uzlabošana; 2) nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un ekonomisko noziegumu apkarošana; 3) publiskā sektora atbildība, efektivitāte un integritāte; 4) publiskais iepirkums.

(1732)**Reformu un investīciju virziens 6.1. Ēnu ekonomikas mazināšana, godīgas uzņēmējdarbības veicināšanai**

(1733)Galvenie izaicinājumi:

(1734)Ministru kabineta 2019. gada 7. maija rīkojuma Nr. 210 "Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai" 12.2. punkts paredz turpināt īstenot pasākumus ēnu ekonomikas ierobežošanai, prioritāri īstenojot pasākumus nodokļu samaksas uzlabošanai un godīgas konkurences veicināšanai tautsaimniecības nozarēs ar augstāko ēnu ekonomikas risku, lai sekmētu ekonomisko izaugsmi tautsaimniecībā kopumā. Ēnu ekonomikas īpatsvara samazināšana ir prioritārs uzdevums, kas ir svarīgs, lai nodrošinātu sabiedrības labklājības līmeni un sekmētu tautsaimniecības attīstību. Kopējo pasākumu īstenošanas darba rezultātā ir noteikts sasniedzamais mērķis 2022. gadā Latvijā sasniegt Eiropas valstīs esošās ēnu ekonomikas īpatsvara vidējo rādītāju.

(1735)Saskaņā ar Latvijas pētnieku Dr. A. Saukas un Dr. T. Putniņa pētījumu ēnu ekonomikas īpatsvars Latvijā 2019. gadā bija 23,9 % no IKP, savukārt saskaņā ar austriešu ekonomikas profesora Dr. F. Šneidera pētījumu – 19,9 % no IKP, bet vidējais ēnu ekonomikas īpatsvars Eiropas valstīs –16,3%. Valsts iestāžu darba plānā ēnu ekonomikas ierobežošanai 2016. – 2020. gadam ietverto uzdevumu izpilde ir devusi pozitīvu rezultātu ēnu ekonomikas mazināšanai, tomēr COVID-19 pandēmijas ietekme, jaunu komercdarbību formu rašanās, digitālās vides izmantošana komercdarbībā, pieaugošie kibernoziedzības riski, kā arī citi faktori nosaka nepieciešamību meklēt jaunus veidus mērķtiecīgu pasākumu īstenošanai, kuru rezultātā tiktu panākts noteikts un izmērāms efekts ēnu ekonomikas samazinājumā kopumā vai noteiktā tautsaimniecības nozarē. Tāpēc Finanšu ministrijas redzējumā nākošajam periodam jaunu ēnu ekonomikas ierobežošanas pasākumu plānu jāveido, ievērojot šādus nosacījumus:

- ēnu ekonomiku veicinošu faktoru (cēloņu) identificēšana un novērtēšana konkrētas problēmas risinājumam;

- iesaistīto iestāžu mērķtiecīgi īstenoti pasākumi noteiktu faktoru ietekmes mazināšanai.

(1736)Ņemot vērā, ka "aplokšņu algas" ir viena no būtiskākajām ēnu ekonomikas komponentēm, VID 2020. gadā tika veikts ikgadējais novērtējums par to, kā mainījusies situācija valstī nedeklarēto darba ienākumu jeb "aplokšņu algu" jomā. Kā rāda dati, tad nedeklarēto darba ienākumu īpatsvars komercsektorā Latvijā vēl joprojām ir augsts – pēc VID aplēsēm 2018. gadā "aplokšņu algās" tika izmaksāti apmēram 17,5 % no kopējiem darba samaksas ienākumiem, savukārt 2019. gadā – 17,3 %, kas nozīmē, ka samazinājums nebija būtisks.

(1737)Efektivizējot un mērķtiecīgi pilnveidojot cīņu ar izvairīšanos no nodokļu nomaksas, nedeklarēto darba ienākumu īpatsvara samazināšana jeb "aplokšņu algu" maksāšanas ierobežošanas ir noteikta kā Finanšu ministrijas un VID darbības prioritāte turpmākajiem diviem gadiem.

(1738)Lai rastu jaunus inovatīvus un zinātniski pētnieciskas darbības rezultātā pamatotus priekšlikumus ēnu ekonomikas mazinošiem pasākumiem 2020. gadā Finanšu ministrija ir uzsākusi darbu pie valsts pētījumu programmas "Ēnu ekonomikas mazināšana ilgtspējīgas ekonomikas attīstības nodrošināšanai" īstenošanas. Programmas pētījuma rezultātā izdarītie secinājumi par ēnu ekonomiku veicinošiem faktoriem un sniegtās rekomendācijas tiks izmantotas par pamatu jauniem valsts rīcībpolitikas pasākumiem ēnu ekonomikas mazināšanai.

(1739)2019.gadā tika izstrādāta jauna VID stratēģija laika periodam no 2020.gada līdz 2022.gadam ar mērķi, ka Latvija kļūst par valsti, kurā labprātīgi tiek pildītas nodokļu un muitas saistības. Tas nozīmē turpināt iesākto proaktīvo pieeju ēnu ekonomikas mazināšanā, veidojot labvēlīgāku uzņēmējdarbības vidi gan vietējiem, gan ārvalstu uznēmējiem un sniedzot sabiedrībai saprotamāku informāciju par nodokļu piemērošanas aspektiem, vielaikus vēl aktīvāk virzoties uz e-vides pakalpojumu attīstību un to plašāku izmantošanu. Vienlaikus tas iezīmē būtībā jaunu reformu – attīstīt nodokļu un muitas analītiku augstākā līmenī, izmantojot inovatīvu pieeju un jaunus rīkus nodokļu maksātāju segmentēšanā, un izveidojot VID par zinātības centru un datu virzītu iestādi.

(1740)VID attīstības stratēģija 2020.-2022.gadam[136] paredz konkrētus darbības virzienus godīgas uzņēmējdarbības vides veicināšanai un uzraudzībai, nodokļu saistību izpildes līmeņa paaugstināšanai un ēnu ekonomikas mazināšanai. Galvenie VID attīstības stratēģijas virzieni:

- attīstīt klientu vajadzībām atbilstošus pakalpojumus, centralizējot un stiprinot VID analītisko funkciju, segmentējot nodokļu maksātājus atbilstoši viņu nodokļu saistību izpildes disciplīnai;
- uzlabot uz uzticēšanos vērstu komunikāciju un sadarbību ar klientiem, piemērojot klientu vajadzībām atbilstošu saziņas valodu un komunikācijas veidu, kā arī attīstot digitālo ekosistēmu;
- nodrošināt viedu uzraudzību uzņēmējdarbības vides un labklājības veicināšanai, balstoties uz analītiskajām zināšanām un pieejamajiem resursiem, īstenojot

[136] VID attīstības stratēģija 2020.-2022.gadam

mērķtiecīgu rīcību un sadarbību pārkāpumu un noziedzīgu nodarījumu atklāšanā un novēršanā valsts ieņēmumu un muitas lietu jomā.

(1741)Tas nozīmē īstenot jaunu pieeju, arvien vairāk uzmanības pievēršot nodokļu maksātāju uzvedības izpētei un izpratnei, vienlaikus veicinot arī labprātīgu nodokļu un muitas saistību izpildes līmeni. Tas nozīmē arī VID darba efektivizēšanu – panākt nodokļu administrēšanas pasākumos samērīgumu starp patērētajiem resursiem un gūto labumu ieņēmumu veidā, kā arī optimizēt kontroļu un pābaužu veidus, uzlabojot to mērķtiecīgāku un savlaicīgāku izmantošanu.

(1742)Lai īstenotu VID iecerētās reformas, VID realizē virkni pasākumu un projektu gan VID pieejamo resursu ietvaros, gan piesaistot dažāda veida atbalstu no ES finansētajām un ārvalstu finanšu palīdzības programmām.

(1743)Sadarbībā ar PB ekspertiem VID tiek īstenots EK Strukturālo reformu atbalsta programmas projekts "Tehniskā palīdzība vidēja termiņa nodokļu pamatnostādņu īstenošanai", kuras mērķis ir stiprināt tieši VID lomu ēnu ekonomikas mazināšanā. Jau šobrīd VID ir ņēmis vērā un ieviesis lielu daļu PB rekomendāciju, taču minētā projekta īstenošana turpināsies līdz 2021.gada maijam un vēl tiek sagaidīti noslēguma ziņojumi: "Par nodokļu audita funkcijas stiprināšanas analīzi un ieteikumiem" un "Par ieteikumiem atbilstības pārvaldības sistēmas izstrādei". Savukārt daļa rekomendāciju ir ieviešanas procesā. Pēc projekta noslēguma tiks izvērtētas visas saņemtās rekomendācijas un ieteikumi to ieviešanai VID darba tālākai pilnveidošanai.

(1744) Saskaņā ar PB sniegtajām rekomendācijām VID procesu veiksmīgas īstenošanas nodrošināšanai ir veiktas izmaiņas dienesta struktūrā ar mērķi īstenot viedu uzraudzību, tādējādi palīdzot mainīt sabiedrības uzvedību saistību izpildē un uzlabojot uzņēmējdarbības vidi. VID ir organizatoriski centralizēta analītiskā funkcija – izveidota Nodokļu maksātāju uzvedības analīzes un prognozēšanas pārvalde, nodrošinot, ka visa VID analītiskā kapacitāte un zinātība koncentrēta vienuviet. Savukārt, lai operatīvi un padziļināti izvērtētu nodokļu nenomaksas riskus, nodrošinot vienotu pieeju nodokļu maksātāju uzvedības maiņai, VID ir izveidota Nodokļu nomaksas veicināšanas pārvalde. Tas nozīmē, ka sākotnēji nodokļu maksātājiem nodokļu saistību neizpildes gadījumā tiek veikti veicināšanas pasākumi, savukārt, ja veicināšanas pasākumi nedod rezultātu, nodokļu maksātājs tiek virzīts nodokļu kontroles pasākumiem. VID ieskatā svarīgs askpekts ir komunikācijas un sadarbības uzlabošana ar nodokļu maksātājiem strādājot pēc "Konsultē vispirms" principa, tādējādi veidojot izpratni par viņu nodokļu pienākumiem un iestādes nodokļu administrēšanas procesiem. Savukārt pēc iekļaušanas nodokļu audita darba plānā, nodokļu maksātājs vairs netiek veicināts, t.i., netiek piemērots princips "Konsultē vispirms".

(1745) Viens no VID efektivitātes aspektiem – lielāku uzmanību veltīt izmaksu ziņā lētākiem uzraudzības pasākumiem, lai nepieciešamība veikt dārgākos administrēšanas pasākumus – nodokļu auditus – arvien samazinātos. Šajā sakarā tiek strādāts arī pie priekšlikumiem grozījumiem normatīvajos aktos, lai samazinātu esošo nodokļu kontroļu un pārbaužu veidu skaitu, tādējādi administrēšanas procesu padarot elastīgāku un vienlaikus efektīvāku.

(1746)Veiktās reorganizācijas rezultātā tiek nodrošināts, ka Nodokļu nomaksas veicināšanas pārvaldē ir apvienota plaša spektra speciālistu informācijas un pieredzes apmaiņa, kā arī veicināta sadarbība ar Nodokļu un muitas policijas pārvaldi. Balstoties uz PB rekomendācijām 2020.gada notiek pastiprināta sadarbība un informācijas apmaiņa starp VID Nodokļu un muitas policijas pārvaldi un Nodokļu nomaksas veicināšanas pārvaldi. Šī sadarbība tiek īstenota jau atlases fāzē pirms nodokļu maksātāja iekļaušanas audita plānā. Ir izveidota Audita darba plāna projektā iekļauto nodokļu maksātāju nodokļu nomaksas risku izvērtēšanas padome, kas izvērtē Audita darba plāna projektā iekļautos nodokļu maksātājus, to nodokļu nenomaksas riskus, saimnieciskās darbības rādītājus, segmentēšanas rezultātus un VID veiktās darbības nodokļu maksātāju uzvedības maiņai. Uzņēmumu novirzīšana kontroles pasākumiem notiek, stingri ievērojot sistēmās iekļautos kritērijus.

(1747)Lai mazinātu iespējas nodokļu maksātājam nodokļu audita laikā turpināt radīt zaudējumus valsts budžetam, tiek nodokļu audita procesā tiek piemērots reālā laika pārbaudes princips, t.i., nodokļu maksātāju darbība tiek uzraudzīta arī par periodu, kurā notiek pārbaude (2020.gadā minētais princips piemērots 65 nodokļu auditos jeb 30 % no kopējā veikto nodokļu auditu skaita).

(1748)Viena no VID nozīmīgākajām pilnveides reformām ar mērķi uzlabot līdzšinējo pieeju cīņā ar ēnu ekonomiku un īstenot inovatīvu risku pārvaldības funkciju - VID analītiskās kapacitātes stiprināšana, pilnveidojot pieejamo informāciju un informācijas apmaiņu, tostarp arī liekot uzsvaru uz analītisko rīku izmantošanu un tā rezultātā iegūtās informācijas analīzi. Tādējādi, balstoties uz VID attīstības stratēģiju 2020.-2022.gadam un PB ekspertu sniegtajām rekomendācijām risku vadības jomā, ir uzsākta SAP HANA platformas izstrāde_centralizētai datu pārvaldībai VID, paredzot vienotas analītikas tehnoloģiskās platformas ieviešanu risku analīzē un veicinot ātrāku pakalpojumu pieejamību, kā arī nodrošinot, lai katrs pieņemtais lēmums izrietētu no iedziļināšanās situācijā un būtu pamatots ar faktiem un pierādījumiem.

(1749)Vēl viens būtisks reformas virziens un pamats pilnīgi jaunai administrēšanas pieejai – nodokļu maksātāju segmentēšana, balstoties uz to uzvedības izpēti un izpratni. Visi nodokļu maksātāji tiek segmentēti un katram segmentam tiks izstrādāts visatbilstošākais pakalpojumu grozs, īstenoti nepieciešamie nodokļu administrēšanas un ēnu ekonomiku ierobežojošie pasākumi, lai ar optimālu resursu ieguldījumu panāktu labprātīgas nodokļu un muitas saistību izpildes līmeņa konsekventu paaugstināšanos.

(1750)Lai motivētu nodokļu maksātājus vairāk un atbildīgāk sekot savai nodokļu saistību izpildes disciplīnai, VID aktīvi strādā pie Nodokļu maksātāju reitinga (segmentēšanas) sistēmas, kuras galvenie mērķi ir informēt nodokļu maksātājus par viņu saimniecisko darbību raksturojošo rādītāju atbilstību vispārējām ekonomiskām tendencēm un uzlabot to, kā arī nodrošināt nodokļu maksātājus ar rīku, ar kuru tie var informēt savus sadarbības partnerus par savu situāciju nodokļu nomaksas sakarā. Lai noteiktu VID uzturētās datu bāzes – Nodokļu maksātāju reitingu sistēmas – tiesisko ietvaru, publiskojamo informāciju un tās izmantošanu, tiek izstrādāti grozījumi normatīvajos aktos.

(1751) Ņemot vērā to, ka viena no būtiskākajām VID prioritātēm esošajā stratēģiskajā plānošanas periodā ir mazināt darba ienākumu izmaksas, kas veiktas neieturot nodokļus (“aplokšņu” algas”), ir izveidota pastāvīga darba grupa VID ģenerāldirektora vadībā, tādējādi izvirzot šo jautājumu stratēģiskajā līmenī, pievēršot šim jautājumam īpašu uzmanību un nodrošinot savstarpēji saistītu un mērķtiecīgu pasākumu koordinētu vadību un īstenošanu. Darba grupas darbs ir vērsts uz to, lai sekmētu jaunu metožu un viedas taktikas īstenošanu cīņā ar “aplokšņu” algām, kā arī uz VID analītiskās kapacitātes stiprināšanu, lai uzlabotu potenciālo risku identificēšanu.

(1752)Lai īstenotu strukturētus un mērķtiecīgus nodokļu nomaksas veicināšanas pasākumus (veicot gan preventīvos, gan kontroles pasākumus), konstatējot iespējamas “aplokšņu algas”, VID ir izstrādāta rokasgrāmata nedeklarēto darba ienākumu samazināšanai. Rokasgrāmatā ir aprakstītas VID ierēdņu veicamās darbības, ietverta plaša un izsmeļoša informācija, kas liecina par “aplokšņu algām”, aprakstīts, kā tiek veikta nodokļu maksātāju izvērtēšana, padziļināta izpēte, sadarbība un piemērojamās metodes atkarībā no “aplokšņu algu” avotiem. Rokasgrāmatu ir plānots pilnveidot un paplašināt, pielāgojot to mūsdienu situācijai saistībā ar COVID – 19 radīto ietekmi. Kā arī plānots izstrādāt atsevišķu sadaļu ar uzņēmējus raksturojošām pazīmēm (tipoloģiju), kas īsteno godīgu komercpraksi un tiem, kas veic krāpnieciskas darbības, kas noteiktas balstoties uz līdzšinējo digitālo datu izmeklēšanas pieredzi.

(1753)Bez tam VID veic pieņemto lēmumu un tiesu nolēmumu par VID pieņemtajiem lēmumiem analīzi un plāno izstrādāt īsu un viegli lietojamu digitāla formāta Rokasgrāmatu, kurā tiks iestrādāti konsolidēti un adaptēti attālinātā darba apstākļiem pielāgoti pasākumi, kas iekļauti Audita rokasgrāmatā, Rokasgrāmatā nedeklarēto darba ienākumu samazināšanai un citos iekšējos normatīvajos dokumentos.

(1754) “Aplokšņu algu” mazināšanai, VID ir noteikta atsevišķa nodokļu audita daļa, kura specializējas auditu veikšanā tieši "aplokšņu algu" jomā, tāpat atsevišķas tematisko pārbaužu daļas specializējās būvniecības vai ēdināšanas nozarēs strādājošo nodokļu maksātāju pārbaudēs.

(1755)Balstoties uz PB rekomendācijām, lai uzlabotu PVN kontroles metodes, VID nodokļu veicināšanas (tai skaitā, kontroles) pasākumiem atlasa nodokļu maksātājus tikai ar augstu nodokļu nenomaksas risku, iegūst informāciju no kredītiestādēm un maksājumu pakalpojumu sniedzējiem, lai identificētu ārvalsts tirgotājus, kuriem sasniegts PVN reģistrācijas slieksnis, kā arī veic kompleksu nodokļu maksātāju analīzi, izmantojot dažādas datu bāzes, un ir ieviesta starptautiskā prakse attiecībā uz trīs audita veidiem: kompleksais, konkrētā nodokļa un konkrētā darījuma.

(1756)Savukārt, nodokļu audita uzlabošanai, balstoties uz PB sniegtajām rekomendācijām, ir izstrādāta PVN pārmaksu riska programmatūra, kurā atbilstoši definētajiem riskiem tiek veikta elektroniska risku analīze, kā arī tiek veikti pilotauditi, lai konstatētu, vai paredzamos riskus ir viegli atklāt un vai auditoru zināšanas šādu risku atklāšanai ir pietiekamas.

(1757)Ņemot vērā PB ekspertu rekomendācijas, ir pilnveidots arī PVN krāpšanas risku novērtējums, izveidojot Ārējo datu pārvaldības nodaļu, kuras kompetencē ir

nodrošināt no Valsts reģistriem saņemto datu pārvaldību VID, kā arī izveidojot "Ķēžu reģistru", kurā tiek ievadīta informācija par PVN darījumu shēmas galveno uzņēmumu un pārējiem shēmas dalībniekiem. Papildus tiek analizēti arī pārbaudes procesi un to rezultāti, sniegti ietekumi un atbalsts pārbaudes veicēju grupām.

(1758)Pateicoties digitalizācijai, Latvijā īstenota virkne projektu, kuru galvenais mērķis ir trešo pušu informācijas lietošana nodokļu deklarēšanas disciplīnas stiprināšanai. No 2019.gada nodokļu administrācija apstrādā datus par Latvijas rezidentu – fizisko personu kontu apgrozījumiem, ar kuru palīdzību apzina nedeklarētos fizisko personu ienākumus. 2020.gadā uzsākts darbs pie Elektroniskās darba laika uzskaites datu lietošanas nedeklarēto darba attiecību un neuzskaitītās darba samaksas gadījumu atklāšanai būvniecības nozarē; kā arī taksometru pakalpojumu elektronisko platformu datu lietošanas nedeklarēto ienākumu noteikšanai. Aktīvi norisinās arī darbs pie iedzīvotāju iesaistīšanās nodokļu nemaksāšanas ierobežošanā - no 2019.gada norisinās Čeku loterijas pasākums, ar kuru valsts iedzīvotāji tiek motivēti pieprasīt pirkumu reģistrāciju kases aparātos, bet Valsts ieņēmumu dienests iegūst vērtīgu informāciju nedeklarēto ienākumu apzināšanai.

(1759)Lai veicinātu VID pamatdarbības procesu izpildes efektivitāti, modernizētu VID e-pakalpojumu izpildes procesus, uzlabotu VID datu pieejamību un mazinātu administratīvo slogu nodokļu maksātājiem, no 2017.gada tiek īstenots nozīmīgs informācijas un komunikācijas tehnoloģijas projekts "Nodokļu informācijas pakalpojumu modernizācija MAIS kodols". Projekts tiek finansēts no ERAF un valsts budžeta līdzekļiem. Tā ietvaros no 2021.gada 1.janvāra VID administrētajiem valsts budžeta maksājumiem ir ieviests jauns konts – vienotais nodokļu konts, kas aizstāj līdzšinējos nodokļu kontus. Tas nozīmē, ka līdzšinējo vairāk nekā 40 nodokļu kontu vietā visus VID administrētos iekšzemes nodokļus var maksāt vienā kontā, turklāt to var izdarīt, aizpildot tikai vienu maksājuma uzdevumu. Tas ievērojami mazina iespēju kļūdas dēļ ieskaitīt nodokļu maksājumu tam neatbilstošā kontā. Projekta īstenošana turpinās un rezultātā kopumā būtiski tiks modernizēti un automatizēti nodokļu administrēšanas procesi un uzlabota VID sniegto pakalpojumu kvalitāte.

(1760)Lai klientiem padarītu ērtāk pieejamus VID sniegtos pakalpojumus, pastāvīgi tiek veikti uzlabojumi VID pašapkalpošanās portālā – VID Elektroniskajā deklarēšanās sistēmā (EDS), piemēram, ir ieviesta servisa lietojumprogrammu saskarne API (*Application Programming Interface*), ko izmanto datu apmaiņai starp klienta grāmatvedības vai uzņēmuma vadības sistēmu un EDS. Tāpat pagājušajā gadā EDS ir izveidots jauns pakalpojums Latvijas rezidenta apliecības iegūšanai un izveidots jauns risinājums, kas vienkāršo rezidenta atvieglojumu apliecības saņemšanas procesu un saīsina laiku tās iegūšanai. EDS pastāvīgi tiek pilnveidots un arī turpmāk ir plānoti dažādi uzlabojumi, kas ievērojami atvieglotu klientiem pakalpojumu saņemšanu, piemēram, atsevišķiem VID pakalpojumiem plānots ieviest pilnvarotā e-pakalpojuma risinājumu. Šis risinājums nodrošinās klienta pilnvarojumā balstītu e-pakalpojuma izpildi klienta vārdā. Šādā gadījumā fiziska persona apliecinās savu piekrišanu datiem, kas atspoguļoti VID

sagatavotajā deklarācijā, nepieciešamības gadījumā lūdzot tos precizēt. Tāpat plānots nodalīt pakalpojumus, dokumentus un pārskatus atbilstoši piekritībai – juridiska persona vai fiziska persona, kā arī plānots pielāgot sākumsaktu katra klienta situācijai, nodrošinot to, ka katrs klients jau sākotnējo redz tikai to informāciju, kas ir saistošana viņa nodokļu maksāšanas režīmam;

(1761)Papildus tam, šobrīd Saeimā notiek diskusijas par regulējumu, kas paredz, ka arī fiziskām personām, kas neveic saimniecisko darbību, nodokļu deklarācijas un informatīvās deklarācijas, būs jāiesniedz tikai elektroniski, izmantojot EDS sistēmu. Tāpat diskusijas Saeimā notiek par to, vai visiem nodokļu maksātājiem, izņemot fiziskās personas, kas neveic saimniecisko darbību, arī iesniegumi VID nebūtu iesniedzami tikai un vienīgi EDS, ja vien konkrētajā nodokļu jomu reglamentējošā normatīvajā aktā nebūs noteikts citādi.

(1762)Turpmāk digitalizācijas transformācijas jomā tiks turpināts darbs pie elektroniskas bezpapīra uzņēmējdarbības vides veicināšanas, izvērtējot attaisnojuma dokumentu (rēķinu, pavadzīmju u.c.) elektroniskas aprites vides izveidošanu un sagatavotu priekšlikumus turpmākai elektronisko dokumentu informācijas apmaiņai ar valsts iestādēm. Šādu tehnoloģiju ieviešana mazina administratīvas barjeras, mazina papīra formāta pavadzīmju, rēķinu un atskaišu apriti, veicina "zaļu" attieksmi pret vidi un paver iespējas efektīviem uzraudzības un kontroles pasākumiem.

(1763)Divas VID nozīmīgas iniciatīvas – "Elektronisku finanšu dokumentu maiņvietas izveide" un "Biznesam draudzīgi un stimulējoši e-pakalpojumi" ir iekļautas ES atveseļošanas un noturības mehānisma plāna 2.komonentes "Digitālā transformācija" reformu un investīciju virziena 2.1. "Valsts pārvaldes digitālā transformācija" realizēšanā. Īstenojot minētās iniciatīvas, tiks pilnveidota digitālās ekosistēma, uzņēmējdarbības vide un tajā pašā laikā tiks sekmēta arī labprātīga nodokļu saistību izpilde.

(1764)Vienlaikus viena no VID prioritātēm ir noziedzīgu nodarījumu novēršana un apkarošana valsts ieņēmumu un muitas lietu jomās. Kopš 2020.gada 15.oktobra VID administratīvajā ēkā darbu ir sākusi Ģenerālprokuratūras struktūrvienība – Specializētā nodokļu un muitas lietu prokuratūra. Efektīva valsts ieņēmumu un nodokļu noziegumu izmeklēšana notiek ciešā sadarbībā starp izmeklētāju un uzraugošo prokuroru. Jaunais risinājums būtiski ļaus samazināt nodokļu likumu pārkāpēju lietu izmeklēšanas laiku. Līdz ar to kriminālprocesi savlaicīgāk tiks nosūtīti kriminālvajāšanas uzsākšanai.

(1765)Savukārt, lai pilnveidotu Latvijas tiesību aizsardzības iestāžu un citu valsts iestāžu korupcijas risku novēršanu un valsts amatpersonu noziegumu izskaušanu valsts dienestā, patlaban tiek izstrādāts noziedzības novēršanas padomes rīcības plāns laikposmam no 2021.gada līdz 2026.gadam. Tā ietvaros ir paredzēts apzināt un analizēt nozīmīgākos korupcijas riskus un vājākos punktus, kuros riski var iestāties ar visaugstāko varbūtību, kā arī izstrādāt vienotu metodoloģiju korupcijas risku novērtēšanai nacionālajā līmenī.

(1766)Lai sekmīgi varētu samazināt ēnu ekonomiku, ir būtiski noskaidrot tās veicinošus faktorus, tādēļ ēnu ekonomikas mazināšanai nepieciešami ne tikai efektīvi kontroles mehānismi, bet arī kompleksi, inovatīvi, administratīvo slogu

mazinoši risinājumi, lai mainītu sabiedrības attieksmi pret iesaistīšanos ēnu ekonomikā un radītu motivāciju darboties legāli.

(1767)Kontroles procesu digitalizācija, mākslīgā intelekta ieviešana, muitas kontroles tehnisko līdzekļu modernizācija un atbilstošas infrastruktūras izveide kontroles dienestu funkciju efektīvai izpildei ir prioritāri veicami pasākumi, kuru īstenošana ir nepieciešama ne tikai ēnu ekonomikas apkarošanai, bet sabiedrības drošības un ES vienotā tirgus aizsardzībai.

(1768)RŠV uz ES un Latvijas austrumu robežas pakāpeniskai modernizācijai jau tiek izmantoti Latvijas-Lietuvas-Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programmas Eiropas kaimiņattiecību instrumenta 2014.–2020.gadam finanšu līdzekļi, kā arī plānoti ieguldījumi no ES fondu darbības programmas Latvijai 2021.–2027.gadam (RŠV "Silene" un RŠV "Pāternieki"), Latvijas-Krievijas pārrobežu sadarbības programmas 2014.-2020.gadam, Valsts budžeta un „Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta 2014.-2021.gada perioda programmas „Starptautiskā policijas sadarbība un noziedzības apkarošana" finanšu līdzekļi (RŠV "Terehova"), savukārt robežkontroles dienestu infrastruktūras pilnveidošanai Rīgas brīvostā plānots izmantot Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānismā pieejamos līdzekļus.

(1769)Viens no efektīvākajiem un ātrākajiem līdzekļiem, lai nodrošinātu Latvijas un visas ES finanšu interešu aizsardzību, cīņu pret kontrabandu, krāpšanas apkarošanu un veiktu preventīvos pasākumus, ir kravu kontroles rentgena iekārtu – skeneru, izmantošana. Pēdējā desmitgadē aprīkojot Latvijas MKP ar kravu kontroles rentgena iekārtām un analizējot kontrabandas kravu pārvietošanas tendences, konstatēts cigarešu nelikumīgas pārvietošanas mēģinājumu skaita pieaugums caur tiem MKP, kuros nebija uzstādīti skeneri, tāpēc būtiski ir turpināt muitas tehniskā aprīkojuma pilnveidošanu, pakāpeniski nomainot novecojošo aprīkojumu ar jaunu un ieviešot jaunākās tehnoloģijas. Šo ieguldījumu finansēšanai paredzēts izmantot ES fondu darbības programmā Latvijai 2021.–2027.gadam (MKP uz ES austrumu robežas) un Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānismā pieejamos līdzekļus (Rīgas brīvostas MKP).

(1770)Pašreizējā krīze ir paātrinājusi digitālo revolūciju – e-komercija un e-pakalpojumi ir kļuvuši sabiedrībā izplatīti. Turklāt arvien straujāk attīstās jaunākās tehnoloģijas, arvien ātrāk notiek izmaiņas uzņēmējdarbības procesos – mākslīgais intelekts, blokķēdes. Lai nodrošinātu mūsdienu tehnoloģiskajiem risinājumiem atbilstošu vidi nodokļu saistību izpildei un robežkontrolei, nepieciešams paplašināt biznesam draudzīgus un stimulējošus digitālos pakalpojumus un nodrošināt to nepārtrauktu pieejamību, ir ilgtspējīgas nodokļu saistību izpildes līmeņa paaugstināšanas priekšnosacījums un veicinās uzņēmējdarbības atveseļošanos pēc Covid krīzes. Digitālo pakalpojumu paplašinātā pieejamība radīs labvēlīgus apstākļus uzņēmējiem izmantot attālinātā darba iespējas arī situācijā, ja Covid piedzīvos atkārtotus uzliesmojumus. Moderna digitālā infrastruktūra būs tā atslēga, kas vienlaikus ar uzņēmējdarbības atveseļošanos veicinošu nodokļu politiku, sekmēs nodokļu ieņēmumu atgūšanu tādā apjomā, lai nodrošinātu valsts labklājības attīstību.

(1771)Jāturpina atvērtas un godīgas tirdzniecības politikas kurss, īpaši ņemot vērā tirdzniecības nozīmību Latvijas ekonomikā, nodrošinot godprātīgiem

uzņēmējiem ātru un ērtu robežas šķērsošanu. Lai uzlabotu Latvijas noturību un veicinātu ilgtspējīgu izaugsmi, muitas dienestam ir jālīdzsvaro efektīvi veicamie kontroles pasākumi un likumīgas tirdzniecības veicināšana, nodrošinot minimālu muitas dienestu iejaukšanos godprātīgo komersantu piegādes ķēžu plūsmā. Tirgi, tirdzniecība un tehnoloģijas ir dinamiskas, un muitas dienestam ir jāatbalsta šīs tendences. Visas preces, kas tiek ievestas Eiropas Savienībā vai izvestas no tās, tiek pakļautas muitas uzraudzībai un var tikt pakļautas muitas kontrolei. Lai nodrošinātu mūsdienu tehnoloģiskajiem risinājumiem atbilstošu preču robežkontroli, nodrošinot godprātīgiem komersantiem ātru, ērtu un ar minimālu administratīvo slogu robežas šķērsošanu, ir vitāli nepieciešams stiprināt robežkontrolē ieskaitīto dienestu kapacitāti, tai skaitā muitas dienesta, veicinot veikto kontroļu uzlabošanu un to efektivitātes celšanu.

(1772)Eiropas Komisijas Kopīgā pētniecības centra (Joint Research Center) un Nodokļu politikas un muitas savienības ģenerāldirektorāta sadarbībā ar Eiropas Savienības valstu Muitas dienestu vadītājiem, sociālajiem partneriem un citām Eiropas Komisijas institūcijām izstrādātajā ziņojumā "Muitas nākotne Eiropas Savienībā 2040.gadā" definētā vīzija Eiropas Savienības muitām līdz 2040.gadam ietver skaidru redzējumu digitalizācijas virzienā – tehnoloģisko sasniegumu un risinājumu izmantošanu, lai visefektīvākajā veidā izmantotu muitai pieejamos datus un paceltu uzņēmējdarbības atbalstu un tirdzniecības veicināšanu jaunā līmenī.

(1773)ES muitas riska pārvaldības stratēģijā un rīcības plānā mērķim "Uzlabot resursus, lai nodrošinātu ES vienotās riska pārvaldības sistēmas (CRMF) efektīvu īstenošanu un reaģētspējas uzlabošanu jauna veida risku gadījumā", ir noteikts šāds pasākums: "Ierosināt un īstenot piemērotus risinājumus (tostarp informāciju tehnoloģiju risinājumus), lai izstrādātu citus nepieciešamos riska pārvaldības resursus dalībvalstu un ES līmenī (apsverot arī risinājumus, kas ierosināti ES finansētos pētniecības projektos), tostarp sadarbības un koordinācijas uzlabošanai muitas dienestu starpā", paredzot, ka arī dalībvalstu līmenī nepieciešams izstrādāt trūkstošos informācijas tehnoloģiju un riska pārvaldības līdzekļus.

(1774)2021. gada 15. martā stāsies spēkā Savienības Muitas kodeksa (Regula Nr. 952/2013) jaunais regulējums, kas nosaka drošības pasākumu piemērošanu visiem pasta sūtījumiem. Šobrīd šāda prasība nav, jo sūtījumiem, kas tiek sūtīti ar Pasta konvenciju, ir paredzēts atbrīvojums no ievešanas kopsavilkuma deklarācijas iesniegšanas. Drošības pasākumu mērķis ir novērs iespējamo apdraudējumu ES iedzīvotājiem, ievedot preces no trešajām valstīm, kas, pirmkārt, ir saistīts ar terorisma draudiem un, otrkārt, apdraudējumu sabiedrības veselībai. Pasākumu virsmērķis ir šos apdraudējumus novērst jau pie kravas iekraušanas transportlīdzeklī, ar kuru šīs preces tiek vestas uz ES.

(1775)Ņemot vērā šī projekta milzīgo apjomu, drošības pasākumu ieviešana ES būs pakāpeniska – no 2021.gada 15.marta visiem pasta sūtījumiem, kas vesti ar avio transportu, un līdz 2023.gada beigām drošības pasākumiem pievienojot visus pārējos pārvadājumu veidus. Līdz ar to varam prognozēt, ka ar 2021.gada 15.martu ievērojami palielināsies muitai apstrādājamo kravu apjoms, tajā skaitā, tas apjoms, kas tiek virzīts kontrolēm. Turklāt no 2021.gada 1.jūlija stāsies spēkā vairāki grozījumi Direktīvā 2006/112/EK (PVN direktīva), kas ietekmē

pievienotās vērtības nodokļa noteikumus, kuri piemērojami pārrobežu e-komercijas darbībām starp uzņēmumiem un patērētājiem, t.i., par visām precēm, ko personas saņems komerciālajos sūtījumos (pirkumi internetā) no trešajām valstīm, neatkarīgi no preču vērtības (t.i., sākot no pirmā centa) būs jāiesniedz importa muitas deklarācija un jāmaksā pievienotās vērtības nodoklis. Saskaņā ar VAS "Latvijas pasts" informāciju no trešajām valstīm vai trešajām teritorijām saņemto pasta sūtījumu skaits 2017.gadā bija 6 450 354 gab.; 2018.gadā - 8 291 770 gab.; 2019.gadā - 7 514 140 gab. Šī informācija dod priekšstatu nepieciešamību ieviest muitas šķirošanas līniju, lai optimizētu pasta sūtījumu plūsmu, kas tālāk tiek virzīta uz kontrolēm.

(1776)Nepilnība, kas samazina iespējamo mobilitāti un negatīvi iespaido Latvijas, Rīgas reģiona, Rīgas pilsētas, kā arī Rīgas ostas turpmāko izaugsmi un starptautiskās konkurētspējas stiprināšanu, ir kustības intensitātei un pieprasījumam atbilstošas infrastruktūras trūkums Rīgas ostā. Esošā ostas perimetra kontroles sistēma, teritorijas videonovērošanas sistēmas un caurlaižu kontroles punktu infrastruktūra, konfigurācija un tehniskais aprīkojums, kā arī pieejamais programmnodrošinājums, integrācijas trūkums ar citu iestāžu informācijas sistēmām un zemais automatizācijas līmenis ievērojami apgrūtina pieaugošā cilvēku un transporta apjoma apkalpošanu, radot "pudeles kakla efektu" - sastrēgumus un dīkstāves, vienlaikus palielinot darba apjomu un drošības riskus kontrolējošajām iestādēm Rīgas ostā.

(1777)Esošajā situācijā visnoslogotākais pievads Rīgas ostai Kundziņsalā ir no Uriekstes ielas (Ganību dambja) puses, kur vidēji diennaktī brauc ap 1 000 smago automašīnu (avots: Lokālplānojums Kundziņsalā un teritorijai starp Sarkandaugavas atteci, Degvielas ielu, Tvaika ielu un Uriekstes ielu (Transporta plūsmas izpēte). Neveicot Rīgas brīvostas infrastruktūras kontroles dienestu funkciju īstenošanai (Uriekstes iela 16, Rīgā) pārcelšanu uz Kundziņsalu (pie nosacījuma, ja tiek realizēti Rīgas brīvostas pārvaldes un Rīgas domes transporta infrastruktūras projekti), tās sasniegšana kļūtu apgrūtinoša, kas ietekmētu gan transporta plūsmu (daļēji saglabājot nepieciešamību kravas transportam izmantot esošos maršrutus un to ielu zemo caurlaidību), gan kontroles dienestu darbības organizēšanu.

(1778)Transporta infrastruktūras sakārtošana un jauna pieslēguma nodrošināšana Kundziņsalai ir būtiska izveidojamās Austrumu maģistrāles sastāvdaļa, kas ir noteikta Rīgas pilsētas stratēģiskos dokumentos - "Rīgas pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam", "Rīgas attīstības programmā 2014.-2020.gadam". Visas plānotās investīcijas ir vērstas uz Rīgas pilsētas starptautisko konkurētspēju, nodrošinot labvēlīgākus apstākļus uzņēmējdarbībai. Izvirzīto stratēģisko mērķu sasniegšana tiktu negatīvi ietekmēta, pie nosacījuma ja infrastruktūra kontroles dienestu funkciju īstenošanai netiktu pārvietota uz Kundziņsalas teritoriju..

(1779)<u>Investīciju mērķi:</u>

i. Ieviest inovatīvus risinājumus muitas darbā un digitalizēt un efektivizēt procesus, lai īstenotu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanas pasākumus, nodrošinātu atbilstošu drošības un drošuma līmeni, kā arī paātrinātu un vienkāršotu

muitošanas procesu, tādējādi padarot biznesa vidi Latvijā pievilcīgāku un veicot ieguldījumu Latvijas ekonomikas izaugsmes potenciāla atjaunošanā pēc Covid krīzes. Vienlaikus, pateicoties muitas darba metožu efektivizācijai un automatizācijai, neskatoties uz pieaugošo muitas darba apjomu ar esošajiem darbaspēka resursiem saglabāt sasniegto augsto muitas fisikās kontroles efektivitāti (25%).

ii. Izveidot infrastruktūru kontroles dienestu funkciju īstenošanai un efektīvai sadarbībai Kundziņsalā tiesībaizsardzības iestāžu reaģēšanas spēju paaugstināšanai un labvēlīgāku apstākļu uzņēmējdarbībai radīšanai, mazinot gan kravas transporta ceļā pavadīto laiku, gan ievērojami samazinot (par 30%) kravu muitošanai patērēto laiku.

(1780) **Reformu un investīciju virziens 6.2. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas identificēšana, ekonomisko noziegumu izmeklēšana un tiesvedības procesu modernizācija un preventīvo darbību īstenošana**

(1781)NILLTFPP 2020.-2022.gadam[137] definēti virkne rīcības virzienu, kur 1. rīcības virziens "Riski, politika un koordinācija"; 2. rīcības virziens "Starptautiskā sadarbība", 3. rīcības virziens "Uzraudzība" un 4. rīcības virziens "Preventīvie pasākumi"; 5. rīcības virziens "Juridiskās personas un veidojumi", 6. rīcības virziens "Finanšu izlūkošana", 7. rīcības virziens "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas izmeklēšana un kriminālvajāšana", 8. rīcības virziens "Konfiskācija"; 9.rīcības virziens "Terorisma finansēšanas izmeklēšana un kriminālvajāšana", 10. rīcības virziens "Terorisma finansēšanas preventīvie pasākumi un finanšu sankcijas" un 11. rīcības virzienu "Masveida iznīcināšanas ieroču finanšu sankcijas". Visi NILLTFP plānā definētie virzieni ir par pamatu iesaistīto institūciju darbību mērķu kartēšanai un stratēģiskās ilgtspējas nodrošināšanai;

(1782)Paralēli iepriekš minētajam, kopš 2018.gada ar DG REFORM atbalstu Iekšlietu sistēmas ietvaros tiek īstenota visaptveroša iekšējo procesu optimizācijas un kvalitātes stiprināšanas reforma Valsts policijā ar mērķi izskaust funkciju dublēšanos, nodrošināt iekšējo procesu vienkāršošanu un pirmstiesas izmeklēšanas kvalitātes uzlabošanu. Reforma tiek īstenota divos līmeņos: 1) strukturālās un organizatoriskās izmaiņas centrālajā līmenī, 2) strukturālās un organizatoriskās izmaiņas reģionu pārvaldēs un iecirkņos ar virsmērķi uzlabot Valsts policijas darbu, paaugstināt Valsts policijas kā darba devēja prestižu. Reforma skar jebkura nozieguma veida, t.sk. ekonomisko noziegumu, vides noziegumu, sevišķi smagu noziegumu, kibernoziegumu, dzimumnoziegumu u.c., izmeklēšanas spēju un kvalitātes stiprināšanu.

(1783)Refromas rezultātā paredzēts sasniegt šādus ieguvumus:

h. Organizatoriskās struktūras vienkāršošana un racionalizēšana, struktūrvienību skaita un sadrumstalotības mazināšana;
i. Samazināts Valsts policijas priekšniekam tieši padoto nodarbināto skaits;
j. Daļēji decentralizētas Galvenās kārtības policijas pārvaldes funkcijas;

[137] Ministru kabineta 29.09.2020 rīkojums Nr.576 https://likumi.lv/ta/id/317729-par-pasakumu-planu-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanai-laikposmam

k. Kriminālpolicijas struktūrvienību kapacitātes stiprināšana, tai skaitā ekonomisko noziegumu, vides noziegumu un kibernoziegumu apkarošanas jomā, paplašinot reģionālo izmeklētāju iesaisti izmeklēšanas darbībās atbilstoši paplašinātājama normatīvajam regulējumam;
l. Nodrošināts pārredzams un konsekvents atbildības sadalījums starp centrālo līmeni un reģionālajām struktūrvienībām.

(1784)Sekojoši, lai sasniegtu reformas ietvaros nospraustos mērķus, izvirzīti un ar DG REFORM saskaņoti šādi sasniedzamie uzdevumi:

a. Reaģēšanas spēju stiprināšana (kvalitātes un ātruma nodrošināšana, Valsts policijas klātesamības un redzamības paaugstināšana);
b. Pirmstiesas izmeklēšanas kvalitātes paaugstināšana;
c. Darba vides vides un iekšējā mikroklimata uzlabošana;
d. Izglītības un apmācību kvalitātes paaugstināšana;
e. Stratēģiskās plānošanas procesa reforma;
f. Procesu digitalizācija;
g. Valsts policijas kā darba devēja prestiža paaugstināšana ar primāro mērķi – jaunu darbinieku piesaiste un esošo darbinieku noturēšana;
h. Funkciju un uzdevumu dublēšanās novēršana;
i. Iekšējo procesu optimizācija un vienkāršošana, birokrātijas samazināšana;
j. Organizatoriskās struktūras vienkāršošana, racionalizēšana un atbilstības hierarhijas pārskatāmības nodrošināšana;
k. Atteikšanās no policijai neraksturīgu funkciju īstenošanas;
l. Izmaiņas atlīdzības sistēmā.

(1785)Lai risinātu tādas būtiskas problēmas ekonomiskās noziedzības jomā Latvijā kā plaši izplatīta korupcija, nepietiekama un neefektīva starpinstitucionālā sadarbība, nepilnības informācijas apmaiņas mehānismos un noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā, pārrobežu ekonomiskie noziegumi, noziedzīgu līdzekļu legalizācija un integritātes trūkums finanšu sistēmā, kā arī kompetento iestāžu pietiekamu zināšanu un kompetences trūkums, šobrīd jau tiek īstenoti vairāki projekti EEZ 2014.-2021. gada programmas "Starptautiskā policijas sadarbība" ietvaros. Lai stiprinātu tiesībsargājošo iestāžu sadarbību ekonomisko noziegumu novēršanā un apkarošanā Latvijā, plānots veikt renovācijas darbus gan ENAP, gan arī Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes ēkās, lai uzlabotu darba apstākļus izmeklētājiem un ekspertīžu veicējiem, kā arī plānota telpu pielāgošana drošības standartiem, un tiek organizēti dažāda veida semināri un apmācību diskusiju paneļi ar jomas speciālistiem par ekonomiskajiem noziegumiem un to aktualitātēm. EEZ ietvaros VID tiek attīstīts arī Nacionālās kriminālizlūkošanas modelis (NKIM) saistībā ar tehnisko risinājumu uzdevumiem. Būtiski, ka Valsts policija Iekšējās drošības fonda 2014.-2021.gada ietvaros kopš 2019.gada aprīļa īsteno projektu Nr.VP/IDF/2019/1 "Nacionālās kriminālizlūkošnas infrastruktūras un sistēmas izveide" (1.posms), ieviešot sākotnēji NKIM sistēmu Valsts policijā un Valsts robežsardzē. Turpmāk paredzot sasaistīt VID NKIM ar Valsts policijas izveidoto NKIM projektu, nodrošinot ātrāku un kvalitatīvāku informācijas apmaiņu starp iesaistītajām pusēm.

(1786)Noziegumu izmeklēšanas spējai jābūt vienlīdz mijiedarbīgi efektīvai, un spējīgai pielāgoties identificēto noziegumu sarežģītībai un tās ietvaros izņemto

lietisko pierādījumu analīzes tehnoloģisko rīku izmantošanā, tādējādi nekavējot lietu pirmstiesas izmeklēšanas procesu. Saskaņā ar 2019.gada 27.augusta Valsts policijas priekšnieka pavēli, ekonomiskie noziegumu robežās no 100.000,- līdz 500.000,- EUR ar iesaldētiem finanšu līdzekļiem, nododami izmeklēšanai reģionālajām Valsts policijas struktūrvienībām, kurās līdz šim nav strādājuši speciāli ekonomisko noziegumu izmeklēšanā apmācīti izmeklētāji. Šāda darba procesu reorganziācija tika īstenota, reaģējot uz straujo ekonomisko noziegumu izmeklēšanas gadījuma skaita un apjoma pieaugumu. COVID-19 pandēmijas situācija ir vēl pastiprinātāk norādījusi uz nepietiekamu kopējās Ekonomisko noziegumu izmeklēšanas pārvaldes un tagad arī reģionālo struktūrvienību tehnisko kapacitāti lietišķo pierādījumu izņemšanā, apstrādē, liecinieku nopratināšanā un datu uzglabāšanā, nodošanā iztiesāšanai. Šodienas apstākļos izmeklētājiem, kas strādā ar milzīga apjoma sensitīvu, slepenu un ar korupcijas riskiem cieši saistītu izmeklēšanas informāciju, darbs jānodrošina maksimāli mobili un attālināti, vienlaikus nekavējot lietu izmeklēšanu un nodošanu tiesai.

(1787)Specifiski izceļams ekonomisko noziegumu paveids, kuram Latvijā līdz šim tikuši novirzīti visnepietiekamākie resursi ir noziegumi pret vidi, kas saskaņā ar LR likumdošanu klasificējama kā ekonomiskie noziegumi.

(1788) Latvijas daba ir bagāta gan ar savvaļas dzīvnieku, gan zivju resursiem, tostarp Latvijas upēs nārsto virkne anadromo sugu zivis, kuras savu dabisko instinktu rezultātā, lielā daudzumā vienkopus nārstojot upēs, kļūst viegli iegūstamas nelikumīgas rūpalas piekopējiem.

(1789)Pašreizējā Valsts policijas strukturālā uzbūve un kompetenču sadalījums radījis šo vides nodarījumu kontroles zināmu vakuumu, jo kontroles iespējas aprobežojas līdz 1-2 amatpersonām Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Koordinācijas un kontroles pārvaldes Licencēšanas un atļauju sistēmas birojā (valstiski veicama funkcija), kā arī lielākoties cīņa ar sekām (kriminālprocesu uzsākšana un izmeklēšana) Valsts policijas iecirkņos.

(1790)Kā atzīts LR Valsts kontroles revīzijas ziņojumā https://www.lrvk.gov.lv/lv/revizijas/revizijas/noslegtas-revizijas/vai-medijamas-sugas-apsaimniekojam-talredzigi (54.lp), Zemkopības ministrijai sadarbībā ar Iekšlietu ministriju ir jāveic pasākumi, lai uzlabotu Valsts meža dienesta un Valsts policijas sadarbību medību uzraudzībā. Lai šo uzdevumu varētu izpildīt, Valsts policijā ir precīzi jānosaka strukturālā kompetence šajos jautājumos un jārod tehniski risinājumi, kā uzdevumus izpildīt.

(1791)Realizējot DG REFORM 1. etapa projektu un tā ietvaros nostiprinot reaģējošos Valsts policijas norīkojumus, vīzija par to, vai šis reaģējošais resurss, pilnā apjomā reaģējot uz visa veida likumpārkāpumiem, būs pietiekamā apmērā novirzāms veikt laikietilpīgus kontroles pasākumus konkrēto Noziedzīgo nodarījumi pret vidi novēršanā un atklāšanā, ir visai neskaidra. Vienlaikus jāatzīst, ka ekonomiski komplicēti būtu argumentējama specifiska aprīkojuma nodrošināšana katram Valsts policijas iecirknim konkrētās funkcijas izpildei (piemēram, atbilstoša paaugstinātas caurgājamības apvidus automašīna ar kravas kasti, termovizors, nakts redzamības iekārtas, atbilstoši aprīkoti peldlīdzekļi utml).

(1792)Kā secināts DG REFORM 2. etapa projekta nodevumā, digitalizējot atļauju sistēmas kompetencē esošo ieroču atļauju izsniegšanas procesu, samazināsies administratīvais slogs ne tikai ieroču īpašniekiem, bet arī atslogosies Valsts policijas resursi no dokumentu sagatavošanas viedokļa, kas savukārt paaugstinās Valsts policijas kapacitāti ieroču un munīcijas aprites kontrolei, kas ļauj paplašināt šo darbinieku kompetenci arī Noziedzīgo nodarījumu pret vidi novēršanā un atklāšanā.

(1793)Pēc ekspertu vērtējuma latentā nelikumīgu medību un zvejas nodarījumu daļa atrodas bīstami tuvu 100%, primāri dēļ nepietiekamās kontroles kapacitātes un intensitātes, kas ne tikai rada negatīvu ietekmi ekonomikai kopumā (īpaši jāatzīmē, ka liela daļa nelikumīgi iegūtās medību vai zvejas produkcijas tiek realizēts nolūkā gūt ienākumus, tostarp, ārpus Latvijas), bet jo īpaši apdraud resursu ilgtspēju.

(1794)Ņemot vērā minēto, būtu aktualizējama šī prioritāte un savlaicīgi jāsagatavojas mirklim, kad notiks pāreja uz digitālo ieroču aprites sistēmu, proti ar 2023.gada sākumu, lai Valsts policijas darbinieki, kurus apvienojot centralizētā struktūrvienībā, būtu pilnā apmērā gatavi integrēties reģionālās kontroles vienībās, ietverot Noziedzīgo nodarījumu pret vidi (nelikumīgas medības un zveja) novēršanas un atklāšanas kompetences.

(1795)Plānotais reģionālo vienību sastāvs: Vidzemes RP, Zemgales RP, Kurzemes RP, Latgales RP – katrā 3 amatpersonas; Rīgas RP un kompetences darba organizēšanai – 6 amatpersonas, t.i. **kopā 18 amatpersonas**.

(1796)Prioritāri nepieciešams paredzēt vienību mobilitātes nodrošināšanas iespējas, turklāt faktiskos vides apstākļos, kuros iespējams novērst nodarījumus pret vidi. Jāatzīmē, ka papildus Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes Koordinācijas un kontroles pārvaldes rīcībā esošajam, arī reģionālās vienības tiks aprīkotas ar nepieciešamo specializēto aprīkojumu un apģērbu.

(1797)Papildus šīm investīcijām, līdz vienību darbības uzsākšanai 2023.gada sākumā un arī pēc tās, veicamas sekojošas būtiskas sagatavošanās aktivitātes, lai identificētu un pilnveidotu dienesta pienākumu izpildes, kā arī sadarbības aspektus ar Valsts vides dienestu un Valsts meža dienestu, kā arī citām Valsts policijas struktūrvienībām un citām institūcijām:

(1798)Ārējo tiesību aktu pilnveidošana: t.sk grozījumi Medību likumā, papildinot ar tiesību normu Valsts policijai veikt administratīvā pārkāpuma procesu;

(1799)Iekšējā regulējuma izstrādāšana: Veidojot reģionālas vienības jāsagatavo pilns spektrs dokumentu, kurš ir saistošs jauno pienākumu izpildei: t.sk. amata apraksti, darba organizēšanas un izpildes kārtība, vadlīnijas, sasniedzamie rezultatīvie rādītāji utml.

(1800)Sadarbības regulējuma izstrādāšana: Sadarbībā ar Valsts meža dienesta un Valsts vides dienesta pārstāvjiem jāizveido sadarbības un koordinēšanas sistēma, tostarp jānodrošina atbilstošu sadarbības līgumu slēgšana.

(1801)Papildus apmācību nepieciešamība: Jāidentificē amatpersonas, kuras tiks iesaistītas darbam reģionālajās vienībās, sadarbībā ar Valsts policijas koledžu jāpilnveido to zināšanas administratīvajā procesā un kriminālprocesā, likumpārkāpumu un noziedzīgo nodarījumu pret vidi novēršanā un atklāšanā.

(1802)Sadarbības organizēšana reģionos. Pēc vienību darbības uzsākšanas, jānodrošina saikne ar reģionālajām Valsts meža dienesta un Valsts vides dienesta struktūrvienībām, tostarp jāievieš praksē iepriekš izstrādātais sadarbības tiesiskais regulējums. Vienlaikus jāīsteno vienību darba koordinēšanas un kontroles sistēma.

(1803)Rezultātā, koordinējot sadarbību ar attiecīgajām vides aizsardzības un Valsts policijas kriminālpolicijas struktūrvienībām un pārvaldot pilnu šo nodarījumu ķēdi – proti "no upes vai meža līdz šķīvim", Valsts policija nostiprinātu vadošo lomu tādu nodarījumu novēršanā un atklāšanā, kuri būtiski negatīvi ietekmē tiesisku ekonomikas attīstību.

(1804)Lai stiprinātu iestāžu kapacitāti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas identificēšanai, izmeklēšanai un iztiesāšanai, vienlaikus nodrošinot arī EK semestra ziņojuma un "Moneyval" rekomendāciju tālāku ieviešanu, ANM plāna ietvarā paredzēts strādāt ar vairākiem sistemātiskiem izaicinājumiem.

(1805)Pirmkārt, plānoti tādi papildinošie pasākumi, kas vērsti uz vienotu un sistēmisku tieslietu un iekšlietu iestāžu darbību kopumu profesionālās kapacitātes pilnveides mehānisma izveidei, lai ieviestu visaptverošus risinājumus, īpaši noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas identificēšanai, ekonomisko noziegumu izmeklēšanai un tiesvedības procesu modernizācijai,

(1806)Pārmaiņu ietvaros nepieciešams ieviest zinātnē balstītu datu analīzi un pētniecības metožu pielietojumu noziegumu identificēšanā. Reformas ietvaros ekonomisko noziegumu izmeklēšanu nepieciešams pielāgot mūsdienu tehnoloģiskajām prasībām un iespējām izmeklēšanas procesu turpināt arī ārkārtēju apstākļu ietvaros attālināti, kā arī nodrošināt vienotu tiesnešu, tiesu darbinieku, prokuroru, prokuroru palīgu un specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos) profesionālo zināšanu pilnveidi, tādējādi uzlabojot visu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas mēģinājumu apkarošanas procesu Latvijā. Tostarp uzsverot arī preventīvo darbību īstenošanas nozīmību, stiprinot tiesu, drošības un tiesībsargājošo iestāžu kapacitāti, lai veicinātu tiesiskumu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, krāpšanas, finanšu, ekonomisko noziegumu identificēšanu/atklāšanu un tiesu efektivitātes stiprināšanu Latvijā.

(1807) Otrkārt, Ņemot vērā finanšu un ekonomisko noziedzīgu nodarījumu īstenošanas metožu inovāciju straujās izmaiņas, noziegumu identificēšanā būtiski rast pastāvīgu pētījumos, tipoloģijās balstītu datu izmantošanas pieeju, vienlīdz piemērojot inovatīvus tehnoloģiskos risinājumus datu analīzei un drošās sadarbības nodrošināšanai.

(1808)Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas (NILL) subjekti, finanšu un ekonomiskie noziedznieki, tāpat kā terorisma un proliferācijas noziegumu veicēji rod arvien jaunas noziedzīgas metodes, kas padara noziegumu identificēšanu/atklāšanu sarežģītāku. Pamatojoties uz starptautisko ekspertu un Finanšu izlūkošanas dienesta identificētajiem NILL riskiem, kas saistīti arī ar Covid krīzes radītājiem apstākļiem, ievērojami biežāk identificēti daudzi predikatīvi noziedzīgi nodarījumi, kā autonoma NILL. Datu un naudas kustības apjoms turpina eksponenciāli paaugstināties arī ārpus tradicionālā banku sektora. Lai FID un citas tiesībsargājošās iestādes šo izaugsmi un no tās izrietošos riskus

var pārvaldīt, nepieciešams paaugstināt un standartizēt datu apstrādes un sadarbspējas kapacitāti iesaistītās iestādes. Pamatojoties uz noziedzīgu nodarījumu metožu inovāciju straujajām izmaiņas, būtiski rast pastāvīgu pētījumos, tipoloģijās balstītu datu izmantošanas pieeju, vienlīdz piemērojot inovatīvus tehnoloģiskos risinājumus datu analīzei un sadarbības nodrošināšanai. Saskaņā ar NILLTPFN laikposmam no 2020. līdz 2022.gadam" noteikto "iesāktais darbs ir jāturpina, tajā skaitā attiecībā uz FATF ekspertu sniegtajām rekomendācijām un turpmāk veicamajām darbībām katrā no rīcības virzieniem"[138]. Plāna īstenošanai noteiktas virkne veicamās darbības paredz stiprināt FID programmnodrošinājuma efektivitāti, regulāri veikt nepieciešamos uzlabojumus datu apstrādē un analīzē, pilnveidot un papildināt FID digitālos informācijas resursus un datu apmaiņas kanālus. Tomēr plāna pasākumu realizēšanai iedalītie līdzekļi bija nepietiekami zinātniskos datos balstītu analītisko rīku, mašīnmācīšanās tehnoloģiju pielietojuma izstrādei, drošās publiskās-privātas partnerības platformas un saistīto nodrošinājuma izveidei Latvijā.

(1809)Latvijā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas apkarošanā iesaistīts liels skaits dažādu līmeņu valsts tiesībaizsardzības struktūras. Finanšu izlūkošanas dienests (FID) veic visu aizdomīgo darījumu un citas saņemtas informācijas kontroli un iegūst, saņem, reģistrē, apstrādā, apkopo, uzglabā, analizē un sniedz pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm, prokuratūrai un tiesai informāciju, kuru var izmantot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma finansēšanas vai šo darbību mēģinājuma, vai cita ar to saistīta noziedzīga nodarījuma novēršanai, atklāšanai, pirmstiesas kriminālprocesam vai iztiesāšanai. FID, atkarībā no identificētā aizdomīgā darījuma veida, lietu nodot izmeklēšanai ekonomisko noziegumu jomā Valsts policijas Ekonomisko noziegumu izmeklēšanas pārvaldei (VP ENAP), finanšu noziegumus – Valsts ieņēmumu dienestam (VID) nodokļu jomā vai Korupcijas noziegumu apkarošanas birojam (KNAB) korupcijas jomā, terorisma finansēšanas, proliferācijas noziegumus – Valsts drošības dienestam (VDD). FID analītiskās kapacitātes spēja vistiešākā veidā ietekmē Latvijas spēju nodrošināt finanšu un nefinanšu sektora NILLTPFN atbilstības un valsts reputācijas nosargāšanu, tādējādi nodrošinot atbilstību starptautiskajām saistībām un standartiem NILLTPF novēršanas jomā un veicinot sabiedrisko drošību, ekonomiskās vides konkurētspēju un uzticību Latvijas jurisdikcijai.

(1810)Saskaņā ar "Par pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai (NILLTPFN) laikposmam no 2020. līdz 2022.gadam" noteikto –ir būtiski turpināt sakārtot finanšu noziegumu novēršanas sistēmu un nodrošināt Latvijas NILLTPFN sistēmas atbilstību starptautiskajām prasībām .2020.gada EK rekomendācija Nr. 3. aicina turpināt darbu pie nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas sistēmas pilnveidošanas. Papildus būtu jāņem vērā minētā dokumenta 22.konstatējums, kurā secināts, ka Latvija ir būtiski samazinājusi riskantas naudas plūsmas caur

[138] https://likumi.lv/ta/id/317729-par-pasakumu-planu-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanai-laikposmam II.sadaļa

savām bankām un pārveidojusi nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas sistēmu. Kaut arī Finanšu izlūkošanas dienesta un tiesībaizsardzības iestāžu spējas un sadarbība ir uzlabojušās, būtu nepieciešams vēl stiprināt gan profesionālās, gan arī tehniskās spējas to izmeklēšanas un kriminālvajāšanas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas lietās.

(1811)ES digitālā finanšu stratēģija izvirza mērķi sagatavot izlūkošanas kapacitāti augošām starpvalstu naudas un datu plūsmām, kas izrietēs no maksājumu un e-identifikācijas normatīvo aktu pārstrādi. Datu aizsardzības regulas ietvaros, būs jārada arī papildus pseido-anonimizācijas un datu lokalizācijas mehānismi. Turklāt, ES sadarbspējas stratēģijas rīcībplāns izvirza informācijas sadarbspējas pārvaldības, koordinācijas un koplietošanu sadarbspējas nodrošināšanu kā galveno prioritāti. Informācijas sadarbspējas kapacitāte iekļauj visas iestādes un personas starp kurām notiek datu apmaiņa.

(1812)Treškārt ņemot vērā, ka tiesu un tiesībsargājošo iestāžu profesionālās kapacitātes stiprināšana spēlē nozīmīgu lomu pie noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas identificēšanas, izmeklēšanas un tiesvedības procesu modernizācijas un preventīvo darbību īstenošanas, norādāms, ka esošā mācību nodrošināšanas forma tiesnešiem, tiesu darbiniekiem, prokuroriem, prokuratūras darbiniekiem un specializētiem izmeklētājiem (starpdisciplināros jautājumos) ir fragmentēta, tā nav ilgtspējīga un efektīva. Valstij ir pienākums nodrošināt patstāvīgu mehānismu tiesu un tiesībsargājošo iestāžu pārstāvju profesionālai sagatavošanai un pilnveidei. Turklāt tiesību vide strauji attīstās, līdz ar to ir būtiski nodrošināt tiesu un tiesībsargājošo iestāžu pārstāvju vienotas mācības par tiesību aktuālajiem problēmjautājumiem.

(1813)Šobrīd tiesu sistēmā **nav vienotas institūcijas**, kas plāno un nodrošina tiesnešu, prokuroru un specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos) profesionālo pilnveidi dažādās tiesību nozarēs. Tādi jautājumi, kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, tāpat kā arī finanšu noziegumu spektrs kļūst aizvien sarežģītāks un apjomīgāks, kas uzliek lielu pienākumu tiesībsargājošām iestādēm – specializētiem izmeklētājiem (starpdisciplināros jautājumos), prokuroriem un tiesu sistēmai darboties kā vienotam mehānismam. Iztrūkstot vienotai mācību institūcijai, nenotiek savstarpējā saziņa un koordinācija par novitātēm un aktualitātēm lietu izmeklēšanas, sagatavošanas un iztiesāšanas dažādos posmos. Vienotas izpratnes trūkums par lietu specifiku, profesionālo atbildību, kavē iesaistīto ekspertu koleģiālu sadarbību, radot riskus savlaicīgai lietas sagatavošanai iztiesāšanai.

(1814)Izmeklēšanas un tiesvedības stadijā juridiskās profesijas piedalās dažādos mācību pasākumos, kur mācīšanās mērķis, informācijas avoti un normatīvās bāzes interpretācija var būtiski atšķirties, kas savukārt noved pie zemas lietu iztiesāšanas rādītājiem vai notiesājoša sprieduma gadījumā pie apelācijas. Starpdisciplinārās mācības netiek nodrošinātas tādā apjomā, kas piedāvātu visām juridiskajām profesijām līdzvērtīgas iespējas dalīties pieredzē, kopīgi mācīties un diskutēt par neviennozīmīgiem jautājumiem. Ņemot vērā ekonomisko noziegumu sarežģītību, straujo mainību un jauno segmentu rašanos, mācībām par naudas atmazgāšanu, noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju, citiem ekonomisko

noziegumu jautājumiem regulāri ir jābūt katras juridiskās profesijas profesionālās pilnveides mācību programmās nacionālā līmenī.

(1815)Esošā mācību īstenotāja (Latvijas Tiesnešu mācību centra) kapacitāte ir ierobežota un nav iespējams nodrošināt vajadzīgajā apjomā padziļinātas mācības visiem, kas ir iesaistīti ekonomisko un finanšu noziegumu lietu sagatavošanā un izskatīšanā. Šī brīža situācija un tās straujā mainība norāda, ka mācību programmās ir jābūt precīzai informācijai un analīzei par nacionālo un starptautisko pieredzi.

(1816)Sabiedrības uzticēšanās tiesu varai kopumā valstī, lai gan nedaudz katru gadu palielinās, tomēr ir zem vidējiem ES rādītājiem. Šos rādītājus uzlabot un sabiedrības uzticēšanos varēs palielināt tikai kvalitatīvs rezultāts, kurā katrai no profesijām ir jādarbojas atbilstoši vienotam mērķim.

(1817)Piedāvāto reformu mērķis ir stiprināt vienotu un sistēmisku tieslietu un iekšlietu iestāžu darbību kopumu profesionālās kapacitātes pilnveides mehānisma izveidei, lai ieviestu visaptverošus risinājumus, īpaši noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas identificēšanas, ekonomisko noziegumu izmeklēšanas un tiesvedības procesu.

(1818)Valstij ir svarīgi īstenot stipru, kompetentu un neatkarīgu tiesu un tiesībaizsardzības iestāžu attīstību, sociālo uzticēšanos tiesībaizsardzības sistēmai.

(1819)Nodrošinot efektīvu lietu izskatīšanu un soda neizbēgamību, kā arī sekmējot izmeklēšanas un tiesvedības procesu saīsināšanu, pateicoties savlaicīgu, kvalitatīvu izmeklēšanas pierādījumu un liecību radīšanai pirmstiesas izmeklēšanas procesā tiks panākti būtiski uzlabojumi ekonomisko noziegumu izskatīšanā un iztiesāšanā.

(1820)Lai adresētu aprakstītos trūkumus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, ekonomisko noziegumu identificēšanas, izmeklēšanas un tiesvedības jomā tieslietu un iekšlietu sistēmas ietvaros tiek piedāvāts pakāpenisks un sistēmisks izmaiņu pasākumu/investīciju kopums, kas ir vērsts uz:

i. noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas identificēšanas uzlabošanu, integrējot darbā jaunas un inovatīvas metodes
ii. ekonomisko noziegumu, tajā skaitā vides noziegumu, izmeklēšanas spēju stiprināšanu, profesionalitāti un pielāgotību mūsdienu tehnoloģiskajām prasībām un iespējām izmeklēšanas procesu turpināt arī ārkārtēju apstākļu ietvaros
iii. jauna tiesu, drošības un tiesībsargājošo iestāžu profesionālās kapacitātes stiprināšanas mehānisma izveidi, kas dotu ilglaicīgu ieguldījumu reformās mērķu sasniegšanā.

(1821)**Reformu un investīciju virziens 6.3. Publiskās pārvaldes modernizācija**

(1822)Valsts pārvaldes reformu plāna 2020 (VPRP2020) īstenošana tuvojas noslēgumam. Valsts pārvaldes reformu plāns tika izstrādāts, ņemot vērā pieaugošo sabiedrības pieprasījumu pēc valsts pārvaldes efektivitātes un konkurētspējas, procesu vienkāršošanas un sloga mazināšanas. Liela daļa paredzēto pasākumu jau ir ieviesti un zināmi rezultāti sasniegti. VPRP2020 bija vairāk vērsts uz valsts pārvaldes iekšējo sakārtošanu, meklējot resursu ekonomiju, pārskatot un vienkāršojot procesus, uzlabojot horizontālos stapresoru

sadarbību tādās jomās kā komunikācija un audits, kā arī uzsākot darbu pie tālākas valsts pārvaldes un tās darbinieku attīstības.

(1823) Izmaiņas valsts pārvaldē ir uzsākušās, taču to pilnīgākai un kvalitatīvākai ieviešanai nepieciešams ilgāks laiks. VPRP2020 novērtējumā secināts , ka daļa no iesāktajām aktivitātēm būtu jāturpina, lai sasniegtu labākus rezultātus, taču nepieciešama arī jauna pieeja, balstoties pašreizējās prioritātēs. Dotajā brīdī publiskā pārvalde sastopas ar šādiem izaicinājumiem:

a. Covid-19 pandēmija ir atsājusi būtisku ietekmi uz valsts pārvaldi, kā arī izgaismojusi trūkumus, kas īpaši saistīti ar starpresoru darba koordināciju, pārāk formalizētajām un sarežģītajām procedūrām, nepietiekamo praksi datu un ekspertu zināšanu izmantošanā krīzes situācijās, kad standarta formalitātes nestrādā. Vienlaikus COVID-19 krīze parādīja, ka valsts pārvalde ir spējīga ātri pārkārtoties un atrast nestandarta risinājumus.

b. Digitālā transformācija valstī ir kļuvusi par ikdienu un prasa lielāku zināšanu un resursu koordināciju, lai novērstu šauri resorisku/nozaru digitālo risinājumu izstrādi, kas nav spējīgi savā starpā sadarboties. Digitāliem pakalpojumiem jāspēj apmierināt visdažādāko valsts iedzīvotāju vajadzības jākļūst saprotamākiem, pieejamiem un lietotājiem draudzīgiem/ērtiem. Digitālās prasmes valsts pārvaldes darbiniekiem ir nepietiekamas, lai varētu kvalitatīvi īstenot vispārēju digitālo transformāciju valsts pārvaldē. Digitālajai transformācijai valsts pārvaldē jākļūst arī par katalizatoru un piemēru digitālai transformācijai uzņēmējdarbībā.

c. Ieguldījumi cilvēkresursos, to zināšanu un prasmju attīstībā ir fragmentēti un nepietiekami, nav saistīti ar darbinieku noturēšanu valsts pārvaldē, viņu tālāko talantu un karjeras attīstību. Tādējādi veidojas zaudējumi, kas saistīti ar valsts pārvaldes darba kvalitāti, ko var iegūt tikai ar augsti kvalificētiem un pieredzējušiem darbiniekiem.

d. Valsts pārvaldes sadrumstalotība un fragmentācija neļauj tālāk optimizēt un vienkāršot procesus, ieekonomēt resursus, samazināt administratīvo slogu gan iekšēji, gan sabiedrībai kopumā. Valsts pārvaldes iestādes strādā izolēti, reizēm pat konkurē savā starpā uz resursiem un funkcijām. Tālāka nodarbināto skaita samazināšana bez vispusējas funkciju pārskatīšanas praktiski nav iespējama. Novecojusī atlīdzības sistēma neļauj piesaistīt augsti kvalificētus un konkurētspējīgus darbiniekus, iestādes konkurē savā starpā par cilvēkresursiem.

(1824) Tuvāko septiņu gadu laikā ir plānots īstenot vērienīgu publiskās pārvaldes modernizācijas reformu, izstrādājot un apstiprinot Valsts pārvaldes modernizācijas plānu. Reformas virsmērķis ir - labāki un efektīvāki pakalpojumi sabiedrībai. Valsts pārvaldes centrā jābūt cilvēkam un tā vajadzībām. Uz cilvēku centrētus pakalpojumus īstenojot papildus veidojas:

a. Ekonomiskā vērtība: modernāka, digitāla un inovatīva valsts pārvalde ne tikai spēj nodrošināt labākus, ērtākus un pieejamus pakalpojumus iedzīvotājiem, ietaupa valsts budzeta līdzekļus, bet arī rada pievienoto vērtību uzņēmējiem, ietaupot viņu laiku un pūles saskarsmē ar valsts pārvaldi.

b. Administratīvā vērtība: Digitalizācija, centralizācija un efektīvāka funkciju īstenošana ļauj ne tikai uzlabot valsts pārvaldes procesus, bet arī rada iespēju vispusējai valsts pārvaldes darbības transformācijai.

c. Demokrātiskā vērtība: moderna un digitalizēta valsts pārvalde nodrošina demokrātijas vērtību iedzīvināšanu, atvērtību, sabiedrības iesaisti un koprades

iespējas lēmumu izstrādes procesā, taisnīgāka politika un publisko resursu sadalījums veicina sabiedrības noturību un ilgtspēju.

d. Sabiedriskā vērtība: ātrāki, ērtāk pieejami iedzīvotājiem un uzņēmējiem atbilstoši pakalpojumi.

(1825) Valsts pārvaldes modernizācijas plāns – tas ir ceļš uz atvērtu, gudru un efektīvu valsts pārvaldi, kas nodrošina :

- Labākus, ērtākus un digitāli pieejamus pakalpojumi iedzīvotājiem;
- Efektīvāku valsts pārvaldes darba organizāciju, tai skaitā optimālu resursu izmantošanu;
- Konkurētpējīgus, zinošus, motivētus un profesionālus darbiniekus;
- Inovatīvu pieeju nākotnei, tai skaitā pierādījumos balstītu, kopradē veidotu kvalitatīvāku politiku.

(1826)Viens no galvenajiem sasniedzamajiem rezultātiem – palielinās uzticēšanās valstij, tai skaitā valsts pārvaldei.

(1827)Detalizēts valsts pārvaldes modernizācijas plāns vēl tiek izstrādāts, iesaistot dažādas sabiedrības grupas – pētniekus, nevalstisko organizāciju pārstāvjus, politiķus, dažāda līmeņā valsts pārvaldes institūciju pārstāvjus. Plānots, ka Valsts pārvaldes modernizācijas plans tiks apstiprināts līdz 2021. gada beigām.

(1828)Valsts pārvaldes modernizācijas plāns paredzēs sekojošus indikatīvos darbības virzienus:

a. **Atvērta, caurskatāma, godprātīga un atbildīga publiskā pārvalde** – tiek pārskatīta un uzlabota integritātes un godprātības principu ievērošana, definējot un ieviešot pārskatatbildību katram valsts pārvaldes darbiniekam, kā arī ievērojot ētikas principus un vērtības valsts pārvaldes darbā. Publiskā pārvalde ir atvērta sociālajam un pilsoniskajam dialogam, uzklausot iedzīvotāju interešu grupu pārstāvju un nevalstisko organizāciju priekšlikumus, viedokli un ekspertīzi rīcībpolitikas plānošanā, nodrošinot sabiedrības iesaisti un koprades iespējas lēmumu pieņemšanas procesos, kuru pamata mērķis ir cilvēka kā indivīda un sabiedrības vajadzību efektīva apmierināšana.

b. **Vienoti, centralizēti un standartizēti atbalsta procesi un sistēmas** – valsts pārvaldes iestādēs tiek ieviesta centralizēta resursu vadības sistēma, tai skaitā grāmatvedība, cilvēkresursu vadība un politikas administrācija, IKT, iepirkumi, utt. Vienlaikus tiek pārskatīti, vienkāršoti un digitalizēti valsts pārvaldes iestāžu iekšējie procesi, lai tos pēc iespējas varētu automatizēt un atbrīvot resursus būtiskām funkcijām. Tiek plānots izveidot vienoto pakalpojumu centru, kas nodrošinātu centralizēto funkciju īstenošanu. Resursu vasdības sistēma dos iespēju efektīvi uzkrāt, aptrādāt un analizēt datus par dažādu resursu izmantošanu valsts pārvaldē, nodrošinās caurskatāmību, kā arī dos iespēju pieņemt datos balstītus lēmumus, veicinot valsts pārvaldes noturībspēju .

c. **Stratēģiska cilvēkresursu vadība un attīstība**, tai skaitā atlase, karjeras vadība, novērtēšana, mācīšanās un attīstība. Mācīšanās un attīstība kā būtiska katra darbinieka funkcijas sastāvdaļa. Funkciju profesionalizācija, ieviešot kompetences ietvarus, izstrādājot nepieciešamās mācību programmas, sertificējot darbiniekus noteiktu funkciju un uzdevumu veikšanai, piemēram, iepirkumi, projektu vadība, politikas izstrāde. Digitālo prasmju attīstība atbilstoši katra darbinieka nepieciešamo prasmju līmenim. Vienotas digitālās mācību platformas ieviešana un tās sasaiste ar cilvēkresursu vadības sistēmu, nodrošinot mērķtiecīgu

darbinieka prasmju, zināšanu apgūšanu tālākajai karjerai. Stratēģiskie cilvēkresursu vadības moduļi (atlase, karjeras vadība, novērtēšana, talantu vadība) būs saistīti ar vienoto resursu vadības sistēmu un tiks izmantoti gan institūciju iekšējo procesu nodrošināšanā, gan arī horizontāli plānojot visas valsts pārvaldes cilvēkresuru tālāku attīstību.

d. **Vieda, elastīga un produktīva darba vide** – pandēmija parādīja, ka attālinātais darbs valsts pārvaldē ir ne tikai iespējams, bet arī potenciāli var uzlabot darbinieku produktivitāti, kā arī efektīvāk izmantot administratīvos resursus. Taču, lai to ieviestu, nepieciešamas būtiskas pārmaiņas darba organizācijā un darba vides iekārtošanā. Tiks izstrādāti vairāki prototipi un vadlīnijas, nepieciešamo pārmaiņu ieviešanai, veicinot darbinieku attālinātu strādāšanu (arī reģionos), iekārtojot kopdarba/koprades vietas, ieviešot aktivitātēs balstītu biroju izveidi, pielāgojot informāciju tehnoloģijas, programmatūras, nodrošinot datu aizsardzību un drošību strādājot attālināti. Vienlaikus nepieciešama institūciju iekšējo procesu pārskatīšana un optimizācija, digitālās kopdarba vietas izvēle/izstrāde, kā arī vadītāju (un arī darbinieku) apmācība/mentorings darba produktivitātes nodrošināšanai, kvalitātes kontrolei, kā arī jaunu plānošanas un vadīšanas pieeju un rīku izmantošanai.

e. **Kvalitatīva politikas izstrāde, ieviešana un novērtēšana** – inovatīva, datos un pierādījumos balstīta, kopradē veidota politika ir pamats labākiem pakalpojumiem iedzīvotājiem, visas valsts ilgtspējīgai attīstībai, kā arī uzticēšanās pārvaldei veicināšanai. Jaunu inovatīvu politikas plānošanas metožu ieviešana, datu apstrāde un analīze, koprades procesa organizēšana ir tikai daļa no piemēriem. Tiesību aktu izstrādes portāla 2. kārta ļaus ne tikai paātrināt politikas izstrādes procesu, nodrošināt tās efektivitāti, bet arī veicinās procesa atvērtību sabiedrībai un nodrošinās spējas iesaistīties politikas veidošanā. Vienotā tīmekļvieņu platforma nodrošinās skaidru un saprotamu informāciju vienotā formātā par valdības un pašvadību darbu. Politikas ieviešanas monitorings un novērtēšana ne tikai kļūs par standarta plānošanas sastāvdaļu, be arī veicinās dažādo tiesību aktu efektivitātes izvērtēšanu un (potenciāli) normatīvisma mazināšanu. Lai to paveiktu nepieciešama gan politikas plānošanas un izstrādes procesu pārskatīšana, politikas plānotāju profesionalitātes celšana, kā arī politikas plānošanai nepieciešamo datu iegūšanas, apstrādes un analīzes konsolidācija un koncentrācija.

f. **Pieejami, saprotami un atbilstoši pakalpojumi** – pamatā digitāli, taču sasniedzami, pieejami un saprotami visiem, ievērojot principu "ievadi vienreiz". Pakalpojumu pārskatīšanas un uzlabošanas process veicams pakāpeniski, vienlaicīgi ar jauno digitālo risinājumu vai uzlabojumu ieviešanu. Jāievieš pakalpojuma kvalitātes standards, balstoties uz cilvēka vajadzību un lietotāja pieredzes izmantošanu. Valsts kancelejas inovācijas laboratorija nodrošinās atbalstu pakalpojumu un procesu pārskatīšanai, jaunu lietotājam draudzīgāku risinājumu izstrādei.

(1829) Iepriekšminētie prioritārie virzieni sasniedzami izmantojot inovatīvas, politikas un pakalpojumu dizainā balstītas pieejas, īstenojot efektīvu visu valsts pārvaldes procesu un sistēmu digitālo transformāciju, kā arī nodrošinot kvalitatīvu pārmaiņu vadību reformas ieviešanas procesā.

(1830) Publiskās pārvaldes modernizācijas plāns ir izstrādes gaitā un tiks pabeigts 2021.gada beigās. Plānā paredzētās prioritātes un pasākumi ir daudz plašāki, tā

īstenošanai nepieciešamais finansējums ir daudz lielāks, nekā tas pieejams ANM plāna ietvaros. Tādēļ ANM plānā tika nolemts iekļaut tās prioritātes un pasākumus, kas ir akūtāk nepieciešamas un dotu būtisku ieguldījumu Publiskās pārvaldes modernizācijas plāna īstenošanai īstermiņā ar ar ātrāku ietekmi. Prioritātes, kas ir saistītas ar Publiskās pārvaldes modernizācijas plānu ir paredzētas arī ANM komponentēs "Digitālā transformācija" un "Ekonomikas transformācija un produktivitātes reforma".

(1831)ANM plāns Likuma varas komponentes sadaļā līdzfinansēs trīs Publiskās pārvaldes modernizācijas plāna apakšreformu un investīciju virzienus - "Atvērta, caurskatāma, godprātīga un atbildīga publiskā pārvalde" (a.), "Stratēģiska cilvēkresursu vadība un attīstība" (c.) un "Pieejami, saprotami un atbilstoši pakalpojumi" (f.);

(1832)ANM plāna investīcijām attiecībā uz publiskās pārvaldes attīstību nav dubultā finansējuma risku ar citām ārvalstu finanšu instrumentu investīcijām vai Kohēzijas politikas fondu specifiskajiem atbalsta mērķiem, jo kopumā Darbības programmā 2021.-2027.gada plānošanas periodam netiek paredzēts horizontāls atbalsts publiskās pārvaldes modernizācijai vai kapacitātes stiprināšanai. Vienīgais pasākums, kam ANM plāna Likuma varas sadaļā ir sinerģija ar Kohēzijas politikas specifisko atbalsta mērķi Nr. 1.3.1. "Izmantot digitalizācijas priekšrocības pilsoņiem, uzņēmumiem un valdībām", ir 6.3.1.3.i. "Publiskās pārvaldes inovācijas eko-sistēmas attīstība". Lai novērstu iespējamo dubultā finansējuma risku saistībā ar Kohēzijas politikas fondu specifiskā atbalsta mērķiem, valsts pārvaldes inovācijas laboratorijas darbības tiks tematiski diferencētas starp abiem finansējuma avotiem. ANM plāns finansēs inovācijas laboratorijas izveidi, ekspertu apmācību, infrastruktūras iegādi, telpu īri un likumdošanas bāzes attīstības izmaksas, savukārt Kohēzijas politikas finansējums tiks izmantots inovāciju laboratorijas atbalstam digitālās transformācijas pasākumu un projektu īstenošanai. Paredzams, ka inovācijas laboratorijas darbības abos finansēšanas avotos būtiski nepārklājas arī laika nogrieznī.

(1833)Savukārt attiecībā uz pilsoniskā dialoga attīstības sekmēšanu NVO pārstāvniecības stiprināšanai sociālās drošības jomā ir paredzama sinerģija ar Kohēzijas politikas fondu Darbības programmas 2021.-2027.gada plānošanas periodam specifisko atbalsta mērķi Nr. 4.3.4. "Sekmēt aktīvu iekļaušanu, lai veicinātu vienlīdzīgas iespējas un aktīvu līdzdalību, kā arī uzlabotu nodarbināmību" un valsts budžeta programmu "NVO fonds". Tomēr dubultā finansējuma risks nepastāv šo finanšu instrumentu starpā un demarkācija tiks nodrošināta, jo tajos tiks nodalītas gan pilsoniskajā dialogā iesaistīto NVO loks pēc to pārstāvēto iedzīvotāju mērķa grupu profila un īstenojamo aktivitāšu mērķa, gan arī pušu atbildības dialoga nodrošināšanā. Papildus jāņem vērā, ka valsts budžeta programmas prioritātes tiek plānotas katru gadu no jauna un tiks ņemta vērā demarkācija ar ANM plānā iekļauto pasākumu. Tāpat sinerģiju starp norādītajiem finanšu instrumentiem veicinās tas, ka finansējuma administrētājs visos gadījumos noteikts Sabiedrības integrācijas fonds, tādējādi tiks ievērota demarkācija un finansējums no dažādiem fondiem tiks izlietots papildinošā veidā. Tiks nodalītas atbildības Sabiedrības integrācijas fonda ietvaros, kā arī iestrādāti attiecināmības elementi vadības un kontroles sistēmās katram finanšu instrumentam. Specifiskais atbalsta mērķis Nr. 4.3.4. ir uzskatāms primāri par

publiskās pārvaldes instrumentu pilsoniskā dialoga attīstības stimulēšanai visos pārvaldības administratīvajos līmeņos, iesaistot iespējami plašāku NVO dalībnieku skaitu nozaru ministriju, pašvaldību un plānošanas reģionu rīcībpolitikas plānošanā un īstenošanā no kā attiecīgi izriet, ka iepriekšminētajā specifiskajā atbalsta mērķī publiskā pārvalde būs vadošais dialoga virzītājs, stimulētājs un iniciators. Savukārt ANM plāna Likuma varas sadaļā paredzētais NVO pārstāvniecības stiprināšanas virziens fokusējas uz šauru un NVO sektorā vāji pārstāvētu jomu – sociālo drošību, stimulējot jaunu NVO veidošanos un partnerību dibināšanu NVO sektorā, tādējādi daļēji risinot problēmu, ka atsevišķās pilsoniskā dialoga jomās nav organizāciju vai tās ir ļoti vājas, kā rezultātā nav dialoga puses, kas pārstāv mazāk aizsargāto iedzīvotāju intereses sarunā ar publisko pārvaldi, ko nevar atrisināt ar specifiskā atbalsta mērķa Nr. 4.3.4. finansējumu. Tādējādi virziens, ko finansēs ANM plāns ir primāri NVO sektora instruments un iespēja risināt pastāvošās pilsoniskā dialoga problēmas un vājos punktus NVO sektora ietvaros. Otrs NVO pārstāvniecības stiprināšanas virziens, ko finansēs ANM plāns – sabiedrības interešu uzraudzība, saturiski nav ietverts nevienā citā finanšu instrumentā.

(1834) Ilgtspējīgs ilgtermiņa finansējums galvenajām publiskās pārvaldes attīstības mācību programmām un inovāciju laboratorijai ir nodrošināts atbilstoši Nacionālā attīstības plāna 2027 (Pasākums Nr. 453 un Nr. 455) pasākumiem, kas ietver iepriekš minētās darbības ar paredzēto finansējumu no citiem avotiem, kas nav ANM plāns laikā līdz 2027. gadam. Publiskās pārvaldes modernizācijas plāna pasākumi tiks institucionalizēti iestāžu un resoru pamata darbībā, kas būs viens no pamatiem modernizācijas plāna prioritāšu praktiskai ieviešanai un ilgtspējai publiskās pārvaldes funkciju nodrošināšanā un pakalpojumu sniegšanā sabiedrībai.

(1835) **Investīcija 6.3.1.1.i. Atvērta, caurskatāma, godprātīga un atbildīga publiskā pārvalde**

(1836) Izaicinājumi Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupas (GRECO) novērtējuma ziņojumā par Latviju[139] uzsvērts, ka ētiskas rīcības nodrošināšanā svarīga ir ne tikai ētikas prasību noteikšana, bet arī izpratne par tām un to ievērošana. Tāpat GRECO uzsver, ka visaptverošas un spēcīgas sabiedrības integritātes sistēmas priekšnoteikums ir ētiskas uzvedības principu un standartu attiecināšana uz visiem valsts varas līmeņiem un pirmām kārtām - uz izpildvaras augstākā līmeņa vadītājiem, kuriem būtu jārāda piemērs, jāgūst un jāuztur ne vien tiesiska, bet arī augsta morāla autoritāte, kas tiem ļauj noteikt integritātes standartus citur publiskajā sektorā. Tādējādi ir svarīgi veicināt arī Ministru kabineta locekļu un citu politisko amatpersonu izpratni par valsts pārvaldes vērtībām un ētikas pamatprincipiem.

(1837) Arī OECD Padomes Rekomendācijā par godprātību[140] dalībvalstis ir aicinātas nodrošināt valsts pārvaldē nodarbinātajiem mācības par ētiku visā dienesta laikā, sākot ar stāšanos amatā. Mācības veicinātu izpratni par ētikas prasībām un

[139] Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupas (GRECO) novērtējuma ziņojums par Latviju. https://rm.coe.int/piekta-novertesanas-karta-korupcijas-noversana-un-integritates-veicina/16808d5a3a

[140] OECD Recommendation of the Council on Public Integrity. https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0435

prasmes risināt ētikas dilemmas ikdienā. Mācības veicinātu ne tikai to, ka ētikas prasības ir zināmas un tiek izprastas, bet arī to, ka nodarbinātajiem ir saprotams, kā tieši rīkoties darba ikdienā, kā atpazīt godprātīgas rīcības risku un kā pareizi rīkoties, ja ir risks nonākt interešu konfliktā, tiek piedāvāts kāds labums, jāsavieno amati u. tml. Arī OECD, līdzīgi kā GRECO, uzsver to, cik svarīga ir vadības nostāja un atbalsts vadītājiem, lai tie varētu nodrošināt ētiskumu savās iestādēs. Izaicinājumi:

- nepietiekamas zināšanas publiskā iepirkuma un valsts atbalsta noteikumu piemērošanā;
- zems sabiedrības uzticības līmenis valsts pārvaldei (saskaņā ar Eirobarometra 89 (2018) datiem tikai 31% respondentu tiecas uzticēties valsts pārvaldei Latvija);
- nepietiekama pasūtītāja kapacitāte un konkurence īpaši valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību īstenotajos iepirkumos.

(1838)Mērķi:

(1839)ieviesta uz vērtībām balstīta kultūra publiskajā pārvaldē, visas valsts pārvaldes vērtības izpaužas iestādes ikdienas darbā vismaz 75% līmenī;

(1840)publiskajā pārvaldē ir attīstīta augsta integritāte (godprātība), kas ir labas pārvaldības sistēmas stūrakmens, kā rezultātā ir augusi sabiedrības uzticēšanās publiskajam sektoram, to apliecina Korupcijas uztveres indekss un vērtību izpausme ikdienas darbā līmenis;

(1841)augstākajā politiskajā un vadības līmenī attīstīta izpratne par valsts pārvaldes vērtībām un ētikas pamatprincipiem, kas izpaužas kā priekšzīmīga rīcība un ētiskas rīcības demonstrēšana, pildot amata pienākumus (aptauju un pētījumu dati).

(1842)**Investīcija 6.3.1.2.i. Publiskās pārvaldes profesionalizācija un administratīvās un kapacitātes stiprināšana**

(1843)Izaicinājumi:

(1844)**Visaptverošas stratēģijas un resursu pieejamības trūkums publiskās pārvaldes kapacitātes stiprināšanas jomā**, ietverot visus pārvaldības līmeņus, tiesībsargājošās iestādes un neatkarīgās iestādes rezultējies ar fragmentāru un neviendabīgu publiskās pārvaldes sektoru, līmeņu, jomu, nozaru pārstāvju un funkciju veicēju profesionālo attīstību un efektivitāti ikdienas darbā, realizētajos procesos un sniegtajos pakalpojumos sabiedrībai.

(1845)Saskaņā ar Eiropas Padomes ieteikumu par Latvijas 2019. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2019. gada stabilitātes programmu (turpmāk - ES specifiskās rekomendācijas) 4. ieteikumu Latvijai tiek rekomendēts uzlabot publiskā sektora pārskatatbildību un efektivitāti, jo īpaši attiecībā uz pašvaldībām un valsts un pašvaldību uzņēmumiem, kā arī interešu konfliktu novēršanas režīmu.

(1846)Tāpat būtiska ir arī 2019. gada ES specifisko rekomendāciju 16. atziņa, kurā Eiropas Komisija secina, ka: " [..] Latvija ir mērena novatore ar dažām stiprajām pusēm, piemēram, tās informācijas, komunikāciju un tehnoloģiju infrastruktūru, taču valsts sniegums atpaliek cilvēkresursu, publiskā un privātā sektora sadarbības, kā arī ieguldījumu intelektuālajā īpašumā jomās."

(1847)Zīmīgi, ka pēdējo divu gadu ES specifisko rekomendāciju, kā arī Eiropas Komisijas 2019. gada ziņojumā par Latviju (D pielikums) publiskā pārvalde vai nu kopumā vai atsevišķi tās līmeņi un sektori ir bijuši Eiropas Savienības

atbildīgo institūciju uzmanības lokā, kas nozīmē, ka Kohēzijas politikas administratīvās kapacitātes ceļa kartes pasākumi savā saturiskajā tvērumā nevar neņemt vērā ES konstatētos trūkumus un tiem jābūt vērstiem uz tiešu vai netiešu publiskās pārvaldes kapacitātes vājo elementu novēršanu gan attiecībā uz procesu pārskatīšanu un efektivizēšanu, pārskatabildību, atbildīgu projektu vadību, pašvaldību līmeņa stiprināšanu, partnerības principa attīstīšanu starp publiskā, privātā un nevalstiskā sektora dalībniekiem, gan arī uz interešu konfliktu, krāpšanas un neatbilstību risku mazināšanu.

(1848)Eiropas Savienības investīcijas Kohēzijas politikas un citu finanšu instrumentu ieviešanas veidā ir būtiskas Latvijas ilgtermiņa sociālajai un ekonomiskajai attīstībai, konkurētspējas veicināšanai, sociālās nevienlīdzības mazināšanai, tām jānodrošina pozitīva ietekme uz Latvijas iedzīvotāju labklājības līmeni, ienākumiem, darba vietām, pieejamību veselības un izglītības pakalpojumiem. Šāda veida izaugsme tiek veicināta gan ar investīcijām "cietajā" infrastruktūrā (transports, enerģija, IKT u.c.), gan arī "mīkstajā" infrastruktūrā (pētniecība un attīstība (R&D), cilvēkresursi un prasmes, dažādi pakalpojumi iedzīvotājiem). Tādējādi ir svarīgi, ka ir pietiekama administratīvā kapacitāte gan publiskās pārvaldes un Eiropas fondu vadošajām institūcijām, gan finansējuma saņēmējiem, gan arī gala lietotājiem. Atbilstošai kapacitātei ir jābūt gan sistēmu, gan atsevišķu institūciju līmenī, gan arī politikas, programmu un projektu pilna cikla izstrādē, ieviešanā un novērtēšanā iesaistīto vadītāju darbinieku un ekspertu līmenī. Sabiedriskās organizācijas un iedzīvotāji jāiesaista visa cikla garumā, izmantojot mūsdienīgas metodes viņiem ērtā un saprotamā veidā. Procesiem un procedūrām jābūt vienkāršiem, saprotamiem un efektīviem, vienlaikus nodrošinot pārskatatbildību un darbības efektivitāti un lietderību, izmantojot iespējami modernākus rīkus un metodes.

(1849)Izaicinājumi, ar kuriem šobrīd saskaras iestāžu vadītāji, ir kļuvuši daudz sarežģītāki, straujāki un neparedzamāki, un vienlaikus viņiem ir jānodrošina efektivitāte, ātrums, pārmaiņu vadība un datu pratība. Šie ir apstākļi, kuru dēļ iestāžu vadītājiem ir nepieciešama regulāra jaunu kompetenču un prasmju attīstība.

(1850)<u>Mērķi:</u>

(1851)Publiskās pārvaldes kapacitātes vājo elementu novēršana gan attiecībā uz procesu pārskatīšanu un efektivizēšanu, pārskatabildību, atbildīgu projektu vadību, pašvaldību līmeņa stiprināšanu, partnerības principa attīstīšanu starp publiskā, privātā un nevalstiskā sektora dalībniekiem.

(1852)Sekmīga, godprātīga, savlaicīga un rezultatīva Administratīvās kapacitātes ceļa kartes mērķu sasniegšana, kā arī publiskās pārvaldes funkcionēšana kā vienotam veselumam, kur atsevišķās tās ietvaros ietilpstošās institūcijas nevis savstarpēji konkurē un nesadarbojas, bet viena otru papildina efektīvākai rezultātu sasniegšanai un sabiedrības vajadzību apmierināšanai.

(1853)būtiski uzlabotas publiskās pārvaldes vadītāju kompetences atbilstoši nākotnes vadītāju kompetenču ietvaram un OECD līderības attīstības vadlīnijām (iesaistīšanās pētījuma rādītājs, 360 grādu novērtēšana rezultāti u.c.);

(1854)pieaugošs nodarbināto iesaistīšanās līmenis kopumā un konkrēti attiecībā uz vadītāju novērtējumu;

(1855)integrēts stratēģiskās plānošanas un ieviešanas process nodrošinās labu kvalitatīvu politiku un projektu izstrādi, formulējot mērķus un sasniedzamos rezultātus;

(1856)nodrošināta godprātīga, caurskatāma, uz risku izvērtējumu balstīta darbība, mazinot administratīvo slogu un vienlaikus īstenojot efektīvu pārskatatbildību;

(1857)nodrošināta augsta iesaistīto pušu profesionalitāte - nepieciešamās prasmes, kompetences un zināšanas tiek efektīvi izmantotas publiskās pārvaldes pakalpojumu sniegšanā sabiedrībai visos administratīvajos līmeņos;

(1858)veicinātas izmaiņas publiskās pārvaldes kultūrā – atvērtība, orientācija uz rezultātu un iedzīvotāju ir iedzīvinātas kā pastāvīgas vērtības ikdienas darbā.

(1859)**Investīcija 6.3.1.3.i Publiskās pārvaldes inovācijas eko-sistēmas attīstība.**

(1860)Izaicinājumi:

(1861)**Sistemātiskuma trūkums inovācijas ekosistēmas attīstībā**, kur viens no galvenajiem cēloņiem ir **publiskā sektora zemā inovētspēja** (t.sk. publiskā sektora inovācijas prasmēm un inovācijas portfeļa pieejas izveide). Inovācijas ekosistēma un tās pārvaldība Latvijā ir fragmentēta. Inovācijas politiku veidošanā iesaistīto iestāžu skaits ir liels (piemēram, EM – atbild par inovācijas attīstības politiku, IzM – par izglītību un zinātni, KM – par dizaina politiku, VARAM – par digitālo transformāciju, PKC –valsts attīstības plānošanu, LIAA – sekmē inovatīvu uzņēmējdarbību, VK – rūpējas par valsts pārvaldes politikas izstrādi un koordinēšanu (t.sk. publiskā sektora inovāciju) un tml. Katra iestāde rūpējas par savu inovācijas aspektu, vājākais punkts inovācijas ekosistēmā ir salīdzinoši zemā mijiedarbība un mērķorientētības trūkums, kā arī sistemātiskuma trūkums, veidojot inovācijas arhitektūru valstī.

(1862)Nepastāvīgums un ilgtspējas trūkums, koprades telpu trūkums, kā arī atšķirībā no citām valstīm Latvijas publiskā sektora laboratorija vēl ir ceļā uz pastāvīgas komandas laboratorijas darbā, kuru veido dažādu profilu eksperti: politikas plānotāji, pakalpojumu dizaineri, antropologi, IKT eksperti, projektu vadītāji, izglītības eksperti un tml. Lai nodrošinātu to, ka #GovLabLatvia ir ilgtspējīgs, valsts pārvaldes inovācijas katalizators un iekšējais kompetences/atbalsta centrs citām iestādēm publiskajā sektorā, nepieciešams mērķtiecīgi paplašināt laboratorijas darbību, izveidojot pastāvīgu laboratorijas ekspertu komandu, kas strādā laboratorijā pilnu slodzi.

(1863)Viens no lielākajiem izaicinājumiem publiskā sektora laboratorijās (t.sk. #GovLabLatvia) ir instrumenti prototipu ieviešanai dzīvē, jo prototipu izstrāde ir tikai viens posms ceļā uz patiesu publiskā sektora transformāciju. Ja prototipi paliek tikai ideju līmenī un netiek ieviesti praksē, tad laboratorija aprobežojas tikai ar domāšanas maiņas veicināšanu un izglītošanas procesu, kas nav pietiekami, lai panāktu pārmaiņu iedzīvināšanu reālos darbos. Šī iemesla dēļ atbalsta instrumentu trūkums šobrīd kavē iespēju prototipus ieviest dzīvē (piemērām, šobrīd valsts pārvaldē nav fonds, kas ļautu prototipus ieviest pilotprojekta veidā).

(1864)Mērķi:

(1865)**Kopējais mērķis publiskā sektora inovācijas politikas izveidei un īstenošanai ir nodrošināt to, ka tiek būtiski palielināta publiskā sektora inovētspēja**. Sasniedzot šo mērķi, sagaidāms, ka publiskās pārvaldes inovācijas ekosistēmas attīstība radīs strukturālas izmaiņas gan pārvaldē kopumā, gan

iestādēs. Paredzēto pasākumu īstenošanas gaitā tiks radītas būtiskas strukturālas izmaiņas gan publisko pakalpojumu kvalitātē, kurus saņems iedzīvotāji, uzņēmēji un citas interešu grupas. Papildus tam uzlabosies sabiedrības uzticēšanās publiskajam sektoram, kas izriet no uzticamiem publiskā sektora pakalpojumiem, to lietojamības un kvalitātes. Īstenotās aktivitātes tieši un ilgstoši ietekmes publiskā sektora efektivitāti, kā arī paaugstinās kopējo Latvijas inovācijas sniegumu, ņemot vērā to, ka tas ir atkarīgs arī no publiskā sektora inovētspējas. Paredzams, ka īstenoto aktivitāšu rezultātā Latvijas publiskajā sektorā ilgtermiņā tiks izveidota portfeļa pieeja inovācijas pārvaldībā, tādejādi mazinot riskus inovācijas ilgtspējas nodrošināšanā. Īstenojot plānotās aktivitātes, tiks būtiski mainīta pieeja politiku, pakalpojumu, digitālo produktu, komunikācijas nodrošināšanā no valsts pārvaldes puses, jo dizaina domāšana kļūs par normu, savukārt dizaina klātesamība būs neatņemama sastāvdaļa no jebkuras valsts pārvaldes aktivitātes. Kopējais aktivitāšu ietvars sniegs būtisku ieguldījumu nemitīgajam sabiedrības pieprasījumam pēc "attieksmes maiņas" no publiskā sektora, kas lielā mērā nozīmē pilnīgu dizaina domāšanas un dizaina pieejas ieviešanu valsts pārvaldē.

(1866)**Investīcija 6.3.1.4.i Nevalstisko organizāciju izaugsme sociālās drošības pārstāvniecības stiprināšanai un sabiedrības interešu uzraudzībai.**

(1867)Izaicinājumi:

(1868)Latvijā joprojām saglabājas vieni no augstākajiem ienākumu nevienlīdzības rādītājiem starp Eiropas Savienības valstīm. Pēc pēdējiem pieejamiem datiem, 2019.gadā Latvijā bija trešā augstākā Džini koeficienta vērtība (35,2 %), savukārt vidēji ES šis rādītājs bija 30,2 %. Turklāt laikā no 2016.gada līdz 2019. gadam, ienākumu nevienlīdzība ir pakāpeniski augusi. Salīdzinājumā ar 2016. gadu Džini koeficients ir palielinājies par 0,7 procentiem (no 34,5% līdz 35,2%), turklāt vēl krasāk iezīmējās atšķirība starp vistrūcīgākajiem (pirmā kvintiļu grupa) un visbagātākajiem (piektā kvintiļu grupa) iedzīvotājiem. 2019. gadā visturīgāko iedzīvotāju ienākumi bija 6,5 reizes lielāki nekā vistrūcīgāko iedzīvotāju ienākumi. Nabadzības riskam ir īpaši pakļauti sociāli vismazāk aizsargātās iedzīvotāju grupas - iedzīvotāji virs 65 gadu vecuma, personas ar invaliditāti, ģimenes, kurā bērnus audzina viens no vecākiem, bezdarbnieki, bezpajumtnieki, kā arī iedzīvotāji ar zemu izglītības un ienākumu līmeni.

(1869)Covid-19 pandēmija un tās izraisītā globālā ekonomikas lejupslīdes krīze ir negatīvi ietekmējusi vairumu Latvijas iedzīvotāju grupu, vissmagāk skarot tieši sociāli vismazāk aizsargātās iedzīvotāju grupas. Pandēmijas sākuma posms 2020.gada pirmajā pusē iezīmēja vairākas nepilnības valsts atbalsta sniegšanas mehānismā sociāli mazāk aizsargāto iedzīvotāju grupām starp kurām pandēmijas laikā nonāca arī pašnodarbinātie un autoratlīdzību saņēmēji. Valsts noteikto Covid-19 dīkstāves pabalstu un citu atbalsta instrumentu pieejamība un apjoms bija tiešā veidā atkarīgs no tā kādā nodokļu režīmā cilvēks bijis nodarbināts pirms krīzes un cik lielā apjomā veiktas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas valsts budžetā. Ministru kabinetam vairākkārt pārskatot administratīvās prasības un kritērijus pabalstu saņemšanai, pabalstu saņēmēju loka paplašināšanai un apjoma pārskatīšanai tika iespējami mazinātas situācijas, kur saņemtie pabalsti neatbilda faktiskajām vajadzībām, lai varētu uzturēt mājsaimniecību, tomēr šie lēmumi pilnībā nav novērsuši tālāku ienākumu nevienlīdzības pieaugumu dažādu

iedzīvotāju grupu vidū un ieilgusī Covid-19 pandēmijas krīze turpina palielināt risku arvien jaunām iedzīvotāju grupām nonākt nabadzībā.

(1870)Eiropas Padome Latvijai adresētajās 2020.gada specifiskajās rekomendācijās konstatē, ka ir jāturpina strādāt pie tā, lai uzlabotu sociālās drošības tīkla piemērotību, termiņus un tvērumu un lai tas būtu pieejams visiem. Tomēr šo darbu kavē zemais nodokļu ieņēmumu īpatsvars attiecībā pret IKP. Neraugoties uz nelieliem uzlabojumiem, personām ar invaliditāti garantētā minimālā ienākuma, minimālo pensiju un ienākumu atbalsta pietiekamība joprojām ir zema. Būtu jānovērš esošos trūkumus pašnodarbināto personu un nestandarta darba ņēmēju piekļuvē sociālajai aizsardzībai, tostarp bezdarba apdrošināšanai. Nedeklarētais darbs un aplokšņu algas, neraugoties uz to īpatsvara mazināšanos, joprojām ir plaši izplatīta parādība, kas vājina attiecīgo darba ņēmēju sociālo aizsardzību un palielina arodriskus. Personām, kas pieder pie neaizsargātajām grupām, visticamāk, būs visgrūtāk atkal atrast darbu. Nodarbinātības, izglītības, veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu integrācijas un sociālo pakalpojumu nodrošinājuma līmenis joprojām ir zems. Eiropas Padome kā vienu no rekomendācijām izvirza - paredzēt pienācīgu ienākumu atbalstu krīzes vissmagāk skartajām iedzīvotāju grupām un stiprināt sociālās drošības tīklu.

(1871)Covid-19 pandēmija ir izgaismojusi virkni trūkumu gan Latvijas nodokļu nomaksas režīmu sadrumstalotībā, atsevišķu iedzīvotāju grupu sociālajā neaizsargātībā, gan ēnu ekonomikas negatīvo seku izpausmē, kas ietekmē valsts pabalstu izmaksu apjomu, gan arī faktu, ka sociāli vsmazāk aizsargātajām grupām, pašnodarbinātajiem un autoratlīdzību saņēmējiem sociālās drošības jomā trūkst pārstāvniecības un interešu aizstāvības nevalstiskā sektora sociālajā dialogā ar publisko pārvaldi un politisko lēmumu pieņēmējiem. Starp Latvijas NVO ir ļoti maz tādu organizāciju, kuras spētu savlaicīgi identificēt draudošos ienākumu nevienlīdzības pieauguma riskus atsevišķām iedzīvotāju grupām, skaidrot negatīvo apstākļu cēloņsakarības un sekas publiskās pārvaldes lēmumu pieņēmējiem un kvalitatīvi pārstāvēt Latvijas maznodrošinātos, kā arī sociālajā dialogā nepārstāvētās grupas, kuriem jebkura krīzes radīta nestabilitāte var kļūt par nepārvaramu problēmu un nonākšanu uz nabadzības sliekšņa.

(1872)Turpmākajos gados paredzēts būtiski stiprināt tiesībsargājošo iestāžu kapacitāti un profesionālo pilnveidi, tomēr tiesībsargājošo iestāžu darbība ir galvenokārt saistīta ar darbībām ap notikušu faktu – noziedzīga nodarījuma lietisko pierādījumu bāzes nodrošināšanu un apstrādi un izmeklēšanas procesuālo darbību kvalitatīvu īstenošanu pirmstiesas izmeklēšanas procesā. Ne mazāk būtiska ir noziedzīgu nodarījumu, krāpšanas un koruptīvu darbību prevencijas funkcija, kur būtiska loma ir tieši sabiedrības interešu grupu pārstāvjiem - biedrībām un nodibinājumiem. Latvijas nevalstiskajā sektorā ir ļoti maz organizāciju, kurām ir spējas, zināšanas un kapacitāte veikt sabiedrības interešu ievērošanas uzraudzību ("sargsuņa" funkcija) par valsts un Eiropas Savienības finansējuma godprātīgu izmantošanu, iespējmaajiem korupcijas riskiem, problēmām tiesu vai prokuratūras darbā, ēnu ekonomikas izpausmēm, negodīgiem iepirkumiem u.tml. Īpaši nozīmīgs šīs funkcijas kvalitatīvā realizācijā būs tieši 2021.-2027.gada plānošanas periods, kad bez Kohēzijas politikas investīcijām Latvijas ekonomikā tiks ieguldīts būtisks ANM plāna investīciju apjoms, vairojot gan tautsaimniecībā investējamā kopējā finansējuma apjomu, gan realizējamo projektu skaitu, gan

iesaistīto pušu un personu loku. 2021.-2027.gada plānošanas periodā ir nepieciešams stiprināt sabiedrības interešu uzraudzību, lai novērstu šaubas par publiskā finansējuma godīgu izlietojumu un stiprinātu sabiedrības uzticību publiskajai pārvaldei un lēmumu pieņēmējiem.

(1873)Mērķi:

(1874)**Kopējais mērķis nevalstisko organizāciju sociālās drošības pārstāvniecības stiprināšanai un sabiedrības interešu uzraudzībai** ir sabiedrības vismazāk aizsargāto grupu interešu pārstāvniecību sociālās drošības jomā pilsoniskajā dialogā ar publisko pārvaldi un lēmumu pieņēmējiem, kā arī nodrošināt sabiedrības interešu uzraudzību un ievērošanu ārvalstu investīciju un valsts budžeta finansējuma izlietojumā, sākot no nozīmīgu valstiska mēroga investīciju projektu plānošanas un ieviešanas un beidzot ar lokālu vietējo pašvaldību attīstības projektu un iniciatīvu realizāciju iedzīvotāju labklājības un tautsaimniecības attīstības nodrošināšanai. Mērķis sekmēs Covid-19 pandēmijas krīzes visvairāk skarto iedzīvotāju grupu sociālās drošības ineterešu pārstāvību, mazinot riskus viņu turpmākai sociālajai atstumtībai, izolētībai un nonākšanai uz nabadzības sliekšņa. Papildus mērķis sekmēs nevalstiskā sektora organizāciju izaugsmi sabiedrības interešu uzraudzības jomā, stimulējot tās arvien vairāk pievērsties publisko finanšu līdzekļu efektīvas un godīgas izlietošanas uzraudzības jautājumiem, ciešāk iesaistot šajos procesos tieši sabiedrības pārstāvjus.

(1875)**Reformu un investīciju virziens 6.4. Atklātības palielināšana, konkurences veicināšana, pasūtītāju profesionalizācija un uz riskiem balstīti uzraudzības pasākumi publiskajos iepirkumos**

(1876)Galvenie izaicinājumi:

(1877)Publisko iepirkumu jomā būtiskākie izaicinājumi ir saistīti ar konkurences trūkumu un zemu piedāvājumu skaitu publiskajos iepirkumos, kas saistāms gan ar faktisko situāciju it īpaši preču un pakalpojumu tirgū (tirgū ir nepietiekams piegādātāju skaits), gan pasūtītāju un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju rīcību, kas ne vienmēr vērtsa uz konkurences veicināšanu, (indikatīvi 2020.gadā viens piedāvājums bijis ~30% preču iepirkumu, ~20% pakalpojumu iepirkumu, 12% būvdarbu iepirkumu). Lai arī 2020.gadā dažādu faktoru ietekmē rādītājs ir nedaudz uzlabojies, tomēr joprojām ne vienmēr pasūtītāji pilnībā izprot konkurences nozīmi un veic konkrētus pasākumus konkurences veicināšanai. Tāpat nereti tiek uzskatīts, ka konkurences trūkums publiskajos iepirkumos ir sekas interešu konfliktiem un koruptīvām darbībām.Vienlaikus publiskajos iepirkumos papildus konkurenci ierobežojošiem faktoriem pastāv virkne citu bremzējošu faktoru, t.sk. nepieciešams rast risinājumus godīgas konkurences un godprātīgas līgumu izpildes nodrošināšanai, iepirkumu kvalitātes un efektivitātes paaugstināšanai, sekmējot arī inovācijas un atbalstu stratēģiskajām prioritātēm.

(1878)Tomēr minētos nepieciešamos pilnveidojumus nav iespējams nodrošināt situācijā, kurā publisko iepirkumu sistēma ir sadrumstalota (~ 1700 pasūtītāju un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju) un iepirkumus var veikt decentralizēti, tajā pašā laikā iepirkumu speciālistu amatu konkurētspēja un pašu iepirkumu veicēju kompetence būtu paaugstināma. Daļēji pasūtītāju un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju skaits turpmākajos gados tiks konsolidēs administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas rezultātā, jo, samazinot pašvaldību skaitu, notiks arī

atsevišķo pašvaldību iestāžu konsolidēšana, tāpat ieguldījumu varētu dot, piemēram, reformu izglītības sistēmā īstenošana. Attiecīgi nereti iepirkumu veicēju zināšanu un pieredzes trūkuma rezultātā tiek ierobežota konkurence iepirkumos, netiek nodrošināta publisko iepirkumu efektivitāte.

(1879)Arvien mainīgās un pieaugošās prasības publisko iepirkumu norisē, kā arī iepirkumu sarežģītība paredz nepieciešamību nodrošināt plašākas un mērķtiecīgākas izglītības iespējas pasūtītājiem un sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem. Būtisks izaicinājums ir iepirkumu veicēju profesionalizācijas stratēģijas izstrāde, kas vērsta uz mērķtiecīgu darbību iepirkumu veicēju apmācību plānošanā, metodisko materiālu sagatavošanā un konsultāciju nodrošināšanā, t.sk. nodrošinot fokusētu komunikāciju dažādiem pasūtītāju un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju segmentiem. Nepieciešams pasākumu plāns pasūtītāju kapacitātes stiprināšanai un zināšanu un prasmju pilnveidošanai, kā arī zināšanu koncentrēšanai t.s. kompetences centros (iepirkumu centralizācija). 2019.gadā centralizācijas rādītājs bija ar tendenci samazināties un sasniedza 13%, savukārt 2020.gadā rādītājs bija jau 15%. Centralizācijas rezultātā tiek efektivizēti iepirkumi, pasūtītāju skaits samazināsies (mazākam skaitam profesionālāku pasūtītāju veicot lielāku skaitu un apjomu iepirkumus), kā arī arvien vairāk centralizētu iepirkumu pašvaldībās.

(1880)Iepirkumu uzraudzības birojs kopā ar citām iestādēm, piemēram, Konkurences padomi un Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju nodrošina publisko iepirkumu jomas uzraudzību, nodrošina gan iepirkumu veicēju apmācību un konsultēšanu, veic preventīvo darbu, tostarp, nodrošinājis iepirkuma dokumentācijas pirmspārbaužu veikšanu Eiropas Savienības fondu līdzfinansētajos projektos, gan iepirkumu norises uzraudzību, izskatot iesniegumus par iepirkuma procedūru dokumentācijas prasību un norises rezultātu apstrīdēšanu, gan lemj par administratīvajiem sodiem iepirkumu veicējiem pārkāpumu gadījumā. Tomēr Iepirkumu uzraudzības biroja darbības efektivitāte ir uzlabojama, īpaši stiprinot analītisko kapacitāti, kā arī pilnveidojot digitālo infrastruktūru un rīkus, lai mērķtiecīgāk un fokusētāk risinātu publisko iepirkumu jomas problēmjautājumus, uzlabotu nodrošinātu digitālo risinājumu lietojamību, rezultātā automatizētu virkni procesu un plašāk izmantotu pieejamos datus risku analīzē, tādējādi vairāk fokusējot savu darbu tieši uz riskanto nozaru, pasūtītāju un iepirkumu uzraudzību.

(1881)Minēto izaicinājumu risināšana ir paredzēta Rīcības plānu publisko iepirkumu sistēmas uzlabošanai (Ministru kabineta 2020.gada 11.februāra rīkojums Nr.49 prot. Nr.6 3.§), attiecīgi šo pasākumu īstenošana turpināma, pasākumi papildināmi, lai labāk sasniegtu mērķus.

(1882)Mērķi:

(1883)Uzlabot informācijas par publisko iepirkumu norisi centralizētu pieejamību jo īpaši attiecībā uz līgumu izpildes stadiju, par kuru šobrīd informācijas pieejamība ir limitēta, t.sk. ir ļoti ierobežota iespēja iegūt informāciju par līgumu faktisko izpildi. Tieši līguma izpildes stadija ir visgrūtāk pārskatāma, ņemot vērā, ka tajā pasūtītājs vai sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs strādā ar iepirkumā izraudzīto piegādātāju un to iespējas nepamatoti atkāpties no iepirkumā izvirzītajām prasībām un grozīt līgumu savtīgās interesēs ir plaša, tajā pašā laikā nav citu piegādātāju, kas šādu rīcību varētu pamanīt un uz to norādīt. Mērķa sasniegšana

nākotnē arī var dot iespēju labāk izvērtēt un salīdzināt līguma izpildes efektivitātes rādītājus, piemēram, uzkrāt un vērtēt informāciju par vienības izmaksām.

(1884)Pilnveidot kandidātu un pretendentu izslēgšanas noteikumus, nodrošinot godīgu konkurenci un godprātīgu līgumu izpildi tiks mazināta iespēja iegūt līgumu slēgšanas tiesības piegādātājiem, kuri nav izpildījuši saistības pret valsti, ir pārkāpuši normatīvos aktus vai iepriekš nav pildījuši saistības pret pasūtītāju vai sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju, tādējādi uzlabojot konkurences vidi. Likuma regulējums mazinās arī korupcijas riskus, kas saistīti ar iepirkuma komisijas ietekmēšanu, kā arī paplašinātais interešu konflikta tvērums maksimāli mazinās potenciālu interešu konflikta risku. Pāreja uz saimnieciski visizdevīgākā piegāvājuma izvēli sekmēs gan ilgtermiņa izmaksu izvērtēšanu, gan kvalitatīvāku preču, pakalpojumu un būvdarbu iegādi, tāpat saimnieciskā izdevīguma kritēriju izmantošana vērtējamakā pirmais solis, lai sniegtu iespējas iuepirkumos piedāvāt inovatīvākus un efektīvākus risinājumus. Tirgus izpētes un konsultāciju ar tirgu plašāka ieviešana ikdienā sekmēs labāku pasūtītāju un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju izpratni par tirgus iespējām, mazinās nepamatoti diskriminējošu prasību noteikšanu publiskajos iepirkumos.

(1885)Profesionaliācijas stratēģijas izstrāde ļaus apzināt sekmīgai iepirkumu veikšanai nepieciešamās kompetences un tās mērķtiecīgi attīstīt, tādējādi uzlabojot iepirkumu veicēju kvalifikāciju un kapacitāti. Apvienojumā ar iepirkumu centralizāciju profesionalizācijas stratēģijas īstenošana ļautu ievērojami paaugstināt iepirkumu veicēju kapacitāti, vienlaikus kopumā samazinot administratīvo resursu patēriņu iepirkumu veikšanai. Plašāka iepirkumu dokumentācijas pirmspārbaužu veikšana ļaus savlaicīgi identificēt neatbilstošās prasības publiskajos iepirkumos un mazināt neatbilstošas iepirkumu norises risku.

(1886)Iepirkumu uzraudzības biroja analītiskās kapacitātes stiprināšana kontekstā ar digitālo risinājumu attīstību dos iespēju efektīvāk identificēt riskantos tirgus sektorus, pasūtītājus un iepirkumus, dodot iespēju fokusēties uz darbu tieši ar riskantākajiem pasūtītājiem, kā arī sniegs atbalstu arī iepirkuma veicēju profesionalizācijas procesā. Rezultātā tiks paaugstināta Iepirkumu uzraudzības biroja darba efektivitrāte, nodrošinot pārskatāmāku iepirkumu vidi, kā arī tiks pilnveidoti digitālie risinājumu publisko iepirkumu norises nodrošināšanai.

3. Reformu un investīciju apraksts

(1887)**Reformu un investīciju virziens 6.1. Ēnu ekonomikas mazināšana godīgas uzņēmējdarbības veicināšanai**

(1888)Plānotās reformas sekmēs Latvijas Valdības rīcības plānā un VID attīstības stratēģijā 2020.-2022.gadam nospraustо mērķu sasniegšanu nodokļu un muitas saistību izpildes uzlabošanā un ēnu ekonomikas ierobežošanā, īpašu uzmanību pievēršot analītiskās kapacitātes uzlabošanai un nodokļu un muitas jomas darbinieku zinātības paaugstināšanai.

(1889)**Reforma 6.1.1.r Analītikas stiprināšana un datu pārvaldības attīstība nodokļu administēšanas un muitas jomā**

(1890)Atbilstoši starptautiskajai progresīvajai praksei, kad arvien vairāk uzmanības tiek pievērsts nodokļu maksātāju uzvedības izpētei un izpratnei, arī VID attīsta savu analītiku augstākā līmenī, izmantojot inovatīvu pieeju un jaunus rīkus. Tas nozīmē virzību uz universālu IKT rīku, tā izmantošanu nodokļu maksātāju segmentēšanai atbilstoši viņu saistību izpildes disciplīnai visā nodokļu administrēšanas dzīves ciklā, vienlaikus integrējot visas VID risku vadības sistēmas vienuviet. Šajā sakarā jau ir uzsākts un tiks mērķtiecīgi turpināts darbs analītikas attīstīšanai uz SAP HANA tehnoloģiskās platformas, tādējādi veicinot operatīvu lēmumu pieņemšanu nodokļu nomaksas disciplīnas uzraudzīšanai un veicināšanai, palielinot analizējamo datu apjomu un sniedzot tehnoloģisku risinājumu liela datu apjoma glabāšanai.

(1891)VID informatīvo sistēmu modernizācijas ietvaros tiek ieviesti jauni risinājumi (Maksājumu administrēšanas informācijas sistēma (MAIS), Elektroniskā muitas datu apstrādes sistēma (EMDAS)). Šo risinājumu ietvaros pārvaldītie procesi tiek balstīti ar analītiskās informācijas atlasi, kas paredz liela apjoma datu analīzi. Datu apstrāde paredz arī trešo pušu informācijas analīzi un integrēšanu lēmumu sagatavošanā. Lai samazinātu laiku, kas ir nepieciešams lēmumu sagatavošanai VID procesu ietvaros, nepieciešams tehnoloģisks atbalsts ar reālā vai gandrīz reālā laika tehnoloģisko platformu.Rezultātā tiks nodrošināta visaptveroša analītiskā informācija operatīvai lēmumu pieņemšanai, tai skaitā, komunikācijā ar nodokļu maksātājiem.

(1892)SAP HANA platformas viens no uzdevumiem ir centralizēt datu glabāšanu, lai izvairītos no sadrumstalotas datu transformācijas. Tas ļauj nodrošināt uzticamu datu kvalitāti operatīvai lēmumu pieņemšanai un vienlaicīgi būtiski samazina manuāla darba apjomu datu kvalitātes pārbaudēm, tai skaitā, potenciālo kļūdu identificēšanai.Rezultātā tiks nodrošināta augsta datu kvalitāte, izvairoties no tehnoloģiska rakstura datu pārneses problēmām starp-sistēmu līmenī. Vienlaicīgi, samazinoties manuāla darbu apjomam datu apstrādē, tiek nodrošināta informācija reālā laika režīmā.

(1893)Būtisks aspekts ir vienota pieeja datu glabāšanai un apstrādei par juridiskām un fiziskām personām – nodokļu naksātājiem, ļaujot nodrošināt pilnu 360 grādu redzējumu, kas balstīts uz izsvērtiem datiem. Rezultātā tiks nodrošināta VID pakalpojumu kvalitāte, kas tiek balstīta uz uzticamiem datiem par katru nodokļu maksātāju.

(1894)Visaptverošas informācijas pieejamība ļauj segmentēt nodokļu maksātājus, izvēloties atbilstošu komunikācijas modeli, kas būtu precīzi orientēts uz konkrētā segmenta specifiku. Vienlaicīgi datu modelēšana, kas balstās uz mašīn-mācīšanās principiem, ļauj prognozēt nodokļu maksātāja uzvedību. Uz šādiem datiem balstīts komunikācijas modelis ļauj panākt maksimālu nodokļu nomaksas disciplīnas ievērošanu, balstoties uz izpildāmiem nosacījumiem. Rezultātā tiks veicināta nodokļu nomaksas disciplīna, izvēloties proaktīvas veicināšanas aktivitātes.

(1895)Integrēta informācijas apstrāde, izmantojot trešo pušu uzturētos reģistrus, ļauj analizēt datus mākslīgā neirona tīkla līmenī. Šāda pieeja ir nepieciešama nelegāli iegūto līdzekļu identificēšanai un to legalizācijas novēršanai. Šī uzdevuma īstenošana paredz arī pārrobežu jeb Eiropas Savienības informācijas avotu

analīzi. Tādi objekti, piemēram, kā transferta cenas, PVN atmaksa, uzņēmumu grāmatvedības datu, uzņēmumu amatpersonu vēsturiskā informācija, reģistrētie īpašumi, tai skaitā, ģimenes locekļiem un saistītām personām ir apjomīga konteksta informācija. Šādu informāciju pilnvērtīgi iespējams apstrādāt tikai ar specifisku platformu tehnoloģisko atbalstu. Rezultātā sistemātiski tiks paplašināta datu avotu bāzi ar ārējiem resursiem, kas ļauj savlaicīgi identificēt riskus un veikt preventīvas darbības to novēršanai.

(1896)Ņemot vērā mainīgas biznesa prasības, kas izriet no nodokļu politikas izmaiņām, pieprasītām daudzveidīgām informācijas atlasēm, jaunu riska faktoru identificēšanu, nepieciešama tehnoloģiska platforma, kas ļauj VID speciālistiem pašu spēkiem elastīgā vidē nepastarpināti un operatīvi risināt šos uzdevumus. Rezultātā tiks attīstītas VID speciālistu profesionālas iemaņas darbam ar analītisko platformu, kas ļauj pašu spēkiem veidot jaunas datu atlases un saimnieciskās darbības riska kritēriju modeļus.

(1897)Reformas 6.1.1.r **Analītikas stiprināšana un datu pārvaldības attīstība nodokļu administēšanas un muitas jomā** ietvaros ir noteikti vairāki sasniedzmie atskaites punkti, lai varētu izmērītu reformas ieviešanas progresu:

- izveidot visaptverošu saistību izpildes risku analīzes sistēmu nodokļu, muitas, akcīzes preču, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas un noziedzības mazināšanas jomās;
- nostiprināt normatīvajos aktos nodokļu maksātāju reitingu sistēmas tiesisko ietvaru;
- izstrādāt katram nodokļu maksātāju segmentam atbilstošāko sniedzamo pakalpojumu kopumu;
- optimizēt nodokļu kontroļu un pārbaužu veidus, uzlabojot to mērķtiecīgāku izmantošanu, attiecīgi veicot izmaiņas normatīvajos aktos;

(1898)izveidot digitāla formāta Rokasgrāmatu veicināšanas pasākumu metodiskajai vadībai.

(1899)Reformas 6.1.1.r investīciju ietvaros valsts atbalsts nav plānots. Reformu ieviesīs valsts iestāde.

(1900)**Investīcija 6.1.1.1.i. Esošo analītisko risinājumu modernizācija,** kas paredz pārcelt uz centralizētu vienotu analītisko platformu morāli un tehiski novecojušus risinājums, kas patreiz tiek darbināti dažādās tehnoloģijās. Tiks modernizēti sekojoši risinājumi:

(1901)Fizisko personu riska sistēma (ietverot amatpersonu risku analīzi);

(1902)Akcīzes nodokļu risku vadības sistēma;

(1903)Ekspluatācijā esošā sistēma ESKORT (risku vadības sistēma) (tiks tehniski pārnesta uz SAP HANA datu bāzes, jo esošā tehnoloģiskā platforma Netezza vairs netiek atbalstīta no ražotāja puses. Ar šo tiks novērsti potenciālie sistēmas darbināšanas nepārtrauktības riski.

(1904)Investīcijas 6.1.1.1.i. "Esošo analītisko risinājumu modernizācija" ietvaros nav plānots valsts atbalsts. Valsts funkciju īstenošana.

(1905)**Investīcija 6.1.1.2.i. Jaunu analīzes sistēmu izstrāde**, kas paredz izstrādāt un ieviest:

(1906)Nodokļu maksātāju segmentācijas sistēmu, kas paredz padziļinātu pieeju nodokļu maksātāju analīzei, integrējot pāri par 90 rādītājiem;

(1907)Padziļināta nodokļu segmentācijas informācija ļauj pieņemt datos balstītus lēmumus VID iekšējos procesos. Vienlaicīgi nodokļu maksātājiem paredzētā informācija tiks izvietota Publicējamo datu bāzē;

(1908)Segmentācijas datu vizualizācija un izvietošana EDS (elektroniskā deklarēšanas sistēmā) ļauj nodrošināt strukturētu pieeju komunikācijai ar nodokļu maksātāju;

(1909)Nodokļa maksātāja 360 grādu skatījums ļaus izvēlēties kvalitatīvu pakalpojumu grozu atbilstoši katra nodokļu maksātāja specifikai;

(1910)Investīcijas 6.1.1.2.i. "Jaunu analīzes sistēmu izstrāde" ietvaros nav plānots valsts atbalsts. Valsts funkciju īstenošana.

(1911)**Investīcija 6.1.1.3.i. Personāla apmācības darbam ar analītisko platformu un konsultācijas**, kas paredz:

(1912)Iespēju VID speciālistiem pašu spēkiem attīstīt analītiskos risinājumus. Līdz ar to, nepieciešams nodrošināt VID speciālistu apmācības darbam ar SAP HANA tehnoloģisko platformu;

(1913)Apmācības ir paredzētas VID analītiķiem un speciālistiem, kas būtu gatavi paplašināt savu kvalifikāciju ar prasmēm darbam ar analītisko platformu;

(1914)Būtiski nodrošināt SAP HANA platformas stabilu darbību un korektu ekspluatāciju. Līdz ar to, ir paredzētas apmācības un konsultācijas VID infrastruktūru uzturošam personālam – platformas administratoriem. Šāda pieeja ļauj opertīvi risināt ekspluatācijas problēmas un nodrošināt sistēmas darbības nepārtrauktību.

(1915)Investīcijas 6.1.1.3.i. "Personāla apmācības darbam ar analītisko platformu, konsultācijas" ietvaros nav plānots valsts atbalsts. Valsts funkciju īstenošana.

(1916)**Reforma 6.1.2.r. Muitas kontroles punktos skenēto attēlu attālināta un centralizēta analīze**

(1917)2015.-2017.gadā, realizējot Latvijas, Lietuvas un Igaunijas muitas dienestu kopīgu projektu "Kopīga datu apmaiņas tīkla starp Baltijas valstu muitas dienestu skenēšanas iekārtām izveide", kas guva Eiropas Komisijas finansiālu atbalstu (OLAF programmas Hercule III ietvaros) Baltijas valstu MKP uzstādītās rentgena iekārtas pievienotas Baltijas valstu kravu rentgena iekārtu attēlu apmaiņas sistēmai (BAXE). Sistēmas funkcionalitāte nodrošina iespēju pēc noteiktiem kritērijiem atlasīt iepriekš skenētos attēlus jebkurā no Baltijas valstīm un salīdzināt tos ar veikto skenējumu, piekļuvi visiem Baltijas valstīs konstatēto pārkāpumu attēliem, kā arī palīdz veikt sākotnējo risku novērtēšanu, automātiski atlasot informāciju par iepriekšējām skenēšanas reizēm Baltijas valstīs, t.i., vai transportlīdzeklis ir/nav ticis skenēts un, vai skenēšanas laikā ir/nav tikuši konstatēti pārkāpumi, aizdomīgas vietas vai slēptuves.

(1918)VID veiksmīgi uzsāktā reforma paredz, ka transportlīdzekļu, kuri faktiski atrodas Eiropas Savienības ārējās robežas kontroles punktos, skenēšanas attēlu analīze BAXE informācijas sistēmā diennakts režīmā tiek veikta centralizēti Talejas ielā 1, Rīgā. Tās mērķis - samazināt kontrabandas preču ievešanas riskus, kā arī iespējamos iekšējos riskus un stiprināt muitas kontroles atbalsta centra analītisko kapacitāti, operatīvi nodrošinot muitas amatpersonas ar konkrētām kontrolēm nepieciešamo informāciju.

(1919)**Investīcija 6.1.2.1.i Dzelzceļa rentgena iekārtu sasaiste ar BAXE un mākslīgā intelekta izmantošana dzelzceļu kravu skenēšanas attēlu analīzei**

(1920)Lai pabeigtu uzsākto reformu, nepieciešama BAXE informācijas sistēmas savienošana arī ar dzelzceļu MKP skeneriem. Šāds risinājums potenciāli samazinās kontrabandas preču ievešanas riskus, kas Indras MKP ir viens no augstākajiem starp Eiropas Savienības dzelzceļa MKP. Savukārt BAXE informācijas sistēmā, iestrādājot tajā analītiskos rīkus, būs iespējams operatīvi analizēt vilcienu plūsmu, kuras apstrādei muitas dienestam tiek dots ļoti ierobežots laiks. Tā rezultātā vilciena kontroles laiks tiks būtiski samazināts, vienlaikus minimizējot arī iespējamos iekšējos riskus, novēršot gan apzinātos pārkāpumus.

(1921)BAXE informācijas sistēmas viena no galvenajām priekšrocībām ir "viena loga princips", nodrošinot, ka dažādu ražotāju kravu kontroles rentgena iekārtu attēlu analīzei ir iespējams izmantot vienu programmnodrošinājumu, kā arī skenēšanas attēlu analīzi attīstīt nākamajā līmenī, tam piesaistot mākslīgo intelektu. Šāds risinājums ir īpaši noderīgs situācijās, kad ir nepieciešams ļoti īsā laikā analizēt lielu objektu skaitu, kas ir īpaši aktuāli dzelzceļa transportam.

(1922)Aktivitātes ieviešanas procesā, iesaistot kvalificētas amatpersonas, paredzēts attīstīt mākslīgā intelekta izmantošanu skenēšanas attēlu analīzes automatizācijai, kas ļautu būtiski samazināt šai funkcijai nepieciešamos personāla resursus, ļaujot novirzīt tos jomām, kurās nepieciešams pastiprinājums. Vienlaikus tiks radīti labvēlīgi apstākļi godīgai starptautiskai tirdzniecībai un sekmēta tranzīta un loģistikas sektora attīstība Latvijā.

(1923)Investīcijas 6.1.2.1.i. Dzelzceļa rentgena iekārtu sasaiste ar BAXE un mākslīgā intelekta izmantošana dzelzceļu kravu skenēšanas attēlu analīzei" ietvaros **nav plānots valsts atbalsts**. Valsts funkciju īstenošana.

(1924) **Investīcija 6.1.2.2.i Muitas laboratorijas kapacitātes stiprināšana**

(1925)Pasākuma ieviešanas laikā paredzēts iegādāties spektrometrus, kas ļaus operatīvi veikt nezināmu vielu identifikāciju gan VID Muitas pārvaldes Muitas laboratorijas telpās, gan arī Lidostas muitas kontroles punktā Rīgā. Mērījumi var tikt veikti visdažādāko izmēru un formu paraugiem, mērījumus var veikt cauri stikla vai plastmasas traukiem. Pielietojumu piemēri: kriminālistika (bīstamie materiāli, šķiedras un tekstilmateriāli, tinte, tipogrāfijas krāsas); narkotiku analīze; kontrabandas viltotu preču analīze (pārtika, alkohols, degvielas, kosmētika) u.c. Preču kontrole tiks veikta, nebojājot preču iepakojumu, tādejādi neradot papildus zaudējumus uzņēmējiem. Vienlaikus muitas darbinieki tiks aizsargāti no tiešas saskares ar un veselībai kaitīgām potenciāli bīstamām vielām.

(1926)Efektīvai spektrometru izmantošanai muitas laboratorijas ekspertiem un muitniekiem paredzētas mācības spektrometru izmantošanai – iekārtu sagatavošanu darbam, iekārtas parametru izvēli un uzstādīšanu atbilstoši identificējamo vielu grupai, spektru uzņemšanu un analīzi, darbu ar datubāzēm, rezultātu kvalitātes nodrošināšanas pasākumiem u.tml.

(1927)Aktivitātes īstenošana veicinās muitas kontroles pasākumu kvalitātes paaugstināšanu, paplašinot kontrabandas un viltotu preču analīzes iespējas un mazinās organizētās noziedzības darbības aktivitātes.

(1928)Investīcijas 6.1.2.2.i "Muitas laboratorijas kapacitātes stiprināšana," ievaros **nav plānots valsts atbalsts**. Valsts funkciju īstenošana.

(1929)**Investīcija 6.1.2.3.i Saņemto pasta sūtījumu muitas kontroles pilnveidošana Lidostas MKP,** ieviešot viedās skenēšanas un automātiskās šķirošanas/analīzes līniju pasta sūtījumu muitas kontrolei. Automātiskā

šķirošanas līnija pasta sūtījumiem Lidostas MKP nodrošinās vairāku procesu vienlaicīgu izpildi - tiks noskanēti, analizēti un automātiski secīgi novirzīti pasta sūtījumi izlaišanai vai papildus padziļinātajai muitas kontrolei, sekmējot ātrāku muitas kontroles veikšanu pasta sūtījumiem.

(1930)Ieguvumu no aktivitātes īstenošanas sajutīs visa sabiedrība, kas no VID sagaida augstus darba rezultātus sabiedrības aizsardzības nodrošināšanā, uzņēmējdarbības vides uzlabošanā un godīgas konkurences muitas jomā nodrošināšanā, veicot muitas kontroles pasākumus, lai samazinātu sabiedrībai un videi kaitīgu un viltotu preču nonākšanu apritē, kā arī apkarotu preču kontrabandu.

(1931)Investīciju 6.1.2.3.i "Saņemto pasta sūtījumu muitas kontroles pilnveidošana Lidostas MKP, ieviešot viedās skenēšanas un automātiskās šķirošanas/analīzes līniju pasta sūtījumu muitas kontrolei" ietvaros **nav plānots valsts atbalsts.** Valsts funkciju īstenošana.

(1932)**Investīcija 6.1.2.4.i. Infrastruktūras izveide kontroles dienestu funkciju īstenošanai Kundziņsalā**

(1933)Rīgas brīvostas uzņēmumu klasteri veido ~200 dažādi uzņēmumi, kuru darbība ir saistīta ar ostas pakalpojumiem. Piekļuve Rīgas ostas teritorijai tiek nodrošināta kravu pārvadātājiem, ostas uzņēmumu darbiniekiem, apmeklētājiem, kā arī dažādu iestāžu un pārvalžu darbiniekiem (t.sk., Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvalde, Valsts robežsardze, Pārtikas un veterinārais dienests u.c.), piemērojot un uzraugot dažādu veidu caurlaides un atļaujas.

(1934)Rīgas osta 2019. gadā apkalpoja 3 489 kuģus, no kuriem tikai 466 bija pasažieru kuģi; pārkrāva 32,762 miljonus tonnu kravas, kā arī apkalpoja 868,7 tūkst. pasažieru. Kopumā 2019. gadā Rīgas brīvostas teritorijā iebraukušas vairāk nekā 502 288 kravas transportlīdzekļi un 265 752 dzelzceļa transporta vienības. Tāpat Rīgas ostā bija aktīvas 10 150 dažādu veidu un autorizācijas līmeņu pastāvīgās personu un 7 754 transportlīdzekļu, kā arī izsniegtas 145 064 vienreizējā apmeklējuma caurlaides. Kopējais reģistrētais privātā transporta vienību un gājēju šķērsojumu skaits bija attiecīgi 1 057 miljoni un 906 tūkstoši.

(1935) RŠV "Rīgas brīvosta" infrastruktūras objekti atrodas Uriekstes ielā 16, Rīgā. Kravas transportlīdzekļi, lai veiktu nepieciešamās robežpārbaudes, muitas kontroli, veterināro, fitosanitāro, pārtikas nekaitīguma, nepārtikas preču drošuma un kvalitātes kontroli, pārvietojas pa Sarkandaugavas ielām vienā plūsmā ar tramvaju un vieglajiem automobiļiem Rīgas centra virzienā, palielinot transporta sastrēgumus un pasliktinot gaisa kvalitāti galvaspilsētā.

(1936) Lai paaugstinātu Rīgas starptautisko konkurētspēju un uzlabotu transportlīdzekļu mobilitāti Rīgā, līdz 2023.gada beigām plānots realizēt vairākus projektus saistībā ar Rīgas pilsētas ceļu infrastruktūras attīstību Daugavas labajā krastā ostas apkārtnē, būtiski mainot kravu satiksmes organizāciju – novirzot ģenerālo kravu plūsmu caur Kundziņsalu.

(1937)Paralēli Rīgas brīvostas pārvalde īsteno projektu "Rīgas ostas darbības procesu digitalizācija", kura mērķis ir digitalizēt Rīgas brīvostas darbības procesus, uzlabot infrastruktūru un tehnisko aprīkojumu kravu kustības, loģistikas pakalpojumu un kuģošanas drošības uzlabošanai un kontrolei, kā arī uzlabot kravu kustības ātrumu un novērst dīkstāves, mazināt sastrēgumus un siltumnīcefekta gāzu emisijas, kā arī novērst ar Rīgas ostu saistītā transporta radīto negatīvo ietekmi uz Rīgas pilsētas satiksmes plūsmu un sekmēt Eiropas transporta tīkla (TEN-T) infrastruktūras attīstību. Projekta plānoto aktivitāšu skaitā ir "Jauna kravu kontroles un caurlaižu punkta Kundziņsalā izbūve" un

"Ostas caurlaižu kontroles punktu automatizētas un autonomas sistēmas (AAS) izstrāde un ieviešana". Realizējot minētās aktivitātes, līdz 2023.gada 31.decembrim plānots izveidot modernu un digitalizētu Rīgas brīvostas kravu kontroles un caurlaižu punktu Kundziņsalā, nodrošinot transporta un kravas kustības un piekļuves kontroli.

(1938)Šis Kundziņsalas caurlaižu punkts tiks veidots tā, lai tas būtu izmantojams arī kā daļa no kontroles dienestu infrastruktūras, kuras izveide ir loģisks infrastruktūras attīstības risinājums un nepieciešams reformas pilnīgai pabeigšanai, lai nodrošinātu ātru un netraucētu kravu kustību Rīgas brīvostas teritorijā, sekmētu legālo kravu ātru apstrādi un kontroli, kā arī mazinātu administratīvo un finansiālo slogu komersantiem.

(1939) Kontroles dienestu funkciju īstenošanai Kundziņsalā paredzēts radīt modernu darba vidi veiksmīgai visu kontroles dienestu funkciju izpildei, kas iekļausies kopējā kravu kustības plūsmā. Kontroles dienesti veiks savus uzdevumus jaunajā infrastruktūrā, kurā telpas dienestu vajadzībām un funkciju īstenošanai tiks racionalizētas, veidojot kā koplietošanas telpas vai izvietojot blokos pēc to nozīmes, tai skaitā nodrošinot to atbilstību gan aktuālajām dienestu, gan darba vides prasībām.

(1940)Infrastruktūras izbūve ietver šādus posmus:

1.1. kontroles dienestu kompleksa izbūve;

1.2. ceļu, laukumu u.c. palīginfrastruktūras izveide.

1.3. kravas rentgena iekārtas uzstādīšana un tai nepieciešamās infrastruktūras izbūve.

(1941)Kontroles dienestu funkciju īstenošanai jaunajā infrastruktūrā paredzēts nodrošināt loģisku (secīgu) sasaisti starp publisko un slēgto teritoriju, proti, kontroles dienestu funkciju īstenošanai paredzēto teritoriju integrējot (saisaistot) ar Rīgas brīvostas teritoriju, ņemot vērā prespektīvo pārvada pieslēguma vietu Kundziņsalā, tādā veidā novēršot problemātisko punktu radītos transporta kustības ierobežojumus Rīgas pilsētā, sekmējot Eiropas transporta tīkla (TEN-T) infrastruktūras attīstību un Nacionālās programmas „Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam" mērķu izpildi. Investīcijas ļaus samazināt auto un dzelzceļa kravu apkalpošanas laiku Rīgas ostā, pilnveidot un automatizēt kontroles funkcijas un informācijas apmaiņu ar valsts iestādēm, samazināt administratīvo slogu komersantiem, attīstīt multimodālus transporta koridorus, kā arī ievērojami mazināt ar Rīgas ostu saistītā transporta kustības negatīvo ietekmi uz Rīgas pilsētas kopējo transporta plūsmu, gaisa un trokšņu piesārņojumu, siltumnīcefekta gāzu emisijas daudzumu, tādā veidā uzlabojot Rīgas pilsētas gaisa kvalitāti, kā arī uzlabot drošības pasākumus Rīgas ostā.

(1942)Investīciju 6.1.2.4.i "Infrastruktūras izveide, kontroles dienestu funkciju īstenošanai Kundziņsalā" ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**. Valsts funkciju īstenošana.

(1943)**Reformu un investīciju virziens 6.2. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas identificēšanas, ekonomisko noziegumu izmeklēšanas un tiesvedības procesu modernizācija un preventīvo darbību īstenošana**

(1944)**Reforma 6.2.1.r. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas identificēšanas, ekonomisko noziegumu izmeklēšanas un tiesvedības procesu modernizācija**

(1945)Šī reformu un investīciju virziena ietvaros plānota reforma, lai stiprinātu iestāžu kapacitāti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas identificēšanai, izmeklēšanai un iztiesāšanai, vienlaikus nodrošinot arī EK semestra ziņojuma un "Moneyval" rekomendāciju tālāku ieviešanu, kā arī investīcijas jau iesākto darbību

papildināšanai un reformas tvēruma paplašināšanai un stiprināšanai NILLTFPP[141] ietvaros definētajos rīcības virzienos noteiktajam. Paredzēts strādāt ar vairākiem sistēmiskiem izaicinājumiem.

(1946) Piedāvātās reformas ietvaros: Ar grozījumiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā nostiprinātā Datu saņemšanas un analīzes sistēmas ieviešana rezultēsies ar AML inovāciju centra izveidi un sekojoši elektroniski kriminālizmeklēšanai nodoto finanšu un ekonomisko noziegumu lietu apjoma pieauguma īpatsvaru no 0% līdz 100%, kas nodrošinās noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas identificēšanas uzlabošanu, īstenojot uz datu analīzē un tipoloģijās balstītu nepārtrauktu zināšanu pārnesi no pētniecības uz finanšu izlūkošanu drošās publiskās-privātas partnerības platformas ietvaros.

(1947) Tāpat reformas ietvaros īstenojamo pasākumu rezultātā tiks izveidots pastāvīgs un vienots tiesnešu un prokuroru, kā arī specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos), tiesu darbinieku un prokuroru palīgu kvalifikācijas pilnveides mācību centrs, nodrošinot:

i. Kompetenču un vajadzību noteikšanu, kā arī jaunu, savstarpēji papildinošu mācību programmu izstrādi, uzsvaru liekot gan uz kompetenču un prasmju attīstību, gan juridiskās domas attīstību;
ii. Sistēmisku, jēgpilnu, mērķtiecīgu un uz sabiedrības un tiesu varas vajadzībām balstītu pieeju mācību satura noteikšanā un pasniegšanā;
iii. Tiesu varas un Tieslietu padomes lomas mācību satura veidošanā un noteikšanā attīstīšanu;
iv. Starpdisciplinārā dialoga attīstīšanu;
v. Inovācijas un nepieciešamo atbalstu tiesu varas izsauksmei (tajā skaitā analītiskais un pētnieciskais atbalsts);
vi. Vienotas izpratnes veicināšanu Eiropas tiesiskuma telpā un starptautiskās sadarbības veicināšanu.

(1948) Reformas 6.2.1.r. ietvaros valsts atbalsts nav plānots. Detalizētāku informāciju skatīt pie reformas investīcijām.

(1949) **Investīcija 6.2.1.1.i. AML inovāciju centra izveide noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas identificēšanas uzlabošanai.** Investīcijas īstenošana, kas saistīta ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma vai proliferācijas identificēšanas spēju stiprināšanu, notiks ar sekojošām aktivitātēm:

a. Pētniecības zāles un stratēģiskās komunikāciju telpas izveide / aprīkošana;
b. Zināšanu apmaiņas, nodošanas un komunikācijas drošās tehnoloģiski aprīkotās platformas izveide;
c. Iesaistīto pušu starpsistēmu savienojumu izveide, nodrošinot informācijas aizsardzību, un FID sistēmas pielāgošana datu apmaiņai, saziņai gan nacionālajā, gan starptautiskajā līmenī, nepieļaujot epidemioloģiskajiem apstākļiem ietekmēt ML apkarošanu (tehnoloģiju un tīkla aizsardzības risinājumi); JIT (*joint investigation team)* un JAT (*joint analysis team*) veidošana, koordinācija un vadība.
d. Datu analīze un vadības algoritmu izstrāde, risināmās problēmu definēšana un matemātisko modeļu atlasīšanai.

[141] Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma finansēšanas un proliferācijas plāns 2020.-2022.gadam

e. Tehnoloģiski analītiskās platformas izveide hipotēžu analīzei.

(1950)**Pētījumos**, tipoloģijās, datu zinātnes un inovatīvu tehnoloģisko risinājumu datu analīzē balstītas informācijas ieguve un spēja efektīvi nodrošināt iesaistīto privāto un publisko institūciju zināšanu papildināšanu jaunatklātajās metodēs, kā arī stiprinot sadarbības formas paplašinātā Egmont grupas ietvarā, mazinātu ēnu ekonomikas un finanšu noziedzības attīstības mēģinājumus.

(1951)Investīciju 6.2.1.1.i. ietvaros **valsts atbalsts nav plānots**. Investīcijas īstenošanas pasākumi paredz iepirkumu procedūru piemērošanu ar plašu konkurences potenciālu. Aktivitātes ir paredzētas investīcijām tikai pašu dienestu resursos un darbībā un tiks izmantotas valsts funkciju īstenošanai.

(1952)**Investīcija 6.2.1.2.i. Ekonomisko noziegumu izmeklēšanas kapacitātes stiprināšana**

(1953)Būtiskākais šī brīža ekonomisko noziegumu izmeklēšanas kapacitātes šķērslis ir nepietiekams cilvēkresursu skaits un tehniskais nodrošinājums darbā ar ekonomisko noziegumu izmeklēšanu. Valsts policijas Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldē šobrīd strādā 19 ekonomisko noziegumu izmeklētāji, sekojoši NILLTAPFN plāna ietvaros tiek strādāts pie cilvēkresursu palielināšanas ekonomisko noziegumu izmeklēšanas administratīvo spēju stiprinašanai, tādēļ 2020.gadā piešķirtas papildus 15 štata vietas un ar 2019.gada pavēli darbu procesu efektivitātes palielināšanai, lietu izmeklēšanai no 100.000,- EUR līdz 500.000, EUR ar iesaldētiem finanšu līdzekļiem, tiek piesaistīti reģionālo struktūrvienību izmeklētāji darbam ar ekonomisko noziegumu izmeklēšanu. Lai pilnvērtīgi īstenotu jau uzsākto reformu, līdz 2022.gada beigām tiks izstrādāts un apstiprināts Ekonomisko noziegumu izmeklēšanas kapacitātes stiprināšanas un VP attīstības rekomendāciju ieviešanas progresa ziņojums ar VP apstiprinātu ieviešanas progresa plānu, kas nodrošinās ilgtermiņa noziedzīgi iegūto līdzekļu izmeklēšanas efektivizāciju,, jau līdz 2025.gada sākumam par 40 % palielinot kriminālvajāšanai nodoto kriminālprocesu īpatsvara pieaugumu un atklāto vides noziegumu kriminālprocesu īpatsvaru.

(1954)Sekojoši investīcijas īstenošana, kas saistīta ar ekonomisko noziegumu izmeklēšanas kapacitātes stiprināšanu, notiks ar sekojošām aktivitātēm:

i. Runas atpazīšanas modeļa trenēšana (apmācība) ekonomisko noziegumu izmeklēšanas ietvaros veicamo interviju procesuālo darbību vajadzībām

ii. Ekonomisko noziegumu izmeklētāju profesionālo spēju apliecinājuma CAMS sertifikācijas (Criminal Anti Money Laundering Sertification) īstenošana

iii. Ekonomisko un vides noziegumu izmeklētāju tehniskā aprīkojuma iegāde mobila, attālināta darba apstākļiem pielāgota nepārtraukti profesionāla lietisko pierādījumu izgūšanas, izmeklēšanas procesuālo darbību veikšanai Valsts policijas Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldē un reģionālajās izmeklētāju vienībās, caurspīdīguma nodrošināšanai un korupcijas risku mazināšanai izmeklēšanas procesuālo darbību ietvaros, kā arī vides noziegumu izmeklēšanai nepieciešamā specapgērba iegāde, darba drošības nodrošināšanai;

iv. Lielapjoma datu glabātuvju iegāde un uzstādīšana reģionālo ekonomisko noziegumu izmeklētāju struktūrvienībās lietisko pierādījumu apstrādes un izmeklēšanas procesuālo darbību kvalitatīvai īstenošanai.

v. Uzlabotas ekonomisko noziegumu, tajā skaitā vides noziegumu, izmeklētāju profesionālās zināšanas un moderns pierādījumu izņemšanas un izmeklēšanas

atbalsta aprīkojums, nodrošinātu lietu izmeklēšanas kvalitātes un ātruma uzlabojumu, kā arī samazinātu pirmstiesas pierādījumu vākšanas procesa ilgumu.

(1955) Investīciju 6.2.1.2.i. "Ekonomisko noziegumu izmeklēšanas kapacitātes stiprināšana" ietvaros" **nav plānots valsts atbalsts**. Valsts funkciju īstenošana.

(1956) **Investīcija 6.2.1.3.i Vienota tiesnešu, prokuroru un specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos) kvalifikācijas pilnveides mācību centra kā** ilgtspējīgas un stabilas struktūras izveide, nodrošinot iespēju plānot, izstrādāt un realizēt ilgtermiņa mācību programmas, kas secīgi papildina viena otru

(1957) Īstenojamo pasākumu rezultātā tiks izveidots vienots Tiesnešu un prokuroru, kā arī specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos), tiesu darbinieku un prokuroru palīgu kvalifikācijas pilnveides mācību centrs, nodrošinot:

vii. Vienotu kompetenču un vajadzību noteikšanu, kā arī jaunu, savstarpēji papildinošu mācību programmu izstrādi, uzsvaru liekot gan uz kompetenču un prasmju attīstību, gan juridiskās domas attīstību;

viii. Sistēmisku, jēgpilnu, mērķtiecīgu un uz vajadzībām balstītu pieeju mācību satura noteikšanā un pasniegšanā;

ix. Tiesu varas, tai skaitā Tieslietu padomes lomas mācību satura veidošanā un noteikšanā attīstīšanu;

x. Starpdisciplinārā dialoga attīstīšanu;

xi. Atbilstošu telpu pielāgošanu un to aprīkošanu izveidojot mūsdienīgu un modernu vidi apmācību un izglītības procesa īstenošanai;

xii. Starptautiskās sadarbības veicināšanu;

(1958)Investīcijas plānotas kā turpinājums esošajam Latvijas Tiesnešu mācību centram (nevalstiska organizācija, kas tika dibināta 1995. gadā ar Latvijas Tiesnešu biedrības iesaisti). Periodiski tiesu sistēmā tika meklēti citi veidi, kā nodrošināt mācību neatkarību no valsts pārvaldes un iepirkuma procedūras. Šobrīd risks, ka tiesnešu, prokuroru un specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos) mācības var kļūt par tirgus elementu, kas ir pakļauts iepirkuma nosacījumiem, ir pārāk liels un Latvija ir apņēmusies līdz 2024. gada beigām (esošā līdzdarbības līguma termiņa beigas) izveidot jaunu kvalifikācijas uzturēšanas un attīstīšanas valsts institucionālo modeli, kas nodrošinās profesionālās pilnveides iespējas tiesnešiem, tiesu darbiniekiem, prokuroriem, prokuroru palīgiem un specializētiem izmeklētājiem (starpdisciplināros jautājumos).

(1959)Ilgtspējīga, stabila un uz izcilību vērsta tiesnešu, prokuroru un specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos) kvalifikācijas celšanas sistēma ir būtiska efektīvas tieslietu sistēmas un tiesiskas valsts sastāvdaļa.

(1960)Vienotā kvalifikācijas pilnveides mācību centra galvenās mērķgrupas būtu:

i. Tiesneši, tiesu darbinieki

ii. Prokurori, prokuroru palīgi;

iii. Specializētie izmeklētāji (starpdisciplināros jautājumos).

(1961)Lai arī jaunās institūcijas pamatmērķa grupas ir tiesneši, prokurori, kā arī tiesnešu un prokuroru palīgi, piemērojot **starpdisciplināro mācību pieeju** sevišķa uzmanība tiks veltīta mācību programmu izstrādē un īstenošanā, kas nodrošinās noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas lietu efektīvu un ātru iztiesāšanu, tas nozīmēs specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos)

būtisku iesaisti mācību procesā un kvalifikācijas celšanā. Identificējot citas jaunas aktualitātes, arī citas mācību auditorijas var tikt piesaistītas, ņemot vērā šo personu iesaisti vai lomu efektīvā tiesu procesā (piemēram, brīvo juridisko profesiju pārstāvji, valsts institūciju pārstāvji, u.c.).

(1962)Saskaņā ar Eiropas padomes secinājumiem "Tiesu sistēmas profesionāļu apmācības veicināšana" ir atzinusi, ka Eiropas tiesiskajai apmācībai būtu jāattiecas uz visiem profesionāļiem, kas iesaistīti tiesas spriešanā: tiesnešiem, prokuroriem un tiesu iestāžu darbiniekiem, un citiem tieslietu praktiķiem (tiesu izpildītājiem, advokātiem, zvērinātiem notāriem). Turklāt ar tieslietu profesionāļu apmācību saistītie jautājumi ir starpprofesiju, daudzdisciplīnu un daudzdimensiju jautājumi, un tiem nepieciešama koordinācija gan Eiropas, gan valstu līmenī.

(1963)Veidojot vienoto kvalifikācijas pilnveides mācību centru kā valsts institūciju, nodrošināma a) mācību modeļa patstāvība un autonomija (spēja darboties bez starpniekiem); b) budžeta neatkarība (jeb tiesu varas budžeta veidošanas principu attiecināšana uz mācību īstenošanai nepieciešamo finansējumu), c) pietiekama tiesu varas iesaiste mācību satura plānošanā un noteikšanā, tajā skaitā Tieslietu padomes funkciju paplašināšana; d) mācību formas un satura atbilstība reālajām vajadzībām, vienlaikus nodrošinot pietiekamu elastību gan attiecībā uz dažādu mācību metožu izmantošanu, gan saturu; e) izaugsme gan nacionālā mērogā, gan Eiropas tiesiskuma telpā.

(1964)Vienotā kvalifikācijas pilnveides mācību centra kompetencē ietverama kompleksa pieeja tiesu varas profesionālu kompetenču attīstībai, attīstot gan sākotnējās mācības (tajā skaitā mācības tiesneša amata kandidātiem), gan kvalifikācijas pilnveides programmas, gan attīstības un starptautiskās sadarbības kompetenci (tajā skaitā inovācijas un pētniecības iniciatīvu attīstība).

(1965)Ņemot vērā arī Tieslietu padomes darbības stratēģijā 2021.-2025.gadam ietverto redzējumu, pārskatāms Tieslietu padomes kompetences apjoms, palielinot tās iesaisti tādos jautājumos kā ,piemēram, mācību stratēģisko virzienu noteikšana, mācību programmas apstiprināšana, mācību metodoloģijas vadlīniju noteikšana, u.c. Atbilstoši Starptautiskās organizācijas tiesnešu apmācībām dokumentos minētajiem principiem[142] un Bangaloras tiesnešu rīcības principiem ieteicama neatkarības noteikšana iestādei,kas noteic mācību saturu/programmas.

(1966)Veiktās konsultācijas ar Eiropas Tiesību akadēmijas (ERA) un Eiropas tiesnešu tālākizglītības tīkla (EJTN) pārstāvjiem iezīmēja Eiropas Savienības dalībvalstīs pastāvošo kvalifikācijas pilnveides sistēmas institucionālo modeļu dažādību. Vērtējot Eiropas valstu mācību institūciju modeļus, norādāms, ka lielākais vairums valstu par atbilstošāko kvalifikācijas pilnveides sistēmas institucionālo modeli izvēlējušās vai nu valsts tiešās pārvaldes iestādes modeli, paredzot funkcionālu neatkarību,[143] vai autonomas iestādes modeli[144]. Veidojot tādu institucionālo modeli, kur mācību iestādes administratīvo funkciju izpildi (piemēram, attiecībā uz mācību iestādes organizēšanu) nodrošina valsts pārvaldes

[142] https://ncfsc-web.squiz.cloud/__data/assets/pdf_file/0014/6152/2017-principles.pdf

[143] Lietuva (Tiesu administrācijas funkcija), Somija (Tiesu administrācijas funkcija), Bulgārija, Slovēnija, Grieķija, Portugāle.

[144] Itālija, Nīderlande, Beļģija, Horvātija, Rumānija, Slovākija (Ministrija nodrošina budžeta jautājumus).

iestādes sistēmas ietvaros, paredzama cieša sadarbība ar Tieslietu Padomi mācību satura un metodoloģijas jautājumos.

(1967)Konsultācijās ar EJTN un ERA pārstāvjiem atzīts, ka būtiskākais mācību institūcijas efektivitātes priekšnosacījums ir autonomija un patstāvība. Jautājums par institucionālo formu, piemēram, tas, vai šī iestāde valsts iestāžu sistēmā ir autonoma iestāde vai valsts tiešās pārvaldes iestāde, ir nosakāms nacionāli atbilstoši valsts institucionālajai un pārvaldes struktūrai. Lēmuma pieņemšana mācību centra institucionālo modeli ir likumdevēja kompetencē.

(1968)Kā labā prakse ieviešama vienotā kvalifikācijas pilnveides mācību centra uzraudzības padome, kas īstenotu tiešo funkcionālo pārraudzību un nodrošinātu tiesu varas tiešu iesaisti mācību plānošanas un īstenošanas procesos. Šāda padome būtu koleģiāls veidojums, kas sastāvētu no tiesu varas, prokuratūras, iekšlietu resora, tieslietu resora un akadēmisko aprindu pārstāvjiem, un kuru uz noteiktu termiņu varētu apstiprināt Tieslietu padome.

(1969)**Tiesnešu, prokuroru un specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos) augstas kvalifikācijas uzturēšana** un tās nepārtraukta attīstīšana ir ļoti svarīga kvalitatīvai lietas izmeklēšanai, sagatavošanai un iztiesāšanai, jo sabiedrība redz tiesas procesu, kā vienotu, neatkarīgi no lietas iztiesāšanas stadijas.

(1970)M**ācību programmu izstrādē un īstenošanā** sevišķa uzmanība tiks veltīta vienotas izpratnes radīšanai par lietu specifiku un profesionālo atbildību dažādos lietu izmeklēšanas, sagatavošanas un iztiesāšanas posmos, īpaši, lai nodrošinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un ekonomisko noziegumu (kibernoziegumi, krāpšana un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas, kā arī korupcija publiskos iepirkumos) lietu efektīvu un ātru iztiesāšanu. Mācību process ir viens no drošākiem un ērtākiem savlaicīgas informācijas aprites, zināšanu un pieredzes apmaiņas veidiem.

(1971)Atbilstoša infrastruktūra vienotā kvalifikācijas pilnveides centra vajadzībām ir cieši saistīta ar centra funkciju izpildes efektivitāti. Ir novēršama situācija, kurā ne tikai mācību apjoms un intensitāte, bet arī mācību saturs vai forma ir atkarīgi no mācībām nepiemērotas infrastruktūras. Esošā mācību centra kapacitāte un tehniskais nodrošinājums nav pietiekams, lai izstrādātu un īstenotu tādas mācību programmas, kas būtiski papildina visu tiesu sistēmas darbinieku profesionālās zināšanas un iemaņas, it sevišķi jautājumos, kas ir attiecināmi uz ekonomisko un finanšu noziegumu padziļinātu izpratni. Piemēram, datormācībām ir nepieciešamas jauna tehnika un programmas, kas palīdzētu ātrāk izprast sarežģītu lietu detaļas un savstarpējo saikni. Tiek plānots izveidot tiesu izspēles zāli, tomēr vienlaikus, ņemot vērā iespēju, ka attālināto tiesas procesu īpatsvars turpinās palielināties, ir nepieciešams nodrošināt iespēju kontrolētos apstākļos praktizēt lietu izskatīšanas iespējas arī attālinātā formā.

(1972)Pielāgotas un labiekārtotas mācību telpas nodrošinās iespējas mācībām attālināti, izvēloties pareizo metodiku un mācību mērķi. Tiks iekārtotas specifiskas attālināto mācību programmu izstrādes un rediģēšanas telpas (audioierakstiem), pilnveidota mācību materiālu platforma, kas nodrošinās mērķgrupai nepastarpinātu piekļuvi mācību materiāliem jebkurā laikā no jebkuras vietas, vienlaicīgi garantējot datu drošību.

(1973)Uzsverams, ka vienotais kvalifikācijas pilnveides mācību centrs veidojams uz Latvijas Tiesnešu mācību centra zināšanu un pieredzes bāzes, saglabājot arī centra iemantoto starptautisko pieredzi un novērtējumu. Starptautiskā atpazīstamība ne tikai Eiropas juridiskās tālākizglītības tīkla (EJTN) biedra statusā, bet arī cieši sadarbojoties ar Eiropas prokurora (EPP) un ES Tiesībaizsardzības mācību aģentūru (CEPOL) ir būtisks efektīvu mācību organizācijas procesa priekšnosacījums. Izvirzāma ambīcija vienotajam kvalifikācijas pilnveides centram pakāpeniski kļūt par vadošo organizāciju tiesnešu un prokuroru kvalifikācijas pilnveides jomā Baltijas valstu mērogā, sekmējot vienotu standartu ieviešanu un labās prakses pārņemšanu un ieviešanu tiesu un prokuratūru darbā.

(1974)**Nodrošināma sadarbība arī starp vienoto kvalifikācijas pilnveides centru un izmeklēšanas iestādēm.** Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas, terorisma un proliferācijas mēģinājumu identificēšanas jomas aktivitātes īstenošanu nodrošinās Finanšu izlūkošanas dienests, savukārt ekonomisko noziegumu izmeklēšanas tehniskās kapacitātes stirpināšanas aktivitātes īstenošanu nodrošinās Valsts policija.

(1975)<u>Ieguvumi:</u>

i. **Izveidots vienots tiesnešu, prokuroru uz specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos) kvalifikācijas pilnveides mācību centrs,** izmantojot Latvijas Tiesnešu mācību centra pieredzi un zināšanas, bet vienlaikus nodrošinot būtiskas izaugsmes iespējas. Minētais ietver: vienotas mācību sistēmas, ietverot visus tiesas procesā iesaistītos virzītājus, izveidi; centralizētu finansējuma un mācību satura izveides sistēmas izveidi; skaidri definētu tiesu varas iesaisti.

ii. Nodrošināts sabiedrības un tiesu varas vajadzībām un nepieciešamajām kompetencēm atbilstošs, **jēgpilns un mērķtiecīgs mācību pakalpojums**, kā arī nodrošināti mācību un atbalsta pasākumi, kas **veicina un atbalsta tiesu varas izaugsmi**, cienot tiesu varas pamatvērtības.

iii. ieviesta vienota un stratēģiska pieeja uz kompetencēm balstītai profesionālai pilnveidei **tiesnešiem, prokuroriem un specializētajiem izmeklētājiem (starpdisciplināros jautājumos)**, nodrošinot **visaptverošas un starpdisciplināras mācību programmas** par materiālajām, procesuālajām, nejuridiskajām tēmām;

iv. stiprināta Latvijas loma un mācību iespējas tiesnešiem un prokuroriem starptautiskā vidē, i.e. Eiropas Juridiskā mācību tīkla (European Judicial Training Network), kas nodrošinātu paliekošu izpratni un stiprinātu piederības sajūtu kopējai Eiropas tiesiskās kultūras telpai;

v. Izstrādātas un īstenotas jaunas un uz padziļinātu izpratni veidotas programmas par **specifiskiem ekonomisko noziegumu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas jautājumiem** katrai mērķgrupai individuāli vai starpdisciplinārā formā. Tiek stiprināta platforma ar tiesu, prokuratūras un tiesībsargājošo iestāžu darbību saistītu mācību programmu izstrādei, kas savukārt palielina uzticēšanos tiesu varai kopumā. Reformas rezultātā ilgtermiņā **tiktu veicināta sabiedrības uzticēšanās** specializētiem izmeklētājiem (starpdisciplināros jautājumos), prokuroriem, tiesnešiem un tiesiskumam valstī kopumā.

(1976)Reformas ieviešanu pārraudzīs Tieslietu ministrija sadarbībā ar Tieslietu padomi, savukārt investīcijas ieviesīs tās padotības iestāde Tiesu administrācija, sadarbībā ar Ģenerālprokuratūru Augstāko tiesu un Iekšlietu ministriju.

(1977)**Pasākuma īstenošana tiks veikta sekojošos posmos:**

i. **Normatīvās bāzes izstrāde**, uz kura pamata tiek izveidots vienotais kvalifikācijas pilnveides mācību centrs, kā arī Mācību centra institucionālā modeļa un struktūras definēšana un darbinieku kompetenču noteikšana, maksimāli efektīvi izmantojot esošās iestrādes, pieredzi un zināšanas;

ii. Izstrādātas jaunas un attīstītas esošās mācību programmas (klātienes, attālināto un e- mācību) tiesnešiem, tiesu darbiniekiem, prokuroriem un prokuroru palīgiem, īpašas starpdisciplinārās mācības specializētiem izmeklētājiem, tai skaitā par tādiem jautājumiem, kā kibernoziegumi, krāpšana un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas, kā arī korupcija publiskos iepirkumos un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, u.c.;

iii. Infrastruktūras atjaunošana un pilnveidošana vienotā kvalifikācijas pilnveides mācību centra vajadzībām, un darbības uzsākšana. Tiks izveidota moderna un piemērota infrastruktūra centra vajadzībām, ieskaitot telpu pielāgošanu mērķauditoriju un mācību procesa vajadzībām (piemēram, tiesas procesa izspēles zāles, zāles interaktīvam darbam, telpas grupu diskusijām, semināru un lekciju telpas, u.c.), neierobežojot mācību organizēšanas formu vai saturu, kā arī pilnveidota mācību vadības, tai skaitā mācību materiālu, platforma atbilstoši mūsdienu digitālajiem risinājumiem.

(1978)Galvenie pasākuma rezultāti:

i. Izveidots tiesnešu, prokuroru un specializēto izmeklētāju (starpdisciplināros jautājumos) kvalifikācijas pilnveides centrs, tai skaitā nodrošinot starpdisciplināras mācības par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un ekonomisko noziegumu jautājumiem;

ii. Uzlabota izmeklēšanas iestāžu tehniskā un profesionālā darbība, paaugstinot tiesu sistēmas efektivitāti;

i. Pilnveidota mācību vadības, tai skaitā mācību materiālu, platforma atbilstoši mūsdienu digitālajiem risinājumiem (plānots īstenot zem ES Atveseļošanās un noturības mehānisma plāna digitalizācijas komponentes);

iii. Pieaugusi sabiedrības uzticība tiesu varai, prokuratūrai, tiesībsargājošām iestādēm.

(1979)Investīcijas 6.2.1.3.i. ietvaros **nav plānots valsts atbalsts**. Reformu ieviesīs valsts iestāde.

(1980)**Reformu un investīciju virziens 6.3. Publiskās pārvaldes modernizācija**

(1981)**Reforma 6.3.1. Publiskās pārvaldes modernizācija**

(1982)Attīstīt modernu un efektīvu publisko pārvaldi, kas nodrošina labākus, ērtākus un digitāli pieejamus pakalpojumus iedzīvotājiem, īsteno inovatīvu un efektīvu pārvaldes darba organizāciju, nodrošinot optimālu resursu izmantošanu, piesaista un notur konkurētspējīgus, zinošus, motivētus un profesionālus darbiniekus, kā arī plāno un realizē pierādījumos balstītu, kopradē veidotu kvalitatīvāku rīcībpolitiku, ņemot vērā sabiedrības vajadzības.

(1983)Ieviešanas laiks: Plānots līdz 2027.gada beigām.

(1984)Reformas īstenotāji: Tiešās valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un plānošanas reģioni.

(1985)**Investīcija 6.3.1.1.i. Atvērta, caurskatāma, godprātīga un atbildīga publiskā pārvalde**

(1986)Publiskās pārvaldes nodarbināto, amatpersonu un politiķu kapacitātes pilnveide ētikas, integritātes, pretkorupcijas, krāpšanas, ēnu ekonomikas un interešu konflikta novēršanas jomās. Trauksmes celšanas sistēmas turpmākā attīstība, uzlabota koordinācija un labas prakses apmaiņa.

(1987)Investīciju ietvaros:

(1988)Tiks iedzīvinātas valsts pārvaldes vērtības un ētikas pamatprincipi, veidojot kopīgu un vienotu izpratni integritātes jautājumos un vērtībās balstītu kultūru – interaktīvas apmācību programmas ar zināšanu pārbaudi, informatīvi materiāli un pasākumi:

(1989)Izveidota kopīga vietne mācību platformā, kur pieejami interaktīvi rīki un metodes vērtību iedzīvināšanai;

(1990)Organizēti informatīvi pasākumi un kampaņas;

(1991)Izveidots un uzturēts publiskās pārvaldes Uzticības personu ētikas jautājumos tīkls, nodrošināta Uzticības personu mācības;

(1992)Sniegts atbalsts pašvaldību nodarbinātajiem labākai izpratnei par valsts pārvaldes principiem un vērtībām pilnveidei.

(1993)**Apmācības un attīstības pasākumi visiem publiskās pārvaldes darbiniekiem**: ievada mācības, e-mācību materiāli, zināšanu pārbaudes par publisko pārvaldi, principiem un vērtībām, godprātīgas rīcības prasībām, atbilstību, interešu konfliktu, kiberdrošību utt.

(1994)Obligātas īsas ievada e-mācības politiskajām amatpersonām, stājoties amatā.

(1995)**Veicināta atbildīgo personu trauksmes celšanas jomā, tostarp** kontaktpersonu, prasmju un zināšanu attīstība, kā arī dalīšanās ar labo praksi. Nodrošināts metodiskais un informatīvais atbalsts, veicinot vienotu izpratni un efektīvu likuma piemērošanu.

(1996)Atbildīgajām personām trauksmes celšanas jomā, tostarp kontaktpersonām, ir nodrošināti mācību, domapmaiņas un citi uz attīstību vērsti pasākumi;

(1997)Izstrādātas un aktualizētas vadlīnijas, informatīvi un metodiski materiāli.

(1998)Investīciju 6.3.1.1.i. ietvaros **valsts atbalsts netiek plānots,** jo finansējuma saņēmēji ir valsts budžeta iestādes un pasākuma ietvaros tiek īstenotas valsts funkcijas.

(1999)**Investīcija 6.3.1.2.i. Publiskās pārvaldes profesionalizācija un administratīvās kapacitātes stiprināšana**, intelektuālais attālinātais darba laiks un vide, modernizācija un atbalsts administratīvās kapacitātes ceļa kartes īstenošanai.

(2000)Investējot publiskās pārvaldes profesionalizācijā un administratīvās kapacitātes stiprināšanā ir paredzami sekojoši ieguvumi:

(2001)integrēts stratēģiskās plānošanas un ieviešanas process nodrošinās labu kvalitatīvu politiku un projektu izstrādi, formulējot mērķus un sasniedzamos rezultātus;

(2002)nodrošināta godprātīga, caurskatāma, uz risku izvērtējumu balstīta darbība, mazinot administratīvo slogu un vienlaikus īstenojot efektīvu pārskatatbildību;
(2003)nodrošināta augsta iesaistīto pušu profesionalitāte - nepieciešamās prasmes, kompetences un zināšanas tiek efektīvi izmantotas publiskās pārvaldes pakalpojumu sniegšanā sabiedrībai visos administratīvajos līmeņos;
(2004)veicinātas izmaiņas publiskās pārvaldes kultūrā – atvērtība, orientācija uz rezultātu un iedzīvotāju ir iedzīvinātas kā pastāvīgas vērtības ikdienas darbā.
(2005)Investīciju 6.3.1.2.i. ietvaros **valsts atbalsts nav plānots,** jo finansējuma saņēmēji ir valsts budžeta iestādes un pasākuma ietvaros tiek īstenotas valsts funkcijas.
(2006)Investīciju ietvaros plānots:
(2007)Veicināt profesionālo kompetenču attīstību, balstoties kompetencēs, standartos, prasmēs un zināšanu pārnesē;
(2008)Kompetenču centru pieejas izveide būtiskākajām profesijām publiskajā sektorā, piemēram, iepirkumos iesaistītajām amatpersonām un nodarbinātajiem, politikas plānotājiem, projektu vadītājiem, IT, personāla speciālistiem un vadītājiem, klientu apkalpošanas speciālistiem, uzraudzības un audita jomā iesaistītajiem nodarbinātajiem, juristiem u.c. Pieeja ietver funkcionālo grupu prasmju standartu (kompetenču kartes) un profesionālo mācību programmu izstrādi un īstenošanu, profesionālos testus un sertifikāciju, ievadmācības jaunajiem nodarbinātajiem un mācīšanās darba plūsmā, Ekspertu banku un iekšējos trenerus un mentorus;
(2009)Informatīvi pasākumi un mācības jauna tiesiskā regulējuma, sistēmu un procesu ieviešanas atbalstam;
(2010)Stiprināt administratīvo kapacitāti ES Kohēzijas politikas mērķu sasniegšanai;
(2011)Stiprināt stratēģiskās līderības kapacitāti atbilstoši mūsdienu prasībām un nākotnes vajadzībām. Stiprināt vidējā un zemākā līmeņa vadītāju kompetenču un prasmju attīstību;
(2012)Izstrādāts augstākā, vidējā līmeņa vadītāju kompetenču ietvars, kompetenču novērtēšanas un attīstības metodes, attīstības potenciāla matrica, koučinga un mentoringa atbalsts kompetenču attīstībā, talantu vadības sistēma;
(2013)Darbojas Publiskās pārvaldes līderības programma – mācību un attīstības pasākumu kopums: attīstības centri, kompetenču izvērtēšana un attīstība, moduļu programmas, meistarklases, semināri, konferences, pieredzes apmaiņas pasākumi, vadības koučings, personīgās efektivitātes un izaugsmes programmas utt.
(2014)**Nodrošināt atbalstu pārmaiņu projektu īstenošanai**
(2015)Organizētas mācību programmas, darbnīcas pārmaiņu vadībā, ekspertu piesaiste stratēģiju un pārmaiņu vadības programmu sagatavošanai, pieredzes apmaiņas pasākumi, semināri;
(2016)Pārmaiņu vadības komandu un pārmaiņu vadības aģentu tīkla izveide un sagatavošana lielu starpresoru pārmaiņu programmu īstenošanai;
(2017)Stiprināti pašvaldību resursi transformējošu pārmaiņu veikšanai ATR īstenošanai - mācību programmas, darbnīcas pārmaiņu vadībā, ekspertu piesaiste stratēģiju un pārmaiņu vadības programmu sagatavošanai, pieredzes apmaiņas pasākumi, semināri.

(2018)**Investīcija 6.3.1.3.i. Publiskās pārvaldes inovācijas eko-sistēmas attīstība**

(2019)Attīstot publiskā sektora inovētspēju ilgtermiņā tiktu uzlaboti starptautiskie rādītāji digitālās transformācijas, inovācijas jomā, kā arī tiktu uzlabota sabiedrības apmierinātība ar pakalpojumiem un kopumā uzlabota uzticība publiskajam sektoram, turpretī sociālā nevienlīdzība tiktu mazināta. Īstermiņā sagaidāms, ka tiks uzlabota inovācijas kultūra publiskajā sektorā (t.sk. #GovLabLatvia kļuvusi ne tikai par zināšanu un pieredzes centru, bet arī fizisku vietu – centrālo punktu, kur tiekas valsts pārvaldē strādājošie, lai praktizētu inovatīvu metožu pielietošanu un sarežģītu izaicinājumu risināšanas vietu (kopā ar sabiedrību, NVO, privātā sektora pārstāvjiem)), kā arī pieaugtu publiskā sektora inovāciju apjoms un paaugstinājies publiskajā pārvaldē nodarbināto iesaistes līmenis.

(2020)Investīciju ietvaros:

(2021)tiks attīstīta normatīvā bāze publiskā sektora inovācijā (jo šobrīd pastāv virkne inovācijas barjeras, kuras būtu jāmazina, radot inovācijai draudzīgu normatīvo regulējumu),

(2022)tiks nodrošināta inovācijas speciālistu sagatavošana un piesaiste (t.sk. piesaistīti UX/UI dizaineri, veidojot digitālo dizaineru komandas, kas kalpos par tālāku pamatu pakalpojumu un komunikācijas dizaina attīstībai publiskajā sektorā),

(2023)tiks nodrošināta atbilstoša infrastruktūra (t.sk. izveidotas piemērotas koprades telpas un tehniskais aprīkojums inovācijas laboratorijas darbībai, kā arī nodrošinātas attālinātas koprades iespējas),

(2024)tiks sekmēts, lai inovācijas procesā radītie prototipi (politiku, pakalpojumu, produktu, procesu, komunikācijas u.c. dizainā) tiktu pilotēti ārpus laboratorijas, kā arī sekmīgi ieviestas inovācijas.

(2025)Investīciju 6.3.1.3.i. ietvaros **valsts atbalsts nav plānots,** jo finansējuma saņēmēji ir valsts budžeta iestādes un pasākuma ietvaros tiek īstenotas valsts funkcijas.

(2026)**Investīcija 6.3.1.4.i. Nevalstisko organizāciju izaugsme sociālās drošības pārstāvniecības stiprināšanai un sabiedrības interešu uzraudzībai.**

(2027) Investīcijas plānots virzīt divos pamata virzienos:

a. Nevalstisko organizāciju pārstāvniecības stiprināšanai sociālās drošības jomā, kur atbalstu grantu veidā saņems organizācijas, kuru pārstāvētā joma un darbības profils atbilst visneaizsargāto iedzīvotāju grupu interešu pārstāvības statusam, kurus vistiešāk ietekmējusi Covid-19 pandēmijas krīze;
b. Sabiedrības interešu uzraudzības nevalstisko organizāciju izaugsmei, izveidei, attīstībai un sadarbības tīklu stimulēšanai nolūkā sekmēt sabiedrības pārstāvju plašāku iesaisti publiskā finansējuma godprātīgas izmantošanas pārraudzībā.

(2028) Abus iepriekšminētos investīciju virzienus ir plānots diferencēt un ieviest visos administratīvās pārvaldības līmeņos, t.sk. gan nacionālā līmenī, gan pašvaldību un plānošanas reģionu līmenī.

(2029)ANM plāna investīcijas dos redzamu stimulu nevalstisko organizāciju darbības attīstībā un pilsoniskā dialoga izaugsmē jomās, kuras vistiešāk skārusi Covid-19 pandēmijas krīze, kur dialogs ar pilsonisko sabiedrību ir vāji attīstīts vai nemaz neeksistē, kā arī tajos darbības virzienos, kur nevalstiskais sektors nepilnvērtīgi

un mazaktīvi iesaistās līdzšinējā laika posmā un neizmanto demokrātisko vērtību sniegtās priekšrocības.

(2030)Investīciju ietvaros:

(2031)tiks nodrošināta nevalstisko organizāciju pārstāvniecības stiprināšana sociālās drošības jomā - organizāciju kapacitātes stiprināšana caur biedru skaita palielināšanu un biedru un darbinieku veiktspējas stiprināšanu (stratēģijas, metodoloģijas, instrumentu izstrāde un ieviešana), sekmējot sociāli vismazāk aizsargāto iedzīvotāju grupu interešu pārstāvību dialogā ar publisko pārvaldi lēmumu pieņemšanas, politikas plānošanas un īstenošanas procesos;

(2032) tiks nodrošināta ekspertu piesaiste, cilvēkresursu kompetenču stiprināšana, mācības, sociālekonomisko datu izstrāde sociālo grupu pārstāvniecībai nacionālā, reģionālā, starptautiskā līmenī un medijos;

(2033) tiks attīstīta un plašākā mērogā ieviesta sabiedrības interešu uzraudzības ("sargsuņa") funkcija nevalstisko organizāciju iesaistē publiskā finansējuma un ārvalstu investīciju pārredzamības un tiesiskas izmantošanas nodrošināšanā;

(2034) tiks sekmēta pilsoniskās līdzdalības un iedzīvotāju interešu pārstāvības organizāciju attīstības un koprades centru (inkubatori) izveide reģionos un nacionālā līmenī;

(2035) tiks stimulēta nevalstisko organizāciju sadarbības attīstīšana un tīklošanās, strādājot pie risināmo problēmu definēšanas un kopīgu risinājumu/priekšlikumu izstrādes jomās, kur pilsoniskais dialogs ir vājs vai neeksistējošs – sociālā drošība un sabiedrības interešu uzraudzības;

(2036)tiks sekmēti sociālā dizaina un inovatīvu pakalpojumu izstrādes pasākumi sociālās drošības jomā;

(2037)izstrādāts kopējais ietvars un apkopotas metodes, principi, veidi un priekšnosacījumi sabiedrības interešu aizstāvības īstenošanai, kas būtu vienlīdz saistoši gan biedrībām un nodibinājumiem, kuri vēlas savu darbību attīstīt sabiedrības interešu uzraudzības jomā, gan arī publiskās pārvaldes iestādēm viedojot sadarbības praksi ar nevalstisko sektoru finansējuma izlietojuma uzraudzībā.

(2038)Investīciju 6.3.1.4.i. ietvaros **valsts atbalsts nav plānots,** jo finansējuma saņēmēji ir valsts budžeta iestādes, kas organizēs grantu konkursus nevalstiskā sektora organizāciju attīstībai, iedzīvotāju grupu pārstāvniecības sekmēšanai uns abiedrības interešu uzraudzībai.

(2039)**Reformu un investīciju virziens 6.4. Atklātības palielināšana, konkurences veicināšana, pasūtītāju profesionalizācija un uz riskiem balstīti uzraudzības pasākumi publiskajos iepirkumos**

(2040)**Reforma 6.4.1.r. Publisko iepirkumu līgumu reģistra izveide**

(2041)Reformas ietvaros paredzēts izveidot publiski pieejamu publisko iepirkumu līgumu reģistru, kurā strukturēti apkopota informācija par noslēgtajiem iepirkuma līgumiem un vispārīgajām vienošanām, to faktisko izpildi (faktiski samaksāto līgumcenu un faktisko izpildes termiņu).

(2042)Publisko iepirkumu līgumu reģistra ierakstu pamatā būs jau Iepirkumu uzraudzības biroja rīcībā esošā informācija (publisko iepirkumu ietvaros publicējamajos paziņojuos ietveramie dati), attiecīgi līdz minimumam būs samazināts papildu ievadāmās informācijas apjoms. Pasūtītājam papildus būs

jāievada informācija par līguma faktisko izpildes termiņu, kā arī par faktiski samaksāto līgumcenu. Neievadot informāciju par līguma izpildi līgumā noteiktā termiņa beigās, kā arī tad, ja faktiskā līguma izpilde būtiski atšķirsies no iepirkuma līgumā paredzētā, attiecīgā riska informācija nonāks Iepirkumu uzraudzības biroja rīcībā izvērtēšanai un turpmākai rīcībai.

(2043)Attīstoties e-rēķinu izmantošanai un platformām e-rēķinu apstrādei, informācija par faktiskajiem maksājumiem varētu tikt iegūta automātiski brīdī, kad iepirkuma līguma ietvaros tiek veikti maksājumi. Tāpat uz platformas bāzes nākotnē var attīstīt risinājumu līgumu izpildes efektivitātes analīzei.

(2044)Rezultātā tiks nodrošināts būtiski augstāks atklātības līmenis par iepirkuma līgumu izpildi un mazināti korupcijas riski iepirkuma līgumu izpildes fāzē, kā arī vairota sabiedrības uzticība.

(2045)Pasākuma īstenošanai nepieciešamas izmaiņas publisko iepirkumu jomas normatīvajos aktos (šobrīd tiek izskatīti Saeimā), kā arī attiecīga IT risinājuma izstrāde gan datu uzkrāšanai, gan to pieejamības nodrošināšanai sabiedrībai, kā arī uzkrāto datu analīzei un turpmākai izmantošanai risku analīzē. Pasākuma īstenošana tiks nodrošināta ar esošajiem Iepirkumu uzraudzības biroja resursiem pieejamā finansējuma ietvaros.

(2046)Reformas 6.4.1.r. ietvaros nav plānots valsts atbalsts. Reformu ieviesīs valsts iestāde, īstenojot publisku funkciju.

(2047)**Reforma 6.4.2.r. Konkurences vides pilnveidošana**

(2048)Īstenojot Valdības rīcības plāna Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai 38.2.punktu "*Uzlabosim publisko iepirkumu procedūras, paaugstinot to efektivitāti un samazinot korupcijas riskus*", Saeimā šobrīd tiek izskatīti vairāki likumprojekti, kas paredz grozījumus Publisko iepirkumu likumā" Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumā". Ar grozījumiem paredzēti:

- stingrāki noteikumi gadījumiem, ja piedāvājumu iesniedz tikai viens piegādātājs, vienlaikus veicinot konsultāciju ar tirgus īstenošanu, lai nodrošinātu samērīgu un neierobežojošu tehnisko specifikāciju sagatavošanu. Plānotais sasniedzamais mērķis attiecībā uz iepirkumu īpatsvaru, kuros ir pieteicies tikai viens pretendents 2021.gadā ir 28%, 2022.gadā - 25%, 2023.gadā - 23% un 2024.gadā - 20%, ievērojot, ka atbilstoši EK datiem 2018.gadā šis skaits bija 35%;
- palielināta saimnieciskā izdevīguma noteikšanai izvirzāmo kritēriju nozīme, samazinot iespējas izvēlēties piedāvājumu ar zemāko iegādes cenu. Tiek noteikts, ka, slēdzot līgumu par projektēšanu, apvienoto projektēšanu un būvdarbiem, elektroenerģiju patērējošām precēm vai produktiem, autotransporta līdzekļiem, piedāvājumu salīdzināšanai un izvērtēšanai nevar izmantot tikai cenu;
- korupcijas risku mazināšanai noteiktas stingrākas prasības saistībā ar iepirkuma komisijas izveidi un darbību. Tiek noteikts, ka iepirkuma komisiju izveido katram iepirkumam atsevišķi vai uz noteiktu laikposmu, kā arī iekļauts nosacījums, ka arī iepirkuma komisijas sekretārs nedrīkst atrasties interešu konfliktā un tam jāparaksta apliecinājums par to, ka nav apstākļu, kuru dēļ varētu uzskatīt, ka tas ir ieinteresēts konkrēta piegādātāja izvēlē vai darbībā vai ir saistīts ar tiem.

(2049)AtbilstošiMinistru kabineta 2020.gada 11.februāra rīkojumu Nr.49 "Par Rīcības plānu publisko iepirkumu sistēmas uzlabošanai" apstiprinātā plāna 7. un 8.punktā noteiktajam ir izstrādāti vairāki likumprojekti, kas paredz grozījumus Publisko iepirkumu likumā un Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumā. Ar

grozījumiem paredzēts veicināt iepirkumu atklātību, mazināt interešu konflikta un korupcijas risku, sekmējot, ka publiskajos iepirkumos var piedalīties tikai godprātīgi piegādātāji.

(2050)Grozījumu rezultātā tiks radīts pamats konkurences vides uzlabošanai, vienlaikus būtiski ir nodrošināt atbalsta sniegšanu pasūtītājiem un sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem, t.sk. izstrādājot attiecīgas vadlīnijas normatīvo aktu pareizai piemērošanai, kā arī nodrošinās konsultāciju sniegšanu.

(2051)Pasākuma īstenošana tiks nodrošināta ar esošajiem Iepirkumu uzraudzības biroja resursiem pieejamā finansējuma ietvaros.

(2052)Reformas 6.4.2.r. ietvaros nav plānots valsts atbalsts. Reformu ieviesīs valsts iestāde, īstenojot publisku funkciju.

(2053)**Reforma 6.4.3.r. Profesionalizācijas stratēģijas izstrāde un īstenošana**

(2054)Iepirkumu uzraudzības birojs ir uzsācis darbu pie iepirkumu veicēju profesionalizācijas stratēģijas izstrādes, kas vērsta uz mērķtiecīgu Iepirkumu uzraudzības biroja darbību iepirkumu veicēju kompetenču definēšanā un apmācību plānošanā, metodisko materiālu sagatavošanā un konsultāciju nodrošināšanā, t.sk. nodrošinot fokusētu komunikāciju dažādiem pasūtītāju un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju segmentiem.

(2055)Pasākuma ietvaros paredzēta apmācību programmas *(ToT (trainer of trainers))* izstrāde sadarbībā ar Valsts adminsitrācijas skolu. Ņemot vērā Eiropas Komisijas sagatavoto kompetenču metodiku, Iepirkumu uzraudzības birojs sadarbībā ar Valsts administrācijas skolu gatavo jaunu apmācību programmu iepirkumu komisijas locekļiem.

(2056)Ir uzsākts pētījums par iepirkumu centralizācijas praksi citās valstīs un tās iespējām, kā arī izmaksām un nepieciešamajiem institucionālajiem risinājumiem Latvijā. Tiks skaidri definētas jomas, kurās iepirkumi veicami centralizēti un nosakāma atbildīgā iestāde centralizētu iepirkumu veikšanai, paredzot tai resursus uzdevuma izpildei, kā arī nosakot sasniedzamos rezultātus. Lēmums par turpmāko rīcību jāpieņem Ministru kabinetam, attiecīgi līdz 2021.gada beigām pēc pētījuma pabeigšanas Finanšu ministrija iesniegs Ministru kabinetā attiecīgu informāciju un tiesību akta projektu. Centralizācijas pieejas izmantošana dos iespēju profesionalizācijas pasākumus primāri fokusēt uz tiem iepirkumu veicējiem, kuri liela apjoma un sarežģītus iepirkumus ne tikai savām vajadzībām.

(2057)Vienlaikus līdz šim Eiropas Savienības fondu vadībā izmantoto iepirkumu dokumentācijas Pirmspārbaužu instrumentu plānots izmantot arī ANM instrumenta īstenošanai veicamo iepirkumu kvalitātes nodrošināšanai, vienlaikus procesā iegūto informāciju izmantojot arī profesionalizācijas stratēģijas īstenošanā, apzinot problemātiskās jomas un attiecīgi plānojot preventīva rakstura aktivitātes.

(2058)Paralēli iepirkuma veicēju profesionalizācijas ietvaros tiek īstenota un tiks turpināta iepirkuma dokumentācijas standartizācija – vienošanās par vienotām prasībām iepirkuma priekšmetam, izvairoties no to sadrumstalošanas iestāžu griezumā. Atbalsts primāri sniedzams / metodikas primāri izstrādājamas centralizēto iepirkumu vajadzībām.

(2059)Pasākums īstenojams Iepirkumu uzraudzības biroja resursu ietvaros, sadarbojoties ar citām institūcijām. Pastāvīgi vērtējamas papildu resursu piesaistes iespējas atbilstoši vajadzībai.

(2060)Reformas 6.4.3.r. ietvaros nav plānots valsts atbalsts. Reformu ieviesīs valsts iestāde, īstenojot publisku funkciju.

(2061) **Reforma 6.4.4.r. IUB IT un analītiskās kapacitātes stiprināšana, uz riskiem balstīti uzraudzības pasākumi, digitālo pakalpojumu pieejamības un lietojamības attīstība.**

(2062)Lai savlaicīgi identificētu problemātiskos pasūtītājus un iepirkumus, tiks attīstīta un plašāk izmantota uz indikatoriem balstīta pasūtītāju profilēšana, tādējādi nodrošinot savlaicīgu risku identificēšanu konkrētās nozarēs, konkrētu pasūtītāju darbībā vai konkrētu iepirkumu norisē.

(2063)Pasākuma īstenošanai tiks definēti automātiski, izmantojot pieejamos datus, monitorējami indikatori, kā arī modernitēta Iepirkumu uzraudzības biroja uzturēto Publikāciju vadības sistēmu (esošā sistēma izveidota pirms ~10 gadiem un tās attīstības iespējas ir ierobežotas), kas aptver un apkopo informāciju par publiskajiem iepirkumiem.

(2064)Papildus ieguvums Iepirkumu uzraudzības birojam, automatizējot datu apstrādes procesus, būs iespēja darbinieku resursu, kas šobrīd nodrošina rutīnas uzdevumu izpildi, piemēram, statistikas datu apstrādē, lai tos sagatavotu Eiropas Komisijas vajadzībām, novirzīt citu svarīgu pasākumu īstenošanai, nepalielinot kopējo nodarbināto skaitu.

(2065)Aktivitātes rezultāti sekmēs iepirkumu veicēju profesionalizācijas stratēģijas īstenošanu, kā arī nodrošinās gan preventīvo funkciju, ganuzraudzības pasākumu plānošanu un sekmēs to īstenošanu..

(2066)Digitālā risinājuma izstrāde pieteikta finansēšanai ANM digitalizācijas komponentes ietvaros. Aplēstās risinājumaizmaksas ir ~1 ,6 miljoni EUR, kas tiks precizētas iepirkuma laikā, ievērojot piegādātājiem noteiktās prasības.

(2067)Reformas 6.4.4.r. ietvaros nav plānots valsts atbalsts. Reformu ieviesīs valsts iestāde, īstenojot publisku funkciju.

4. Atklāta stratēģiskā autonomija un drošības jautājumi

(2068)Preventīvo pasākumu īstenošana noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu nokļūšanas valsts ekonomikā un ēnu ekonomikas ierobežošanai, ka arī sadarbības ar starptautiskajiem un vietējiem partneriem nodrošināšana ir viens no stratēģiskās autonomijas un drošības jautājumiem, gan uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumiem, kas veicinātu arī investīcijas atbalstošas vides attīstīšanu.

(2069)Riska mazināšanas pasākumi Latvijas finanšu nozarē un tās reputācijas atjaunošana ir bijusi būtiska Latvijas nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas stratēģijas daļa. Izpratne par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas pamatā esošajiem riskiem ir arī turpmāk uzlabojama.

5. Pārrobežu un daudzvalstu projekti

(2070)Reformu un investīciju virziena "Ēnu ekonomikas mazināšana godīgas uzņēmējdarbības veicināšanai" ietvaros plānotās investīcijas paredz Baltijas valstu kravu kontroles rentgena iekārtu attēlu apmaiņas sistēmas (BAXE)

paplašināšanu, esošo autoceļu un ostu MKP uzstādīto rentgena iekārtu vienoto attēlu apmaiņas sistēmu savienojot arī ar Latvijas dzelzceļu MKP uzstādītajām kravu kontroles rentgena iekārtām. Tiks saglabāts un paplašināts iepriekš ieviestais "viena loga princips"- jebkurā no trīs Baltijas valstīm ar dažādu ražotāju uzstādītajām kravu kontroles rentgena iekārtām skenēto attēlu analīzei izmantot vienu programmnodrošinājumu un attēlu analīzes rīku, t.sk., nodrošinot iespēju attālinātu attēlu analīzi veikt centralizēti.

(2071)Justīcijas skola ikdienā nodrošinās sadarbību ar Eiropas tiesnešu mācību tīklu (EJTN), Eiropas Tiesību akadēmiju (ERA), Eiropas Padomi (EP CEPEJ), Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju (OECD) un citām starptautiskajām organizācijām un ārvalstu partneriem. Justīcijas skolas mērķis cita starp būs nodrošināt plašāku Latvijas ekspertu pārstāvību starptautiskajos forumos.

6. Komponentes zaļā dimensija

(2072)Reformu un investīcu virziena "Ēnu ekonomikas mazināšana godīgas uzņēmējdarbības veicināšanai" ietvaros plānotās reformas 6.1.1.r. "SAP HANA tehnoloģiskās platformas izstrāde centralizētai datu pārvaldībai VID" investīcijas 6.1.1.1.i. "Esošo analītisko risinājumu modernizācija" un 6.1.1.2.i. "Jaunu analīzes sistēmu izstrāde un ieviešana" piemērojamajais intervences lauks atbilst 4 - 011 - valsts IKT risinājumi, e-pakalpojumi, lietojumprogrammas, ņemot vērā, ka investīcu ietvaros tiks izstrādāta centralizēta datu pārvaldība VID.

(2073)Tā kā investīcijas 6.1.1.3.i. "Personāla apmācības darbam ar analītisko platformu, konsultācijas" ietvaros paredzēts nodrošināt apmācību VID analītiķiem un speciālistiem, kas VID speciālistiem ļaus pašu spēkiem attīstīt analītiskos risinājumus, tā atbilst intervences laukam 3 - 108 - atbalsts digitālo prasmju attīstīšanai.

(2074)Plānotie pasākumi Rīgas Brīvostā paredzēto reformu atbalstīšanai – 6.1.2.4. i Infrastruktūras izveide kontroles dienestu funkciju īstenošanai Kundziņsalā tiešā satiksmes pārvada tuvumā, novērsīs problemātisko punktu radītos transporta kustības ierobežojumus Rīgas pilsētā un ļaus samazināt auto un dzelzceļa kravu apkalpošanas laiku Rīgas ostā, attīstīt multimodālus transporta koridorus, kā arī ievērojami mazināt ar ostu saistītā transporta radītos sastrēgumus Rīgas pilsētā, gaisa un trokšņu piesārņojumu, un siltumnīcefekta gāzu emisijas daudzumu. Plānotās investīcijas veicinās videi draudzīgu pāreju, tai skaitā attīstot valsts IKT risinājumus.

(2075) Lai samazinātu būvdarbu ietekmi uz vidi visā to aprites ciklā, vienlaikus sekmējot videi draudzīgu preču un pakalpojumu tirgus attīstību un vietējās ekonomikas konkurētspējas paaugstināšanu, jaunas infrastruktūras izveide kontroles dienestu funkciju īstenošanai "projektē - būvē" iepirkums tiks veikts, ievērojot 20.06.2017. Ministru kabineta noteikumus Nr. 353 "Prasības zaļajam publiskajam iepirkumam un to piemērošanas kārtība" un nosakot Zaļā publiskā iepirkuma (ZPI) prasības un kritērijus būvdarbu komponentēs - energoefektivitāte, būvniecības materiāli, atkritumu apsaimniekošana, ūdens apsaimniekošana, transports un citas, tai skaitā:

1. Pretendentiem ir EMAS un ISO 14001 sertifikāti vai līdzvērtīgi sertifikāti, ko izsniegušas iestādes, kas atbilst Kopienas tiesību aktiem vai attiecīgajiem Eiropas vai starptautiskajiem standartiem attiecībā uz sertifikāciju vides vadības standartu jomā;
2. Pretendentiem būs jāiesniedz piedāvājumi energoefektīvas apgaismošanas, apsildīšanas, dzesēšanas, ventilācijas un augstas efektivitātes koģenerācijas nodrošināšanai ēkā;
3. Visām sanitāro mezglu un virtuvju ūdensapgādes iekārtām ir jābūt aprīkotām ar jaunākajām tirgū pieejamajām ūdens taupīšanas tehnoloģijām;
4. Pretendentiem jāiesniedz risinājumi kā nodrošināt maksimāli augstu lietusūdens un saimniecībā izlietotā ūdens izmantošanu ēkas ūdens apgādes un atkārtotas lietošanas sistēmās;
5. Obligātā gaisa apmaiņas koeficienta pārbaude (blower door tests);
6. Būvmateriālu transportēšana un otrreizējā pārstrāde;
7. Darbuzņēmējam ir jāievieš atbilstoši pasākumi būvniecības vietā, lai samazinātu un reģenerētu (otrreizēji pārstrādātu vai atkārtoti izmantotu) būvniecības procesā radītos atkritumus. Reģenerācijas (atkārtotas izmantošanas vai otrreizējas pārstrādes) līmenim ir jābūt vismaz 55 % no kopējā svara.
   Kombinējot enerģijas taupīšanas paņēmienus, t.sk. samazinot no neatjaunojamiem energoresursiem iegūtas primārās enerģijas patēriņu (≤ 110 kWh/m^2 gadā), kontroles dienestu funkciju īstenošanai ēka plānota kā gandrīz nulles enerģijas ēka (≤ 45 kWh/m^2 gadā), turklāt investīcijas kontroles dienestu ēku izbūvē plānotas sinerģijā ar citiem mūsdienīgas infrastruktūras attīstības pasākumiem - apsildes, ventilācijas un gaisa kondicionēšanas sistēma (AVGK), ēkas energovadības sistēma (BEMS), apgaismojuma vadības sistēma, elektrotransportlīdzekļu uzlādes punkta izveide, apvienotie gājēju/velosipēdu ceļi un velo novietnes, līdz ar to investīcijām piemērojams intervences lauks 026 bis - Energoefektivitātes atjaunošanas vai energoefektivitātes pasākumi attiecībā uz publisko infrastruktūru, demonstrējumu projektiem un energoefektivitātes kritērijiem atbilstošiem atbalsta pasākumiem.

(2076) Ar piedāvāto IKT risinājumu paredzēts digitalizēt informācijas aprīti starp FID un tiesībaizsardzības iestādēm, samazinot papīra dokumentu apriti, ka arī transporta izmantošanu, kas saistīts ar to apriti, kā arī veicināt drošās, aizsargātas attālinātās komunikācijas izmantošanas iespējas un samazināt iesaistīto dalībnieku pārvietošanas dalībai klātienes pasākumos gan Latvijas teritorijā, gan citās Eiropas savienības valstīs.

(2077) Veicinot valsts digitālo pārvaldību, tiks efektīvāk izmantoti resursi un būtiski samazināts drukāto materiālu apjoms.

(2078) Par vides noziegumu apkarošanu atbild Valsts policija. Vides noziegumi ir noziegumi, kas nodara būtisku kaitējumu zemei, tās dzīlēm, ūdeņiem vai mežiem, tai skaitā nelegālajiem atkritumiem utt. Par ekonomiskiem noziegumiem tiek uzskatīti vides noziegumi un vides noziegumu apkarošanas atbildīgā vienība ir Valsts policijas Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvalde. Tāpēc Ekonomiskās noziedzības apkarošanas pārvaldes tehniskās kapacitātes stiprināšana tiešā veidā veicinās negatīvās ietekmes samazināšanu uz vidi un dabas resursiem.

7. Komponentes digitālā dimensija

(2079)Ņemot vērā, ka investīcijas 6.1.1.1.i. "Esošo analītisko risinājumu modernizācija" un 6.1.1.2.i. "Jaunu analīzes sistēmu izstrāde un ieviešana" ietvaros ir paredzēts izstrādāt pavisam jaunu tehnoloģisko platformu, kas veicinās gan operatīvu lēmumu pieņemšanu nodokļu nomaksas disciplīnas uzraudzīšanai, paātrinot pakalpojuma saņemšanu, gan palielinās analizējamo datu apjomu, vienlaikus nodrošinot liela datu apjoma glabāšanu, piemērojamais intervences lauks atbilst 4 - 011 - valsts IKT risinājumi, e-pakalpojumi, lietojumprogrammas.

(2080)Savukārt, tā kā investīcija 6.1.1.3.i. "Personāla apmācības darbam ar analītisko platformu, konsultācijas" paredz apmācību VID analītiķiem un speciālistiem, tā atbilst intervences laukam 3 - 108 - atbalsts digitālo prasmju attīstīšanai.

(2081)Ņemot vērā straujos digitalizācijas tempus un izmaiņas pasaules ekonomikā, ko nesusi Covid pandēmijas izraisītā krīze, kā arī citas tendences, Latvijas muitas dienests izprot nepieciešamību pilnveidot darba un kontroles metodes tieši digitālizācijas virzienā, turpinot atvērtas un godīgas tirdzniecības politikas kursu un nodrošinot godprātīgiem uzņēmējiem ātru un ērtu robežas šķērsošanu.

(2082)Ieguldījumi viedajās tehnoloģijās palīdzēs ne tikai efektivizēt muitas kontroles procesus, bet arī attīstīs operatīvu sadarbspēju ar citām tiesībsargājošajām iestādēm Latvijā un partnervalstīs jau citā līmenī.

(2083)Ieguldījumi 6.1.2.1.i Dzelzceļa kravu kontroles rentgena iekārtu sasaiste ar BAXE un mākslīgā intelekta izmantošana dzelzceļu kravu skenēšanas attēlu analīzei ļaus optimizēt analīzes veikšanai nepieciešamos personāla resursus, vienlaikus radot arvien labvēlīgākus apstākļus godīgai uzņēmējdarbībai un starptautiskai tirdzniecībai, BAXE sistēmas funkcionalitāte nodrošinās to, ka ar dzelzceļa kravu kontroles rentgena iekārtām radītos attēlus būs iespējams analizēt centralizēti Talejas ielā 1, Rīgā diennakts režīmā, atsakoties no decentralizētas attēlu analīzes, kā arī iepriekš skenētos attēlus pēc noteiktiem kritērijiem būs iespēja atlasīt jebkurā no Baltijas valstīm un salīdzināt tos ar konkrētu skenējumu, sekmējot sākotnējo risku novērtēšanu un operatīvi nodrošinot muitas amatpersonas ar konkrētām kontrolēm nepieciešamo informāciju. BAXE informācijas sistēmas priekšrocība – "viena loga princips", nodrošinot, ka dažādu ražotāju kravu kontroles rentgena iekārtu attēlu analīzei ir iespējams izmantot vienu programmnodrošinājumu, kā arī skenēšanas attēlu analīzi attīstīt nākamajā līmenī, tam piesaistot mākslīgo intelektu. Šāds risinājums ir īpaši noderīgs situācijās, kad ir nepieciešams ļoti īsā laikā analizēt lielu objektu skaitu. Iestrādājot sistēmā analītiskos rīkus, būs iespējams operatīvi analizēt vilcienu plūsmu, kuras apstrādei muitas dienestam tiek dots ļoti ierobežots laiks, vienlaikus sekmējot intervences laukā 4 - 011 - valsts IKT risinājumi, e-pakalpojumi, lietojumprogrammas, paredzēto mērķu sasniegšanu.

(2084)Lai muitas kontroles laikā operatīvi veiktu nezināmu vielu identifikāciju, nebojājot preču iepakojumu, neradot papildus zaudējumus uzņēmējiem un aizsargājot muitas darbiniekus no tiešas saskares ar veselībai kaitīgām potenciāli bīstamām vielām, aktivitātē 6.1.2.2.i Muitas laboratorijas kapacitātes stiprināšana, paredzēta spektrometru iegāde, kas sniegs atbalstu muitas kontroles

procesu digitalizācijai, paaugstinot muitas kontroles pasākumu kvalitāti, tāpēc investīcijām piemērots intervences lauks 4-011 - valsts IKT risinājumi, e-pakalpojumi, lietojumprogrammas, paredzēto mērķu sasniegšanu.

(2085)Investīcijas 6.1.2.3.i Saņemto pasta sūtījumu muitas kontroles pilnveidošana Lidostas MKP, ieviešot pasta sūtījumu automātiskas šķirošanas līniju, nodrošinās vairāku procesu vienlaicīgu izpildi un manuāla darba automatizāciju muitas dienestā – pasta sūtījumi tiks automatizēti skenēti, analizēti un secīgi novirzīti izlaišanai vai papildus padziļinātajai muitas kontrolei. Attiecīgi šīm investīcijām piemērots intervences lauks 4 - 011 - valsts IKT risinājumi, e-pakalpojumi, lietojumprogrammas, jo to rezultātā tiks sekmēta ātrāka un bezkontakta muitas kontrole, palīdzot muitas dienestam efektīvāk tikt galā ar pieaugošo e-komercijas sūtījumu apjomu.

(2086)Savukārt investīcijas 6.1.2.4. i Infrastruktūras izveide kontroles dienestu funkciju īstenošanai Kundziņsalā ir loģisks Rīgas ostas darbības procesu digitalizācijas papildinājums, kas atbilstoši intervences laukam 4 - 011 - valsts IKT risinājumi, e-pakalpojumi, lietojumprogrammas, sekmēs valsts pārvaldes pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanos, kā arī efektīvāku un atklātāku starpiestāžu sadarbības procesu attīstību, tai skaitā uzlabojot kravu kustības ātrumu, novēršot dīkstāves un vienkāršojot administratīvos procesus klientiem un uzlabojot Rīgas starptautisko konkurētspēju un transportlīdzekļu mobilitāti.

(2087)Ar plānotām investīcijām paredzēts uzlabot valsts IKT risinājumus, veicot ieguldījumus ar digitalizāciju saistītās izpētes darbībās, veicinot datu zinātnes pielietojumu iestādei pieejamajiem datiem, paaugstinot datu izmantošanas kvalitāti un veicamo analīzes apjomu un attīstot zināšanu nodošanas iesaistītām pusēm. Sekojoši investīcijas daļām AML inovāciju centra izveidē, kas saistītas ar IT platformas risinājuma izstrādi nepieciešamās IKT infrastruktūras iegādi, finanšu izlūkošanas datu saņemšanas un analīzes sistēmas pielāgošanu datu apmaiņai ar tiesībaizsardzības iestādēm, starpsistēmu savienojumu izveidi, nodrošinot akreditētu šifrēšanu un informācijas aizsardzību tiek piemērots 11.intervences kods - valsts IKT risinājumi, e-pakalpojumi, lietojumprogrammas.

(2088)Digitalizācija ir svarīga gan ņemot vērā jauno mācīšanās attālināti pieredzi, kas aizvien vairāk nostiprinās un pietiekami daudz un regulāri tiks turpmāk izmantota pieaugušo tālākizglītībā, gan lai visiem nodrošinātu piekļuvi informācijai, kad tā ir nepieciešama. Digitālās prasmes ir nepieciešamas katrā darba un sadzīves solī, līdz ar to mācību stratēģijās tiks izvērtēts samērīgums starp klātienes un attālinātajām programmām, novērtētas esošās prasmes un nepieciešamā šo prasmju tālāka attīstība.

(2089)Tiesnešu mācību centra pieredze liecina, ka veikt mācību sesiju ierakstus, rediģēt mācību materiālus, audio vai video ierakstus ir nepieciešams, jo tie tiek bieži izmantoti. Tomēr pieredze liecina arī to, ka tiesnešu un prokuroru auditorijā ļoti bieži pieprasa drukātus materiālus (lektora prezentāciju, attiecināmos papildmateriālus), kas rada lielu un lieku papīra patēriņu. Līdz ar to, mācību digitalizācija ir viena no metodiskajām prioritātēm ar mērķi būtiski samazināt drukāto materiālu apriti un ietaupīt materiāltehniskos resursus.

(2090)Mācību digitalizācija, t.sk. e-vides programmas, ir viena no metodiskajām prioritātēm ar mērķi būtiski samazināt drukāto materiālu apriti un ietaupīt materiāltehniskos resursus- (plānots īstenot zem ES Atveseļošanās un noturības mehānisma plāna digitalizācijas komponentes). Mācību piekļuve plānota attālināti, lai vai nu dotu iespēju sagatavoties aktīvām mācībām ar praktiskiem uzdevumiem klātienē, diskutējot par konkrētiem izaicinājumiem, vai apgūtu vispārēja rakstura mācību saturu profesionālo iemaņu stiprināšanai.

(2091)Pasākumu īstenošanas rezultātā tiks radīts IKT risinājums - droša, aizsargāta platforma un saziņas kanāli sadarbības koordinācijai NILLTPF novēršanas jomā, ar kuru plānots radīt strukturālās izmaiņas gan publiskās-privātās partnerības modelī, gan tiesībaizsardzības iestāžu sadarbībā, pilnveidojot iesaistīto zināšanas, tai skaitā uzlabojot informācijas apriti ar Finanšu izlūkošanas dienestu.

III DAĻA: PLĀNA PAPILDINĀMĪBA UN IEVIEŠANA

1. Priekšfinansējuma pieprasījums

(2092) ANM plāna īstenošanai Latvija lūdz priekšfinansējumu 13% apmērā no neatmaksājamā finansiālā atbalsta (granta daļas) no kopējā ANM plāna finansējuma, saskaņā ar ANM regulas 13.pantu.

2. Savienojamība ar citām iniciatīvām

(2093) ANM ir jauna, EK centralizēti pārvaldīta budžeta programma, kas izveidota papildus 2021.–2027.gada plānošanas perioda ES daudzgadu budžetam. ANM mērķis – sniegt atbalstu dažādu reformu īstenošanai, īpaši to, kas saistītas ar pāreju uz zaļo un digitālo ekonomiku, kā arī palīdzēt ES dalībvalstīm mazināt COVID-19 krīzes radīto sociālo un ekonomisko negatīvo ietekmi. ANM ieguldījumu jomas un nepieciešamības balstītas uz NAP2027 plānotajiem attīstības virzieniem, noteiktajām vajadzībām un izaicinājumiem, kā arī uz nozaru plānošanas dokumentiem un EK rekomendācijām dalībvalstīm, lai, izmantojot ANM sniegtās iespējas, papildinātu kohēzijas politikas plānotos pasākumus un investīcijas, tādējādi palīdzot dažādām jomām novirzīt lielāku investīciju apjomu mērķu sasniegšanai un COVID-19 krīzes radītās negatīvās ietekmes seku mazināšanai.

(2094) NAP2027 plānotos mērķus par nozarēm atbildīgās institūcijas sasniedz dažādos veidos, finansējuma nodrošināšanai piesaistot dažādus finanšu instrumentus, kā, piemēram, ERAF, KF, JTF, ESF+, EJZF, kā arī izmantojot iespēju piesaistīt finansējumu no tādiem finanšu instrumentiem, kā, piemēram, EISI, kas paredzēts ieguldījumiem ES infrastruktūras prioritātēs transporta, enerģētikas un telekomunikāciju jomā, un ANM un REACT EU, kas izveidoti ar mērķi palīdzēt dalībvalstīm mazināt COVID-19 krīzes radītās sekas. Ņemot vērā, ka NAP2027 apzinātās vajadzības un izaicinājumi ir apjomīgi un vispusīgi, precīzākus plānus un pasākumus to īstenošanai nozaru ministrijas plāno nozaru stratēģijās, tādējādi nodrošinot vienotu pamatu koordinētām un savstarpēji papildinošām investīcijām nozarē, izmantojot gan dažādu ES fondu un instrumentu finansējumu, gan valsts budžetu.

(2095)EISI koncentrējas uz Eiropas komunikāciju tīklu transporta, enerģētikas un digitālajā jomā turpmāko attīstību un modernizāciju, jo īpaši atbalstot pārrobežu sadarbību. EISI ietvaros tiek atbalstīta Eiropas satiksmes pārvaldības sistēmas izvēršana visiem satiksmes veidiem, jo īpaši gaisa transportam un dzelzceļiem, kā arī sniegta palīdzība ES pārejai uz gudru, ilgtspējīgu, iekļaujošu un drošu mobilitāti, piemēram, izveidojot Eiropas uzlādes infrastruktūras tīklu alternatīvajām degvielām.

(2096)2021.-2027.gada plānošanas periodā EISI ietvaros plānots turpināt uzsāktā Rail Baltica projekta īstenošanu.

(2097)Tā kā izvirzīto mērķu īstenošanai iespēju robežās plānots piesaistīt finansējumu no dažādiem pieejamajiem finanšu avotiem, būtiska loma ir demarkācijas riska

apzināšanai un novēršanai. Augstākajā, nozaru stratēģiju līmenī, investīciju nepārklāšanos un papildinātību nodrošina nozaru plānošanas dokumenti – pamatnostādnes un stratēģijas. Tāpat, demarkācijas uzraudzība tiks nodrošināta plānošanas posmā, ņemot vērā kohēzijas politikas un ANM plānošanas dokumentu paralēlo virzību, kā arī tālāk ieviešanas nosacījumu izstrādes posmā, sekojot līdzi tam, lai vienādas aktivitātes ar vienādām atbalstāmajām darbībām netiktu apstiprinātas īstenošanai dažādu fondu ietvaros.

(2098) Atbilstoši Kopīgo noteikumu regulai[145], PL par kohēzijas politikas fondiem aptver informāciju par darbības programmām, kas tiks īstenotas ar 2021.–2027.gada plānošanas periodā Latvijai pieejamo investīciju atbalstu no vairākiem fondiem – ERAF, KF, ESF+, TPF un EJZF. Viens no galvenajiem ieguldījumu mērķiem šo fondu ietvaros ir virzīšanās Eiropas Zaļā kursa ieviešanas virzienā, taču ne mazāk būtiski izaicinājumi saistīti ar Latvijas konkurētspējas stiprināšanu un ekonomiskās, teritoriālās un sociālās kohēzijas ieviešanu ar gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi un līdzsvarotu teritoriālo attīstību.

(2099) Ņemot vērā Eiropas Zaļā kursa uzstādījumus, viens no būtiskiem nozaru plānošanas dokumentiem, balstoties uz kuru ticis izstrādāts ANM plāns un stratēģija, kā arī pamatoti ES fondu darbības programmā plānotie ieguldījumi, ir EM sadarbībā ar VARAM izstrādātais NEKP. NEKP ir dokuments ilgtermiņa enerģētikas un klimata politikas plānošanai, kas nosaka Latvijas valsts enerģētikas un klimata politikas pamatprincipus, mērķus un rīcības virzienus turpmākajiem desmit gadiem, ņemot vērā ieskicētos ilgtermiņa attīstības virzienus. NEKP atspoguļoti tādi ilgtermiņa mērķi ceļā uz attīstītu un klimatneitrālu tautsaimniecību, kā, piemēram, SEG emisiju samazināšana, ēku energoefektivitātes uzlabošana, AER tehnoloģiju izmantošanas veicināšana, atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošanas efektivitātes uzlabošana, alternatīvo degvielu un AER tehnoloģiju izmantošanas veicināšana transporta nozarē, u.c. Lai šos mērķus izdotos sasniegt iespējami ātrāk un efektīvāk, papildus citiem finanšu avotiem plānots piesaistīt arī ANM finansējumu.

(2100) ANM plānotie darbības virzieni nodrošinās saskaņotību ar citiem publiskā finansējuma avotiem, tādejādi nodrošinot sinerģiju un papildinātību virzībā uz zaļāku Eiropu un digitalizācijas attīstību, arī uz sociālekonomisko atšķirību mazināšanas, veselības aprūpes pieejamības uzlabošanas, pētniecības attīstības un likuma varas stiprināšanas mērķu sasniegšanu. ANM paredzētās investīcijas papildinās vairākus DP 21-27 ietvertos specifiskā atbalsta mērķus un pasākumus, kā, piemēram:

i. energoefektivitātes veicināšana un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana;
ii. veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, risku novēršanu un noturību pret katastrofām;
iii. pārejas uz aprites ekonomiku veicināšana;
iv. veicināt ilgtspējīgu daudzveidu mobilitāti;
v. pētniecības un inovāciju kapacitātes stiprināšana un progresīvu tehnoloģiju ieviešana uzņēmumiem, digitalizācijas priekšrocību uzņēmējdarbības attīstībai izmantošana un digitalizācijas prasmju attīstība valsts pārvaldē un sabiedrībā;

[145] EUR-Lex - 32013R1303 - EN - EUR-Lex (europa.eu)

vi. bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu kvalifikācijas un prasmju paaugstināšana;
vii. ilgtspējīgas, klimatnoturīgas, intelektiskas un intermodālas mobilitātes valstu, reģionu un vietējā līmenī attīstīšana, ietverot uzlabotu piekļuvi TEN-T;
viii. nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi veselības aprūpei un stiprināt veselības sistēmu.

3. Finansējuma papildināmība

(2101)Latvijā, saskaņā ar valdības lēmumu[146], ANM plāna sagatavošanu un iesniegšanu EK koordinē FM, tā izstrādē iesaistot nozaru ministrijas un sociālos partnerus.

(2102)ANM plāna ieviešanai tiks izmantota esošā ES fondu (14-20) vadības un kontroles sistēma, pielāgojot to ANM ieviešanas prasībām un specifikai (sīkāk aprakstīts ANM plāna sadaļā "Ieviešana" un "Kontrole un audits").

(2103)Lai nodrošinātu koordinētu pieejamo finanšu resursu plānošanu, Latvijai ir izstrādāts NAP 2027, kura izstrādes ietvaros ir notikusi sadarbība arī ar nozares ministrijām, lai sagatavotu plānoto pasākumu/projektu ietvaru atbilstoši nacionālajiem mērķiem un attiecīgi tiem plānotu finanšu resursus. NAP 2027 tika izstrādāts, PKC sadarbojoties ar publisko pārvaldes institūciju, plānošanas reģionu un pašvaldību pārstāvjiem, kā arī aktīvi līdzdarbojoties pilsoniskajai sabiedrībai – nozaru profesionāļiem, sociālajiem un sadarbības partneriem un sabiedrībai. NAP2027 izstrādē darbojās sešas darba grupas par šādām prioritātēm:

i. Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki;
ii. Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei;
iii. Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība;
iv. Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība;
v. Kultūra un sports aktīvai un pilnvērtīgai dzīvei;
vi. Vienota, droša un atvērta sabiedrība.

(2104)Valdībā apstiprinātais NAP 2027 ir bijis pamats nozaru plānošanas dokumentu izstrādē, kas attiecīgi tālāk izmantoti ANM plāna satura izstrādē.

(2105)Nozaru ministrijas ir ievērojušas nacionālos normatīvos aktus, kas nosaka sabiedrības līdzdalības kārtību nozares plānošanas dokumentu izstrādes procesā – katra plānošanas dokumenta ietvaros, uz kuriem izstrādāts ANM plāna satura pamats, ir notikušas vai turpinās publiskās apspriedes, kuru ietvaros visām ieinteresētajām pusēm, t.sk. citām ministrijām un sociālajiem partneriem, ir bijusi iespēja izteikt savu viedokli par plānošanas dokumentu saturu un tajā definētajiem mērķiem.

(2106)Papildus publiskajām apspriedēm nozaru ministrijas ir organizējušas arī atsevišķas sarunas ar sociālajiem partneriem par plānoto ANM plāna saturu, kā arī ir notikušas citas FM organizētas diskusijas ar nozaru ministrijām, sociālajiem partneriem, nevalstiskajām organizācijām un trīspusējs dialogs starp darba devēju organizācijām, valsts institūcijām un arodbiedrībām (sīkāk aprakstīts ANM plāna sadaļā "Konsultāciju process").

[146] Ministru kabineta 2020.gada 18.augusta sēdes protokollēmums Nr.49, 39.§ "Informatīvais ziņojums "Par Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānismu"".

(2107)Savukārt, no 2021.gada 8.februāra līdz 9.martam ikvienam interesentam ir bijusi iespēja, iepazīstoties ar sagatavoto Latvijas ANM plāna projektu, izteikt savu viedokli un komentārus, piedaloties FM organizētajā ANM plāna projekta sabiedriskajā apspriešanā.

(2108)Lai nodrošinātu lielāku sabiedrības iesaisti ANM plāna izstrādē, ir ticis izmantots forums, kas joprojām aktīvi strādā ar KP fondu 2014.–2020.gada plānošanas perioda jautājumiem, t.i. UK 2014.–2020.gadam un visu prioritāro virzienu apakškomitejas, kuru ietvaros FM ir organizējusi tematiskās diskusijas, nodrošinot vēl aktīvāku sabiedrības iesaisti ANM plāna izstrādē. UK darbības principus nosaka FM apstiprināts reglaments. Tās sastāvā ir iesaistīti KP fondu ieviešanā iesaistīto valsts un pašvaldību institūciju, teritoriālās pārvaldības, sociālo un ekonomisko partneru, nevalstisko organizāciju, kā arī citu KP fondu plānošanā un īstenošanā iesaistīto institūciju pārstāvji. UK nolikumā noteikts, ka tās sastāvu iespējams papildināt, balstoties uz partneru izteikto vēlmi iesaistīties tās darbībā.

(2109)FM, pēc ANM plāna apstiprināšanas, kā galveno partneru iesaistes formu, tāpat kā KP fondu 2014.–2020.gada un plānotajā 2021.–2027. plānošanas periodā, ES fondu uzraudzībai izmantos UK, tajās iesaistot pārstāvjus gan no publiskās pārvaldes institūcijām, plānošanas reģioniem, gan arī sadarbības partneru un nozaru ministriju pārstāvjus. UK galvenais uzdevums būs nodrošināt koordinētu ES un citu ārvalstu finanšu instrumentu programmu ieviešanu un uzraudzību, minētajā procesā iesaistot pārstāvjus no plaša partneru loka, t.sk. nodrošināt plānoto programmu nepārklāšanos.

(2110)FM izveidotā KP fondu UK kā tematiski plašākais partnerības forums, papildus iesaistot nozaru ministrijas, veicinās plānoto investīciju koordināciju, vienuviet koncentrējot informāciju par visām investīcijām. Savukārt, lai nodrošinātu efektīvāku un saturiski kvalitatīvāku politisko mērķu administrēšanu, ieviešanu un uzraudzību, FM turpinās 2014.–2020.gada plānošanas periodā aizsākto labo praksi, veidojot tematiskās apakškomitejas atbilstoši politikas nozarēm. Apakškomiteju mērķis ir nodrošināt nozaru ministriju, plānošanas reģionu un sadarbības partneru sadarbību, informācijas apmaiņu un iesaisti specifisko atbalsta mērķu plānošanā, projektu iesniegumu kritēriju noteikšanā, normatīvo aktu izstrādē, to ieviešanā, uzraudzībā, un nodrošināt savlaicīgu identificēto plānošanas un īstenošanas problēmu risināšanu, veicinot iespējami efektīvu un ilgtspējīgu ES fondu un ANM plāna ieguldījumu veikšanu.

(2111)Papildus norādām, ka Ministru kabinetā tiek skatīti gan nozaru plānošanas dokumenti, gan rīcības plāni un informatīvie ziņojumi, kur tajos ietvertie finansējuma avoti tiek saskaņoti ar FM.

(2112)ANM plāna plānošanā un ieviešanā būtiska ir savstarpējā koordinācija ar ES un citu ārvalstu finanšu instrumentu programmām, lai nodrošinātu to savstarpējo sinerģiju un nepārklāšanos, tāpēc ANM plāna izstrādes ietvaros koordinācija tiks nodrošināta sadarbībā ar nozaru ministrijām, vērtējot plānoto investīciju saturu un savstarpējo sinerģiju, lai novērstu iespējamu investīciju pārklāšanos.

(2113)Tāpat esošā ES fondu (14-20) vadības un kontroles sistēma paredz uzturēt dubultfinansējuma riska kontroles matricu, kurā tiek pārbaudīta dubultā

finansējuma neesamība plānoto investīciju projektu ietvaros – https://www.esfondi.lv/vadlinijas--skaidrojumi (9.2.apakšpunkts).

(2114)**Investīciju pārraudzība teritoriālā griezumā**

(2115)Latvijā tiek nodrošināts regulēts reģionu un pašvaldību attīstību plānošanas dokumentu saskaņošanas process, kura ietvaros tiek nodrošināta pārraudzīta un koordinēta investīciju plānošana reģionos un pašvaldībās. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (1) metodiski vada un pārrauga teritorijas attīstības plānošanu reģionālajā un vietējā līmenī, tajā skaitā pārrauga publiskās apspriešanas organizēšanu, kā arī (2) sniedz atzinumus par plānošanas reģionu attīstības stratēģiju un pašvaldību attīstības programmu atbilstību nacionālā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem un normatīvo aktu prasībām. Savukārt, plānošanas reģioni (1) izstrādā un apstiprina plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un attīstības programmu, koordinē un uzrauga tās īstenošanu, kā arī (2) sniedz atzinumus par vietējo pašvaldību attīstības stratēģiju un attīstības programmu projektu atbilstību plānošanas reģiona teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem un normatīvo aktu prasībām[147].

4. Ieviešana

Efektīva ieviešana

(2116) Valsts pārvaldes iekārtas likums[148] regulē valsts pārvaldes iestāžu darbību, lēmumu pieņemšanu, t.sk. regulē pienākumu un uzdevumu deleģēšanu, iestādes iekšējā audita izveidi, kas vērtē iestādes darbības plānus, metodes un procedūras, kas nodrošina efektīvu iestādes darbu, un sniedz ieteikumus iestādes darba efektivitātes uzlabošanai, kā arī publiskā pārskata sagatavošanu, lai informētu sabiedrību par iestādes darbību, kā arī par tai piešķirto budžeta līdzekļu izlietojumu.

(2117) Valsts kontroles likums[149] nosaka, ka Valsts kontrole ir neatkarīga koleģiāla augstākā revīzijas (audita) iestāde Latvijas Republikā. Valsts kontrole, veicot revīzijas, kontrolē valsts, pašvaldību un citu atvasināto publisko personu budžetu līdzekļu ieņēmumus un izdevumus, publiskas personas kapitālsabiedrību, publiski privāto, privāto kapitālsabiedrību finanšu līdzekļus, ES un citu starptautisko organizāciju vai institūciju līdzekļu izlietošanu, kuri iekļauti valsts budžetā vai pašvaldību budžetos, kā arī rīcību ar valsts, pašvaldību un citu atvasināto publisko personu, publiskas personas kapitālsabiedrību, publiski privāto, privāto kapitālsabiedrību mantu vai tās daļu, nepieciešamības gadījumā sniedzot rekomendācijas atklāto trūkumu novēršanai.

(2118) MK noteikumi Nr.413[150] "Noteikumi par gada publiskajiem pārskatiem" nosaka gada publisko pārskatu saturu un kārtību, kādā ministrijas un citas centrālās valsts iestādes, visas to padotībā esošās budžeta finansētās institūcijas, budžeta nefinansētas iestādes un pašvaldības sagatavo pārskatus.

[147] Teritorijas attīstības plānošanas likums
[148] Valsts pārvaldes iekārtas likums (likumi.lv)
[149] https://likumi.lv/ta/id/62538-valsts-kontroles-likums
[150] https://likumi.lv/ta/id/209827-noteikumi-par-gada-publiskajiem-parskatiem

(2119) Revīzijas pakalpojumu likums[151] nosaka zvērinātu revidentu darbību un regulē revīziju veikšanas procesus, papildus zvērinātu revidentu darbību regulē arī MK noteikumi Nr.525[152] un Nr.547[153], kā arī Direktīva 2006/43/EK[154]. Zvērināta revidenta profesionālo darbību ir tiesīgi veikt sertificēti zvērināti revidenti un licencētas zvērinātu revidentu komercsabiedrības, kurus uzrauga Latvijas Zvērinātu revidentu asociācija. Zvērināta revidenta ziņojuma neatņemama daļa, kurā skaidri izteikts viedoklis par to, vai gada pārskatā, arī konsolidētajā gada pārskatā, ietvertie finanšu pārskati sniedz patiesu un skaidru priekšstatu par attiecīgā klienta finansiālo stāvokli, peļņu vai zaudējumiem un naudas plūsmu saskaņā ar attiecīgajiem finanšu pārskatu sagatavošanas principiem un atbilst normatīvajiem aktiem.

(2120) Katrai institūcijai ir izstrādāta iekšējā kontroles sistēma atbilstoši MK noteikumiem Nr.326[155] un atbilstoši MK noteikumiem Nr. 630[156] noteiktas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai institūcijā.

(2121) Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums[157] nosaka Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (turpmāk — KNAB) tiesisko statusu un darbību, lai kompleksi risinātu korupcijas novēršanu un apkarošanu, kā arī lai kontrolētu politisko organizāciju (partiju) un to apvienību finansēšanas noteikumu izpildi. KNAB veic gan korupcijas novēršanas, gan korupcijas apkarošanas funkcijas. Konkurences likums[158] nosaka Konkurences padomes tiesisko statusu un darbību, lai uzraudzītu, kā tiek ievērots tirgus dalībnieku dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas un vienošanās aizliegums, kas noteikts Konkurences likumā un Līgumā par Eiropas Savienības darbību un uzraudzīt, vai publiskas personas - valsts, pašvaldības un tām piederošas kapitālsabiedrības nekropļo konkurenci. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likums[159] nosaka Finanšu un kapitāla tirgus komisijas tiesiko statusu un darbību, lai veicinātu ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto personu interešu aizsardzību un finanšu un kapitāla tirgus attīstību un stabilitāti, kā arī noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanu. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums[160] regulē Finanšu izlūkošanas dienesta darbību, kura pamatuzdevums ir apkopot un analizēt finanšu datus, saņemtos ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem, lai iegūto informāciju nodotu Latvijas tiesībaizsardzības iestādēm noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas lietu izmeklēšanai.

---

[151] https://likumi.lv/ta/id/20946-revizijas-pakalpojumu-likums

[152] https://likumi.lv/ta/id/89860-kartiba-kada-iesniedzami-pieteikumi-un-citi-dokumenti-zverinatu-revidentu-kvalifikacijas-eksamenu-kartosanai-un-zverinatu

[153] https://likumi.lv/ta/id/56975-noteikumi-par-zverinata-revidenta-pasnodarbinatas-personas-vai-individuala-komersanta-un-zverinatu-revidentu-komercsabiedribas

[154] Direktīva 2006/43/EK par gada pārskatu un konsolidēto pārskatu obligātajām revīzijām

[155] https://likumi.lv/doc.php?id=247746

[156] https://likumi.lv/ta/id/294518-noteikumi-par-ieksejas-kontroles-sistemas-pamatprasibam-korupcijas-un-interesu-konflikta-riska-noversanai-publiskas-personas-institucija

[157] https://likumi.lv/ta/id/61679-korupcijas-noversanas-un-apkarosanas-biroja-likums

[158] https://likumi.lv/doc.php?id=54890

[159] https://likumi.lv/ta/id/8172-finansu-un-kapitala-tirgus-komisijas-likums

[160] https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanas-likums

(2122) Deleģējums

MK 2020.gada 18. augustā pieņēma lēmumu[161], ka ņemot vērā EK ierosinājumus, ANM īstenošanas process pamatā tiks nodrošināts esošās ES fondu (14-20) vadības un kontroles sistēmas ietvaros, kura atbilst Regulas Nr.1303/2013 XIII pielikumā noteiktajiem izraudzīšanās kritērijiem saistībā ar iekšējo kontroles vidi, riska pārvaldību, pārvaldības un kontroles darbībām un uzraudzību, ir MK apstiprināta un EK akreditēta[162], līdz ar to atkārtota sistēmas akreditācija nav veicama. Šīs sistēmas ietvaros FM, saskaņā ar Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.- 2020.gada plānošanas perioda vadības likuma[163] 10.panta pirmo daļu, pilda vadošās iestādes (turpmāk – VI) funkcijas un attiecīgi saskaņā ar minētā likuma 13.panta pirmo daļu pilda Revīzijas iestādes (turpmāk - RI) funkcijas, bet atbilstoši 11.pantam nozaru ministrijas un Valsts kanceleja pilda atbildīgajai iestādei noteiktos pienākumus, savukārt Centrālā finanšu un līgumu aģentūra (turpmāk – CFLA) funkcijas deleģētas saskaņā ar 12.pantu.

(2123)Minētā vadības un kontroles sistēma tiks papildināta, ievērojot ANM regulējumā ietvertos nosacījumus un prasības. Lai nodrošinātu attiecīgo prasību ieviešanu, Likumā par budžetu un finanšu vadību[164] tika noteikts deleģējums MK izveidot efektīvu, pārskatāmu un pareizas finanšu pārvaldības principiem atbilstošu uzraudzības kārtību ANM īstenošanai, kā arī noteikt ANM ieviešanas un nacionālā ekonomikas atveseļošanas un noturības plāna īstenošanas un uzraudzības kārtību. Ievērojot minēto, MK ar noteikumiem deleģēs FM koordinotora un revīzijas funkcijas, nozaru ministrijām un Valsts kancelejai tiks deleģēta funkcija būt atbildīgajiem par komponentes ieviešanu, savukārt CFLA nodrošinās ANM plāna pārbaudes. Plānots, ka minētie noteikumi tiks izstrādādi līdz 2021.gada beigām. Detalizētāks apraksts, institucionālā struktūra un lēmumu pieņemšanas process aprakstīts šī plāna sadaļā "**Institucionālā struktūra un lēmumu pieņemšanas process**".

(2124) Esošās ES fondu vadības un kontroles sistēmas izmantošana arī ANM ieviešanā noteikta pamatojoties uz MK Informatīvao ziņojumu "Par Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānismu", kurā noteikts, ka ANM plāna sagatavošanu un iesniegšanu EK koordinē FM, un ka ANM plāna ieviešanu īsteno, izmantojot Eiropas Savienības fondu vadības un kontroles sistēmu, pielāgojot to ANM prasībām, bet nozaru ministrijas izstrādā priekšlikumus reformām un investīciju projektiem iekļaušanai ANM plānā.

(2125) Ievērojot augstāk minēto, ES fondu administrēšanas sistēmā esošo institūciju (FM kā VI un ANM koordinātoru, Valsts kancelejas un nozaru ministriju, tai skaitā arī nozares jomas ekspertu un nozares atbildīgo institūciju, CFLA un RI kā nacionālo auditu koordinējošo iestādi) iesaiste plānota arī ANM īstenošanā, ņemot vērā to praktisko pieredzi efektīvā ES fondu līdzekļu administrēšanā. Vienlaikus

[161] MK 2020.gada 18.augusta protokollēmums Nr.49 39.§ "Informatīvais ziņojums "Par Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānismu""

[162] Atbilstoši RI Audita ziņojumam par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gada plānošanas perioda vadošās iestādes un sertifikācijas iestādes atbilstību Regulas Nr.1303/2013 XIII pielikumā izklāstītajiem izraudzīšanās kritērijiem

[163] https://likumi.lv/ta/id/267471-eiropas-savienibas-strukturfondu-un-kohezijas-fonda-2014-2020-gada-planosanas-perioda-vadibas-likums

[164] https://likumi.lv/ta/id/58057-likums-par-budzetu-un-finansu-vadibu

sistēma tiks papildināta ar ANM ieviešanas prasībām un specifiku, kas balstīta pamatā uz mērķu un atskaites punktu izpildes pārbaudi un kopējā procesa atbilstības pārbaudi pret normatīvajiem aktiem, bet ne uz reālo izmaksu pamatojošās dokumentācijas pārbaudi, izņemot ANM plāna ietvaros īstenotās investīcijas, kur paredzēts valsts atbalsts.

(2126) Atbilstoši EK nosacījumiem, ja tiek pārņemta esošā vadības un kontroles sistēma, tad akreditācija nav nepieciešama. Attiecīgi esošā vadības un kontroles sitēma tiks izmantota gan 2021-2027.gada ES fondu plānošanas periodā, gan arī ANM.

(2127) Pirms plāna virzīšanas iesniegšanai un apstiprināšanai EK, to sākotnēji iesniedz apstiprināšanai MK informatīvā ziņojuma veidā, klāt pievienojot MK protokollēmuma. Plāna iesniegšanas procesu MK koordinē FM.

Ieviešanas sistēma un atbalsta piešķiršanas mehānisms

(2128) Katras nozares ministrijas pienākums un atbildība ir izstrādāt savā pārziņā esošās ANM plānā iekļautās reformas ietvaros paredzēto investīciju atbalsta piešķiršanas mehānisma ieviešanas un īstenošanas kārtību, izvērtējot tās pārziņā esošo atbalsta mērķa grupu specifiku, sadarbībā ar FM kā VI, ievērojot likuma Par budžetu un finanšu vadību 19.[3] pantā ietverto deleģējumu:

i. Ja atbalsts paredzēts publisko tiesību subjektiem, ieviešanas cikls tiek aprakstīts MK informatīvajā ziņojumā, nosakot MK sēdes protokollēmumā konkrētus sasniedzamos mērķus un šo mērķu izpildes termiņus.

ii. Ja attiecīgais atbalsts plānots attiecībā uz privāto tiesību subjektiem kā gala labuma guvējiem, tai skaitā, iespējams, arī pašvaldībām, izstrādā attiecīgus MK noteikumus, tādējādi nodrošinot, ka tiek ievērots vienlīdzības, caurskatāmības un drošas finanšu vadības princips.

(2129) MK noteikumos tiek noteikts attiecīgais atbalsta sniedzējs, atlases nosacījumi atbalsta saņemšanai, mērķi un atskaites punkti, kas jāsasniedz, atbildības sadalījums, kā arī naudas plūsmas plānošana. Tā kā ir ANM Regulas nosacījumi atbalsta saņemšanai un ANM plāns tiek saskaņots ar EK, tiek noteikti skaidri atlases nosacījumi un atbalsta piešķiršana ar attiecīgu lēmumu (administratīvais akts).

(2130) Finansējums nozaru ministrijām ANM plāna īstenošanai tiek piešķirts valsts budžeta finansējuma noteiktajā kārtībā, valsts budžetā tiek paredzēta atsevišķa budžeta programma, kas nodrošina finanšu plūsmas izsekojamību un nodalamību. Visām nozaru ministrijām ir vienāds valsts budžeta piešķiršanas un uzraudzības mehānisms atbilstoši nacionālajam regulējumam.

(2131) ANM plāna īstenošanas laikā var plānot piešķirt avansa maksājumus finansējuma saņēmējiem, ja atbildīgā par ANM plāna komponentes nozares ministrija, izvērtējot riskus sasniegt noteiktos mērķus un atskaites punktus, uzskata to par nepieciešamu. ANM plānā paredzēto komponenšu īstenošanas finansējuma saņemšanas kārtību paredzēts nostiprināt MK, nozaru ministrijām noteiktā kārtībā izstrādājot un virzot attiecīgus ieviešanu regulējošos normatīvos aktus (ieviešanas nosacījumus), ņemot vērā konkrētās komponentes specifiku, atbalsta saņēmēja (finansējuma saņēmēja) veidu, specifiskos ANM plānā paredzētos sasniedzamos

atskaites punktus un mērķus, kā arī izvērtējot riskus, t.sk., lai iespējami novērstu negatīvu ietekmi uz vispārējo valsts budžetu. Ņemot vērā ANM finansējuma saņemšanas no EK nosacījumus un iespējamos riskus, var tikt piemērota gan līdzīga kārtība kā ES fondu investīcijām, gan noteikti atšķirīgi nosacījumi atbilstoši ANM plāna specifikai.

(2132) Katrai esošā ES fondu plānošanas perioda īstenošanā iesaistītajai institūcijai ir pietiekama pieredze savā jomā un tā pārzin esošo projektu ieviešanas vadības un kontroles sistēmu, savu iesaisti un atbildību, tai skaitā arī attiecīgās nozares specifiku. Nepieciešamie administratīvie resursi, ANM plāna vadības un uzraudzības funkciju nodrošināšanai, tiks nodrošināti galvenokārt iestādes esošo resursu ietvaros, nepieciešamības gadījumā piesaistot papildus cilvēkresursus. Tas nodrošina kopējā ANM plāna ieviešanas procesa atbilstošu norisi un nerada nesamērīgu papildus administratīvo un finanšu slogu, jo iesaistīto intitūciju rīcībā ir nepieciešamās zināšanas, pieredze un prasmes.

(2133) ES fondu vadības un kontroles sistēmā esošo institūciju iesasite un praktiskā pieredze nodrošinās to, ka šo institūciju esošās projektu īstenošanas kontroles 14-20 un plānotās 21-27 periodā spēs nodrošināt arī pastarpināti ANM plāna ieviešanas un uzraudzības kontroles[165]. Visas ANM plāna ieviešanā iesaistītās iestādes veiks savu iekšējo procedūru izstrādi vai papildināšanu ANM specifikai.

(2134) ANM ieviešanas uzraudzībā iesaistītās iestādes un to funkcijas:

[165] Skatīt pielikumā esošo ANM plāna kontroles matricu

Attēls Nr. 14. ANM ieviešanas uzraudzībā iesaistītās iestādes un to funkcijas

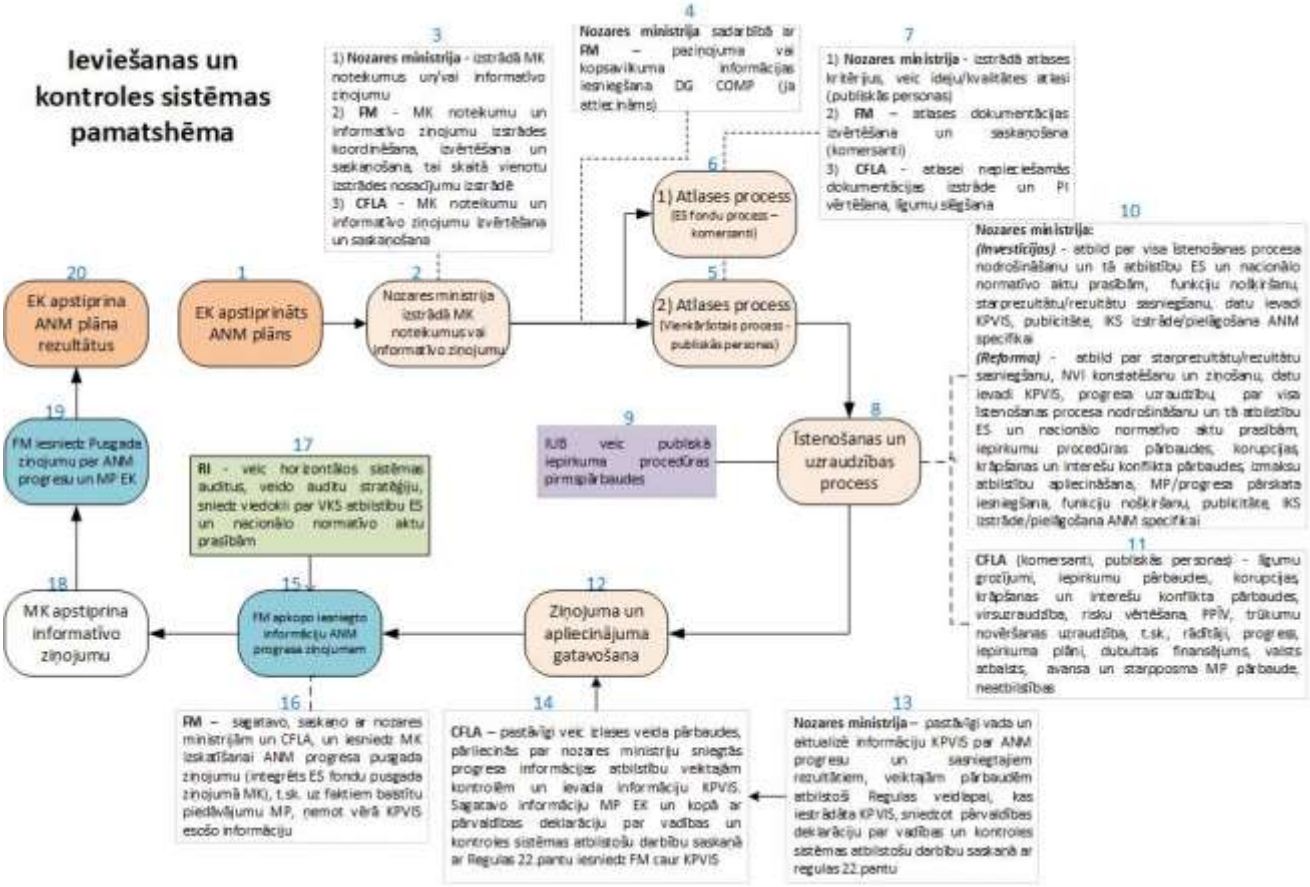

(2135) Kopējo nacionālā ANM plāna izstrādes un ieviešanas procesu koordinē FM kā VI. FM veic arī izmaksu koordinatora funkciju. Izmaksu koordinatora galvenais uzdevums ir būt par EK centrālo kontaktpunktu, lai paātrinātu ANM plāna izstrādes procesu gadījumos, kad EK pieprasa papildus informāciju vai pierādījumus par izmaksu aplēsēm, kā arī ANM plāna ieviešanas procesa laikā koordinējot rezultātu ziņošanas procesu EK. Attiecīgi FM veic darbu ciešā sasaistē ar nozaru ministrijām, lai nodrošinātu nepieciešamās informācijas savlaicīgu ieguvi un apriti.

(2136) **FM**:

- VI vadītāja funkcijas pilda FM valsts sekretāra vietnieks Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda jautājumos. FM nodrošina, lai funkcijas, kuras tā pilda kā VI, tiktu nodalītas no citām tās funkcijām, t.sk., RI funkcijām. Lai nodrošinātu funkciju nodali, tiek nodalīti arī valsts sekretāra vietnieka ES fondu jautājumos kompetencē esošie jautājumi. Saskaņā ar FM nolikuma 12.punktu, valsts sekretāra vietnieks ir padots valsts sekretāram.
- ANM plāna īstenošanas procesā ir iesaistīti šādas VI struktūrvienības - Eiropas Savienības fondu stratēģijas departaments (veic plāna izstrādes koordinēšanu un izmaksu koordinatora funkciju), Eiropas Savienības fondu sistēmas vadības departaments (veic ANM vadības un kontroles sistēmas un horizontālo normatīvo aktu izstrādi), Eiropas Savienības fondu investīciju pārvaldības departaments

(veic Pusgada ziņojuma par ANM progresa apkopošanu un virzīšanu saskaņošanai ar nozaru ministrijām un iesniegšanai MK), Eiropas Savienības fondu lietu departaments (veic pieņemto lēmumu tiesiskuma pārbaudi projektu atlases procesā). FM struktūsrshēma:

Attēls Nr. 15. FM struktūra

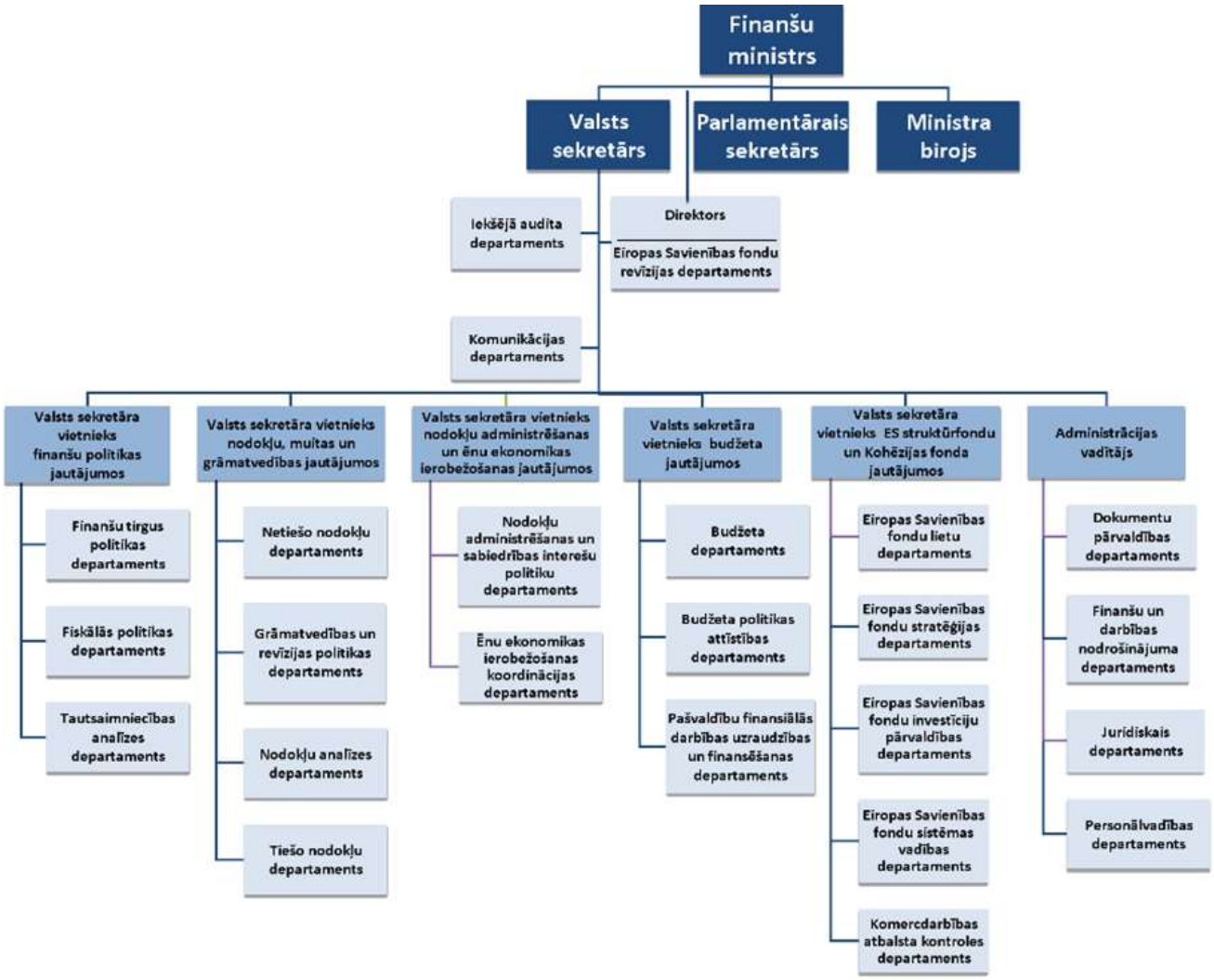

- Koordinē ANM Regulā noteikto publicitātes prasību vienotu ieviešanu.
- Papildina esošās ES fondu vadības un kontroles sistēmas ietvaros aktuālās vadlīnijas ANM plāna ieviešanai un ar to saistītās informācijas ievades nosacījumiem KPVIS, ja nepieciešams.
- FM Komercdarbības atbalsta un kontroles departaments (turpmāk – KAKD) izskata ar komercdarbības atbalsta nosacījumiem saistītos jautājumus, t.sk. ES fondu jomā, nodrošinot komercdarbības atbalsta kontroles institūcijas funkciju – veikt Komercdarbības atbalsta kontroles likumā[166] noteikto sākotnējo izvērtēšanu sagatavotiem atbalsta programmu vai individuālo atbalsta projektu paziņojumiem, kas paredzēti komercdarbības nozaru atbalstīšanai. KAKD savas funkcijas veiks arī ANM plāna ietvaros.

[166] https://likumi.lv/ta/id/267199-komercdarbibas-atbalsta-kontroles-likums

- FM sagatavo, saskaņo ar nozaru ministrijām un CFLA, un iesniedz izskatīšanai MK ANM progresa pusgada ziņojumu (integrēts ES fondu pusgada ziņojumā MK), t.sk. uz faktiem balstītu piedāvājumu maksājumu pieprasījumam, ņemot vērā nozaru ministriju un CFLA KPVIS ievadīto informāciju. Pēc MK atbalsta saņemšanas, lai izpildītu Regulas 22.panta un 27.panta prasības, FM iesniedz EK ANM progresa pusgada ziņojumu un maksājuma pieprasījumu, pievienojot pārvaldības deklarāciju par to, ka līdzekļi ir izmantoti paredzētajam mērķim un kopsavilkumu par veiktajām revīzijām, tostarp konstatētajiem trūkumiem un visām veiktajām korektīvajām darbībām. Vienlaikus MK tiek informēts par būtiskiem riskiem, problēmām, t.sk. jo īpaši, kad ANM plānā paredzētie atskaites punkti un mērķi netiek sasniegti.
- Koordinē no EK saņemtos informācijas pieprasījumus par ANM izpildi un progresa jautājumiem.
- Minēto funkciju nodrošināšanai un uzraudzībai tiks izmantotas esošās iekšējās kārtības un procedūras, nodrošinot to pārņemšanu arī uz ANM, atbilstoši ANM regulējumā ietvertām prasībām.

(2137) **CFLA**[167]:

(2138) CFLA ir finanšu ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde. Finanšu ministrs iestādes pakļautību īsteno ar Finanšu ministrijas starpniecību. CFLA ir pieejama pietiekama kapacitāte, kuras atbildībā ir finanšu instrumenti gandrīz 6 miljardu eiro apmērā. CFLA ir akreditēta atbilstoši EK prasībām, ES struktūrfondus un Kohēzijas fondu 2014. - 2020. gada plānošanas periodā. 2015. gada oktobrī CFLA ir saņēmusi sertifikātu par atbilstību ISO 27001:2013 - informācijas drošības pārvaldības - standartam, nodrošinot nepieciešamos drošības pasākumus 2014. - 2020. gada Kohēzijas politikas fondu vadības informācijas sistēmas uzturēšanā. ANM plānots ieviest, papildinot esošo ES fondu iekšējās kontroles sistēmu.

- Piedalās atlases nolikumu u.c. atlasei nepieciešamās dokumentācijas izstrādē, veic projektu iesniegumu atlasi saskaņā ar nozaru ministriju izstrādātajiem nosacījumiem, kas noteikti MK informatīvajā ziņojumā (ja atbalsts paredzēts publisko tiesību subjektiem) vai MK noteikumos par investīcijas ieviešanu (ja attiecīgais atbalsts plānots attiecībā uz privāto tiesību subjektiem kā gala labuma guvējiem, tai skaitā, pašvaldībām), nodrošina projektu iesniegumu vērtēšanu, dalību vērtēšanas komisijās, protokolu sagatavošanu, lēmumu pieņemšanu, , t.sk. par valsts atbalstu, finansējuma saņēmēju konsultēšanu, semināru projektu iesniedzējiem organizēšanu.
- Līguma standartformu pielāgošana investīciju/reformu specifikai, līguma sagatavošana, finansējuma saņēmēju konsultēšana – projekta ieviešanas nosacījumu izskaidrošana, t.sk. virsuzraudzība, konsultācijas, līgumu un to grozījumu skaņošana ar nozaru ministrijām.

[167] https://cfla.gov.lv/en/; šobrīd CFLA funkciju nodrošināšanai pieejami 403 darbinieki. CFLA struktūra ir pieejama šeit: https://cfla.gov.lv/en/about-us/structure

- Nodrošina līgumu vai vienošanās slēgšanu ar reformu ieviešanai nepieciešamo ANM plānā paredzēto investīciju pasākumu ietvaros plānoto projektu finansējuma saņēmējiem.
- Iepirkumu pārbaudes, IUB metodikā noteiktās kontroles, t.sk. korupcijas, interešu konflikta un krāpšanas risku pārbaudes, virsuzraudzība, konsultācijas, risku vērtēšana Arachne, papildu informācijas pieprasījumu sagatavošana, finansējuma saņēmēju iesniegtās informācijas izvērtēšana.
- Projektu pārbaudes īstenošanas vietās gan attālinātās, gan klātienes, t.sk. pārbaužu plānošana, trūkumu novēršanas uzraudzība, risku vērtēšana Arachne, pamatojošo dokumentu vērtēšana.
- Projekta progresa uzraudzība/MP t.sk. rādītāju, progresa, risku vērtēšana, valsts atbalsta uzraudzība, dubultā finansējuma pārbaudes, avansa un starpposma MP pārbaude, ja attiecināms, to virsuzraudzība, neatbilstību konstatēšana un neatbilstoši veikto izdevumu atgūšana, kā arī komercdarbības atbalsta nosacījumu ievērošana atbilstoši komponentes MK noteikumos vai informatīvajā ziņojuma definētajiem komercdarbības atbalsta nosacījumiem..
- Iekšējās kontroles sistēmas izstrāde un uzturēšana, dalība plānošanas dokumentu, horizontālo un komponentes MK noteikumu vai informatīvo ziņojmu un to grozījumu izstrādes un saskaņošanas procesā.
- nodrošina KPVIS ANM moduļa izstrādi, pilnveidi, uzturēšanu, datu kvalitātes pārbaudes utml.
- visu nepieciešamo datu un informācijas ievade un uzraudzība KPVIS, t.sk. sagatavo informāciju maksājuma pieprasījumam EK atbilstoši EK noteiktajai veidlapai un KPVIS iestrādātajai formai, sniedz kopsavilkumu FM par visām veiktajām pārbaudēm, kontrolēm, tostarp konstatētajiem trūkumiem un visām veiktajām korektīvajām darbībām, sniedz pārvaldības deklarāciju FM, apliecinot savā līmeņa procesa atbilstību ANM Regulas 22.pantam, t.sk., balstoties uz nozaru ministriju iesniegtu līdzīgu informāciju, par to, ka līdzekļi ir izmantoti paredzētajam mērķim, iesniegtā informācija ir pilnīga, precīza un ticama un ka ieviestās kontroles sistēmas sniedz vajadzīgās garantijas, ka līdzekļi tikuši pārvaldīti saskaņā ar visiem piemērojamiem noteikumiem, jo īpaši noteikumiem par izvairīšanos no interešu konfliktiem, krāpšanas novēršanu, korupciju un dubultu finansēšanu no mehānisma vai citām Savienības programmām saskaņā ar pareizas finanšu pārvaldības principu.

(2139) **Nozaru ministrijas**

(2140) Sadarbībā ar sociālajiem partneriem, t.sk. biedrībām un nodibinājumiem, izstrādā ANM plānā iekļautās reformas un to ieviešanai nepieciešamos investīciju pasākumus, nosaka laika grafiku, veic un pamato aprēķinus un to atbilstību konkrētajam sasniedzamajam atskaites punktam un mērķim. Nozaru ministrijas, tai skaitā Valsts kanceleja, ir atbildīga par savā pāraudzībā esošo reformu un investīciju pasākumu ieviešanu un:

- izstrādā MK noteikumus un/vai informatīvo ziņojumu;
- izstrādā atlases kritērijus, veic ideju/kvalitātes atlasi (publiskās personas);
- investīciju projektu sadaļā - atbild par visa īstenošanas procesa atbilstību ES un nacionālo normatīvo aktu prasībām, funkciju nošķiršanu iestādes ietvaros,

atskaites punktu/mērķu sasniegšanu, datu ievadi KPVIS, publicitātes prasību ievērošanu, iekšējās kontroles sistēmas izstrādi/papildināšanu ANM specifikai, nepieciešamības gadījumā nodrošina dalību projektu iesniegumu vērtēšanas atlases komisijās kā nozares eksperti, ja to paredz MK noteikumos un/vai informatīvajā ziņojumā noteiktais funkciju un atbildību sadalījums, sadarbībā ar CFLA izskata līgumu/vienošanās grozījumus, ja tie attiecas uz atskaites punktu/mērķu sasniegšanu;

- reformu sadaļā - atbild par atskaites punktu/mērķu sasniegšanu, sadarbībā ar CFLA neatbilstību konstatēšanu un ziņošanu, datu ievadi KPVIS, progresa uzraudzību, par visa īstenošanas procesa nodrošināšanu un tā atbilstību ES un nacionālo normatīvo aktu prasībām, korupcijas, interešu konflikta un krāpšanas riska pārbaudes, progresa pārskata iesniegšanu, funkciju nošķiršanu iestādes ietvaros, publicitātes prasību ievērošanu, iekšējās kontroles sistēmas izstrādi/papildināšana ANM specifikai.

- pastāvīgi ievada un aktualizē informāciju KPVIS par ANM plāna progresu un sasniegtajiem atskaites punktiem un mērķiem, sniedz kopsavilkumu par veiktajām pārbaudēm, kontrolēm, tostarp konstatētajiem trūkumiem un visām veiktajām korektīvajām darbībām atbilstoši EK noteiktajai veidlapai un KPVIS iestrādātajai formai.
- sniedz pārvaldības deklarāciju FM, apliecinot savā līmeņa procesa atbilstību ANM Regulas 22.pantam, par to, ka līdzekļi ir izmantoti paredzētajam mērķim, iesniegtā informācija ir pilnīga, precīza un ticama un ka ieviestās kontroles sistēmas sniedz vajadzīgās garantijas, ka līdzekļi tikuši pārvaldīti saskaņā ar visiem piemērojamiem noteikumiem, jo īpaši noteikumiem par izvairīšanos no interešu konfliktiem, krāpšanas novēršanu, korupciju un dubultu finansēšanu no mehānisma vai citām Savienības programmām saskaņā ar pareizas finanšu pārvaldības principu.
    - Konsultāciju rezultātā, izstrādājot Ministru kabineta noteikumus par ANM plāna pasākumu īstenošanu, tiks vērtēta iespēja iekļaut vienādu pieeju investīcijām visiem (t.sk. biedrībām un nodibinājumiem) un sociāli atbildīgus publiskos iepirkumus, piemērot sociāli atbildīga publiskā iepirkuma kritērijus. Izvērtēšanas kritērijs - biedrībām un nodibinājumiem ir jābūt vienādai pieejai investīcijai, izņemot gadījumus, kad ir pamatoti un nozīmīgi argumenti pieeju investīcijām attiecināt tikai uz komersantiem. Tāpat publiskajam iepirkumam ir jāpiemēro sociāli atbildīga iepirkuma kritēriju, izņemot gadījumus, ja ir pamatoti un nozīmīgi argumenti šādus kritērijus konkrētajā iepirkumā neiekļaut. Katrs izņēmums tiks īpaši argumentēts.

(2141) **IUB**[168] pienākumi ir noteikti ES fondu likuma 18.pantā un Publisko iepirkumu likuma 66.pantā. IUB funkcijas un uzdevumi:

- pārraudzīt iepirkuma procedūras atbilstību normatīvo aktu prasībām iepirkumu jomā (t.sk. pirmspārbaudes ES fondu projektu ietvaros) un sniegt atzinumus;

[168] https://www.iub.gov.lv/en

- izskatīt iesniegumus par iepirkuma procedūras pārkāpumiem;
- sniegt metodisku palīdzību un konsultācijas, un rīkot mācības pasūtītājiem un piegādātājiem;
- sastādīt administratīvo pārkāpumu protokolus un piemērot sodus par administratīvajiem pārkāpumiem publisko iepirkumu un publiskās un privātās partnerības jomā;
- apkopot un analizēt statistisko informāciju par iepirkumiem valstī, kā arī sagatavot pārskatus par tiem;
- veikt iepirkumu pirmspārbaudes atbilstoši Ministru kabineta 2015.gada 10.februāra noteikumu Nr.77 "Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda projektu pārbaužu veikšanas kārtība 2014.-2020.gada plānošanas periodā"[169] 17.punktā noteiktajam;
- izstrādāt un aktualizēt iepirkumu pirmspārbaužu metodiku;
- reizi ceturksnī organizēt sanāksmes sadarbības iestādei, atbildīgajām iestādēm un VI par iepirkumu pirmspārbaužu jautājumiem;
- pēc VI uzaicinājuma piedalīties neatbilstību darba grupas sanāksmēs;
- publicēt paziņojumus IUB tīmekļa vietnē, nosūtīt publicēšanai Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī.

(2142) **RI** vadītājs ir tieši pakļauts finanšu ministram, kas ir nostiprināts FM 2018.gada 28.novembra reglamentā Nr.12-4/12 un FM nolikuma 12[1].punktā. RI reglamentā ir noteikts, ka RI ir neatkarīga no pārējām ministrijas struktūrvienībām savas darbības plānošanā, auditu un revīziju veikšanā, ziņojumu sagatavošanā un atzinuma sniegšanā, un tā darbojas, ievērojot Starptautisko revīzijas un apliecinājuma standartu padomes izdotos standartus un Starptautiskās grāmatvežu ētikas standartu padomes izdoto Ētikas kodeksu. RI neiesaistās ES fondu un ārvalstu finanšu palīdzības finansēto programmu un projektu īstenošanā, iekšējās kontroles sistēmas izveidošanā, atsevišķu projektu un programmu izstrādē.

(2143) RI izstrādā kopējo ANM revīzijas stratēģiju un sagatavo veikto auditu apkopojumu ANM progresa ziņojumam iesniegšanai EK. RI jau veic līdzīgus sistēmu auditus ES fondu 14-20 un veiks 21-27 perioda ietvaros, kā arī NOR/EEZ finanšu instrumentu ietvaros. Minētie auditi tiks papildināti ar pastāvošās kontroles sistēmas novērtējumu ANM plāna īstenošanā iesaistītajās institūcijās dubultā finansējuma riska, interešu konflikta riska un korupcijas un krāpšanas riska mazināšanai, kā arī veiks datu par sasniegtajiem rezultātiem ticamības novērtējumu. Nepieciešamības gadījumā var veikt izdevumu pārbaudes un citus papildus revīzijas uzdevumus atbilstoši riska vērtējumam.

IT sistēma

(2144) Visa ar ANM plāna ieviešanu un uzraudzību saistītā informācija, atbilstoši ANM Regulas prasībām un norādītajam dalījumam, visu ANM plāna ieviešanas perioda laiku, tiks glabāta vienā IT sistēmā - esošā ES fondu vadības un kontroles sistēmā KPVIS[170], kuru izmantos visas ANM plāna ieviešanā

[169] https://likumi.lv/ta/id/272535-eiropas-savienibas-strukturfondu-un-kohezijas-fonda-projektu-parbauzu-veiksanas-kartiba-2014-2020-gada-planosanas-perioda

[170] Kohēzijas politikas fondu vadības informācijas sistēma 2014.-2020, (https://kpvis.cfla.gov.lv/)

iesaistītās institūcijas, t.sk. finansējuma saņēmēji un uzraugošās iestādes kā CFLA, IUB, VI, nozaru ministrijas un RI. Prasības un uzdevumu nepieciešamos datus ievadīt un uzkrāt noteiks nozaru ministriju izstrādātajos komponenšu ieviešanas MK noteikumos vai informatīvajā ziņojumā. KPVIS dati tiks uzkrāti atbilstoši ANM Regulas 22.panta d.punkta prasībām.

(2145) Esošās KPVIS izmantošana ANM plāna ieviešanā rada iespēju arī izmantot jau pieejamās IT sistēmas prototipu un datu krātuves. KPVIS tiks papildināts un pielāgots ANM regulējuma prasībām datu uzkrāšanai, progresa ziņojumiem un maksājumu pieprasījumiem EK, t.sk., lai apkopotu rādītājus u.c. informāciju, kas nepieciešama atskaites punktu un mērķu sasniegšanas apliecināšanai un ziņošanai EK. KPVIS moduli ANM projektu datu uzkrāšanai, uzglabāšanai un analīzei plānots ieviest 2022.gada sākumā, 1. ceturksnī. Gadījumā, ja projektu iesniegumi tiks iesniegti ātrāk par KPVIS moduļa izveidi, CFLA visu ienākošo projektu dokumentāciju reģistrēs un uzglabās esošajā lietvedības sistēmā "DocLogix". Informāciju par veiktajām pārbaudēm uzkrās un pēc KPVIS moduļa izveides ievadīs KPVIS.

(2146) KPVIS ir valsts informācijas sistēma, kura nodrošina ES fondu vadībai nepieciešamo datu uzkrāšanu un pieejamību. Sistēma ir paredzēta arī elektronizētai informācijas apmaiņai starp ES fondu vadībā iesaistītajām iestādēm un projekta iesniedzējiem, un finansējuma saņēmējiem.

(2147) KPVIS tika izstrādāta 14-20 ES fondu plānošanas perioda ietvaros un ir paredzēts turpināt attīstīt un izmantot 21-27.gada plānošanas periodā. KPVIS papildinājumu izstrādes laikā tiek veikta izstrādātās funkcionalitātes testēšana. Pirms izmaiņas ieviešanas sistēmas produkcijas vidē, sistēmā tiek veikta akcepttestēšana. Sistēmas darbības laikā tiek nodrošināts automātisks sistēmas serveru darbības monitorings. Datu uzticamības nodrošināšanai, tiek veiktas datu kvalitātes pārbaudes t.sk. datu iegūšana no citiem valsts uzturētajiem reģistriem, kā arī "4 acu principa" ievērošana. Lai apkopotu un pārvaldītu lietotāju pieteiktos problēmgadījumus un ieteikumus par sistēmas uzlabojumiem, tiek uzturēts un izmantots pieteikumu administrēšanas un projektu vadības rīks. Tajā ir iestrādātas daļēji automatizētas plūsmas, ļaujot izsekot katra pieteikuma tālāko virzību.

(2148) KPVIS ir CFLA administrēta sistēma, kas nodrošina ES fondu īstenošanai un vadībai nepieciešamo datu uzkrāšanu un pieejamību. Vispārēja KPVIS izveidošanas un izmantošanas kārtība ir noteikta MK noteikumos Nr.108[171]". KPVIS BIZNESA ROKASGRĀMATĀ ir apkopoti VI norādījumi par datu ievadi sistēmā, kā arī atsevišķas prasības un ieteikumi attiecībā uz informācijas saturu un pieeju datu ievadei.

(2149) Tāpat ANM plāna ieviešanas laikā tiks izmantotas visas pieejamās IT sistēmas, kas var sniegt ieguldījumu uzraudzības procesā, t.sk. ARACHNE. ARACHNE tiks izmantota gan CFLA ex ante un ex post pārbaudēs, gan RI veiktajos auditos.

[171] https://likumi.lv/ta/id/272807-kartiba-kada-uzrauga-un-izverte-eiropas-savienibas-strukturfondu-un-kohezijas-fonda-ieviesanu-ka-ari-izveido-un-izmanto-kohezij

(2150) Piekļuve KPVIS visai ar ANM plānu saistītajai informācijai un datiem būs nodrošināta EK, OLAF, Eiropas Revīzijas palātai, Eiropas Savienības Prokuratūras birojam. Piekļuves tiesības tiks nodrošinātas pēc pieprasījuma.

Neskaidrības.

(2151) Jebkuras neskaidrības plāna ieviešanas procesa laikā tiks risinātas vienojoties sarunu ceļā. Atbilstoši konkrēto neskaidrību jomai, tiks piesaistītas atbildīgās institūcijas, kā arī, nepieciešamības gadījumā, tiks uzsākta komunikācija ar EK. Lai mazinātu interpretācijas iespējas, kas var radīt neskaidrības ANM plāna ieviešanas laikā, izstrādājot plānu, tiks definēti precīzi sasniedzami mērķi un atskaites punkti, kā arī noteikts atbilstošs finansējuma apjoms, kas tiks saņemts no EK par konkrēto mērķu un atskaites punktu pilnīgu izpildi atbilstoši noteiktajam laika grafikam. Papildus norādīti precīzi, ticami un maksimāli automatizēti datu avoti (IT sistēmas) rezultātu iegūšanai un apkopošanai.

(2152) Ja objektīvu apstākļu dēļ kādu no ANM plāna vai tā daļas komponenšu atskaites punktu un mērķu sasniegšanu atbilstoši apstiprinātajam plānam vairs nevar īstenot, var tikt nolemts EK iesniegt ANM plāna grozījumus. Jebkuri ANM plāna grozījumi veicinās pilnīgu ANM plāna mērķu sasniegšanu. ANM plāna grozījumi virzāmi MK lēmumam pirms iesniegšanas EK līdzīgā procesā kā sākotnējais ANM plāns. Atkarībā no ANM plāna grozījumu satura, FM ar attiecīgo atbildīgo iestādi vienosies par virzītāju un citiem saistītiem jautājumiem.

(2153) ANM plānā iekļautās izmaksu tāmes[172] nepieciešamības gadījumā var tikt pārskatītas un aktualizētās izmaksu tāmes var tikt iesniegtas atkārtotai apstiprināšanai EK. Izmaksu pārskatīšana notiek ekvivalenti sākotnējo izmaksu aprēķinu un apstiprināšanas procesam un principiem.

(2154) ANM plāna izstrādes laikā 2021. gada aprīlī joprojām neskaidrības rada ierobežotā informācija jeb veidņu trūkums no EK par datu ziņošanas prasībām, to apjomu, lai nacionāli varētu iztsrādāt nosacījumus datu ieguvei, apkopošanai, ievades darbību secībai IT sistēmā, lai apkopotā informācija būtu pietekošā apjomā un kvalitātē ziņošanai EK. Papildus neskaidrības arī ir par detalizācijas līmeni un niansēm ziņošanas procesā EK, maksājumu pieprasījumu iesniegšanā EK, rīcību situācijās, kad nav viennozīmīgi sasniegti iepriekš noteiktie mērķi un atskaites punkti, neatbilstību konstatēšanu gadījumā un attiecīgi dažādu sankciju piemērošanas kārtība nepieciešamības gadījumā, jo iztrūkst skaidru norāžu un vadlīniju no EK. Nacionāli plānots, ka neatbilstoši izlietoto līdzekļu atgūšanas procedūra būs analoģiska Es fondu sistēmā izmantotai, kas noteikta Ministru kabineta noteikumos Nr. 517 "Kārtība, kādā ziņo par konstatētajām neatbilstībām un atgūst neatbilstoši veiktos izdevumus Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanā 2014.–2020. gada plānošanas periodā", kas tiks pielāgota arī ANM prasībām.

Institucionālā struktūra un lēmumu pieņemšanas process

(2155) <u>*Nacionālais normatīvais regulējums (MK noteikumi, deleģējums)*</u>

[172] 30% no piešķīruma aprēķinās, pamatojoties uz jauniem skaitļiem līdz 2022. gada 30. jūnijam

(2156) Likuma Par budžetu un finanšu vadību 19.[3] pants nosaka[173]:

19.3 pants. Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānisms

-MK izveido efektīvu, pārskatāmu un pareizas finanšu pārvaldības principiem atbilstošu uzraudzības kārtību Eiropas Savienības budžeta programmas Eiropas ANM īstenošanai, lai veicinātu Eiropas Savienības ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, stiprinot dalībvalstu noturības un pielāgošanās spējas nolūkā mazināt Covid-19 krīzes radīto sociālo un ekonomisko ietekmi, un atbalstītu pāreju uz zaļo un digitālo ekonomiku, veicinātu Eiropas Savienības ekonomikas izaugsmes potenciālu un darba vietu radīšanu, kā arī Eiropas Savienības 2030. gadam izvirzīto klimata mērķu sasniegšanu un 2050. gadam izvirzīto klimata neitralitātes mērķu sasniegšanu un saņemtu Eiropas ANM finansējumu gan grantu, gan aizdevumu veidā Latvijā.

-MK nosaka ANM ieviešanas un nacionālā ekonomikas ANM plāna īstenošanas un uzraudzības kārtību un KPVIS izmantošanas kārtību, kā arī šā mehānisma ieviešanā iesaistīto institūciju tiesības pieprasīt un saņemt tiešu pieeju datiem valsts informācijas sistēmās tādā apjomā, kāds nepieciešams un kādā to paredz MK attiecīgo pienākumu izpildei.

Attēls Nr. 16. Institucionālā struktūra:

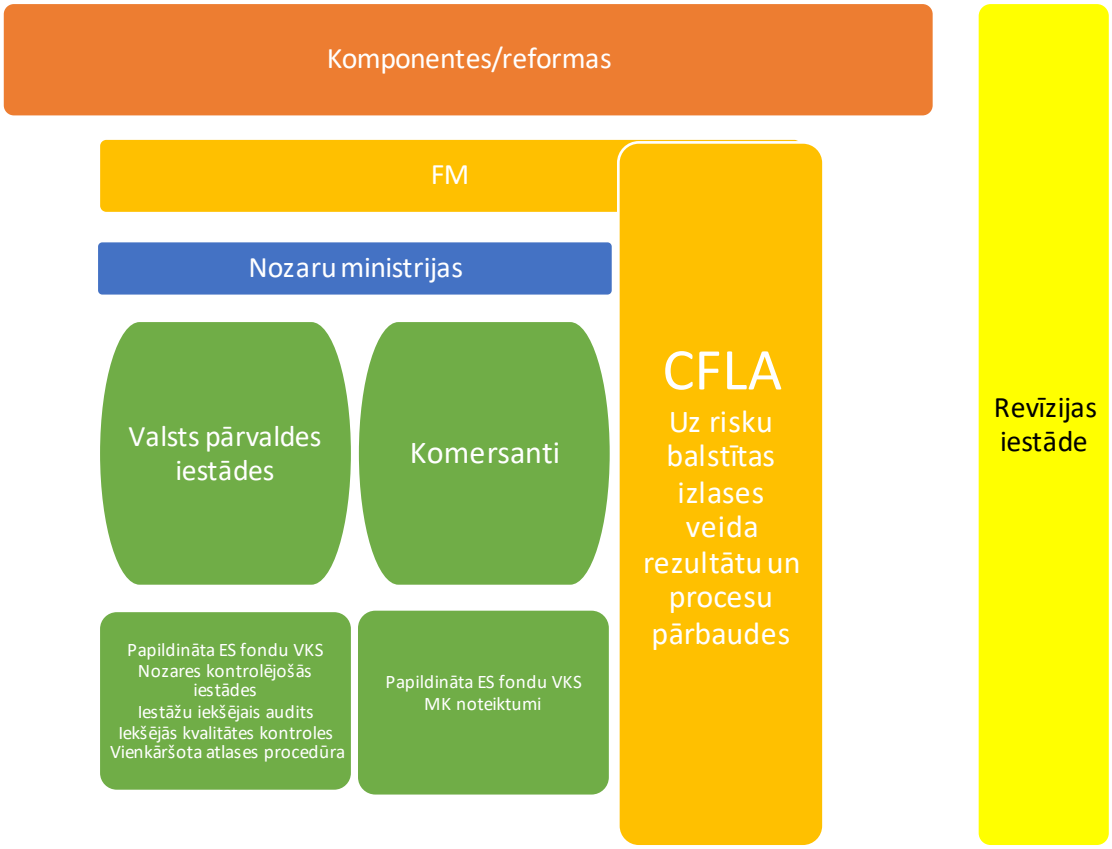

Administratīvie pasākumi

(2157) Iesaistīto iestāžu īstenošanas resursi tiek plānoti ANM plānā ietverto investīciju un reformu īstenošanas nodrošināšanai. Iesaistīto iestāžu iesaiste ANM plāna

[173] https://likumi.lv/ta/id/58057-likums-par-budzetu-un-finansu-vadibu

īstenošanā galvenokārt notiek to pamatdarbību un pamatfunkciju noteiktajos ietvaros. Jautājums par valsts budžeta līdzekļu piešķiršanu ANM plāna administratīvo resursu izdevumu segšanai tiks izskatīts MK kopā ar visu nozaru ministriju iesniegtajiem prioritāro pasākumu pieteikumiem, atbilstoši valsts budžeta finansiālajām iespējām.

(2158) Par konkrēto ANM plāna reformu un investīciju īstenošanu atbild nozaru ministrijas. Katra nozares ministrija ir atbildīga par ANM plāna īstenošanai un uzraudzībai nepieciešamās kapacitātes nodrošināšanu.

(2159) FM, nozaru ministriju, CFLA un RI pieredze un zināšanas, kuras ir uzkrātas ES fondu projektu plānošanā, īstenošanā un pārbaudēs ir pietiekošas, lai nodrošinātu ANM plāna korektu ieviešanu.

(2160) Papildus iestāžu administratīvā kapacitāte zināšanu veidā tiks stiprināta plāna ietvaros veikto Administratīvās kapacitātes ceļa kartes Kohēzijas politikas īstenošanas aktivitāšu ietvaros.

(2161) KPVIS pielāgošanas izmaksas ANM regulējuma prasībām datu uzkrāšanai, progresa ziņojumu un maksājumu pieprasījumu sagatavošanai EK, tiks finansētas no valsts budžeta līdzekļiem.

Ziņošana

(2162) Nozaru ministrijas pastāvīgi vada un aktualizē informāciju KPVIS par ANM progresu un sasniegtajiem rezultātiem, par veiktajām pārbaudēm, kontrolēm, tostarp konstatētajiem trūkumiem un visām veiktajām korektīvajām darbībām atbilstoši EK noteiktajai veidlapai un KPVIS iestrādātajai formai, sniedzot pārvaldības deklarāciju kā apliecinājumu sava līmeņa procesu atbilstībai ANM Regulas 22.pantam, par to, ka visi līdzekļi, tostarp tādi, kas tikuši attiecināti retrospektīvi no 2020. gada 1. februāra[174], ir izmantoti paredzētajam mērķim, iesniegtā informācija ir pilnīga, precīza un ticama un ka ieviestās kontroles sistēmas sniedz vajadzīgās garantijas, ka līdzekļi tikuši pārvaldīti saskaņā ar visiem piemērojamiem noteikumiem, jo īpaši noteikumiem par izvairīšanos no interešu konfliktiem, krāpšanas novēršanu, korupciju un dubultu finansēšanu no mehānisma vai citām Savienības programmām saskaņā ar pareizas finanšu pārvaldības principu.

(2163) Nozaru ministrijas KPVIS apstiprinot ANM plāna sasniegtos atskaites punktus un mērķus, pievieno klāt arī kopsavilkumu par veiktajām pārbaudēm, kontrolēm, tostarp konstatētajiem trūkumiem un visām veiktajām korektīvajām darbībām un pārvaldības deklarāciju par to, ka līdzekļi ir izmantoti paredzētajam mērķim, iesniegtā informācija ir pilnīga, precīza un ticama un ka ieviestās kontroles sistēmas sniedz vajadzīgās garantijas, ka līdzekļi tikuši pārvaldīti saskaņā ar visiem piemērojamiem noteikumiem, jo īpaši noteikumiem par izvairīšanos no interešu konfliktiem, krāpšanas novēršanu, korupciju un dubultu finansēšanu no mehānisma vai citām Savienības programmām saskaņā ar pareizas finanšu pārvaldības principu.

[174] Kā šādu izdevumu avots saredzams pamatā valsts budžeta iestādes, attiecīgi gadījumā, ja šādi izdevumi tiktu iekļauti deklarācijā EK, šādu izlietoto līdzekļu un veikto izdevumu kontrole tiks nodrošināta valsts budžeta izdevumu uzraudzības procesa ietvaros.

(2164) Nozaru ministrijas progresa informācijā iekļauj tikai tos atskaites punktus un mērķus, kas ir sasniegti atbilstoši ANM plānā noteiktajam apjomam un laika grafikam. Neiekļauj atskaites punktus un mērķus, kuru ieviešanas procesā ir konstatēti pārkāpumi (neatbilstības) atbilstoši ES un nacionālo normatīvo aktu prasībām. Neatbilstoši veiktu izdevumu gadījumā, ministrijas ir atbildīgas par šādu izdevumu neiekļaušanu MP, kuru iesniedz EK. Ja neatbilstoši veiktie izdevumi tiek konstatēti pēc MP iesniegšanas EK, ministrijas ir atbildīgas par neatbilstoši veikto izdevumu atgūšanu. Iesniedz kopsavilkumu par veiktajām pārbaudēm, kontrolēm, tostarp konstatētajiem trūkumiem un visām veiktajām korektīvajām darbībām atbilstoši EK noteiktajai veidlapai un KPVIS iestrādātajai formai. Nozaru ministrijas ir atbildīgas par sasniegto atskaites punktu un mērķu datu ticamību, izsekojamību, pamatotību, kā arī nepieciešamības gadījumā nodrošina piekļuvi visai nepieciešamajai informācijai un spēj to uzrādīt.

(2165) CFLA pastāvīgi veic uz risku analīzi balstītas izlases veida pārbaudes, pārliecinās par nozaru ministriju sniegtās progresa informācijas atbilstību normatīvajos aktos par investīcijas ieviešanu noteiktajiem nosacījumiem un ievada informāciju KPVIS. Sagatavo informāciju MP EK un kopā ar kopsavilkumu par veiktajām pārbaudēm, kontrolēm, tostarp konstatētajiem trūkumiem un visām veiktajām korektīvajām darbībām sniedz pārvaldības deklarāciju FM, apliecinot savā līmenī procesa atbilstību ANM Regulas 22.pantam, par to, ka līdzekļi ir izmantoti paredzētajam mērķim, iesniegtā informācija ir pilnīga, precīza un ticama, un ka ieviestās kontroles sistēmas sniedz vajadzīgās garantijas, ka līdzekļi tikuši pārvaldīti saskaņā ar visiem piemērojamiem noteikumiem, jo īpaši noteikumiem par izvairīšanos no interešu konfliktiem, krāpšanas novēršanu, korupciju un dubultu finansēšanu no mehānisma vai citām Savienības programmām saskaņā ar pareizas finanšu pārvaldības principu. CFLA veiks uz riskiem balstītas pārbaudes atbilstoši iestādes iekšējās kontroles sistēmai.

(2166) RI, veicot horizontālos sistēmas auditus, sniedz viedokli par VKS atbilstību ES un nacionālo normatīvo aktu prasībām, kā arī sniedz priekšlikumus VKS pilnveidošanai. RI sagatavo veikto auditu apkopojumu, ko pievieno kopējam EK iesniedzamo dokumentu apjomam.

(2167) ANM plāna ietvaros sasniegtie rezultāti un starprezultāti, veikto pārbaužu kopsavilkumi un secinājumi, kā arī cita ar īstenošanu un rezultātu apliecināšanu saistītā informācija apkopotā veidā būs pieejama KPVIS. Attiecīgi visa kopējā ANM rādītāju informācija tiks apkopota, sagatavota priekš informatīvā ziņojuma, izmantojot šo informācijas sistēmu.

(2168) FM sagatavo, saskaņo ar nozaru ministrijām un CFLA, un iesniedz MK izskatīšanai ANM progresa pusgada ziņojumu (integrēts ES fondu pusgada ziņojumā MK), t.sk. uz faktiem balstītu piedāvājumu MP, ņemot vērā nozaru ministriju un CFLA KPVIS ievadīto informāciju.

(2169) Pēc MK atbalsta saņemšanas, lai izpildītu Regulas 22.panta un 27. panta prasības, FM iesniedz EK ANM progresa pusgada ziņojumu un maksājuma pieprasījumu, pievienojot pārvaldības deklarāciju par to, ka līdzekļi ir izmantoti paredzētajam mērķim un kopsavilkumu par veiktajām revīzijām, tostarp konstatētajiem trūkumiem un visām veiktajām korektīvajām darbībām. Atbildīgais

par pārvaldības deklerācijas parasktīšanu tiks noteikts līdz ANM plāna īstenošanas uzsākšanai.

(2170) Ja EK pieprasa papildus informāciju MP izskatīšanas procesā, nozaru ministrijas sadarbībā ar CFLA nodrošina papildus informācijas sagatavošanu nepieciešamajā apjomā un termiņā, un tās iesniegšanu FM, kas nodrošina tālāku komunikāciju ar EK.

(2171)Precīzs iestāžu funkciju sadalījums un veicamo uzdevumu apjoms, kas būs jāveic informācijas apkopošanai, MP sagatavošanai un iesniegšanai EK, kā arī precīzas prasības KPVIS ANM plāna ieviešanā un ziņošanā, tiks definēts pēc precīzāku prasību un norādījumu par procesa norisi saņemšanas no EK.

5. Konsultāciju process

(2172)ANM plāna satura izstrādes pamatā ir nozaru politikas plānošanas dokumenti, kuri tiek izstrādāti atbilstoši nacionālajām normatīvo aktu prasībām un ietver priekšlikumus sociāli ekonomisko problēmu risināšanai un politisko vadlīniju dokumentos vai citos attīstības plānošanas dokumentos noteikto mērķu un attīstības prioritāšu sasniegšanai, kā arī problēmu risinājumu ietekmes novērtējumu, norādot mērķu sasniegšanai nepieciešamos finanšu līdzekļus, to avotus un par uzdevumu izpildi atbildīgās institūcijas. Izstrādājot nozaru politikas plānošanas dokumentus, tiek ievēroti nacionālie normatīvie akti, kas nosaka arī sabiedrības līdzdalības kārtību plānošanas dokumentu izstrādes procesā – katra plānošanas dokumenta ietvaros ir notikušas vai turpinās publiskās apspriedes, kuru ietvaros visām ieinteresētajām pusēm, t.sk. sociālajiem partneriem, ir bijusi vai joprojām ir iespēja izteikt savu viedokli par plānošanas dokumentu saturu un tajā definētajiem mērķiem. Papildus publiskajām apspriedēm ir notikušas šādas sarunas ar sociālajiem partneriem, kurām atbilstoši sagatavoti priekšlikumi ANM plāna saturam no ministriju puses:

i. Ekonomikas ministrija Nacionālo industriālo politikas pamatnostādņu 2021.-2027.gadam izstrādes ietvaros sociālajiem partneriem ir prezentējusi potenciālās reformas un investīciju plānu, ko varētu iekļaut ANM plānā;
ii. Veselības ministrija Sabiedrības veselības pamatnostādņu 2021.-2027.gadam izstrādes ietvaros jau pirms publiskās apspriedes ir organizējusi diskusijas ar veselības nozares profesionālajām asociācijām, biedrībām, slimnīcām, pacientiem, universitātēm, citu nozaru ministrijām un pašvaldībām, kā arī iesaistītajām pusēm ir bijusi iespēja rakstiski iesūtīt konstatētās problēmas sabiedrības veselības jomā;
iii. Labklājības ministrijai turpinās darbs pie Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādņu 2021.–2027.gadam un Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādņu 2021.–2027.gadam izstrādes, taču ir notikušas tiešsaistes sarunas ar sociālajiem partneriem par ministrijas izvirzītajiem priekšlikumiem iekļaušanai ANM plānā;
iv. Lai nodrošinātu sociālo partneru iesaisti Zemkopības ministrijas priekšlikumu sagatavošanā ANM plāna izstrādei, Zemkopības ministrija ir aicinājusi Lauksaimnieku nevalstisko organizāciju konsultatīvās padomes dalīborganizācijas sniegt savus priekšlikumus par nepieciešamajām reformām lauksaimniecības un mežsaimniecības jomā, ievērojot ANM mērķus un būtību, kā arī ir organizēta

tiešsaistes formāta Krīzes vadības grupas sanāksme, kur plašam interesentu lokam tika prezentēti Zemkopības ministrijas iesniegtie priekšlikumi ANM plānam;

v. Satiksmes ministrija nodrošina sabiedrības līdzdalību ANM plāna izstrādē izveidotās darba grupas ietvaros, kuras sastāvā ir iekļautas identificētās reformas īstenošanā iesaistītās puses, t.sk., pārstāvji no Rīgas domes un Rīgas plānošanas reģiona, kuri savas kompetences ietvaros nodrošina attīstības plānošanu un uzraudzību;

vi. Kultūras ministrija ir izveidojusi 15 konsultatīvās padomes aptverot 15 kultūras un mākslas jomas, lai veicinātu sociālo partneru iesaisti nozares politikas veidošanā. Savukārt, Latvijas Dizaina stratēģijas 2021.-2027. gadam izstrādes procesa ietvaros un noticis 5 diskusiju cikls, kurā iesaistīt vairāki sociālie partneri;

vii. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, papildus pašvaldību organizāciju, plānošanas reģionu un nevalstiskā sektora līdzdalībai attīstības plānošanas dokumentu un stratēģiju izstrādē, ANM plāna priekšlikuma sagatavošanā ir ņēmusi vērā ministriju un citu institūciju identificētās nozaru un dažādu sabiedrības grupu vajadzības, t.sk. attiecībā uz sabiedības digitālo prasmju attīstību un jauniešu iekļaušanu atbalstāmajā mērķa grupā.

viii. Izglītības un zinātnes ministrija digitālās transformācijas reformām ir veikusi diskusijas ar augstākās izglītības institūcijām. Attiecībā uz reformu par vidējās vispārējās izglītības iestāžu tīkla sakārtošanu, ir ņemti vērā starpinstitucionālas darba grupas (kurā pārstāvēti arī sociālie partneri) izteiktie priekšlikumi.

ix. Iekšlietu ministrija 2021.gada 8.aprīlī ir īstenojusi konsultāciju procesu ar Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes sabiedriskās drošības apakšpadomes locekļiem un 20.aprīlī ar sociālajiem partneriem nevalstiskajā un privātajā sektorā par iekšējās drošības reformu ietvaros plānotajiem investīciju virzieniem, kopumā saņemot atbalstu izvirzītajiem Iekšlietu ministrijas priekšlikumiem.

(2173)Tāpat sabiedrības līdzdalība nodrošināta, organizējot tematiskās diskusijas 2020.gada 10.-14.decembrī, kur pārstāvētas gan nozaru ministrijas, gan sociālie un sadarbības partneri, kā arī 2020.gada 18.decembrī ir notikušas diskusijas ar sociālajiem partneriem Nacionālā trīspusējās sadarbības padomē, kura koordinē un organizē trīspusējo sociālo dialogu starp darba devēju organizācijām, valsts institūcijām un arodbiedrībām, lai saskaņotu šo organizāciju intereses sociālajos un ekonomiskajos jautājumos, tādejādi garantējot sociālo stabilitāti valstī.

(2174)Papildus arī 2021.gada 13.janvārī ir notikusi politiska un ierēdnieciska līmeņa diskusija ar nevalstiskajām organizācijām.

(2175)Savukārt, no 2021.gada 8.februāra līdz 9.martam ikvienam interesentam ir bijusi iespēja, iepazīstoties ar sagatavoto Latvijas ANM plāna projektu, izteikt savu viedokli un komentārus, piedaloties ANM plāna projekta sabiedriskajā apspriešanā.

(2176)Tāpat tika organizētas atkārtotas tematiskās diskusijas 2021.gada 8.-12.martā, kur pārstāvētas gan nozaru ministrijas, gan sociālie un sadarbības partneri.

6. Kontrole un audits

(2177) Kā jau norādīts iepriekš, īstenošanas uzraudzības process tiks nodrošināts esošās ES fondu (14-20) vadības un kontroles sistēmas ietvaros, papildinot

atbildības un uzdevumu sadalījumu atbilstoši ANM plāna ieviešanas prasībām un specifikai[175]. ANM plānā noteikto reformu īstenošanas procesa uzraudzības, kontroles un rezultātu pārbaudes procesu nodrošinās nozaru ministrijas sadarbībā ar CFLA savu pamatfunkciju ietvaros, kā arī piesaistot un sadarbojoties ar attiecīgajām kompetentajām institūcijām un paļaujoties uz to sniegto izvērtējumu par darbību atbilstību normatīvajiem aktiem. Ievērojot minēto, kontroļu kvalitāte saglabājas, bet tiek vienkāršots uzraudzības process, mainot fokusu uz procesa un rezultātu pārbaudi, izņemot ANM plāna ietvaros īstenotās investīcijas, kur paredzēts valsts atbalsts.

(2178) Daļa informācijas attiecībā uz iestāžu specifiskajām funkcijām kontroļu un auditu joma aprakstīta un ietverta šī plāna 4.sadaļā.

(2179) Reformu īstenošanas un uzraudzības process ir nozares ministrijas atbildība. Investīciju projektu uzraudzības procesu nodrošina CFLA atbilstoši procesa shēmā (pieejama Ieviešanas sistēma un atbalsta piešķiršanas mehānisms sadaļā) aprakstītajām darbībām, akcentu fokusējot uz dubultā finansējuma, valsts atbalsta pārbaudēm, kā arī uz kontrolēm korupcijas, interešu konflikta un krāpšanas atklāšanu un novēršanu. Minētās kontroles tiks īstenotas (1) iepirkumu pārbaudēs, kuru ietvaros uz riskiem balstītā pieejā izlases veidā tiks pārbaudītas tās būtiskākās iepirkumu prasības, attiecībā uz kurām ir visaugtākais risks konstatēt atkāpes, kuras saistītas ar korupcijas, interešu konflikta vai krāpšanas riskiem, (2) dažādu informācijas sistēmu datu analīzē (Arachne, VID[176], Lursoft[177], firmas.lv[178] datu bāze[179]), (3) nepieciešamības gadījumā arī pārbaudēs projektu īstenošanas vietās, lai pārliecinātos, vai plānotās investīcijas un mērķi tiek sasniegti atbilstoši projektā paredzētajam, (4) iekļaujot līgumā par investīciju projektu īstenošanu pienākumus un atbildību projektu īstenotājiem interešu konflikta, korupcijas un krāpšanas risku novēršanai, (5) veicot mediju monitoringu, reaģējot uz no trešajām pusēm saņemtu informāciju un sadarbojoties ar tiesībsargājošajām iestādēm (KNAB, Konkurences Padome, Būvniecīas valsts kontroles birojs, Valsts ieņēmumu dienests).

(2180) Reformu īstenošana, kā arī investīciju projektu, kurus ievieš nozares ministrija vai tās padotības iestāde, procesā nozaru ministriju iekšējie auditi pārliecinās par iestādes iekšējās kontroles sistēmas atbilstību. Katrai institūcijai ir izstrādāta iekšējā kontroles sistēma atbilstoši MK noteikumiem Nr.326[180] un atbilstoši MK noteikumiem Nr. 630[181] noteiktas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai institūcijā.

---

[175] Skatīt ieviešanas un kontroles sistēmas pamatsshēmu plāna ‘’Ieviešanas sistēma un atbalsta piešķiršanas mehānisms’’ sadaļā

[176] https://www6.vid.gov.lv/

[177] https://www.lursoft.lv/?l=en

[178] https://www.firmas.lv/

[179] Datu bāzēs kā VID, Lursoft un firmas.lv ir pieejama tāda informācija, kā uzņēmumu patiesie labuma guvēji, dalībnieki, amatpersonas, saistītie uzņēmumi, nodokļu u.c. maksājumu parādiem, pārmaksām un termiņa pagarinājumiem sadalījumā pa nodokļu veidiem, fizisko personu: darba vietas, saimnieciskās darbības vai individuālā komersanta reģistrācijas dati un amati komercsabiedrībās, fizisko personu radiniekiem u.c.

[180] https://likumi.lv/doc.php?id=247746

[181] https://likumi.lv/ta/id/294518-noteikumi-par-ieksejas-kontroles-sistemas-pamatprasibam-korupcijas-un-interesu-konflikta-riska-noversanai-publiskas-personas-institucija

(2181) Lai nodrošinātu ātru un efektīvu ANM specfikai nepieciešamo procedūru izstrādi, katrā ANM plāna ieviešanā un uzraudzībā iesasitītajā iestādē tiks izmantotas, un nepieciešamības gadījumā papildinātas jau iestāžu rīcībā esošās procedūras un skaidrojošās vadlīnijas. Tādejādi ANM tiks visefektīvāk integrēts kopējā vadības un kontroles sistēmā. Papildus norit nozaru ministriju iekšējo kontroļu sistēmu aprakstu izstrāde[182] un pielāgošana ANM specifikai, kas arī tiks balstītasuz esošās ES fondu vadības un kontroles sistēmas bāzes.

(2182) Visās ANM plāna īstenošanas porcesā iesaistītajās instucīcijās un visos ANM plāna ieviešanas posmos plānotas pastiprinātas pārbaudes uz krāpšanas, korupcijas un interešu konflikta riska pārbaudēm. ES fondu vadības un kontroles sistēmas ietvaros esošajām institūcijām ir cieša sadarbība ar KNAB, Konkurences padomi[183], Finanšu un kapitāla tirgus komisiju[184], Finanšu izlūkošanas dienestu[185] u.c. kompetentajām tiesībsargājošām institūcijām. Latvijas institūcijas aktīvi un regulāri sadarbojas ar tiesībsargājošajām iestādēm iespējamo pārkāpumu gadījumā atbilstoši attiecīgo iestāžu kompetencei gan konsultējoties iespējamu pārkāpumu gadījumā, gan ziņojot par konstatējumiem. Tāpat sadarbība notiek AFCOS ietvaros, kā arī organizējot mērķētas apmācības par aktuālajiem jautājumiem un praksi. Papildus jau kvalitatīvi strādājošajai sistēmai šo un citu jomu pārbaudēs, ANM plāna 6.komponentes ietvaros ir plānots papildus stiprināt valsts iestādžu kapacitāti šajās jomās.

(2183) Krāpšanas, korupcijas un interešu konflikta pārbaudes notiks vairākos līmeņos. Šīs jomas tiks pārbaudītas IUB veiktajās iepirkumu procedūru pirmspārbaudēs, CFLA veiktajās iepirkumu procedūru pārbaudēs investīciju/projektu īstenošanas laikā, nozaru ministrijām - veicot reformu īstenošanas, kā arī investīciju projektu, kurus īsteno nozaru ministrijas vai tās padotības iestādes uzraudzības procesus. Papildus RI, veicot sistēmas auditus, arī skatīs šīs jomas, līdz ar to gan esošās ES fondu sistēmas ietvaros šīs jomas tiek pārbaudītas, gan ANM plāna ieviešanas laikā.

(2184) Atbilstoši Trauksmes celšanas likumam[186], jau darbojas horizontāls instruments - trauksmes cēlēju ziņošanas un aizsardzības process.

(2185) CFLA investīciju projektu īstenošanas procesa laikā veiks līgumu grozījumu pārbaudes, iepirkumu pārbaudes, valsts atbalsta, krāpšanas, korupcijas un interešu konflikta pārbaudes, virsuzraudzību, risku vērtēšanu, pārbaudes projektu īstenošanas vietās, trūkumu novēršanas uzraudzību, t.sk., rādītāju, progresa, dubultā finansējuma, progresa pārbaudes, neatbilstību konstatēšanu.

(2186) Nozaru ministrijas, atbilstoši to pārziņā esošajai ANM plāna daļai, nodrošina reformu un investīciju mērķu un atskaites punktu sasniegšanu un pilnu cikla procesu – nepieciešamo normatīvo aktu sagatavošanu, projektu atlasi (kur attiecināms) un projekta ieviešanas procesa uzraudzību un pārbaudi. Tāpat, ieviešanas procesa uzraudzības un pārbaudes ietvaros, veic un nodrošina atbilstošas pārbaudes, kontroles, auditus un citas darbības, lai gūtu pārliecību par procesa atbilstību ES un nacionālo normatīvo aktu prasībām.

[182] Iestāžu IKS apraksti pievienoti pielikumā
[183] https://www.kp.gov.lv/lv
[184] https://www.fktk.lv/en/
[185] https://fid.gov.lv/lv
[186] https://likumi.lv/ta/id/302465-trauksmes-celsanas-likums

(2187) Nozaru ministrijas kā atbildīgās par ANM plāna komponenšu īstenošanu un mērķu un atskaites punktu sasniegšanu, nodrošina pilnu ANM plāna reformu īstenošanas procesa uzraudzību un kontroli, kā arī apliecina sasniegtos mērķus un atskaites punktus.

(2188) Nozaru ministrijas uzraudzību un kontroles procesus nodrošina pēc iespējas sava resora un iestādes ietvaros, nepieciešamības gadījumā piesaistot papildus administratīvos resursus iespējami nelielā apjomā. Nozaru ministrijas ir atbildīgas par funkciju nodalīšanu vienas iestādes ietvaros, nosakot ieviešanas un pārbaužu funkciju nodalīšanu.

(2189) CFLA veic ANM plāna īstenošanas procesa pamatpārbaudes, atbilstoši nacionāli definētajam apmēram, tādejādi nodrošinot papildus paļāvību, ka ANM plāna īstenošanas laikā veiktās investīcijas un kopējais process atbilst ES un nacionālo normatīvo aktu prasībām.

(2190) RI Audita stratēģija:

- Ietvers risku novērtējumu auditējamo procesu līmenī visās iesaistītajās nozares ministrijās, Valsts kancelejā un CFLA.
- Iespējamie procesi: korupcijas un krāpšanas apkarošana, interešu konflikta novēršana, dubultā finansējuma riska kontrole, mērķu un radītāju sasniegšanas kontrole.
- Pamatojoties uz procesu riska novērtējumu tiks sagatavots horizontālo sistēmas auditu plāns ANM īstenošanas periodam. Augsta riska procesi tiks auditēti divas reizes ANM īstenošanas periodā, savukārt, zema riska – vienu reizi.
- Pirmajā ANM īstenošanas gadā (2022) tiek plānots *early preventive* horizontālais sistēmas audits visās iesaistītajās nozares ministrijās, Valsts kancelejā un CFLA, lai novērtētu iestādēs iedibinātās iekšējās kontroles sistēmas, iespējami agrāk identificētu trūkumus un vienotos par nepieciešamajiem uzlabojumiem (ja nepieciešams).
- Veicot risku izvērtējumu katra horizontālā sistēmas audita ietvaros, tiks ņemti vērā Valsts kontroles, KNAB, iekšējā audita struktūrvienību un citu iekšējo un ārējo revidentu pārbaužu ziņojumi. Lai efektīvi izmantotu RI resursus un mazinātu administratīvo slogu, ANM auditi iespēju robežās var tikt apvienoti ar citu fondu vai finanšu instrumentu ietvaros veicamajiem auditiem, tā kā CFLA, iesaistītās nozares ministrijas un Valsts kanceleja ir iesaistītas ES fondu 14-20 vai NOR/EEZ īstenošanā un jau šobrīd ir RI audita apjomā.
- Ņemot vērā, ka ANM riska jomas tiek auditētas arī ES fondu 14-20 perioda ietvaros, tiks pielāgotas jau esošās audita procedūras un metodes. Detalizēts audita ietvaros veicamo pasākumu apraksts tiks iekļauts revīzijas stratēģijā.
- RI pārliecību sniegs galvenokārt, pamatojoties uz horizontālajiem sistēmas auditiem.
- RI strādā saskaņā ar IFAC izdotajiem Starptautiskajiem revīzijas standartiem. Informācijas tehnoloģiju sistēmas auditos piemēro ISO 27001:2013 standartu, ISACA izdotos IT audita, pārliecības un kontroles standartus un COBIT vadlīnijas. Horizontālos sistēmu auditus plānots veikt kā atbilstības auditus saskaņā ar Starptautisko apliecinājumu uzdevumu standartu Nr.3000 (ISAE 3000 International Standard on Assurance Engagements).

- ES fondu revīzijas departamentā ir 35 štata vietas (departamenta direktors, 2 direktora vietnieki, 10 vecākie eksperti/funkciju vadītāji, 20 vecākie auditori un 2 jaunākie eksperti). Blakus ANM audita koordinatora funkcijai, departaments nodrošina ES fondu (20), Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām (1,45), Iekšējās drošības fonda un Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda (2), EEZ/NOR finanšu instrumentu (4,3) Revīzijas iestādes funkcijas, kā arī LV AFCOS (2) funkciju (iekavās norādīts paredzēto štata vietu/auditoru slodžu skaits katrai no funkcijām). Nepieciešamības gadījumā katras funkcijas nodrošināšanai var tikt izmantotas papildus štata vietas. RI rīcībā ir pietiekošs resurss ANM audita koordinatora funkcijas nodrošināšanai.
- Revīzijas iestādes darbiniekiem amata pienākumu pildīšanai ir pietiekama kvalifikācija un pieredze, tā kā revidentu komandā ir personāls, kas 2004.-2006.gada plānošanas periodā pildīja neatkarīgās revīzijas struktūrvienības funkcijas, veica Struktūrfondu izdevumu izlases veida pārbaudes un veica iekšējā audita funkciju, kā arī veica Revīzijas iestādes funkcijas ES fondu 2007.-2013.gada plānošanas periodā un NOR/EEZ 2009.-2014.gada plānošanas periodā. Revidentu vidējā pieredze ES fondu revīziju un auditu veikšanā ir 9 gadi. 60% no personāla Revīzijas iestādē strādā kopš departamenta dibināšanas.
- Visiem revidentiem ir augstākā izglītība, maģistra vai bakalaura grāds ekonomikas vai sociālajās zinātnēs. 2 auditori ir ieguvuši Starptautiskā Iekšējo auditoru institūta sertifikātu CGAP, 1 auditors ir Latvijas zvērināts revidents, 2 auditori ir sertificēti Latvijas valsts pārvaldes auditori, 1 auditors ir ieguvis Cobit Foundation sertifikātu un ISACA izdoto sertifikātu CISA, 2 auditori kārto eksāmenus ACCA sertifikāta iegūšanai (1 no tiem ir ieguvis ACCA Advanced Diploma in Accounting and Business).

(2191) ANM plāna ietvaros tiks stiprināta IUB kapacitāte, lai nacionāli veicinātu iepirkumu sistēmas darbības kvalitātes un efektivitātes palielināšanos. Papildus tiek plānots palielināt IUB lomu, piesaistot papildus cilvēkresursus, ANM plāna ietvaros plānoto iepirkumu uzraudzības procesa nodrošināšanai t.sk. pirmspārbaužu veikšanai.

(2192) Lai veicinātu efektīvas un samērīgas krāpšanas apkarošanas pasākumu nodrošināšanu, VI reizi gadā koordinē ES fondu krāpšanas un korupcijas risku novērtēšanu atsevišķos projektu ieviešanas posmos ES fondu vadībā iesaistītajās iestādēs, kā arī veic mērķu un atskaites punktu analīzi un pamatojoties uz to, sagatavo pasākumu plānu krāpšanas un korupcijas risku mazināšanai. Šajā novērtējumā tiks iekļauts arī ANM.

(2193) VI turpinās līdzdarboties krāpšanas novēršanas koordinācijas dienestā – AFCOS – Latvijā, kas ir nozīmīgs kontaktpunkts starp dažādām iestādēm, t.sk. tiesībsargiem Latvijā un Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai – OLAF. Esošās ES fondu (14-20) vadības un kontroles sistēmas ietvaros ir noteikta ziņošanas kārtība, kas, nepieciešamības gadījumā, tiks papildināta arī ar prasību CFLA ziņot esošajā sistēmā, atbilsoši ES fondu pieejai arī par ANM.

(2194) **Dubultā finansējuma riska novēršana un kontrole**

Darbības programmas un ANM plāna īstenošanā būtiska ir savstarpējā koordinācija un koordinācija ar ES un citu ārvalstu finanšu instrumentu programmām, lai nodrošinātu to savstarpējo sinerģiju un nepārklāšanos, tāpēc gan

plānošanas gan pasākumu īstenošanas posmā koordinācija tiks nodrošināta sadarbībā ar nozaru ministrijām, vērtējot plānoto investīciju saturu un savstarpējo sinerģiju, lai novērstu iespējamu investīciju pārklāšanos, savstarpēji papildinošu investīciju gadījumā novēršot dubultā finansējuma risku. Tā kā izvirzītie mērķi ir apjomīgi, un to īstenošanai plānots piesaistīt finansējumu no dažādiem pieejamajiem finanšu avotiem, būtiska loma ir ieguldījumu demarkācijai un pārkāšanās riska novēršanai. Demarkācijas uzraudzība tiek nodrošināta jau plānošanas posmā, ņemot vērā kohēzijas politikas un ANM plāna plānošanas dokumentu paralēlo virzību, kā arī tā tiks nodrošināta tālāk ieviešanas nosacījumu izstrādes posmā. Demarkācija tiks nodrošināta projektu līmenī un nacionālajā regulējumā tiks paredzēti nosacījumi, lai tiktu ievērota plānotā programmas intensitāte un novērsti dubultfinansēšanas riski. ANM plānā plānotie darbības virzieni nodrošinās saskaņotību ar darbības programmu, tādejādi nodrošinot sinerģiju un papildinātību virzībā uz zaļāku Eiropu un digitalizācijas attīstību, arī uz sociālekonomisko atšķirību mazināšanas, veselības aprūpes pieejamības uzlabošanas, pētniecības attīstības un likuma varas stiprināšanas mērķu sasniegšanu. ANM plānā paredzētās investīcijas papildinās vairākus darbības programmā ietvertos specifiskā atbalsta mērķus un pasākumus.

(2195) Lai kontrolētu un pārbaudītu dubultā finansējuma risku, ES fondu vadības un kontroles sistēmas ietvaros ir izveidota un veiksmīgi tiek izmantota Dubultfinansējuma riska kontroles matrica[187] (turpmāk – Matrica), kuras mērķis ir atvieglot dažādu ārvalstu finanšu instrumentu pārvaldītājiem novērst iespējamā dubultfinansējuma riskus to administrētajos specifiskajos atbalsta mērķos un projektos. Matrica ir palīgs, veicot ES fondu, EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu, Šveices programmas un citu ārvalstu finanšu instrumentu projektu vērtēšanu, kontroles un uzraudzības pasākumus. Iestādēm, ņemot vērā matricā iekļauto informāciju, ir iespējams efektīvāk plānot kontroles un uzraudzības pasākumus, pārliecinoties, vai finansējuma saņēmējs, vai labuma guvējs neīsteno citus līdzīgus vai identiskus projektus citos finanšu instrumentos. Gadījumos, ja atklātos situācija, ka finansējuma saņēmējs vai labuma guvējs īsteno projektus riskantajos specifiskajos atbalsta mērķos (tai skaitā citu finanšu instrumentu īstenotajos projektos), būtu jāpārliecinās, vai nav konstatējams dubultfinasējums attiecībā pret plānoto projektu kopumā vai atsevišķām tā darbībām (kā papildu detālas pārbaudes par izmaksu pozīcijām u.c.). Matricu turpinās izmantot arī 21-27 ES fondu plānošanas periodā. VI plāno 2021.gadā uzsākt darbu pie matricas funkcionalitātes uzlabošanas un iespējamas matricas digitalizēšanas[188]. Papildus matricā tiks iekļauta informācija par ANM un REACT-EU.

7. Komunikācija

(2196) *ANM komunikācijas mērķi.* ANM komunikācijas virsmērķis ir veicināt ANM atpazīstamību un sabiedrības izpratni par ANM sasniedzamajiem mērķiem Eiropas atveseļošanā. Izcelt īstenoto projektu ieguldījumu nozīmi Latvijas klimata mērķu

[187] Pieejama http://www.esfondi.lv/vadlinijas--skaidrojumi 9.2.punktā
[188] Plānotie funkcionālie uzlabojumi neietekmē matricas izmantošanas iespējas

sasniegšanā un ilgtspējā, digitālajā transformācijā un citos ANM plāna ietvaros izvirzītajos sasniedzamajos mērķos.

(2197) ANM stratēģiskie komunikācijas mērķi tiks iekļauti kopējās ES fondu komunikācijas stratēģijas ietvaros. Balstoties uz stratēģijā definētajiem virsmērķiem, ANM vadībā iesaistītās institūcijas izstrādās komunikācijas plānus, kuros paredzēti jau specifiski pasākumi konkrētu mērķa grupu informēšanai un izpratnes veicināšanai par ANM kopējo ieguldījumu un konkrētiem atbalstītajiem projektiem. Tiks identificēti atsevišķi projekti par kuriem tiks nodrošināta pastiprināta komunikācija.

(2198) Vizuālā identitāte tiks nodrošināta atbilstoši ES fondu kopējā Regulā noteiktajam, iekļaujot atsauci – "atbalsta Eiropas Savienība – JaunāPaaudzeES".

(2199) *ANM komunikācijas koordinēšana*. Latvijā ES fondu komunikācijas koordinēšanas nodrošināšanai no 2004. gada ir izveidota ES fondu Komunikācijas vadības darba grupa, kurā ir iesaistītas visas ES fondu vadībā esošās iestādes un EK pārstāvniecības Latvijā pārstāvji. Jaunajā plānošanas periodā ES fondu Komunikācijas vadības darba grupu plānots paplašināt un attīstīt jau esošo veiksmīgo sadarbību, tādejādi nodrošinot stratēģisku un koordinētu KP fondu un ANM komunikāciju Latvijas un ES ietvaros. Tiks turpināta ciešā un koordinētā sadarbība ar EK kopīgu komunikācijas aktivitāšu nodrošināšanā izmantojot jau esošos komunikācijas tīklus INFORM un INIO grupu ietvaros. Plānots nodrošināt tādas kopīgās aktivitātes kā preses relīzes, sociālo mediju paziņojumi, iespējami pasākumi ar EK komisāru un Eiropas Parlamenta pārstāvju dalību.

(2200) *ANM komunikācijas mērķauditorija*. Būtiska ir kvalitatīvas un savlaicīgas informācijas nodrošināšana gan finansējuma saņēmējiem, gan ANM vadībā iesaistītajām institūcijām, gan sabiedrībai kopumā. ANM komunikācijā pamatā noteiktas trīs galvenās mērķauditorijas un specifiski izdalītas mērķauditoriju apakšgrupas, kas saskan ar KP fondu mērķauditorijām. Tāpat mērķauditorijs tiks identificētas atbilstoši to ģeogrāfiskajai un tematiskajai darbības jomai:

Tabula Nr. 13. Komunikācijas mērķauditorijas

Mērķauditorijas	**Mērķauditoriju apakšgrupas**
Specifiskās mērķauditorijas	Faktiskie labuma guvēji projektu īstenošanā
	Potenciālie projektu iesniedzēji un finansējuma saņēmēji
	Sociālie un sadarbības partneri
	ANM vadībā iesaistītās institūcijas
Sabiedrība kopumā	Latvijas iedzīvotāju vecuma grupā no 16 gadiem
	Jaunieši vecumā līdz 15 gadiem
	Cilvēki ar invaliditāti
Korporatīvās (iekšējās) auditorijas	Valsts pārvaldes un ANM vadībā iesaistīto iestāžu darbinieki

(2201)*ANM izmantojamie komunikācijas kanāli.* ANM stratēģijas un ikgadējo komunikācijas pasākumu plānu īstenošanā tiks izmantots plašs komunikācijas

kanālu klāsts, kas nodrošinās visām mērķa grupām objektīvu un izsmeļošu informāciju un sniegs iespēju nodrošināt atgriezenisko saiti. Tiks izmantoti jau tradicionālie komunikācijas kanāli – vienotā ES fondu mājas lapa (jauno vienoto lapu/portālu plānots izstrādāt 2021. gadā) un citas ANM administrēšanā iesaistīto iestāžu mājas lapas, plašsaziņas līdzekļi, informatīvie pasākumi (semināri, konferences, apmācības, preses konferences), vides reklāma, drukātie materiāli, kā arī jau esošie un jaunie sociālie mediji, atbilstoši sasniedzamajai mērķauditorijai.

(2202)*Finansējums ANM komunikācijas nodrošināšanai*. Lai nodrošinātu kvalitatīvu, laicīgu un mērķētu komunikāciju par ANM saniedzamajiem mērķiem, atbalstītajiem projektiem jānodrošina atbilstošs finansējums šo aktivitāšu ieviešanai atbilstoši ANM kopējam piešķīrumam. Nepieciešamo finansējumu iespējams noteikt proporcionāli kopējam ANM piešķīrumam.

IV DAĻA: VISPĀRĒJĀ IETEKME

1. Ekonomiskās un sociālās noturības stiprināšana

(2203)Novērtējot ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību, Atveseļošanas un noturības mehānisma investīcijas (turpmāk – ANM) tika klasificētas pēc trim kritērijiem. Pirmkārt, ANM investīcijas tika sadalītas atbilstoši to ietekmei uz ražošanas funkciju, kas ļauj novērtēt fondu ilgtermiņa ietekmi uz ražošanas kapacitāti. Tiek izdalīti četri investīciju veidi: investīcijas infrastruktūrā, tehnoloģijās, pamatkapitālā un cilvēkkapitālā. Otrkārt, ņemot vērā, ka modeļa ražošanas pusē tiek modelētas piecas nozares (lauksaimniecība, rūpniecība, būvniecība, privātie pakalpojumi, sabiedriskie pakalpojumi), ANM investīcijām tika piešķirti attiecīgie NACE kodi. Treškārt, ANM investīcijās tika attiecinātas uz vienu no deviņiem prioritārajiem virzieniem, kas bija piemērotas ES fondu investīciju 2014. – 2020. gada plānošanas periodā. Šāda ANM investīciju agregēšana ļauj analizēt to ietekmi ar makroekonomiskā modeļa palīdzību, tai pašā laikā ANM investīciju apvienošanai plašākās kategorijās ir neizbēgamas investīciju diferencēšanas pakāpes samazinājuma izmaksas. Tas ir svarīgi interpretējot modeļa rezultātus, īpaši interpretējot novērtēto atdevi ieguldījumu griezumā (klimata pārmaiņas, digitālā transformācija, nevienlīdzības mazināšana, veselība, ekonomikas transformācija un produktivitāte, likuma vara).

(2204)ANM investīciju kopējā ietekme uz ekonomiku veidojas no pieprasījuma un piedāvājuma puses efektiem. Pieprasījuma puses efekti rodas tiklīdz ANM resursi ieplūst tautsaimniecībā, algu vai investīciju veidā. Savukārt piedāvājuma puses efekti izpaužas ilgākā laika posmā, palielinoties uzkrātajam kapitālam un ietekmējot ražošanas faktoru produktivitātei. Ar to arī skaidrojama pozitīva ANM investīciju ietekme uz Latvijas IKP un nodarbinātību līdz pat 2029.gadam, neskatoties uz to, ka ANM līdzekļi ir pieejami līdz 2026.gadam. Svarīgi arī norādīt, ka vienā nozarē veiktās investīcijas var netiešā veidā ietekmēt citas nozarēs ilgākā termiņā. Piemēram, būvniecības projekti vispirms sekmē būvniecības nozares izaugsmi, tiešā veidā ietekmējot pieprasījumu pēc darbaspēka šajā nozarē un nodarbināto algas. Taču labāka infrastruktūra rada priekšnosacījumus produktivitātes palielināšanai citās tautsaimniecības nozarēs, un, tādējādi, var sagaidīt, ka infrastruktūras uzlabošana netieši ietekmē algu pieaugumu visās tautsaimniecības nozarēs, kas palielina kopējo pieprasījumu pēc visu nozaru saražotās produkcijas.

(2205)17.attēlā ir parādīta ANM investīciju struktūra pēc ekonomiskajām kategorijām periodā no 2021. gada līdz 2026. gadam. Redzams, ka lielākā investīciju daļa ir vērsta uz infrastruktūras attīstību – kopumā izdevumi infrastruktūras projektiem veido 67% no kopējām investīcijām. Otrā nozīmīgākā investīciju kategorija ir ieguldījums pamatkapitālā (20% no visām investīcijām). Ieguldījumi cilvēkkapitālā veido ap 8%, bet ieguldījumi jauno tehnoloģiju attīstībā – vien 5%.

(2206)*17.attēls. ANM investīcijas ekonomisko kategoriju griezumā 2021.–2026. gadā, % no kopējā apjoma*

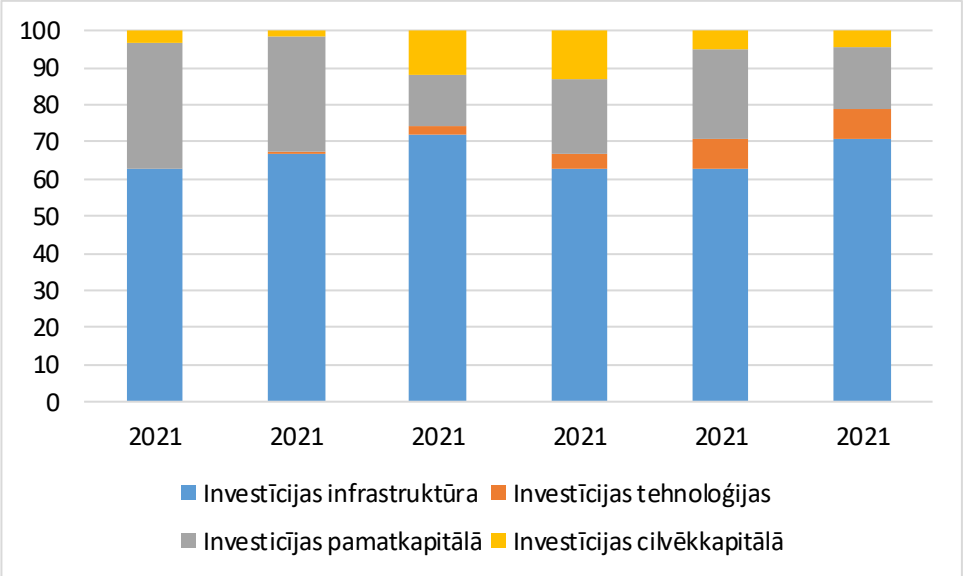

(2207)ANM investīcijām ieplūstot ekonomikā, infrastruktūras un kapitāla izdevumi palielina attiecīgi uzkrāto kapitālu infrastruktūrā un tehnoloģijās. Pieņemts, ka katrā nozarē izveidotā papildu infrastruktūra vai tehnoloģijas nav specifiskas šai nozarei un tos var izmantot visās tautsaimniecības nozarēs. Piemēram, energoefektivitātes projekti vai citi uz infrastruktūras attīstību vērstie projekti tiek klasificēti kā investīcijas infrastruktūrā būvniecības nozarē. Tādējādi, ANM investīcijas palielina infrastruktūru būvniecības nozarē un, kā modelī ir pieņemts, šo papildu infrastruktūru vienlīdzīgi iespējams izmantot visās nozarēs. Līdzīgi tiek modelēta arī tehnoloģiskā kapitāla uzkrāšana.

(2208)Ņemot vērā makroekonomikas modeļa metodoloģiju, mūsu pieņēmums par ANM līdzekļu sadali un 2021.gada februārī atjaunotas makroekonomikas prognozes, kas ir sagatavotas Latvijas Stabilitātes programmai 2021.-2024.gadam, tiek secināts, ka ANM investīciju 1826 milj. eiro apmērā kumulatīvā ietekme uz IKP pieauguma tempu ir 1,47 procentpunkti. Ir svarīgi norādīt, ka aktualizējot makroekonomikas prognozes, mēs ņemam vērā visas gaidāmās investīcijas (piem., ANM, ES struktūrfondi un Rail Baltica investīcijas), bet vērtējot Atveseļošanas un noturības mehānisma ietekmi uz IKP, mēs ņemam vērā tikai ANM investīciju apjomu. 18. attēlā ir atspoguļota ANM investīciju ietekme uz Latvijas IKP pieaugumu pa gadiem, kamēr 1. tabulā ir atspoguļotas reāla IKP un nodarbinātības pieauguma prognozes līdz 2029.gadam un ANM līdzekļu ietekme.

(2209)Attiecībā un nodarbinātības pieauguma tempu, tad ANM investīciju kumulatīvā ietekme ir 0,75 procentpunkti scenārijā ar finansējumu 1826 milj. eiro. Vidējā termiņā mēs paredzam, ka nodarbinātības līmenis Latvijā samazināsies par spīti visiem ES investīcijām, kas lielā mērā ir saistīts ar Latvijas demogrāfisko struktūru un migrāciju. Tomēr ANM līdzekļi un realizētie projekti palīdzes bremzēt nodarbinātības samazinājumu vidējā termiņā caur jaunradītām darbavietām un, iespējams, caur emigrācijas samazinājumu. 19. attēlā ir atspoguļota ANM investīciju ietekme uz nodarbinātības pieauguma tempu pa gadiem.

(2210)Papildus kvalitatīvā analīze par ANM plāna komponešu ietekmi uz tādiem aspektiem kā izaugsmes potenciāls un darbavietu radīšana, ekonomiskā, institucionālā un sociālā elastība, Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošana, krīzes ekonomiskās un sociālās ietekmes mazināšana, sociālā un teritoriālā kohēzija un konverģence ir pievienota plāna 2. pielikumā.

(2211)Jāatzīmē, ka ANM plāna ietekmes novērtējumu ir veikusi arī Fiskalās disciplīnas padom. Kopumā Fiskālās disciplīnas padomes ekperti piekrīt FM aprēķiniem attiecībā uz ANM plāna makroeknomiskās ietekmes novērtējumu, vienlaikus uzsverot, ka ANM investīciju ietekmi ir skatāma kontekstā ar plānotajiem Kohēzijas politikas un RailBaltica projekta ieguldījumiem. Atbilstoši ekspertu vienkāršotajam novērtējumam no 2022.gada līdz 2026.gadam, ANM plāns varētu palielināt budžeta ieņēmumus par vairāk kā 500 miljoniem eiro.[189]

(2212)*18.attēls. ANM finansējuma ietekme uz Latvijas reālo IKP pieauguma tempu pa gadiem, procentpunkti*

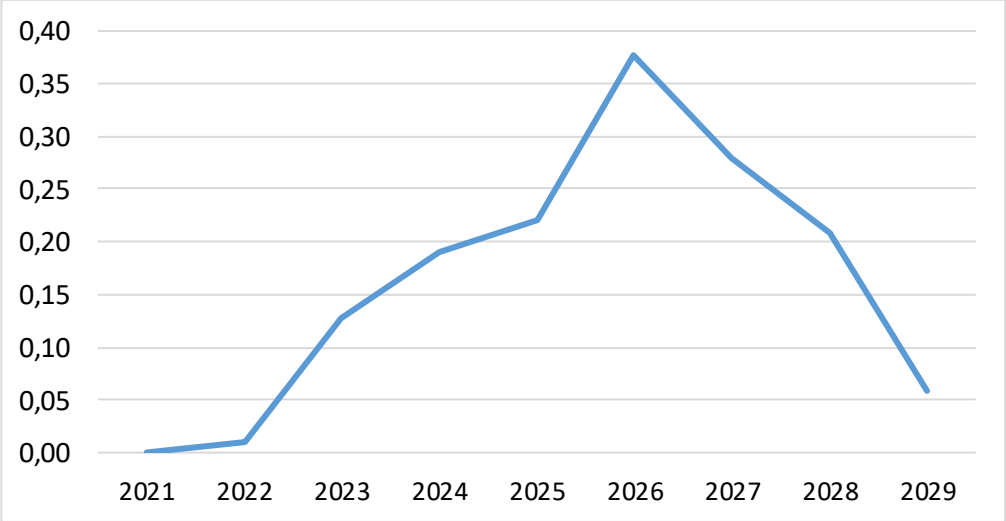

19.attēls. ANM finansējuma ietekme uz nodarbinātības pieauguma tempu pa gadiem, procentpunkti

[189] Fiskālās disciplīnas Padomes novērtējums ANM plānam pieejams - https://fdp.gov.lv/files/uploaded/AMN_Novertejums_FINAL.pdf

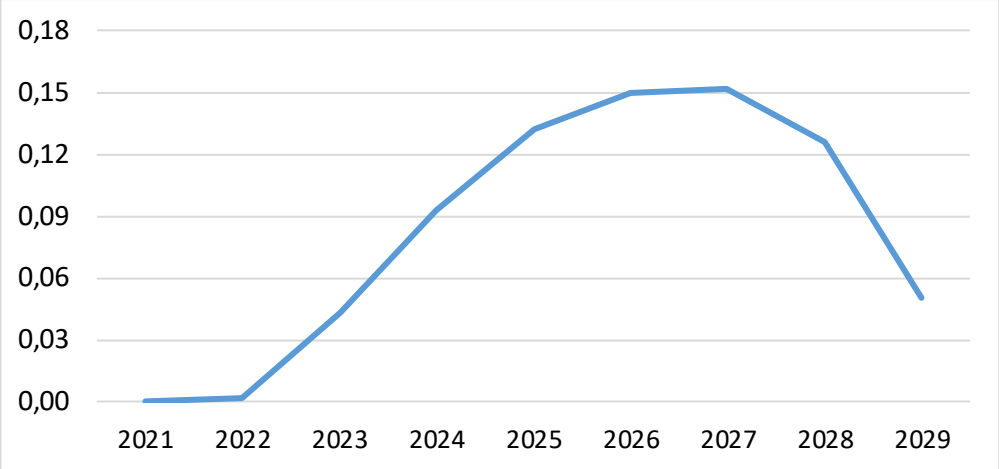

14.tabula. Latvijas IKP un nodarbinātības prognozes un ANM finansējuma (1826 milj. eiro) ietekme, procentpunkti

Rādītājs	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
IKP pieauguma temps %, 2015.g. cenas	3,0	4,5	3,2	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
Kopēja ANM finansējuma ietekme uz IKP, procentpunkti	0,00	0,01	0,13	0,19	0,22	0,38	0,28	0,21	0,06
Nodarbinātības izmaiņas %	-0,4	1,0	0,3	0,0	0,1	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
Kopēja ANM finansējuma ietekme uz nodarbinātību, procentpunkti	0,00	0,00	0,04	0,09	0,13	0,15	0,15	0,13	0,05

20.attēls. ANM finansējuma (1826 milj. eiro) KUMULATĪVA ietekme uz Latvijas reālo IKP pieauguma tempu, procentpunkti

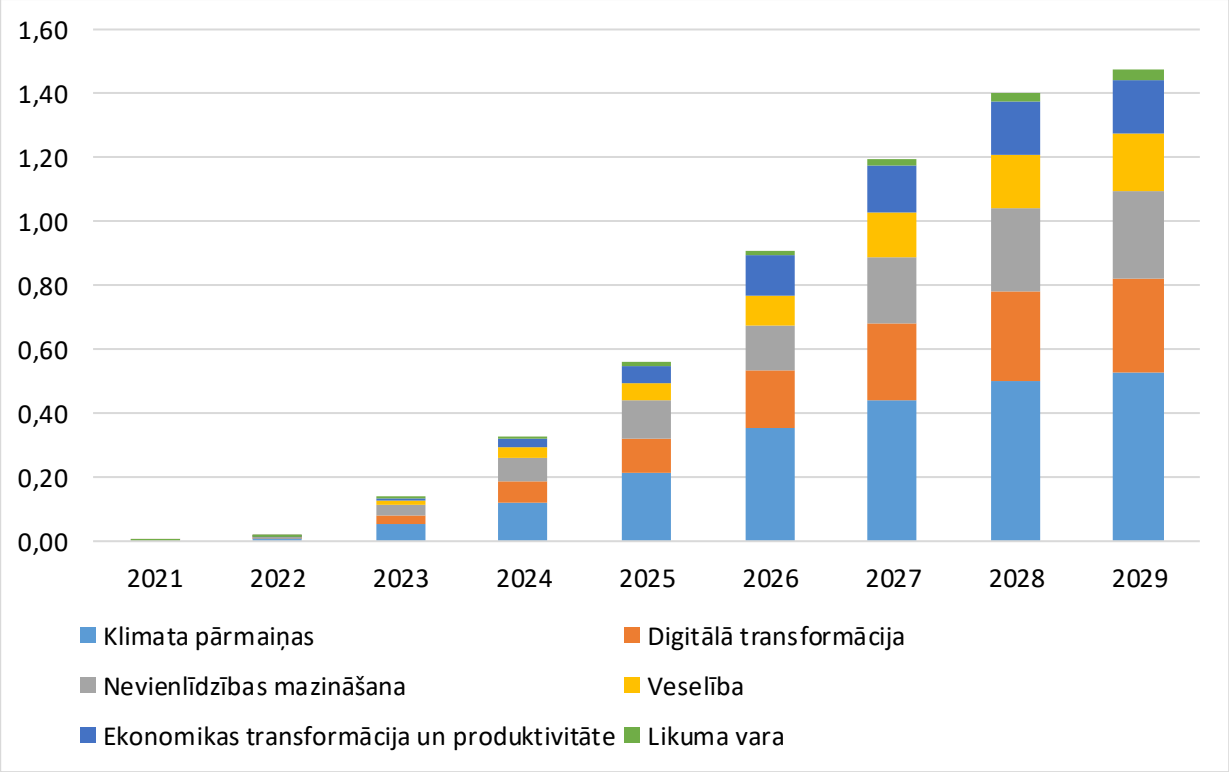

21.attēls. ANM finansējuma (1826 milj. eiro) KUMULATĪVA ietekme uz Latvijas nodarbinātības pieauguma tempu, procentpunkti

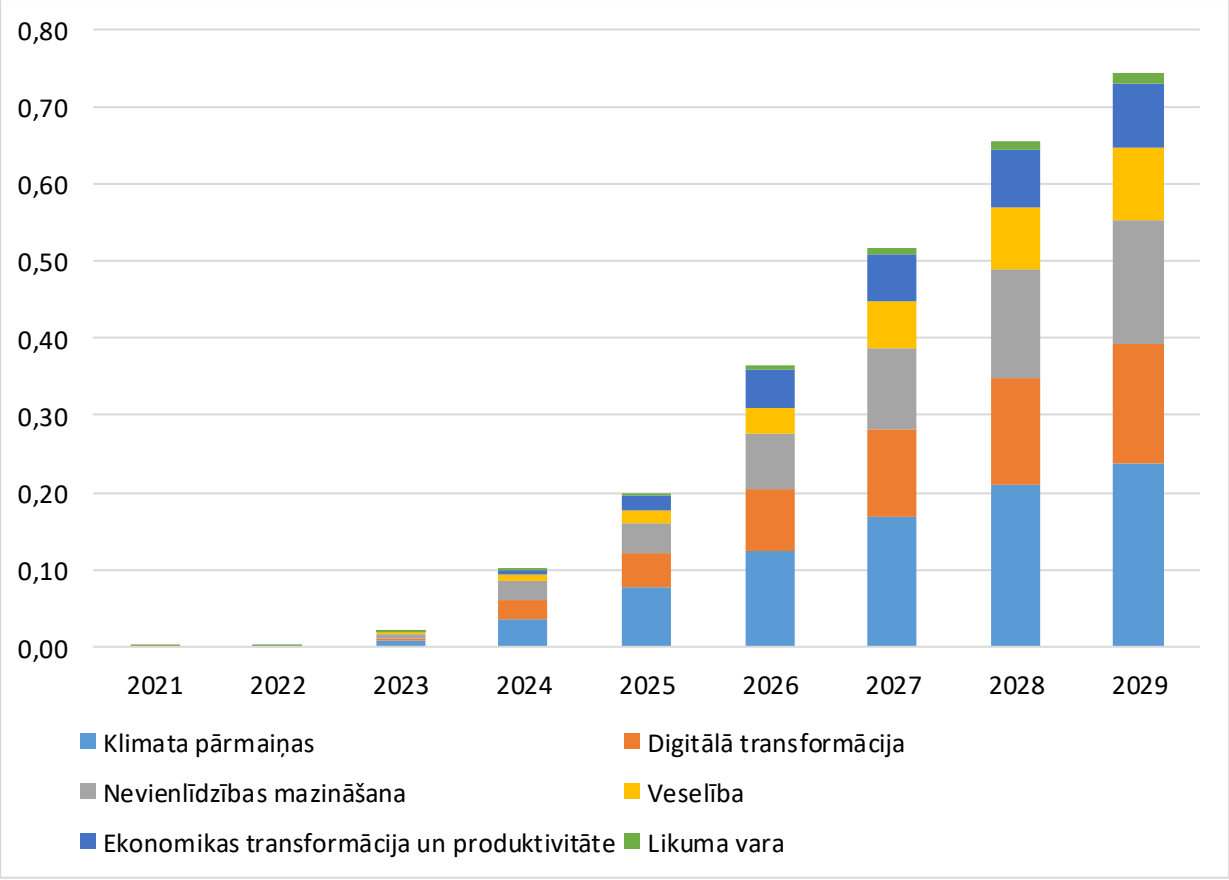

2. Salīdzinājums ar izejas pozīciju

(2213)**Pieņēmumi vispārējās valdības budžeta izdevumu prognozēm atbilstoši COFOG dalījumam (*Baseline*).**

(2214)Prognozēs iekļauti visi vispārējās valdības budžeta izdevumi atbilstoši COFOG dalījumam.[190] Vispārējās valdības budžeta izdevumi atbilst 2020. gada rudens notifikācijas datiem. Eurostat majaslapā šie dati tiks publicēti tuvākajā laikā.

(2215)**2020. gada** vispārējās valdības budžeta izdevumu novērtējums izstrādāts ņemot vērā valsts kases operatīvos valsts budžeta izpildes datus valdības funkciju dalījumā par laika periodu līdz 2020. gada 31. decembrim, kā arī informāciju par pašvaldību budžeta, atvasināto publisko personu budžeta izpildes datiem un novērtējumu par pieklasificēto komersantu izdevumiem.

(2216)**2021.-2023. gadam** vispārējās valdības budžeta izdevumu prognozes izstrādātas kopā ar vidējā termiņa budžeta ietvara likumu 2021.-2023. gadam, kas tika pieņemts 2020. gada 1. decembrī. 2021.-2023. gada vispārējās valdības budžeta izdevumos ir iekļauti visi valdības lēmumi, kas tika pieņemti līdz vidējā termiņa budžeta ietvara likuma pieņemšanai. Vispārējās valdības budžeta izdevumi, atbilstoši COFOG dalījumam, izstrādāti balstoties uz vidējā termiņa valsts budžeta ietvara likuma izdevumu dalījumam atbilstoši funkciju klasifikācijai, kā arī ņemot vērā vēsturisko pašvaldību budžetu, atvasināto publisko personu un pieklasificēto komersantu budžetu izdevumus atbilstoši funkciju dalījumam.

(2217)Tā kā **2024.-2026. gada** vispārējās valdības budžeta prognozes uz plāna izstrādes laiku vēl nav pieejamas, tās tika izstrādātas ņemot vērā 2023. gada vispārējās valdības izdevumu īpatsvaru % no IKP. 2023. gadā vispārējās valdības izdevumi % no IKP tiek prognozēti 38,7% apmērā no IKP. Šāds pieņēmums arī saglabāts laika periodā no 2024.-2026. gadam.

(2218)Aprēķinos izmantotas **IKP prognozes faktiskajās cenās 2020.-2026. gadam**, kas tika izstrādātas **2021. gada februārī** un tika saskaņotas sadarbības partneriem – Eiropas Komisiju, Starptautisko Valūtas fondu, Latvijas Banku un Fiskālās disciplīnas padomi.

(2219)ANM **izdevumi 2020.-2026. gadam** iestrādāti atbilstoši iesniegtajām prognozēm funkciju dalījumā.

Attēls Nr. 22. Vispārējās valdības budžeta izdevumi % no IKP

[190] Vēsturiskie dati par **2017.-2019. gadu** pieejami Centrālās statistikas pārvaldes mājaslapā: http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin__valdfin__ikgad/VFG040.px/

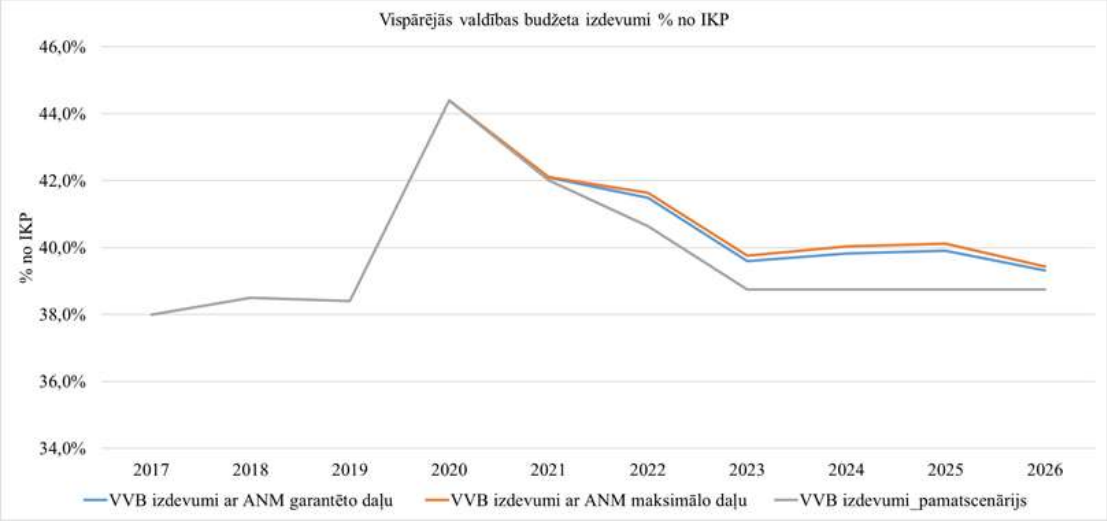
Vispārējās valdības budžeta izdevumi % no IKP
46,0%
44,0%
42,0%
40,0%
38,0%
36,0%
34,0%
% no IKP
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
VVB izdevumi ar ANM garantēto daļu
VVB izdevumi ar ANM maksimālo daļu
VVB izdevumi_pamatscenārijs